RESOLVTARVM QVÆSTIONVM Moralium, & Vicarialium, NECNON VARIARVM OPINIONVM, accuratiùs contra DIANAM, & modernos ſelectarum,

PARS SECVNDA.

Omnibus in vtroque foro peritis, & maximè Confeſſariis, quoad plura dogmata ſalubriùs accipienda, & prædicanda, admodum vtilis & neceſſaria.

Cum SVMMARIIS, *& quadruplici* INDICE, *I. Quæſtionum, II. legum & iurium, III. Authorum impugnatorum, IV. Rerum & Verborum copioſo.*

AVCTORE D. MICHAELE FERRO MANRRIQVE,
Iuris vtriuſque Profeſſore, Capellano Honorario Catholicæ Maieſtatis, Protonotario Apoſtolico Pontificiæ Dignitatis, olim Vicario & Viſitatore Generali Sereniſſimi Infantis Cardinalis Archiepiſcopi Toletani in oppido Talaueræ, eiúſque diſtrictu, &c. nunc Parocho proprio in Curato de Garuin, Val de la Caſſa, & cæteris locis Toletanæ diœceſis, Vicariæque Toletanæ, &c.

LVGDVNI,
Sumptibus IACOBI & PETRI PROST, fratr.

M. DC. XL.

Digitized by Google

Digitized by Google

Deo Opt. Max.

DICATVM OPVS, ET VT LEGENTES ILLVD DE EO BENEDICANT, BENEDICTIONIS SVÆ GRATIAM IN IPSVM INFVNDAT, HVMILITER SVPPLICATVM.

Dicat etiam Author, & conſecrat

DEIPARÆ VIRGINI MARIÆ, IN CVIVS LAVDEM HOC ARGVMENTOSVM CARMEN ADHVC IVVENCVLVS PRÆTEXVIT, QVOD NVNC MINIME PRÆTEXVISSET, AVT COMPOSVISSET.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

IAM, amice Lector, tertia eſt præſens Epiſtola ad te directa, prima in tractatu *de præcedent. Eccleſ.* Secunda, *in 1. part. qq. vicarialium, & moralium.* Tertia, *in hac ſecunda*, & ſi in illis aliquid ſelectum deguſtaſti, ſelectiorem fragrantiam in præſenti faſciculo tibi reſeruaui, qua (pluribus dogmatibus Neotericorum in ſaniorem odorem, rationalibus medicamentis, conuerſis,) illis ſalubriter vti populus valeat, nedum in externo foro, verùm in interno conſcientiæ, in quo plura dubia enucleantur, & fracto duro cortice falſarum ſententiarum, item & nociuarum, vera nucis anima & ſubſtantia pro eligendis opinionibus tibi ſub vno breuitatis & perſpicuitatis confinio traditur, & committitur. Igitur non diſpari vnum & alterum opus velis proſequi fauore; expediebat namque vt inter tot iudices & peritos Eccleſiaſticos Hiſpanos, imprimere & docere omittentes regulas & caſus vtriuſque fori, vnus Ioan. Gutierr. & alter ego, eaſdem, tam theorica, quàm practica illuſtraremus, cum plurima vtriuſque Reipublicæ vtilitate & diſciplina.

In

Digitized by Google

In Virginis Mariæ laudem,

SELECTVM CARMEN.

TELA, acies, hoſtes, enſes, immunis in armis
Virginis imperio vincere Marce potes,
Si in tenebris, quibus eſt animus non ordine fultus,
Et ſua ſolicitat tempora tactus inops,
Lucis egens extas, ecce inter lumina lumen,
Atque oculis vitam, dat tibi ſancta ſalus.
Submerſus Ponto, horribili cum Regna Tridente
Troiæ opera infeſto percutit alma fratris.
Cæruleas ſulcabis aquas, aut factus Arion,
Aut eris in mortis Marce timore potens.
O pietas! ô ſacra Dei Genitricis imago,
Auxilium numeris da mihi Virgo meis.
Tu veneranda Mater tendis reuocare nocentum
Raptoris Stygio corpora ſacra lacu.
Tu natis Erebi tenebris Aurora fugatis
Herbula creſcit humo, Veſtaque rore nitet
Forma, virens, fontes, hortus, tibi lilia cedunt
Jure, quibus placidis, nomina pulcra tenes.
Si ſtatuam, ſpeculúmque vocant te Principis omnes
Aurea, qua taceat Virgo figura Lydi.
Si lucum geminum, medians ſpectaris Aſylus,
Plebs Lucerenſis nobilis Ordo manet.
Et raſum cui iure caput, ſine tegmine gentis
Contexto lanæ ſors inimica dedit.
Calua pilos denſat vetitos humore poteſtas,
Atque humili vernæ, pilea grata donas.

Te Libani iuuenis, lacrymas altare precando
Apponit teneras, cordis acerra mei.
Meliſſæ inuentus nomen dulcedine quadrat,
Qua nati aſpecta, pectoris ira fluit.
Docta domus tellure, fretúmque vocaris auarum
Sulcans, quæ pauper verba Corinthus amat.
Quid animæ nauem timeo cuſtode vorandam
Tartara, qui rauido gutture Regna ſonat.
Si truncata fero toties Aquilone carina,
Te vitæ ligno triſtia trano vada.
Propagat vt moro ſimilis ſua brachia frutex
Toxica, quo numquam pota venena nocent.
Sic rubus inurens, tribuis medicamina plagis,
Propitiánſque meus multiplicatur amor.
Pauca loquor, tu porta, gradus, via, ſanctus Olympi
Turris eburna Dei, gloria, flamma, quies.
Tu pacis cubitus, placidi nemoriſque cupido
Et puteus, venis ore perennis aquæ.
Te diuina locum ſacrarum carmina rerum,
Et validam ſcribunt hoſtis in arma manum.
Vellus es auriferum Domini, quo factus amictus,
Hei mihi! quis poſſit cernere, Iaſon erit.
Haud aliter Salij ſuccincti tempora, Martis
Cantibus, & liberi cuſpide menſe Leui.
Mamurium cælo reppetunt ancile cadendo
Imperij ſignum, peſtis & ergo fugæ.
Qui ſcutis vigil inuoluit vis nomine ſenis,
Cuius opus memorat fama vetuſta Numæ,
Tectaque, quam ſubſcripta tuo nos ora ſigillo
Vertentes ferro dulcis amore aquas.
Lumina dant precibus, téque omnia corda ſalutant;
Quid, mea ſi linguæ margine Virgo ſedes.

Filius

Digitized by Google

Filius Æterni Patris, nam miſſus Olympo
Criminis exilium, vera ſalutis ora
Deſcendens, ſubmiſſo animo tu pura dediſti,
Quæ texere ſacrâ viſcera carne Deum.
Denique lampadibus ſuperans altiſſima turris
Flamma Phari, terrâ, quæ, mare, nube, micas.
Vocibus vt valeant numeris cæleſtibus aures
Perſungi, & nato lumina noſtra frui.
Errores animique gelu diſſolue, nigrantes
Criminis, & curſus ordine, luce, mora.

Ab eodem Authore.

In

Digitized by Google

In prædicti Carminis laudem.

SOLICITO hæc animo Michaël tua carmina legi,
Præclari ingenij carmina digna tui.
Gaudia Muſarum mihi ſi guſtare daretur,
Jam lyra pulſa tuum noſtra ſonaret opus.
Sed cùm tam validis non ſim ſatis utilis armis,
Mirari tantùm, non celebrare licet.

DON BERNARDO MASQVI.

SERIES

Digitized by Google

SERIES
Quæſtionum, quæ hac ſecunda Parte continentur.

QVÆST. 1. AN in declaratoria ſententia excommunicationis citatio requiratur. pag. 1

2 An corpus defuncti pro iuſtiſſimo habiti poſſit Vicarius illum honorando de loco communi Eccleſiæ ad altiorem transferre, & an idem poſſit Viſitator. 2

3 An Eccleſiæ fauore voluntas teſtatoris non ſit vſque ad mortem deambulatoria. 3

4 An Clericus plura beneficia, ſeu Capellanias ſimplices poſſidens ſine diſpenſatione puniri criminaliter poſſit, & refertur praxis. 4

5 De ſponſalibus ab impuberibus contractis, & adueniente pubertate aliquibus ſignis ratificatis, an diſſoluantur per matrimonium de præſenti coram Parocho & teſtibus. 6

6 An maritus, ob cuius ſæuitiam vxor ab eo petit ſeparationem thori, poſſit per Epiſcopum, vel Vicarium aliqua pœna vltra ſeparationem, criminaliter puniri. 7

7 An filiusfamilias poſſit cum iuramento alienare proprietatem bonorum aduentitiorum, in quibus patri quæritur vſusfructus. 8

8 De Sacerdote victo vtrùm condemnetur in expenſis, & idem de Eccleſia. 10

9 An Eccleſia redimens rem ſuam à bonæ fidei poſſeſſore, etiam fructus conſumptos habere debeat. 11

10 An filiusfamilias Clericus gaudeat beneficio Macedoniani. 13

11 Iuramentum quando in prorogatione contractus repetitum cenſeatur, & duo dicta Ioan. Gutierr. contrarietate notantur. 15

12 Reſolutio quædam Aloyſij Riccij ſuper excommunicatione generali pro futuris culpis impugnatur, & quomodo excommunicatio tam pro rebus, quàm pro verbis proferenda, & de frequentantibus Monaſte-

** ria

Digitized by Google

ria qualiter in practica puniendi, & an ſit ſalubre remedium conſtitutio ſynodalis cum cenſuris contra illos. 17

13 Clericus victus ante iudicem ſecularem in cauſa ab illo introducta contra laicum, an poſſit ab eodem iudice in expenſis condemnari. 19

14 De Epiſcopo an in aliena Diœceſi ſine Diœceſani licentia ſolenniter, ſeu publicè valeat prædicare, & alios actus facere. 20

15 An cauſa criminalis uſuraria coram iudice Eccleſiaſtico faciat ſuperſedere cauſam executiuam ciuilem coram iudice ſeculari. 22

16 Clericus confitendo ſe emiſſe & vendidiſſe, an ex hac confeſſione poſſit introduci via executiua contra eum ſuper gabellæ ſolutione, vel an cauſa ad probationem ordinariam ſit accipienda ſuper exceptionibus Clerici. 24

17 Clericus, Princeps, Conſiliarius, Cardinalis, vel Epiſcopus, Præſes, aut Vice-Rex, an poſſint à Principe ſyndicari & puniri. 26

18 An Clerici ſint de vniuerſitate laicorum, & habeant vocem in Concilio populi. 28

19 An Clerici probent ſi ſint teſtes ſingulares. 29

20 An iudex Eccleſiaſticus ſine auxilio brachij ſecularis poſſit Notarios, & fiſcales fori Eccleſiaſtici, & alios Miniſtros laicos eiuſdem fori, item & Sacriſtas laicos Eccleſiarum, delinquentes omnes in ſuis officijs, capturare, & capere perſonaliter in cauſis criminalibus, vel ob culpas in officijs factas, vel ob irreuerentias coram eodem iudice, vulgò Deſacatos. 30

21 Prohibiti mulieres confiteri, à quo debeant obtinere diſpenſationem prohibitionis latæ ex defectu ætatis, nempe quadraginta annorum, & quòd non debent Regulares hodie inſiſtere in illa concluſione, nec eam practicare, quòd vna approbatio alicuius Ordinarij ſufficiat pro alijs Ordinarijs & Diœceſibus. 31

22 Circa pœnitentiam in contractibus innominatis ius Canonicum & Caſtellæ Regnum conuenire oſtenditur, & apertiùs & accuratiùs declaratur, quòd ex pacto nudo actio producatur ex iure Canonico contra Fachinæum, cuius argumenta ſoluuntur & impugnantur. 35

23 An teſtis deponens falſum teſtimonium in cauſa ciuili coram iudice ciuili, poſſit ab eo puniri, vel ſit remittendus iudici criminali. 38

24 Parochi qui frumentum, vel hordeum mutuant Parochianis, & agricolis ad ſeminandum & metendum, & poſtea ab illis mutuum cum decimis recuperant, an vſuram aliquam committant. 39

25 De

Digitized by Google

25 *De Notario Eccleſiaſtico, ſeu ſcriba ſeculari, quam fidem faciat ſi vt teſtis deponat, & an alio teſti præferatur.* 41
26 *An Vicarius generalis, ſiue foraneus, cum generali tamen cauſarum cognitione in præcepto, ſeu mandato generali alicuius Superioris cum cenſuris lato, comprehendantur, vel ſit neceſſaria ſpecialis mentio de illis.* 43
27 *Additio ad Fachinæum* controuerſ. iur. lib. 12. cap 53. *ſuper controuerſia, an creditor anterior poſsit pecuniam poſteriori ſolutam repetere, & reuocare.* 45
28 *An iudex Eccleſiaſticus reos ſuæ cognitionis, per cenſurarum intimationem abſque auxilio ſeculari poſsit capturare.* 46
29 *An denunciationes matrimoniales ſint nullæ, ſi cum cautela fiant aliquid immutando in nominibus contrahentium.* 48
30 *An ſi denunciationes matrimoniales fiant, ſolis publicatis nominibus contrahentium, non verò parentum, & eorum loca, ſint nullæ.* 50
31 *An adminiſtrator pro ſuo ſalario poſsit petere executionem, & an obtenta ſuſpendatur, ſi ei exceptio de rationibus reddendis opponatur.* 51
32 *An contra Clericum criminaliter procedi poſsit, ſi patrimonium, penſionem, aut beneficium, ad cuius titulum fuit promotus, ſpreta ſui Ordinarij licentia, alienet, dimittat, renunciet, aut reſignet.* 53
33 *An licentia Epiſcopi requiratur in alienatione patrimonij Clerici quando ipſe tempore alienationis congruam habebat ſuſtentationem.* 54
34 *In celebrandis defunctorum exequiis, an pro conſanguineis, & amicis Clericis, & Religioſis exequias comitantibus licita ſint conuiuia.* 56
35 *An triticum, ſeu hordeum vendi poſsit iuxta pretium Pragm. taxæ panis, illud in argento, aut auro pro conditione poſtulatum, & an præmium illius auri, vel argenti in moneta currenti redactum, & taxatum, recipi valeat.* 59
36 *Pater naturalis ſi teneat filium vt baptizetur, an peccatum aliquod commiſerit, & debiti petitione priuetur, & à quo poſsit obtinere diſpenſationem.* 62
37 *Artifices, & officiales, qui in operibus Eccleſiarum, & aliorum locorum piorum, ſeu profanorum, conuentiones pro quota quantitatis fecerunt, renunciando quaſlibet meliorationes, vulgò* mexorias, *ab eis in fabricis factas, ſeu faciendas, an poſsint non obſtante renunciatione illas poſtulare, & an iudices Eccleſiaſtici, vel ſeculares eas ſoluere præcipientes*

Digitized by Google

pientes à culpa, & ſatisfactionis pœna immunes ſint, & an idem ſit ſi prædicti officiales non poſtulent meliorationes, ſed læſionem vltra dimidiam iuſti pretij, & remedio l. 2. C de reſcind. vendit. *vti voluerint.* 63

38 *Conditio appoſita per teſtatorem in odium filiorum naturalium per matrimonium, aut per legitimationem legitimatorum, vt tales naturales filij, ſeu filiæ excluſæ ſint à dote, ſeu portione fundationis, an talis conditio ſit ſeruanda per iudices Eccleſiaſticos, vel ſæculares, & illa non obſtante poßint talibus filiis dotes, & portiones adiudicari.* 66

39 *An Vicarius, ſeu Ordinarius, ad matrimonium copulare poßit conſanguineos, ſeu affines quinto cum tertio conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradu, & quid de primo, aut ſecundo, cum quinto concurrente.* 70

40 *Decem dies dati reo executato ad ſe opponendum in cauſis executiuis, quando & quomodo valeant prorogari, & referuntur opiniones, & quæ ſit probabilior, item & praxis, & quando terminus legalis à iudice reſtringi poßit, aut proferri.* 71

41 *An Gregorij XIII. conſtitutio contra ingredientes Monaſteria Monialium prætextu licentiarum, comprehendat eos, qui ſine vlla licentia, & ad malum finem ingrediuntur.* 73

42 *Ordinatus ad Diaconatum manè, cùm veſpere, vel nocte eiuſdem diei intraſſet in anno 23. an in ſuſpenſionem inciderit.* 75

43 *An ſit iteranda confeßio facta cum Confeſſario, qui cum falſa licentia Ordinarij excipit aliorum confeßiones.* 78

44 *An ſi quis mœchatus fuerit in Sacriſtia alicuius Eccleſiæ, vel cœmeterio, aut in dormitorio Monaſterij, vel horto ſub clauſura contento, teneatur hanc circumſtantiam in confeßione explicare.* 79

45 *Delectatio coniugis in abſentia mariti, vel vxoris, cum imaginatione voluntaria coitus, & commotione voluntaria ſenſitiua, an ſit peccatum mortale.* 81

46 *An ſit peccatum mortale, vel nullitas, contrahere matrimonium in vltima die, qua completur legitima ætas.* 82

47 *An Clericus, vel perſona Eccleſiaſtica, aut Regularis ſe ipſum percutiens excommunicationem Canonis incurrat*, ſi quis ſuadente Diabolo 17. q. 4. 85

48 *Commiſſarius Regularis deſignatus ad publicationem, & prædicationem Bullæ Cruciatæ, an in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegialibus prædicare intentans, ſed impeditus relinquens incurrat cenſuras ſuæ inſtructionis, & an Eccleſiæ illud impedire debeant.* 87

49 Emptor

49 *Emptor poſſeſsionis liberæ à cenſu, ſi ipſum inueniat, & de ſtellionatu accuſet venditorem actione criminali, an ſi pretium poſſeſsionis tertio ſit ceſſum, & viam executiuam inducat contra emptorem, poſsit ipſe, ſimul in cauſa ciuili, prædictam exceptionem opponere, vt retardetur, vel annulletur executio.* 88

50 *An iudex in cauſis executiuis poſsit vltra fideiuſsionem legis Toleti, aliam depoſitariam actori exequenti iniungere in ſententiis additionis.* 90

51 *An iudex recipiat aliquid pro ſe conformando cum opinione probabili, relicta probabiliori, vel è contra, an peccet, & ad reſtitutionem teneatur.* 92

52 *An iudex ſecularis potuerit cognoſcere de quibuſdam memoriis ſitis in Eccleſia Parochiali ad Miſſas, & eleemoſynas, & dotes cum Patronis ſæcularibus nominatis, & in ſententia lata contra memorias pronunciare, illas condemnando, & declarando non fuiſſe illis locum.* 95

53 *An teſtis teneatur reſtituere danti pro veritate danda, & iudex pro iuſta ſententia ferenda.* 98

54 *Qui ſe opponit ad beneficium Parochiale, & obtinuit cum intentione ſtatim reſignandi, an alicuius culpæ reus ſit.* 101

55 *Executor teſtamentarius pro hærede anima teſtatoris, an compromiſſum facere valeat ſuper bonis, & litibus ipſius animæ, & bonorum defuncti.* 106

56 *Vtrùm Princeps ſæcularis reducere, extinguere, vel vnire valeat laicorum Confraternitates.* 108

57 *Circa* l. 10 tit. 17. lib. 4. recopil. *& an iuxta illam agens ex vna cauſa, & probans ex alia, obtinere debeat.* 110

58 *An iudex ſæcularis, vel Eccleſiaſticus poſsit, vel teneatur de officio opponere deſertionem appellationis à ſententia per ipſum lata.* 112

59 *An triticum, ſeu hordeum vendi poſsit per Epiſcopos, ſeu Parochos, ſeu alios dominos in certa quantitate generica ante collectionem fructuum, licèt poſtea illis collectis, & fanecis computatis, pretium Pragmaticæ taxæ panis in vnaquaque faneca fuiſſe tranſgreſſum appareat.* 115

60 *An in ſpecie, de qua ſuprà in proxima quæſtione, ſicut Epiſcopis, Parochis, & aliis dominis venditoribus, licèt in quantitate generica fructus locare, ſeu vendere, ſic emptoribus ab eis perinde, & ſimiliter liceat.* 117

61 *De expectatiuis, & gratiis ad beneficia vacatura, an per Summum Pontificem concedi valeant.* 118

Digitized by Google

62 An Inquiſitor fauore fidei liberetur à reſidentia beneficij Curati. 120

63 De ſalario executorum teſtamenti, an eis ſalarium, ſeu decima debeatur, & an de cauſis piis. 121

64 De apertura teſtamenti, an ſemper coram ſeculari iudice ſit facienda, vel aliquando coram Eccleſiaſtico. 123

65 An rectè proceſſerit Curia Neapolitana annullando, vel non exequendo diſpenſationes matrimoniales Vicario generali commiſſa propter mortem Papæ. 124

66 Hæres tacitè grauatus de reſtituenda hæreditate filio ſpurio, & incapaci, an iuſtè poſsideat in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, & an poſsit ſententiam expectare ſuper reſtitutione, & interim tutè poſsidere. 125

67 Vtrùm lex Principis ſecularis, quæ prohibet equos extra Regnum ſuum aſportari, in foro conſcientiæ obliget Clericos, & Regulares extrahentes equos ſuos in ſuis equitiis genitos. 127

68 An Clerici primæ tonſuræ, vel in minoribus conſtituti à gabellis immunes ſint. 128

69 An in caſu ingentis ſterilitatis liceat Magiſtratibus ſecularibus triticum Eccleſiaſticorum ſequeſtrare. 129

70 An legatum pro virginibus maritandis retineri, aut dari poſsit tuta conſcientia ab illa muliere, vel illi mulieri, quæ in rei veritate non erat virgo, licèt habita pro tali, & an idem ſit in foro externo iuſtitiæ. 131

71 An ad expellendum ſemen corruptum, vel ad ſedandum pruritum, liceat refricare verenda cum periculo pollutionis, non tamen conſenſu in ea. 133

72 Vtrùm tempore Iubilæi Regulares teneantur eligere Confeſſarium, non à ſuo Prælato, ſed ab Epiſcopo loci approbatum. 135

73 An qui dedit Confeſſario vt reſtitueret vero domino, ſi Confeſſarius non reſtituat, & pœnitens ſciat, quæritur an denuo debeat reſtituere. 136

74 An in obtinendis beneficiis liceat paciſci de aliquo temporali retribuendo tanquam motiuo, ſeu pro recompenſatione gratuita. 138

75 An peccet offerens alicui occaſionem peccandi propter aliquem bonum finem. 140

76 An ſi quis à fure emente, pecunias furtiuas bona fide accepit, eaſque cum propriis commiſcuit, teneatur ad reſtitutionem dictarum pecuniarum domino comparente. 141

77 An

77 *An in legatis ſoluendis ſit ſeruandus aliquis ordo vt in debitis.* 144

78 *An promiſſio interna obliget in conſcientia.* 146

79 *An excommunicatio lata contra ſcienter aliquid facientes afficiat contrauenientes ex ignorantia affectata.* 148

80 *An interficiens aliquem non habentem filios, aut alios cognatos, teneatur ad aliquam reſtitutionem.* 150

81 *An ex aliqua cauſa licitum ſit commodare cubiculum alicui petenti ad fornicandum.* 152

82 *An minata, vel non minata morte, litterarum delatio facta per famulum amaſiæ ſit peccatum mortale, ſi in litteris ad peccatum prouocabatur.* 154

83 *Quis in plateâ ciuitatis audiuit quoddam bannum, ſeu edictum, quæritur an teneatur illud obſeruare antequam publicetur in alijs plateis, & in tota ciuitate diffundatur.* 155

84 *An excommunicatio ferenda obliget ad mortale.* 157

85 *An optare mortem alicuius, vel de illa gaudere, ob hæreditatem habendam ſit peccatum mortale.* 158

86 *An ſi aliquis ſciat breui valorem monetæ diminuendum eſſe, poſſit illam alicui mutuare, cum pacto vt eam ſibi reſtituat iuxta valorem, quem dicta pecunia habebit tempore quo reſtituendum erit mutuum.* 160

87 *An Theſaurarius alicuius Principis, vel Procurator, ſeu famulus alicuius domini, inſcio ipſo, poſſit cum domini pecunijs, quæ ad expendendas, vel conſeruandas habet, negotiari, & lucrum in ſuam vtilitatem vertere.* 162

88 *An qui mulum ſurripuerat cuiuſdam viri nobiliſſimi, & prædiuitis, & per ſpatium multorum annorum locauerat, teneatur non ſolùm ad reſtitutionem muli, ſed ad pretium locationis.* 165

89 *Vtrùm fur, & quiuis alius iniquus poſſeſſor, teneatur reſtituere meliorem ſummam, ad quam excreuit res furata tempore detentionis, maximè ſi fur illam vendidit in illo optimo ſtatu.* 168

90 *Vtrùm iniquus poſſeſſor teneatur ad reſtitutionem iuxta ſummum valorem & incrementum quod res habuit tempore acceptionis, vel detentionis, quando ignoratur quo tempore verus dominus eſſet rem illam vendíturus.* 169

91 *Petrus mutuo dedit Ioanni centum per duos annos, ita vt intra id tempus repetere non poſſit dictas vncias centum, quæritur modò, an Petrus poſſit aliquid accipere non pro mutuo, nam eſſet vſura, ſed pro illa*

Digitized by Google

illa priuatione non repetendi dictas pecunias per illud tempus duorum annorum. 171

92 *Quidam habebat multa dolia vini generoſi, cui apponit magnam quantitatem aquæ, ſed ex illa mixtione non afficitur deterius, eo quòd paſſim venditur ab aliis, quæritur modò, an poſſit tuta conſcientia, ſine onere reſtitutionis, in venditione talis vini, exigere totum pretium à lege taxatum. idem poteſt quæri de tritico, & aliis.* 174

93 *Vtrùm boues, vel aliæ merces in bonitate excellentes vendi poſſint vltra taxam.* 177

94 *Vtrùm qui ante edicti promulgationem ſcientes quòd monetæ ſecundùm pondus expenderentur, pecunias mutuò dederunt, ſeu ex eis res emerunt, peccatum aliquod commiſerint cum onere reſtitunis.* 178

95 *An licitè paciſci poſſit in mutuo nedum obligatio gratitudinis, verùm ciuilis ad emendum, remutuandum, vel ad eundum ad mutuantis molendinum.* 180

96 *Vtrùm in mutuo pactum de ſtatim remutuando, ſeu emendo, vel vendendo ſit licitum.* 183

97 *An mutuare aliquid cum pacto, vt ille, qui recipit mutuum, conferat officium, vel Eccleſiaſticum beneficium, vſura ſit.* 185

98 *Petrus debet Ioanni centum nummos ſoluendos poſt annum, ſed nunc vult illi ſoluere quinquaginta, hoc pacto, vt Ioannes expectet per biennium alios quinquaginta, quæritur an hæc ſolutio ſit vſuraria.* 187

99 *Petrus bona fide rem emit à latrone, quam poſtea bona fide vendit Ioanni, & deinde cognoſcit rem illam eſſe alienam, quæritur an licitè poſſit ſibi pretium retinere, & non reſcindere contractum cum Ioanne, dummodo rem illam vendiderit eodem quo emerat pretio.* 189

100 *Petrus emit bona fide equum à latrone, poſtea de hoc certior factus, quæritur an poſſit tuta conſcientia reſcindere contractum, & latroni equum illum reddere, vt pretium pro eo datum recuperet.* 191

101 *An tempore magnæ ſterilitatis, & inopiæ, Pragmatica frumenti, & aliarum rerum, ſeruanda ſit in conſcientia, vel liceat vendere frumentum, ſecundùm pretium commune, & vulgare.* 192

102 *Vtrùm Clericus in ſacris conſtitutus poſſit negotiari per ſe, vel per alium.* 194

103 *An ſaltem qui habet beneficium Eccleſiaſticum, ſed non eſt ordinatus in ſacris, poſſit negotiari per ſe ipſum.* 196

104 *Sæpiùs occurrit in praxi illa quæſtio, de qua culpa teneatur depoſitarius,*

Digitized by Google

tarius, quando perit pœnas ipſum res depoſita. ibid.

105 *Vtrùm hæres ab inteſtato teneatur in foro conſcientiæ ſoluere legata in teſtamento minus ſolemni relicta.* 200

106 *An vltroneæ vileſcant pro tertia parte, ſeu pro medietate valoris.* 211

107 *Vtrùm ſi in re vendita emptor cognoſcat ſecretum theſaurum in agro, ſeu venam pretioſi metalli, vel fontem, aut lapidem pretioſum, poſsit tuta conſcientia, currenti pretio, rem illam emere, ſeu teneatur venditorem admonere, & pretium augere.* 212

108 *An ſit peccatum ſimoniæ dare aliquid Titio, vt Caium adſcribere faciat inter Equites D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, &c.* 214

109 *An Religioſus, qui ex licentia Superioris liberè de aliquibus pecuniis poſsit diſpenſare, ſi illas inſumat in ludis illicitis, vel cum meretricibus, peccet contra votum paupertatis, & accipientes teneantur ad reſtitutionem.* 217

110 *An Epiſcopus virtute Concil Trid. ſeſſ. 25. cap. 14. poſsit carcerare Regularem notoriè delinquentem, & contra illum proceſſum formare, vt poſtea remittat ſuo Superiori, vt illum puniat.* 219

111 *An teſtes ratione falſi teſtimonij non teneantur aliquando ad reſtitutionem.* 222

112 *An Confeſſarius poſsit abſoluere ſub conditione moribundum ſenſibus deſtitutum, qui neque petiit confeſsionem, neque vllum ſignum contritionis edidit.* 225

113 *An quem paulo antè in periculo mortis Confeſſarius audierat, & non abſoluerat, ſi poſtea ſuperueniens, inuenit adhuc viuum, ſed amiſiſſe ſenſum, poſsit illum abſoluere.* 227

114 *An Confeſſarius teneatur ſequi pœnitentis opinionem.* 228

115 *De reſtitutione fructuum beneficiorum ob horas Canonicas non recitatas, & an Parochi, Epiſcopi, & Canonici ad omnes diei fructus reſtituendos teneantur, etiamſi groſſam priùs verè, & abſolutè lucrati fuerint.* 232

116 *An in foro conſcientiæ aliud pro alio inuito creditore ſolui poſsit.* 235

117 *An qui emit domum, vel fundum ad plura debita hypothecatum, teneatur dicta debita in conſcientia ſoluere.* 237

118 *An Prælati Religionum poſsint ſine approbatione Ordinarij audire ſæcularium confeſsiones.* 240

119 *De tollenda occaſione proxima peccati quando quis teneatur, vel non.* 243

*** 120 Quæ

Digitized by Google

120 *Quæritur quæ quantitas requiratur, vt furtum ſit peccatum mortale.* 245

121 *An qui delinquit prope Eccleſiam, ſub ſpe confugiendi ad eam, gaudeat poſtea ipſius Eccleſiæ immunitate.* 246

122 *Vtrùm liceat ſupplicationem ſuper aliqua lege porrigere, & interim ſuſpendere eius obligationem, & illam minimè obſeruare.* 248

123 *An teſtis teneatur reſpondere ſi iudex interroget, quando crimen eſt notorium, & publicum, ſed ignoratur author ipſius.* 250

124 *An liceat Clericis, & Religioſis triticum in panem coctum redactum per ſe, vel per alios vendere abſque peccati labe, pretio tamen iuſto, vel in foro currenti, vel à iuſtitia taxato, & an laicis ſimiliter liceat.* 252

LOCA

Digitized by Google

LOCA IVRIVM,
quæ in hoc Volumine explicantur.

DECRETI

Cap. conuicia 44. diſtinct. pag.57.n.5
c. non oportet 42. diſtinct. ibid.
c. nullus 44. diſtinct. ibid.4
c. ſi non licet.23.q.5. 85.4
c. ſi qui 42. diſtinct. 57.5
c. ſi quis ſuadente diabolo.17.q.4. q.42

Decretalium

c. à nobis el 1. de ſentent. excomm. 18.à n.4
c. cùm eſſes, de teſtam. 205.16
c. Ioannes, de fide inſtrum. 42.6,7
c. penult. de iureiur. 16. à n.6
c. præterea el 2. de appell. 18.à n.4

VI. Decretalium

c. concertationis, de appell. 114.5
c. cùm ſit Romana, eod.tit. ibid.
c. ſuper gratia, de offic. deleg. q.65
c. vt animarum, §.ſtatuto, de conſtit. 18.à n.4

Concilium Trid.

ſeſſ.21.c.2.de reformat. 53.3.& 55.4
ſeſſ 25. c.5. 68.6
ſeſſ.25. c.14. q.110

Bullæ Pontificiæ.

Bulla in Cœna Domini. q.69

*** 2 Bulla

Digitized by Google

Bulla Gregoriana de confugientibus ad Eccleſias. q.121
Clementis declaratio ſuper eodem. 247.5
Conſtitutiones Pontificiæ. 249.11

Digeſtorum

l. Domitius Labeo, de teſtam. 42.5
l.librorum, §.quod autem Caius,de leg.3. 132.4
l. qui liberos, de ritu nupt. q.3.fin.

Codicis

l.iubemus,verſ.ſi verò,& verſ.ſi igitur,de repud. 7.4
l.fin. §.filiis autem,de bonis quæ lib. q.5
l. fin. ad Macedon. 13.13
l.vlt. §.etſi præfatam, verſ.ſi verò el 2.de iur. delib. q.27

Authentica

De non alienandis, §. quin verò el 2. verſ. ſi quis igitur. 12. à n.3.

Recopilationis

l. 3. tit.11. lib.1. 65.6.
l. 3. tit.14. lib.9. 109.3.
l.10. tit.17. lib.4. q.57
l.14 tit.4. lib.5. 123.4
l.12. tit.18. lib.6. q.67
Pragmatica taxæ panis. q.35.59.60.101.& 124

NOMEN

Digitized by Google

NOMENCLATOR AVCTORVM,

qui in hac ſecunda Parte laudantur, declarantur, vel impugnantur.

A

ARagon. Q.108
Auila. Q.1
Azcnedus. Q.56
Azor. Q.85.114

B

Bonacina. Q. 47.71.72.86. 89. 92.99

C

Caietan. Q.111
Caſtrus Palaus. Q.83.85
Ceuallos. Q.15.33
Comitolus. Q.94
Conradus. Q.73
Couarruuias. Q.100.105
de la Cruz. Q.92

D

Diana. Q.41.42.43.44.45.46. 47.51.53.70.71.72.73.74. 75.76.77.78.79.80.81.82. 83.84.85.86.87. 88.89.90. 92. 93.94.96. 97.98. 100. 102. 104. 105. 107. 108. 109.110.111.112.114.117. 119.120.122.123

F

Fachineus. Q.22
Fillincius. Q.71

G

Garcia Ioan. Q.34
Genuenſis. Q.3.4.5.6.8.9.19.65
Gomezius. Q.7
de Graſſis. Q.66.67.73
Gratianus Steph. Q.14.15
Gutierrez. Q.7. 11.57.58.68.69. 105.124

H

Homobonus. Q.73.112

L

Lara. Q.70
Ledeſma. Q.91
Leßius. Q.73. 88. 89. 90 92.94. 102.107
Lopez. Q.92

M

Malderus. Q.88.89.97.98
Medina. Q.59.100
Menochius. Q.105
Mercado. Q.124
Mexia. Q.105
Molina. Q.87.93.102
Molueſius. Q.101
Monteſinus. Q.114

N

Nauarra Petr. Q.97.111
Nauarrus. Q.73

P

Palacios. Q.106
Parladorus. Q.105
Pitighianus. Q.111
Pontius. Q.114

R

Rebellius. Q.104.107.109
Reginaldus. Q.75.86.87.93.96
Riccius. Q.10.12.18.23.26

Digitized by Google

Rodriquez. Q.95.109.110.111

S

Sà. Q.82
Salas Q. 95. 106. 107. 109. 115
Sancius Ioan. Q.71.75.114
Sanchez Thom. Q.71.88.114
Sotus. Q.80.100
Spinus. Q.61.62.63.64
Suarez. Q.108
Syluius. Q.73.114

T

Tabiena. Q.102
Toletus. Q.73
Turrianus. Q.88.90

V

Valaſcus Ant. Q.25
Valentia. Q.74.114
Valerus. Q.77.80.117.118
Vaſquez. Q.90.105.114
Villalobos. Q.71. 108. 109. 110. 122

Digitized by Google

Digitized by Google

D. MICHAELIS FERRO MANRRIQVE

QVÆSTIONVM MORALIVM, *& vicarialium, aliarumque contra* DIANAM, *& Modernos ſelectarum*,

PARS SECVNDA.

QVÆSTIO PRIMA.

An in declaratoria ſententia excommunicationis citatio requiratur, & Auilæ defectus notantur.

SVMMARIVM.

1 *Opinio affirmatiua refertur.*
2 *Negatiua preponitur.*
3 *An in notoriis citatio requiratur, & Auila defectus notatur.*
4 *Etiam in notoriis citatio requiritur, & refertur praxis.*

QVÒD requiratur, docent 1
Couarr. cum pluribus,
cap alma mater, §.9. *n.*6.
Iulius Clarus *lib* 5.§.*fin. quæſt.*31.*num.*3. Auila *de cenſur.*2.*p.cap.*5.*diſp.*1.*dub.*5.2.*concl.*

Quòd non requiratur, affirmant 2
Campanil. *diuerſor.iur. Canon. rub.*11. *cap.*15. *num.*88. *verſ.non ſecus*, & pro hac opinione refert Iulium Clarum, contrarium ſcribentem, plures refert Couarr.*d.n.*6.*verſ etiamſi.* Anton.Genuenſ *in practic.Eccleſ.q.*708.*n.*2.& 3.

Oportet aduertere quòd dum Auila affirmatiuam opinionem ſequitur *in* 3
*d.*2.*concluſione*, eam limitat, ibi, *Niſi delictum eſſet notorium, pro qua limitatione facit quod tradit ipſe Couar.* ibidem

A num.6,

num.6. verſic & hæc quidem, &c. in quibus verbis dupliciter fallitur Auila, primò, quia verius eſt etiam in notoriis requiri citationem, Couarr. *d.num.6.* Clarus *q. 9. verſ.quaro numquid in notoriis.* Menoch. *de arbitrar. lib.2. caſu 235. num.14.* Anton. Gomez *de delict. cap.1.num.43.* Farinac. *de delictis q.21. num.72.* Aceued. *in l.4.num.19. tit.13. lib. 4. recopil.* Secundò, quia Couarr. ab Auila allegatus totum contrarium tenet.

4 Quare opinio affirmatiua etiam in notoriis eſt admiſſa in praxi, & ſic citatio fit ad videndum ſe declarare, Nicol.Garcia *de benefic.1.p.cap.5. num. 536.* niſi quando reus fugit, & eſt notorius Clerici percuſſor, tunc ſine citatione datur ſtatim declaratoria, & poſtea reus de ſuis exceptionibus auditur, dixi *in 1.part. quaſt. vicar.q.58. num 1.*

QVÆSTIO II.

An corpus defuncti pro iuſtiſſimo habiti poterit Vicarius illum honorando de loco communi Eccleſiæ ad altiorem transferre, & an idem poßit Viſitator. ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Refertur caſus in praxi.*

2 *Et iura quæ ad illam decidendum faciunt.*

3 *Corpora Sanctorum tradita perpetuæ ſepulturæ cum conſilio Papæ, vel Epiſcopi poſſunt transferri.*

4 *Corpora Sanctorum non perpetuæ ſepulturæ tradita, ſed ſeruata in capſulis, poſſunt ex iuſta cauſa transferri.*

5 *Defunctorum corpora ſolummodo depoſita poſſunt ſine licentia exportari.*

6 *Eadem corpora, ſeu reliquiæ defuncti, etiam non depoſita, ſed perpetuæ tradita ſepulturæ, poſſunt ex iuſta cauſa, & cum licentia ſuperioris de loco ad locum transferri.*

7 *Iudicium quæſtionis in fauorem Vicarij, & Viſitatoris Eccleſiaſtici.*

IN loco de Gamenal Tolet. dioeceſis, & Vicariæ Talaueræ, erat quidam ægrotus à multis annis in lectulo iacẽs, cuius totum corpus adeò exinanitũ malis erat, vt non habuiſſet ferè ſpeciem, neque decorem, nec motum aliquem, ſemper enim erat recto vultu cœlum aſpiciens, & in illo aderat rubicundus color, & pulcritudo, & tanta patientia, vt nullum verbum impatienter proferret. poſt multos ægritudinis labores, dedit illi Deus gratiam coram omnibus, à quibus Iuſtus vocabatur, & Sanctus, erat item vocatus Didacus Sanchez, quem ego cognoui, & dum illius loci Eccleſiam viſitarem, etiam ipſum viſitaui, & de tantis doloribus miratus extiti, & de illo peculiariùs, quòd aliquoties humorum, & putredinis olor non ſentiebatur in cubiculo, tandem in Domino obdormiuit, & ego illum aliquo honore honorare poſt mortẽ concupiui, vnde propoſui quòd ipſius corpus de loco humili, & ſepultura ordinaria, ad aliã eminentiorẽ transferretur, & quòd ego celebrarem, & prędicarem in dicta translatione, quæ in vigilia Pentecoſtes facta fuit ſatis miraculoſè. nam cùm præparatum fuiſſet antea, quibuſdam repabulis ad dictam vigiliam fuit dilata translatio, & dum fiebat, legebamus 1

gebamus lectiones, & prophetias illius diei, quarum vltima de aperiendis defunctorum ſepulturis agebat, itaque verbo canebamus quod in opere cum defuncto agebamus, celebrata fuit vigilia & Miſſa, & oſſa in capſula poſita, tranſlata fuerunt ad aliam ſepulturam prope Altare maius, & ſuprà poſitus fuit lapis cum literis factum continentibus. Sermo etiam fuit habitus in laudem eiuſdem defuncti, quem Dei auxilio ſine alicuius libri adiutorio abſoluimus, & non defuit aliquod ſecretum ſignum in meo pectore, indicans factum gratum ipſi Deo fuiſſe, qui in honoribus ſeruorum ſuorum honoratur, & gaudet; ſed cùm omnis iudicis Eccleſiaſtici diſpoſitio in iure debeat fundari & comprobari, ante illam deſideraui inuenire ius aliquod, factum faciliter admittens, ſeu permittens: fidelis igitur Deus, qui inſpirationem dedit, inſuper & iuris fundamentum miniſtrauit.

2 *In cap. corpora, de conſecrat. diſtinct. 1. & in l. 1. &* aliis, *C. de religioſ. & ſumpt. fun. & ibi* ſcribentes, ex quibus colliguntur aliquæ concluſiones.

3 Prima quòd corpora Sanctorum tradita perpetuæ ſepulturæ cum conſilio Papæ, vel Epiſcopi poſſunt transferri, & *ibi* notat gloſſa finalis, & cum Nauarro *conſil. 9. de ſepulturis*, docet Genuenſis *in praxi Archiep. cap. 56. num. 1.* conſonat text. *in l. nemo humanum corpus, C. de religioſ. & ſumpt.* &c.

4 Secunda quòd corpora Sanctorum non perpetuæ ſepulturæ tradita, ſed ſeruata in capſulis poſſunt ex iuſta cauſa transferri. idem Genuenſis *d. cap. 56. num. 2.* vbi refert factam tranſlationem ab Archiepiſcopo Neapolitano.

5 Tertia quòd defunctorum corpora ſolummodo depoſita poſſunt ſine licentia exportari, ex textu *in l. ſi necdum, C. eod. tit. de religioſ.* Genuenſis *dict. cap. 56. num. 3. in fine.*

Quarta quòd eadem corpora, ſeu reliquię defuncti etiam non depoſita, ſed perpetuæ tradita ſepulturæ, poſſunt ex iuſta cauſa, & cum licentia ſuperioris de loco ad locum transferri, expreſſus textus *in d. l. 1. C. de religioſis*, &c. & *ibi* gloſſa, idem Genuenſis *d. cap. 56. num. 3.* 6

Ex quibus concluſionibus, maximè ex vltima, ortum fuit, poſſe corpus prędicti defuncti etiam perpetuæ ſepulturæ traditum, ex iuſta cauſa, nempe ex fama ſanctitatis ad honorem de loco ad locum, cum licentia ſuperioris, id eſt, Epiſcopi, ſeu eius Vicarij, aut Viſitatoris, dum viſitat intra Eccleſiam, transferri, & ita fuit factum per me, qui eram ſuperior ex vtroque titulo in dicto loco, & de honore aliquo Dei ſeruis attributo, valde gauiſus fui. 7

QVÆSTIO III.

An Eccleſiæ fauore voluntas teſtatoris non ſit vſque ad mortem deambulatoria, & Genuenſis ſententia confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Genuenſis ſententia refertur, quòd voluntas teſtatoris non ſit deambulatoria, & pater non teneatur dotem filiæ dare in vita ſua, licèt legitimam dare teneantur.*

2 *Voluntas teſtatoris etiam cum authoritate Ordinarij eſt reuocabilis vſque ad mortem.*

3 *Fundamentis Genuenſis reſpondetur.*

4 *Reſpondetur etiam illi doctrinæ, quòd pater teneatur dotem dare filiæ.*

1 HAnc quæſtionem in terminis tractat Genuenſis *in ſuis practicabilibus Eccleſ. quæſt.* 335. & tenet quòd non ſit deambulatoria, quando teſtator mandauit de conſenſu Ordinarij conſtrui Eccleſiam, quaſi quòd authoritas Ordinarij in abſtracto poſita, faciat voluntatem irreuocabilem, & quòd ſic tenet Lambertinus, & ex eo etiam, quia licèt pater non teneatur in vita legitimam dare filiæ, ex *l.* 1. *§. ſi impuberi, ff. de collation.* dotem tamen tenetur in vita filiæ dare, ex *l. qui liberos ff. de ritu nuptiarum.*

2 Verùm hæc ſententia vera non eſt, ſed contraria, voluntatem teſtatoris etiam cum auctoritate ordinaria eſſe vſque ad mortem reuocabilem, & probatur ex regula iuris, quæ ſic docet *in l.* 4 *ff. de adimend. legat.* qui enim ſe fundat in limitatione, illam oſtendere debet, ex Rota, vt per Seraphinum *deciſ.* 416. *n.* 9. qua non obtenta, illæſa remanet eadem regula, ſimpliciter & indefinitè poſita, quæ non diſtinguens, nec nos diſtinguere debemus, ex regula iuris, & quod non mutatur, quare ſtare prohibetur, ad textum *in l. ſancimus, C. de teſtam.*

3 Non obſtant fundamenta contraria, quia auctoritas Ordinarij in contractu, ſeu donatione inter viuos facta in fauorem Eccleſiæ, poterit illam adeò confirmare, quòd minimè reuocari queat. quaſi quod ſemel Deo dicatum, ad humanos vſus ampliùs reuerti non poſſit, vt habet regula iuris; quod diuerſum eſt in teſtamenti legato, quod ex ipſius natura reuocari valet, nec conſenſus Ordinarij alterare poteſt teſtamenti qualitatem, & naturam, quam à iure tenet, ad nutum amobilem; ſi enim teſtator illam rem intenderet, & ſibi reſeruaret, vtique inter viuos contraheret, præſente & acceptante Ordinario, quo non facto, ſed in teſtamento, reuocationem voluiſſe reſeruare colligitur.

Minus obſtat quòd pater teneatur dotem dare filiæ, ex *dicta l. qui liberos*, de qua egimus *in prima part. quæſt. vicar. quæſt...* quia teſtator in ſpecie propoſita non eſt pater, nec Eccleſia filia, nec illa lex in præſenti poterit applicari, vnde à diuerſis non eſt arguendum, ex *l. Papinianus, ff. de minoribus.* 4

Qvæst. IV.

An Clericus plura beneficia, ſeu Capellanias ſimplices poſſidens, ſine diſpenſatione puniri criminaliter poſſit, & refertur praxis, & Genuenſis ſententia exornatur. vtilis quæſtio.

Svmmarivm.

1 *Genuenſis ſententia recitatur.*

2 *Refertur praxis & ſtylus procedendi; & conſuetudo obtinendi plura ſimplicia beneficia, quæ conſuetudo limitatur, ſi ſit nimia pluralitas.*

3 *An talis conſuetudo ſublata ſit per Concilium Tridentinum, & reſoluitur quòd non.*

4 *An non obſtante conſuetudine conſultius ſit procedere ſuper pluralitate.*

5 *Quid inſuper conſultius ſit pluralitatem tenentibus.*

Invr

Digitized by Google

1 INVENI hanc quæſtionem diſputatam in terminis à Genuenſi *in practicabilibus Ecclef. quæſt.* 649. & *ibi* tenet quòd ſic, ex duobus fundamentis. Primum argumento pauperis ſimulantis ſe talem, & cæteris panem auferentis, ex *cap. paſtor, 2. quæſt.1.* & ex *l.vnica, C. de mendicantibus validis, lib.11.* & *ibi* Bartol. & Hoſtienſis *in ſumma, tit. de natis ex lib. ventre*, quem ego perlegi, & minimè dicentem inueni. Secundum, quia talis Clericus defraudat Sedem Apoſtolicam, cuius diſpenſatio requiritur in pluralitate beneficiorum.

2 Verùm ego, licèt loquendo in iuris veritate dolum duplicem & fraudem in dicta pluralitate cognoſcam; vna in auferendo cæteris pauperibus eleemoſynam cum ſimulatione paupertatis, & ſimiliter in auferendo beneficia & Capellanias Clericis indigentibus. Altera in prædicta fraude diſpenſationis & Sedis Apoſtolicæ, & ob has fraudes poſſe & debere fraudatorē criminaliter puniri, affirmem; in facto tamen & ſtilo procedendi tam per Vicarios, quàm Viſitatores Eccleſiaſticos, longè eſt, & accipitur criminalitas prædicta, & adhuc contentus eſſem quòd ad vacationem Capellaniarum, ſeu beneficiorum procederetur ciuiliter, quanto magis ad delicti & fraudis commiſſæ punitionem, & hæc praxis forſan fundatur in conſuetudine tam apertè recepta obtinendi plura ſimplicia beneficia, & Capellanias, etiam ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, Papa ſciente & tolerante, ne totus mundus damnetur, vt pluribus congeſtis tenet Nicol. Garcia *tractat. de benefic. part.11. cap.5. §.3. à num.263. & pluribus ſequentibus.* vbi aduertit *num.273.* & limitat, dummodo non ſit magna coaceruatio, & nimia pluralitas quæ relinquitur arbitrio iudicis, vt *ibi num.277.*

Limitat etiam quòd prædicta conſuetudo ſublata ſit per Concilium Tridentinum *in ſeſſ.24.cap.17.de reformat.* vt *ibi num.279.* cuius caput ego perlegi, & de conſuetudine tollenda nullum verbum inueni, ſicut dici ſolet per clauſulam, *non obſtantibus*, &c. nec ponit decretum irritans, licèt damnet pluralitatem, & reſtituat eam ad bonum ordinem Itaque conſuetudo prædicta etiam poſt dictum Concilium generaliter à Pontificibus tolerata, vtramque cauſam procedendi confundit, tam vacationis, quàm punitionis. 3

Conſultiùs tamen eſſet non obſtāte dicta conſuetudine procedere, vt conſcientię ſecuriores exiſterent prędictam pluralitatem tenentium, & quia conſuetudo prædicta eſt, vt in plurimum iniuſta, & nimis cupida, ex *dicto cap.* Concilij Trident. & pauperibus Clericis præiudicialis, ex traditis à Doctoribus *in cap.fin.* & *ibi* gloſſa, cum ſimilib. *de conſuetud.* & quia iam ſi nimia ſit pluralitas, deficit ipſa conſuetudo, vt modò dicebamus. 4

Conſultius etiam eſſet ipſis tenentibus pluralitatem, vt cum vera beneficiorum & Capellaniarum narratiua, à Summo Pontifice impetrarent diſpenſationem, vt cum illa omnis in tenendo ſcrupulus ab animo diſcederet. 5

* * *

Digitized by Google

QVÆST. V.

De ſponſalibus ab impuberibus contractis, & adueniente pubertate aliquibus ſignis ratificatis, an diſſoluantur per matrimonium de præſenti coram Parocho, & teſtibus, & Genuenſis ſententia impugnatur. Vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Genuenſis impugnatur.*
2 *Cuius ſententia ante Concil. vera erat, ſed poſt illud falſa.*
3 *Ratificatio matrimonij in tempore habili non facta, matrimonium impuberum nullum reddit, etiam præſente Parocho, & teſtibus.*
4 *Genuenſis ſententia quomodo accipienda, & matrimonia impuberum ſunt facultatiua vſque ad pubertatem.*

1 NON erat neceſſariũ hanc explanare quęſtionem, cùm rem ab Authoribus modernis de matrimonio ſit latè, & eruditè explanata, quod autem coëgit, eſt impugnare Doctorem quendam in terminis diſputantem, nempe Genuenſem *in practic. ab. Eccleſ. quæſt.* 692. vbi per textum *in c. 1. §. idẽ quoque, de deſponſat. impub. in 6.* tenet cum Alex. Gozad. & aliis, quòd ſponſalia impuberum, ſi factis puberibus oſtendant tacitè, vel expreſsè ſe perſeuerare in eodem conſenſu, vel copula, vel per literas, nuncios, aut munera, aut alio modo, tunc ſponſalia tranſeunt in matrimonium de præſenti, & nullus impuberum poteſt reſilire, ita fortiter quòd ſecundum matrimonium contractum eſt nullum, ad quod requiritur, vt in primis ſponſalibus impuberum præſentia Parochi interueniat, cùm Concilium inter puberes, aut impuberes non diſtinguat. hæc ille.

Quæ ſententia licèt ante Concilium vera eſſet, quo tempore matrimonia, & ſponſalia præſumpta currebant; hodie tamen hæc totaliter ceſſarunt, ex diſpoſitione Concilij *ſeſſ. 24 cap. 1. de reformat. in verſic. qui aliter, quam præſente Parocho.* & ſic extat declaratum per ſacr. Congreg. & tenent quamplurimi relati, & congeſti per Gutierr. *de matrim. cap. 70.* vbi quòd etiamſi Parochus & teſtes interſint in matrimonio de præſenti impuberum ſeptennio maiorum, malitia non ſupplente ætatem, vt minimè per copulam, vel alios actus, tranſeat in verum matrimonium de præſenti, ſed expreſsè requiratur quòd adueniente legitima ætate matrimonium coram Parocho, & teſtibus ratificetur, nec ſatis erit quòd renouent conſenſus inter ſe ipſos ſolos, ſic Gutierrez cum cæteris de hac materia *d. cap. 70. in fine.* tunc enim matrimonio ratificato modo prædicto, firmum remanebit, ita vt ſecundum contractum erit nullum. 2

Quando verò ratificatio matrimonij in tempore habili non fuit facta, matrimonium impuberum, etiam præſente Parocho, & teſtibus, nullum eſt ex ætatis nullitate, quo modo ſi nullum, & ad ſe valorem non habet, poterit aliud ſecundum infirmare, & annullare, ſicut ſententia Genuenſis exiſtimat. 3

Rurſus nullus Parochus his impuberum matrimoniis aderit ſine licentia Ordinarij, qui circumſtantias omnes do[illegible]bit in illa, nempe quòd impuberes habeant poteſtatem vſque ad pubertatem 4

Digitized by Google

tem diſcedendi, idem Gutierr. *de matrimon. cap. 29.* vbi iura ſunt poſita. Item quòd illa adueniente ratificetur matrimonium coram Parocho, & teſtibus, ex eodem Authore *d. cap. 70. in fine.*

5 Erit igitur accipienda quæſtio Genuenſis, ſicut modò retulimus, nempe ante Concilium, licèt ipſe cum Concilio loquatur *in fine d. quæſtionis*, & poſt illud, vt dicta impuberum matrimonia etiam præſente Parocho, & teſtibus ſint facultatiua vſque ad pubertatem, qua adueniente ratificatio ſit neceſſariò facienda coram Parocho, & teſtibus, vt ſuprà *num. 2.* tam ad valorem prædictorũ matrimoniorum, quàm ad annullationem aliorum. Si enim Genuenſis Authores modernos Hiſpanos, de hac materia diſputantes, quos non refert, perlegiſſet, vtique illam quæſtionem omiſiſſet, vel iuxta ſupradictas regulas expoſuiſſet.

QVÆSTIO VI.

An maritus, ob cuius ſæuitiam vxor ab eo petit ſeparationem thori, poſſit per Epiſcopum, vel Vicarium aliqua pœna vltra ſeparationem, criminaliter puniri, & Genuenſis ſententia exornatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Genuenſis refertur.*
2 *Quomodo ſit accipienda.*
3 *Dotis cauſa incidenter pertinet ad Eccleſiaſticum.*
4 *De connexis & coniunctis idem eſt iudicium.*
5 *Quid circa praxim huius quæſtionis.*
6 *Exponitur textus* in l. iubemus, verſ. ſi verò, & verſ. ſi igitur, C. de repud.

ETIAM diſputat in terminis idem Author Genuenſis *d. tomo practicab. Eccleſ q. 195* & concludit quòd ſic. nam licèt modica coërtio ſit marito permiſſa, non tamen nimia, & exceſſiua, ob quam punitur in quarta parte ſuæ propriæ ſubſtantiæ, ex *l. iubemus, verſ. ſi verò, & verſ. ſi igitur, C. de repudiis*, & ita tenet Roland. *conſ. 27. lib. 3.* 1

Circa quam quæſtionem aliqua ſe mihi offerunt declaranda. 2

Primò, quòd in iure loquendo, verum eſt poſſe dictam culpam ab Epiſcopo, & Vicario puniri, quando coniunctim, aut incidenter cum cauſa ſeparationis agitur. † Sicut dicitur de 3
dotis cauſa, ad text. *in cap. de prudentia, de donat inter*, & notat Paz *in praxi 2. tom. 2. prælud. num. 21.* Barboſa *in l. 1. num. 46. ff. ſol. matrim.* Macerat. *var. reſol. lib. 3. reſol. 46. num. 10.* † nam de con- 4
nexis & coniunctis idem eſt iudicium. Euerard. *loc. 20. num. 10. & loc. 28.*

Secundò quòd in praxi nunquam 5
hæc criminalitas tractatur, nam vxores ſolùm de ſæuitia maritorum querelantur, & petunt conſtito de illa ſummariè, quòd apud honeſtam mulierem deponantur, dum cauſa fulminatur; item ſimiliter petunt pecunias pro alimentis, & litis expenſis, & demum dotem, & lucrorum medietatem, & iudex ſic interloquitur, prouidendo depoſitum, & decernendo arbitrio ſuo dictas expenſas, & præcipiendo marito, vt vxorem non perturbet, iuxta not. *in cap literas, de reſtitut. ſpoliat.* & poſtea in ſententia

tentia ſeparationis pronunciatur circa dotem reddendam, & lucrorum medietatem. Itaque vltra ſeparationem minimè petunt vxores punitionem contra maritos ob verbera, ſeu ſæuitias, & hæc punitio licèt poſſibilis de iure, non tamen in praxi recipitur, nec admittitur ob non vſum prædictarum vxorum, quæ ſi voluiſſent, & ob magnam coërtionem, punitionem poſtulaſſent, illa poſſet ab Epiſcopo, ſeu Vicario adhiberi, in ſententia ſeparationis puniendo poſt illam, maritum aliqua pœna pecuniaria, & arbitraria, ob coërtionis exceſſum.

6 Tertiò quòd text. *in d.l. iubemus*, à Genuenſi relatus non probat intentum eius; non enim tractat de ſæuitia viri, ob quam veniat caſtigandus, & puniendus, ſed de repudio à marito facto, quod multò diuerſum eſt à ſæuitia, cùm hæc tendat in damnum, & læſionem corporis mulieris; illud autem licèt ſeparet, non verò lædit, nec nocet perſonaliter, & ita grauior eſt ſæuitia, quàm repudium. nam illud non ponit damnum irreparabile, ſicut aliquando ſæuitia; itaque de illa non loquitur textus à Genuenſi ponderatus.

QVÆST. VII.

An filiusfamilias poßit cum iuramento alienare proprietatem bonorum aduentitiorum, in quibus patri quæritur vſusfructus, & ſententia Gutierr. & Gomezij exornatur. ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Pars affirmatiua refertur cum ſuis fundamentis, & Doctoribus.*
2 *Negatiua proponitur, & probatur, & quòd iuramentum non tenet in præiudicium tertij.*
3 *Declaratur illud præiudicium.*
4 *Rationes radicales prohibitionis exponuntur.*
5 *Verba textus* in l. fin. § filiis autem, C. de bonis quæ lib. *ponderantur, & explicantur.*
6 *De eiſdem verbis explicandis.*
7 *Pars negatiua retinetur, & fundamentis contrariis reſpondetur.*

QVÆSTIO hæc propter iuramentum attinet ad forum Eccleſiæ, & in ea præ oculis habendus eſt text. *in l. fin. §. filiis* 1 *autem, C. de bonis quæ lib.* per quem talis alienatio proprietatis filiis prædictis adimitur; ſed cùm ea ſit iuramenti fortitudo, vt quod nullum, & prohibitum extat, conualidet & confirmet, ad not. *in Authent. Sacramenta puber. C. ſi aduerſus vendition. & in cap. quamuis pactum, de pactis, in 6.* & vtrobique ſpecialiter repetentes, inter quos Ioan Gutierr. *in bina illorum iurium repetitione,* videbatur idem eſſe in ſpecie, & caſu propoſito, eo magis, quia, vt idem Gutierrez exiſtimat, donatio omnium bonorum præſentium tantùm, firmatur iuramento, *in tract. de iuramento confirmat. 1. part. cap. 11. num. 13.* & ſic filiusfamilias poterit cum iuramento talem proprietatem alienare. Rurſus hoc iuramentum videtur poſſe ſeruari ſine diſpendio ſalutis æternæ, & ſic erit obſeruanda alienatio cum illo facta, ex *cap. cùm contingat, de iureiurando.* hæc ſunt fundamenta huius partis, & eam tenent Imol. *in d. cap. cùm contingat, de iureiur.* Corn. *in d. §. filiusfamilias, & in dict. Authent. Sacramenta puberum*, quos refert & ſequitur Genuenſis *in practicab. Eccleſ. q. 715. num. 2.*

Digitized by Google

*num.*2.licèt nullum fundamentum pro ſententia referat.

2 Pars autē negatiua eſt verior,quam tenet in terminis idem Gutierr. *in repetit. Authent. Sacram. puber. num.*33. cum Gomezio 2.*tom. var. cap.*15. *n.*10. & aliis. nam in hac alienatione interuenit præiudicium patris, cuius fauore poſita fuit illa prohibitio, & ſic filius non poterit tali fauori præiudicium imponere,nec iuramentum tenet in præiudicium tertij, *cap.veniens, de iureiur.* cum aliis à Gomezio relatis, vbi improbat diſtinctionem Imolæ, & ſequitur Gutierr. *d.loco*,vt ſcilicet in vita patris non teneret alienatio, teneret autem poſt eius mortem.

3 Verùm ego hoc præiudicium patris in alienatione filij non radicitus explicatum inuenio à prædictis Doctoribus, ſi enim inſpicimus rei, & proprietatis alienationem,referuato patri vſufructu durante ipſius vita, quid nocet ipſa alienatio,nec enim patri adimitur vſusfructus, licèt proprietas in tertium deſcendat: ſi ergo totus vſusfructus remanet patri; ergo ipſe querelari non poteſt,cùm nihil amittat. ergo nullum præiudicium ei infertur;quomodo ergo dicendum propter illud quod nullum eſt, alienationem eſſe prohibitam?

4 Nihilominus aſſerendum propter fauorem patris,illud eſſe prohibitum, vt in textu, ibi, *Donec parentes viuunt*, &c. & ſimiliter aſſerendum præiudicium parentibus imponi, ſi filij alienēt proprietatem, non in rebus vſusfructus, ſed in voto captandæ mortis in extero fortaſſis inuento, & admiſſo qui faciliùs vt conſolidet cum proprietate vſumfructum, votum prædictum admittet, quòd in filio non facilè propter amorem paternalem intrabit Rurſus bona vſusfructus etiam integraliter in patre remanebunt, ſi proprietas ſit in filio, qui nihil detrahet, quæ detractio meliùs in extero præſumetur, & ſic hæ ſunt radicales rationes illius prohibitionis à Doctoribus à me viſis, non ita explanatæ,& hæ faciunt vt iuramentum filij in patris præiudicium non valeat, vt aſſeruimus *in* 1. *part. quæſtion.vicarial.quæſt.*92.*en las aduertencias.*

Comprobatur etiam hæc opinio negatiua,ſi verba text.*in d.§.filius autem*, ponderentur,ibi,meliùs enim eſt coarctare iuueniles calores ne cupidini deditі triſtem exitum ſentiant, qui eos poſt diſperſum expectat patrimonium, &c. ex quibus aliqua notanda inuenio. 5

Primum quòd intentio legis,& prohibitionis non ſolùm eſt fauor patris, ſed etiam filiorum,ne diſperdant patrimonium; & licèt gloſſa *ibi, verb. ſentiant*,addat,ſcilicet patres, & *verb. qui eos addat*,ſcilicet *patres*,quaſi quòd textus loquatur in dictis verbis de præiudicio parentum, minimè gloſſa verborum vim fuit amplexa, quæ dum intrant,loquendo de iuuenibus, & calore iuuenili eorum, cætera verba ſubſequentia non congruè ſecundùm bonam Grammaticam patribus ibi non memoratis applicantur, qui non habent patrimonium in dicta ſpecie, nec proprietatem, ſed filij, & illis dicitur quòd patrimonium diſſipabunt,& clariùs conſtat in verbis ſequentibus,dum loquendo cum eiſdem filiis, ait text. cùm enim, ſicut dictum eſt, parentes alere eos ſecundùm leges, & naturam compellantur; quare ad venditionem rerum ſuarum proſilire deſiderant. quæ verba conueniunt cum illis ibi, poſt diſperſum patrimonium, & ſic præſupponunt in antecedentibus verbis,non de patribus,vt gloſſa exiſtimat, ſed de filiis textum fuiſſe loquutum, & licitum eſt argumentum à coniunctione;

Digitized by Google

ctione duorum capitum, Euerard. *loco* 28. nam verba antecedentia declarant ſequentia, bonus text. *in l. vtrùm, de petit. hæred.* Menoch. *conſ.* 242. *n.* 13. & dicam *ſuprà quæſt.* 57. *num.* 3.

6 Secundum quod colligitur ex prædictis verbis, eſt quòd ideò alienatio filiis eſt prohibita, ne calore iuuenili patrimonium diſperdant, & ſic contra bonos mores eſt hæc diſperſio, illa cupido, & ille triſtis exitus à lege ponderatus, quæ omnia efficiunt vt iuramentum in alienatione patrimonij appoſitum tanquam malorum incentiuum, & contra bonos mores, non teneat, & quia datur votum captandæ mortis, vt ſuprà *num.* 4. docet idem Gutierr. *de iuramento confirmat. d.* 1. *p. cap.* 11. *n.* 11. cum aliis.

7 Quare hæc pars negatiua tenenda eſt tanquam verior, cui non obſtant ea, quæ pro affirmatiua ſententia retulimus. nam licèt iuramentum confirmet nullum & inualidum, non tamen quando adeſt tertij præiudicium, & votum mortis, ſed quando eſt nullitas ratione minoris ætatis, ex eodem Gutierr. *in d. repet. Authent. Sacram. n.* 32. Item licèt donatio bonorum præſentium firmetur iuramento, non tamen firmatur cum alterius præiudicio, & voto ſuæ mortis, quod præiudicium, & votum iam facit, vt iuramentum ſine peccato, & diſpendio ſalutis æternæ ſeruari nequeat, cùm regula naturalis & diuina doceat alterum, ſeu proximum non lædere. Reſtat ergo bene explicatus textus *in d. §. filiis autem*, nouis rationibus, & ponderationibus, tam ad ſuam materiam, quàm ad iuramentum pertinentibus.

* * *

QVÆST. VIII.

De Sacerdote victo, vtrùm condemnetur in expenſis, & idem de Eccleſia, & Genuenſis ſententia exornatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua Genuenſis proponitur.*

2 *Illa ſententia in praxi non admittitur, in qua regulariter temerè litigantes in expenſis condemnantur, quando iuſtam litigandi cauſam non habuerunt.*

3 *De illa cauſa conſtare debet in actis, non verò ſufficit bona fama præſumptio.*

4 *De illa præſumptione in extraiudicialibus eſt agendum, non in iudicialibus.*

5 *In æquali arbitrio bona præſumptio famæ attendenda.*

6 *OEconomus, aut Rector Eccleſiæ quando, vel non in expenſis condemnentur.*

HANC quæſtionem explicat in terminis Genuenſ. *in practicab. Eccleſ. q.* 720. & aliqua proponit, quæ cum in negatiuam ſententiam inclinant, nempe excellentiam dignitatis ſacerdotalis, ob quam pro ea ſtat omnis præſumptio, quòd temerè non litigabit, ſed iuſtè, & ex cauſa, qua iuſtitiam petat, & poſtulet, non enim veriſimile eſt contrarium, & refert Hoſt. Ioan. Andr. & Abb. *in cap. finem litibus, de dolo & contum.* & ipſe Genuenſis *in q.* 301. loquitur in Eccleſia victa, & cum Carolo de Tapia, & Boërio 1

rio negatiuam etiam partem ſentit, licèt Rectorem Eccleſiæ condemnandum affirmet, ex *reg. delictum, de reg. iur. in 6.*

2 Quæ ſententia nequaquam in praxi procedit, quia in Audientiis Eccleſiaſticis nihil ſic vſitatum eſt, quàm Sacerdotes, & adhuc Eccleſias, & Epiſcopos, & alios Prælatos in expenſis condemnare, nam praxis ſequitur regulam iuris, quæ habet temerè litigantes, & victos debere in expenſis condemnari, quando iuſtam litigandi cauſam non habuerunt, ex *l. properandum, §. ſin autem alterutra, C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo & contumacia, l. 8. tit. 22. part. 3.* cum aliis congeſtis à Parlador. *lib. 2. rer. quotid. cap. fin. 5. p. §. 18. per tot.* vbi *num. 4. &* 5. cum Menochio *de arbitrar. lib. 2. cent. 2. caſ. 177.* relinquit arbitrio iudicis quæ dicatur iuſta litigandi cauſa, itaque illa deficiente iudices ſolemus victos indifferenter condemnare, ſiue Sacerdotes, ſiue Eccleſias, Monaſteria, aut Epiſcopos, & alios, pro quibus omnis præſumptio in bonum ſumeretur.

3 Quæ in proceſſu non eſt efficax, in quo iuxta allegata, & probata perpenditur de iuſta litigandi cauſa, licèt perſona victa aliàs ſit optimæ famæ, & opinionis.

4 Sed poterit præſumptio bona pro tali perſona in extraiudicialibus admitti, non verò in iudicialibus, in quibus ex toto proceſſu aſſumendum eſt arbitrium iuſtæ, vel iniuſtæ cauſæ.

5 Bene verum eſt quòd ſi in illo arbitrio ſit dubium æqualiter ex vtraque parte, tunc operabitur bona præſumptio perſonæ, vt pro iuſta litigandi cauſa iudex arbitretur, & liberet victum ab expenſis, cùm in dubio pro reo iudicandum eſſe regula iuris affirmet.

6 Bene etiam verum eſt quòd OEconomus, aut Rector Eccleſiæ ſi ſua culpa litem iniuſtam moueat, aut ſine licentia Prælati, vel ſine conſilio Peritorum, tunc Eccleſia ab eo debeat expenſas recuperare: ſecus verò ſi dicta licentia, & conſilium præceſſerint, & ita in praxi ſolemus iudices Eccleſiaſtici dare licentias OEconomis litigandi cum conſilio alicuius Iuriſperiti, & non aliter.

QVÆSTIO IX.

An Eccleſia redimens rem ſuam à bonæ fidei poſſeſſore, etiam fructus conſumptos habere debeat, & Genuenſis ſententia exornatur, & explanatur. ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Bona fidei poſſeſſor fructus naturales conſumptos, in quibus non eſt factus locupletior, non reſtituit, & idem de induſtrialibus, & ciuilibus, & tandem diſtinguitur inter bona fidei poſſeſſorem cum titulo, vel ſine illo.*

2 *An illa concluſio procedat in Eccleſia, & refertur ſententia affirmatiua Genuenſis.*

3 *Et examinatur textus* in Authent. de non alienand. §. quia verò, el 2. verſ. ſi quis igitur.

4 *Verbum* præſumo *quid importet.*

5 *De eodem textu exponendo.*

6 *Et traditur reſolutio.*

LICET regulariter bonæ fidei poſſeſſor fructus naturales conſumptos reſtituere non teneatur, in quibus non eſt factus locu- 1

 pletior,

pletior, Menochius *de recup. remed.* 15. *à num.* 582. & idem *de fructibus induſtrialibus conſumptis ante litem conteſtatam, à bona fidei poſſeſſore*, in quibus non eſt factus locupletior, *à num.* 593. *& ſeqq. & à num.* 625. idem *de fructibus ciuilibus*, Peregrinus *de fideicommiſſis, art.* 49. *num.* 110. vbi *de fructibus induſtrialibus, & ſeqq.* & *à num.* 122. loquitur de fructibus naturalibus, & declarat Doctorum opiniones Gratianus *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 207. *n.* 39. vbi quòd ſtante bona fide fructus acquirantur ante litem motam, & ipſi referunt Doctores, Couarruuiam, & Pinellum, & alios, Sylueſt *in ſumma, verb. fructus*, & dicam infrà *quæſt.* 87. *num.* 8. cum Spino, diſtinguente inter bonæ fidei poſſeſſorem cum titulo, vel ſine illo, vt ille tam naturales, quàm induſtriales fructus faciat ſuos, & à die litis motæ ipſos deductis expenſis reſtituat; hic verò induſtriales ante litem faciat ſuos, & poſt illam omnes etiam conſumptos reſtituat deductis expenſis, adhuc ex induſtrialibus non factus locupletior.

2 Hæc tamen concluſio, an procedat in Eccleſiâ, quando petit rem ſuam à bonæ fidei poſſeſſore, dubium eſt, nam Genuenſis *in practicabilibus Eccleſ. quæſt.* 513. ſentit eſſe ſpeciale in Eccleſia, quòd ei fructus etiam conſumptos reſtituantur, per textum *in Authent. de non alienand.* § *quia verò, el* 2. *verſic. ſi quis igitur e nere præſumpſerit.* & *ibi* notat Angel. dicens, quòd videbatur contrarium dicendum per iura vulgaria, & textum *in l. fundum, de rei vendicatione.*

3 Sed conſiderando hanc doctrinam, & Eccleſiæ fauorem, concupiui ſcrutari eius certitudinem in iure, & in primis ille text. à Genuenſi & Angelo ponderatus non mihi probat illam ſententiam. nam illa verba, *ſi quis emere præſumpſerit rem Eccleſiaſticam*, inſinuant, emptorem non in bona fide extitiſſe, cùm iam rem Eccleſiæ eſſe præſumpſit, licèt ab œconomis venditam, quo caſu emptor propter præſumptionem, quòd venditor rem Eccleſiæ & alienam vendebat, neceſſe eſt quòd malæ fidei reus fuiſſet, itaque textus intrat arguendo eum de præſumptione, in qua ego fundo culpam malæ fidei, ob quam fructus conſumptos medij temporis reſtituit, Menochius *dicto remed.* 15. *à num.* 602. vbi iura refert, Peregrinus *d. art.* 49 & dicam infrà *quæſt.* 86. *num.* 9.

Quòd autem verbum *præſumo*, tantùm comprehendat illum, qui doloſè & temerariè aliquid agit, docet cum iuribus relatis *in Clement. Religioſi, de decimis, & cap. monaſteria, de vita & honeſtate Cleric. cap. illud, de maiorit. & obedient. cap final. de exceſſ. Prælator.* Aloyſius Riccius *in praxi aurea, reſolut.* 19 *à num.* 1. *&* 2. 4

Contra quam expoſitionem facit. nam ſi emptor eſt in mala fide in ſpecie illius textus, quomodo datur illi actio contra œconomos ad repetitionem, cùm omnia perdat malæ fidei poſſeſſor, vt ex prædictis Menochio & Peregrino *in dictis locis*, eo maximè, cùm gloſſa *verb. refundendam, in cap. ad audientiam, de rebus Eccleſiæ*, doceat conductores rerum Eccleſiæ habere actionem contra locatores ad repetendam pecuniam ſi ſint bonæ fidei, 12. *quæſt.* 2. *cap. vulneratæ*, & per hunc textum, aliàs non, ſi fuerint malæ fidei, 16. *q.* 3. *cap. placuit.* 5

Dico quòd Iuſtinianus *in d. §. inuenit*, dubium & præſumptam malam fidem, non claram, & liquidam, inuenit etiam cum titulo emptorem rei Eccleſiaſticæ, quæ duo potuerunt mouere ad repetitionem illi concedendam, quaſi ſecus in malæ fidei poſſeſſore 6

claro

Digitized by Google

claro, & non turbido, & etiam titulo carente; relinquo tamen cogitandum, quia gloſſa *in dicto §. ſi quis, verb. contractu.* ſentit emptorem bona fide emiſſe, ſed addit, *vel dic quòd œconomus tanquam ſuam vendebat, vt inueniret emptorem.* Ex quibus verbis adhuc fraus, malitia, vel ſimulatio perpenditur in œconomo, cuius particeps præſumitur emptor, quæ præſumptio condemnat eum partim ex iuſtitia, partim ex miſericordia; ex iuſtitia ad fructus conſumptos, quos aliàs ex bona fide integra perciperet; ex miſericordia ad eorumdem fructuum repetitionem, propter titulum & non manifeſtam malam fidem, ſed præſumptam, & condemnando in dictis fructibus conſumptis repetitis, eumdem œconomum tanquam primæ fraudis & ſimulationis rei ſuæ, primum Authorem & factorem.

QVÆST. X.

An filiusfamilias Clericus gaudeat beneficio Macedoniani, & opinio Aloyſij Riccij confutatur. vtilis & ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia negatiua refertur.*
2 *Sententia affirmatiua deſcribitur.*
3 *Et probatur & exponitur textus* in l. fin. C. ad Macedon.
4 *Filiusfamilias Clericus non efficitur ſui iuris in temporalibus, ſecus in ſpiritualibus.*
5 *De eadem diſtinctione.*
6 *Si iurauit filiusfamilias, Macedoniani beneficio vti non valet.*
7 *In foro conſcientiæ Senatuſconſultum non intrat.*
8 *De renuntiatione iurata Macedoniani proponitur ſententia affirmatiua Gutierrez.*
9 *Negatiua probatur cum diſtinctione.*
10 *Reſpondetur rationi contrariæ, & quid ſit concludendum ex tota quæſtione.*

DVÆ ſunt ſententiæ, vna negatiua, quam tenent Aloyſius Riccius in terminis diſputans *in praxi aurea, reſolut. 121. num. 2.* motus argumento textus *in l. final. C. ad Macedon.* vbi filiusfamilias miles non gaudet Macedoniano, & quòd valet argumentum de milite cœleſti ad terreſtrem, Euerard. *in loco de milite cœleſti.* 1

Altera ſententia eſt affirmatiua, ex regula generali Macedoniani, & quòd vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, eo maximè in fauorabilibus, quæ latiſſimè ſunt interpretanda, & ne detur inconueniens quòd filij Clerici ſunt deterioris conditionis, quàm ſeculares. 2

Hæc vltima ſententia eſt tenenda, cui non obſtat textus *in l. fin. C. ad Macedon.* in cuius intelligentia fallitur Riccius. nam ideo Macedonianum ceſſat in filiis militibus, quia per militiam ſui iuris ſunt in multis, vt in text. ibi, *in pluribus enim iuris articulis, filij filijfamilias milites non abſimiles videntur hominibus qui ſui iuris ſunt,* &c. & *ibi* gloſſa *verb. ſui iuris,* addit vt in Macedoniano, vt *hic, & ff. eod. l. 1. in fin.* & in teſtamento, vt *Inſtit. qui teſtam. facere poſſunt, in princip.* &c. Itaque non mirum quòd miles filiusfamilias tanquam ſui iuris poſſit pecunias creditas accipere, cùm poſſit facere teſtamentum, & inſuper non niſi in cauſas 3

Digitized by Google

caſtrenſes expendere præſumatur, vt ait ipſe textus *in d.l.fin.*

4 Quod diuerſum eſt in Clerico filiofamilias, qui per clericatum & ſacerdotium non liberatur à patris poteſtate, nec efficitur ſui iuris in temporalibus, licèt ſecus in ſpiritualibus, vt diximus *part. 1. quæſt. vicarial. quæſt...* nam filius in eiſdem ſpiritualibus, & redditibus Eccleſiaſticis, eſt ſui iuris, & de illis in vita diſponere poteſt inuito patre, Parlador. *quotid quæſt. quæſt. 16. num.* 3. & ſic prædicta *lex final. C. ad Macedonianum*, non applicatur in Clerico filio, tanquam non ſui iuris, & eſt aſſeuerandum ipſum gaudere Senatuſconſulto. ſicut cæteri filij, & limitanda erit hæc regula tribus in caſibus.

5 Primus in temporalibus Clerici, in quibus non eſt ſui iuris, ſecus in ſpiritualibus, in quibus libertatem habet. & ita ſi pecunias creditas acceperit, non erit cogendus de bonis temporalibus patris, ad eas ſoluendas, & exceptione Macedoniani erit tutus; cogendus verò erit ad ſolutionem in ſpiritualibus, id eſt, de redditibus Eccleſiaſticis, in quibus ſui iuris eſt.

6 Secundus, ſi iurauit renunciationem Macedoniani, vt per Gutierr. *de iuram. confirmat. 1 part. cap.* 43. *num.* 3. §. *ipſe verò.*

7 Tertius erit in foro conſcientiæ, in quo illud Senatuſcōſultum non intrat. nam in animæ iudicio mera veritas iudicium facit, & ſic alienum eſt reſtituendum, vt peccatum veniat dimittendum. ſiue ex alieno vtilitas, aut dánum ſubſequatur, cùm hæ ſubtilitates & fauores filiorum, & minorum, nequaquam vltra forum fori extendantur, nec ad forum Poli perueniant, in quo ſola veritatis puræ lex obſeruatur; & licèt Gutierr. *d. tract. de iuramento confirmat. cap.* 43. *num.* 6. cum aliis teneat contrarium; verior tamen eſt prima ſententia affirmatiua, quam indiſtinctè tenuerunt Couarr. & Menchaca ab ipſo Gutierr. relati, & nos ipſam probamus, & ipſe Gutierr. adhuc dubitans iudicio Eccleſiæ, & aliorum Doctorum ſe ſubmiſit, & dicam latiùs infrà *quæſt.* 105. *num.* 37.

Dixi tribus caſibus, & tres ad Macedoniani regulam limitationes retuli, & 8
cenſeo ſolùm duas remanere. nam ſecunda & ſecundus caſus de renunciatione iurata Macedoniani eſt declaranda, ſeu impugnanda. nam etſi idem Gutierrez *d. cap.* 43. relatis hinc inde opinionibus, Anton. & Imolæ opinionem ſequatur *n.* 2. §. *ipſe verò,* quòd ſcilicet talis renunciatio iurata valeat, & imò quòd non competat abſolutio ex tali iuramento, cum quo filiusfamilias renunciauit Macedoniano, quia ex parte mutuantis non eſt dolus, nec peccatum, licèt lex cum odio proſequatur.

Verior eſt tamen altera ſententia, 9
quam pro concordia tradit Ioan. Faber *in §. quæ diximus, Inſtit. quod cum eo, num.* 4. quòd ſcilicet dicta renunciatio iurata non valeat in vita patris, in cuius præiudicium valere non debet; eo verò defuncto valeat in præiudicium filij, ſequitur Anton. Gomezius 2. *tom. cap.* 6. *de contractu mutui, num.* 2. *col.* 2. & refert idem Gutierr. *d. cap.* 43. *num.* 2. §. *& in hoc articulo*, quadrat enim veritati quòd filius in vita patris nihil in ipſius damnum agere valeat, licèt eo mortuo poſſit; ſed non ſemper intellectus noſter ea quæ puræ iuris veritati, & rationi naturali conſonant, amplectitur, & defendit.

Nec obſtat ratio alterius ſententiæ, 10
nempe quòd ex parte mutuantis deficit dolus, & peccatum in mutuando, quia etſi hæc deficiant, non ex illis ſequitur, quòd filius poſſit patri granamen imponere, in cuius præiudicium, nec

Digitized by Google

nec renunciatio tenet, nec iuramentum, *cap. veniens, de iureiur.* dixi ſuprà *q. 7. n. 2.* Itaque remanet illæſa regula ſuprà poſita, quòd filius Clericus gaudeat Macedoniano, & remanent duæ limitationes ſuprà relatæ, & tertia adhuc eſt exponenda, vt proximè expoſuimus *num.* 8. reſpondendo vlteriùs argumento de milite terreſtri ad cœleſtem, vt non procedat quando adeſt diuerſa ratio. Euerard. *d. loco*, & de diuerſa ratione conſtat in hac quæſtione, *§. quod diuerſum, num.* 4.

QVÆSTIO XI.

Iuramentum quando in prorogatione contractus repetitum cenſeatur, & duo dicta Ioan. Gutierrez contrarietate notantur. vtilis, & ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Primum dictum Ioan. Gutierr. refertur.*
2 *Quid ex illo inferatur.*
3 *Contrarium dictum opponitur.*
4 *Et dictorum contrarietas.*
5 *Reſolutio traditur.*
6 *De eadem reſolutione explicanda.*
7 *Tres ex quæſtione concluſiones inferendæ, & obſeruandæ numerantur.*

1 PRædictvs Author *tract. de iuram. confirmat. 1. p. cap. 49. num. 9.* docet quòd ſi quis iurauit ſoluere certam quantitatem pecuniæ vſque ad certum terminum, & creditor conceſſit illi maiorem dilationem, non incidit in periurium, ſi non ſoluat in primo termino, quia pars poteſt remittere iuramentum in ſui fauorem præſtitum, & quia prorogatio videtur facta cum eiſdem qualitatibus, quibus prima dilatio conceſſa fuit, & ſic quòd lapſo termino huius prorogationis ſi debitor non ſoluerit, erit periurus, ſicut fuiſſet primo termino elapſo, non facta prædicta prorogatione ſi non ſolueret, & quòd hanc ſententiam tenent plures, quos refert idem Gutierr. *d. cap. 49. n.* 10. & eſt communis opinio.

2 Ex qua ſequitur quòd in prorogatione per creditorem facta cenſetur repetitum iuramentum, eo modo vt poſt primam dilationem non ſoluens debitor, non incidat periurium ex permiſſione tacita creditoris, incidat tamen ſi tranſacta ſecunda prorogatione non ſoluerit, quia in illa cenſetur repetitum iuramentum. nam prorogatio ſecunda cum eiſdem qualitatibus cenſetur facta, quibus prima dilatio conceſſa fuit, Ecce ergo quomodo in hoc caſu iuramentum iudicatur repetitum, etſi ſpecialiter in ſecunda prorogatione illud non repetatur.

3 Cuius contrarium expreſſè docet idem Gutierr. *d. cap. 49. num.* 13. vbi quòd ſi fiat prorogatio compromiſſi iurati cum eiſdem qualitatibus, vt in primo, non videtur repetitum iuramentum, licèt mentio fiat aliarum qualitatum contentarum in primo, & dicatur, & cætera: itaque ſi ſpecialiter non repetitur qualitas iuramenti, ipſum ad ſecundam dilationem non tranſit virtute generalis repetitionis cum eiſdem qualitatibus, & fundat hanc ſententiam per text. *in cap penult. de iureiur.* & quòd illam tenent plures *ibi* relati.

4 Videatur ergo contrarietas horum dictorum, cùm primum ad repetitionem

nem iuramenti teneat quòd ſufficiat prorogatio cum eiſdem qualitatibus, licèt in ſpecie repetitio iuramenti non fiat; ſecundum verò ait, non ſufficere generalem repetitionem qualitatum, niſi ſpecialiter iuramentum repetatur, quam contrarietatem aduertimus, non vt in aliquo Gutierr. authoritatem diminuamus, cùm omnes faciles in lapſu ſimus, præcipuè in multis rebus intelligendis, & explanandis, ſed vt veritas noſtræ imbecillitatis cognoſcatur, item & ſententiæ prædictæ quaſi contrariæ ad punctum veritatis, & concordiæ reducantur.

5 Quæ erit approbare primam opinionem, & dictum Ioan. Gutierrez relatum ſuprà *num.* 1. quod ampliùs comprobatur ex Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis, in initio, num.* 7. §. *decimo*, vbi quòd fit extenſio iuramenti quoties ex verbis, aut coniecturis poſſit deprehendi mens, & intentio iurandi; quando ergo fit contractus prorogatio cum eiſdem qualitatibus primi contractus, in quo inerat iuramentum, iam ex illis verbis, cum eiſdem qualitatibus adeſt mens repetendi iuramentum, adſunt etiam verba, & coniecturæ repetitionis, adeſt eadem res in vtroque tempore à iurante, & repetente iuramentum, iam cognita, & præſcita adeſt etiam forma iuramenti poſita in primo contractu; nihil ergo deficit quominus iuramentum non dicatur ſufficienter ex verbis, & intentione repetitum. faciunt verba eiuſdem Couarr. *num.* 6. *verſic. quia prorogatio cenſetur facta cum omnibus qualitatibus, & clauſulis illius rei, quæ prorogatur, l. lecta ff. ſi certum petat.* & *d. num.* 6. §. *ſextò ſi rectè*, limitat quando non fit contractus prorogatio, ſed renouatio, hoc eſt, extincto priori termino, quod etiam notat Ioan. Gutierr. *d. cap.* 49. *num.* 8.

6 Quando verò in eadem prorogatione, aut extenſione non continetur eadem res primi contractus, ſed diuerſa, tunc non fit extenſio iuramenti, & ſic tenent plures, quos tacitè refert idem Couarr. *vbi ſuprà num.* 7. § *octauo, verſic. huic rationi, &* § *fortaſſis*, vbi ſic intelligit cum aliis prædictum textum *in d. cap. penult.* nempe quòd ideò ibi non cenſeatur repetitum iuramentum in ſtatutis poſt illud editis, quia hæc ſtatuta diuerſa erant ab illis, in quibus iam primum iuramentum cecidit, &, quod mirum, ſi illud ſuper re noua, & à iurante non præcognita & ſcita, non admittatur, nec extendatur. & hic eſt germanus intellectus *d. cap. penult.* quem explicauit gloſſa *ibi, verb. quod promiſit*, vt ſcilicet iuramentum in ſpecie illius textus non extendatur, niſi ad ea, de quibus eſt cogitatum; ea verò quæ non ſunt cogitata, in quibus poteſt adeſſe periculum animæ, aut bonorum morum, aut præiudicium alicuius; ad text. *in cap. cùm contingat, & cap. veniens, de iureiur.* iuramentum intrare non poteſt, eo maximè repetitum, & ſubintellectum.

Itaque tres ex hac quæſtione oriuntur concluſiones. 7

Prima, vt prorogatio contractus cum eiſdem qualitatibus comprehendat iuramentum præſtitum, ſi de eadem re, & forma tractetur, & quoad pœnas, & effectus periurij, vt *ſuprà num.* 1. & 6.

Secunda, quòd prima procedat in prorogatione vera, non elapſo primo termino, ſecus elapſo, & iam facta renouatione, vt *in d. num.* 6. *in fine.*

Tertia, quòd ſi non eadem res contineatur in prorogatione; de qua in prima non ſit cogitatum, & tunc ad illã iuramentum non extendatur, faciliori modo, & clariori hæc quæſtio remanet explicata. nam Authores relati, etiam Couarr. & Ioan. Gutierrez, non

ita

Digitized by Google

ita clarè in hac materia loquuti ſunt, & cum vnis rebus aliàs aliquantulum confundunt, niſi parum intelligenti mihi, illud viſum fuerit.

QVÆSTIO XII.

Reſolutio quædam Aloyſij Riccij ſuper excommunicatione generali pro futuris culpis impugnatur, & quomodo excommunicatio, tam pro rebus, quàm verbis proferenda, & de frequentantibus Monaſteria, qualiter in practica puniendi, & an ſit ſalubre remedium conſtitutio ſynodalis, cum cenſuris contra illos. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Riccij conſilium refertur.*
2 *Quod impugnatur ex vno capite.*
3 *Item ex alio.*
4 *Quædam explicatio Couarr. reiicitur.*
5 *An pro verbis excommunicatio ferenda, & de loquentibus cum Monialibus.*
6 *Praxis Hiſpaniæ contra illos.*
7 *De alia inſuper praxi.*
8 *Demum & de alia.*
9 *De alio ſtylo procedendi, intra Conuentus Monialium.*

1 PRædictvs Author *in praxi aurea, reſolut.* 45. conſultus ab Illuſtriſſimo Cardinali Spinello de hoc puncto, poſtquam dubitauit, per text. *in cap. Romana*, §. *caueant de ſentent. excommunic. in 6.* vbi pro futuris culpis prohibetur excommunicare, & retulit Couarr. *in cap alma mater*, 1 *part.* §. 10 & alios, tandem *num.* 2. contrarium conſuluit ex tribus iuribus, primò per text. *in cap. à nobis, el 1. de ſentent. excommunic.* ibi, *quiſquis furtum fecerit, ſit excommunicatus.* Secundò per text. *in cap. vt animarum*, §. *ſtatuto, de conſtit. in 6.* vbi licet Epiſcopo pro futuris culpis excommunicare, & repetit *ibi* Riccius eundem Couarr. & Spinum *in ſpeculo teſtam. gl. rubrica p.* 11. *num.* 17. & Gutierr. *lib.* 1. *can. quæſt. cap.* 4. *in princ.* Tertiò per textum *in cap. præterea, el 2. de appellat.* vbi etiam præmittitur poſſe quem excommunicare ſi intra decem dies non ſoluerit.

Verùm in prædicto conſilio minus 2
rectum iudicamus eundem Aloyſium, illa enim iura, & Authores per eum relati non ſimpliciter permittunt pro futuris culpis excommunicationem, ſed ex aliqua vrgenti cauſa in illa expreſſa, & ſic loquitur Spino *d. n.* 17. 18. 19. nempe quòd delictum ſit frequentiſſimum in loco, Gutierr *d. cap.* 4. *num.* 9. *& ſeqq.* Couarr. *d.* § 10. *num.* 1. §. *ſunt tamen, verſ cauſa verò, & num* 5. §. *cæterùm.* in caſu verò, de quo Riccius, non aderat hæc cauſa, ſed ſolùm præuidens Cardinalis Spinellus nonnullos futuros exceſſus in ſua Diœceſi protulit dictam excommunicationem pro futuris culpis, conſtat *d. reſolut* 45. *num.* 1. minus ergo potuit prædictus Præſul pro timore exceſſuum futurorum, & ſic ceſſante eorum frequentia, & cauſa, dictam excommunicationem proferre, & etiam minus potuit Author illam ſimpliciter, & indiſtinctè conſulere, ſed cum cauſa, & grano ſalis, eo maximè contra Couarr. Gutierr. & Spinum *dictis locis* ab ipſo Riccio relatos.

3 Ex alio etiam capite prudentiæ, & diſcretionis, minus diſcretam actionem dicti Præſulis, & Authoris conſilium adnotamus; cùm enim excommunicationis vinculum ſobriè ſit ſemper apponendum, ita vt ſit medicinale, non lethale, & laqueum, & peccatum nouum non iniiciat, conſtat ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* quando futuræ culpæ in abſtracto, ſeu timore præhabito concipiuntur, & excommunicatione ligantur, nihil aliud eſt, quàm peccata multiplicare, & qui vnum tantùm erat commiſſurus, duo, ſeu plura excommunicationis committat, & natura hominis à primo creato vſque ad vltimum, maligna eſt ad prohibitum, & vetitum. nam priuatio eſt cauſa appetitus, vt ait Poëta quidam,

Quod licet ingratum eſt, quod non licet acriùs vrit,

Quod ſequitur, fugio, quod fugit ipſe ſequor,

& ſic delictum excommunicatione prohibitum per ipſam prohibitionem fortiùs perpetrabitur, & diligetur; non ergo ferenda eſt excommunicatio quæ perniciem potius parit, quàm ſalutem, vt ait Concilium; aliud enim eſt quādo exceſſus iam ſunt recepti, tunc ad illos obuiandos cenſura fortaſſis vtilis erit, ſi alia via ſuccurri non poſſit.

4 Ex prædictis noto quòd Couarr. *in d.* §. 10. *num.* 1. videtur probare diſtinctionem gloſſæ *in d* §. *caueant, verb. futuris culpis*, vt ab homine pro illis non liceat excommunicare, ſecus à lege, vel ſtatuto, & ſic intelligit text. *in d. cap. à nobis*, *& in cap. vt animarum periculis*, quam explicationem tam gloſſæ, quàm Couarr. bene confutat Spino *d. p.* 11. *num.* 18. nam illa iura, & *cap. præterea, el* 2. *de appellat.* loquuntur in excommunicatione iudicis, & hominis, ibi, *ſi quis index, & ſi quis ita pronunciaueris*, &c.

Noto etiam ex his quæ *num.* 3. diximus de excommunicatione ſobriè proferenda, etiam in criminibus futuris, & vbi vtilitas non expectatur, imò damnum præuidetur, quòd ſi in operibus hæc regula ſequenda eſt, multò magis in loquutionibus, & conuerſationibus, cùm delicta quæ verbis committuntur, ſint faciliora, & multò minus poſſūnt prohiberi, cùm ſolus Deus linguam poſſit refrenare, & compeſcere, dixi *part.* 1. *quæſt. vicar. q*... ex quibus infero conuenientem, & vtilem non eſſe conſtitutionem in aliquibus Diœceſibus cum cenſuris latam contra loquentes cum Monialibus, vt refert idem Riccius *d. praxi aurea*, *reſol.* 181. & latiùs *in praxi fori*, *tit. praxis Regularium*, *deciſ.* 647. vbi in ſpecie meminit *conſtitut. Neapolit. & deciſ.* 649. Campanil. *diuerſor. iur. can. rub.* 12. *c.* 13. *num.* 89. Cùm ergo tam facilis ſit tranſgreſſio huius excommunicationis, & ex illa quod vt in plurimum veniale eſt, fieri poſſit per tranſgreſſionem, contemptum, ſeu inobedientiam mortale; ex traditis à Diana *tract. de legibus*, *reſol.* 22. *& de dubiis Regul. reſol.* 104. dicendum eſt dictam excommunicationem perniciem potius parere, quàm ſalutem, vt ait Concilium *dicto loco*, & ſic minimè promulgandam. 5

Solemus autem in Hiſpania non facere conſtitutionem ſupradictam, quia ex prædictis fortaſſis non eſt in vſu, ſed nominatim contra quoſdam frequentantes Monaſteria, promulgare cenſuras, prout ego aliquando feci, & adhuc variis appellationibus, & fraudibus nihil vtile ſenſimus, multò minùs ſentiremus, ſi generaliter excommunicatio in ſtatuto ſynodali proferretur. 6

Solemus etiam quando cenſuræ non ſufficiunt, cum auxilio brachij ſæcularis capturare, & prædictos frequentantes 7

Digitized by Google

tes mulctare, quod eſt ſanius, & ſine macula conſcientiæ illorum.

8 Et adhuc in vltimum culpæ ſubſidium iudices Eccleſiaſtici mittimus literas ſupremo conſilij Præſidi, vt de facto mittat exilium promulgatum contra eoſdem, & præceptum iudici ſæculari, vt intra breue tempus capiat ipſos, vel ipſum, & cum apparitoribus extra ciuitaté, vel locum, aut Prouinciam relegatos conſtituat, quòd ſi Præſes multitudine negotiorum non obliuioſus exerceat, eſt remedium vtile, & proficuum, item celeri exequutione ægritudini prædictorum radicitus oppoſitum, & contrarium.

9 Solemus etiam intra Conuentum Superioribus, & Abbatiſſis præcipere, vt Moniales frequentatas ad crates cum frequentantibus exire non permittant; cũ cenſuris aggrauatis, & aliis officiorum ſuſpenſionibus, ſeu priuationibus, quod ſi fideliter exequeretur, etiam faciliter frequentationis culpas extingueret, & ſecaret; cur ergo ſi coniugati homines vxores ſuas adulteras vſque ad mortem proſequi non timent, ne carnale matrimonium in honore maculetur, hoc idem in ſpiritali coniugio ſponſarum Chriſti non erit præcauendum, cùm hic ſponſus cæteris ſit altior, & honorabilior: & valeat argumentum de carnali coniugio ad ſpirituale, vt per Euerardum *loc.* 76 Sed hæc corruptela in aliquibus Regnis, veluti Hiſpaniæ, & aliis, magis viget, quàm in Italia, cuius ibi ſita Monaſteria, & Moniales, vt audio, prædictos frequentantes, & vitia ſubſequentia cautè refugiunt. prouideat ipſe Deus, vt toto orbe terrarum, honor ſuus, & ſponſarum ſuarum immaculatus perſeueret; eos autem, qui ipſum ſponſarum Chriſti honorem turpauerunt, vidi ab ipſo Domino acriter punitos morte celeri, aut vita preſſuris plena.

QVÆST. XIII.

Clericus victus ante iudicem ſæcularem in cauſa ab illo introducta contra laicum, an poſſit ab eodem iudice in expenſis condemnari. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia negatiua proponitur.*
2 *Affirmatiua recitatur.*
3 *Et probatur.*
4 *Contrariis DD. reſponſum datur.*
5 *Si Clericus actor expenſas noluerit ſoluere, quid agendum.*
6 *Praxis in hac quæſtione peragenda inter ſæcularem iudicem, & Eccleſiaſticum.*

NEGATIVA ſententia probari videtur ex exemptione generali Clericorum, quorum eſt incapax, & incompetens iudex ſæcularis, vt iuribus relatis in ſpecie tradiderunt inter alios Couarr. *pract. qq. cap.* 33. *num.* 2. Salcedo *in practica criminal. cap.* 62. *num.* 6. & in puncto propoſito loqui videntur docentes quòd ſicut iudex ſæcularis quoad cauſam principalem nullam iuriſdictionem obtinet, ſic neque quoad mulctam, nec quoad expenſas, quarum condemnatio ſupponit iuriſdictionalem cognitionem, *l. ſancimus, C. de iudic. cap. calumniam, de pœnis.* Afflictis *deciſ.* 24. Ceuall. *de las fuerças gloſſ.* 16. *num.* 8. cum aliis congeſtis per Salgad. *de Regia protect. cap.* 2. *num.* 252. 1

Affirmatiuam ſententiã apertè cum Abbate, Felino, & Maranta, probat 2

Ioan. Gutierr. *tractat. de iuramento confirmat. 3. part. cap. 5. num 22. & practic. quæſt. lib. 1. q. 20. à num. 3. vſque ad 6.* vbi plurimos refert ſic tenere, teſtibus Didaco Perez, & Gregorio Lopez *ibi* citatis. Fachinæus *controuerſ. iur. lib. 9. cap 27. altera ſententia, verſ. ſicut aliàs,* cum aliis relatis.

3 Hæc ſententia verior eſt, ex ea ratione, quia Clericus actor ſi ſuccumbat, neceſſariò expenſarum condemnationi ſubiicitur, quam iudex cauſæ adminiſtrat contra victum ſiue ſuæ iuriſdictioni ſubditum, ſiue non, nec enim cauſę continentia & vnitas diuidi poteſt, & ita per conſequentiam articuli principalis, venit acceſſoriè expenſarum condemnatio, de qua in ſententia loqui neceſſe eſt contra victum in cauſa.

4 Non obſtant relati pro contraria opinione, quia loquuntur in Clerico reo & accuſato. Couarr. *dicto cap. 33. num. 2. §. Clericus verò qui accuſatus,* &c. Salcedo *dicto cap. 62. num. 6.* qui numquam poteſt in iudicem ſecularem conſentire, ex eiſdem Doctoribus, & diximus *part. 1. quæſt. vicarial. quæſt....* at in præſenti ſpecie agimus non de Clerico reo, ſed actore, qui neceſſariò quæ ad condemnationem expenſarum ſeculari iudici ſubiicitur, ſi victus fuerit.

5 Bene verum eſt quòd ſi Clericus actor nolit expenſas perſoluere, quòd tunc iudex ſecularis auxilium Eccleſiaſtici poſtulare debet cum literis requiſitoriis, in quibus iuſtificatio condemnationis contineatur, & ſic poterit ad expenſarum executionem peruenire, quam iudex ſecularis de per ſe facere non poteſt ſine Eccleſiaſtici adiutorio, ſicut dicitur de pœnis Clericorum, aut de gabellis ob negotiationem. nam ad illarum exequutionem Eccleſiaſtici iudices ſunt adeundi, & notat idem Salcedo *dict. pract. criminal. cap. 55. §. itaque veriſſima opinio, & §. erit tamen hæc gabella.*

Si tamen iudex ſecularis in litteris requiſitoriis plenam non poſuerit iuſtificationem, aut ſi poſuerit, Eccleſiaſticus tamen originalem proceſſum videre voluerit, erit illi exhibendus: ſicut enim quando Eccleſiaſticus auxilium brachij ſecularis contra ſeculares poſtulat, poteſt iudex ſecularis proceſſum petere, vt cauſæ iuſtificationem reſpiciat, qua viſa concedat, aut deneget auxilium. idem Salcedo *in pract. crimin. cap. 149. num. 11.* Paz *in praxi 2 tom. in proœm. num. 7. & 8. l. 14. & 15. tit. 1. lib 4 recopil.* & *ibi* Aceued. & *ibi* limitant, quando ſolùm petit Eccleſiaſticus familiam; ſic etiam quando ipſe auxilium ſeculari præſtiturus eſt, eamdem iuſtificationem viſis actis poſtulare poteſt, vt expreſsè docet idem Paz *in dicto proœmio, num. 6. in fine.* & probatur hoc argumento vulgari, nempe contrariorum & correlatiuorum eamdem eſſe rationem, & diſciplinam, de quo Euerard. *loco* 20. 6

QVÆST. XIV.

De Epiſcopo, an in aliena Diœceſi ſine Diœceſani licentia ſolenniter, ſeu publicè valeat prædicare, & alios actus facere, & opinio Stephani Gratiani refutatur. ſelecta & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Secundùm opinionem negatiuam Epiſcopo alieno nec cum Monialibus*

Digitized by Google

nibus alloqui, nec prædicare permittitur.
2 Refertur opinio affirmatiua Gratiani.
3 Et refutatur.
4 Rationibus contrarijs reſpondetur.
5 Prædicatio ad generalem pertinet iuriſdictionem.
6 Prædicatio ſecuriùs à Paſtore proprio expectanda eſt.
7 Concluſio quæſtionis traditur.
8 Quæ ſint prohibita Epiſcopo alieno.
9 De eiſdem prohibitis, & praxis excommunicandi exiſtentem in aliena Diœceſi.
10 Quæ ſpectant ad gratioſam & voluntariam iuriſdictionem, bene poterit Epiſcopus in aliena Diœceſi exercere.

1 TRACTAT hanc quæſtionem Stephanus Gratianus *diſcept. fore iſ. tom. 2. cap. 393. & à n. 1. vſque ad* 12. fundat ex variis fundamentis, quòd ſine Ordinarij licentia Epiſcopo alieno alloqui cum Monialibus, nec prædicare permittatur, & eſſe ſeruandum Concilium Tridentinum *ſeſſ. 5. cap. 2 de reformat.* & ſic declarauit Clem. VIII. teſte Prax. Archiepiſcop. Neapol. *cap.* 58. & licèt Epiſcopis datum ſit priuilegium diuinum, vt per vniuerſum mundum poſſint prædicare, ex Matthæo *cap.* 9. & Marco *vlt. & cap in nouo, diſtinct.* 21. hoc tamen priuilegium intelligitur in proprio populo & Diœceſi, & in aliena Ordinario conſentiente.

2 Poſtea tamen *num.* 13. idem Gratianus ex aliquibus quos refert, dicit verum eſſe contrarium; quia vbi agitur de ſalute animarum, non eſt curandum de apicibus iuris, & quia prædicatio non conſiſtit in iuriſdictione contentioſa, & quòd non refert quis prædicet, ſed quid prædicetur.

Quod Gratiani placitum ſequendum non eſt, nec eorum, quos citat, & ſtandum regulæ Concilij, & decretis eius, nempe quòd nullus ſine Ordinarij licentia prædicare præſumat, docet latè Campanil. *diuerſor. iur. can. rub.* 12. *cap.* 13. *à num.* 6. Leo *in theſauro fori Eccleſ. cap.* 8. *num.* 9 *& ſeqq.* 3

Nec obſtant rationes, quas probauit Gratianus, quia ſalus animarum per proprios Epiſcopos, & eorum miniſtros, & coadiutores, eſt prædicanda, non verò per alienos, per quos præiudicium fit illis in mittendo manum in meſſem alienam, & alienas oues erudiendo, aut prædicando, cùm poſſint illi nociua miniſtrare, & quocumque caſu proprius Paſtor debet curare de illis docere & paſcere, nec ferre vult quod alienum hoc agat tanquam habens ſuper illis imperium, quod non tenet. 4

Item licèt prædicatio non pertineat ad iuriſdictionem contentioſam: ad generalem tamen pertinet iuriſdictionem, & curam & ſalutem, item & ſpirituale alimentum animarum, & totum hoc verus Paſtor debet ſubminiſtrare, non falſus & improprius, qui in alienis gregibus non erit Paſtor, ſed mercenarius, nec dilectionem habebit rei ad ſe non pertinentis, vt colligitur ex mente Euangelij *Ioan. cap.* 10. & cùm de illis rationem mercenarius non reddat, ſed proprius Paſtor, qui de villicatione ſua eſt ſyndicandus, ideo quidquid ad oues venerit, ipſius miniſterio venire debet. 5

Rurſus licèt perſona Prædicatoris non ſit principale emolumentum, ſed ipſa prædicatio; hæc tamen ex rationibus prædictis ſecurius à Paſtore proprio expectanda eſt, quàm ab alieno, cuius vocem non noſcunt oues, ſed ſui Paſtoris: alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt 6

BIBLIOTECA NAZ. ROMA
Digitized by Google

runt vocem alienorum, ex eodem Ioãne *cap.* 10. qui textus licèt in literali ſenſu loquatur de voce Chriſti, qui eſt primus & generalis omnium Paſtor, non tamen incongruè intelligi etiam poteſt de cæteris eius Vicariis, iuxta illud Lucæ cap. 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

7 Itaque affirmandum eſt quòd Ordinarij licentia requiratur ad prædicandum, etiam in Epiſcopo alieno, & ſic tenet in terminis Aloyſius Riccius *in praxi fori Eccleſ. tit. praxis Epiſcop. deciſ.* 593. vbi *num.* 1. *&* 2. repetit eadem verba relata à Gratian. *d. num.* 13. quæ vnus ab altero tranſcripſit, etiam citant vterque nouiſſimum in praxi Neapolitana, nempe Genuenſem *in praxi Archiepiſcop. cap.* 57. *aut* 58. quem ego perlegi, nec inueni quòd in illis, aut alteris capitibus de hac quæſtione loquatur.

8 Idem aſſeuerandum eſt per eaſdem rationes de locutione cum Monialibus, vbi prohibita ſit, & de cæteris ad iuriſdictionem ordinariam ſpectantibus, veluti in eligendo Confeſſario non ſubdito in aliena Diœceſi, ex eodem Riccio *d. tit. praxis Epiſcopor. deciſ.* 548. & ad exercendam iuriſdictionem contentioſam extra propriam Diœceſim, Genuenſis *in d. praxi Archiep. cap.* 31. Riccius *in praxi fori, tit. praxis pœnarum, deciſ.* 380. *num.* 2. & ad ibi Pontificalia exercenda, ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. *de reformat.* ex eodem Riccio *dict. deciſ.* 380. *num.* 3. *&* 4.

9 Similiter ſine literis requiſitoriis non poterit Epiſcopus excõmunicare ſubditum in aliena Diœceſi, quia totum hoc ad iuriſdictionem contentioſam ſpectat; in propria tamen Diœceſi ſi cenſura fuit intimata, & ipſe ſubditus citatus, bene poterit Epiſcopus in proprio territorio illum excommunicare, & declarare, vt pluribus relatis, etiam modernis, diſputat Campanil. *diuerſor. iur. can. rub.* 11. *cap.* 15. *num.* 135. & ſubditus, & reus iam excommunicatus, ſi fuerit ad alium locum, ſemper manet excommunicatus, toleratus tamen ibi, interim dum proprius Epiſcopus cum ſuis literis requiſitoriis ipſum petat euitare, & nominatim excommunicari, & ſic practicatur.

Quæ verò non ſpectant ad iuriſdictionem contentioſam, ſed gratioſam, & voluntariam, bene poterit Epiſcopus in aliena Diœceſi exercere, & ſic poterit conferre beneficium nulla præuenta Ordinarij permiſſione, vt cum pluribus docet Nicol. Garcia *de beneficiis, tom.* 1 *part.* 5. *cap.* 8. *à num.* 126. Riccius *d. deciſ.* 380. *num.* 1. *in fine.* 10

QVÆSTIO XV.

An cauſa criminalis vſuraria coram iudice Eccleſiaſtico faciat ſuperſedere cauſam executiuam ciuilem, coram iudice ſæculari, & contra Gratianum, & Ceuallos opinio affirmatiua probatur. ſelecta & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia refertur, quæ negat ſuſpenſionem exequutionis.*
2 *Affirmatiua recitatur, quæ probat ſuſpenſionem.*
3 *Et probatur ex multis.*
4 *Refertur praxis pro eadem ſententia affirmatiua.*
5 *Rationibus Gratiani reſpondetur,* iam

item & traditis à Ceuallo, & alia praxis recitatur.

1 STEPHANVS Gratianus *diſcept. forenſ.tom.2.cap.394.num.24.* in terminis ait, ex aliquibus Rotæ deciſionibus, quòd ſi fuerit intentatum ciuile iudicium executionis inſtrumenti,& debitor cœperit criminaliter agere ſuper vſuraria prauitate, priùs erit cauſa ciuilis terminanda,quia ſi declarabitur inſtrumentum eſſe exequendum, erit ſublata omnis prætenſio vſuræ,& criminalitatis,ac ſententia pariet exceptionem rei iudicatæ in cauſa criminali, & poſtea *num.25. & 26.* reſpondet quòd licèt cauſa criminalis ſuſpendat ciuile iudicium, *l.per minorem.ff.de iudiciis.* iſta tamen non procedũt quando cauſa criminalis pendet à reſolutione cauſæ ciuilis, & ſententia in ciuili cauſa lata parit exceptionem rei iudicatæ in criminali,vt *in d.deciſione Rotæ*, coram Millino 28.Iunij 1604. hanc ſententiam tenet Ceuallos *de las fuerças 2 p. q.96. à num.12.* ex duabus rationibus, prima, quia ſi ſpectandus eſſet per creditores litis euentus in foro Eccleſiaſtico, bona conſumerentur. Secunda, quia etiam poſt exequutum inſtrumentum,agi poteſt coram Eccleſiaſtico vſuram declarante contra creditorem, vt pecuniam reddat, & nihil commune habere vſuræ cognitionem cum cauſa executiua, nec poſſe inhibitionem per Eccleſiaſticum concedi,ne fraus in creditore approbetur,& etiam tenet Parlador.*rer.quot.cap.fin. 5.part.* §.11.*num.22.*Paz *in praxi,4.part.tom.1. cap.3.num.31.*

2 Contrarium expreſsè tenet Ioan. Gutierr. *tract.de iuramento confirmat.1. part.cap.1. à num.11. & ſeqq.* vbi contra Angelum, & ſequaces eius docet, quòd cauſa criminalis ſuper vſuris faciat ſuperſedere ciuilem executionis inſtrumenti, & quòd iudex Eccleſiaſticus poſſit præcipere,& inhibere ne ſæcularis vltrà procedat, quia exceptio hæc eſt omnino præiudicialis executioni, & illa currente redderetur illuſorium iudicium Eccleſiaſt.cum criminale,ex quo conſtabit quid faciendum ſit in ciuili, & comprobat hanc ſententiam ex Alex. Anton. Thoma Ferrar. Maranta vt *ibi num.12.13.& 14* & refert Ceuallos *2.p.q.96. num.7. 8. & 9.* & Aceued.*in l 1.num.185.tit 21.lib 4. recopil.*Diana *de immunitat. Eccleſiaſt. quæſt.18.*

Hæc ſententia vera eſt, & tenenda, 3 quia negari non poteſt,quia ex iudicio criminali Eccleſiaſtico ſuper vſuris dependeat an vſuræ ſint defalcandæ, ex quantitate debiti, & ſic quouſque illæ ſunt declaratæ,& defalcatæ, non rectè poterit currere iudicium executionis, & fieret fraus,& impedimentum cauſæ criminali, ſi inſtrumentum exequeretur,& debitum ſolueretur, cùm in illo vſuræ non debitæ ſoluantur cum damno,& periculo repetitionis, & ſatius eſt creditorem expectare, quàm indebitum recuperare, eo maximè. nam in cauſa executiua, vel per captionem pignorum, vel dationem fideiuſſoris ſuũ debitum ſecurum inueniat, & ſi ipſius apprehenſio differatur per vſuræ cognitionem, hæc dilatio tali culpæ reſpondet, ſi vera ſit;& ſi falſa, iam creditor in expenſis coram Eccleſiaſtico condemnabitur,& cum illis nullum in dilatione damnum recipiet vlteriùs illa non admiſſa,& creditore ſtatim ſoluente, cùm nec pignora, nec fideiuſſorem habeat in cauſa vſuraria, fortaſſis etiam obtenta ſententia non habebit bona debitoris ad repetitionem, & ſic fruſtratus remanebit. quare priùs debet vſuraria cauſa terminari. Præterea contractus vſurarius nullus eſt, vtpote factus contra legem diuinam, & humanam

nam vſuras prohibentem. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 398. *num.* 20. Nauarr. *lib.* 5. *de vſuris*, *conſil.* 9. *num.* 1. at exceptio nullitatis opponi poteſt contra inſtrumentum. Parlador. *cap. fin.* §. 11. *n.* 11. non ergo mirum erit expectare, qui exceptione nullitatis ſolutionem crediti poterat retardare. Quare verè eſt dicendum in hac ſpecie cauſam criminalem eſſe præiudicialem, & faciat quieſcere iudicium ciuile, vt cum Maranta pro regula, tradit idem Gutierr. *d. n.* 14. iuribus relatis, & virtute cauſæ præiudicialis intrat quòd poſſit Eccleſiaſticus inhibere iudici ſæculari, ne in cauſa executionis procedat, quouſque cauſa vſuraria ſit declarata, ex qua quid ſit defalcandum conſtabit.

4 Et in terminis in praxi fuit hæc ſententia per me practicata in cauſa vſuraria, contra quaſdam Moniales, quæ dederunt certam ſummam Mercatori ad rationem decem pro centum, ſine ratione intereſſe, aut lucri ceſſantis bene liquidato, nec cum conditionibus, & requiſitis à Doctoribus poſtulatis, & petitum fuit, per Mercatorem executatum inſtrumento executionis coram iudice ſæculari, vt contra ipſum literæ inhibitionis, & ſuperſeſſionis darentur reſpectu cauſæ ciuilis interim dùm cauſa criminalis vſuraria agebatur, & fuerunt conceſſæ ex prædictis.

5 Non obſtant ea, quæ Gratianus refert pro ſua opinione, quia in his terminis cauſa criminalis non dependet à cauſa ciuili, ſed è contra, cauſa ciuilis pendet à criminali, ex rationibus relatis, *num.* 3. & quia ordo naturalis dictat prius eſſe debitum, aut non, declarandum, quàm præſtandum, & ſic ſemper hoc modo cauſa vſuraria eſt prior, & præiudicialis ciuili.

Non obſtant rationes à Ceuallos relatæ, quibus *in d. num.* 3. remanet ſatisfactum, quia bona creditoris in cauſa Eccleſiaſtica non conſumuntur nam ſi vſura ſit malitioſa, expenſas habebit: ſin autẽ vera, iuſtas delicti pœnas exſoluet; nec repetitio vſurariæ quantitatis eſt ſecura, nec debet eſſe poſterior, cùm ſit in ordine prior, & ſic eſt tenendum quidquid prædicti Doctores *n.* 1. relati aduerſentur, & ſic conſtat iudicem Eccleſiaſticum in hac ſpecie nullam vim facere, inhibendo cum cenſuris, cùm adhæreat huic opinioni, quæ iuſtior & verior eſt, licèt eandem vim approbet idem Ceuallos *vbi ſupra*; ſecluſo tamen inhibitionis articulo, bona praxis eſt, quam tradit Aceuedus *dict. num.* 185. quòd per iudicem ſæcularem procedatur in executione, data cautione per actorem de re reſtituenda ſi contractus vſurarius per Eccleſiaſticum declaretur.

QVÆSTIO XVI.

Clericus confitendo ſe emiſſe, & vendidiſſe, an ex hac confeſſione poſſit introduci via executiua contra eum ſuper gabellæ ſolutione, vel an cauſa ad probationem ordinariam ſit accipienda ſuper exceptionibus Clerici. quæſtio practicata.

SVMMARIVM.

1 *Refertur caſus practicatus.*
2 *Allegantur rationes pro exactore ex Clerici confeſſione.*
3 *Confeſſio non liquida, nec clara, & ſecundaria, & ſubintellecta, viam executiuam non præſtat.*

4 *Ali*

4 *Aliquando negociatio Clericis eſt licita.*

5 *Sub opinionibus eſt, an ſit Clericus negociator qui ad nutrimentum animalia emit.*

6 *Conſuetudo non ſoluendi gabellam qualis debeat eſſe.*

7 *Concluſio quæſtionis.*

8 *Ipſius & caſus definitio miniſtratur.*

1 ERRAMVS in quadam cauſa negociationis contra Clericum, qui ore proprio falſus fuit emptionem, & venditionem animalium, & inſuper à quodam iudice fuit pecuniaria pœna ob negociationem mulctatus, & bene ex his quæ tradidimus *part.1. quæſt.vicari. l. quæſt...* vbi plura docuimus circa Parochos ementes, & nutrientes animalia tàm in paſcuis communibus, quàm propriis: terminata autem cauſa criminali, laici, ad quos gabellarum exactio pertinebat, libellum in iudicio dederunt contra Clericum, & Parochum, vt de negociatione ſua gabellam ſolueret, prout de iure eſt ſtatutum, vt Salcedo leges Regias referens *in pract.crimin. cap.55. §. præterea.* Gutierr. latè *tract. de gabellis, quæſt. 113 per totam.*

2 Aiebat ergo Aduocatus exactoris, confeſſionem Clerici ſufficientem eſſe ad præceptum executiuum, nam idem eſt dicere, negotiaui, vel debitor ſum gabellæ, cùm illa ex negociatione reſultet, eo maximè, cùm in materia gabellarum ſecundùm veritatem ſit iudicandum breuiter, & ſummariè ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ex *l.5.tit.7.lib.9. recopil.* & poterit reus Clericus intra terminum decem dierum ſuas opponere exceptiones.

3 Ex aduerſo pro Clerico replicabatur non eſſe locum viæ executiuæ, nam illa confeſſio non erat liquida, nec clara, & eſſe multum diuerſam confeſſionem negociationis à confeſſione debiti gabellarum, quia negari nequit quòd hæc ab illa reſultet, & ſit ſecundaria, & ſubintellecta, & per conſequens incerta, non liquida, nec clara, qualis requiritur ad viam executiuam ex illa arguendam. Parlador. *rer. quot. lib.2.cap.fin.1.part.§.4.num.9.*

Rurſus hæc incertitudo confeſſionis corroboratur. nam aliquando negociatio Clericis eſt licita, nempe quando rem emptam (non animo reuendendi) poſtea ex accidenti reuendunt, vt latè idem Gutierr. *d. tract. de gabellis, lib.7.quæſt.93.à n.17.vſque ad 26.* 4

Et eſt ſub opinionibus, quas retulimus *part. 1. quæſt. vicarial. quæſt...* an ſit Clericus negociator qui ad nutrimentum animalia emit. 5

Et ex parte contractus etiam pro Clerico allegabatur conſuetudo non ſoluendi gabellam, quæ ſi fuerit interpretatiua, vt ex tali contractu non ſoluatur, bene ſufficit, licèt aliàs non interpretatiua etiam immemorabilis non ſufficiat, ex eodem Gutierr. *d.tract. & lib.7.quæſt.84.num.7.8.& 9.* 6

Videatur ergo quantis dubiis prædicta confeſſio ſubiiciatur. quare dubia, & incerta, & non verò clara iudicanda erit, ſicut ad viam executiuam requiritur, tradit in terminis idem Gutierr. *eod. tract.quæſt.164.num.12.* ibi, *Confeſſionem claram in iudicio factam*, &c. *& quæſt.172.num.1.in fine,* vbi ad d. quæſtionem 164 ſe remittit. 7

Vnde viam excluſimus executiuam, & admittendo ordinariam, cauſa ad probationem cum breui termino fuit recepta. 8

***

QVÆSTIO XVII.

Clericus Principis Conſiliarius, Cardinalis, vel Epiſcopus Præſes, aut vice-Rex, an poſſint à Principe ſyndicari, & puniri. ſelecta, & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sæcularia negotia Clericis ſunt prohibita, & officia locum tenentis, ſeu Maiordomus alicuius Principis.*
2 *De conſuetudine acceptum eſt Clericos eſſe Conſiliarios, & Præſides Regum.*
3 *Negatiua ſententia refertur quòd tales Clerici Conſiliarij, & Præſides à Principibus ſyndicari, & puniri non poſſint.*
4 *Contraria recitatur.*
5 *Sententia Authoris traditur cum diſtinctione.*
6 *Praxis ſeruat diſtinctionem.*
7 *Comprobatur ex ſimili.*
8 *Diſcrimen inter ſimile, & Regum procedimenta refertur.*

1 LIcet Clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſcere non poſſint, ex toto titulo *ne Clerici, vel Monachi*, cum aliis congeſtis à Doctoribus circa Clericos negociatores, de quibus egimus *part.1.quæſt.vicarial. quæſt...* & tradit Riccius *in praxi aurea, reſol.*413. *num.*1. vbi *num.*2. quòd non debet Prælatus, ſeu Clericus aſſumere officium generales locum tenentis Principis laici, ex Baldo *in conſil.*30. & ſimiliter quòd Clerici non poſſunt exercere officium Maiordomus alicuius Principis, ex *l.*45. *tit.*6. *part.*1. & *ibi* Greg *cap.*2. *eod tit. ne Clerici, vel Monachi.* Genuenſis *in Curia Archiepiſc. cap.*62. *num.*20.

De conſuetudine tamen videmus acceptum, Clericos eſſe Conſiliarios, & Præſides, Viceréges, item Principum domuum gubernatores, & adhuc eorum principatuum in ciuilibus, & politicis rebus, & bonis, moderatores; non verò in criminalibus cauſis, abſque breui Apoſtolico, diximus *tract. de praecedentiis Eccleſ. quæſt.*17. *num.*1. Salcedo *in pract. criminal. cap.* 61. §. *conſiliarij Principis.* 2

Quo ſuppoſito intrat dubium, an à Principibus valeant de officiis ſyndicari, & puniri, in quo Couarr. *practicar. qq. cap.*33. *num.* 6. negatiuam ſententiam tenet, & ait communem opinionem, licèt apud Gallos minimè receptam, Iulius Clarus *lib.*5. §. *fin. num.*25. & ambo referunt Aufrer. *in Clement.* 1. *de offic. ordinar. reg.* 1. *fallent.*17. Riccius *in terminis in praxi aurea, reſolut.*413. *num.*2. & 3. & refert Barbat. & Franchis *deciſ.* 479. & ſic eſſe iudicatum in ſacro Cõcil. Neapol. hæc opinio fundatur in exemptione generali Clericorum, in quibus Principes ſæculares non poſſunt aliquam iuriſdictionem exercere, vt diximus ſuprà *quæſt.*13. *n.*1. 3

Contrariam opinionem tenet Salcedo *in pract. crimin. cap.*55. §. *notabis etiam.* ex Baldo, Gregorio Lopez, Ioan. Gall. *in ſuis quæſtion. per Areſta, q.*168. & Aufrer. *in d. fallent.*17. per text. *in l. fin. de iuriſdict. omn. iud. & in cap. ſacerdotibus, ne Clerici, vel Monachi*, & Caſſan. *in conſuetud. Burg. rubrica* 1. §. 5. gloſſ. *ſi n'a grace, num.*89. refert etiam Petrum Rebuffum *tract. de mercator. min. vend. gloſſ.* 13. *in tomo* 2. *conſtit. Franc.* ex quibus Authoribus colligitur Clericum delinquentem in officio ſæculari, 4

culari, cõmercio, aut munere ſibi commiſſo, poſſe puniri ab eo iudice; cui ratione muneris ſubiicitur, & ſic obſeruatur in Regno Franciæ, ex prædictis Doctoribus, docet & tenet Cenedo *collect. ad Decretum 39. num. 16.*

5 In hac controuerſia opinionum dicam quod ſentio, nempe diſtinguendum eſſe inter perſonas Clericorum, eorumque bona, & inter officia ſæcularia, & munera illis de conſuetudine permiſſa. In primo caſu Principes ſæculares ſyndicare, & punire non poterunt perſonas Clericorum, & eorum bona, etiam pro culpis in officiis commiſſis, & ſic procedat prima opinio. Secunda verò procedat quoad officia, vt ad effectum priuationis, poſſint iure optimo Clericos ſyndicare, & eo modo punire eorum in officiis exceſſus, & delicta, & ſic loquitur Clarus *d. n. 25.* ibi, *Tales Clericos etiam in ſacris conſtitutos priuare officio*, &c.

6 Hanc diſtinctionem in praxi vidimus ſeruatam in Hiſpania, vbi Clerici per Sereniſſimos Reges ad officia Viceregum, & Præſidum, & Conſiliariorum admittuntur, & poſtea vel ſyndicatu ſecreto iudiciali, vel extraiudiciali repelluntur, & priuantur, & adhuc ſi pœnas maiores poſtulent delicta, ſolent commiſſionis breue obtinere à Summis Pontificibus, vel ab eorum Nunciis, cum facultate Legati de latere, ad aliquos iudices Eccleſiaſticos, qui formalem in dictis Clericis Miniſtris Regum iuriſdictionem exerceant.

7 Comprobatur hæc diſtinctio ex quodam ſimili. nam Parochi Regulares, qui aliàs ex mari priuilegiorum ſuorum exempti ſunt à iuriſdictione Epiſcoporum, & ſic vidimus practicari; ratione tamen officij, nempe Parochiæ ſibi commiſſæ viſitationi, & correctioni eorumdem Epiſcoporum ſubiiciuntur, ex Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 11.* Campanil. *diuerſor. iur. can. rub. 12. c. 13. num. 115.* & ſic contra Regulares Parochiam, & curam animarum habentes proceditur in viſitatione pro culpis in officio commiſſis vſque ad priuationem officij, prout de iure.

Eſt tamen diſcrimen inter hoc ſimile, & procedimenta Regum, & Principum contra prædictos Clericos Conſiliarios, & Præſides, & Viceregés. nam Regulares Parochi etiam mulctis; & pœnis pecuniariis pro culpis minoribus officiorum in viſitatione mulctantur, & capturantur, ex eo quòd Epiſcopi, & eorum iudices plenam habent in illis cognitionem, iuriſdictionem, & correctionem ex dicto capite Concilij; Principes verò, & Reges cùm nullam habeant in perſonis, & bonis Clericorum, ideò ſolùm ad priuationem poterunt procedere, non autem ad mulctas in bonis, & capturas perſonarum, ad quas iudices Eccleſiaſticos obtinere debent, quidquid aliàs in Francia obſeruetur, quod de facto magis, quàm de iure fit, ſicut dicitur de pœnis & gabellis Clericorum, ad quas non iudices ſæculares, ſed Eccleſiaſtici ſunt requirendi, & diximus ſuprà *quæſt. 13. n. 5.* & tradit Gratian. *diſcept. forenſ. 1. tom. c. 149. n. 45.* Genuenſis *in pra- cticab. Eccleſ. quæſt. 646. num. 4.* 8

D 2 QVÆST.

QVÆST. XVIII.

An Clerici ſint de vniuerſitate laicorum, & habeant vocem in concilio populi, & opinio negatiua Riccij, & aliorum, non probatur, ſed contraria. vtilis, & curioſa quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Refertur opinio negatiua, & DD. eius.*

2 *In quo fundentur traditur.*

3 *Contraria proponitur quòd Clerici de temporali diſtrictu dicuntur, & gaudent libertatibus & priuilegijs populi.*

4 *Clerici ciues dicuntur, & membra populi honorabiliora, & practica refertur.*

5 *Contrarijs reſponſum datur, & concluſio quæſtionis.*

1 QVOD Clerici non ſint de vniuerſitate laicorum, nec habeant vocem in concilio populi, tenuerunt Præpoſitus, Corſetus, Reſtaurus, quos refert & ſequitur Riccius *in praxi aurea, reſolut.* 413 *n.* 2. & addit Couarr. *practic. quæſt. cap.* 35. *n.* 6. quem ego perlegi, & inſuper *c.* 33. *num.* 6. & non ponit dictum, ſed quòd Clerici ad officia ſecularia non ſunt aſſumendi, quod nimis generale eſt reſpectu illius dicti.

2 Fundatur hæc ſẽtẽtia in prohibitione generali Clericorum, ne ſecularibus negotiis ſe immiſceant, de qua loquuti fuimus *quæſt.* 17. *num.* 1.

3 Contrarium probatur ex eo, quia Clericus ciuis & populi pars iudicatur, & Prælati & Clerici de temporali diſtrictu dicuntur, *cap. final. de offic. deleg. lib.* 6. & ciuium appellatione comprehenduntur, & gaudent libertatibus & priuilegiis populi & patriæ, vt cum Baldo, Ioan. Andr. & Marco *deciſ. Delphin.* 1. *part. deciſ.* 456. *num.* 9. tradit Salcedo *in practic. criminal. cap.* 55. §. *ſed vt liberè*, & *in* §§. *ſeqq.* ex illa concluſione colligit teneri Clericos portare onera populorum in aliquibus rebus & ſtatutis publicam vtilitatem reſpicientibus, de quo dixi *part.* 1. *quæſt. vicarial. quæſt...*

Inſuper Clerici dicuntur ciues, Ceuallos *de las fuerças*, *gloſſ.* 6. §. 6. & multis relatis docet Valaſcus *conſultat.* 100. *à num.* 1 Salgado *de Regia protectione. part.* 1. *cap* 1 *prælud.* 2. *num* 58. cum pluribus. immo membra populi honorabiliora, iuxta *cap duo ſunt genera* 12. *quæſt.* 1. *cap. ſoluta*, *de maiorit. & obedient.* & aliis relatis docuit Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap.* 40. *n.* 3. *&* 4. *& in practicabil. Eccleſ. quæſt.* 670. aliqua tradit de clericatus nobilitate, & quòd ſit maior quocumque honore ſeculari, de quo diximus *tractat. de præcedentijs, quæſt...* Cùm ergo Clerici nedum ſint ciues, ſed præcipui populi, dicendum non eſt non eſſe de vniuerſitate laicorum, nec habere vocem in concilio populi. nam licèt vniuerſitas illa, ſolùm laicorum conſiderata excludat vniuerſitatem Eccleſiaſticam tam Clericorum, quàm Regularium & Monialium; populus verò ex illis duobus brachiis & vniuerſitatibus componitur, & fit de illis vnum corpus, in quo brachium dextrum pertinet ad Eccleſiaſticos, & ſiniſtrum ad ſeculares, & ſic quoties de rebus populi eſt tractandum, & eius corporis, præcipua membra ſunt conuocanda, & earum vox auſcultanda, & ita practicatur in aliquibus populis & Regnis. nam in rebus ad eorum generale regimen ſpectantibus 4

ſtantibus prædicta brachia conuocantur, & audiuntur, licèt frequentiùs ad onera ſubeunda: in Regnis autem, veluti Caſtellæ, & aliis, cùm Regnum conuocatur, ex qualibet ciuitate vnus Rector ſecularis eligitur, & Curiarum Procurator nominatur, ſine alio collega Eccleſiaſtico, & non video cur ſtatus Eccleſiaſticus hoc permittat. nam ciuitas ex illis duobus brachiis componitur, & corpus efficitur; quid ergo agere debet brachium ſiniſtrum, ſine dextro? Erit igitur actio ſiniſtra, tanquam (cum dextri brachij iniuria & contemptu) fabricata.

5 Non obſtat quòd Clerici ſecularibus negotiis ſe immiſcere non poſſint, quia non per hoc debent contemnere res ſuas, nec populorum, quorum ſunt pars, quando caſus occurrit, quod non ita frequenter euenit, vt à ſuo inſtituto, aut miniſterio diſtrahantur, & in omni euentu adhuc diſtractionis, quod non voluntariè, ſed neceſſariò fit, etiam circa ſecularia negotia licitè fit, ex *cap. 1. eod tit. ne Clerici, vel Monachi*, ibi, *propter neceſſitates diuerſas*, Genuenſis *in dicta Curia Archiepiſcop. cap. 62. num. 5.* & quemadmodum ad eos etſi ſpirituales ſint, ſpectat regere domus ſuas, & bona ſua; ita etiam ſpectat in ſuo caſu, regere & prouidere domum generalem populi, & res ſuas, cuius ſunt pars & vicini; quare illa propoſitio, Clerici non ſunt de immunitate laicorum, præcisè & ſeorſum laicis aſſumptis, vera eſt, ſumptis tamen prout populis, falſa eſt. Item & ſecunda, nec habent vocem in concilio populi, quia in proprio & generali totius populi caſu, illam habere debent, & præcipuam tanquam præcipua membra, veluti quando fit concilium apertum, vulgò *concexo abierto*, in concluſo extra Rectores nullus habet vocem, niſi ad proponendum, vel petendum quod ſuum eſt, quòd ſicut quilibet vicinus poteſt, poterit etiam quilibet Eccleſiaſticus, & ita intelligenda eſt propoſitio huius quæſtionis, vt rectè iuxta veritatem & iuris regulas accipiatur.

QVÆST. XIX.

An Clerici probent ſi ſint teſtes ſingulares, & Genuenſis ſententia exornatur & explanatur.

SVMMARIVM.

1 *Dictum Genuenſis refertur.*
2 *Contrariam ſententiam eſſe veriorem oſtenditur.*
3 *Concluſio quæſtionis traditur.*

INTER alia particularia Eccleſiæ quę congeſſit Genuenſis *in practicabilibus Eccleſ.* vnum extat *quæſt. 670. num. 4.* nempe quòd licèt teſtes ſingulares non probent, ſi tamen ſint ita nobiles quòd iudicem adducāt ad indubitatam fidem, iudex non debet curare de illa ſingularitate; ſed ſecundùm eos iudicare, quod dictum extollit, & pro ſingulari ponit Hipp. de Marſil. *in ſingul. 114.* & idem dicit tenere Ioan. Baptiſtam de Caccialup. & Brun. *de indicijs & tortura*, & ex hoc comprobat Genuenſis *num. 3.* quòd Clerici qui ex clericatus dignitate dicuntur nobiles, vt *ibi n. 2.* & diximus ſuprà *quæſt. 17. num. 3.* probant, etſi ſingulares ex Paulo de Caſtro, qui illud primum dictum docet *in l. admonendi, ff. de iureiurand. & in l. Lucius, ff. de his qui notantur infam.* 1

Contrariam ſententiam in teſtibus nobilibus & ſingularibus veriorem 2

dicit Farinacius *de teſtibus q.64.n.305.* & *n.304.&* 305.refert Caſtrenſem non fuiſſe inuentum in illo dicto, & eſſe periculoſum, & tandem *num.306.307. &* 308. declarat quomodo illa doctrina ſit accipienda non in ſingularitate obſtatiua, ſed in diuerſificatiua, iuncto iuramento in ſupplementum, vel quãdo agitur de probando aliquid in genere, & ſine alicuius præiudicio, aut quando adeſt aliqua cauſa iuſta in ſententia iudicis expreſſa, vt *ibi num.*313. Vt ergo illa doctrina à Genuenſi relata, non abſolutè, vt ipſe ſcripſit, per lectorem aſſumatur, ſed cum temperamentis, & limitibus veritati iuris conformibus, placuit de illis vnum verbum, hanc ſcilicet quæſtionem adnotare, licèt enim cùm ſim Clericus, de ipſorum priuilegiis gaudeam diſputare, & extollentem diligam non parum, veritas tamen adeò in me potens eſt, vt pro illa quidquid in me, vel in Collegio Clericorum, aut in aliis contra illam ſenſerim, minimè poſſint ſuſtinere, ideò in meis libris, & quæſtionibus fortaſſis plures vtilitates, & veritates inuenientur, nedum in rerum, & diſputationum ſubſtantia, ſed in Doctoribus relatis: quos autem propriis oculis non vidi, non affirmando, ſed ad referentes referendo, retuli, vt ipſis ſi relatio ſit incerta, incertitudo imputetur.

3 Itaque ſi extra caſus, in quibus admittuntur teſtes ſingulares, de quibus idem Farinac. *d. q. 64. per totam*, velit iudex teſtes Clericos ex ſola Clericatus qualitate, aut Monachos, quorum abundat Reſpublica, & non omnes ſelecti, & ſecuri ſunt, nec mundi, ad probationem caſus, etſi ſingulares, admittere, non adhibitis, nec perpenſis illis temperamentis, & limitibus, aut occurrenti aliqua graui cauſa, in ſententia expreſsè poſita, vtique iudex præiudicium faceret parti, & teneretur in ſyndicatu; perpendat ergo iudex puram veritatem, non perſonas, & cuncta rimando, & Deum præ oculis habendo, ipſe qui ipſa veritas eſt, veritatis miniſter erit, faciunt quæ dixi ſuprà *part.1.quæſt.vicarial.quæſt...*

QVÆST. XX.

An iudex Eccleſiaſticus ſine auxilio brachij ſæcularis poſſit Notarios, & Fiſcales fori Eccleſiaſtici, & alios miniſtros laicos eiuſdem fori, item & Sacriſtas laicos Eccleſiarum delinquentes omnes in ſuis officiis, capturare, & capere perſonaliter in cauſis criminalibus, vel ob culpas in officiis factas, vel ob irreuerentias coram eodem iudice, vulgò Deſacatos. *vtilis quæſtio.*

SVMMARIVM.

1 *Proponitur aſſertio quæ fauet iudicibus Eccleſiaſticis.*
2 *Et probatur ex ſimili.*
3 *Miniſtri iudicum Eccleſiaſticorum, etiamſi laici, quaſi Eccleſiaſtici ſunt iudicandi.*
4 *Quaſi ipſa officia capiuntur, cùm miniſtri prædicti capturantur.*
5 *Refertur caſus practicatus.*
6 *Iudex Eccleſiaſticus ad punitionem culpæ in iudice criminali, poterit laicos capere ſine auxilio, ſecundùm aliquos DD.*

LICIT

Digitized by Google

1 LIcet enim miniſtri ſupradicti ſint laici, & vt tales videatur auxilium eſſe petendum, vt ipſi capturentur, iuxta regulas huius Regni, & conſuetudinis, & praxis in Audientiis Eccleſiaſticis receptæ; nihilominus tamen contrarium eſt permittendum, quando delinquunt in ſuis officiis, & probatur ex ſequentibus.

2 Primò ex ſimili ſuprà relato *q. 17. num.8.* vbi Regulares, & Monachi, qui ſunt Parochi, ratione officij capturantur, & plectuntur ab Ordinariis, licèt in perſonis, & bonis exempti ſint ab eorum iuriſdictione.

3 Secundò, quia tales miniſtri, etiamſi laici, quaſi Eccleſiaſtici ſunt iudicandi, ex officiis Eccleſiaſticis, & ſic quemadmodum illi, ita & prædicti ſine auxilio poſſunt capturari.

4 Tertiò, quia quando præfati miniſtri capiuntur pro culpis officiorum, quaſi ipſa officia capiuntur, non perſonæ, quæ Ordinariis debent eſſe ſubiectæ, ſicut ipſi officia ſubiiciuntur, illa enim in abſtracto conſiderata non habent corpus quod capiatur; capitur ergo in concreto ſubiectum, in quo illa qualitas incorporea ſuperſedet, & ſic capiendo illum, quaſi ipſa officia capiuntur, ad quæ capienda, cùm ſint Ordinariorum propria, nullum erit auxilium expectandum.

5 Quartò, cognita hac veritate, iam aliquando Notarium, de irreuerentia magna coram me reum, ſine auxilio capere fuit præceptum; verùm nihil prodeſt veritatem cognoſcere, & exequi in hoc caſu, ſi ſæculares iudices inſuper non cognoſcant, & exequantur, cùm ipſi ſint qui poſſint de hoc puncto contradicere, in quo, vel quia non cognoſcunt, aut quia nolunt cognoſcere, fortaſſis hanc practicam malè accipient, de qua ego veritatis Eccleſiaſticæ defenſor, item & iuris, literis hanc nouam quæſtionem committere poſteris decreui.

Quintò facilior redditur hæc reſolutio ex doctrina aliquorum Doctorum, quos refert Paz *in praxi 2. tom. 2. præludio n. 56.* & retulimus *ſuprà p. 1. quæſt. vicarial. q...* nempe quòd iudex Eccleſiaſticus in iudicio criminali ad punitionem culpæ, poterit ſine auxilio laicos capere, & in carcerem detrudere, quæ concluſio vbi recepta fuerit, reddit indubiam hanc quæſtionem, & vbi non fuerit recepta, facit illam faciliorem; ſi enim generaliter in cauſis criminalibus ad culpæ punitionem, adhuc ſecundùm aliquos auxilium ad laicorum capturam non requiritur, multò minùs in culpis criminalibus ſuorum officiorum, in quibus iam probabilis, & tuta extat eiuſdem auxilij excluſio, ex prædictis. 6

QVÆSTIO XXI.

Prohibiti mulieres confiteri, à quo debeant obtinere diſpenſationem prohibitionis, latæ ex defectu ætatis, nempe 40. annorum, & quòd non debent Regulares hodie inſiſtere in illa concluſione, nec eam practicare, quòd vna approbatio alicuius Ordinarij ſufficiet pro aliis Ordinariis, & Diœceſibus. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius ex rationabili cauſa poteſt Regularium approbationes reſtringere.*

2 Co-

2 *Contrariis opinionibus reſpondetur.*
3 *Et cuidam argumento Villalobos.*
4 *Vſus & praxis refertur.*
5 *Dubium proponitur in facto.*
6 *Reſponſum datum proponitur.*
7 *Diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis.*
8 *Et præſupponit poteſtatem ſtatuendi.*
9 *Admonitio ad Prælatos Regulares.*
10 *An approbatio vnius Ordinarij ſufficiat pro aliis, & negatiuè reſpondetur.*
11 *Et quibuſdam priuilegiis quid ſit reſpondendum.*
12 *Ad Bullam Plumbeam datur reſponſum.*
13 *Concluſio quæſtionis.*
14 *Applicatio medicinalis ad damna tollenda.*
15 *An Regulares, & ſæculares ſine Ordinarij approbatione, & cum alterius licentia adminiſtrantes poſſint ab Ordinario puniri; & refertur praxis pro ſententia affirmatiua.*

1 PRÆSVPPONIMVS, Ordinarium ex rationabili cauſa, veluti ex iuuenili ætate, reſpectu confeſſionis mulierum, vel ex alia, ſcientiæ, ſeu morum defectum ſpectante, poſſe Regularium approbationes reſtringere, nec ipſi poſſunt per ſua priuilegia, ſiue per Bullam Cruciatam agere contra illam reſtrictionem, vel ipſam in opere paruipendere, ſicuti audacter, & ſine aliqua iuſtitia videmus ab ipſis fieri, in terminis probat, & tenet hanc concluſionē frater Ioannes de la Cruz *in ſua epitome, de ſtatu religionis, lib. 2. cap. 6. dub. 3. §. ſecunda concluſio*, ex argumento *Clement. dudum, de ſepultur.* vbi ex eadem cauſa rationabili licitum extat Ordinariis nedum reſtringere approbationem, verùm illam negare, & *in §. ex dictis*, patet, ponit exemplum in defectu ætatis ad conficiendas mulieres, & refert Ludou. Lopez, & Ledeſm. & Manuelem Rodr.

Nec obſtat quòd alij contrarium ſentiant, relati per eundem Ioannem, qui ipſos non ſequitur, ſed priores, & priorem ſententiā quæ rationi naturali quadrat, & veritati, contra quam nihil intereſt, quod aliqui opinentur. nam opiniones ſuperare veritatem, & claritatem non poſſunt, cùm in claris non ſit locus coniecturis, ex *l. continuus, de verbor. obligat.* & Eccleſia multoties canit, *cedant tenebræ lumini, & nox diurno ſideri*, &c. quando ergo Ordinarius ex iuſta cauſa reſtringit expoſitionem Regularium, iuſtè procedit, & rationabiliter, & iuxta veritatem caſus. Cùm ergo hæc omnia per ſpeculationem quorundam obumbrari nequeant, hinc eſt quòd ipſi, ſanè intelligentibus, & non voluntariis, aërem verberare cenſeantur, quorum vnus eſt prædictus Ioannes de la Cruz, & cum ipſo plures ex Regularibus optimæ intelligentiæ, & timoratæ conſcientiæ, oſtendant cæteri aliquod Pontificum priuilegium, quo etiam cum iuſta cauſa approbationem Ordinariis reſtringere prohibeatur, cum derogatione dictæ Clementinæ *dudum*, & tunc loquantur, interim verò non ſpeculationibus, ſed eidem Clementinæ ſtandum eſt. nam regula iuris affirmat, Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur. 2

Nec obſtat quoddam argumentum Villalobos *de dubiis Regul. reſol. 25.* ſcilicet quòd ſi Clerico annor. 24. datur beneficium Parochiale ſine limitatione; cur ergo ponenda eſt limitatio in licentia Regularium? quod quidem argumentū non currit de vna perſona ad alteram, nam Curatus eſt proprietarius, cui limitatio adhiberi non poterat in 3

tu...

ſuis ouibus, cùm ſit proprius paſtor: Regularis autē eſt mercenarius, & miniſter voluntarius ab Epiſcopo adhibitus, vnde quid mirum, ſi limitationi, & reſtrictioni ſubiiciatur; ergo Theologus ille non bene argumentatus fuit à tam diuerſis, & ſeparatis, contra text. *in l. Papinianus. ff. de minor.*

4 Cùm ergo Ordinariis licitum ſit in approbationibus Regularium reſtrictionem apponere, hinc vſus, & conſuetudo inoleuit, tam inter ipſos Regulares, quàm extrà, & fatetur prædictus Diana *reſol.* 25. *in fine*, quòd admiſſi ad mulieres confitendas debeant habere 40. annos, non antea, & in Diœceſi Toletana ſic etiam obſeruatur, & in aliis Diœceſibus, & cum hac reſtrictione præſentantur Religioſi in Ordine Diui Franciſci, & cum eadem eis in Epiſcopatibus conceditur licentia

5 confitendi. † Vnde dubium aliquando fuit mihi propoſitum ab eiſdem fratribus, ſi poſſent cum diſpenſatione ſui Generalis, vel Prouincialis mulieres confiteri. nam cum eadem diſpenſatione inter fratres erat acceptum poſſe eaſdem mulieres confiteri, & ſic obſeruabatur. nam ipſi poſtquam ab Ordinariis obtinebant licentiam, cum dicta reſtrictione, etiam in ſua præſentatione poſitam, ad eundem Generalem, ſeu Prouincialem recurrebant, & ipſe diſpenſabat, cum qua diſpenſatione ſine aliqua Ordinarij ſæculares mulieres de pœnitentia audiebant, & cùm ego Guardianum quendam redarguerem, quòd etiam diſpenſatio Ordinaria requirebatur, & quo iure ipſa ad Generalem, ſeu Prouincialem poterat ſpectare extra ſuum Ordinem? Reſpondit mihi ipſum Generalem habere poteſtatem Pontificiam, quod dictum ſi adderet Guardianus intra ſuos limites, & Ordinem, verum eſſet, ſicuti illo non addito, falſum eſt, & incertum.

Vnde clariùs loquendo dictis fratribus in iure reſponſum præſtiti, duas ipſos habere prohibitiones in confeſſionibus mulierum ſæcularium, vna Ordinis, altera Ordinarij, & ſic duas debere obtinere diſpenſationes, aliam à Superiore Ordinis, qui valeat diſpenſare, & aliam ab Ordinario, qui prohibitionem appoſuit, qui ſicuti in grege alieno Ordinis, hoc eſt, ad confeſſiones Monialium Ordini ſubiectarum, diſpenſare nequit, cùm in eiſdem non exerceat iuriſdictionem ex priuilegiorum exemptione, ſic ſimiliter è conuerſo Generalis, aut Prouincialis cùm diſpenſat, ſolùm cadit diſpenſatio in grege ſuo, hoc eſt, in Ordine, & ad mulieres Ordinis confitendas; non verò ad alias, quas Ordo non paſcit, nec ſunt ſui fori. 6

Probatur hoc, quia diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis, & ad eam requiritur ſpiritualis auctoritas, & iuriſdictio, tradit cum aliis Pater Sanchez *lib. 9. de matrim. diſputat.* 39. *num.* 44. Graſſis *deciſ. conſcient. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 32. & probatur *ibi num.* 1. à definitione diſpenſationis in illis verbis, ab eo, qui ius habet diſpenſandi. 7

Item præſupponit in diſpenſante poteſtatem ſtatuendi ex eadem definitione. nam hæc duo correlatiua ſunt, qui enim conſtitutionem facere valet, ipſe ſuper illam poterit diſpenſare, Ioan. Gutierr. *de iuramento confirmat. cap.* 69. *num.* 1. & qui conſtituere non poteſt, minus etiam conſtitutum tollere valebit, vnde ſi correlatiuorum eadem eſt ratio, Euerard. *loco* 20. *à correlatiuis*, dicendum ſequitur, quòd non valet diſpenſare qui conſtituere non poteſt; cùm ergo Prouinciales, & Generales Ordinum, extra Ordines, non poſſint ſtatuere ex defectu iuriſdictionis, ex eodem etiam extra illos diſpenſare nequaquam poterunt. 8

Digitized by Google

9 Quo ſuppoſito vtiliter admonemus eoſdem Prælatos Regulares, vt quoties de diſpenſatione prædicta mulieres confitendi actum fuerit, claris verbis addant quòd illa diſpenſatio intra ſubditas Ordinis exequatur, & quod ad alias, Ordinariorum prohibentium diſpenſatio obtineatur, quæ declaratio neceſſariò erit facienda, cùm in praxi iam periculum, & error ſit apertus, & ne multi imperiti rerum diſtinctiones non facientes, illud quod nequeunt agere, operentur, cùm aliàs ſi in his erroribus remedium non adhibeatur, multa Sacramenta in veritate nulla erunt, niſi aliqua bona fide, intentione, aut ignorantia excuſentur.

10 Venio nunc ad illud, ſcilicet quòd non debeant hodie Regulares inſiſtere in illa concluſione, quòd vna approbatio alicuius Ordinarij ſufficiat pro aliis Ordinariis, & Diœceſibus, de quo nolo diſputare, cùm iam ſit diſputatum per plures Doctores, quorum Princeps eſt Ioan Gutierr. *canon. qq. lib.* 1. *cap.* 27. vbi omnibus in ſpecie contrariis reſpōdet, & *num.* 29 ait quòd negatiua ſententia communiter tenetur, plures etiā refert Nicol. Garcia 5. *part. de benefic. cap* 8. *num.* 132. vbi ad literam refert quaſdam ſacr. Congreg. declarationes in terminis circa Bullam Cruciatam, vt approbatio data non ab Epiſcopo Valentino in Diœceſi Valentina, non cenſeatur data ab Ordinario, & ipſe Garcia ibi *num.* 87. refert in terminis aliam declarationem pro Epiſcopatu Abulenſi, eandem reſolutionem tenet præcitatus Frater Ioannes de la Cruz *d. epitome, lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 5. Diana *reſol. mor. tract.* 4. *de Sacrament. reſolut.* 144. §. *nec obſtant*, ibi, *nam quiſque per approbationem habitam in vna Diœceſi non poteſt abſoluere vbique*, &c. & in hoc caſu ait procedere declarationes Cardinalium, quas affert Garcias *de beneficiis*, relatus *ſuprà*. & idem Diana *tract. de Bulla Cruc. reſol.* 7. §. *dico igitur*; contrarium tenet *ibi*, ſed qui in aliquo loco eſt approbatus ab aliquo Ordinario, verè dicitur approbatus ab Ordinario: ergo per Bullam vbique erit eligibilis, & ad declarationes Cardinalium reſpondet de illis authenticè non conſtare; igitur Diana tanquam contraria ſcribens, & docens, in hoc audiendus non eſt.

Addit Ioannes de la Cruz *in ſecunda concluſione*, quòd aliquando ex priuilegio poſſunt Regulares audire confeſſiones, vbi non ſunt approbati, & poſtea repetit priuilegia aliqua Nicol. V. & Leo X. & Sixt IV. quæ poſtulant expoſitionem, & authoritatem Epiſcopi Diœceſis; itaque intentum Ioannis potiùs deſtruitur ex eiſdem priuilegiis ab ipſo citatis, ſecluſo alio Societatis IESV, Gregor. XIII. & eſt cum duabus qualitatibus, vna itinerando, & alia dummodo non faciant in locis vbi Ordinarij exiſtunt, niſi cum eorum licentia. 11

Subiungit ipſe Ioannes, quòd in Bulla plumbea Cruciatæ conceditur ſumenti illam poſſe eligere in Confeſſorem ex Regularibus ſemel tantùm approbatum, hoc eſt, approbatum ſemel ab aliquo Ordinario, quod ſi verum eſſet, totum dubium ceſſaret; ſed hoc eſt imponere grauamen in tranſumptis eiuſdem Cruciatæ, quæ integra, & fidelia ſunt præſumenda; quare negandum eſt illud in plumbea contineri, ſicuti idem negat Ioan Gutierrez *d. cap.* 27. *num.* 16. *in fine.* 12

Ex quibus omnibus vnum colligo, rem hanc non ſolùm eſſe diſputatam, & ab ipſis, qui contrarium docuerunt, receptam ex eodem Gutierr. *d. c. n.* 29. verùm in ſpecie à ſacr Congregatione determinatam, vt referūt idem Garcia *d. num.* 132. *& num.* 87. & Emanuel 13

nuel Rodriguez *relatus*, cum ipſa declaratione, ab eodem Gutierr. *d.n.* 29. quæ declarationes habent vim legis, vt cum multis refert Diana *de legibus, reſol.* 29. & quamuis referat, in contrarium tenere præſtantiſſimos Theologos, ipſi tamen perperam dicunt, & optimè aſſerit Nicol. Garc. *de beneſ. in præfat. tom.* 1. nam ſi Rota illas ſtatim obſeruat, & Auditor Cameræ; ergo vim legis demonſtrant habere, aliàs enim ſi non habuiſſent, nec obligaſſent, vtique in illis Curiæ Tribunalibus minimè exequerentur, cui argumento reſpondere nequeunt illi Theologi, & decreta in dubiis non publicantur, & tamen illa vim legis habent, & obligant, vnde tales declarationes tanquam decreta facta à perſonis habentibus interpretandi, & reſpondendi facultatem, vt ait Garcia, obligare, & vim legis habere in iure, & in praxi, probatur, quidquid Diana, & alij perperam ſcribant, contra ſtylum Curiæ; ſecus tamen erit ad coërtionem, & ſubiectionem nam tunc præſentandæ ſunt declarationes ſacr. Congreg. coram Auditore Cameræ qui tunc dat literas, ſeu monitorium contra rebelles, vt refert Valerus *diff. vtr. fori, verſ. abſolutio, num.* 20. vt quid ergo poterit hodie de re clara, & per legem aperta diſputare? &, quod amplius eſt, contra illam facere, & publicè operari per quam plures Regulares, qui rei ſunt, & culpati; in ſcandalo Gutierr. *d. num.* 19 in alienæ authoritatis vſurpatione, item in Sacramenti nulli confectione, ſecluſa bona fide pœnitentiæ, quæ coram Deo illi prodeſt, & in ipſius mala adminiſtratione ex defectu aliquo vel ſcientiæ, vel morum, vel ætatis.

14 Ad quæ damna tollenda facilis eſſet medicinalis applicatio; ſi in Bulla Cruciatæ per Papam adderetur aliquod verbum, approbationem ab vnoquoque Ordinario in ſua Diœceſi poſtulans, & expoſcens.

Ex quibus infertur quòd ſi Sacramenta adminiſtrãtes in aliena Dœceſi, etiam cum Bulla Cruciatæ cum alterius approbatione rei ſunt, & culpati, poterunt ab Epiſcopo, ſeu eius Vicario puniri, eo modo quo poſſint, ſi Regulares fuerint, per approbationis oppoſitionem, ſeu negationem, ſi ſæculares per aliquam mulctam, ſeu pœnam, non obſtante Diana contrarium ſcribente, *reſolut. moral. tract.* 4. *reſol.* 110. *in fine*, vbi Ledeſma, & Ludou. de San Iuan, contra illum referuntur, & ratio Dianæ, & Ioannis Sancij *in ſelectis, diſput.* 48. *n.* 52. *& diſp.* 44. *num.* 27. quòd ſequentes opinionem probabilem culpam, nec pœnam incurrant, ceſſat ex rationibus relatis ſuprà *num.* 11. & hæc ſententia recepta eſt communiter, vt ſuprà *num.* 8. *&* 11. & ab Ordinariis practicata. 15

QVÆSTIO XXII.

Circa pœnitentiam in contractibus innominatis, ius Canonicum, & Caſtellæ Regium conuenire oſtenditur, & apertiùs, & accuratiùs declaratur, quòd ex pacto nudo actio producatur ex iure Canonico contra Fachinæum, cuius argumenta ſoluuntur, & impugnantur. ſelecta, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *De iure ciuili pœnitentia locum*

habet in contractibus innominatis, re integra.

2 *De iure Canonico prædicta regula patitur controuerſiam.*

3 *De iure Canonico actio reſultat ex pacto nudo.*

Quæſtionis reſolutio. ibid.

4 *Quando vna pars parata eſt adimplere, altera reſilire non poteſt.*

5 *Fachinao reſpondetur.*

6 *Vera eſt doctrina quòd ex pacto nudò actio datur ex iure Canonico.*

7 *Fachinæi replicationi reſpondetur.*

8 *De iure Regio Caſtellæ quæſtio examinatur.*

9 *Et extenditur reſolutio ad punctum pœnitentiæ, tam in foro Canonico, quàm in foro conſcientiæ, & foro ciuili Regio.*

1 DE iure ciuili pœnitentiam habere locum in contractibus innominatis re integra, probatur per textum *in l. ſi pecuniam, de condict. cauſ. data*, cum ſimilib. & *in l. 3. tit. 6. part. 5.* Gomez 2. *tom. variarum, cap. 8. num. 3.* plures alios refert Ioan. Gutierrez *de iuramento confirm. cap. 35. num. 1.* Fachinæus *controuerſ. iur. lib. 11. cap. 8. in princip.* Gratianus *diſcept. forenſ. 1. tom. cap. 3. num 19. & cap. 168. num. 11.* Valerus *diff. vtr. iur. ver. contractus, diff. 6. num. 1.*

2 De iure verò Canonico hæc regula patitur controuerſiam. nam idem eſſe dicendum, & eſſe communem opinionem, teſtatur D. Anton. de Padilla *in l. naturalis, § & ſi quidem, num. 18. de præſcription.* relatus ab eodem Gutierrez *dicto cap. 35. num. 1.* ſequitur fortiter idem Fachinæus *d. cap. 8.* & reſpondet ad argumentum contrarium *de pacto nudo*, actionem producente, quòd ex illo antecedenti non ſequitur non eſſe locum pœnitentiæ, quia in contractibus innominatis pactum reciprocum interuenit, præterquam quòd illa doctrina antecedentis ex eodem falſa eſt.

In contrarium tenuerunt Bald. *in rubric. C. de rerum permut.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 8. num. 18.* & ſequitur alios referens cum illis Genuenſis *in practicabilibus Eccleſ. quæſt. 689. num. 1. verſ. contraria opinio.* & potiſſima ratio huius ſententiæ eſt regula textus *in cap. 1. de pactis*, quòd iure Canonico ex pacto nudo oriatur actio, & quia illud ius ſequitur naturalem æquitatem iuriſgentium, quæ vult fidem promiſſam ſeruari, ex gloſſ. *in l. petens, C. de pactis*, & ſic qui ex parte ſua implet, & altera pars à contractu non recedit, ſed paratus eſt adimplere, tunc illi reſilire per pœnitentiam non poteſt ex æquitate fidei ſeruandæ, ſed quando alter non vult adimplere iam cùm fides non adimpleatur in illo, alter poteſt pœnitere. 3

Hæc Genuenſis declaratio bona eſt, & ſecundùm illum eſt tenendum in hac quæſtione, aduertendo quòd dum ipſe ait non licere pœnitere, quando quis ex ſua parte implet, hoc iam eſt extra dubium. nam alio ex parte ſua implente, iam res non eſt integra, vnde nil mirum ſi pœnitentia excludatur. 4

Itaque in illo caſu non eſt diſputandum, in alio verò, nempe, quando vna pars parata eſt adimplere, quòd altera reſilire non poſſit, ex fide reciproca contractus, & ex æquitate fidei ſeruandæ, & ex veritate à iure Canonico ſequuta, bene loquitur Genuenſis. Item in alio caſu contrario quòd altera pars poſſit pœnitere quando altera diſcedit, nam regula dicit, 5

Frangenti fidem fides frangatur eidem. 6

Quæ ratio etiam cum æquitate & veritate Canonica conuenit in regula *fruſtrà ſibi fidem, de regul. iur. in 6.* & ibi Dinus.

Sed

Digitized by Google

6 Sed quid reſpondebimus Fachinæo? ipſe enim *controuerſ.iur. lib.2.cap.100. §.ſed contraria ſententia*, ipſam tuetur leuibus fundamentis, vnum eſt quòd etiam Prætor ait, *pacta ſeruabo*, vt *in l. iuriſgentium, §. Prætor ait*, *ff. de pactis*. Et tamen de iure ciuili nuda pactio actionem non parit, quod fundamentum non concludit. nam ſi iûre ciuili non parit, iure Canonico parit; ſecundum quòd æquitatis ratio quæ ſuadet de iure ciuili ex pacto nudo actionem non dari, minuendarum ſcilicet litium gratia, ita iure Canonico locum ſibi vendicat in litibus finiendis, *cap. finem litibus, de dolo & contumacia*, quod ſimiliter fundamentum non obſtat. nam ratio, propter quam in iure Canonico datur actio ex pacto nudo, non eſt ob lites minuendas, ſed ex fide data inter contrahentes, quam iura canonica obſeruare mandant, præterquam quòd lites canonicæ immortales dicuntur, ex eo quòd plures inſtantias habent, ex multis quos congerit Sigiſmundus Scaccia *de appell.u. quaſt. 15. num. 275. & ſeqq.* vbi declarat:

7 Itaque vera eſt doctrina relata, ex pacto nudo iure Canonico actionem dari, quam communiter tenent Canoniſtæ, Genuenſis *dicto cap 689. num. 1.* Gomez *d cap 8. num 4.* Parlador. *rerum quotid. lib. 2. cap. 3. num. 16.* cum pluribus relatis, & extendit Valerus *ad forum conſcientiæ*, vbi ſuprà *d. diff. 6. §. in foro verò*, & refert Gomez *var. tom 2. cap. 8. num. 5.* qui in terminis de foro conſcientiæ non vidi quòd loquatur, loquatur tamen Conarr. ab ipſo Valero relatus *in cap. quamuis pactum, 2. p. §. 4. n. 13. §. quidam autem.*

8 Non obſtat etiam replicatio quam facit Fachinæus, nempe quòd non ſequitur, pactum nudum actionem producit. ergo in contractibus innominatis non eſt locus pœnitentiæ, quia in illis pactum reciprocum interuenit, quia ſi interuenit, multo minus erit locus pœnitentiæ, cùm fortius ſit quàm pactum nudum, itaque argumentum non eſt faciendum, ſicut Fachinæus facit, ſed alio modo, fides & veritas contractus obſeruantur iure Canonico; ergo in tali contractu non erit locus pœnitentiæ, ſic clariùs currit argumentum, licèt in ſubſtantia hoc, vel illo modo in idem incidat, cùm actio ex pacto nudo orta, propter fidem & veritatem contractus oriatur, vt ſuprà *num. 3.*

Reſtat ergo examinare quæſtionem de iure Regio Caſtellæ, in quo idem Anton. Gomez *dicto cap. 8 num. 4.* bene exiſtimat, & tenet quòd hodie ex lege ordinamenti *3. tit. 8. lib. 3.* quæ eſt *l. 2. tit. 16 lib. 5. recopilat.* iam contraria opinio eſt verior, nempe ex pacto nudo, & ex voluntate ſola & conſenſu ſe obligandi, actionem produci, & quòd non ſit locus pœnitentiæ in his contractibus innominatis, niſi eo caſu quo altera pars nollet, ſeu differret implere, quo caſu licita erit pœnitentia ex defectu cauſæ, ac fidei non ſeruatæ, ſequuntur Gregor Lopez, Didacus Perez, Matienço, & Aceued. Ioan. Gutierrez eos referens *in d cap. 35. num. 1.* Ioan. Parlador *dicto lib. 2 rerum quotid. cap. 3. à num. 13.* vbi *num. 16.* aduertit quòd in illo conueniunt ius Pontificium, & ius Regium, cum iure gentium, iuxta quod omnis conſenſus obligationem parit. *l. Stichum, §. naturalis*, cum ſimilibus, *de ſolut.* 9

Quam conuenientiam ego extendo ad punctum pœnitentiæ, vt ſcilicet illa hodie excludatur, tam de iure Pontificio ex pacto nudo, conſenſu, & fide contractus actionem producente, quàm de iure Regio, ex *dict. l. ordinamenti, & noua recopil.* & fallit illa conconuenientia generaliter in illis iuri- 10

bus, quando altera pars nollet, ſeu diſferret implere, quia tunc intrat pœnitentia ex defectu cauſæ, ac fidei non ſeruatæ, cùm regula doceat,

Frangenti fidem fides frãgatur eidem. Dinus *in dicta regula, fruſtrà ſibi fidem, de regul. iur.* & diximus ſuprà *num.* 3. 4. *&* 5. idem ſimiliter dicendum in foro conſcientiæ, per eaſdem regulas & rationes.

QVÆST. XXIII.

An teſtis deponens falſum teſtimonium in cauſa ciuili coram iudice ciuili, poſſit ab eo puniri, vel ſit remittendus iudici criminali, & dicta Riccij obiurgantur. ſelecta & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur dicta Riccij.*
2 *Et obiurgantur.*
3 *Regula textus* in l. nullum, C. de teſtibus, *traditur cum aliquibus ampliationibus.*
4 *Limitationes recitantur.*
5 *De alia limitatione.*
6 *Riccius in contradictione loqui videtur.*
7 *Teſtis falſum deponens coram iudice ciuili, remittendus eſt iudici criminali.*

1 IN terminis diſputat hanc quæſtionem Aloyſius Riccius *in praxi aurea, reſol.* 144. & poſtquam *num.* 1. proponit in fauorem iudicis criminalis, ex aliquibus Doctoribus; *num.* tamen 2. contrarium refert in fauorem iudicis ciuilis, vt poſſint punire teſtem falſum coram ſe deponentem. nam tacitè videtur acquieſcere eius iuriſdictioni, per textum *in l. hoc iure, §. aqua, de aqua quotid. & æſtiua.* & per textum *in l. nullum, C. de teſtibus,* Afflictis *deciſ.* 219. *num.* 1. Couarr *practicarum quæſt. cap.* 19 *num.* 8. concludit Riccius in hac ſecunda opinione cum Caſtr. *in d. l. nullum, num.* 4. quòd ſcilicet procedat in iudice qui de illo crimine poſſit punire, aliàs ſecus.

Et cùm vidiſſem eumdem Riccium 2
aliquantulum fluctuantem ſuper hac veritate, placuit illam non dubitanter, ſed fortiter explanare.

Et in primis idem Author *eadem* 3
praxi, reſolut. 140. ponit generaliter hanc quæſtionem cum ſuis concluſionibus, & poſtquam tradit regulam textus *in d. l. nullum, C. de teſtibus, num.* 7. ampliat vt procedat in laico falſum deponente coram iudice Eccleſiaſtico. Afflict. *d. deciſ.* 219. Couarr. *practicarum quæſt. cap.* 18. *num.* 8. *verſ. ſed in hac re.* Farinac. *quæſt.* 8. *num.* 27. *&* *n.* 8. aliam regulæ ampliationem in iudice delegato deſcribit.

Et ad limitationes regulæ veniens, 4
num. 10. limitat in Clerico deponente falſum coram iudice ſeculari, vt ſit remittendus iudici Eccleſiaſtico. Clar. *quæſt.* 38. *verſ. & hic quæro.* Capyc. *deciſ.* 2. *num.* 3. Caſtr. *in d. l. nullum, num.* 6. quibus addendus eſt Fachinæus *lib.* 9. *controuerſ. iur. cap.* 27. *§. tertia verior.* & Farinac. *d. quæſt.* 8. *de inquiſit. num.* 26. cum pluribus relatis Ioan. Gutierr. *practic. quæſt. lib.* 4. *quæſt.* 19. *num.* 26.

Et *num.* 11. limitat idem Riccius in 5
teſte, qui falſum depoſuit coram iudice ciuili. nam remittendus eſt iudici criminali, Bart. *in l. diuus, in fine, ff. de falſis.* Innocent. *in cap. dilectus, de iniur.* per textum *in l. de qua re, §. latrunculator, de iudic.*

Et

Digitized by Google

6 Et cùm in d.limitat. poſuerit Riccius veritatem eius ſine dubitatione, poſtea tamen proximè *in reſol.144. in fin.* cum illa loqui videtur, immemor d. limitationis.

7 Quare veritas eſt quòd teſtis deponens falſum coram iudice ciuili, ſit remittendus criminali, nihil enim eſt quòd reus acquieſcat ciuili iudici, ſi ipſe habilitate cognoſcendi eſt deſtitutus, & cùm ipſa ſit iudicij fundamentum, illud in primis eſt inquirendum, & poſtea rei conſenſus, & prorogatio poterit ponderari, ſicut in iudice Eccleſiaſtico reſpectu laici dictum fuit ſuprà *num.* 3. ſic tenet Fachinæus *controuerſ.iur. lib.9. cap.26. §.rectè igitur,* & *§.caterùm*, declarat, vt ſi iudex reſtrictam habeat iuriſdictionem circa crimina coërcenda, tunc non poſſit in teſtem animaduertere, qui coram ipſo falſum dixerit teſtimonium, ſic enim diſertè Calliſtratus loquitur *in l.Diuus Pius 31 ff.ad l.Cornel.de falſis.*

QVÆST. XXIV.

Parochi qui frumentum, vel hordeum mutuant parochianis, & agricolis, ad ſeminandum, & metendum, & poſtea ab illis mutuum cum decimis recuperant, an vſuram aliquam committant. noua & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Refertur frequentia quæſtionis.*
2 *Prima opinio quòd vſura adſit in tali mutuo, recenſetur.*
3 *Qui mutuat ob debitum recuperandum, an vſuram committat.*
4 *Ad vſuram requiritur lucrum.*
5 *Reſolutio quæſtionis.*
6 *Decimæ Deo ſunt debita.*
7 *In prædicto mutuo periculum adeſt.*
8 *Reſponſum datur rationibus opinionis affirmatiuæ.*
9 *Ad Parochos admonitio.*
10 *Quid obſeruari oporteat in his mutuis.*

HÆc quæſtio eſt frequentiſſima in omnibus Parochis, qui ſuis parochianis dant ad mutuum frumentum, & hordeum, vt ex illis idem mutuum, & decimas accipiant, & aliquando in praxi dubitatum fuit, an in tali mutuo aliqua exiſteret vſura, & vt in poſterum veritas huius dubij ſcripta, & diſputata inueniretur, ideò hanc nouam quæſtionem explanare propoſui, proponendo ex vtraque parte vnam opinionem, & poſtea cum reſolutione propria quæſtionem pro viribus reſoluendo. 1

Sit itaque prima opinio affirmatiua, quòd vſura in tali mutuo committatur, ex illis verbis Euangelij, *Mutuum dantes, nihil inde ſperantes*, & ex ipſius vſuræ definitione, quæ eſt, accipere aliquid vltra ſortem in mutuo vero, vel palliato, vt omnes ſcribentes edocent, & diximus ſuprà *part.1. quæſt.vicarial. quæſt...* cùm ergo in hac ſpecie mutuum verum interueniat, item & aliquod lucrum decimarum, iam ex mutuo aliquid reſultat, quod vſuram parere videtur. 2

Nec obſtat quòd decimæ ſint omni iure Parochis debitæ, & ſic videatur quando illas ex mutuo recipiunt, nihil alienum recipere, ſed ſuum. nam etiam qui mutuat ob debitum recuperandum, quod aliàs niſi mutuando recuperare non poteſt, vſuram committit, quia recipit aliquid pretio æſtimabile, 3
4

nempe

nempe debiti recuperationem, quæ cùm ex alio modo niſi mutuando fieri nequeat, & in diligentiis extraiudicialibus, vel iudicialibus expendendum erat, eſt ipſa recuperatiò pretio æſtimabilis, & ex illa reſultat quòd aliquid vltra mutuum recipitur, quod quamuis debitum ſit, & proprium mutuantis, nihilominus vſuram efficit, & parit, quia ſi niſi mutuando recuperari nequibat, non debitum, & proprium, ſed quaſi lucrum, & incrementum acquirit, ſeu commodum temporale, ita colligitur ex Doctoribus vſuram definientibus, inter quos Medina *Codice de rebus per vſuram acquiſitis, in principio, & §. ſecundum* Syluester *in ſumm. verb. vſura, in princ.* & dicam infrà *quæſt.* 95. *num.* 2.

4 Contraria opinio ait in dicto mutuo minimè vſuram interuenire. nam ad illam requiritur lucrum ex ipſius definitione ab omnibus Summiſtis tradita, & recipere illud quod eſt aliquo iure debitum, non eſt lucrum, & excluſo illo, excluditur vſuræ eſſentia, quæ in lucrando conſiſtit, & ſic qui mutuat ob debitum recuperandum, nō ante tempus, ſed ſuo tempore, etiam pacto adhibito, lucrari aliquid non dicitur, nec fœnerari, ita docent expreſsè & in terminis Angel. *in ſumma, verb. vſura* 1. *num.* 9. Toletus *in ſumma lib.* 5. *cap.* 28. *num.* 3. *& lib.* 5. *cap.* 34. *n.* 3. Caiet. *in ſumma verb. vſura exterior, §. lucrum vſurarium, verſ. ſecundus eſt.* Graſſis *deciſ. conſcientiæ, lib.* 2. *cap.* 101. *num.* 3. Ioannes de Medina *d. § ſecundum inquirendum, verſ. ſed nec bonum.* Couarr. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. *§. vſura igitur, verſ. lucrum ideo diximus.* Nauarr. *comment. de vſuris in cap. ſi fœneraueris, §. vndecimo, num.* 25.

5 Hæc opinio eſt verior, non enim reſponderi poteſt ad eius fundamentum quod applicatum ad caſum Parochorum dicendum eſt, illos nullam committere vſuram in mutuando parochianis frumentum, & hordeum, ex quo poſtea mutuum, & decimas ſunt percepturi, quia tales decimæ cùm ſint debitæ omni iure intrat concluſio proxima quòd non dicantur lucrum, quo ceſſante, ceſſat per conſequens periculum vſurarum.

Vlteriùs ceſſat etiam, quia tales decimæ debitæ ſunt Deo, patet ex pluribus ſacræ Scripturæ locis relatis per Monetam *de decimis, cap.* 1. *q.* 1. *à n.* 1. Leuitic. vlt. *Omnes decimæ terræ tuæ de pomis arborum, ſiue de frugibus, Domini ſunt, & illi ſanctificantur,* & Geneſ. cap. 28. *Cunctorum quæ dederis mihi, decimas pacificas offeram tibi;* vndè Parochi, & miniſtri alij non ſuo nomine, ſed Dei, decimas recipiunt, à quo ipſis ſunt conſignatæ ob miniſterium Eccleſiaſticum; quare prædicti Parochi ipſi tales decimas immediatè recipere non videntur. 6

Prætereà in prædicto mutuo adeſt periculum, non enim ſecuræ ſunt decimæ, etiamſi eſſent lucrum, cum variis caſibus, & ſterilitatibus poterunt fructus totaliter deficere, ſicuti defecerunt in Ægypto per ſeptem annos, quibus terra arari non potuit. *Geneſ. cap.* 41. *& ſeqq.* ex quo periculo fructuum, & decimarum, ratione dubij & periculi, ſi concurrant conditiones requiſitæ per Doctores, poterit aliquod intereſſe, & lucrum poſtulari, ad materiam text. *in cap. in ciuitate, & in cap. nauiganti, de vſuris.* Graſſis *d. lib.* 2. *cap.* 106. *num.* 10. *& cap.* 111. *num.* 15. Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 5. Gutierr. *canon. qq. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 45. Tolet. *in ſumma, lib.* 5. *cap.* 33. *num.* 7. 7

Non obſtant adducta in contrarium pro opinione affirmatiua. Non primū, quia non quidquid recipitur vltra ſortem vſura eſt, ſed neceſſariò requiritur lucrum 8

lucrum ad vſuram ex eius definitione. Non ſecundum, quia negamus apertè recipientem debitum, etiamſi difficile ſit in recuperando, dummodo ſit certum, & non dubium, nec petatur intempeſtiuè lucrum aliquod recipere, quia nunquam recipit, niſi ſuum, & adhuc minus ſi expendit in recuperando, & nunquam aliud facit, quàm redimere vexationem ſuam, etiamſi per pactum mutui, debitum ſoluendum ſtatuatur, ſicuti omnes DD. relati ſuprà *num.* 3. tenent, & affirmant, & in ſpecie Graffis *d. cap.* 101. *num.* 3.

9 Sed quamuis in his Parochorum mutuis vſura non interueniat, ſiue mutuent duas faneeas, ex quibus ipſi ſoli recipiunt primitiam, & decimam, ſiue amplius, ex quo ſolam primitiam, in illis tamen cupiditatis, & auaritiæ vitium interuenit. non enim hoſpitalitas, & beneficium propter remunerationem eſt exercendum, ex ſententia Diui Ambroſij *lib.* 7. *in Lucam cap.* 14. ibi, *Nam hoſpitalem eſſe remuneraturis affectus auaritiæ eſt.* quod dictum legit Eccleſia in Dominica 16. poſt Pentecoſtem.

10 Oportet itaque in his mutuis intentionem ad beneficium tantùm adſtringere, vt meritorium ſit, atque proficuum, & vt vitium auaritiæ, & cupiditatis excludatur, ex intentione directa ad illud, qua admiſſa & intenta, beneficium in maleficium conuertetur, & ipſa excluſa, & non animo cupido intenta, fructus & decimæ, pinguiùs, & abundantiùs redundabunt.

***

QVÆSTIO XXV.

De Notario Eccleſiaſtico, ſeu ſcriba ſæculari, quam fidem faciat, ſi vt teſtis deponat, & an alio teſti præferatur, & Aluarus Valaſcus impugnatur. vtilis & curioſa quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Quando ſcriba, Notarius, ſeu officialis de vno atteſtatur, & teſtis de alio, cui eorum ſtetur.*
2 *Author curiæ Philippicæ reprehenditur.*
3 *Si Officialis non vt talis deponat, ſed de his quæ vidit, & audiuit, & alius contrarium declarat, quod teſtimonium ſit potentius, & refertur Valaſci dictum.*
4 *Contrarium probari videtur.*
5 *Et eſt vera ſententia, & allegatis per Valaſcum reſpondetur, & exponitur text.* in l. Domitius Labeo, de teſtamentis.
6 *Non obſtat text.* in cap. Ioannes, de fide inſtrum.
7 *De eodem textu explicando.*
8 *Quando Tabellio examinatur vt teſtis, vnius perſonam ſuſtinet.*
9 *Quid ſit reſeruandum pro ſententia Valaſci.*

NON diſputo hîc de rebus ad officium Notariatus, ſeu ſcripturæ pertinentibus, quando officialis de vno atteſtatur, & teſtis de alio, cui eorum ſtetur, de hoc enim cõmunis eſt recepta ſententia, & diſtinctio quòd in ciuilibus magis credatur officiali, ſcribæ, & Notario, nempe

F quando

Digitized by Google

quando agitur, cuius depoſitio præualeat, & magis probet; in criminalibus verò quando agitur de teſte puniendo, qui aliter ſe depoſuiſſe ait, quàm ab officiali fuit ſcriptum, tunc tantùm creditur ei, quàm teſti, ſic Iulius Clarus *lib.5.§.final.quæſt.53.num.17.* vel tunc fides officialis vacillare dicitur ex teſtis contradictione, vt ait Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt.79. num.15. & 16.* niſi cum Notario, & officiali concurrat ſcriptoris teſtimonium, cum quo præualet fides eius, teſtis contradictioni.

2 Vnde minus bene intellexit hanc concluſionem Auctor Curiæ Philippicæ *3.part.juicio criminal. §.15. prueba, num.7.* ibi, *y en las criminales ſe ha de creer antes al teſtigo que al eſcriuano,* &c. nam in eis, ſiue de teſte puniendo, aut officiali agatur, tantum creditur vni, quàm alteri, vt ait Iulius Clarus *d.num.17.* ab eodem Auctore relatus, vacillant enim inter ſe dicta ex repugnantia, vt docet Menoch. *vbi proximè*, & hæc procedunt in rebus ad officium ſpectantibus, ſuper quibus dicta repugnantia cadit.

3 Illud, inquam, diſputare intendo, quando officialis non vt talis, nec de rebus ad ſuum officium ſpectantibus; ſed vt teſtis priuatus de his, quæ vidit, & audiuit, deponit, & alius contrarium declarat, & ſic in numero plurali, ſi duo tréſve officiales quicquam affirment, ſiue in ciuilibus, aut in criminalibus, & alij duo, vel tres ex aduerſo deponant, an iſti, ſeu illi ſint potiores? in quo dubio Aluarus Valaſcus *tom.1. conſult.89. num.3* in terminis diſputans ait, an ſi Notarius interrogetur, vt teſtis de eadem re maiorem fidem faciat, quàm quiuis alius teſtis; & reſpondit non facere, quia Notarius deponens ſuper aliquo caſu, non facit maiorem fidem, quàm vnus teſtis, vt *l.Domitius Labeo*, vbi Bart. *de teſtam.* & probatur clariùs *in cap.cùm Ioannes, de fide inſtrum.* & probat *ordinat.lib.4. tit.76.in princ.&* §.3. Hæc ille.

Contrarium autem probari videtur ex illa concluſione Maſcardi *de probation.concluſ.1098.num.6.* vt magis credatur duobus teſtibus Tabellionibus, quàm aliis, qui non ſunt Tabelliones, quod idem docuit Menoch. *de arbitrariis, caſ.105. num.40.* per Baldum *in Authent. ſed cùm teſtator, num. 16. C. ad l.falcid.* & per gloſsã *in Authent. de hæred.& falcid. §.hinc nobis, verſ.ſi verò, verb.tabulariis*, & cum aliis pluribus exornat, & comprobat idem Maſcardus *d.num.6.* Si ergo credendum eſt magis Tabellionibus, quàm aliis, ex eo quòd ſunt teſtes digniores, & publici officiales, ex dicta gloſſa *verb. tabulariis*, & qualitatem fidei habentes, qui etiam in reputatione, & exiſtimatione hominum ad omnes eorum depoſitiones, etiam extra officium, extenditur; ergo non eſt vera concluſio Valaſci, quòd Notarius maiorem fidem non facit, quàm alius teſtis. nam ſi illi ſtatur magis, quàm alio, vt habet concluſio Maſcardi, dicere poſſumus quòd maiorem fidem facit, cæteris paribus, cum alio teſte. 4

Hæc eſt vera ſententia loquendo in iure communi, & ſic practicatur, cui non obſtant iura allegata per Valaſcũ, non textus *in l.Domitius Labeo, de teſtament.* ibi enim non agitur de comparatione maioris fidei in ſcriptore teſtamenti, ſed ſolùm quòd ipſe poſſit eſſe teſtis, & ſic loquitur Bart. à Valaſco relatus, quod eſt multum diuerſum, & à diuerſis non eſt arguendum, ex *l.Papinianus, ff de minoribus.* 5

Nec minus obſtat text. *in cap. cùm Ioannes, de fide inſtrum.* quia Pontifex *ibi* ex vtriuſque partis confeſſione collegit domus venditionem conditionalem 6

Digitized by Google

lem extitiſſe, non putam, vt ſunt verba textus, & ſic allegatio ſuper depoſitione Tabellionis, & vnius teſtis, & replicatio quòd inſtrumentorum fides præferri non debet trium, vel plurium teſtium depoſitionibus, hæ, inquam, allegationes non fecerunt iudicium in illo caſu, ſed confeſſiones partium; quare ſuper his allegationibus fieri non poteſt argumentum.

7 Rurſus caſu quòd fieri valeret, non applicatur ille textus ad quæſtionem propoſitam, quæ tractat de maioritate fidei in depoſitione Notarij, cum alterius teſtimonio, cæteris paribus; in illa verò textus ſpecie, licèt Tabellio depoſuerit, & alius teſtis, ſuper puritate venditionis, ſuper conditione verò depoſuerunt tres, vel plures teſtes, qui cùm ſint numero diſpares, nil mirum quòd ipſis Pontifex annuerit, & ſic ait ibi, *& ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalem fuiſſe*, &c. vnde reſtat ad propoſitum hic textus rationabiliter explicatus, & excluſus ab intentione Valaſci, quæ ſine iuribus remanet impugnata.

8 Quando autem Tabellio examinatur vt teſtis, vt in ſpecie *dicti cap cùm Ioannes*, tunc vnius teſtis perſonam ſuſtinet, Menoch *de arbitrar. caſ.* 105. *num.* 39 & *ibi, & num.* 40. adhuc dubitat, an eius fides in inſtrumento, & ipſum inſtrumentum duorum teſtium vices ſuſtineat, quod pro nunc omitto.

9 Reſeruo tamen pro ſententia Valaſci ordinationem, quam refert in Regno ſuo, vt legentes illam examinent, an ipſius Auctoris dictum amplectatur, & confirmet.

Qvæst. XXVI.

An Vicarius generalis, ſiue foraneus, cum generali tamen cauſarum cognitione, in præcepto, ſeu mandato generali alicuius ſuperioris cum cenſuris lato comprehendantur, vel ſit neceſſaria ſpecialis mentio de illis. vtilis quæſtio, & Ricciʼj dictum confutatur.

Svmmarivm.

1 *Vicarij coruſcant radiis Epiſcoporum.*
2 *Vicarij foranei quando æquiparentur Ordinariis.*
3 *An veniant ſub nomine Epiſcoporũ.*
4 *Epiſcopi in generali interdicto, ſeu excommunicatione non comprehenduntur.*
5 *Veriſimile eſt iudices non comprehendi in generalibus præceptis.*
6 *Vicarij in generalitate comprehenduntur.*
7 *Tale priuilegium in fauorem Vicariorum ſcriptum non reperitur.*
8 *Contrariis reſpondetur.*
9 *Quomodo Vicarij in generalitate non veniant.*
10 *In dubio ſecurior pars eligenda eſt quoad forum conſcientiæ.*
11 *Dicta in Vicariis, etiam in iudicibus ſæcularibus procedunt.*
12 *Riccij dictum confutatur, & quomodo accipiendum, traditur.*

Videtvr quòd ſit ſpecialis mentio neceſſaria. nam Vicarij coruſcant radiis Epiſcoporũ, 1

F 2 &

& habent alias excellentias,& ſunt iudices Ordinarij Diœceſum, ſicut latiùs retulimus *tract. de præcedentiis, quæſt.*52.

2 Et licèt Vicarij foranei non faciant vnum,& idem Tribunal cum Epiſcopo, electi tamen cum generalitate cognitione cauſarum æquiparantur Ordinariis, & ſunt ſimiliter capita in ſuo diſtrictu,vt *in d.quæſt.*52. *& part.*1.*qq. vicarial.q.*92.

3 Et aliàs veniunt ſub nomine Epiſcoporum,Sbroz *de vicar. lib.*2. *q.*43. *num.*29.Nauarr.*de maior.& obed. conſ.* 3.*num.* 1. Rot. Rom. *in nouiſſim.deciſ.* 200.*num.*4 *p.* 1.Pariſ.*de reſig. benef.lib.* 7 *q.*24.*num.*79.quos refert & ſequitur Maceraten. *var. reſol.lib.* 1. *reſol.*112. *caſ.*31.

4 Epiſcopi autem in generali interdicto ſiue excommunicatione non comprehenduntur, niſi fiat expreſſa mentio,vt per text.*in cap.quia periculoſum, de ſentent.excommun. lib.*6. & aliis docuit, loquens de excommunicatione, Aloyſius Riccius *in praxi aurea, reſol.* 211.*num.*1.& latiùs *in praxi fori,tit.praxis Epiſcoporum, deciſ.* 565. vbi cum Corneo *conſ.*253.*num.*10. *lit.C. vol.*5. docet Epiſcopos in generali conſtitutione non comprehendi, quia debet fieri expreſſa mentio,propter excellentiam eorum. facit text.*in cap.ſedes, de reſcript.*vbi in materia reſtringibili non veniunt perſonæ maiores ſub clauſulis generalibus, Cened. *canon. qq. q.* 22. *num.*30.*verſ.& pro hoc.*

5 Vlteriùs quando iudices ſuperiores generale præceptum mittunt cum cenſuris, vulgò *mandamientos generales*, abſque mentione ſpeciali contra ordinarios iudices, veriſimile eſt ipſos non comprehendi, tum propter excellentiam perſonarum, quæ ab aliis debent eſſe diſtinctæ; tum etiam, quia ſi voluiſſent,expreſſiſſent,& ipſis non expreſſis, illos non comprehendi poteſt ſuſpicari,& intelligi,fieret enim illis iniuria, ſi in generali hominum turba clauderentur,cùm illis maior reuerentia debeatur,& ſic ſpecialis mentio,tradit cum Rebuffo,& Mandoſ.Salgadus *de Reg protect.p.*1.*cap.*1.*prælud.*5. *num.* 223. Palac. Rub. *de beneſic.in Cur. vacantibus*, §.11. vnde ex bona, & æqua interpretatione fieri poteſt in fauorem illorum prædicta generis excluſio, & quòd veriſimile non ſit in intentione ſuperiorum cum prædictis generaliter loqui, & notorium, & receptum eſt à veriſimili argumentum,vt per Euerard. *loco* 11.item & aliud quòd iniuria, & peccatum non præſumatur,iuxta text. *in l.meritò, ff.pro ſocio.*

In contrarium quòd Vicarij in generalitate comprehendantur,& in cenſuris generaliter latis,facit illud, quòd ipſi non poſſunt fauorabiliores eſſe, quàm Epiſcopi, quibus adhærent, & quorum vices agunt,cùm non ſit diſcipulus ſupra Magiſtrum, néc ſeruus ſupra dominum eius, vt ait Euangelium, & probatur argumento à maiori ad minus,formando illud negatiuè,ex eodem Euerardo *loc.* 16. *num.* 1. nempe quod non licet maiori, minori non licebit,ſed Epiſcopi in ſententia excommunicationis generali continentur,nec requiritur ſpecialis, expreſſa gloſſa *verb.ſuſpenſionis,in d.cap.quia periculoſum.*Sylueſt.& Nauarr.quos refert, & ſequitur P.Auila *de cenſur.* 2. *p. cap.*5. *diſp.*3.*dubit.*1.ergo à fortiori Vicarij in prædicta ſententia generali continebuntur ſine aliqua ſpeciali. 6

Hæc eſt vera ſententia, loquendo in terminis iuris, in quibus hoc priuilegium in fauorem Vicariorum non reperitur,& ſic ſine illo in eiſdem terminis communibus relicti cenſentur, ad text.*in l.commodiſſimè, de liber.& poſthum.*& quod non mutatur,quare ſtare prohibe- 7

Digitized by Google

prohibetur, ad textum *in l. ſancimus, C. de teſtam.*

8 Non obſtant quæ pro Vicariis ſuprà ponderauimus; quibus ſatisfactum remanet ex ratione & doctrina ſuprà relata *num.6.* illa enim pertinebant ad illos quatenus ſunt Epiſcopis concordes, & coniuncti, vnde illis excluſis, per conſequens Vicarij excludentur, ex dicto argumento *à maiori*, *ibi* relato.

9 Loquendo verò in acceptione hominum, & in eo quod credibile & veriſimile eſt, licitè poteſt intelligi, quòd in omnibus præceptis generalibus cum cenſuris, ſeu ſine illis, ne dum Epiſcopi, ſed eorum iudices ordinarij, provt ſunt Vicarij generales, & foranei generaliter creati, minimè contineantur ſine ſpeciali mentione, ex congruentiis & conſiderationibus *ſuprà* relatis *num.* 5. quæ rationabiliter procedunt.

10 In dubio tamen cùm in foro conſcientiæ ſecurior pars ſalubriùs ſit eligenda, & excommunicatio iuſta, vel iniuſta timenda, vt eſt notorium; conſulerem ſecuriorem illam partem aſſumi in eodem foro, licèt in exteriori illud ſit practicabile, & rationabile.

11 Prædicta pro Epiſcopis & Vicariis conſiderata in foro Eccleſiaſtico, & in honorem ſuorum officiorum, ſimiliter poterunt in foro ſeculari ponderari in fauorem iudicum ſecularium, nam præeminentiæ communes ſunt, vt in plurimum, ambobus brachiis, & docuimus *in tractat. de precedentijs, in fine*, & ſic præcepta generaliter lata per Audientias & ſupremos Conſiliarios, in quibus Correctores & iudices ordinarij non exprimuntur, quòd congruenter illos comprehendere non cenſeantur, doceri poteſt, ſed ſemper, vt video, ſolent prædicti contineri expreſsè, & cum illis directè loquuntur dicta mandata & prouiſiones, & ſic ceſſat omne dubium.

Colligitur ex declaratis ſuprà *n.6. & 7.* non bene docuiſſe Riccium, dum loquens de priuilegio Epiſcoporum in interdicto, addidit etiam *in excommunicatione*, vt retulimus *hac quæſt. num.4.* nam in illa nullum habent ex vi iuris, & in generali excommunicatione textus *in cap. ſi quis ſuadente diabolo*, comprehenduntur, vt ait Auila *dicto loco*, & cum illo alij Doctores; ſecus verò in mandatis aliis generalibus hominum & iudicum ſuperiorum, etiam cum cenſuris ex vi acceptionis publicæ & interpretationis, vt ſuprà *num.* 5. 12

QVÆST. XXVII.

Additio ad Fachinæum controuerſ. iur. lib.12. cap.53. *ſuper controuerſia, an creditor anterior poſſit pecuniam poſteriori ſolutam repetere, & reuocare.*

SVMMARIVM.

1 *Dictum Fachinæi refertur.*
2 *Et confutatur.*
3 *De textu* in l. vlt. §. etſi præfatam, verſ. ſi verò, el 2. de iure deliber. *& DD. aliqui referuntur.*

PRÆCITATVS Fachinæus *dict. cap.* 53. explicans hanc quæſtionem tenuit poſteriorem creditorem hypothecariam, vel priuilegiatum poſſe repetere pecuniam poſteriori creditori ſolutam, etſi conſumptam, ex textu *in l vlt. §. etſi præfatam,*

verſ. ſin verò, el 2. *C. de iure deliber.* vbi ſi res extat, datur actio hypothecaria, & ſi non extat condictio ex lege, & quod contraria opinio non eſt æqua, ſed iniuſta, quia legi ſcriptæ aduerſatur, non obſtante *lege*, *pupillus*, *ff. quæ in fraudem creditor.* ex qua ſumitur argumentum in fauorem creditorum vigilantium, vt dormientibus ſint fauorabiliores.

2 Sed hæc verba Fachinæi legenti afferunt dubitationem, tam quia ſunt breuia in puncto, quàm quia omittit declarationes, & limitationes ab aliis Doctoribus traditas, inter quos Couarr. *in pract. quæſt.* 29. & meliùs Flores de Mena *var. quæſt. lib.* 1. *q.* 6. Hercules Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 36. ideò viſum fuit mihi, legentem Fachinæum ad prædictos remittere, vt latiùs materiam comprehendat.

3 Præterquam quòd textus *in d §. etſi præfatam*, non loquatur de conſumptione, ait ipſe Flores *d. quæſt.* 6. *num.* 13. *& num.* 17. adhuc inſiſtit in æquitate, quam reprobat Fachinæus, quando pecunia non eſſet depoſita, vel multo antè ſoluta eſſet, & celaretur ob vitandas lites, ex Afflict. & Concilio Neapolitano *deciſ.* 190. eandem æquitatem ne commercium interdicatur, probat idem Mareſcot. *d. cap.* 36. *num.* 7. qui optimè ſcripſit breuibus verbis limitationes, ideò ipſe, & præfatus Flores ſunt omnino conſulendi in hac materia.

QVÆST. XXVIII.

An iudex Eccleſiaſticus reos ſuæ cognitionis per cenſurarum intimationem, abſque auxilio ſæculari poſſit capturare. vtilis, & noua quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Ad capturam ſæcularium auxilium eſt poſtulandum.*
2 *Leges prohibent capturam indiſtinctè.*
3 *Cenſurarum captura fortior eſt, quàm perſonalis.*
4 *In fraudem legis nihil eſſe exequendum.*
5 *Iudex Eccleſiaſticus in cenſurarum captura non corpora, ſed animas capit.*
6 *Leges ſæculares de perſonis, & bonis materialibus loquuntur.*
7 *Praxis recepta refertur.*
8 *Contrariis datur reſponſum.*

IAm ſuprà retulimus *quæſt.* 19. *num.* 1. ad capturam ſæcularium, ex conſtitutionibus, & legibus huius Regni, auxilium eſſe petendum à iudicibus Eccleſiaſticis, ex quibus dubitatum fuit in praxi, an idem auxilium eſſet poſtulandum, quando rei, & delinquentes per cenſuras capturantur. 1

Et *primò* videbatur quòd ſic, quia leges prohibent capturam indiſtinctè, & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, vt ait iuris documentum. 2

Secundò, quia cenſurarum captura fortior eſt quàm perſonalis, illa enim animas, hæc corpora ligat, & quanto 3

animæ

Digitized by Google

animæ præcellunt corpora, & ſpiritualia corporalibus præponuntur, ad textum *in cap.ſolita,de maior. & obed.* tanto magis præcellit captura ſpiritualis animæ, corporis membrorumque capturæ, itaque ſi hæc prohibeatur, quæ eſt minor, conſequenter prohibita illa manet, quæ eſt maior, ad text. *in l. ad rem mobilem, & in l.ad legatum, de procurator.*

4 *Tertiò*, quia prædictæ leges in fauorem ſæcularium promulgatæ eliderentur, & illuſæ redderentur illa cautela. nam ſemper iudices Eccleſiaſtici ea vterentur, vt prędictum auxilium effugerent; in fraudem verò legis nihil eſt exequendum, ad text. *in l.contra legem facit, ff. de legibus*, & quod vna via prohibetur, alia non debet admitti, *reg.cùm quid.de reg.iur.in 6.*

5 Contrarium tamen verius eſt, ex ſequentibus.

Primò, quia iudex Eccleſiaſticus in cenſurarum captura non corpora, ſed animas capit, quæ animæ de ſua cognitione ſunt ſpirituales, & prorſus à ſęculari exemptæ, & excluſæ, & ſic iure ſuo vtitur, & nemini facit iniuriam, iuxta iuris regulam; nec quiſquam capit corporale, aut materiale, quod ad Principem exteriorem ſpectet, vnde ipſe conqueri non valet, cùm ipſi reſponderi poſſet illud Euangelij verbum, *Amice non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum eſt, & vade* hoc eſt, ego iudex Eccleſiaſticus in fulminandis cenſuris contra reos, & delinquentes capturandos non facio Principi iniuriam, quia nihil de ſuo capio, nempe corpus, & corporalia, quod capturare facio, eſt quid ſpirituale, ſcilicet animam delinquentis; quare ipſe Princeps, vel Magiſtratus eius, tollant quod ſuum eſt, & vadant, cùm ipſi in iniuriam non percipiant.

6 *Secundò*, quia totum hoc inſinuant verba legis de illo auxilio loquentis, dum de perſonis, & bonis materialibus loquuntur, non verò de rebus ſpiritualibus, conſtat *in l.15. tit.1. lib.4. recopil.* ibi, *Que ningnno dellos pueda prender ni prenda a ninguna perſona lega ni hagān execucion en ellos ni en ſus bienes*, &c.

Tertiò, quia hæc praxis recepta eſt in Audientiis Eccleſiaſticis, in quibus multoties capturantur rei cum cenſuris, ſicut iudicibus placet, aut aliqua cauſa occurrente; & de tali receptione memor ſum, & nunquam vidi cum effectu opponere contra illam de recurſu, nec multò minùs iudicium violentiæ audiui, aut vidi aduerſùs talem praxim, quaſi ſine offendiculo cognitionis ſæcularis procedat intra limites Eccleſiaſticæ. 7

Non obſtant adducta in contrariũ. 8 Non *primum*, quia lex diſtinctè loquitur de rebus corporalibus, non incorporalibus, vt modò diximus *num.6.* Non *ſecundum*, quia licèt animarum captura ſit agilior & grauior corporum captura, illa verò eſt ſpiritualis, & permiſſa iudici ſpirituali de illius agilitate cognoſcens, non verò eſt permiſſa corporalis captura eidem iudici, qui quod ſuum eſt, hæc operatur, & exequitur, abſque diſcrimine quòd ſit grauius & potentius. Non *tertium*, quia factum eiuſdem iudicis non eſt in fraudem legis ſæcularis, operando alia via quod vna eſt prohibitum, ſed ſolùm quod de ipſius cognitione eſt exequendũ, fulminando gladium quod ſecum habet in vſu, præterquam quòd hæc praxis non eſt in omnibus caſibus, ſed aliquando. nam generaliter & frequentiùs in ferè omnibus laicorum capturis decernitur præceptum cùm auxilio ſæculari, & ſic apparet prædictam praxim non eſſe cautelam, aut prædicto auxilio inimicam, ſed ortam ex libero

vſu

Digitized by Google

vſu gladij ſpiritualis ad libitum iudicis extenti, quoties ipſe arbitratur expedire, placuit hanc exponere quæſtionem ob ipſius nouitatem, immemor quippe ſum illam in antiquis, ſeu modernis ſcriptoribus perlegiſſe, & licèt aliquádo quidem literati hoc obſtaculum verbo tantùm propoſuerunt contra praxim, & iuriſdictionem Eccleſiaſticam, ſuadentes iudicibus ſæcularibus, item & reis cenſuratis, vt recurſus ſemitam propoſuiſſent, nihilominus illum cum effectu proponere recuſarunt, aut quia nihil obtinendum timuerunt, aut quia veritas in contrarium illorum corda ſuppreſſit, & alligauit, vnde quaſi catuli latrare aliqui non verentur, non verò mordere, quando prædam degluttiendam deſperant; ſi enim vineæ, & cognitionis Eccleſiaſticæ æmulatores non extitiſſent, maceriam eius deſtruere non cogitaſſent; ſed multi ſunt vaniloqui, qui ſi non opere, lingua tamen Eccleſiæ vineam exterminare non dolent, vt aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſcat eam, ex Pſalmiſta *in Pſalmo* 78. Illos igitur oportet redargui, vt Apoſtolus Paulus *in Epiſtola* 5. *ad Titum*, & verbis, & ſcriptis ipſorum loquelam, & vanitatem retundere; intendunt autem linguis ſuis iudicum Eccleſiaſticorum gladium deprimere, & retinere timorem in eorum pectoribus iniiciendo, vt ad illius exercitium accedere vereantur animo timido, & contra potentes ſatis debili, ideò in auribus iudicum multoties recurſum violentiæ, & alia remedia iniiciunt, quibus ſpretis ſi iudices Eccleſiaſtici audacter, & iuſtè miniſterium ſuum impleant, tales vaniloquos, & eorum ſubuerſionem redarguendo, & exequendo humiliabunt; noli igitur quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in agilitate tua. *Eccleſiaſtici cap.* 7.

QVÆST. XXIX.

An denunciationes matrimoniales ſint nullæ, ſi cum cautela fiant, aliquid immutando in nominibus contrahentium. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1. *Factum repetitur in praxi.*
2. *Omiſſio rei non ſubſtantialis non vitiat actum.*
3. *Omiſſio denunciationum matrimonialium non vitiat matrimonium.*
4. *Taciturnitas, de qua in quæſtione, licèt non vitiet matrimonium, vitiat tamen denunciationes.*
5. *Modus non mutat ſubſtantiam rei.*
6. *Paria ſunt non facere, aut inutiliter facere, & paria ſunt actum eſſe inutilem, vel nullum.*
7. *Factum non dicitur quod factum non releuat.*
8. *Concluſio quæſtionis traditur.*
9. *Caſus refertur circa quæſtionem.*

ALIQVANDO contigit hæc quæſtio, cùm Nobilis diſpari multum adhæret per viam matrimonij, vt enim illud ſine impedimento exequatur, mutuant, aut tacent aliquid in nominibus, veluti tacendo qualitatem domini, vel dominæ, & publicando tantùm nomen proprium, cùm ſuper nomine familiæ vt ſic, credendo audientes quòd illud vſurpatum ſit, Nobilem publicatum, pro ignobili, teneant, & exiſtiment. 1

In

2 In quo dubio *primò* videbatur non intereſſe illam taciturnitatem. nam cadit ſuper re non ſubſtantiali, illa enim qualitas domini, vel dominæ non naturalis eſt ſed accidentalis, & ciuilis iure gentium introducta, ob puram hominum vanitatem, & ſic omiſſio rei non ſubſtantialis non vitiat actum, Vantius *de nullitat. ex defectu proceſſ. num.* 47. §. *alia verò*, cum Baldo *in Authent. hoc amplius, num.* 28. *C. de fideicomm.*

3 *Secundò*, quia adhuc omiſſio denunciationum matrimonialium non vitiat matrimonium, licèt contrahentes, & Parochus peccent grauiter, & poſſint criminaliter puniri, ex delicto clandeſtinitatis, vt cum Couarr Salcedo, Vgolino, & ſacræ Congregationis declaratione, docuit Riccius *in praxi fori, tit. praxis matrimon. deciſ.* 257 *num.* 6. Ioan. Gutierr. *de iuram. confirmat. cap.* 51. *num.* 25. *& de matrimon. cap.* 56. *num.* 2. Salcedo *in pract. crim. cap* 73. §. *peccaret tamen* Thom. Sanchez *lib.* 3 *de matrimon. diſp.* 6. *num.* 3. *&* 6. docet cum pluribus ad ſaturitatem Campanilus *diuerſor. iur. Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 143.

4 Sed contrarium eſt affirmandum, nempe quòd illa taciturnitas, licèt non vitiet matrimonium, ex proximè dictis; vitiat tamen denunciationes, ex ratione manifeſta; ſi enim ipſæ à Concilio deſiderantur, & poſtulantur, vt audientes de impedimentis opponant cognitis contrahentibus, & eorum conſanguineis ſimul, & negotiis, ex quibus impedimenta proueniunt; ergo quando nomina contrahentium cautè, & aliquo tacito, & immutato publicantur, quo perſonarum cognitio confundatur, & amittatur, perinde eſt ac ſi talia nomina non publicarentur, & ac ſi tales non fierent denunciationes, cùm ex vtroque caſu idem effectus reſultet, † qui attendendus eſt, & non modus. 5 nam ipſe non mutat ſubſtantiam rei, *l.* 3. *C. de inſtitut. & ſubſtitut.* cum aliis.

6 Paria namque ſunt actum non facere, vel facere non debito modo; & paria ſunt non facere, aut inutiliter facere; & paria ſunt actum eſſe inutilem, vel nullum, *l. qui habebat, ff. de manum. teſt.* & latè tradit Iaſ *in l. quoties, qui ſatiſd. cog. & in l. qui Romæ*, §. *duo fratres, num.* 17. *de verb. obligat.* Socin. ſen. *conſ.* 39. *num.* 8. *lib.* 3. & Crauet. *de antiq. temp in* 4. *p. princip. num.* 144. Afflictis *deciſ.* 182. *num.* 4. *& deciſ.* 256. *num.* 3. 7 † & factum non dicitur quod factum non releuat, *l. iubemus*, §. 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & *ibi* Bart. & latè Iaſ. & alij *in l. non dubium, C. de legibus.* & notauit Menoch. *conſil.* 658. *num.* 9. *& conſ.* 351. *num.* 36.

8 Vnde quemadmodum contrahentes, & Parochi omittentes denunciationes grauiter peccant, & iudicio criminali clandeſtinitatis ſubiiciuntur; ſic ſimiliter eas facientes inutiliter ex certa ſcientia, hoc eſt, aliquo tacito, & immutato, quo ipſi contrahentes non verè cognoſcantur ab audientibus, ſed pro aliis perſonis communibus, aut alterius conditionis aſſumantur; ſecus verò ſi ignoranter Parochi faciant denunciationes non cognoſcendo nomina contrahentium in locis magnis.

9 Aliquando audiui graue matrimonium inter magnam dominam cum viro non æquali prædicta cautela publicatum, & factum; & quamuis contrahentes variis fuiſſent calamitatibus affecti medio Regis, non tamen illud delictum, cuius punitio ad Eccleſiaſticum ſpectat, fuiſſe ab eo punitum cognoui, neque in contrahentibus, neque in Parocho, & teſtibus, licèt quia locus permagnus erat, mutatio nominum in denunciationibus inculpabilis, & in-

Digitized by Google

noxia in Parocho eſſe potuit, vt *ſuprà num.* 8.

QVÆSTIO XXX.

An ſi denunciationes matrimoniales fiant ſolis publicatis nominibus contrahentium, non verò parentum, & eorum loca, ſint nullæ. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Perinde eſt ac ſi denunciationes omittantur, ſi inutiliter fiant.*

2 *Denunciationes fieri debent in vtriuſque parochia.*

3 *Parentum expreſſio in praxi recepta eſt.*

4 *Expreſſio parentum non requiritur, nec vitiat denunciationes.*

5 *Quid ſufficiat in denunciationibus.*

6 *Parentum expreſſio laudabilis eſt.*

7 *Conſuetudo & vſus communis Eccleſiæ obſeruari debet.*

8 *Caſus practicatus refertur.*

9 *Patria contrahentium nominanda eſt in publicationibus.*

10 *Si patria varietur, an ſit matrimonium, vel denunciationes nullum, vel nullæ, & Riccius obiurgatur.*

1 EX proxima quæſtione, & traditis ibi *num.* 4. dependet reſolutio præſentis. nam ſi denuncientur nomina contrahentium tacitis parentibus, iam illa taciturnitas excludit in audientibus notitiam aliquam, qua poſſint de impedimentis opponere, & ita perinde eſt, ac ſi denunciationes omittantur. nam inutiliter fiunt, vt *ſuprà q. proxima, n.* 5.

Vlteriùs ideò denunciationes fieri debent in vtriuſque parochia, non moderna, ſed antiqua, vt parentes eorum cognoſcantur, & meliùs ſciantur impedimenta. Pater Sanchez *lib.* 3. *de matrimon. diſp.* 6. *num.* 6. & 7. Riccius *in praxi fori, tit. praxis matrimon. deciſ.* 257. *num.* 4. cum aliis relatis. 2

Inſuper hanc parentum expreſſionem iam in praxi receptam videmus, ſemper enim fit à Parochis dum contrahentes ad matrimonium inter ſolemnia Miſſarum denunciant. 3

Verùm oppoſitum eſt tenendum. nam expreſſio parentum non requiritur, nec vitiat denunciationes, quæ à Concilio ſolùm poſtulantur de perſonis contrahere volentibus, vt *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* ibi, *Ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè denuncietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum*, &c. Cùm ergo Concilium parentum nominationem, & publicationem non petat, ipſam poſtulare non debemus. 4

Itaque ſufficit contrahentes publicare, dummodo in vtriuſque parochia, vbi parentes ſunt cogniti, & originarij, vel antiqui domiciliarij, & vicini denuncientur, & hæc duo pro forma requiruntur, vt *ſuprà num.* 2. 5

Parentum verò expreſſio, licèt ſit laudabilis, & non omittenda, non verò poſtulatur, & requiritur pro forma, nec vitiat denunciationes. 6

Non tamen vacaret culpa Parochus praxim receptam omittens nominandi contrahentium parentes. nam conſuetudo, & vſus communis Eccleſiæ obſeruari debent, nec faciliter ſine cauſa alterari, eo maximè ſi poſt publicationes aliquod reſultaret impedimentum, quod ex prædicta parentum expreſſione poterat excuſari. 7

Et in praxi memor ſum quendam Parochum 8

Digitized by Google

Parochum correxiſſe de prædicto defectu, qui quaſdam fecerat publicationes de ſorore ſua, ſine nomine proprio, nec parentum, ſed ſolùm verbum ſororis ſuæ pronunciando; licèt enim ipſa cognita eſſet parochianis, non tamen noti erant parentes eius, quia foranea, non naturalis erat in loco, & ideò duplicem culpam Parochus commiſit; vna, quia publicare fecit ſororem in parochia moderna abſque neceſſitate, vt *ſuprà num.* 2. altera, quia vſum communem nominandi parentes inter denunciandum omiſit.

9 Patria etiam contrahentium nominanda eſt, nec vllo modo varianda, & ita publicationes fieri debent in parochia originis, vel domicilij antiqui, vt *ſuprà num.* 2. *&* 5. niſi contrahentes fuerint vagi.

10 Si autem patria varietur in denunciationibus, ipſæ ſunt nullæ, vt *ſuprà n.* 1. non tamen matrimonium erit nullum, vt *ſuprà quæſt. proxima*, *n.* 4. licèt minus rectè contrarium ſcripſerit Riccius *in praxi aurea, reſol.* 411. §. *vlterius*, vbi iura, & Doctores ab ipſo relati illud minimè probant in errore patriæ, & Sanchez *lib.* 7. *de impedimentis*, *diſput.* 18. *num.* 8. affirmat errorem qualitatis matrimonium non vitiare, quia erratur in accidentibus, & non ſubſtantialibus, ſecus in errore perſonæ, vt *à num.* 11. vel in errore conditionis ſeruilis, vt *in diſput.* 19. in qua loquitur textus *in cap. propoſuit, de coniug. ſeruor.* à Riccio perperam allegatus ad errorem patriæ.

QVÆSTIO XXXI.

An adminiſtrator pro ſuo ſalario poſſit petere executionem, & an obtenta ſuſpendatur, ſi ei exceptio de rationibus reddendis opponatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Caſus in praxi refertur.*

2 *Quæ habeant paratam executionem.*

3 *Exceptio de rationibus reddendis, an ſuſpendat executionem.*

4 *Exceptio non implementi, & quòd actor non ſeruauit promiſſa ex parte ſua, admittitur ad retardandam executionem.*

5 *Executio ſuſpenſa manet, oppoſita exceptione de rationibus reddendis.*

6 *Traditur in quo caſu intret illa ſuſpenſio.*

7 *Sicut ex contractu naſcitur actio, ita naſcitur exceptio.*

8 *Ex quo quæ naſcitur ex ventre inſtrumenti, admittitur ad retardandam executionem.*

9 *Quæſtionis reſolutio.*

DVBITATVM fuit in praxi Eccleſiaſtica de hac quæſtione. 1 nam Adminiſtrator quidam piæ cauſæ, cùm haberet ſalarium conuentum, & taxatum, aut per ſcripturam publicam, aut ſchedulam in iudicio recognitam, per quam, aut quas dominus, ſeu Patronus piæ cauſæ ſe obligauit, aut confeſſus fuit habere centum aureos quotannis pro labore

ſuo adminiſtrationis, volebat, inquam, pro prædicto ſalario executionem contra dominum petere, qui ſe defendendo propoſuit ſtatim quòd executio decerneretur, exceptionem de rationibus reddendis aduerſùs adminiſtratorem & executionem opponere, vt ipſa ſuſpenderetur, itaque de his duobus punctis fuit dubitatum.

2 Et in *primo* licèt in his terminis Doctores de executione diſputantes non loquantur, generaliter tamen ſtatutum eſt inſtrumentum publicum confeſſionem in iudicio, & chirographum in eodem recognitum paratam executionem habere, vt abundè refert Ioan. Parlador. *rerum quotidianarum lib.* 2. *cap. fin.* 1. *part.* §. 4. & §. 5. & §. 11. Suarez de Paz *in praxi* 4. *tom.* 1. *cap.* 1. *per totum.* Vnde ſi adminiſtrator oſtendit vnum ex illis in petenda executione, negari non poteſt ei quod poſtulat, & petit; quare ſi ſalarium conuentum & taxatum fuit pro quolibet anno, pro decurſis petitum, decerni debet tanquam pro redditibus alicuius cenſus, idem Parlador. *dict. cap. fin.* 5. *part* §. 1. *num.* 20. & 21.

3 Sed decreta executione in fauorem adminiſtratoris, opponitur contra illam de rationibus reddendis, an tali exceptione ſuſpendatur executio, quęri poteſt? & quidem diſtinguendi ſunt caſus; nam ſi adminiſtrator ſolùm erat ad præſentandum, vel dotandum, ſeù ad aliud factum faciendum, quòd in nudo facto conſiſtat, tunc antequam executio decernatur, debet adminiſtrator præſentare ſcripturam ſuæ adminiſtrationis, item & teſtimonium præſentationis, dotationis, ſeu facti pro ſua parte adimpleti. nam quando petens executionem tenetur aliquid ex ſua parte præſtare, locum non habet executio, donec ipſe priùs adimpleat id, ad quod obligatus, actoris enim implementum ſemper procedere debet. verba ſunt eiuſdem Parlador. *d.* 5. *part.* §. 1. *num.* 21. & probat ex *l. Iulianus,* §. *offerri. ff. de actionibus empti.* & ex Bald. *in l. generaliter, C. de Epiſc. & Cleric.*

Et hinc reſultat exceptio non implementi, & quòd actor non ſeruauit pro parte ſua promiſſa, quæ exceptio admittitur ad retardandam executionem, Zachias *de oblig. cam. quæſt.* 17. *n.* 47. cum Rotæ deciſionibus cōgeſtis. 4

Si verò adminiſtrator poſitus etiam fuit ad recuperandos redditus adminiſtrationis, tunc ſi contra executionem ab ipſo petitam opponatur exceptio de rationibus reddendis, ſuſpenſa manet, donec redditis illis conſtet, an adminiſtrator in aliquo debitor ſit, docet cum Alexandro *conſ.* 92. *lib.* 7. & Baëça *de decima tutor. cap.* 2. *num.* 168. Suarez de Paz *d.* 4. *part. tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 34. Ioan. Gutierrez *tract. de tutelis,* 3. *part. cap.* 1. *num.* 53. 5

Sed prædicti DD. loquuntur quando executio petita fuit contra tutorem, qui inſtrumento promiſit reddere rationem cum ſolutione reliquorum, in qua ſpecie, quia inſtrumentum non eſt liquidum, ideo petita executione contra illum, ſuſpenditur oppoſita exceptione rationum, & agitur via ordinaria, & ſic loquuntur Ioan. Gutierrez & cæteri. 6

In noſtra verò ſpecie adminiſtrator eſt qui pro ſuo ſalario petit executionem, & eſt actor, non reus, & illi opponitur exceptio rationum, quæ an ſuſpendat executionem, ex alia doctrina & fonte procedit, nempe quòd talis exceptio venit ex natura contractus, & ipſi obligationi ineſt, quia tunc ſicut ex eodem contractu naſcitur actio, naſcitur ex eodem fonte exceptio, vt ex Baldo *in Authent. præſente, de fideiuſſor.* & *in l. prædijs, C. de euict.* tradit Parlador. *d.* 5. *part.* §. 11. *num.* 26. 7

&

Digitized by Google

& ſic ſi adminiſtrator poſſidebat bona & quantitates adminiſtrationis, & factis rationibus appareret, non creditor, ſed debitor, quomodo ſine illis conſtare poteſt de ſuo debito, nec ſalarij executionem petere? quare exceptio rationum in hac ſpecie præiudicialis eſt, & ſuſpendit executionem tanquam ex eodem contractu deſcendens, ex relatis ſuprà *quæſt. 17. de contractu præiudiciali executionem ſuperſedenti.*

8 Et venit talis exceptio ex ventre inſtrumenti adminiſtrationis, cum poteſtate recuperandi & ſoluendi, & admittitur ad retardandam executionem, vt relatis Rotæ deciſionibus tradit idem Zachias *dicta quæſt. 17. num 59.* & eſt *deciſ. 154. num. 5.* ibi inter alias addita ad finem tractatus.

9 Hanc ſequutus in praxi ſententiam ſuſpenſa fuit adminiſtratoris executio pro ſua mercede & ſalario; donec rationes redderet adminiſtrationis.

Qvæst. XXXII.

An contra Clericum criminaliter procedi poſſit, ſi patrimonium, penſionem, aut beneficium, ad cuius titulum fuit promotus, ſpreta ſui Ordinarij licentia, alienet, dimittat, renunciet, aut reſignet. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia ponderatur.*
2 *Lex quæ nullitatis pœnam expoſcit, criminalem omiſiſſe credendum eſt.*
3 *Explicantur illa verba Tridentini;* antiquorum Canonum pœnas ſuper his innouando.
4 *Affirmatiua ſententia fundatur.*
5 *Pro illa quæ faciant allegatur.*
6 *Pœna huius ſententiæ arbitraria erit.*
7 *Concluſio quæſtionis in facto.*
8 *Fundamentis negatiuæ ſententiæ reſpondetur.*

PRo negatiua ſententia ponderatur Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 2. de reformat.* dum ſolùm nullitatem reſignationis imponit, item & alienationis, illis verbis, *& aliter facta reſignatio nulla ſit*, & ibi, *atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint*, &c. quæ verba inducunt nullitatem ipſo iure, & maximè adiecto illo verbo, *nullatenus*, vt multis congeſtis notauit Nicol. Garcia *de benefic. 2. part. cap. 5. à num. 176. vſque ad num. 179.* 1

Quando verò lex nullitatis pœnam, & ſic ciuilem tantùm expoſcit, aliam criminalem omiſſam fuiſſe dicendum eſt, quia lex vbi procedit annullando, dicitur formam inducere. Menochius *conſ. 288. num. 14.* & vbi lex non diſponit, nec nos diſponere debemus, idem Menoch. *conſ. 52. num. 78.* 2

Rurſus hæc pars comprobatur ex illo verbo Concilij, ibi, *antiquorum Canonum pœnas ſuper his innouando*, &c. quòd ſiue intelligatur de pœnis impoſitis, *in cap. neminem, cap. ſanctorum 70. diſtinct.* aut *in cap. cùm ſecundum Apoſtolum, de præbend.* iuxta opiniones congeſtas ab eodem Nicol. Garcia *d. 2. part. cap. 5. à num. 15. & plurib. ſeqq.* Vtcumque ſit in illis pœnis & iuribus, nihil ponitur de Clerico patrimonium, aut beneficium alienante, vel ſine licentia Ordinarij reſignante, & iuxta veriorem opinionem ab eodem Garcia retentam *num. 28. dict. cap. 5.* Concilium in illo verbo ſolùm innouauit 3

pœnas impoſitas *in dict. cap. cùm ſecundùm Apoſtolum.* per quas ordinatus ſine titulo non manet ſuſpenſus, ſed Epiſcopus in culpa, aut negligentia inuentus in non examinando patrimonium ſuppoſitum & fictitium quod gerebat, debet illi prouidere. Cùm ergo illa iura innouata per Concilium de pœna Clerici patrimonium alienantis non loquantur; patet quòd illa & Concilium innouans nullam aliam pœnam tali Clerico impoſuerint, quàm alienationis, & reſignationis nullitatem, & ſic manet quòd pœna criminalis excludatur.

4 Pro affirmatiua ſententia & talis pœnæ criminalis admiſſione facit, quia Clericus patrimonium beneficiúmve alienans, vel ſine licentia reſignans iniuriam, facit Ordini Eccleſiaſtico, quia paulatim mendicabit, & eſt Concilij tranſgreſſor in fauorem talis Ordinis loquentis, & ob bonum publicum, & ſic peccat mortaliter, pro qua tranſgreſſione legis conciliaris, & pro quo peccato, & pro qua iniuria dicti Ordinis caſtigari poterit per Epiſcopum & iudices eius, & cum pluribus aduertit præcitatus Garcia *dicto cap.* 5. *num.* 175.

5 Faciunt quæ diximus 1. *part. quæſt. vicarial. quæſt*... vbi diſſeruimus quando lex Eccleſiaſtica, ſiue ſecularis obliget in foro conſcientiæ.

6 Pœna verò hæc arbitraria erit, Salcedo *in pract. crimin. cap.* 18. *num.* 12. & 13. *in fine.* & extraordinaria, Gutierrez *lib.* 2. *practic. quæſtionum, quæſt.* 65. *num.* 10.

7 Secunda ſententia huius quæſtionis vera eſt, & in caſu & praxi de illa orta, iuxta eam iudicabo.

8 Non obſtant fundamenta negatiuæ & contrariæ ſententiæ. Non primum, quòd Concilium petit nullitatē actus, & non pœnam criminalem, quia non inde ſequitur Clericum non eſſe legis iuſtæ tranſgreſſorem, & ſui Ordinis contemptorem, & ſic debet puniri. Non ſecundum, quòd Concilium ſolum innouauit pœnas antiquas, in quibus hæc non continetur, quia licèt non contineatur expreſsè, expedit vt Clericus arbitraria mulcta cognoſcat ſtatus Eccleſiaſtici reuerentiam, & contra illam mendicando non agat aduersùs Canones *in dicto cap. neminem. cap. ſanctorum* 70. *diſtinct.* & aduersùs Concilium *in dict. cap.* 2. *ſeſſ.* 21. quod incipit, *Cùm non debeat*, &c. & ita indecentia quam cauſat Clericus alienando ſuum patrimonium, & paulatim mendicando, hæc mulctatur per Epiſcopum arbitraria, & extraordinaria pœna, quæ in ſimilibus culpis locum habet.

Vtrùm autem in tali alienatione licentia Epiſcopi requiratur, in ſequenti quæſtione diſputabitur.

Qvæst. XXXIII.

An licentia Epiſcopi requiratur in alienatione patrimonij Clerici, quando ipſe tempore alienationis congruam habebat ſuſtentationem, & ſententia Ceuall. ab intrinſecis impugnatur fundamentis. vtilis quæſtio.

Svmmarivm.

1 *Sententia Ceuall. cum ſuis fundamentis refertur.*

2 *Contrarium aſſeueratur.*

3 *Et probatur ex prima ratione.*

4 *Item ex alia Concilij ponderatione.*

5 *Abſurdum à Ceuall. ponderatum contra ipſum retorquetur.*

6 Con

6 *Concluſio quæſtionis, & contrariis rationibus reſponſum datur.*

7 *De praxi reſignationis huiuſmodi.*

1 CONSTAT ſuprà quæſt. proxima *num.* 1. talem licentiam adhibendam eſſe per Epiſcopum ſub alienationis nullitate, ex Cōcilio *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. ibi, *Atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint*, &c. Quid ergo erit ſi Clericus tempore alienationis, ſufficientem congruam habeat, nunquid talis licentia pro primi patrimonij alienatione erit poſtulanda? & quidem non eſſe neceſſariam, probatur per Ceuall. *in pract. qq. quæſt.* 527. *num.* 8. ex ſequentibus, quia ratio finalis Concilij, ibi, *cùm non deceat mēdicare*, deficit habita ſuſtentatione, & quia dum Concilium ponit regulam prohibitionis, & licentiæ Epiſcopi interuentionis, limitat ibi, *Donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere poſſint*, &c. & quòd exceptio debet eſſe de regula, ex *l. cùm Prætor, de iudic.* ne aliàs regula, & exceptio idem diſponant; quod eſſet abſurdum, & quòd ſic ſenſerunt Flamin. *de reſig. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 6. *&* 9. & Aceued. *in l.* 1. *num.* 6. *tit.* 4. *lib.* 1. *recopil.*

2 Sed contrarium eſt aſſeuerandum, nempe quòd talis licentia eſt poſtulanda, & obtinenda per Clericum ſuum patrimonium alienare volentem, etiamſi tempore alienationis ſufficientem victum retineat, & probatur ex ſequentibus.

3 *Primò*, quia ad Clericum non pertinet iudicare, an ſibi ſufficiens victus remaneat, qui tanquam in cauſa propria fortaſſis decipietur, & quem ſufficientem victum iudicabat, ab Epiſcopo inſufficiens iudicabitur meliùs ſtatus Clericalis decentiam menſurante, vnde oportet, vt ipſe iudicet, & menſuret, non verò Clericus, ad quem ex Concilio illa menſura non datur, ſed Epiſcopo.

Secundò in illis Concilij verbis, *donec beneficium Eccleſiaſticum ſunt adepti*, &c. non tribuitur ipſo iure Clericis licentia alienandi, inconſulto Epiſcopo, cum quo etiam illa verba loquuntur, id eſt, vt alienatio non teneat ſine licentia Epiſcopi, qui eam præſtet Clericis, quando ipſi aliunde habeant, vnde viuere poſſint, & beneficium Eccleſiaſticum ſint adepti, & ſic illa verba potius ſunt poſita ad Epiſcopi inſtructionem, & licentiæ conceſſionem in illo caſu, quàm ad ipſius excluſionem, vt Ceuall. exiſtimauit. 4

Tertiò, quia abſurdum ab eodem Ceuall. ponderatum contra ipſum retorquetur. nam interueniret verè in hoc caſu, ſi iudicium Clericis daretur in ſua cauſa iudicandi ſufficientiam ſui patrimonij, & illud hoc prætextu defraudandi, & diſſipandi, vſurpando ab Epiſcopo illud iudicium in cauſa Clericorum omni iure communi, & ex eodem Concilio illi permiſſum. 5

Hæc eſt verior ſententia, non enim rationibus eius congruè poteſt reſponderi, qua retenta non obſtant fundamenta, quibus Ceuall. mouetur; non *primum* de ratione Concilij ceſſante habito ſufficienti patrimonio, quia iudicare, an ratio ceſſet, vel non, & an patrimonium habitum ſit ſufficiens, hoc non ad Clericum, ſed ad Epiſcopum, & Eccleſiaſticum iudicem pertingit. Non *ſecundum* de limitatione Concilij, ſi aliunde habeat Clericus vnde viuere poſſit, ne aliàs regula, & exceptio idem ſint, quoniam, vt ſuprà diximus *num.* 4. illa verba Concilij non loquuntur cum Clericis, nec operantur limitationem regulæ, ſed potiùs cum Epiſcopo loquuntur, vt ipſe licentiam 6

concedat,

Digitized by Google

concedat, quando Clericus aliunde victum habuerit, & ſic non intrat conſideratio regulæ, & exceptionis à Ceuall. fabricata. nam in caſu regulæ licentia Epiſcopi debet interuenire. Item in caſu, quem vocat *exceptionis*, Ceuall. & ſic in vtroque vna eſt norma Concilij, quòd alienatio ſine licentia non fiat, quam adhibeat Epiſcopus, ſi Clericus alienationis tempore congruam habuerit ſuſtentationem. Non *tertium* de abſurdo ex ratione tradita ſuprà *num.* 5. Non *quartum*, quia Flamin. & Aceuedus, Ceuall. non fauent in ſua conſideratione, nec illam ſenſerunt vllo modo, vt ipſe ſcripſit, verba ſunt Flaminij *num.* 10. *q.* 6. *lib* 2. ibi, & illa bona donata ex eiuſdem Congregationis ſententia non poſſunt alienari abſque Epiſcopi licentia, donec beneficium ille adeptus fuerit, vel aliunde habeat, vnde poſſit viuere. Nauarr. *conſ.* 14. *num.* 2. *de tempor. ordinat.* & communiter alij, ex quibus verbis cum ab illis Concilij nihil auferatur, ſed ſint eadem, nihil aliud colligitur, quàm ab eodem Concilio, vnde patet quòd Flamin. Ceuall. interpretationem non ſenſit, vt ipſe docuit, inſuper nec Aceued. qui *num.* 9. poſtquam Concilij decretum retulit, ait, ibi, probatur bona, ad cuius titulum quis ordinari poteſt, poſſe alienari, ſi beneficium Eccleſiaſticum congruum adipiſcatur, &c. & ſic ſolùm refert Aceued. quòd in Concilij capite, & decreto continetur nullum verbum addens de Epiſcopi licentia adhibenda, vel non, nec in caſu regulæ, aut exceptionis, ex mente Ceuall.

7 In praxi tamen reſignationis huiuſmodi duo proponuntur in ſupplicatione. *Primum*, quòd reſignans ad beneficium reſignatum ſit promotus. *Secundum* quòd habet aliunde vnde viuere poſſit, & aliàs non admittitur reſignatio, vt quotidie videtur, teſte Riccio *in praxi fori Eccleſ. praxis ſacramenti Ordinis*, *deciſ.* 314. *num.* 1. & 2. & fuit reſolutum coram Orano in vna Lucana 5. *Decembris* 1586. non obſtãte Nauarro *in conſ.* 23. *in fine*, *de prabend.* contrarium docente, cuius dictum procedit in foro conſcientiæ, non verò in foro exteriori, ex eod. Riccio *d. num.* 2. & hæc praxis coadiuuat omnia ſupradicta, quæ vera eſſe apparet. nam ſi reſignans exprimit promotionem, & quod aliunde habet vnde viuere poſſit, & aliàs non admittitur reſignatio, iam interuenit licentia in alienatione, renunciatione, & dimiſſione patrimonij Clerici, ad cuius titulum fuit promotus.

QVÆST. XXXIV.

In celebrandis defunctorum exequiis, an pro conſanguineis, & amicis, Clericis, & Religioſis exequias comitantibus licita ſint conuiuia, & allegatio quædam Ioan. Garcia deſtruitur. curioſa & vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo aliquorum locorum refertur, & Auctoris factum.*
2 *Prima ratio contra illam conſuetudinem recenſetur.*
3 *Item & ſecunda.*
4 *Agitur de textu* in cap. nullus 44. diſtinct.
5 *Quadam iura à Ioan. Garcia allegata non probant eius intentum.*
6 *Euitanda eſt legum contradictio, & corruptio.*
7 *Diſconuenientiam operatur præſentia*

tia Clericorum, & Regularium in conuiuiis.
8 *Concluſio quæſtionis.*
9 *In loco prohibitionis immunis à peccato non eſt qui frangeret prohibitionem, & quomodo in praxi illa moderetur, & practicetur.*

1 PLERISQVE in locis moris eſt, & recepta ſunt talia conuiuia. nam relicto cadauere in Eccleſia, & exequiis completis, adſtantes Clerici Religioſi, & laici redeunt cum hæredibus ad defuncti domum, ibique conuiuium paratur vel leue, vel graue, pro moris, & conſuetudinis, item & hæredum qualitate, & quantitate, teſtatur Couarr. *in cap. vlt. num. 2. de teſtam.* & dum in Diœceſi Toletana viſitationem exercerem, inueni prædictum morem in quodam loco Diœceſi prædictæ contiguo, voluíque ad prædicandum accedere, vt talem abuſum pro viribus monendo delerem, quod & feci, & increpaui.

2 Cuius increpationis *prima* eſt ratio, nam exequiæ ſecum afferunt planctum pro fratre amiſſo, & ſemotis his quæ ad animam defuncti pertingunt, exequiarum finis ad fletum pro amiſſione chari fratris ſe extendit, conſtat in Beato Stephano, pro quo legimus *Act. Apoſtol. cap* 8. curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum; & de Iacob idem legitur *Geneſ. cap. 50.* refert Ioan. Garcia *tract de expenſis, cap. 8. num. 11.* vbi Concilium Arelat. recitat in hæc verba, *Quis enim neſciat Diabolicum eſſe, & non ſolùm à religione Chriſtiana alienum, ſed etiam humanæ naturæ eſſe contrarium, ibi lætari, cantare, inebriari, & cachinnis ora diſſolui, & omni pietate, & affectu charitatis poſtpoſito, quaſi de fraterna morte exultare, vbi luctus, & planctus flebilibus vocibus debuerit reſonare pro amiſſione chari fratris*, &c. Cùm ergo exequiæ ad fletum & planctum pro fratre amiſſo introducantur, conſtat non conuenire conuiuia cum eodem fletu, vel planctu, & ſic non admittenda.

Secunda ratio eſt nam conuiuentes, & conuiuæ præuaricationes faciunt in dictis exequiis, dum finis earum flebilis, & lacrimoſus, ad hilares epulas ſe conuertunt, ſicq; à Deo odio habentur in illo verſu Pſalm. 100. *Facientes præuaricationes odiui*, quam rationem propoſuiſſe dicto populo in concione memor ſum. 3

Tertia ratio ſumitur à text. *in cap. nullus 44. diſtinct.* in quo Presbyteris expreſsè prohibetur bibere, vel alios ad bibendum cogere, in anniuerſariis defunctorum. notat idem Ioan. Garcia *d. tract. de expenſ. & cap. 8. num. 12.* ſubdens, veteres Græci, & Romani ex Cicerone potationes, & epulas admiſerunt, & cantus, & carmina, quod lege duodecim Tabularum diminutum fuerat, lege autem Pontificia omnino prohibitum, ne in defunctorum funere conuiuia fiant. nec his aſſideant viri religioſi, & pij. quod in hoc Regno apud Gallecos perpetuò prohibitum, & perpetuò retentum eſt, & prohibebitur ſemper, & apud ruſticos retinebitur, &c. meminit illius textus Couarr. *in d. cap. vlt de teſtament. num. 1.* cum aliis congeſtis à Cenedo *collect. ad Decretum in cap. vbicumque ſepeliamur, 13. p. 2. num. 5.* 4

Nec obſtat quòd conuiuia quæ fiunt pauperibus religionis amore, & charitate, etiam Clericis permittantur in funere, dummodo non fiant in templis ſacris, ex eod. Ioan. Garcia *d. cap. 8. num. 13.* quia iura ab ipſo relata *in cap. ſi qui, cap. non oportet 42. diſtinct. & cap. conuiuia 44 diſtinct.* nullum verbum ponunt de funere, vti addidit dictus 5

Garcia, ſed ſolùm dant formam qua Presbyteri poſſint aſſiſtere in conuiuiis, & agapas pauperibus exhibere, ſentit Couarr. *in d. cap. vlt. num.* 1. dum poſtquam retulit text. *in d. cap. nullus*, loquendo de ſolemnitatibus defunctorum, poſtea generaliter loquitur de conuiuiis honeſtis Clericis permiſſis, non addens verbum *in funere*, ſicuti addidit Garcia.

6 *Quarta* ratio, quia euitanda eſt legum contradictio, & correctio. Braſol. cum multis *verb. lex, num.* 7. qualis interueniret inter Canones, ſi *in d. cap. conuiuia*, illa in funere permitterentur, & immediatè *in d. cap. nullus*, prohiberentur: vt ergo contradictio euitetur, ille text. *in d. cap. conuiuia*, accipiatur de conuiuiis generalibus Clericorum extra defunctorum exequias, & extra funus, vt ſuprà expoſuimus *num.* 5. & ille text. *in d. cap. nullus*, de conuiuiis in funere factis, in quibus expreſsè loquitur, intelligatur.

7 *Quinta* ratio eſt, quia præſentia Clericorum, & Regularium in conuiuiis exequiarum diſconuenientiam operatur, dum memoria mortis, & futuri ſæculi vita (quam ipſi deberent ante oculos reponere) prædictis conuiuiis (in quibus epulatur, & vinum accipitur adhuc moderatè) illa memoria confunditur, & quaſi ad occiput mittitur.

8 Ex quibus concludimus talia conuiuia etiam honeſta in exequiis nedum Eccleſiaſticis, verùm & laicis, non eſſe proficua, & diſconuenientiam operari, ſed non peccatum, niſi adſit ſcandalum, aut inebriatio, vel quid ſimile, quia reſpectu laicorum non adeſt lex, quam viderim, talia conuiuia illis prohibens, niſi Concilium allegatum ſuprà *num.* 2. & reſpectu Eccleſiaſticorum, licèt lex canonica illa prohibeat, vt ait Garcia relatus ſuprà *num.* 4. non tamen ſub pœna peccati, aut cum verbis æquipollentibus, vt latè declarauimus 1. *part. qq. vicarial...* niſi in talibus conuiuiis aliquid diabolicum adſit, aut peccaminoſum, vel turpe, relatum *in d. cap. nullus* 44. *diſtinct.* nempe inebriare ſe, aut ingurgitare, plauſus & riſus inconditos facere, fabulas inanes in exequiis referre, aut cantare turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricibus, vel laruas dæmonum fieri permittere.

Quando tamen in loco vigeret conſuetudo prohibendi talia conuiuia, vti in Regno Galleco recitat Garcia ſuprà *num.* 5. qui talem conſuetudinem legis vigorem habentem frangeret, & contemneret, à peccato immunis non erit, tam propter conſuetudinis, & legis fractionem, & contemptum, quàm propter ſcandalum datum ſcientibus, & videntibus, oportet itaque talia conuiuia etiam honeſta in exequiis excludi inter laicos, vel Eccleſiaſticos, qui ſi aliquando aduenientes de longinquo ad exequias, ſint pro labore reficiendi, hoc ab hæredibus extra defuncti domum fiat in alia non prohibita, in qua ſoli Regulares leuem refectionem accipientes, Couarr. *in d. cap. vlt. num.* 2. *de teſtam.* Monaſterium iterum pergant, & cum illis poterunt Clerici adhiberi in illa domo priuata extra domum defuncti, & ſic Eccleſiaſtici ſoli coniuncti de eadem poterunt agere refectione abſque vlla diſconuenientia, aut præuaricatione exequiarum, qualis in domo defuncti interueniret, & abſque vlla nota eorum, qui iura ſciunt ſuprà relata, licèt pauci erunt. 9

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. XXXV.

An triticum ſeu hordeum vendi poſſit iuxta pretium Pragmat. taxæ panis, illud in argento, aut auro pro conditione poſtulatum, & an præmium illius auri, vel argenti in moneta currenti redactum, & taxatum recipi valeat. nouiſſima, & vtiliſſima quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua fundatur.*
2 *Plus valent metalla auri & argenti, quàm alia.*
3 *Pretij ſolutio in argento vtilis eſt.*
4 *Verba Pragmat. dolum, & fraudem prohibent apertè.*
5 *Opinio affirmatiua fundatur, & accidentalia in conſideratione non veniunt.*
6 *Obligatio Pragmat quoad peccatum à pluribus excluditur.*
7 *Verba Pragmatica ſolùm prohibent vltra pretium alia dona recipere.*
8 *Verbum* alias *diuerſitatem ſignificat.*
9 *Secundarium non eſt attendendum.*
10 *Ad culpam criminalem aperta prohibitio exhibenda eſt.*
11 *Eligitur & probatur ſententia affirmatiua, & contrariis reſpondetur.*
12 *Limitatur & declaratur, vt etſi licitum ſit recipere tritici pretium in auro, vel argento, non tamen ſit licitum recipere præmium in currenti moneta redactum.*

NOVISSIMAM appellaui hanc 1 quæſtionem, quia in nullis ſcriptoribus agitatam inueni, licet in vſu ſatis ſit frequens; & pro opinione negatiua faciunt,

Primò verba Pragmat. ibi, *Que ninguna perſona pueda pedir ni recebir demas del precio de la dicha taſſa otras dadibas de oro plata ni ſeda, ni de otra qualquier calidad que ſea.* & ibi, *ni hagan en ello otro fraude alguno ſolas dichas penas*, &c. refert Mexia *ſuper eadem Pragmat. in 6. concluſ. num. 1.* quæ verba applicantur ad caſum, in quo venditor poſtulando pretium in auro, aut argento, & illud recipiendo directè facit contra verba Pragmat. de auro & argento poſtulando loquentia.

Secundò, quia plus valoris habent 2 metalla auri & argenti, quàm alia, & adeò his retro diebus hoc viſum fuit in vſu, vt pro centum in argento plus quàm quinquaginta alterius metalli peterentur, & tribuerentur; quare hæc ſuperabundantia adeò gr..uis pretium Pragmat. excedens, exceſſum damnat, & iniuſtum oſtendit ſub reatu peccati, & obligationis nexu. Gutierr. *pract. qq. lib 2. q. 181. num. 8 & 9.*

Tertiò, in aſportatione de vno loco 3 ad alium, hæc pretij ſolutio in argento & auro vtilis eſt domino portanti, & proficua, cùm ab expenſis portationis in alia vtiliori moneta liberetur, & habeat plures commoditates. ita loquitur Gutierrez *d. lib. 2. q. 178 num. 2. §. quarto*, & ſic ex hac parte etiam poſtulans, & recipiens pretium in commodiori pecunia, aliquid vtile, & pretio æſtimabile poſtulat, & recipit, vltra pretium Pragmat. igitur ipſius tenorem, & puritatem cum peccato, & reſtitutionis vinculis infringit.

Quartò verba Pragmat dolum & 4 fraudem prohibent apertè, vt ſuprà *num. 1. ibi*, *Ni hagan en ello otro fraude*

alguno ſolas dichas penas, &c. Quando autem venditor aurum poſtulat, & argentum, clarum eſt quòd pro aliquo ſuo commodo, & vtilitate petit in alia pecunia difficiliùs inuenta, & vtiliori; ergo cum aliqua fraude fructus vendit. Si enim nihil vtile ſenſiſſet, talis conditionis non meminiſſet; quare fraus hæc verbis Pragmat. oppoſita eſt.

5 Pro opinione affirmatiua quòd ſit licita talis auri, aut argenti poſtulatio, & conditio, facit etiam,

Primò, quòd ſi Pragmat. ſeruatur in quantitate pretij, & ſic in ſubſtantiali requiſito, de accidentali, & qualitate monetæ curare non debemus, cùm accidentalia in conſideratione non veniant, vt ſuprà *q.28.num.2. l.naturaliter*, § *apium, de acquir. rer. dom.* vbi Bartol. & tradit Menoch. *conſil.* 51. *num* 125.

6 *Secundò*, quia cùm obligatio Pragmat. quoad peccatum ſit à pluribus excluſa, quos refert Mexia *ſuper eadem Pragmat.* 1. *concluſ. num.*105. ita Ioan. Gutierr. *d.lib.2.q.*180. *à num.*1. *& ſeqq. & lib.4.quæſt.*61. *à num.*1. *& ſeqq.* hinc eſt quòd excluſa obligatione peccati in tota Pragmat etiam quoad ſubſtantialia, multo meliùs excluſa erit quoad accidentalia qualitatis monetæ, ex quo reſultat ratio propter quam hanc quæſtionem moderni non diſputarunt, & in vſu & praxi ſcrupulus rarus admittatur, quaſi punctus indubius, cùm adhuc principalis obligatio Pragmaticæ dubia ſit, & à quamplurimis Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, & adhuc à ſcriptoribus ad conſcientiæ forum excluſa.

7 *Tertiò*, ſubtiliùs & neruoſiùs, quia verba Pragmaticæ ſolùm prohibent, vltra pretium, alia dona aurea, argentea, vel ſerica, ſeu alia recipere, vt ſuprà *num.*1. pretium autem in auro, ſeu argento receptum, non eſt vltra pretium, & extra illud, ſed intra, nec eſt de illis aliis donis, quia idem eſt tritici pretium. ergo non comprehenditur in prohibitione Pragmaticæ, nec aurum, ſeu argentum, in præmij lucro, habent aliquē intrinſecum valorem, ſed extrinſecum, ex æſtimatione hominum; quia, vt ait Ariſtot. relatus à Couarr. *Numiſmatum cap.7.num.*1. §: *caterùm*, nummus lege conſiſtit, non natura, & ſic annis præteritis illud præmium & lucrum receptum non erat, ſed tantum valebant centum in auro, & argento, quantum in moneta currenti & vili; ergo recipiens illud aurum, vel argentum ſolum recipit tritici, ſeu hordei pretium, abſque vlla Pragmaticæ tranſgreſſione, nec recipit aliquid vltra pretium, vt ibi, *de mas del precio de la dicha taſſa*, ſed ſolùm recipit idem pretium.

Quartò, quia nec recipit alia dona præter pretium, vt ibi, *otras dadibas de oro*, &c. quæ dona diuerſa ſunt ab eodem pretio in auro, ſeu argento recepto. nam verbum illud *otras*, quod in lingua Latina *alias* nuncupatur, diuerſitatem ſignificat, vt cum aliis docuit Cenedo *ſingul.* 62. *num.* 3. & 5. Itaque apparet pretium tritici, ſeu hordei in auro, ſeu argento receptum non eſſe alia dona, ſed eadem eſt tritici ſolutio, non tamen æſtimatio diuerſa, & ſic in illis verbis non incluſa. 8

Quintò, quia quando illud aurum, vel argentum recipitur, pro tunc taxa ipſa recipitur, & vt illa ſpecies fructificet, neceſſe eſt vt recipiens velit, & poſtea quærat fructum præmij, & inueniat, in quo ineſt labor, & ſolicitudo, & dilationis periculum; poteſt enim in paucis diebus, vel per vnam legem illud præmium decreſcere, aut euaneſcere, vnde quod principale recipitur, eſt pretium, & taxa Pragmaticæ; 9

Digitized by Google

ticæ ; ſecundarium eſt illud præmij lucrum,& ſic non attendendum, ſed ſolùm quod principaliter agitur, ad textum *in l.ſi quis nec cauſam,*vbi latè Iaſ. *ff. ſi certum petatur.* Menochius *conſil.192.num.*8. Aceued. *in l.34.num.1. tit.6.lib.3.recopilat.* cum Auendaño *in cap.23.Prætor. num.6. in princip.lib.2.* & Tiraquello *tract. res inter alios acta, col.2.verſ.ſed hac.*in meo libro hic verſiculus ſcriptus eſt ſub *num.5.*

10 *Sextò*, vt aduertimus ſuprà 1.*part. quæſtionum vicarial.quæſt...* Pragmatica taxæ panis obligat Eccleſiaſticos, non ex vi legis ſecularis,ſed ex iuſtitia, & ratione naturali, & diuina,ſimul & ex aſſenſu,& approbatione Eccleſiaſtica, qua in Audientiis Eccleſiaſticis recepta extat præfata Pragmat. quæ receptio eſt quaſi ſtatutum Eccleſiaſticum comprobatorium dictæ Pragmat. & ſic nil mirum,ſi Eccleſiaſticos comprehendat. Genuenſis *in praxi Archiepiſcop.cap.74.num.1.*vnde ſicut ad Pragmat.principalem requiritur ille aſſenſus,& approbatio Eccleſiaſtica, multo meliùs requiretur ad qualitatem monetæ condemnandam ſi recipiatur, & hinc eſt quòd numquam in Audientiis Eccleſiaſticis de hoc puncto viderim agitare, aut denunciare,quaſi quid licitum,immo nec in Audientiis ſecularibus, nam ad punitionem & denunciationem criminalem aperta prohibitio legis eſt exhibenda, ex Apoſtolo Paulo *ad Roman. cap.7.* ibi, *ſed peccatum non cognoui niſi per legem.* non verò dubia & incerta,qualis non eſt præſens Pragmatica, quia intellecta & ponderata,vt ſuprà *num.7.* minimè auri, ſeu argenti poſtulationem & receptionem intra pretium condemnat,ſed extrà.

11 Hæc eſt indubia & recepta ſententia,cui non obſtant adducta in contrarium *à num.1.*

Non *primum*, quia talis auri & argenti conditio minimè includitur in rebus Pragmat.ſed excluditur,vt proximè dictum manet.

Non *ſecundum*, quòd plus valoris habeant metalla auri & argenti, quia talis valor in præmij valore extrinſecus &dubius eſt,nec prohibetur à Pragmatica, niſi in aliis donis extra pretium receptis.

Non *tertium*,quòd aurum & argentum vtile ſit & æſtimabile in aſportatione,quia hæc vtilitas licitè quæritur, dum non prohibetur.

Non *quartum*, quòd fraus admittitur in receptione auri & argenti contra verba Pragmat.quæ alia fraus fieri vetat ; nam illa dictio *alia*, vbi *otro fraude*,diuerſam fraudem à pretio poſtulat, & expoſcit, nempe quando vltra pretium alia dona recipiuntur, non verò quando intra pretium qualitas monetæ deducitur.nam de hac qualitate illa lex non agit, vnde nulla fraus eſt agere quod non prohibitum, ſed permiſſum cenſetur,quia quod non mutatur,quare ſtare prohibetur,ad textum *in l.ſancimus, C.de teſtamentis.*

Limitanda eſt hæc ſententia affirmatiua, quæ probat poſtulationem & receptionem pretij in auro & argento,eo in caſu, quando ipſa ſpecies recipitur. 12
nam tunc ipſa taxa pro tunc recipitur, vt ſuprà *num.9.*ſecus verò ſi præmium illius auri,ſeu argenti in moneta ordinaria redactum recipiatur, nam tunc iam exceſſus Pragmat.recipitur diſtinctus & manifeſtus ſine aliqua recipientis intelligentia, aut labore,vel dubio, & ſic hoc cenſeo illicitum, & in praxi illud condemnaui, & in hoc caſu intrat tranſgreſſio Pragm. cùm triticum, ſeu hordeum nõ ſit per legem neceſſariò ſoluendum in auro, vel argento, vnde iuſtum non eſt præmium auri, vel argenti non debiti ; quare conclu-

Digitized by Google

dendum cenſeo, vt primum ſit licitum; ſecundum verò illicitum iudicandum, & hoc in vtroque foro.

QVÆST. XXXVI.

Pater naturalis ſi teneat filium vt baptizetur, an peccatum aliquod commiſerit, & debiti petitione priuetur, & à quo poſſit obtinere diſpenſationem.

SVMMARIVM.

1 *In caſu neceſſitatis licet patri baptizare filium.*
2 *Extra neceſſitatem probabilius eſt contrarium.*
3 *Refertur dubium in praxi.*
4 *Multum intereſt, an pater filium teneat, non vt ſuſceptor, ſed tantùm materialiter. nam primo caſu contrahit cognationem ſpiritualem cum filio, ſecundo non contrahit.*
5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in illa cognatione, & quæſtionis reſolutio.*

1 IAM hæc quæſtio latiſſimè extat diſputata per Thom. Sanchez *de matrim. lib.9. diſput.36.* vbi aliquos caſus diſtinguit, nempe vt in caſu neceſſitatis licitum ſit patri baptizare filium communem abſque vlla pœna, & culpa, etſi inter baptizantem, & matrem pueri oriatur cognatio ſpiritualis, ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap.2. de reformat.*

2 Extra neceſſitatem tamen, licèt probabilis ſententia ſit patrem baptizantem immunem eſſe à pœna, & poſſe exigere debitum; probabilior tamen, & communior eſt contraria, quam ferè omnes Doctores ſequuntur, congeſti ab eodem Sanchez *vbi ſuprà num.7.* quibus addendus eſt optimè declarans Ioan. Gutierr. *de matrim. c.100. n.5. & 6.*

Dubium autem ſe mihi obtulit aliquando in praxi. nam homo quidam filium habuit de vxore ſua, & cùm infirmaretur, nec matris vbera ſugere voluiſſet, timens eius mortem, vocauit Religionem, & ab eo poſtulauit, vt Baptiſmi ſalutari lauacro puerũ ablueret, & interim ipſe parens, filium ſuis manibus tenuit, poſtea ad ſe reuerſus factum prohibitum aduertens, coram me illud propoſuit, vt quid eſſet faciendum, ei velut Iuriſperitus conſulerem, & velut Ordinarius Eccleſiaſticus prouiderem: interrogaui ergo illud de intentione ſua quando filium tenuit, an ſcilicet tanquam verus ſuſceptor, & intendens patrini miniſterium ſumere, & exercere, vel an tenuit materialiter tantùm vt aqua ſuper puerum caderet, officio & patrini miniſterio non commemorato; ad quod reſpondit ipſum tenuiſſe tantùm vt infans Eccleſiæ ianuam ingrederetur, factum nudũ exercens ſine alio patrini officio ad memoriam reducto. Interrogaui etiam an eſſent ibi alij, qui poſſent vocari illud miniſterium acceptare; & adeſſe proximè reſpondit; & an infirmitas pueri morti appropinquaret: & reſponſum dedit quòd licèt puer vitam non amiſit, timuit tamen amiſſionem, quia ad mamillas matris per vnum diem nolebat accedere. 3

Quæ ſpecies conſiderata, an adeſſet neceſſitas, adhuc ex parte infirmitatis dubium erat, illa enim cauſa ſecluſa alia ægritudine, licèt ſit vrgens, non tantùm quin locum præſtet Parochum, & alium patrinum conuocandi, eo maximè cùm proximè adeſſent alij homines rogaturi; quare aliud medium ſecuriùs conſiderandum cenſui, nempe diſtin- 4

diſtinctionem illam numero proximo propoſitam, vt multum interſit quando parens non vt ſuſceptor tenuit, nec intendit patrini officium exercere, vt in præſenti, ſed tantùm materialiter tenuit, illius miniſterij prorſus oblitus, in quo caſu veriſſimum eſt parentem filium tenentem, ſpiritualem non contrahere cognationem, nec culpam, aut debiti petitionis pœnam, Henriquez *lib.* 3. *de confirmat. cap.* 3. *in fine*, quem refert & ſequitur Thom. Sáchez *d. diſput.* 26. *num.* 4. & ſentit Gutierr. *d. cap.* 100. *num.* 5. ibi *peccat tamen coniux patrinus*, &c. & ibi num. 6. *aut tenens tanquam patrinus*, &c. & ibi, *teneat coniux tanquam verus patrinus*, &c. & allegat Henriquez *in dicto loco*, & ſic ſentit Gutierr. neceſſarium eſſe coniugem illud officium intendiſſe, quaſi ſecus ſit ſi ex alia cauſa teneat. Clariùs autem, & apertiùs hanc veram interpretationem ſcripſit, & docuit Th. Sanchez *d. n.* 4. ibi, *quare bene Henriquez* lib 3. de confirm. cap. 3. in fine, *tunc dicit viro tenenti vxorem in confirmatione interdici debiti petitionem, quando tenet vt verus ſuſceptor, quaſi ſecus dicat eſſe quando non vt talis, ſed ne præ morbo deficiat, aut alia ex cauſa eam tenet*, &c. Ex hac ergo doctrina prædictum parentem immunem declarauimus tam à culpa, quàm à pœna debiti petitionis, & caſum practicatum cum illa vtiliter lectori monſtramus.

5 Et licèt ad debiti petitionem ſuppoſita cognatione ſpirituali potuiſſet coniux, & parens ad Epiſcopum ordinarium, pro diſpenſatione recurrere, vt conſuetudine præſcripta, obtentum teſtantur plures congeſti per eundem Thomam Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. diſputat.* 12. *num.* 15. attamen ad diſpenſationis remedium peruenire opus non fuit, ex præhabita diſtinctione ad caſum ſatis adaptabili, & ſic cum illa tantùm fuit iudicatus.

QVÆST. XXXVII.

Artifices & officiales, qui in operibus Eccleſiarum, & aliorum locorum piorum, ſeu profanorum conuentiones pro quota quantitatis fecerunt renunciando quaſlibet meliorationes, vulgò mexorias, *ab eis in fabricis factas, ſeu faciendas, an poſſint non obſtante renunciatione illas poſtulare, & an iudices Eccleſiaſtici, vel ſæculares eas ſoluere, præcipientes à culpa, & à ſatisfactionis pœna immunes ſint, & an idem ſit ſi prædicti officiales non poſtulent meliorationes, ſed læſionem vltra dimidiam iuſti pretij; & remedio* l. 2. C. de reſcindenda venditione, *vti voluerint. vtilis, & ſelecta in praxi quæſtio.*

SVMMARIVM.

1 *Refertur praxis, & ſtylus procedendi Concilij Toletani.*

2 *Eccleſia cum aliena iactura locupletari non debet.*

3 *Pacta ſeruanda Prætor ait, & licèt contra*

contrahentibus illa, & conditiones contractibus adiicere.

4 *Æquitas in genere ſumpta non præfertur iuri ſpeciali ſcripto.*

5 *Vt in plurimum meliorationes ab officialibus cum fraude fiunt.*

6 *Affertur expreſſa lex Regni.*

7 *Quæ pars ſit veriſſima.*

8 *Iudices præcipientes, in vtroque foro ad ſatisfactionem tenentur.*

9 *In foro conſcientiæ ſecundùm veritatem iudicatur.*

10 *In meliorationibus renunciatis nulla eſt præſumptio, nec dubium.*

11 *Conſideratio pia iudicum iuſta non eſt, & quando poſſit excuſare.*

12 *Quando meliorationes poſtulari, & ſolui valeant.*

1 PLACET hanc quæſtionem radicitus explanare. nam video practicatum in Conſilio Archiepiſcopatus Toletani opinionem affirmatiuam in fauorem officialium, vulgò *Maeſtros de obras, Architectos, Enſambladores, Pintores, Carpinteros, y Maeſtros de albañeria, y otros deſte genero*, ipſi enim aſſumunt opera Eccleſiarum hoſpitalium, & aliorum locorum piorum, & alia opera ſæcularia communitatum, oppidorum, & aliorum, & pro vna ſumma eis in publicis præconiis addicta ſe obligant ad opera exequenda, renunciando expreſsè quaſlibet meliorationes per eos additas, vt illas petere minimè valeant, & poſtea operibus, & fabricis completis, prædicti in conſilio ſuprà memorato comparent, & poſtulant præfatas meliorationes, & conſilium cognito de illis præcepit OEconomis, & Adminiſtratoribus Eccleſiarum, vt illas meliorationes, quarum ſumma iam liquidata extat, eiſdem officialibus perſoluant, quam praxim aliquando ego vidi, & in Eccleſia quadam villæ *de Talauera la viexa*. nam poſtquam Magiſter, & artifex illas meliorationes renunciauerat, comparuit in eodem Conſilio, & ab eo obtinuit prouiſionẽ ſummæ duorũ millium Regalium, contra Adminiſtratorem Eccleſiæ, qui illa Magiſtro ſoluit, & adueniente viſitatione voluit illa in ſua exoneratione in computo bonorum apponere, & tandem me reclamante, & inuito, fuerunt illa duo millia exonerata, opponente Adminiſtratore ipſum ſuperioris præcepto eadem exoluiſſe.

Et quidem pro vna parte videtur iuſtum eſſe illud præceptum, fundatur enim in benignitate, & æquitate quadam, qua Eccleſia cum aliena iactura locupletari non valeat, iuxta iuris regulam; ſi enim in operibus inſunt illæ meliorationes, ex quibus earum conditio melior eſt facta, cur cum eis Eccleſiæ poterunt locupletari retinendo tales meliorationes, & eas officialibus non ſoluendo? 2

Ex alia verò parte videtur quòd ſtandum ſit ſcripturæ conditioni, qua expreſsè cauetur, vt tales meliorationes peti non poſſint, cùm illa conditio ſit lex, quæ ius facit in illo caſu, & pacta ſeruanda ait Prætor *in l. iuriſgentium, §. Prætor ait, ff. de pactis.* Licuit enim contrahentibus quæcumque pacta & conditiones adiicere, iuxta tradita per Gutierr. *conſ.* 1. *num.* 1 *& conſ.* 2. *num.* 1. vt *in l. traditionibus, ff. de pactis*; nihil enim tam fidei humanæ congrùum, quàm vt pacta cuſtodiantur, *l.* 1. *ff. de pactis*, text. *in cap.* 1. *& cap. qualiter in Sardinia, eod. tit. in Decretalibus*, & ſi aliud diceremus, non ſolùm contra mentem, & conuentionem partium fieret, ſed etiam contra ius naturale, quod habet vt pacta cuſtodiantur, vt in dictis iuribus, verba ſunt eiuſdem Gutierr. *pract. lib.* 4. *quæſt.* 51. *num.* 3. Cur autem pacta, & conditiones non 3

ſunt

Digitized by Google

ſunt admittendæ in fauorem Eccleſiarum, ſicut contra illas admittuntur, & exequuntur? Numquid Eccleſiæ ſunt peioris conditionis, quàm cæteri contrahentes, quibus pacta proficiunt, & nocent æqualiter? nequaquam, ſed, ſicut illis proficere, aut nocere debent conuentiones & pacta, cùm in contractibus à cæteris contrahentibus Eccleſiæ non diſtinguantur, dixi *tract. de præcedentiis quæſt.* 51. *num.* 2. *&* 4.

4 Vlteriùs ſi pacta ſeruanda ſunt tanquam ius Prætoris ciuile & naturale, non oportet contra illud admittere æquitatem & benignitatem, qua admiſſa omnia iura, & pacta poſſent aboleri, & eſſet iuſtitiam ex hac porta deſtruere, cùm æquitas in genere ſumpta non præferatur iuri ſpeciali ſcripto in contractu, vt notaui *prædict. tract. de præcedentiis quæſt* 45. *num.* 14.

5 Inſuper Eccleſia non locupletatur cum aliena iactura, non ſoluendo meliorationes renunciatas à contrahente officiali, tum quia ſeruat ius ſuum, & pactum, per quod illa iactura confunditur, tum quia, vt in plurimum tales meliorationes fiunt, cum fraude ab officialibus, hoc eſt, ex propoſito, vt poſtea præter pretium conuentionis aliud ex meliorationibus acquirant, præmaximè cùm illæ à ſimilibus in arte, & alia die ſimilem cauſam habentibus ſint taxatæ, & liquidatæ, ex quo occultum monopolium inter artifices eſt timendum, & ſuſpicandum.

6 Rurſus hæc pars comprobatur apertè. nam etiamſi officiales in conuentione vltra dimidiam iuſti pretij lædantur, ad remedium læſionis recurrere non valent, nec poſſunt audiri, expreſſus textus *de iure Regio Caſtellæ, in l.* 3. *tit.* 11. *lib.* 5. *recopil.* ibi, *En los officiales de Canteria y albañiria, y carpinteria, y en otros officiales que toman obras de Concexos, y otras perſonas, y deſpues alegan engaño en mas de la mitad del juſto precio ſiendo expertos en ſus officios que no puedan alegar auer ſido engañados en las obras de ſu arte que toman adeſtajo, o en almoneda, y que ſobre ello no ſean oydos.* ex qua lege manifeſta ſic tenet nedum de iure Regio, ſed iure communi attento, Ioan Gutierr. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 144. cum Caſtello, Auileſio, Padilla, & Matienço ab ipſo relatis; ſi ergo remedium læſionis officiales allegare nequeunt, non renunciatum pro conditione ſcripturæ, multò minùs proponere poterunt præfatas meliorationes expreſsè renunciatas, & per conuentionem ſublatas, argumento à fortiori, de quo Euerard. *loco* 15.

Hæc eſt veriſſima pars, & contraria non eſt probabilis, cuius fundamentum nihil vrget, vt ſuprà *num.* 4. 7

Qua retenta circa ſatisfactionem videndum eſt, an ad illam iudices præcipientes teneantur: & quidem in vtroque foro teneri exiſtimo (abſit enim quòd veritatem occultauerim) & conſtat ex rationibus prędictis, quas vulnerare abſque culpa, & ſatisfactionis pœna non licet; vt quid ergo iudex legem contractus infringit? vt quid pacta non ſeruat? vt quid contractus præiudicium contra Eccleſiam exercet? & cùm ipſa meliorationes factas (ſi veræ ſunt) ex conuentionis vinculo iuſtè retineat, cur ad ipſas reſtituendas eſt compellenda? 8

Præterea, quia illa lex Regni Caſtellæ ſuprà memorata *num.* 6. in foro conſcientiæ fortaſſis non procedit, quia in illo ſecundùm veritatem iudicatur, & ſemper damnum eſt reſarciendum, & prædicta lex in præſumptione fundatur, qua non creditur peritos læſionem in ſuis operibus accepiſſe, Magiſt. Palac. *lib.* 5. *de contract. & reſtit. cap.* 1. *in* 12. *concl. pag.* 400. *& ſeq.* & refert Gutierr. *d. quæſt.* 144. *in fine.* 9

Digitized by Google

10 Sed in meliorationibus renunciatis per expreſſam conditionem contractus nulla eſt præſumptio, nec dubium, & ita in vno conueniunt veritas, & expreſſio; quare nil mirum ſi in vtroque foro ad ſatisfactionem compellant.

11 Si autem (ſine omiſſione aliqua in ſtudendo) bona adſit fides iudicum, & intentio, nunquid poterunt à ſatisfactione liberari? credendo pium eſſe quòd Eccleſia ſoluat prædictas meliorationes. Verùm hæc bona fides, & conſideratio pia, aut à debili ſtudio, aut ab animi facilitate procedit, præterquam quòd nón eſt iuſta, vt ſuprà *num.* 4. vnde in illa fidendum non erit.

12 Quando verò contractus ſine meliorationum renunciatione ſit factus, & illæ commodè ab operibus ſeparari non valeant, pium putarem, vt ab Eccleſiis, & aliis ſoluerentur. Dixi *pium*, nõ verò rigidum, quia de rigore quod poſtulatur in ſpecie contractus, & quod conuenitur, illud eſt perſoluendum, & pactum ſeruandum, vt ſuprà *num.* 3. & ſi artifices aliud ampliùs in operibus apposuerunt, ſibi imputét, cùm illud non ſit poſtulatum, nec cõuentũ, & ſi diuiſionem accipiat, ſibi tollãt; ſin autẽ perdant, niſi de æquitate, & pietate in hoc caſu, in quo renunciatio defuit, tale augmentum perſoluatur, ad quod non obligationis, & neceſſitatis modus, ſed deprecationis rogitus adhibendus erit, & adhuc hæc porta aperienda non eſt, vt ſuprà *num.* 4. imò claudenda, aſſumendo vnam praxim, vt ſemper in ſcriptura contractus apponatur meliorationum expreſſa renunciatio, vt ex illa artifices eaſdem meliorationes omittant, & ceſſet in totum dubitatio.

QVÆST. XXXVIII.

Conditio appoſita per teſtatorem in odium filiorum naturalium per matrimonium, aut per legitimationem legitimatorum, vt tales naturales filij, ſeu filiæ excluſæ ſint à dote, ſeu portione fundationis, an talis conditio ſit ſeruanda per iudices Eccleſiaſticos, vel ſæculares, & illa non obſtante poſſint talibus filiis dotes, & portiones adiudicari. curioſa quæſtio, & practicata.

SVMMARIVM.

1 *Refertur caſus practicatus.*

2 *Licet teſtatori & fundatori quas maluerit conditiones, & excluſiones apponere.*

3 *De expreſſis in teſtamento nihil immutari poteſt.*

4 *Legitimatus filius ſine voluntate teſtatoris non admittitur ad ſucceſſionem, nec excludit ſubſtitutum.*

5 *Conditiones turpes, & inhoneſtæ implendæ non ſunt.*

6 *Ponderatur Concil. Trid.*

7 *Epiſcopi & eorum iudices vltimarum voluntatum ſunt exequutores, non deſtructores.*

8 *Stante cauſa Epiſcopus poteſt commutationis voluntatem facere.*

9 *Si voluiſſet teſtator, expreſſiſſet.*

10 *Filij legitimati priuilegia referuntur.*

11 *De eiſdem priuilegiis, & iuribus filiorum*

Digitized by Google

filiorum legitimatorum,& quomodo & quando ab inteſtato ſuccedant parentibus, agnatis, & cognatis.

11 *Concluſio quæſtionis.*

1 FVNDATOR quidam ita odio perfecto proſequebatur filios & filias naturales, vt eos à dote & portione ſuæ fundationis adeò enixè excluſerit, vt etiã ſi per matrimonium, aut Principis reſcriptum legitimati eſſent, excluſos eſſe manifeſtè voluerit, quo nõ obſtante, Adminiſtrator & Patronus piæ cauſæ in vnum minus rectum conuenientes cuidam filiæ Patroni naturali per ſubſequens matrimonium legitimatæ vnam mille ducatorum dotem conferre cenſuerunt; me tamen ad viſitationem accedente, totis viribus & minis ſuadere contenderunt, vt prædictam dotis dationem in computatione comprobarem, & admitterem. ea maximè ratione quòd filia licèt aliquando naturalis, iam per ſubſequens matrimonium erat legitimata, ad textum *in cap. tanta, qui filij ſint leg.*

2 Verùm re maturiùs & rectiùs conſiderata, talem dotis dationem reprobaui, ex ſequentibus.

Primò, nam licet teſtatori & fundatori quas maluerit conditiones & excluſiones apponere, vt ſuprà diximus *quæſt. 36 num. 3.* & latè comprobat Guttierr. *conſ. 1 num 1. & conſ. 2. num. 1.* Molina *de Hiſp. primog. lib. 2. cap. 12. n. 34.* Gonçales *ſuper Reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. num. 103.* cum iuribus relatis, præmaximè ex Concil. Tridènt. *ſeſſ. 25. cap. 25. de reformat.* Riccius *in praxi fort. tit. praxis Capellan deciſ. 400. num. 2.* quia in primis voluntas teſtatoris eſt obſeruanda, ex *l. in traditionibus, ff. de pactis.*

3 *Secundò*, quia de expreſſis in teſtamento nihil immutari poteſt, bonus textus *in l. in his. ff. de condit. & demonſtrat.* vbi, *in his quæ extra teſtamentum incurrunt, poſſunt res ex bono & æquo interpretationem capere; ea verò quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, neceſſe eſt ſecundùm ſcripti iuris rationem expediri.* refert Lara *de Capellan. lib. 1. cap. 14. num. 22.* cum Sarmiento *lib. 1. ſelectar. c. 8. num. 22.* docente quòd illa verba, ſcripti iuris rationem expediri, intelligantur de ſcriptura teſtamenti, quæ legis loco habetur, tradit etiam Ioan. Guttierr. *conſ. 1. num. 38.* nempe quòd voluntas teſtatoris certa, ſeruanda eſt omnino, cùm etiam propriæ ſignificationi vocabuli præferatur. Euerard. *loco ab irritatis, pag. final.* & Decius *in l. ſemper in ſtipulationibus*, per illum textum, *de regulis iuris.*

Tertiò, quia etiam legitimatus filius ſine voluntate teſtatoris non admittitur ad ſucceſſionem, nec excludit ſubſtitutum, cùm Princeps per ſuam legitimationem efficere non poſſit, vt ille qui vocatus non ſit, admittatur, aliúmque vocatum excludat, vt cum multis probat Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. ſuſceperit liberos, n. 99. C. de reuoc. donat.* & pluribus iuribus, & DD. defendit Sarmiento *ſelect. interpret. lib. 1. cap. 8. n. 10.* Sic ad propoſitum licèt ſi ſupremus Princeps & Pontifex decreuerit *in d. cap. tanta*, quòd matrimonium ſubſequens legitimet filios naturales, non tamen efficere poteſt, vt ſi expreſsè excluſi ſint à fundatione, & non vocati, ſine voluntate teſtatoris admittantur in aliorum vocatorum excluſionem. 4

Quartò, quia licèt conditiones turpes & inhoneſtæ in fundationibus appoſitæ implendæ non ſint, Molina *de primog. d. cap. 12. num. 35.* hæc tamen conditio excluſiua filiorum naturalium per matrimonium legitimatorum nec eſt turpis, aut inhoneſta, & ſic nulla 5

eſt cauſa, propter quam impleri non debeat.

6 *Quintò*, quia ponderandum eſt ſpecialiùs Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reformat.* ſuprà relatum *num.* 2. ibi, *ratio poſtulat vt illis quæ bene conſtituta ſunt, contrarijs ordinationibus non detrahatur; quando igitur ex beneficiorum quorumcumque exactione, ſeu fundatione, aut alijs conſtitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, ſeu certa illis onera ſunt iniuncta in beneficiorum collatione, ſeu in quacumque alia diſpoſitione, eis non derogetur*, &c. & ſic quando fundator piæ cauſæ in ſua fundatione & conſtitutione poſtulat qualitates in virginibus dotandis, vt ipſæ ſint legitimæ de legitimo matrimonio, illo adiecto, non legitimatæ per matrimonium, aut Principis reſcriptum, talesj qualitates non ſunt contrariis ordinationibus derogandæ per Epiſcopos, aut eorum iudices.

7 Cùm ipſi ſint vltimarum voluntatum exequutores, non deſtructores, *cap. nos quidem, de teſtament.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* Lara *dicto tractat. de Capell. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 20. *&* 32. vbi quòd Epiſcopus adſtrictus eſt Canones ſeruare, *cap. ego, de iureiurand.* & inferior à Papa non poteſt alterare ius commune. DD. *in cap. final. de officio Archipresbyteri*, cum aliis, & voluntas teſtatoris eſt lex, ſiue ſapiat ſpiritualitatem, ſiue non, vt *in Authent. de nuptijs*, & ſic nec Legatus de latere id poterit facere. Barbatia *conſ.* 23. *n.* 2. *vol.* 1.

8 Et licèt ipſe Lara *dict. cap.* 14. *à n.* 18. teneat cum aliis, quòd ſtante cauſa non ſolùm Romanus Pontifex, ſed Epiſcopus poteſt voluntatis commutationem facere, ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 6. & ex eodem Lara *n.* 36. *& ſeqq.* Genuenſis *in practicabilibus Eccleſ. quæſt.* 213. *à num.* 4. Dian. *reſolutionum moralium tractat.* 3. *miſcellan. reſolut.* 26. §. *ſed contrariam*, cum aliis relatis. In præſenti tamen ſpecie non agitur de his terminis, nempe de commutanda voluntate, quæ propter aliquam difficultatem, aut impoſſibilitatem in ſua forma impleri nequibat, & erat neceſſaria altera forma, ſolùm enim agimus de datione vnius dotis factæ filiæ naturali, excluſæ etiam per matrimonium legitimatæ à prædicta dote & datione, & quòd ſtante excluſione, admitti non poſſit per Epiſcopum, cùm Princeps non vocatum acceptare & intromittere non valeat ſine teſtatoris voluntate, vt ſuprà *n.* 4.

Quòd autem in hac ſpecie filia naturalis eſſet præcognita à fundatore, & ipſo viuente habita à conſobrino ipſius, tantum abeſt quòd faueat filiæ, quòd immo fortiùs illam excludit, nam ſi illam diligeret quam viderat, & cognouerat, illam excepiſſet, & non ſub clauſula excluſiua excluſiſſet, nam ſi voluiſſet, expreſſiſſet, *l. vnica*, §. *ſin autem ad deficientis, C. de caduc. tollend. cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop.* Iaſ. *in l. qui filiabus, num.* 3. *de legat.* 1. *& in conſil.* 141. *col.* 8. *verſ.* 8. *in fauorem, vol.* 2. cum aliis relatis à Marco Anton. Peregr. *in conſ.* 36. *num.* 20. *&* 21. 9

Sextò, nam licèt filius legitimatus per ſubſequens matrimonium, vel per reſcriptum Principis habeatur in omnibus pro legitimo, & habeat iura ſuitatis, & ei debeatur legitima, & ſi ſit præteritus, habeat bonorum poſſeſſionem, contra tabulas, & poſſit dicere de nullitate teſtamenti, & ſi ſit exhæredatus, habeat querelam, vt *in Authent. de inceſtis nuptijs*, §. *dubitatum, in fine, col.* 2. *& in Authent. quibus modis natur. effic. ſui, coll.* 9. §. *& quoniam variè, &* §. *reliqui, &* §. *ſi quis ergo.* Gomez *in l.* 9. 10. 11. *&* 12. *Tauri, num.* 64. Acceued. *in l.* 12. *tit.* 8. *lib.* 5. *recopilat. num.* 43. Gutierrez 10

Digitized by Google

tierrez *in* §.*ſui*,*num*.174. *Inſtitut. de rerum qualit. & num*.175. *&* 176. Palat. Rub. *gloſſ.ll.Tauri,in d.l.*12.*num*.36.*&* 25. Hoc tamen non applicatur ad caſum præſentem.nam illa omnia procedunt in ſuis hæredibus & filiis naturalibus legitimatis reſpectu ſuorum parentum; hîc verò loquimur in filia naturali legitimata per matrimonium, quæ agit non de ſucceſſione parentis neceſſaria, ſed de voluntaria cuiuſdam agnati qui (pro virginibus agnatis maritandis verè & non fictè legitimis) ſuam hæreditatem & bona reliquit.

11 *Septimò*,quia prædictus filius & filia naturales legitimati per ſubſequens matrimonium, aut per reſcriptum Principis, licèt ſuccedant indifferenter omnibus agnatis & cognatis patris,vel matris, ſicut veri legitimi, tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato,ex *dict. Authent. quibus modis natur.effic.ſui*, §.*reliqui*. §.*ſi quis ergo, &* § *quoniam variè, collat.*9. Gomez *in dictis ll.Tauri,n.*69. cùm aliis relatis. Aceued. *in dict.l.*12. *num*.45.Palac.*in d.l.*12.*num*.40. *&* 46. hoc etiam tantum abeſt quòd faueat filiæ naturali,de qua in præſenti, quòd immo ei præiudicat. nam ſi poteſt agnato ſuccedere ex teſtamento,& ſuccedit aliquando, eſt quando ex clauſula ipſius vocata extat ad ſucceſſionem talis agnati, & ſic hæc doctrina præſupponit vocationem teſtamenti, cuius virtute filius & filia legitimata agnato ſuccedant: at quando ipſe & ipſa non ſunt vocati,immo excluſi, vt in præſenti, ex teſtamento ſuccedere non poſſunt;cùm deficiat clauſula vocationis, & adſit excluſionis,quæ doctrina mirè applicatur ad ſpeciem præſentem pro excluſione dotis, quam filia naturalis,ſeu,vt verè dicam, conſobrina teſtatoris, & filia cuiuſdam conſobrini ipſius, ex ſua legitimatione prætendit. nam ſi ipſa non eſt vocata, ſed excluſa, quia teſtator noluit filios naturales etiam legitimatos per matrimonium,aut per reſcriptum,& eos excluſit, nequaquam talis filia naturalis per matrimonium legitimata admitti poterit ad dotem teſtamenti & fundationis,ſi ex illo non habeat vocationem, qua deficiente ex teſtamento ſuccedere non poteſt.

His ergo conſiderationibus & fundamentis, iure optimo reprobata per me fuit talis filiæ naturalis dotis adiudicatio per patronum & adminiſtratorem piæ cauſæ facta, qui recurſum ad alios iudices proponentes ab eis dotis conceſſionem obtinuerunt; ſed quo pacto illud fecerunt, reſpondeant ipſi, ætatem habent; ego verò audita conceſſione, ſeu adiudicatione de tribus dolui. *Primum*,quòd patronus & adminiſtrator piam cauſam parum diligentes, & ſolus Viſitator illam protegens, prædicti iudices non cum ipſo protegente, ſed cum parum diligentibus ſe coniunxerunt. *Secundum*, quòd dotis quantitas fuit magna, nempe mille ducatorum, quæ in fundando Conuentu quodam erat conſumenda, & ab illo propter talem conceſſionem non iure, ſed iniuria ſublata fuit. *Tertium*, quòd iudices ſuperiores ex eo quòd ſunt tales, debent leges & vltimas voluntates adimplere, non ſoluere, exemplo iudicis omnium, qui in Euangelio ait, *non veni ſoluere, ſed adimplere.* 12

***

I 3 QVÆST.

QVÆST. XXXIX.

An Vicarius, ſeu Ordinarius ad matrimonium copulare poſſit conſanguineos, ſeu affines quinto cum tertio conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradu, & quid de primo, aut ſecundo cum quinto concurrente. quæſtio practicata.

SVMMARIVM.

1 *Quoto gradu remotior differt à ſtipite, eo differunt inter ſe contrahentes.*

2 *Quid de gradu primo, ſecundo, vel tertio concurrente cum quinto.*

3 *Concluſio quæſtionis.*

1 HABEMVS in hac ſpecie text. expreſſum *in cap. fin. de conſanguin. & affinit.* loquentem de quarto & quinto gradu ex vtroque latere, vt tunc gradus computetur à remotiori, ex illa regula, Quoto gradu remotior differt à ſtipite, eo differunt inter ſe contrahere volentes, tradunt Ioan. Gutierr. *tract. de matrimon. cap.* 98. *num.* 17. Thomas Sanchez *eod. tract. lib.* 7. *diſput.* 50. *num.* 6. *& diſput.* 53. *num.* 4. & dixi *tract. de præcedentiis, quæſt.* 12. *num.* 3.

2 De gradu autem primo, ſecundo, vel tertio concurrente cum quinto, aliquam nouitatem induxit hæc propinquitas inter iudicandum, à qua liberati fuimus, inſpectis eod. Ioan. Gutierr. *d. cap.* 98. *num.* 18. & Thom. Sanchez *d. diſput.* 53. *num.* 5. qui loquentes in ſpecie de primo gradu cum quinto, aiunt ab hoc, & ſic à remotiori, gradum conſanguinitatis computandum, & poſſe tales affines, ſeu conſanguinei contrahere, ex pluribus DD. ſic aſſeuerantibus, & contrarios impugnantibus, & ponunt exemplum in abnepote, vulgò *quarto nieto*, qui diſtat ab auo quarto, conſanguinitatis quinto gradu, quia quintæ ſunt generationes. nam filij illius quarti aui conſtituunt primum gradum, & deinde quatuor, de nepotibus ſunt quinque, & ſi hic abnepos, id eſt, quartus nepos velit contrahere matrimonium cum filia illius quarti aui, qui eſt in primo gradu, erunt contrahentes in quinto cum primo conſanguinei, & nihilominus communior, & ſequacior eſt ſententia illos poſſe contrahere ex illa regula tradita ſuprà *num.* 1. & quia ab vlteriori, & remotiori gradu computatio eſt facienda, non obſtante quòd primus gradus cum quinto concurrat. nam ille non attenditur, nec eſt in conſideratione, ſed ſolus remotior ab ſtipite, in quo contrahentes conſanguinei, vel affines iudicantur.

Cum hac ergo communiori ſententia caſus in principio poſitus fuit expeditus, & conſanguinei, ſeu affines copulati, & vt de hac praxi in terminis notitia haberetur, hoc vnum verbum deſcribere non pœnituit, vt faciliùs cæteri iudices Eccleſiaſtici rem inuentam, & expeditam, praxique confirmatam inſpicientes, ipſam proſequantur, & amplectantur, hæc eſt enim vtilitas huius libri, & cæterorum meorum. nam quæſtiones & caſus præ manibus habitæ in ipſis tractantur & enucleantur, vt digeſtæ & iudicatæ poſteris relinquantur, non enim quæro inanibus diſputationibus, & ſpeculatiuis ambagibus, & libris faſtidioſis, quibus tempus, & vita non ſufficit, legentes faſtidire, ſed breuibus circulis, rerum veritates 3

conclu-

Digitized by Google

concludere, vt duplici voluptate lector inuitetur, & breuitatis, & veritatis guſtu prouocatus, & incitatus, nullus enim ex iudicibus Eccleſiaſticis Hiſpanis hoc fuit aggreſſus, præter Ioan. Guttierr. & nos, nec debitores ſumus illis cum tot ac tam plures, annis elapſis, præceſſerint, ſed gloriam eruditionis practicæ, quam ſucceſſoribus nos commendabimus, ipſam omittendo, nobis antiqui tradiderunt, ideo in omiſſione eorum lucrum reportauimus, non verò in commiſſione & exequutione impreſſionis & diſputationis, iam, mundo ſeneſcente, paruuli modicum doctrinæ panem poſtulabunt, ſed ad ſenectutem, ſi ipſis frangatur, ſatis erit operæ pretium; quare præſentibus laboribus non parcere decreuimus.

QVÆST. XL.

Decem dies dati reo executato ad ſe opponendum in cauſis executiuis, quando & quomodo valeant prorogari, & referuntur opiniones, & quæ ſit probabilior, item & praxis, & quando terminus legalis à iudice reſtringi poſſit, aut proferri. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Ad inſtantiam actoris, non verò rei, decem dies poſſunt prorogari.*

2 *An illa regula procedat finitis illis decem diebus, & elapſis, & refertur opinio affirmatiua.*

3 *Contraria & negatiua recitatur.*

4 *Ambæ ſententiæ probantur.*

5 *Prorogatio ſupponit primam dilationem nondum finitam.*

6 *Qualis ſententia ſit probabilior.*

7 *Duplex praxis proponitur ad primam ſententiam ſequendam.*

8 *Terminus legalis à iudice ſine cauſa reſtringi, aut proferri nequit.*

9 *Cum cauſa tamen bene poteſt.*

REGVLA eſt quòd ad inſtantiam actoris executionem petentis illi decem dies poſſint prorogari, non verò ad inſtantiam rei executati, quia executio in ipſius odiū fuit introducta, & in fauorem illius, & ſic proprio fauori renunciare poteſt, ſic per text. *in l. quod fauore, C. de legibus*, & ſimile docent Parlador. *rerum quotid. lib. 2. cap. final. 5. part.* §. 10. *à num. 13. & ſeqq.* Roder. Suarez *in l. poſt rem, in 4. limitatione, num. 7.* Acceud. *in l. 1. tit. 21. num. 41. & 42. lib. 4. recopil.* Ioan. Gutierr. *in d. l. pract. qq. lib. 1. q. 96. num. 1.* Curia Philippica *2. p. juicio ciuil.* §. 20. *num. 4.* 1

Sed dubium eſt, an prædicta regula intelligatur finitis illis decem diebus, & elapſis, vel an ſit neceſſarium intra illos fieri prorogationem? in quo dubio diuerſum ſenſerunt prædicti DD. nam quòd elapſis illis decem diebus prorogatio fieri poſſit, docuerunt Ioan. Gutierr. *d. quæſt. 96. num. 1.* ibi, *vel poſt*, &c. expreſsè Aceued. *in d. num. 42.* cum Monterroſſo *in tit. de la via executiua, in princip. fol. 39. pag. 1. in medio*, & licèt referat etiam prædictum Rodericum Suarez *vbi ſuprà*, nihil tamen dicit de hoc dubio, ſed ſolùm de regula tradita ſuprà *num. 1.* Addunt tamen Aceued. Monterroſſo, & Ioan Gutierr. quòd ad hanc prorogationem requiritur, quòd ſententia non ſit lata, vel probationes non ſint viſæ, aut didicita 2

teſtiſ

teſtificata per actorem. nam in his caſibus prorogationem petere non valet.

3 Contrarium item expreſsè ſcripſerunt Parlador. *d.* §. 10. *num.* 17. ibi, *quod tamen ita erit, dummodo creditor, antequam decem dierum dilatio lapſa fuerit, eam ſibi in vlterius tempus proferri poſtulauerit*, &c. Author Curiæ Philippicæ *d.* § 20. *num* 4. ibi, *Loqual ſe entiende pidiendoſe en el termino*, &c.

4 Ambæ ſententiæ ſunt probabiles. nam *prima* fundatur in eo, nempe quòd illius termini dilatio etiam poſt decem dies contra ipſum actorem eſt, & ita nil mirum quòd illis etiam elapſis poſſit poſtulari, & admitti, cùm in eo contra ſuam executionem, ſeu bonorum recuperationem agat, & proprio fauori poſſit renunciare, vt ſuprà diximus *num.* 1.

5 *Secunda* ſententia fundatur in eo, nempe quòd prorogatio ſupponit primam dilationem nondum finitam, ſed inceptã, atque ita ſecunda coniungitur cum prima, & pro vnamet accipitur, aliàs enim prima finita, ſecunda iam non prorogatio, ſed dilatio noua reputatur, Author Curiæ Philippicæ 1. *part. juicio ciuil.* § 16. *num.* 4. legibus partitæ allegatis, *&* *num.* 6. Parlador. *d. cap. fin.* §. 10. *num.* 18. per text. *in l. ſed & manente, ff. de precario.* Specul. *in tit. de dilatione, §. nunc videamus, num.* 4. Angel. *in l. fin. ff. de feriis.*

6 Hæc ſententia vltima probabilior eſt, & magis iuridica, cùm ſequatur vim illius termini, ſcilicet prorogationis, quæ propriè ſupponit primam dilationem inceptam, cui adhæreat, & non finitam.

7 Sed vt prima illa ſententia, de qua *num.* 4. ſecuriùs procedat, poterit iudex duplicem praxim aſſumere in hoc puncto, vel ſequi primam ſententiam tanquam probabilem, vt poteſt, vel prouidere, vt actor poſtulans alium terminum, poſt decem dies elapſos aliquam cauſam probet, propter quam non potuit in primo termino probare quod prætendit, & ex hac cauſa ſine contradictione poterit ſecundus terminus à iudice concedi ſibi arbitrarius, idem Author Curiæ Philipp. *d.* §. 16. *num.* 4. cum Parlador. *d.* §. 10. *num.* 17. *&* 18. Paz *in praxi* 1. *part. tom.* 1. 8. *tempus, num.* 23.

Licèt enim terminus legalis à iudice ſine cauſa reſtringi, aut proferri nequeat, Parlador. *d.* §. 10. *num.* 10. Aceued. *in l.* 1. *num.* 12. *tit.* 3. *lib.* 4. *recopilat.* Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *caſ.* 52. *num.* 5. 8

Poterit tamen ex cauſa, Aceued. *d. num.* 12. Menoch. *d. num.* 5. Paz *d. n.* 23. Parlador. *d. num.* 17. qui adhuc *num.* 18. *in fine*, ait contrarium moribus increbuiſſe, ſicuti quotidianus forenſis vſus demonſtrat. 9

Itaque forenſis vſus receptam habet ſecundam ſententiam quòd prorogatio illorum dierum concedatur actori intra illos petenti, & ſic multoties vidi practicari. nam actores curant valde quòd intra illum terminum prorogatio ad ipſorum petitionem concedatur, & hoc proponunt ſpecificè in libello; quando verò terminus ille lapſus fuit, immemor ſum, quòd coram me alia dilatio ſit poſtulata, ſed ſi fuiſſet, ſequutus fuiſſem probabiliorem ſententiam traditam ſuprà *num.* 6. quæ ait prorogationem debere fieri, & poſtulari intra terminum. nam licèt in puncto iuris, cum cauſa legalis terminus reſtringi, aut proferri per iudicem poſſit, vt *ſuprà num.* 8. forenſis tamen vſus in hoc termino decem dierum magis receptum habet quòd intra illos poſtulatio, & prorogatio fieri debeat, vt autumat Parlador. relatus ſuprà *num.* 9. 10

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO XLI.

An Gregorij XIII. conſtitutio contra ingredientes Monaſteria Monialium, prætextu licentiarum, comprehendat eos, qui ſine vlla licentia, & ad malum finem ingrediuntur, & Diana impugnatur. vtilis & curioſa quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ refertur.*
2 *Contraria approbatur.*
3 *Verbo* prætextu *vtitur Gregor.* in conſtit.
4 *Et importat rem veram & falſam.*
5 *Verbum* quouis modo, *quid importet.*
6 *Mens Pontificis ponderatur.*
7 *Conſtitutio & lex pœnalis quomodo extendatur ad alium caſum ſimilem.*
8 *Litera excommunicationis quomodo ſequenda.*
9 *Dianæ & aliorum increpatio.*

1 HÆc quæſtio diſputata inuenitur in terminis per Dianam *reſolut. moral. tract. 2. miſcell. reſol.* 32. vbi vtramque opinionem, & Authores recenſet, & tandem *§. ſed contrariam,* ait negatiuam eſſe probabiliorem, quia excommunicatio pœnalis non eſt amplianda, nec extendenda ad alium caſum non comprehenſum, etiã maioris rationis, & quòd conſtitutio ſolùm loquitur contra ingredientes prætextu licentiarum, non contra eos, qui ſine licentia ingrediuntur, & quòd ſic tenent Sanchez, Suarez, Zerola, Sayrus, Rodriguez, & alij, quibus ipſe Diana addit Mirandam, Megal. Barboſam & Hieron. Campanil.

Verùm licèt Diana hanc ſententiam probabiliorem exiſtimet, ego tamen contrariam & ſic affirmatiuam veriorem, item & probabiliorem appello, ex ſeqq. imò eſt primam negatiuam non probabilem iudico. 2

Primò ex vnica ratione à Diana omiſſa, & credo etiam ab aliis, nam conſtitutio Gregorij vtitur illo termino *prætextu*, vt refert ipſe Diana *in principio ſuæ quæſtionis*, & conſtat ex Piaſecio, ipſam conſtitutionem ad literam referente, *in praxi Epiſcopali, p. 2. cap. 3. num. 6.* ibi, *ne ipſarum licentiarum prætextu Monaſteria huiuſmodi quouis modo ingredi audeant*, &c. 3

Verbum autem *prætextus* ſignificat nedum rem veram & certam, ſed fictitiam & ſuppoſitam, & quæ non eſt, & ſic ad materiam recurſus explicando illud verbum poſitum in Bulla, quæ ſub prætextu violentiæ impediendæ declarat Salgad. *de Reg. protect. prælud. 5. à num.* 232. Suarez *de cenſur. diſput. 21. num. 76.* Ceuall. *de cognit. per viam viol. in prologo à num.* 168. *& num.* 176. vt intelligatur de cognitione fucata, & de colore fictitio, & tradit etiam Pater Azor *inſtit. moral. lib. 5. cap. 12. §. vnum eſt*, per textum *in l. ſub prætextu, C. de tranſact. & in l. ſub prætextu, C. de heredit. action.* Si ergo verbum *prætextus* ſignificat fictionem, & rem incertam, & quæ non eſt; igitur Gregorius in ſua conſtitutione per illud verbum comprehendit eos, qui fictitio modo aſſerunt habere illas licentias, licèt in veritate non habeant, & ſic comprehendit illos, item & eos, qui habent, cùm prædictum verbum vtramque ſignificationem accipiat, & 4

Digitized by Google

rem certam & incertam, veram & falſam, ex prædictis Doctoribus.

5 Rurſus addit Gregor. *in dicta conſtitutione*, aliud verbum, ibi, *quouis modo*, quod tanquam generale etiam illam vtramque ſignificationem amplectitur. Cened. *in ſuis ſingular. ſingul.* 95. cum pluribus relatis, Leo *Theſaur. fori Eccleſiaſt. part.* 3. *cap.* 7. *num.* 146. etiam cum pluribus Flamin. Pariſ. *de reſign. benef. lib* 9 *quæſt.* 25. *num.* 48. Macerat. *var. reſol. lib.* 1. *reſol. fin. caſ.* 42. Seraph. *deciſ.* 350. *num.* 2. *&* *deciſ.* 1082. *num.* 2.

6 Demum manifeſta eſt intentio Gregorij *in dicta conſtitutione*, etiam quòd illa verba *prætextu*, & *quouis modo*, poſita non fuiſſent. nam ſi vult excommunicare ingredientes cum illis licentiis, quod eſt minus, multo meliùs voluiſſet excommunicare ingredientes ſine vlla licentia, quod eſt maius, ne aliàs ſequeretur abſurdum, quòd ſeuerè punirentur intrantes cum licentiis, & liberi remanerent ſine illis intrantes, & ſic à maioritate rationis, & ab intentione Pontificis virtuali & ab vſu ſacræ Pœnitentiariæ arguit. Nauarr. *in comment. de regular. in cap. ſtatuimus* 19. *quæſt.* 3. *ſub num.* 62. *verſ.* 4. cuius eſt auctoritas magna, ſicuti ait Campanil. *diuerſor. iur. Canon. rub.* 12. *cap.* 16. *n.* 24. & addit Nauarr. *in d.* §. *quarto*, affirmans Pium V. ſic declaraſſe, & quod de ſententia eiuſdem Gregorij ſeruat ſacra Pœnitentiaria.

7 Quare reſponſiones Dianæ ad argumenta huius opinionis non vrgent, nam ſufficit Nauarri authoritas, vt reſponſiones Pij V. & ſententia Gregorij, & vſus Pœnitentiariæ hæc omnia vera ſint. Item quia illa ratio quòd conſtitutio & lex pœnalis extendatur ad alium caſum ſimilem, ex identitate rationis, etiam eſt vera, ex Molina *de primog. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 10. & ex Guttierr. *Canon. quæſt. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 3. cum pluribus, vbi quòd hoc præcipuè eſt verius, ſi conſtitutio ſit animæ & ſaluti ſpirituali fauorabilis, ſecundùm Abb. & Præpoſit. *in cap. ex tenore, qui filij ſint leg.* cum multis ab eodem Guttier. congeſtis, & conſtitutio Gregorij animæ & ſaluti ſpirituali Monialium, & ingredientium, eſt fauorabilis ex pluribus peccatis, & iniquitatibus ab illis commiſſis, quibus Gregor. ſe opponit, & ſic proculdubio eſt verum dicere quòd in his terminis conſtitutio extenditur ad ſimilem caſum, etiam non expreſſum, ex identitate rationis ex ſalute animarum ibi procurata.

Cætera autem addita à Diana, nempe Caietanum *verb. excommunicatio, in principio*, *& in cap.* 47. & gloſſa communiter recepta *in Clement.* 1. *de conſanguinit. & affinit.* ad illud quòd litera excommunicationis ſequenda eſt, & quòd Pontifex *in d. Clement.* punit contrahentes cum Monialibus non coëuntes, reſpondemus quòd conſtitutio Gregorij ex litera punit ingredientes ſine licentia, vt ſuprà probauimus *num.* 4. *&* 5. & quòd ſic fuit eius virtualis mens comprehendere ingredientes ſine illa, inſuper & declaratum & vſitatum extare oſtendimus *num.* 6. 8

Quare ex hac oſtenſa veritate, præmaximè in illis duobus rationibus traditis *dictis numeris* 4. *&* 5. à Diana non cogitatis, & forſan ab aliis, quibus conſtat in dicta conſtitutione Gregoriana comprehenſos fuiſſe ingredientes cum licentiis, & ſine illis, poſſumus eundem Dianam & alios increpare, quòd ſtatim opinionem componunt, qua lex, conſtitutio & præceptum, item obligatio iuſtitiæ diſtributiuæ & commutatiuæ, ſeu conſcientiæ, relaxatur, & euertitur, & tot ſunt adeò opinionum ſcripta, vt nihil ſit ſecurum, nihil certum, nec ſuperiorum gladius, aut veritas vllam habeant fortitudinem, aut 9

ſciſſuram,

Digitized by Google

ſciſſuram,quæ omnia ceſſarent, ſi pura veritas conſuleretur.Item & conſilium proficuum vel animæ,vel gubernationi exteriori traderetur; quando enim animus ad veritatem, vel ad ſobrietatem gubernationis pronus eſt, facilè iuxta eadem reſpondet; quando verò ad relaxationem & hominibus placendum inclinatur,totum euertit, & ſicut mus rodit, opinando & diſtinguendo pluribus modis, aliquando incertis & minus aptis. non ergo oportet ſapere plus, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, vt ait Apoſtolus; per hoc tamen nolo contemptum imponere in prædictis DD. & ſcriptoribus, quorum ego minimus ſum, nec opiniones plures neceſſarias, quæ tutè ſequi poſſunt, damnare, quia veritas incerta eſt;quando verò ipſa eſt manifeſta, vel ſatis aperta, vt hîc, ferre non poſſum quòd contra illam opinetur, & ſcribatur, ſalua in omnibus meliori cenſura, & ſalua pace prædictorum virorum. nam,expertus loquor, & ſcio quanta mala inuexerint in Republica Chriſtiana, & obſtaculo Prælatorum, & iudicum Eccleſiaſticorum, tot opiniones,quibus ferè nulla lex, conſtitutio,aut obligatio,præceptum,aut ſecretum, excommunicatio, reſtitutio, vel ſatisfactio poterit in conſcientia ſubditos obligare, vnde ſuſpicor plures opinantes, opiniones & reſponſiones Deo Optimo Maximo, non placere, qui cùm acceperit tempus, iuſtitias, & tales opiniones & reſponſiones iudicabit.

***

QVÆST. XLII.

Ordinatus ad Diaconatum manè, cùm veſpere, vel nocte eiuſdem diei intraſſet in anno 23. an in ſuſpenſionem inciderit, & Diana impugnatur. vtilis & erudita quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ refertur.*

2 *Et impugnatur, & Concil. recitatur.*

3 *Reſignatio facta in fauorem illius, qui non habet ætatem requiſitam, in beneficio eſt nulla.*

Quidquid contra legem fit, nullum eſt, eod. num.

4 *Prouiſio facta de Parochiali ei, qui non attingit vigeſimumquintum ſuæ ætatis annum, eſt nulla.*

5 *Concluſio quæſtionis.*

6 *Reſolutio de Clerico vtente Presbyteratu ſine attingentia 25. annorum.*

Inter ſe differunt habere 24. annos completos, & dicere, exceſſit 24. annos. ibid.

Parum pro nihilo reputatur; & alia dicteria referuntur, ibid.

7 *Et quomodo ſint accipienda.*

8 *Duo ſpecialia in iure prohibita.*

9 *Admonitio ad opinantes, & abſolutio Dianæ increpatur.*

10 *Aliud dictum Dianæ declaratur, & non admittitur.*

11 *Aliud eiuſdem dictum & doctrina confutatur.*

12 *Contrariorum eadem eſt ratio & diſciplina.*

1 Disputat Diana *in tract.2. miſcellan.reſolut.29.* vbi poſtquam affirmatiuam retulit ſententiam, & Authores eius, nempe Villalobos *in ſumma tom.1. tractat.11. num.2.* & Nauarr.*tom.1.de temp.ordin. conſ.9.* tandem §.*hac ſententia*, appellat negatiuam ſententiam, non minus probabilem cum Ledeſma, ex cuius voto reſoluit Diana, Religioſum quemdam non incurriſſe ſuſpenſionem illam.

2 Verùm hæc reſolutio minus recta fuit, & non probabilis, ex ſequentibus. nam habemus in hoc puncto textum clarum præſcribentem vigeſimum tertium annum ad Diaconatum, ex Concil. Trident. *ſeſſ.23. cap.12.* & conſtat ex declarat ſacr. Congreg. ſuper Concil. ſufficere annum eſſe cœptum, refert Marcilla *in dicto cap.12.* de quo latè videndus Gutierrez *canon. quæſt.lib.1. cap.26. à num.8.* cum multis relatis, Campanil. *diuerſor. iur. canon. rubr.7. cap.3.num 4.* Riccius *in praxi fori, tit. praxis ſacram. Ordin. in notabilibus,* §. *at verò*, cum Nauarro & Toleto allegatis Rodriguez *in ſumma cap.164. num.1.* tradit etiam Nicol. Garcia *de benef.7.part.cap.4 à num.21.* cum Hoieda, Maiolo, Flamin. Pariſio, Zerola, Henriquez, docendo quòd ad Præbendas obtinendas, quibus eſt annexus Ordo, debet quis attigiſſe illum annum cœptum, ſi Subdiaconatus, attigiſſe vigeſimumſecundum annum, ſi Diaconatus, vigeſimumtertium, ſi Preſbyteratus, vigeſimumquintum.

3 Et addit Flamin. *de reſignat. benefic. lib.4.quæſt.9. à num.20.* quòd reſignatio facta in fauorem illius, qui non habet ætatem requiſitam in beneficio, eſt nulla, quia quidquid fit contra legem, nullum eſt. *l.non dubium, C.de legibus*, & quia Concilium Tridentinum habet decretum irritans, vt patet ex conſtitutione Pij IV. & tamen illud de-tum annullat actum, vt cum aliis probat idem Flamin. *dict. quæſt.9. à n.27. vſque ad num.30.* & quia lex generaliter loquens etiam minimum comprehendit, *cap.ſi proponente, de reſcript.* & hanc opinionem in profeſſione quòd ob vnius diei defectum ſit nulla, tradit Riccius *praxis fori, tit. praxis Regular. deciſ.656. num.5.* & dicam infrà *q.45. num.3.*

Inſuper prouiſio facta de Parochiali ei qui non attingit vigeſimumquintum ſuæ ætatis annum, eſt nulla, vt cum pluribus oſtendit idem Garcia *dicto cap.4. num.41.* quia illa attingentia eſt ſubſtantialis, & pro forma requiſita. *cap.cùm in cunctis*, §. *inferiora, de electione.* Concil. Trident. *dicto cap.12. ſeſſ.24* Garcia cum Flaminio, Nauarro, & aliis *dicto num.41.* 4

Si ergo talis attingentia eſt neceſſaria; ergo qui manè recipit Ordinem, cùm ſciat veſpere, vel nocte attingere annum requiſitum, licèt recipiat characterem, non tamen legitimè recipit, quia frangit præſcriptum ſibi per Concilium, & leges Canonicas, & DD. impoſitum, & ſic incurrit pœnas ſuſpenſionis Pij II. & ſi celebrauerit, eſt irregularis, vel ſi illo Ordine Subdiaconatus, aut Diaconatus vſus fuerit, ita Gutierrez *dicto cap.26. à num.20. vſque ad 23.* & refert ad litteram conſtitutionem eiuſdem Pij II Rodriguez *in ſumma dicto cap.164. num.2.* & refert confirmationem Pij V. Campanilus *dict. rubr.7.cap.4. num.8. verſ. per conſtitutionem*, & recitat aliorum Pontificum confirmationes, & *num 9.* agit de irregularitate, idem docet & refert Diaz *in practic.crimin.canon. cap.26.* & Salcedo *ibi,* §. *Extrauagans Pij II.* cumulat Doctores ipſius memores. 5

Et ita optimè Nauarr. *dicto conſ. 9.* de temporibus ordinationum reſoluit Clericum etiam conſtitutum in vltimo die 6

Digitized by Google

die vigintiquatuor annorum, ſi tamen non intrauit, nec tetigit alium diem vigeſimiquinti anni, neceſſariò requiſiti, iuxta Clement. *generalem, de ætate & qualitat.* eſſe ſuſpenſum, & vtendo ordine Presbyteratus accepti, manere irregularem, quia differunt inter ſe habere vigintiquatuor annos completos, & dicere, exceſſit vigeſimumquartum annum, per textum adiuncta gloſſa *in l. qua ætate, ff. de teſtament.* & quòd non excuſatur Clericus cum illo dicterio, etiam à Prælato pronunciato, *parum pro nihilo reputatur*, vel aliàs *quod parum diſtat, nihil diſtare videtur*, aut *proximè cingendus habetur pro cincto.*

7 Nam hæc omnia dicteria non applicantur, quando pro forma & de præſenti requiritur aliqua qualitas, ſeu attingentia, ex eodem Nauarro *dicto conſil.*9. & Villalobos *dicto tractat.*11. *diſput.*11. *num.*2. & cum pluribus docuit Graffis *deciſionum aurearum lib.*2.*cap* 93. *num.*30. & dixi ſuprà *num.*4. & dicam cum Baſilio infrà *q.*46. *num.*1.

8 Demum ſi ætatis & annorum inchoatio, non verò complementum eſt ſpecialis fauor, pro Ordinibus recipiendis in ordinandorum fauorem, & poſtea alius fauor introduceretur, vt de illa inchoatione aliquod tempus ſuppleretur, eſſet duo ſpecialia facere, & coniungere, quod in iure prohibitum extat *in l.* 1. *C. de dotis promiſſion.* & notat Sanchez *de matrim. lib.*6. *diſput.*12.*n.*2.& 5.

9 Opinemur ergo in dubiis & obſcuris, & non in claris, Riccius *dicta deciſ.*656. *num.*1. ne aliàs leges & ſtatuta inania reddantur, ex aliquibus opinionibus, ex quibus auctoritas Epiſcoporum, vel Papæ & ipſius Pœnitentiariæ vſurpatur & diminuitur, cùm Doctor opinando contra legem, aut rem claram abſoluit, vel reſoluit quod illi abſoluere debuerant, & ſic in hac quæſtione apparet Religioſum illum à Diana abſolutum, licèt bona fide conſulentis tutum; in veritate tamen parum ſecurum, aut ſanatum extitiſſe, vnde pro ſalute ſua ego illi conſulerem, vt pro abſolutione ſuſpenſionis, & diſpenſatione irregularitatis, ſi Diaconatu publicè fuit vſus, ad Prætorium Pœnitentiariæ Papæ recurreret, ad quod illa medicina pertingit. Gutierrez *dicto cap.*26. *num.*22. cum aliis Campanil. *diuerſor.iur.canon.dict.rubr.*7. *cap.*5. *num.*1. & 2. vbi latè probat Graffis *deciſ. conſcientiæ lib.* 4. *cap.* 27. *num.*28. vbi aduertit, ſecus ſi irregularitas ſit occulta, ex Concil. Trident. *ſeſſ.*24.*cap.liceat.*

Concludit Diana *in dicta quæſt.* 19. 10
quòd ſtando in rigoroſa ſententia ſufficit per vnum medium diem annum neceſſarium attigiſſe, ex Bonacina & Coninch, circa quod duo ſe mihi offerunt aduertenda.

Primum, quòd ſententia illa, quam in hac quæſtione enucleauimus, vocanda non eſt rigoroſa, ſed ipſa veritas, cùm illa nihil plus addat, quàm à iure communi, & Concilij & Doctoribus additur, & ſcribitur; ſi enim ex illis conſtat ætatis annos debere eſſe inceptos & inchoatos, quid rigoroſum eſt hoc obſeruare, hoc docere, non enim inceptum eſt quod alterius anni metas & exordia non pungit.

Secundum quòd licèt ſufficiat per 11
vnum medium diem annum neceſſarium attigiſſe, minùs tamen ſimiliter ſufficit. nam inchoatio, & inceptio in vna hora illius diei verificatur, quam ſi ordinandus attigerit, verè dicere poteſt quòd illum annum iam finitum expleuit, & alterum tetigit, non enim ei poſtulatur aliud, quàm attingentia quæ in prædicta hora illius diei inuenitur,

Digitized by Google

nitur, & quemadmodum ſi in vltimo die anni expleti ſteterit, & in penultima hora, hæc quæ deficit obſtabit ordinando, & impunè Ordines ſcienter recipere nequibit; ſic è conuerſo, ſi illa hora non deficiat illi diei, ſed aliam expleuerit alterius in qua alter annus attingitur, hæc illi ad Ordinum ætatem
12 portam ſufficienter aperiet. † nam *contrariorum eadem eſt ratio, & diſciplina.* Euerard. *loc.* 19. non ergo medius dies eſt neceſſarius, & licèt ipſe ſufficiat, minùs tamen ad attingentiam requiritur, vt dixi, vnde in hoc dilatatus ambulauit Diana, & ſimiliter in prima ſententia, qua Religioſum abſoluit: oportet autem mentis habenas iuxta vniuſcuiuſque rei eſſentiam, & veritatem reſtringere, & moderari. igitur ex prædictis ſequentes obſeruandæ ſunt concluſiones.

Prima, quòd ordinatus manè cùm veſpere, vel nocte eiuſdem diei intraſſet in anno ad Ordinem requiſito, pœnam ſuſpenſionis incurrit, & illo Ordine vſus manet irregularis.

Secunda, quòd contraria ſententia non eſt probabilis.

Tertia, quòd attingentia anni requiſiti nedum per vnum medium diem, ſed per vnam horam verificatur.

QVÆST. XLIII.

An ſit iteranda confeſſio facta cum Confeſſario qui cum falſa licentia Ordinarij excipit aliorùm confeſſiones, & Diana impugnatur. vtilis & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Dicta Dianæ referuntur.*
2 *In illis confuſio inuenitur.*
3 *Confeſſarius extraordinarius, & putatiuus nihil agit.*
4 *Confeſſarius ordinarius putatiuus validè exercet.*
5 *Concluſio & diſcrimen inter prædictos Confeſſarios.*
6 *Bona fides pœnitentium, & audientium Miſſas Sacerdotis falſi excuſat eos, item & baptizatos*
7 *Additio Dianæ explicatur, & excuſatur.*

SIc incipit & diſputat Diana *in reſolut. moral. tract.* 4 *de Sacram. reſol.* 122. & primò ponit affirmatiuam opinionem, & patronos eius, nempe Homobonum, Reginald. Sanchez, & Megalam. Poſtea refert negatiuam cum Molfeſio loquente in Parocho abſoluente ex communi errore, & bona fide pœnitentis, & hanc ſententiam tenet ipſe Diana cum Baſilio Pontio, & Sancio relatis, & inſuper concludit quòd à fortiori infertur, ſi pœnitens ſciat priuatum eſſe Confeſſarium iuriſdictione, quod ipſe Confeſſarius ignorat, & communis populus; poterit pœnitens petere ab illo abſolutionem quæ validè conferretur. 1

In quibus Dianæ dictis, primò confuſionem inuenio. nam proponit quæſtionem de Confeſſario, qui intelligitur Confeſſarius ex ſpeciali licentia Ordinarij, & extraordinarius, & poſtea reſoluit cum Molfeſio in Parocho putatiuo, qui eſt Confeſſor ordinarius, & publicus, inter quos Confeſſarios, eſt diſcrimen in communi errore hac in quæſtione propoſito, à prædicto Diana non tradito. 2

Nam Confeſſarius extraordinarius, & cum commiſſione Ordinarij, putatiuus tamen, & cum communi errore, nihil agit, nec valent acta eius ſententia, vel abſolutio, nec ille communis error 3

Digitized by Google

ror excuſat, quia non publicum munus exercet, ſed ſpeciale, & priuatum, ita cum pluribus DD. explicantibus materiam text. *in l. Barbarius, de officio Prætor.* docet Thom. Sanchez *de matrim. lib. 3. diſput. 22. quæſt. 2. num. 26.*

4 Confeſſarius autem ordinarius, vt Parochus, adhuc putatiuus, & non verus, validè exercet, & abſoluit, & actibus eius prodeſt communis error cum bona fide pœnitentium, quia publicum, & non priuatum munus tractat, & quadrat ei text. *in d. l. Barbarius*, & aſſenſus plurium DD. quos ipſe Sanchez refert *d. num. 26.*

5 Cùm ergo diuerſum ius ſit inter hos putatiuos Confeſſarios, minùs rectè confuſi fuerunt per Dianam, item eorum conditio circa validitatem actuum minus explicatur.

6 Aduertendum eſt autem quòd licèt prædicto Confeſſori extraordinario non proficiat communis error, attenta rei veritate; bona fides tamen pœnitentis eum excuſat, qui dum illum defectum ignorat, & examinare non valet, cum ſua bona fide ſecurus remanet; ad quod liceat mihi afferre vnum locum in terminis Beatæ Brigittæ *reuelat. lib. 6. cap. 79.* vbi loquendo de quodam Sacerdote ficto, & non verè ordinato, in vltimo vitæ ſpiritu à Deo noſtro condemnato; ait *ibi*, Nunc autem potes quærere ſi populus, qui audiebat Miſſas, & recipiebat Sacramenta non ordinati, ſit damnatus, aut mortaliter peccabat? Reſpondeo tibi quòd nequaquam damnatus eſt, ſed fides audientium ſaluabit eos, quia credebant eum ab Epiſcopo ordinatum, & me eſſe in manibus eius in Altari; ſic & fides parentum profecit baptizatis ab eo, quia fides ex charitate operum credit digna de Deo, & non erit ſine remuneratione, nec fraudabitur à deſiderio ſuo, &c. Sic bona fides pœnitentis, qui ſacramentum Pœnitentiæ accipere exiſtimabat à Confeſſario ficto, non vero, ſaluabit eum, & non fraudabit à deſiderio ſuo, nec erit ſine remuneratione.

Addit Diana quòd à fortiori, ſi ſciat 7 pœnitens Confeſſarium priuatum iuriſdictione, poterit ab illo petere abſolutionem, & credendum eſt, lapſum non fuiſſe Dianæ, ſed impreſſionis, quæ ſcripſit *ſciat*, pro *neſciat*, quia tunc benè currit argumentum à fortiori, quando pœnitens neſciebat. nam ſi ſciebat, nec curreret argumentum, nec mala fides ipſi prodeſſet, ſed nocuiſſet, cùm ex malitia ſua commodum reportare nequiuiſſet, ex iuris rudimento, *in cap. ſedes*, cum ſimil. *de reſcriptis.*

QVÆST. XLIV.

An ſi quis mœchatus fuerit in Sacriſtia alicuius Eccleſiæ, vel cæmeterio, aut in dormitorio Monaſterij, vel horto ſub clauſura contento, teneatur hanc circumſtantiam in confeſſione explicare, & Dianæ reſolutio cum diſtinctione explicatur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ parum digeſta vocatur, & refertur.*

2 *Illa loca ad vnum effectum reputantur ſacra, & ad alium profana, & quæ loca gaudeant immunitate.*

3 Si

3 *Si quis in Eccleſia fornicetur, vel ſanguis effundatur, eſt circumſtantia confitendi.*

4 *Ratio differentiæ inter hæc ſacrilegia, & odia reſtringuntur, & fauores ampliantur.*

5 *Dormitorium Religioſorum, cameræ, prædia, campanilia, & Sacriſtia quartam ſpeciem rerum ſacrarum conſtituunt.*

6 *Circumſtantia loci ſacri quando, vel non ſit neceſſariò confitenda.*

1 PARVM digeſtam ſcripſit hanc quæſtionem Diana *reſol. mor. tract. de Sacram. reſol.* 166 reſpondet enim negatiuè cum Soto & Azorio contra Zerolam & Seluam, & infert quòd ſi quis furetur in prædictis locis, non tenetur confiteri hanc circumſtantiam, ſed dicere tantùm, furatus ſum.

2 Verùm in hac re pro clariori intelligentia diſtinguere oportet. nam ad vnum effectum illa loca computantur ſacra, & ad alium profana. Sacra computantur quoad immunitatem pro confugientibus ad ea, vt extrahi non poſſint, & gaudeant immunitate, *cap. ſi quis contumax* 17. *quæſt.* 4. & *cap. diffinimus, eod. tit.* vbi atriũ & porticus Eccleſiarum immunis eſt, & cœmeterium, *cap. cùm Eccleſia.* & *ibi* gloſſ. *de immun. Eccleſ.* Farinac. *de furtis quæſt.* 172. *n.* 51. & tradit cum aliis Leo *Theſauro fori Eccleſ.* 1. *part. cap.* 13. *num.* 2. & 3. & *n.* 8. agit de hoſpitalibus, & domibus piis, vt ſeminaria puerorum, & domus mulierum conuertitarum, vel ordinaria, vel Apoſtolica auctoritate erectæ, vt gaudeant, ex *cap. definit.* 17. *q.* 4. & Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 32. & *num.* 11. & 12. agit Leo de parietibus Eccleſię & parietibus, vt illis adhærentes eodem priuilegio gaudeant, ex gl. *verb. adhærentibus, in d. c. ſi quis cõtumax.* Et conſtat ex conſtitut. Greg. XIII. vt per ipſum Leonem vbi ſuprà *n.* 16. & per Genuenſem *in praxi Archiep. cap.* 17. vbi loca ſacra, Monaſteria, religioſa, cœmeteria, domus regulares, ſacella excipiuntur, & immunia declarantur. Riccius *in praxi aurea, reſol.* 276. Farinac. *d. quæſt.* 172. *num.* 52. & diximus aliqua de his omnibus *in* 1. *part. qq. vicarial. quæſt*...

Profana verò computantur prædicta loca quoad circumſtantiam confitendi. nam reſtricta extat immunitas ſolùm in Eccleſia conſecrata, vel benedicta, & ita ſi in ea fornicetur, vel ſanguis effundatur, eſt circumſtantia confitendi, non verò ſi illud fiat in prædictis locis, optimè docuit Iacobus de Graffis *deciſ. conſc. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 27. & 28 ibi, *Hæc enim, id eſt, fornicatio, & ſanguis in Eccleſia fuſus, impediunt exhibendum ibidem diuinum cultum, ad quem directè ſanctificatur locus. Locus autem ſacer quoad hoc non dicitur Monaſterium, aut dormitorium, vel cameræ Eccleſiæ adhærentes, aut campanilia, & multò minùs prædia Religioſorum, qui ſunt quartæ ſpeciei rerum ſacrarum.* D. Thom. 2. 2. quæſt 99. art. 3. *Nauarr.* in man cap. 16. num. 3. verſ. interrogatus, *ſed tantùm dicitur Eccleſia conſecrata, vel benedicta. Sot.* in 4. ſent. diſt. 32. q. 1. art. 3. *Nauarr. qui* ſuprà contr. Sotum, & *hæc quoad circumſtantiam loci*, &c. idem Graffis *lib.* 2. *cap.* 48. *n* 9. ibi, *Committitur etiam ſacrilegium ratione loci, vt ſi inde furto, aut rapina res accipiatur, aut ſanguine, aut ſemine voluntario locus ſacer violetur gloſſ.* in cap. vnico, de conſecrat. Eccleſ. lib. 6. *Appellatione autem loci ſacri quoad hoc vltimũ, dicitur corpus Eccleſiæ conſecratæ, vel benedictæ, quæ alio nomine vocari ſolet* Baſilica, cap. fin. de conſecrat. Eccleſ. *nam in cœmeteriis, & cameris Eccleſiæ adhærentibus nulla dicitur fieri violatio, Sot.*

Digitized by Google

*Sot.*in 4.ſent.diſtinct.32.q.1. art.3.verſ. ad hæc verò;*ſed de hoc* ſuprà in 1.libro, cap.19.*&c.*

4 Ratio verò differentiæ inter hos caſus, & hæc ſacrilegia, illa eſt quòd in primo agitur de re fauorabili Eccleſiæ, nempe de non extrahendo confugiente à Sacriſtia, vel aliis locis, & ita ille fauor ampliatur ad omnes parietes, & cameras Eccleſiæ,vel Monaſterij;in ſecundo verò caſu agitur de re odioſa Eccleſiæ, nempe de impediendo diuino cultu propter Eccleſiæ pollutionem ex ſanguine, vel ſemine in ea emiſſo, vt ait Graffis relatus *ſuprà n. proximo*,& ſic poſtea eſt reconcilianda, vt diximus 1 *part.qq.vicarial.q...* vnde fauores extenduntur, & odia reſtringuntur,ex regula iuris vulgari, notentur illa verba taxatiua. Graffis quoad hoc,& quoad hoc vltimum, qui optimè penetrauit hanc diſtinctionem.

5 Illa etiam ratio D. Thom. relati à Graffis *vbi ſuprà*, & à Nauarro *in manuali cap.16.num 3.§.interrogatus.* videtur excuſare fornicantem in dormitorio Religioſorum, quia ſcilicet ille locus quartam ſpeciem rerum ſacrarum conſtituit,& extendit Graffis ad cameras, campanilia, & prædia, & etiam Diana ad Sacriſtiam,ex qua ratione excuſantur etiam furantes in eiſdem locis,quia ad hanc circumſtantiam confitendi ſolùm Eccleſia conſecrata, vel benedicta,hoc eſt,corpus Eccleſiæ ſub nomine loci ſacri continetur,non verò illa loca, vt ſuprà *num.3.* dummodo in eis res ſacræ non furentur, quia tunc iam ex illorum furto ſacrilegium committitur, & dixi *de ſacrilegio ſuprà* 1. *part.qq.vicar. q...*

6 Aliam item rationem tradit ipſe Nauarr.*in manuali cap.6. num.9.* vt tunc loci ſacri circumſtantia ſit neceſſariò confitenda, quando directè contrariatur tali loco,& ſic furtum, & fornicatio in domitoriis, & cameris, & prædiis,& aliis præter corpus Eccleſiæ non videntur directè oppoſita eidem,& ſic non mutant ſpeciem, mutarent tamen ſi in eodem corpore adeſſent, vel ſi extraheretur aliquis, qui confugiebat ad Eccleſiam à prædictis locis adhærentibus, vt *ſuprà num.* 4. & quia tunc iam directè illa abſtractio opponitur ipſi Eccleſiæ, & ſumus in ratione Nauarri, qui etiam in ſpecie de tali abſtractionis circumſtantia loquitur *dict. num.9.*

QVÆST. XLV.

Delectatio coniugis in abſentia mariti, vel vxoris cum imaginatione voluntaria coitus, & commotione voluntaria ſenſitiua,an ſit peccatum mortale, & Diana confutatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua, & negatiua referuntur.*
2 *Et limitantur ſi in delectationibus adſit periculum pollutionis.*
3 *Oſtenditur ex hac limitatione adnihilatam eſſe primam concluſionem.*
4 *Iuſtè Diana à quodam Theologo fuit obmurmuratus, & quæſtionis reſolutio.*

PRÆFATVS Diana *in d.reſolut. moral.reſol.*200.*tract.*4 *de Sacram.*contra Nauarr. & alios audacter, & mordicus docet negatiuam ſententiam, non obſtante quòd 1

Theologaſter quidam aduersùs illum obmurmurauit, vt ipſe refert. Itaque affirmatiuam ſententiam tenuerũt Nauarr. Azorius, Pontius *de matrimon.* Fernandez *in exam. Theol. mor.* & alij; Thom. Sanchez à Diana omiſſus *de matrim. lib.9. diſput.44. à num.3.* vbi plures DD. coniungit; negatiuam verò patrocinantur Medina, Cumel, Curiel, Canardus, Layman, quos ſequitur ipſe Diana, & concludit cum verbis eiuſdem Layman aſſerentis, quòd ſi tactus inter coniuges non copulæ, ſed delectationis fine habiti, non ſunt peccata mortalia. ergo nec delectatio voluntaria in abſentia. Ratio eſt, quia hæc omnia in coniugibus, per ſe loquendo, tendunt ad opus coniugale, per accidens autem eſt quòd ob abſentiam, vel ſimile impedimentum opus non exerceatur.

2 Supponit autem idem Layman quòd in talibus delectationibus abſit periculum pollutionis, ex quo ſi adeſt, intrauit peccatum mortale, quod ſimiliter aduertit cum aliis idem Th. Sanchez *d.lib.9.diſp.45. num.39.*

3 Ex qua ſuppoſitione cogitabam ego adnihilatam eſſe, & euacuatam primam concluſionem, cùm ex talibus delectationibus voluntariis inter coniuges vſum matrimonij frequentantes, vix deficiet in delectante aut pollutio incepta, vel completa, & ita ferè ſemper aderit ipſius periculum in illis; & adhuc ſi delectans voluerit ad ſuum animum aduertere, inueniet illum occultè pollutionem intendere, dum in cogitatione venerea remoratur, & delectatur, & ita præcitatus Sanchez *d. num.39.* ait quòd talis delectatio eſt res ad Venerem pertinens, valdéque ad pollutionem incitans, & deſideratur cauſa vrgens; quare verum eſt quod cogitaui, ſuppoſitionem, vel limitationem propoſitionis, & concluſionis ipſam euacuare, & exinanire.

Quæ ratio & obſeruatio à Diana non cogitata, reddit ipſius ſententiam non probabiliſſimam, vt aſſerit, ſed minus in effectu ſecuram, vnde iuſtè ab illo Theologo fuit obmurmuratus; ſi enim ipſe poſt propoſitam concluſionem adderet hanc obſeruationem, & expoſuiſſet, vt ſuprà *num. 3.* ab illo Theologo non fuiſſet increpatus; quando enim coniux occultè non intendit voluntariam pollutionem, vtique in ea non voluntariè, aut cum interuallo temporis detinetur, & idem quando de periculo non curat; quando verò ipſam intendit, aut curat de periculo, tunc verè delectatur, & remoratur, atque ita ſimul ambulant periculum, & delectatio, detentio, & remoratio, & quando non ambulant, eſt quòd coniux non verè delectatur, nec ex toto animo, quo caſu nec aderit vera delectatio, nec verum periculum, nec vera pollutio, & ita aderit peccatum mortale quando omnia ſunt vera; quando verò non ſunt vera, nec intenta ex animo, aderit veniale, ex prædicto Sanchez *d.diſp.44 num.5.* 4

QVÆST. XLVI.

An ſit peccatum mortale, vel nullitas, contrahere matrimonium in vltima die, qua completur legitima ætas, & ſententia negatiua à Diana vltimo loco relata confutatur. vtilis & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Baſilij Pontij doctrina refertur.*

2 *Con*

2 *Contraria recitatur.*
3 *Baſilij ſententiæ adhærendum.*
4 *Illa regula,* quod parum diſtat,*&c. non intrat quando tempus requiritur.*
5 *Quidquid contra legem fit, nullum eſt.*
6 *Quando lex generaliter loquitur, etiam minimum comprehendit.*
7 *Gutierr. ſententia, & aliorum carpitur.*
8 *Obſeruatio ad intelligendam literam Gutierr.*
9 *De eadem obſeruatione à Diana non ſcripta.*
10 *Concluſio quæſtionis cum concluſionibus diſtinctis.*

1 DISPVTAT idem Diana *tract.*4. *de Sacram. reſol.* 277. & primò refert ſententiam Baſilij Pontij *de matrim.lib.*7. *cap.*65. *num.*1. vbi ſic ait. In dubio, an præfinitum tempus completum ſit, inhabiles iudicabit Eccleſia, etiamſi exigua temporis diſtantia ſit, neque enim hîc locum habet illa regula, *quod parum diſtat, nihil diſtare videtur.* ſicut neque in aliis, in quibus ius præfinitum tempus exigit, vt in anno probationis Religioſi, & in ætate ad Ordines. Si enim aut vnus dies, aut hora deſideretur, vitiat factum; cùm enim ius præfiniat tempus, exigátque illud eſſe completum, niſi malitia ſuppleat, non eſt locus paucorum dierum, ſupplemento quòd ſi illa ſuppleat, parum refert, an duo, vel tres dies deeſſent: imò exiſtimo nec ſatis eſſe, vt impleta ætas cenſeatur, vel vltimum diem inceptum eſſe, quando malitia non ſupplet ætatem, vt de anno probationis dicendum eſt, neque obſtat quòd iure ciuili alia ſit diſpoſitio in teſtamento, nec enim à iure ciuili ad Canonicum in hac re argumentum deſumi poteſt, aut à teſtamentis ad matrimonia, vbi eſt expreſſa deciſio Pontificum, &c.

Poſtea Diana refert contrariam opinionem, & ſequaces eius, vtpote Barboſam, Villalob. Sanchez, & Gutierr. cum aliis ab ipſis relatis, & nihil concludit. 2

In quo dubio firmiter adhærendum eſt ſententiæ Baſilij, ipſe enim optimè, & veraciter opinatur obediendo expreſſæ deciſioni Pontificum, quod etiã recenſent Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.*104. *num.*1. & Gutierr. *de matrim. cap.*2. *num.* 17. & ſic in claris non eſt opinandum, ſed prout ſonat deciſio reſpondendum, vt ſuprà docuimus *q* 41. *num.*9. *& quæſt.*42 *num.*9. Si ergo Pontifex *in cap. ex literis, de deſponſat. impub.* expreſsè ait, donec compleat puer ann 14. & *cap.fin. eod.tit.* idem deciditur de puella, cur Doctor contrarium audet ſcribere, cùm in prædicta ætate, licèt vna dies, aut vna hora deficiat, deficit ipſius complementum requiſitum à iure. 3

Nec intrat illa regula, *quod parum diſtat,* &c. aut *parum pro nihilo reputatur,* quando pro forma, & de præſenti requiritur aliquod tempus, aut qualitas, vt ſuprà *quæſt.*41. *num.*7. 4

Et quidquid fit contra legem, nullum eſt, vt *in ead. q.*42. *num.*3. † Et quando lex generaliter loquitur, etiam minimum comprehendit, *cap. ſi proponente, de reſcript.* tradit Riccius *praxi fori, tit. praxis Regul. deciſ.*656. *num.*3. *& num.* 5. quòd vna dies ſi deficiat, etiam in anno biſſextili, annullat profeſſionem, quæ debet fieri in vltimo inſtanti anni, & clarè docet Concil. poſtulans annum expletum. gloſſ. *in cap. fin. verſic. per annum, de Regular.* Sylua *in verb. religio* 3. *num.* 16. *verſic. tertio.* 5 6

Vnde conſtat minus rectè ſenſiſſe Gutierrez *dicto c.*2. *n.* 20. & alij relati 7

à Sanchez *diſput.* 104. *num.* 3. aſſerentes tres dies & amplius non obeſſe ſi deficiant ætati ad matrimonium, quaſi quòd moraliter cenſeatur completa, nec metaphyſicè compleri requiratur, quia hæc doctrina oppoſita eſt ex diametro prædictis iuribus Canonicis, in quibus complementum ætatis poſtulatur, & ſi illud impedit vnius horæ defectus, vt ſuprà *num.* 1. *&* 3. multo meliùs impedient tres dies, vel amplius, & ita impugnat hanc doctrinam idem Sanchez *dicto num.* 3. cum aliis relatis, & complementum illud expoſitum à prædictis iuribus debet adeſſe, vt nullitas actus excludatur abſque alia conſideratione quòd ſit moraliter, vel metaphyſicè, quia vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, vt ait regula iuris, & quia generaliter loquens etiam minimum comprehendit. *dicto cap. ſi proponente,* & Riccius *vbi ſuprà.*

8 Aduertendum inſuper eſt quòd Gutierrez *dicto cap.* 2. *num.* 18. §. *ſatis*, ait quòd prima dies ætatis anni duodecimi in fœmina, vel decimiquarti in maſculo, ſatis eſt quòd ſit incœpta, & puto non fuiſſe lapſum Authoris, ſed calami, vel impreſſionis. nam vbi ſcriptum eſt *prima,* ſcribendum erat *vltima,* colligitur ex argumento teſtamenti textus *in l. qua ætate ff. de teſtament.* vbi vltima dies ætatis ad conficiendum teſtamentum ſufficit quòd ſit incepta, & colligitur ex Sanchez *dict. diſp.* 104. *num.* 2. & colligitur etiam ex eodem Gutierrez *num.* 20. vbi agit quòd tres dies ſi deficiant, nihil obſtet, quod dictum bene currit poſt illud de die vltima, cùm magis ſit tres dies non obſtare, quàm vna dies incepta. nam ſi de prima verè ageret, non bene ſequeretur dierum trium ampliatio, nam ſi prima dies ſufficeret, quid mirum quòd trium dierum defectus non noceret.

9 Et hanc animaduerſionem non ſcripſit Diana *dicta reſolut.* 277. vbi retulit verba Gutierrez loquentia de prima die incepta ſufficienti, cùm meo videri ſit lapſus, & neceſſariò legendum *vltima*, pro *prima.* nam aliàs ſi Pontifex poſtulat ætatis complementum, & hoc expreſsè, vt ſuprà *num.* 3. minimè ſufficeret inchoatio, & incepta dies prima, vt legitur in Gutierrez, & eſſet littera directè oppoſita litteræ Pontificiæ, immo nec vltima dies incepta ſufficit, quando malitia non ſupplet ætatem, ex Baſilio, vt ſuprà *num.* 1. ſed adeſſe debet ætatis complementum à Pontifice & iure poſtulatum *in dicto cap. ex litteris, & cap. fin. de deſponſ. impub.*

Igitur ex his omnibus infertur quid ſit reſpondendum quæſtioni propoſitę circa peccatum, vel actus nullitatem, ſi in vltima die ætatis fiat; vel ſi deficiat vna hora, vel tres dies; & manet veritas explanata, ſed adhuc diſtinctas concluſiones ex prædictis colligamus. 10

Prima ſit, peccatum eſſe mortale contrahere matrimonium in vltima die, qua completur legitima ætas, ſi illa dies non ſit completa.

Secunda ſit nedum peccatum adeſſe verum matrimonij contracti nullitatem.

Tertia ſit trium dierum defectum obeſſe valori matrimonij, quando malitia non ſupplet ætatem.

Quarta ſit nedum primam diem anni 14. in maſculo, & 12. in fœmina, inceptam tantùm obeſſe matrimonio, verùm vltimam malitia non ſupplente ætatem, & vtraque inceptio & inchoatio gignit peccatum mortale & matrimonij nullitatem.

***

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. XLVII.

An Clericus, vel perſona Eccleſiaſtica, aut regularis, ſeipſum percutiens, excommunicationem Canonis incurrat ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4. *& Diana impugnatur. vtilis & curioſa quæſtio.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua refertur.*
2 *Item & negatiua, quam vocat probabiliorem Diana.*
3 *Prima affirmatiua probabilior eſt.*
4 *Grammatici & Rebuffi allegatio confutatur.*
5 *Gutierrez allegatio falſa eſt.*
6 *Electio opinionis affirmatiuæ.*
7 *Monialis aborſum procurans, quando, vel non incidat in Canonem, & Molinæ & Dianæ fundamentum deſtruitur.*
8 *Cardinalis ſeipſum percutiens incidit in Canonem, & Bonacina impugnatur.*

1 AFFIRMATIVAM ſententiam præſcribit Diana *tract.* 5. *miſcellan. reſolut.* 81. & multos eam ſequentes, vtpote Graffis, Suarez, Molina, Layman, Filliucius, Reginald. Auila, Sayrus, Gutierrez, Raynerius, Villalobos, Belletus, Fernandez, quibus ego addo Rebuff. *in repet. illius Canonis, ſi quis ſuadente, num.* 2. cum aliis Iacob de Graffis *de explicatione Canonis, lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 21. Aloyſius Riccius *in praxi aurea, reſol.* 472. *à num.* 6. cum Franciſco Marco *deciſ.* 287. *n.* 6. *vol.* 2. Grammat, *deciſ.* 44. Nauarr. *in manual. cap.* 15. *num.* 11. Menoch. *de arbitr. iud. caſ.* 284. *num.* 37. Carrer. *in pract.* § *fin. quæſt.* 77. *num.* 3.

Poſtea tamen recitat negatiuam, & 2 vocat eam probabiliorem cum Turriano, quia prædictus Canon loquitur de perſona diſtincta, & quia de ſententia Molinæ Theologi, Monialis aborſum intendens potione, aut venæ abſciſſione non incurrit, quia volenti & conſentienti iniuria non fiat, nec violentia, & quia Cardinalis ſeipſum percutiens ſimiliter non incurrit, de ſententia Bonacinæ contra Duardum.

Verùm non hæc negatiua, ſed prima 3 affirmatiua vera eſt, quidquid Diana ſentiat frequentiùs approbans infirmiorem, quia ille Canon excommunicat eum, qui in Clericum manus violentas iniecit; ſed Clericus, qui ſe percutit, Clericum percutit; ergo incidit in Canonem. Item, licèt Canon videatur conſiderare agentem, & patientem; hoc tamen etiam quadrat in eo, qui ſe percutit, aut occidit, ipſe namque eſt agens & patiens, & licèt tanquam patienti non fiat vis, tamen reſpectu agentis violentiam iniicit in ſeipſum, cùm dominus non ſit membrorum ſuorum, ad textum *in l. liber homo ff. ad legem Aquiliam*, vt tanquam agens illa membra percutiat, aut occidat, nec dominus iniuriæ Ordinis clericalis, ita docet Aloyſius Riccius *d. quæſt.* 472. *num.* 7. *& ſeqq.* vbi ait quòd ſine difficultate eſt amplectenda hæc opinio, Graffis *dicto num.* 21. Rebuffus *in d. repetit. num.* 2. ibi, *quia manus violentas iniecit in Clericum, videlicet ſeipſum, & ſic conueniunt verba textus*, &c.

Aiunt tamen Grammat. & Rebuff. 4 *vbi ſuprà*, quòd Clericus ſeipſum percutiens eſt excommunicatus, per textum *in cap. ſi non licet*, 23. *quæſt.* 5. vbi docet Archidiacon. ſed viſo illo illud dicere mihi non probat, nam poſtquam

Digitized by Google

multa docet textus de hoc peccato, concludit ibi, *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere*, &c. & ſic nullo modo hîc excommunicationis ſententia inuenitur.

5 Refert etiam Gutierr. *d. cap.* 16. *num.* 54 Ioannem Fabrum *in §. iuris præcepta, Inſtit. de iuſt. & iure*, pro opinione affirmatiua, & prorſus contrariam, & negatiuam tenet *ibi num.* 2. non tamen credo quòd incidat in Canonem, cùm verba Canonis hoc non patiantur, loquitur enim, vbi eſt alter agens, alter recipiens, &c. & pro negatiua opinione retulit Fabrum Rebuff. *in d. repetit. Canonis ſi quis ſuadente, num.* 2. *§. quamuis contrarium*, &c. & ſic Gutierr. non bene retulit Fabrum.

6 Et ita ſententia affirmatiua vera eſt, item ſine difficultate, vt ait Aloyſius Riccius, & à quolibet iudice Eccleſiaſtico practicabitur, cùm caſus occurrerit, vnde contraria ſententia exinanita manet, & vera non videtur.

7 Monialis autem, licèt portione abortſum procurans, non incurrat, vt ait Auila *de cenſur. 2. p. cap. 5. diſput. 3. dubit. 12. § quintò ſequitur*, & explicat non incurrere Canonis cenſuras, licèt incurrat Sixti V. contra procurantes aborſum, ſi tamen illum procuret Monialis venæ abſciſſione, vt proponit Diana cum Molina ſuprà *num.* 2. non video cur liberetur à Canone. nam Monialis vtpote perſona Eccleſiaſtica comprehenditur. Graffis *d. cap. 49. num.* 27. Auila *d. diſput. 3. dubit. 11. §. quarta concluſio*, & ſic ſi ſibi abſcindat venam, iam percutit, & violentiam ſuis membris facit, quorum non eſt domina, nec in eorum damno poteſt conſentire, & ſic ceſſat illa regula, *Volenti, & conſentienti non fit iniuria*, in qua fundantur Diana, & Molina relati *ſuprà n.* 2.

8 Quòd autem Cardinalis ſe ipſum percutiens etiam comprehendatur, facit. nam quanto maior eſt dignitas, tanto maior eſt culpa illam deturpantis, & vulnerantis, & ſic ſi Clericus ſimplex ſe ipſum percutiens ob ſimplicem dignitatem læſam incurrit, & punitur, multo meliùs ob eminentem & læſam incurret, & punietur Cardinalis ſe ipſum lacerans, aut vulnerans, aliàs ordo deficeret in iure, & iuſtitiæ vſu, & impunitus remaneret magis culpatus & reus, quod non eſt conſulendum, nec affirmandum, & ſi iuxta prædictos DD. in perſona læſa intelligitur quælibet Eccleſiaſtica vſque ad Nouitios, & Eremitas conuerſos, & Tertiarios, & Clericos primæ tonſuræ, multò ſtrictiùs intelligetur perſona adeò Eccleſiaſtica, & ſuperior, vt Cardinalis, de cuius fauore tanta loquitur textus *in cap felicis, de pœnis, in 6.* & ita ſi ſe percutiat, incurret cenſuras prædicti Canonis, iuxta ſententiam Duardi, quidquid Bonacina ſentiat, vt ſuprà hac quæſtione *num.* 2.

Ergo ſequentes ex hac quæſtione obſeruandæ ſunt concluſiones. 9

Prima Clericum, vel Religioſum, aut Religioſam, & quamlibet perſonam Eccleſiaſticam vſque ad nouitios Eremitas conuerſos, & Tertiarios ſe ipſos percutientes, Canonis excommunicationem incurrere.

Secunda contrariam ſententiam non eſſe veram, nec in practica obtinebit.

Tertia Monialem ſi aborſum procuret venæ abſciſſione, ſimiliter incurrere; & ſi potione, incurrere cenſuras Sixti V. licèt non Canonis, text. *in d. cap. ſi quis ſuadente*.

Quarta Cardinalem ſe ipſum percutientem tanto grauiùs cenſuras dicti Canonis incurrere, quanto grauior, & ſublimior eſt dignitatis ſuæ offenſio, ſeu ſciſſura.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. XLVIII.

Commiſſarius Regularis deſignatus ad publicationem, & prædicationem Bullæ Cruciatæ, an in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegialibus prædicare intentans, ſed impeditus relinquens, incurrat cenſuras ſuæ inſtructionis, & an Eccleſiæ illud impedire valeant. noua quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Caſus practicatus refertur.*
2 *Excommunicationis incurſus ceſſat ceſſante contumacia, & inobedientia.*
3 *Fruſtrà fiunt per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora, & non præſtat impedimentum quod de iure non ſortitur effectum.*
4 *Omnis actus diſpoſitio, & adhuc iuramentum, intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
5 *Iurans compulſus poteſt iurare ad mentem ſui, non verò illius, qui compellit.*
6 *Non ſunt mutanda quæ certam interpretationem habuerunt, & quod quotidie fit, legitimè fit.*
7 *Quæſtionis reſolutio, & an infirmo Canonico Magiſtrali commiſſario ſit committenda prædicatio.*

1 QVIDAM Commiſſarius adueniens ad prędicationem Bullæ Cruciatæ intentauit eam facere in Eccleſia Collegiali, aiebat enim quòd aliter cenſuras incurreret ſuæ inſtructionis, per quam ſibi præceptum erat ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ pœna, quòd in quolibet oppido Bullam publicaret, & pro parte Eccleſiæ replicatum fuit, non eſſe vſitata talis prædicatio, & publicatio per Commiſſarium, ſed per Canonicum Magiſtralem; quare de duobus dubiis fuit inter loquendum agitatum, an Commiſſarius incurreret, & an Eccleſia iuſtè impediret.

Circa primum videbatur Commiſſarium non incurrere. nam fecit & adimpleuit pro ſua parte intentando, & requirédo, ſed ex alia fuit impeditus, & ita ſtante impedimento, & voluntate adimplendi excuſatur inobedientiæ culpa, & contumacia, quæ ad incurrendam excommunicationem requiritur, text. *in c. nemo Epiſcoporum, & c. certum eſt* 11. *q.* 3. Couarr. *in c. alma mater, p.* 1. § 9. *num.* 1. & diximus ſuprà *part.* 1. *quæſt*... 2

Nec obſtat quòd Commiſſarius debebat cenſuras fulminare, & mandatum facere, vt pro ſua parte impleuiſſet. nam reſpondetur quòd ſufficit intentare, & ſe informare de veritate, & ſtylo, & quòd cæteri anteceſſores cum illo ſe conformarunt, & quòd nullus per ſe publicauit, nec prædicauit: conſtito autem de hoc, ſuperfluum erat apponere remedium aliud, de quo non eſt expectandus, nec conſequendus profectus, aut intentum, quia fruſtrà fiunt per plura quæ poſſunt fieri per pauciora, & quia non præſtat impedimentum quod de iure non ſortitur effectum, ex *reg. non præſtat, de reg. iuris, in* 6. 3

Quòd autem de iure non ſortiatur effectum ille actus, ſi fuiſſet adhibitus, probatur, quia illa inſtructio prædicandi, & publicandi in omni oppido, intelligitur, niſi alia adſit conſuetudo, ſeu alius vſus, & accipi debet rebus 4

ſic

ſic ſtantibus, hoc eſt, quòd illa prædicatio & publicatio ſtet in vſu, & vſitata in illo loco, & quòd ab alio non ſit de conſuetudine facta, & quòd ab anteceſſoribus Commiſſariis non ſit ablata, & in Eccleſias tranſlata. Probatur, quia omnis actus & diſpoſitio, & adhuc iuramentum habet illam tacitam interpretationem, & conditionem rebus ſic ſtantibus, vt cum multis probat Ioan. Gutierr. *pract. qq. lib. 3. q. 42. num. 37. & 38. & de iuramento confirmat. 1. p cap 71. num. 6.* Tiraquell plures coniungens *in l. ſi vnquam, num. 166. & 169 in præfatione, C. de reuo. and donat.* & diximus *d. 1. part. qq. vicarial. quæſt... num...*

5 † Et hinc eſt quòd iurans compulſus poteſt iurare ad mentem ſui, non verò illius, qui compellit. Diana *reſol. moral. tractat. 6. reſol. 6. §. quarto*, faciunt tradita à Nauarro *in manuali cap. 12. num. 13.* ad interpretationem textus *in cap. quacumque arte 22. q. 1. & cap. humana 22. q. 5.*

6 Circa ſecundum videbatur Eccleſias bene agere in conſeruatione ſui vſus, & auctoritatis antiquæ, & quòd ſi non innouant in facto, ſed ſeruant antiquum, non ſunt in culpa, nec Commiſſariis præiudicium imponunt, qui eſſent in culpa in fractione talis vſus, & conſuetudinis, quia non ſunt mutanda quæ certam interpretationem habuerunt, *l. ſancimus, C. de teſtament.* cum ſimil. & attendendum eſt quod fieri ſolet, quia quod quotidie fit, legitimè fit. Euerard. *loc. 104.*

7 Ex his fuerunt prædicta dubia congruè reſoluta, verùm poſtea agebatur an ſtante infirmo Canonico Magiſtrali, expediret pro illa vice locum dare in Collegiata prędicto Commiſſario Cruciatæ ad publicandum, & per ſe prædicandum, & nihilominus non fuit illi datus acceſſus, ne ex hac vice anſam cæteri aſſumerent Commiſſarij, & ne vſus antiquus interrumperetur, cùm multa quæ licent, non expediant.

Qvæst. XLIX.

Emptor poſſeſſionis liberæ à cenſu, ſi ipſum inueniat, & de ſtellionatu accuſet venditorem actione criminali, an ſi pretium poſſeſſionis tertio ſit ceſſum, & viam executiuam introducat contra emptorem, poſſit ipſe ſimul in cauſa ciuili prædictam exceptionem opponere, vt retardetur, vel annulletur executio. noua & practicata quæſtio.

Svmmarivm.

1 *Caſus practicatus refertur.*

2 *A diuerſis non eſt arguendum.*

3 *Qui ſe fundat in identitate, illam probare debet.*

4 *Pendente iudicio criminali, de eadem exceptione opponi in iudicio ciuili non poteſt.*

5 *Propoſita vna via, alia proponi non poteſt.*

6 *Actio de peculio quæ datur contra venditorem ſerui, & quæ datur contra emptorem, non coniunguntur.*

7 *Abſurdum eſt eidem in eundem eiuſdem rei nomine duas actiones competere.*

8 *Concluſio & definitio quæſtionis in praxi.*

Digitized by Google

1 CASVS prout propoſitus contigit, & emptor poſſeſſionis liberæ, inueniendo illam oneri, & cenſui ſuppoſitam, accuſauit venditorem de ſtellionatu, & pendente illo criminali iudicio, aliud exequutiuū contra emptorem inceptum fuit ex inſtrumento pretij poſſeſſionis, virtute ceſſionis factæ per venditorem in fauorem cuiuſdam tertij, aduersùs quem & ipſius executionem emptor in tempore oppoſitionis allegauit illam exceptionem, quòd poſſeſſio fuit vendita pro libera, & quòd habebat cenſum, & quòd pro ſtellionatu iudicium criminale agitabat, & in vim probationis compulſauit quaſdam authenticas ſcripturas.

2 Tertius verò illis viſis replicauit, nullo modo facere ad caſum. nam loquebantur de aliis poſſeſſionibus cenſui ſuppoſitis, diuerſum nomen, & terminos habentibus, item & diuerſam oliuarum quantitatem, & ſic quòd à diuerſis & ſeparatis non erat arguendum, ſiue opponendum, *l. Papinianus, ff. de minoribus.*

3 Inſtabat etiam quòd ad probationem illius exceptionis identitas cum illis poſſeſſionibus compulſatis, & cenſui ſuppoſitis, erat per opponentem verificanda, ſiquidem in ipſa identitate ſe fundabat, *l qui rem, in fin. de rei vendic. & l. actione, ff. de furtis.* Bart. *in l. 1. num. 3. C. ſi vnus ex plur. appell.* Alex. *conſ. 183. num. 9. lib. 6.* Ruin. *conſ. 65. n. 3. lib 5.* Decius *conſ. 91. in fine.* Socin. iun. *conſ. 127. num. 29. lib. 3.* aliàs enim non verificata illa identitate, & quòd poſſeſſio tertio obligata, & pretium eius, erat eadem quæ alio cenſui ſubiecta erat, minimè conſtare poterat de ſubſtantia exceptionis. nam viſis ſcripturis compulſatis, & poſſeſſionibus ibi memoratis, & qualitatibus, & terminis earum. nullo modo conueniebant cum poſſeſſione tertio ceſſa, imò diſcrepabant.

Item adhuc obiiciebat ille tertius actor in exequutione contra emptorem quòd pendente iudicio criminali ſtellionatus, per quam viam emptor ius ſuum conſequi poterat, nequibat de eadem exceptione opponere in iudicio exequutiuo ciuili, *l. interdum.* & *ibi* gloſſa *de publicis iudic.* tradit Dynus *in reg. nullus pluribus*, *num. 30. de reg. iur.* 4

Quia propoſita vna via, & ea pendente, alia proponi non poteſt, bonus textus *in l. cùm filius, §. variis, de legat. 2.* Dynus *vbi ſuprà num. 29.* 5

Et quia actio de peculio, quæ datur contra venditorem ſerui, & quæ datur contra emptorem, non coniunguntur, & vna poſita impeditur altera, ex *l. quoties, §. ſi creditor, de peculio.* ibi, *ſed re integra non eſſe permittendum actiri diuidere actionem, vt ſimul cum emptore, & venditore experiatur*, &c. Dynus *in d. reg. num. 31.* quæ verba mirè conueniunt caſui præſenti, dum emptor ſimul contra venditorem, & contra tertium experiri, & agere fuit auſus. nam in illo iudicio criminali expreſsè egit, & fuit actor, & in ciuili licèt reus oppoſuit; attamen in oppoſitione, & exceptione dicitur actor, *l. 1. de exception. & l. in exceptionibus, de probationib.* 6

Quoniam abſurdum eſt eidem in eundem eiuſdem rei nomine duas actiones competere, *l. non eſt nouum,* & *ibi* gloſſa, *de action. empti.* Dynus *in d. reg. num. 32.* 7

Ex his rationibus me defendente fuit facta ſententia addictionis contra illum emptorem, reſeruato ſuo iure, vt poſſet illud proſequi ſuper ſtellionatu prætenſo, & præceptum fuit actori, vt præter fideiuſſionem ordinariam legis Toleti aliam depoſitariam offerret, quod an fieri potuit per iudi- 8

M cem,

Digitized by Google

cem, in ſequenti quæſtione explanabitur.

QVÆST. L.

An iudex in cauſis exequutiuis poſſit vltra fideiuſſionem legis Toleti aliam depoſitariam actori exequenti iniungere in ſententiis addictionis, & factum cuiuſdam iudicis ſæcularis improbatur. vtilis quæſtio, noua, & practicata.

SVMMARIVM.

1 *Afferuntur leges Regni.*
2 *Concluſio quæſtionis.*
3 *Vbi lex non grauat, nec nos grauare debemus.*
4 *Sicut in eo quod eſt minus, exceſſus committitur, ſic in eo quod eſt maius.*
5 *Ex cauſa corroborationis leges tranſgredi non licet, ſine alia cauſa.*
6 *Cum cauſa licet iudici pœnam minuere, & immutare.*
7 *Priuilegia depoſitariæ fideiuſſionis.*
8 *Depoſitarius moroſus ad quid teneatur.*
9 *Depoſitum requirit expreſſionem cuſtodiæ.*
10 *Pecuniæ poſitæ apud mercatores in dubio præſumuntur depoſitæ.*
11 *Non cenſetur depoſitum poſtulatum eſſe, niſi expreſsè de illo fiat mentio.*
12 *Idem eſt dicendum in contractibus, & in iudiciis.*
13 *A ſolitis licitum eſt arguere.*
14 *Definitio quæſtionis in praxi.*

VERBA legis Toleti ſunt *in l.2. tit.21 lib.4.recopil.* ibi, *Dando el tal mercader, o acreedor luego fiancas, que ſi el deudor probare la paga o otra excepcion, que le pueda eſcuſar, que le tornara lo que aſſi pagare con el doblo por pena, en nombre de intereſſe, y el reo aſſi meſmo de fiancas que ſi no lo prouare en el dicho termino que pagara en pena otro tanto como lo que pago.* & *in l.3.eiuſdem tituli*, ibi, *Dando el acreedor las fiancas como la dha Leymanda*, aduertit Parlador. *lib.2.rer.quotid.cap.fin. 5.p.* §. 14. & Auctor Curiæ Philipp. *2.p. juicio ciuil.*§.21. *num.*2. Ioan Gutierr. *pract.qq.lib.1.q.115.* Paz *in praxi 4.p. tom.1. cap.3. num.*43. adeſt etiam alia lex 19.eiuſdem tituli ſuper fideiuſſione illa, ibi, *Dando las fiancas la parte que pide execucion, que la ley de Toledo, y las otras leyes deſtos Reynos diſponen,* &c. Auendañus *in tit. de las exceptiones, cap.*36. & addit Aceued. *in d. l.2. à num.*24. quòd illa cautio eſt pro forma, & in vim conditionis, & ſic ſi omittatur, eſt nulla ſententia addictionis, & *num.*25. quòd non ſufficiat iuratoria cautio, cùm lex pro forma & ſubſtantia, & conditione fideiuſſionem expoſcat, & quòd ſic quotidie practicatur. 1

His præhabitis in puncto propoſito, ſi iudex in ſententia addictionis petat depoſitariam fideiuſſionem, an licitè petat, videndum eſt, & quidem non inueni hunc punctum tactum in terminis à prædictis DD. & ſic gaudeo illum diſputare; cenſui itaque in prædicto dubio iudicem perperam egiſſe, & à legis verbis exceſſiſſe. 2

Primò, ipſa verba fideliter ſunt exequenda, & obſeruanda, & ab ipſis ſi excedatur, culpa eſt, cùm ſit prohibitus exceſſus in illa regula prohibente nos diſtinguere, vbi ipſa lex non diſtinguit, & ſic ad propoſitum, vbi lex non grauat, 3

Digitized by Google

uat,nec nos grauare debemus. Cur ergo grauandus eſt actor ad fideiuſſionem depoſitariam,quando non talem, ſed communem lex petit?vt quid ergo iudex legem infringit, vt aiebamus ſuprà *q.36. num.8.*

4 *Secundò*, quia iudex in talibus addictionibus non poteſt cum iuratoria cautione pertranſire, & illam admittere in locum fideiuſſionis à lege Toleti poſtulatæ, vt bene fundat Aceued. & diximus ſuprà *n.1.* & reddit rationem, quia in hoc à verbis legis excedit iudex,quæ non iuratoriam,& verbalem, ſed realem cautionem depoſcit;& ſicut in eo quod eſt minus, exceſſus committitur;ſic in eo quod eſt maius;veluti cùm iudex pronunciat poſtulando fideiuſſionem depoſitariam, argumento à minori ad maius, quod etiam in prohibitiuis locum habet, bonus textus *in l. ſi quis non dicam rapere*, & *ibi* gl. *verb. ſed attentare.* ibi, *Cogitatione quod eſt minus, & ad aliquem actum proceſſerit,*&c.*C.de Epiſcop.& Clerio* Euerard.*loc.15.num.3.*

5 Nec dicatur quòd illa depoſitaria fideiuſſio pinguiùs confirmat,& corroborat legem Regni, & ius rei. nam ex hac doctrina omnes leges tranſgredi liceret,quæ in vno caſu formam adhibentes, aut in vno delicto pœnam ſtatuentes,poſſet illa forma, ſeu punitio à iudicibus augmentari ad libitum ſine alia cauſa,quàm confirmationis,& corroborationis, quod non eſt aſſerendum, nec dicendum.

6 Dixi *ſecluſa cauſa.* nam cum illa, & in ſententia memorata ſcio poſſe iudicem augere pœnam, minuere, & immutare, latè Farin.*de delictis & pœnis, tit.3.quæſt.17. à num.7. & ſeq. & n.62. & ſeqq.*

7 *Tertiò*,quia fideiuſſio depoſitaria,vel depoſitum quædam habet pecularia priuilegia, cùm depoſitarius nullam habeat excuſationem, & ſtatim debet reſtituere. Anton. Gomez *var. tom 2. cap.7.num.2.* nec res depoſita ſubiecta intrat in concurſu creditorum,ſed abſque illo vero domino eſt reſtituenda, vt cum aliis aduertit Flores de Mena *var.qq.lib.1.quæſt.6.num.40.*

Et depoſitarius moroſus ad quid teneatur tradit Vincent. Carroc.*tract. de depoſito, tit.de in litem iurando, n.3. & 57.*& *in rubricis ſeqq.*ponit actiones quæ competunt contra depoſitarios. Gomez *vbi ſuprà.*Cùm ergo depoſitaria fideiuſſio ſit deponenti oneroſa, & præiudicialis, pati non debet à iudice ne actorem exequentem depoſiti oneribus,& priuilegiis moleſtet. 8

Quartò, depoſitum requirit expreſſionem cuſtodiæ, & hinc eſt quòd ſi quis in camera alicuius amici ponat rem ipſo vidente, & patiente, non erit depoſitum, & ſi res ſubtrahatur,non tenebitur actione depoſiti, niſi fuiſſet in dolo, & ad depoſitum requiritur quòd talis amicus rei cuſtodiam ſuſceperit,expreſsè ſeu tacitè conſentiat deponendo apud illum, ſeu tradendo apertè in cuſtodiam. Gomez *var. tom. 2.cap.7 num.2.* ibi, *Item adde quòd ad hoc vt ſit depoſitum, & habeant locum prædicta, oportet quòd expreſsè ſit res data cuſtodia.* & ibi, *Verum tamen eſt quòd ſi deponens dixerit: Depono iſtam rem penes te,vel trado tibi in cuſtodiā,& alter expreſsè, vel tacitè conſentiat quòd ibi ponatur,indiſtinctè tenetur, modò ſit officialis,modò non,quia cenſetur recipere depoſitum,ac ſi ſibi tradita fuiſſet, & ſic tenebitur actione depoſiti, & habebunt loca prædicta*,&c Menoch *de præſumpt. lib.6.præſumpt 99. num.34.* cum Natta *conſ.131. num. 3. lib.1.* & cum Decio, Cyn.Baldo,Specul. Alberico, Marſil. tradit Carrocius *d.part.1 tract. de depoſito,quæſt.1.num.6.* cuius verba ſunt hoc num.ſcripta *in principio*,& limitat. 9

Digitized by Google

*num.*8. in eo qui tenetur ratione alicuius officij, & ſic intelligerem textum *in l.die ſponſaliorum*, loquente in patre, *ff.depoſiti*, & limitat etiam Gomez *vbi ſuprà.*

10 Licèt aliàs ex multorum ſententia pecuniæ poſitæ apud mercatores in dubio præſumantur depoſitæ. Gratianus *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*174.*n.*1. Menochius *lib.* 3. *de præſumpt. præſumpt.*69. *num.*1. Rot. vt per Seraphinum, *deciſ.*1158. *num.* 1. cum aliis ibi relatis, eo magis facta mentione cuſtodiæ.

11 Vnde infertur quòd non cenſetur depoſitum poſtulatum eſſe, niſi expreſsè de illo fiat mentio, & de cuſtodia de ſententia prædictorum Gomezij & Carrocij, & aliorum, quos referunt eo maximè extra mercatores, quibus pecuniæ in dubio traduntur, & ſic apparet legem illam Toleti non petens depoſitariam fideiuſſionem expreſsè, illam omiſiſſe, & cum ſimplici fideiuſſione ordinaria pertranſiſſe. nam ſi voluiſſet, expreſſiſſet, vt ſuprà *q.*37. *num.*9.

12 Nam etſi illa depoſiti expreſſio procedat in contractibus, idem eſt quoad iudicia, à quibus ad illa fit argumentum, & quæ locum habent in contractibus, etiam habent in iudiciis. Euerard. *loco* 39.

13 *Quintò*, probatur hæc pars à ſolitis & à praxi communi, vt per eumdem Euerard. *loco* 104. ex qua ſemper in ſententiis executiuis poſtulatur fideiuſſio ſimplex, non adhibendo aliam depoſitariam.

14 Hæc eſt vera ſententia & praxis tenenda, & cùm quidam iudex illam depoſitariam fideiuſſionem popoſciſſet in vna addictione, contra illum obmurmuraui, & credidi quòd facilè per ſuperiorem illa qualitas exceſſiua tolleretur, ſi pars ab illa appellationem interponeret, quæ iuſtis de cauſis pro tunc non fuit interpoſita, ſed vt hæc quæſtio quam non communem inuenio, aliis in terminis traderetur, illam explicare non doluit.

QVÆST. LI.

Si iudex recipiat aliquid pro ſe conformando cum opinione probabili, relicta probabiliori, vel è contra, an peccet, & ad reſtitutionem teneatur, & Diana impugnatur. vtiliſſima quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Tanneri ſententia negatiua refertur.*
2 *Contrariam probabilem vocat Diana.*
3 *Et impugnatur.*
4 *Iudex poteſt ſe conformare cum opinione probabili, relicta probabiliori, & quomodo.*
5 *Iudex iudicare tenetur ſecundùm opinionem, quam in ſua conſcientia reputat veriorem.*
6 *Secluſo concurſu ſequi tenetur communem.*
7 *In arbitrarijs pro arbitrio non licet iudici aliquid accipere.*
8 *Arbitrium eſt ipſa ſententia pro qua nihil recipi valet.*
9 *Libertas quam habet iudex in opinionibus, inuendibilis & ineſtimabilis eſt.*
10 *Ius naturale dictat vt iuſtitiæ exercitium ineſtimabile ſit.*
11 *Illa opinio quæ iuri & rationi naturali quadrat, præferenda eſt.*

12 *Iudi*

Digitized by Google

12 *Iudices talia facientes mortiferè peccant.*

13 *Et tenentur ad reſtitutionem.*

14 *Doctrina Dianæ noua eſt iudicibus timoratis, & acre iudicium contra illam.*

1 DIANA *tractat.5.miſcellan.reſolut.55.* refert Tannerum dicentem non poſſe iudicem aliquid recipere ab vna parte, vt in varietate ſententiarum & opinionum in talis partis fauorem iudicet, & ſi faciat, eſſe contra iuſtitiam, & teneri ad reſtitutionem.

2 Sed contrariam ſententiam probabilem vocat Diana, ſtando in iure naturæ, non verò in iure poſitiuo, quia liberum eſt iudici ſequi quam maluerit opinionem. ergo ſi aliquid accipiat, vt hanc ſequatur potius, quàm illam, non facit vlli iniuriam. Conſequentia patet, quia cùm res non eſt debita, non eſt contra iuſtitiam (ſi ſolùm ius naturæ ſpectemus) exigere pro ea re pretium, ſi alioquin pretium ſit æſtimabile. Deinde in tali caſu non accipitur pretium pro iuſtitia ſententiæ, ſed quia in hoc caſu hæc opinio præfertur iſti, ad quod nullo modo iudex tenebatur. hæc ille Diana, & addit, & ego contra Tannerum puto, ſtãdo in iure naturali, hoc etiam eſſe probabile, ſi iudex aliquid accipiat pro ferenda ſententia, iuxta opinionem probabilem, relicta probabiliori. nam iudex non tenetur iudicare ſecundùm probabiliorem, ſed poteſt iudicare ſecundùm probabilem, quando quæſtio eſt circa ius, & non circa factum, &c.

3 Sed (ſalua pace & authoritate Antonini Dianæ) hæc doctrina nullo modo ſcribenda, nec conſulenda erat per eundem, oportet enim Doctorem portam malis & cupiditatibus & iniuſtitiis non aperire, ſed irreprenſibilem eſſe, amplectentem verum & fidelem ſermonem, vt Apoſtolus aiebat, & talis doctrina vera & fidelis non eſt, nec probabilis, ſed apertè falſa, ex ſequentibus.

Primò, quia licèt iudex poſſit ſe conformare cum opinione probabili, & relinquere probabiliorem, dummodo ſit quæſtio iuris, non facti, ex his quos congerit ipſe Diana de opinione probabili, *reſolut.3.* Menochius *de arbitr. caſ.177.num.7.* adhuc contra propriam opinionem, illam deponendo & aſſumendo dictamen illius minus probabilis ne conſcientiæ erroneæ reus ſit. 4

Nam aliàs proprio dictamine non depoſito iudicare tenetur ſecundùm opinionem, quam in ſua conſcientia veriorem eſſe exiſtimat, vt cum multis oſtendit Menochius *de præſumpt. lib.2. præſumpt.71. num.38.* 5

Et in primis (ſecluſo concurſu) ſequi tenetur communem opinionem, niſi ex iuſta cauſa, idem Menochius *dict. præſumpt.71.num.27.* Ceuall. *practic. quæſt. in præfation. num.16. & 30. 41. & 42.* & aliis. 6

Minimè tamen poteſt iudex in arbitrariis & pro arbitrio adhibendo aliquid recipere, vt cum Nauarro *in conſtitut. Gregor XIII. de datis & promiſſ. in 9 notab.num.17.* & Virg. Boccac. *de pactis, part.3.num.95.* tradit Farinacius *prax.crimin.tom 3 quæſt.111.num.339.* & talis iudex recipiens pro talibus arbitrariis incurrit pœnas prædictæ Extrauag. & conſtit. Gregor XIII. 7

Secundò, quia tale arbitrium eſt ipſa ſententia, & iuſtitiæ pronunciatio, & inſeparabile eſt ab ipſa pronunciatione. nam quod pronunciatur à iudice, eſt illud arbitrium, ſequendo opinionem hanc, vel illam, & ſic ab effectu ineſt in his pactis emptio & venditio ipſius iuſtitiæ, quæ inuendibilis & inæſtimabilis eſt, & pro illa exercenda nihil à iudice 8

Digitized by Google

recipi valet, vt ex eadem conſtit. Gregor. & Nauarro, & Virg. Boccac. docet & ampliat idem Farinac. *d. quæſt.* 111. *num.* 328. *&* 336. quidquid ipſe Diana doceat. *tract.* 6 *miſcell. reſol.* 4.

9 *Tertiò*, illa libertas quam habet iudex ſequendi alterutram opinionem, licèt ſit talis, non tamen poteſt eſſe védibilis, aut æſtimabilis pretio. nam poſſet eſſe ſi non haberet iuſtitiæ mixturam, & exercitium, quo habito iam ipſa iuſtitia, & ipſum exercitium implicitè emitur & venditur, quæ iuſtitia, & quod exercitium non voluntarium, & liberum, ſed neceſſarium, & inuendibile eſt, & ex hoc ceſſant rationes, & ponderationes à Diana traditæ.

10 *Quartò*, quia ius naturale hoc etiam admittit, vt iuſtitiæ exercitium inæſtimabile ſit, & inuendibile, cùm vnum ex eius præceptis ſit, alterum non lædere, & illa venditio lædit ipſam iuſtitiam, lædit exercitium, & lædit litigantem, cui ſententia tradita fuiſſet, ſi illa venditio pro opinione probabili facta non fuiſſet, & ſic ceſſat conſideratio Dianæ, qua ex illo iure naturali talia inhoneſta pacta comprobauit.

11 *Quintò*, quia admiſſa illa Dianæ comprobatione, tota ferè iuſtitiæ adminiſtratio recta, & pura periret, & iudices improbi ſemper eſſent ad talia intenti, inhiantes illa pacta, & illas opiniones probabiles, multoties illas minus rectè vocando tales, & illam quæ iuri, & rationi naturali quadrat omittendo, cùm ea ſit præferenda tanquam æquior & verior. Ceuall. *vbi ſuprà num.* 22. 40. 41. *&* 42. Menoch. *d. præſumpt.* 73. *num.* 24. *&* 25. vbi tradunt alias opinionum prælationes, & cùm tanto iuſtitiæ rectæ diſpendio, talem doctrinam admittere non debemus, nec in iure naturali, aut foro fori, nec in foro Poli.

12 In quo iudices talia facientes peccant mortiferè, quia offendunt legem naturalem, & diuinam, qua vetitum eſt inuendibilia vendi, aut (quod in effectu idem eſt) pro illis, & pro confirmando ſe cum tali opinione, aliquid pecunia æſtimabile dari, vel accipi, ita Nauarr. *in comment. de datis, & promiſſ. notab.* 32. *num* 48. *§. ſecundò infertur*, & refert Farin. *d. q.* 111. *num.* 340. *&* 346.

Et ex his rationibus iudices recipientes tenentur ad reſtitutionem malè acceptorum, ex eodé Nauarr. *in dict. commentario, de datis & promiſſ. num* 46. 13

Vltimò, talis doctrina noua eſt iudicibus timoratis, & veris, nec vnquam eam practicaui, nec audiui ſequutam cùm toto vitæ diſcurſu in miniſteriis Eccleſiaſticis vtriuſque iuris ſim verſatus, & ſic à talibus iudicibus minimè amplectetur; ab illis tamen improbis qui nedum licitè recipiunt, verùm illicitè, & ſordes, aut corruptiones facere non verentur ab his laudabitur, & notabitur, quia cum maiora perpetrare ſint auſi, hæc minima, & iam aliquo Doctore probata toto corde diligent, & in praxi exequi curabunt, & hinc fiet quòd iuſtitiæ veritas peribit, & verus litigator contemnetur, quia pro opinione ſequuta non tribuit, cùm fortaſſis, vel ob conſcientiam timoratam, vel neceſſitatem in bonis non habeat vnde tribuat, & ad Deum clamabit, qui tanquam verus iudex pro ſuo iudicio nihil recipiens, cùm tempus acceperit, de his artibus & fallaciis, & modis omnia peruertendi ſtrictiſſimè attenta veritate iudicabit, & tunc ſi illa attenta, iudicem pro pecunia opinantem condemnet, & ille de Doctore conſulente obiiciat, dicetur illi: Amplexus fuiſti ſermonem non fidelem, ſed cupidum, & minus verum, & rectum; vade ad Doctorem, vt te eripiat, & liberet à ſententia, & iudicio præſenti; debueras enim præponere opinionem, quæ veritati 14

tati

cati, & iuri naturali quadrat, vt ſuprà *num.* 11. & quam ſecundùm tuam conſcientiam reputaſti veriorem, vt ſuprà *num.* 5. & debueras legem naturalem, & diuinam non offendere, & iuſtitiæ exercitium inuendibile, & inæſtimabile, tanquam ars mentis, & animæ, & intellectus, & rectæ rationis, vendi, & emi minimè permittere, vt ſuprà *num.* 12.

QVÆSTIO LII.

An iudex ſæcularis potuerit cognoſcere de quibuſdam memoriis ſitis in Eccleſia Parochiali, ad Miſſas, & eleemoſynas, & dotes cum Patronis ſæcularibus nominatis, & in ſententia lata contra memorias pronuntiare, illas condemnando, & declarando non fuiſſe illis locum, & factum cuiuſdam iudicis ſæcularis, improbatur. quæſtio practicata.

SVMMARIVM.

1 *Quando anima hæres eſt relicta, locus non eſt cognitioni ſæculari.*
2 *Concluſio quæſtionis.*
3 *De ſpiritualibus iudex ſæcularis cognoſcere non valet.*
4 *Exequutio cauſarum piarum non ſæculari iudici, ſed Eccleſiaſtico committitur.*
5 *Conſequentia ex prædictis traditur.*
6 *Iudex qui eſt interiùs, debet eſſe exteriùs, & correlatiua ſunt principium & finis.*
7 *Erectio Eccleſiaſtica cognitionem ſæcularem excludit.*
8 *Bona hypothecata pro oneribus piis, non dicuntur eſſe in dominio operarum piarum.*
9 *De illis cognoſcunt iudices ſæculares.*
10 *Quæ pars vera ſit traditur.*
11 *Bona tradita Presbytero pro Miſſis celebrandis, patrimonialia & exempta iudicantur.*
12 *Et non poſſunt collectari.*
13 *Idem ſi tradita ſint alicui Eccleſiæ.*
14 *Idem de cæteris bonis, piis cauſis ſuppoſitis.*
15 *Si bona non poſſideantur à perſona Eccleſiaſtica, collectis ſuppoſita manent.*
16 *Patroni cui iuriſdictioni ſubſint.*
17 *Bona prædicta quoad exequutionem, & viſitationem ſubſunt cognitioni Eccleſiaſticæ.*
18 *Iudex ſæcularis cognoſcendo de illis bonis tollit viſitationem, & exequutionem illam.*
19 *Acta iudici ſæcularis foro, & cognitioni Eccleſiaſticæ non præiudicant.*
20 *Iudex Eccleſiaſticus debet cognoſcere, & declarare an ſua ſit iuriſdictio.*

REMITTIMVS lectorem ad 1 *p. qq. vicarial. q... num...* vbi loquendo de anima hærede relicta, cum teſtamentariis ſæcularibus, probauimus locum non eſſe cognitioni ſæculari, & iuriſdictioni, ſed Eccleſiaſticæ; remittimus etiam ad 1. *part. q... num...* vbi oſtendimus pias cauſas à teſtatoribus in elogiis relictas per regulas iuris Canonici eſſe iudicandas, per quas illarum exequutio ſolùm Epiſcopis 1

Digitized by Google

ſcopis, & iudicibus Eccleſiaſticis committitur, ex quibus in prædictis quæſtionibus congeſtis aliquid ad præſens poterit cogitari.

2 Et vltra ibi dicta videtur reſpondendum in hac quæſtione contra cognitionem ſæcularem, & in fauorem Eccleſiaſticæ, ex ſequentibus:

3 *Primò*, nam illæ memoriæ quatenus habent Miſſas deſignatas, ſunt ſpirituales, & de ſpiritualibus ſæcularis iudex noſcere non valet, *cap. decernimus, de iudiciis, cap. quamquam, de cenſibus, in 6.* cum ſimil.

4 Quatenus autem tales memoriæ ſunt eleemoſynæ, & dotes, iam ſunt cauſæ piæ, quarum exequutio ſecundùm ius canonicum non ſæculari, ſed Eccleſiaſtico iudici committitur, vt ſuprà *num.* 1. facit bonus textus *in d. cap. quamquam*, ponderando illa verba, *res ipſorum*, per quæ quidquid adhæret Eccleſiæ, à iudicibus ſæcularibus cognoſci non poteſt, P. Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *cap.* 12. §. *ſecundò quæritur. &* § *obiicies, in fine*, Franciſcus Leo *Theſauro fori Eccleſ. p.* 1. *cap.* 14 *à num.* 1. Ioan. Gutierr. *pract. lib.* 1. *cap.* 3. *à num.* 3. *& de gabell. lib.* 7. *quæſt.* 92. *à num.* 8. *& num.* 20.

5 Cùm ergo illæ memoriæ adhæreant Eccleſiæ parochiali, & ſitæ ſint in ea, & adſcriptæ in eius libris, & in ipſa Miſſæ celebrentur, videtur quòd tales memoriæ, & res ipſarum adhærentes Eccleſiæ quaſi bona Eccleſiaſtica ſint computanda, in quibus cognitio ſæcularis excluditur, ex prædictis *num. proximo*.

6 *Secundò*, quia ſi tales memoriæ Eccleſiaſticæ, & ſpirituales, & Eccleſiæ adhærentes à iudice ſæculari in ſententia deſtruantur, & euertantur, iam talis iudex auctoritatiuè imperat intra Eccleſiam, intra quam nullum habet imperium, & vſurpat Eccleſiaſtici auctoritatem, ad quem illa deſtructio, & euerſio pertinebat: ad iudicem namque Eccleſiaſticum ſpectat eiicere extra Eccleſiam, vt in excommunicatis videmus, quos eiicit & denunciat, & ſic ipſe debet tales memorias eiicere ab Eccleſia, & exterminare. nam iudex qui eſt interiùs, debet eſſe exteriùs, & qui intromittit, debet excludere, & extrahere, cùm correlatiua ſint principium & finis, & omnis res, per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur, ex regula iuris.

Pro parte iuriſdictionis ſæcularis facit, quòd talia bona poſſeſſa à prædictis memoriis non ſunt erecta in ſpiritualibus, & ſic bene ab illa cognoſci, & iudicari valent, cùm illa erectio eandem iuriſdictionem excludat, *cap. nemo, cap. nullus, de conſecrat. diſt.* 1. Lara *de Capellan. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 3. *&* 30. 40. *&* 41. cum aliis adductis. 7

Et talia bona etiam hypothecata pro oneribus piis non dicuntur eſſe in dominio operarum piarum, vt cum Gama tradit idem Lara *dict. cap.* 1. *num.* 3. 8

Et de illis cognoſcunt iudices ſæculares, ex eodẽ Lara cum Cabedo *d. c.* 1. *num.* 12. & collectari, & onerari poſſunt ſicut bona profana, & temporalia, Auendañus *de exequend. mandat.* 2. *p. cap.* 14. *num.* 32. Aluar. Valaſc. *conſult.* 60 *num.* 12. idem Lara *vbi ſuprà n.* 40. *&* 41. 9

Vera eſt hæc pars quòd illa bona non facta beneficium per erectionem non ſunt ſpiritualia, ſed profana, & ſic iudici ſæculari ſubiecta, & ſimiliter collectis, & grauaminibus ſæcularibus, ſed cum ſequentibus declarationibus aſſumenda, & accipienda erit. 10

Prima, quòd ſi prædicta bona ſint diuiſa à patronis, & tradita perpetuò, & non per adminiſtrationem alicui Presbytero pro Miſſis celebrandis, iam compu 11

Digitized by Google

computari debent propria, & quaſi patrimonialia ipſius,& per conſequens exempta à iuriſdictione ſæculari, & ab oneribus publicis,ex *d.cap.quanquam.* Leo *d.p.1. cap.12.n.11* Nauarr. *de reddit. Eccleſ.q.1 monit.19.* Abb. *in cap.ſolita,n 3.de maior.& obed.* per illum textum,& per *cap.verum , de foro compet.* Diana *de immunit. Eccleſ. reſol.39 & 42.* Azor. *inſtit.moral.lib.5 cap.12.§.obiicies,in fine*, & hi DD. loquuntur de exemptione bonorum patrimonialium

12 Clerici, † & quòd non poſſint collectari,docent idem Leo *d p.1.c.14.num.23.* Ioan. Gutierr. *de gabell. quæſt. 92. num.41. & 47.* Azor. *d. lib. 5. cap.13. §.octauò quæritur,& tom.3 lib.5.cap.19. §.decimò quæritur, & §. altera difficultas.* Vincent Carroc *de locat.& conducto,4.p.de collectis,num.37.fol.210.* Ioan. Petrus Surdus *tom.3. conſil 301. n.67. l.2.§.item nulla, C. de Epiſc.& Cleric.* Diana *d tract.reſol.133.* cum multis ab ipſis relatis.

13 Et idem erit dicendum, ſi prædicta ſint tradita perpetuò,& non per adminiſtrationem alicui Eccleſiæ, vt ipſa Miſſas celebrare faciat, ex *d.cap.quanquam.* ibi, *res ipſarum,& per eandem rationem*, quòd talia bona ſint propria Eccleſiæ, & in ipſius poſſeſſione collata, & ſic exempta, tam à iuriſdictione ſæculari, quàm à grauaminibus, & collectis.

14 Per eaſdem rationes idem erit aſſeuerandum de cæteris bonis talium memoriarum, non Miſſis,ſed eleemoſynis,& dotibus,& piis cauſis ſuppoſitis,& in poſſeſſione perpetua,& dominio perſonæ Eccleſiaſticæ, vel Eccleſiæ collatis. nam illa bona iam ab illis poſſeſſa exemptionis priuilegio gaudere debent, vtpote propria, vel quaſi patrimonialia.

15 Si verò non poſſideantur à perſona Eccleſiaſtica,nec ab Eccleſia, ſed à perſona ſæculari, tunc tanquam profana ſæculari cognitioni, & collectis ſuppoſita manent,ex dictis ſuprà *num.9.* item & Patroni,& adminiſtratores.

Si fuerint laici qui ea gubernant. nam ſi fuerint Eccleſiaſtici, in ſuo foro conueniendi ſunt, ex regula quòd actor forum rei ſequi teneatur; ſed prædicta bona non ex hoc erunt exempta, cùm profana remaneant, & ſolùm adminiſtrentur à perſonis Eccleſiaſticis, quæ reſpectu earum ſunt exemptæ,non verò reſpectu bonorum, quæ ſunt profana, & non propria, vel quaſi patrimonialia Patronorum. 16

Secunda declaratio eſt, vt licèt prædicta bona anniuerſarij, vel memoriæ ſint in caſibus prædictis *num. 10. 15. & 16* profana & ſæcularia; adhuc tamen in eis remanet aliqua iuriſdictio Eccleſiaſtica quoad exequutionem & viſitationem, & fatetur idem Lara *d. cap.1. num.4. & 14.19.* Concil. Trid. *ſeſſ.22 de reformat. cap. 8. cap. nos quidem*,cum ſimil. *de teſtam.* & dixi *ſuprà 1.part.q...num...* 17

Vnde ſi iudex ſæcularis cognoſcendo de illis bonis contra Patronos condemnet memorias,& Miſſas, & opera pia,& declaret eis non eſſe locum,manifeſtè tollit iudicium exequutionis Epiſcopo, & Viſitatori pertinentis, qui ſi eandem exequutionem poſtulans illi obiiciatur de declaratione iudicis ſæcularis, poterit reſpondere, † acta eius non parere præiudicium foro, & cognitioni Eccleſiaſticæ, in terminis Aloyſius Riccius *in praxi fori tit.praxis teſtium,deciſ.448 per totam.* Maceraten. *var.reſol.lib.3.reſol.1.num.10.* Genuenſis *in praxi Archiep. cap. 6. num.2.* vt oſtendimus *ſuprà 1. part. q... num...* Et ſic in exequutione procedere,donec illa acta repetantur, & iterum in iudicio Eccleſiaſtico impleantur, & legitimentur,quo facto Epiſcopus, vel Viſitator 18 19

ſitator regulas iuris declarabit, an ex-
tincta ſit exequutio Miſſarum, & pia-
rum cauſarum, vel an in eis ſit proce-
20 dendum. † Itaque ipſe debet cognoſ-
ſcere, & declarare, an ſua ſit iuriſdictio, *l.2.ſi quis in ius vocat.non ierit, cap.ſuper literis, de reſcript.* Gail.*pract.obſeru. lib.*1. *obſeruat.* 34. *à num.*1. Barboſ. *ad l.ſi quis ex aliena, num.* 111. *& ſeq. de iudic.*

QVÆST. LIII.

An teſtis teneatur reſtituere danti pro veritate dicenda, & iudex pro iuſta ſententia ferenda, & Diana, Medina, & alij confutantur. Vtilis, & erudita quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Quædam diſtinctio Dianæ, & aliorum refertur.*
2 *Item alia Medinæ.*
3 *In caſu redimendæ vexationis bene poteſt munus dari, & accipi, & Diana redarguitur.*
4 *Inſtante iudicio non eſt licitum dare, & recipere ad alliciendum animum iudicis.*
5 *Plus exprimitur facto, quàm verbo.*
6 *Quando dare collatori ſit, vel non, ſimonia, item de corruptione, & vſura.*
7 *Damnabile eſt in iudice, vel teſte recipere.*
8 *Limitatur poſt factum.*
9 *Et poſt prouiſionem beneficij.*
10 *Et in teſte pro acceſſu.*
11 *Idem eſt dare ad alliciendum animum iudicis, vel dare per viam diſpoſitionis.*
12 *Rationi & exemplo Medinæ notabiliter reſponſum datur.*
13 *Alia eiuſdem Medinæ ponderatio refertur.*
14 *Et cum eadem gloſſa reſpondetur.*
15 *Adhuc arguitur contra gloſſam, & quid importet verbũ* prouocaſſe.
16 *Vno Baptiſmo, vel Eccleſiæ ſuſceptione an dari poſſit.*
17 *Prohibitio recipiendi in iudice, vel teſte, an procedat quando non à litigantibus, ſed ab aliis recipiunt, in gratiam tamen litigantium.*

TRACTAT hanc quæſtionem 1
Diana *reſol. moral. tract.* 6.
*miſcellan. reſol.*4 & ait quòd
licèt affirmatiuè reſpondeant Aragon.
Nauarra, Rebellus, Toletus, Nauarr.
& alij, communiter intelligendi ſunt,
quando datur aliquid ad redimen-
dam vexationem; ſecus ſi detur ad al-
liciendum animum iudicis ad iuſtam
ſententiam ferendam, aut ex mera li-
beralitate, quod eſt valde notandum,
ad tollendos ſcrupulos, & quòd ita
docet Franciſcus Suarez *in Enchirid. caſuum conſcientiæ, lib.*5.§.*cui reſtituendum, verſ.quod accepiſti, & lib.*10. §.*iudicium, verſ. iudex poteſt*, vbi citat Sayrum, Molinam, Medinam, & alios.

Ipſe Medina *in ſuo C.de rebus reſtit.* 2
*q.*27.§.*nonnulli Iuriſtæ*, adducit diſtin-
ctionem quandam, quia duobus mo-
dis poteſt aliquis alteri pecuniam, aut
munus aliquod offerre, vt aliquid ope-
retur, vno modo per viam diſpoſitio-
nis, & hic modus licitus eſt: alio modo
per viam cauſæ finalis, & hic eſt illici-
tus, quod comprobat *in ſeqq.*§§.

Verùm ſtandum eſt communi DD. 3
ſententiæ ſuprà relatæ *num.*1. quæ ſi
loqueretur in caſu redimendæ vexa-
tionis,

Digitized by Google

tionis,non benè procederet,cùm propter illam aliqui dicant, quòd bene poteſt munus,& pecunia accipi, vt ius quæſitum non amittatur cum bona fide,& iuſta credulitate,vt cum Nauarr. & Virg. Boccac. tradit Farinac. *tom.3. quæſt.* 111. *num.*349. vbi quòd in illo caſu non habent locum pœnę contentæ in conſtitut.Gregor. XIII. *de dat. & promiſſ* Paris *de reſig.benef.lib.*14.*q.*3.*n.* 7. cū pluribus, & ita neſcio quomodo Diana hanc ſententiam negare videtur, docens affirmatiuā ſententiam in fauorem reſtitutionis ſuprà propoſitæ *n.*1. eſſe intelligendam in caſu redimendæ vexationis,quia in illo iam alia ſententia liberat à reſtitutione, & permittit datum,& promiſſum.

4 Vlteriùs non cenſeo licitum dare,& recipere ad alliciendum animum iudicis, aut ex mera liberalitate, inſtante iudicio. nam tunc quidquid ſonus verborum portet, de quibus, & de quo curare non debemus, veritas rei eſt quòd datum illud eſt propter ſententiam futuram & fauorabilem, de qua ſi non eſſet ſpes cum obiecto,illud donum minimè tribueretur, & ſic non prætextus,vel fictitius modus, ſed verus ponderari debet. nam qui dat iudici,non dat pro liberalitate, vel beneuolentia, ſed pro ſententia, & ſic pro corruptione, & qui dat vnam gallinam iudici, dat cum intentione occulta, vt habeat ab eo bouem. Farinac. *d. q.*111.*num.*253. Deus autem non modum, & ſonitum verborum intuetur, ſed cor.nam Pſalmiſta ait,*Scrutans corda,& renes Deus.*

5 Inſuper illa expreſſio liberalitatis, vel beneuolentiæ,ſi fiat cum iudice,vel non fiat;ſed in intentione tacita vtriuſque retineatur, non eſt qualitas principaliter operans, vrgens & animum mouens, & in qua ponitur ſpes principalis,quæ non in illo verbo,vel intentione,ſed in facto dationis ponitur (ſi veritas dicatur,& inſpiciatur) & ſic illud factum magis loquitur, quàm verbum,quia ſcilicet facta loquuntur, & plus exprimitur facto,quàm verbo,*l.ſi tamen,*§.1.*ff.de ædilit. edict. cap.cauere* 22.*quæſt.*5. Nauarr. *in d.conſtit.de dat. & promiſſ.*9.*notab.num.*16. Monach. *in Extrauag.*1. *de ſentent. excommunic. in verb.ſub general, in princip. in verſ. ſed quid ſi verbo.*refert & ſequitur Farinac. *d. q.* 111. *à num.*317.*& ſeqq.* & inde probant prædicti, quòd datio & promiſſio ſimplex, non facta aliqua expreſſione pro obtinenda iuſtitia,prohibeatur.

Nec obſtat quòd dare collatori ſpōte,& liberè,non arctando,& obligando, etiamſi intentio ſit nota collatori, quia aliàs non erat daturus, non ſit ſimonia,quia habere ſpem, non eſt talis. Garcia cum aliis *de benefic.p.*11. *cap.*3. *num.*184. *& ſeqq.* & *num.*186. idem ait in exemplo vſuræ, ad quam, & ad ſimoniam petit intentio arctādi,& obligandi collatorem; quia hæc intentio inſtante occaſione, pura non erit, ſed mixta cum illo obiecto mouendi, & obligandi. nam aliàs datum non eſſet, & ita ſi dans purè reſpexerit cor ſuum, inueniet quòd illo dono tacitè vult arctare non propter ſpem, ſed propter rem, non propter liberalitatem, & beneuolentiam, ſed propter occultam corruptionem, ſimoniam occultam, & mentalem, item & vſuram. nam ideò dat gallinam,vt accipiat bouem, vt ſuprà *num.*4.aliàs ſi intentio totaliter pura eſſet,daret antè, vel pòſt, & non in ipſo tempore periculi. 6

Quare communis ſententia amplectenda eſt,damnans in eodem periculo dare & recipere in teſte, vel iudice, cum obligatione reſtituendi, vt ſuprà *num.*1.*&* 3.ex ea ratione, quia factum teſtis in dicenda veritate eſt gratioſum, 7

N 2 &

& inæſtimabile, cùm veritas inæſtimabilis ſit, & factum iudicis in adminiſtranda iuſtitia item eſt gratioſum, & vtrumque factum gratis debet fieri, Medina *d. C. & q.* 27. §. *nunc breuiter.* & iuſtitia inæſtimabilis eſt, & ita nec pro veritate, nec pro iuſtitia aliquod expreſſum, vel occultum pretium dari poteſt, vt ſuprà *quæſt.* 5. *à num.* 9.

8 Limitanda eſt tamen præcedens communis ſententia *primò* in iudice, ſi poſt factum iudicium pacto non præhabito recipiat. nam illi dari, & ab eo recipi poteſt, cùm iam illo in caſu iuſtitia non vendatur, quæ iam præceſſit, & ſimpliciter in teſte, quia depoſitione facta iam cauſa venditionis veritatis ſublata fuit, vt in iudice aduertit Farinac. *d. q.* 111. *n.* 148.

9 Sic ſi prouiſionem beneficij ſubſequitur donatio, excluditur ſimonia. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5 *præſumpt.* 8. *num.* 11. *& lib.* 2. *de arbitrar. caſ.* 242. *num.* 39 Nicol. Garcia 11. *part. de benefic. cap.* 3. *num.* 198. & declarat Campanil. *diuerſor. iur. Can. rubr.* 11. *cap.* 27. *num* 24. niſi aliqua coniectura extaret, vel ſuſpicio, iam præceſſiſſe promiſſionem.

10 Limitanda eſt *ſecundò* illa concluſio in teſte, ſi non pro veritate dicenda, ſed pro itinere & acceſſu conſiderabili aliquid receperit nam mercenarius eſt dignus mercede ſua, & ille labor de loco ad locum æſtimabilis eſt, & pretio dignus.

11 Ex prædictis perpenditur, ſententiam Medinæ relatam ſuprà *num.* 2. conuenire cum ſententia Dianæ & Suarez, nempe vt idem ſit dare ad alliciendum animum iudicis, vt ſuprà *num.* 1. vel dare per viam diſpoſitionis, vt ſuprà *num.* 2. nam illa diſpoſitio à Medina cogitata, eſt ille animus præparatus, & diſpoſitus; cùm ergo nec ad alliciendum animum licitum ſit dare inſtante puncto proximo obiecti futuri, vt ſuprà *num.* 4. *& ſeqq.* ſic nec ad diſponendum, & per viam diſpoſitionis in illo tempore, quia veritas occulta eſt, quod propter obiectum datur, & non propter ſpem ſine obiecto, & ita aut ſimonia mentalis, aut corruptio, aut vſura occulta in datione interueniet.

Nec obſtat quædam ratio ab ipſo 12
Medina cogitata *dict. quæſt.* 27. §. *nonnulli Iuriſtæ*, ad probandum quòd per viam diſpoſitionis vt molleſcere poſſit iudex, liceat illi dare, ſic enim (ait) Deus per promiſſiones non ſolùm rerum æternarum, ſed etiam temporalium, ſolet homines allicere & inuitare, vt ea quæ debent, agant, & operentur, &c. nam Deus in illo facto ipſe eſt, qui dat hominibus de ſuis donis, & de miſeratione ſua, & dat ad bonum finem, & ſine iuſtitiæ præiudicio: quæſtio autem propoſita eſt multum diſſimilis, in cuius ſpecie iudex non eſt qui dat quod ei non eſſet prohibitum, ſimiliter nec teſtis, ſed ipſi recipiunt à litigante inſtante tempore iudicij ferendi, & veritatis dicendæ, in quo puncto indiuiſibilis eſt intentio illius iudicij, & depoſitionis ab ipſo dono, & ſic occulta adeſt vel corruptio, vel iuſtitiæ, aut veritatis emptio & venditio.

Nec illa ponderatio Medinæ *in dict.* 13
quæſt. 27. §. *ad tertium*, ſolutione caret, ait quippe quòd prohibitio textus *in cap. quàm pio* 1. *quæſt.* 2. intelligatur quando per pactionem & cauſam finalem, & cum munere quis trahitur ad fidem, & ad Eccleſiæ ſuſceptionem. nam in eo donum Dei vendit, quod à patre luminum deſcendit; ſecus autem quando per viam diſpoſitionis & inuitationis, & comprobat Medina, ex gloſſa *verb. interuentu, in dicto cap.* vbi dando, honorando & loquendo poſſumus

Digitized by Google

mus infidelibus blandiri, vt conuer-uertantur.

14 Quia poſt illa verba addit gloſſa contrarium *in verſ.ſed tu dic,* ſimoniacum eſſe, ſi pagano detur, vt Chriſtianus fiat, *extrà de ſimon. cap. querelam,* & poſtea eadem gloſſa aliud argumentum ponit contra ſecundum dictum, & ſic ipſa pedem in nulla ſententia firmat.

15 Nec mihi quadrat illa gloſſæ expoſitio, quòd pactio tantùm prohibeatur, non inuitatio, vt ait Medina, vel datio. nam textus vtitur illo verb. *prouocaſſe,* quod multo meliùs quadrat inuitationi & diſpoſitioni, quàm pactioni. nam quando animum diſponimus, dando, honorando, ſeu loquendo, excitamus illum, & prouocamus illius medij interuentu, vt operetur quod volumus; quando verò adeſt pactum quod eſt vinculum iuſtitiæ, non rectè dicitur *prouocamus,* ſed *cogimus, & obligamus,* itaque illud verbum *prouocaſſe*, comprehendit diſpoſitionem ſpontaneam, quam Medina cum gloſſa excluſerunt, licèt ipſa varia & dubia ſit in prima expoſitione.

16 Alio modo exponit illam gloſſam & textum Archidiacon. ſuper *cap. quàm pio*, vt pro Baptiſmo ſuſcipiendo, ſine quo non eſt ſalus, dari poſſit, ſicut eadem gloſſa *verb. interuentu*, fatetur de Syluestro; pro Religione verò, ſeu Eccleſiæ ſuſceptione, ſine qua eſt ſalus, non poſſit munus præſtari.

17 Addit Diana *dict. reſolut. 4. in fine*, quòd prohibitio recipiendi in iudice, vel teſte, accipiatur quando recipit à litigantibus, ſecus ſi ab aliis, quibus ex iuſtitia non obligantur, in quorum gratiam illo dato & accepto factum fiat, & refert Sotum, in quo ego non inueni, & Azorium; ſed quòd illa ſententia diſplicet Leſſio, & meritò, quia ſiue factum fiat in gratiam Petri litigantis, vel Pauli non litigantis, ex doni acceptione, iam interuenit occulta vel corruptio, vel iuſtitiæ, aut veritatis emptio & venditio, vt ſuprà *n. 10.* & perſonarum differentia non mutat rei veritatem, quæ idem eſt in litigante, ſeu in tertio alio; nam in vtroque caſu iuſtitia inuendibilis, & veritas inæſtimabilis venditur & corrumpitur, & modus non vitiat ſubſtantiam rei, vt diximus ſuprà *quæſt. 29. num. 5.*

QVÆST. LIV.

Qui ſe oppoſuit ob beneficium Parochiale, & obtinuit cum intentione ſtatim reſignandi, an alicuius culpæ reus ſit. perutilis & difficilis quæſtio in vtroque foro.

SVMMARIVM.

1 *Qui ea intentione accipit beneficium, vt reſignet in fauorem illius, qui de vacatione dedit notitiam, committit ſimoniam.*
2 *Diſtinguendum eſt inter oppoſitorem Presbyterum, & non Presbyterum.*
3 *Qui accipit beneficium, non intendens promoueri intra annum, ad quid teneatur.*
4 *Quid ſi ab initio voluntatem habuit promouendi, & illam mutauit.*
5 *Diſtinguitur cum Soto.*
6 *Rationibus contrarijs reſpondetur.*
7 *Authoris reſolutio.*
8 *Quid ſi beneficiarius hæſitauit circa promotionem.*
9 *Licita eſt illa intentio donec pinguius beneficium oppoſitor accipiat.*

10 *Quid ſi intentio fuit ſtatim reſignandi in oppoſitore Presbytero, & refertur opinio ad peccatum, & fructus damnans.*
11 *Contraria recitatur.*
12 *Reſoluitur quòd peccatum adeſt mortiferum, ſed non obligatio reſtituendi.*
13 *Quid ſi intentio fuit reſignandi congruo tempore.*
14 *Voluntas aliquid faciendi peior non eſt ipſo facto.*
15 *Veniale peccatum quando in his terminis ceſſet, vel non.*
16 *Quid conſulendum oppoſitoribus.*
17 *In cæteris beneficiis ſimplicibus intentio qualis eſſe debeat, & quid in Canonicatibus, & dignitatibus remiſſiuè.*
18 *Reſumitur quæſtio per concluſiones.*

1 DISTINGVENDI ſunt aliqui caſus. nam qui ea intentione accipit beneficium, vt reſignet in fauorem illius, qui de vacatione dedit notitiã, committit ſimoniam, vt cum Nauarro, & conſtitutionibus Gregor. XI. & Paul. IV. tradit Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 14. *q.* 4. *num.* 7. 8. & 9. & ſic contrahentes committunt peccatum mortale, & manent excommunicati, & pœnam priuationis omnium beneficiorum incurrunt, ex eadem conſtit. Pauli IV. *ibi* per Flaminium relata, & non loquimur de hoc caſu.

2 De illo autem loquimur, quando quis oppoſitionem faciens de curatu, intendit illum ſtatim reſignare, & renunciare vni, vel alteri, nihil cum illo loquendo, vel paciſcendo, in quo etiam diſtinguendum eſt inter oppoſitorem non Presbyterum, & Presbyterum.

3 Nam qui accipit beneficium Parochiale, non intendens promoueri intra annum præfixum, ſed vt illius anni fructus percipiat, & illo finito reſignet, renunciet, ſeu dimittat, hic talis cùm fraudulenter receperit, committit peccatum mortale, & ad prædictorum fructuum reſtitutionem tenetur, niſi voluntate mutata promotus fuerit, expreſſus textus *in cap. commiſſa*, § *cæterùm, de elect. lib.* 6. & *ibi* Archidiaconus *in fine, verb. mutata*, vbi notat fraudem committi, & commiſſam poſſe purgari, notant Nauarr. *in manuali, cap.* 25. *num.* 18. Iacobus de Graffis *deciſ. aur. conſc. lib.* 2. *cap.* 97. *num.* 54. Garcia *de benef. p.* 3. *cap.* 4. *à num.* 33. Leſſius *de iuſt. & iure, lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 133.

Quid autem erit, ſi ab initio voluntatem habuit ſuſcipiendi Presbyteriũ, & poſtea illam mutauit, Leſſius illum excuſat, *vbi ſuprà num.* 134. quia per Vicarium muneri ſuo ſatisfecit Parochus, & quia lex illa pœnalis eſt, & quia per mutationem illam non amittit beneficium, nec fructus. Nauarr. etiam illum excuſat, tam quia longè magis peccat qui à principio cum contraria accipit intentione, quàm qui cum bona accipiens poſtea cum mala commutauit, vt patet ex ſe, & textus ſolùm agit de accipiente malo animo, qui cùm ſit pœnalis, extra ſuum caſum non debet extendi, *l. Præſes, ff. de pœnis, cap. pœnæ, de pœnit. diſtinct.* 1. hæc Nauarr. *vbi ſuprà d. num.* 18. ſequuntur alij relati à Garcia *d. cap.* 4. *num.* 35. & 54. 4

Sed contrarium docuit Sotus *lib.* 10. *de iuſt. & iur. q.* 5. *art.* 6. videlicet huiuſmodi beneficiarium, ſeu Parochum à principio oppoſitionis cum intentione promouendi procedens, de fructibus illo tempore perceptis, nec ad peccatum, nec reſtitutionem obligari: de fructibus autem perceptis à tempore mutatæ voluntatis, ſcilicet non promouendi, ad peccatum, & reſtitutionẽ teneri, 5

teneri, & probat Sotus ex gloſſa *ibi verb.non intendens*, & quia par eſt ratio de receptione, vel retentione, & eum ſequuntur Graſſis *d.num.* 54. & Garcia *d.cap.*4.*num.*55.*&* 56. & Ioan. Gutierr.*lib.*2.*can. cap.*4. *num.*23. nam aliàs tam fraudulenter agit qui à principio non intendens promoueri, fructus percipit, quàm qui tunc intendens,poſtea mutat, & percipit, & ſic meliùs in hoc caſu loquuti fuerunt Garcia, Sotus, Gutierr. & Graſſis, quàm Leſſius, Nauarrus, & alij.

6 Quorum rationibus reſpondetur, quòd per mutationem voluntatis fraudulenter agit Parochus, & eadem eſt fraus in receptione, vel in retentione, & ſicut in illa fructus ſunt reſtituendi, & peccatum ineſt, ſic & in iſta, & ab hac fraude, peccato & reſtitutione non liberatur Parochus poſito Vicario, imò ipſius ſtipendium non eſſe deducendum docuerunt Garcia, & Gutierr. *vbi ſuprà,* & licèt magis peccet qui ab initio malam voluntatem habuit, non tamen ex hoc ceſſat fraus eius, qui poſtea bonam, in malam voluntatem mutauit, ex qua reſultat peccatum, & fructuum reſtitutio; nam textus ex vi rationis etiam agit de illa fraude poſtea concepta, ex gloſſa, & DD. relatis *ſuprà.* & quia textus ille non eſt pœnalis, ex Soto *d.art.*6. ibi, *Quoniam lex illa non eſt pœnalis,* & docet Garcia *d.c.*4.*num.*40. & patet.nam Parochus non intendens, vel non retinens intentionem promouendi, in reſtitutione fructuum, pœnam non recipit, ſed illos non acquirit, aliud namque eſt mulctare, aliud non acquirere, præterquam quòd etiamſi illa lex pœnalis eſſet ex identitate fraudis, & rationis, in acceptione & retentione eſſet extendenda, vt cum multis docuit Garcia *d.cap.*4.*num.*39.

7 Verùm hæc quæſtio inanis mihi videtur, quia nihil intereſt, an in ſuſceptione, vel retentione ſit fraus, & mala intentio, dummodo ipſa mutata Parochus promoueatur intra annum; tunc enim cum promotione illa intentio ſiue in initio, vel poſtea, purgatur, & poſſunt fructus licitè retineri, licèt peccatum ſit confitendum, & quòd talis fraus poſſit purgari, docuit gloſſa *in d.§.caterùm, verb.mutata,* & docuerunt Nauarr. Graſſis, & Archidiaconus relati ſuprà *num.* 3. quia ſicut ad culpam & fraudem arguitur à ſuſceptione ad retentionem; ſic ad purgationem, & medicinam culpæ arguendum eſt, vt ſicut in ſuſceptione admittitur purgatio, ſic & in retentione. placuit hoc verbum cogitaſſe, quia non legi illud in prædictis DD. itaq; tam ad forũ interius circa peccatum, & reſtitutionem, quàm ad exterius hoc vnum inſpiciendum eſt, an Parochus intra annum fuerit promotus, tunc culpa intentionis purgata manet circa fructuum reſtitutionem, & pro peccato in foro conſcientiæ pœnitentia imponetur; non tamen inſpicienda eſt intentio in ſuſceptione, vel retentione quoad fructus, ſed ſolùm quoad peccatum; quando verò Parochus anno elapſo promotus fuit, iam ſumus extra dubium, quia ſtatim amittit beneficium, & fructus ſuos non facit, nec poteſt ponere Vicarium, ex *d.§.caterùm*, & in ſpecie retulit Leſſius *d.cap.*34.*num.*135.

Rurſus quid ſi beneficiarius Parochialis hæſitauit circa promotionem? & bene loquutus fuit Sotus, ſimiliter illum peccare, & fructus non acquirere, & ſequitur Sotum Gutierr. *d.lib.*2. *can.cap.*4 *num.*22. quia textus abſolutam intentionem promouendi poſtulat, quam non habet hæſitans, aut dubitans, ſeu conditionaliter intendens, contra Nauarr. *d. num.* 18. & Graſſis ſuprà *num.*55.& Garciam *num* 49. vbi dubitantem abſoluerunt, item & hæſitantem, 8

Digitized by Google

ſitantem, ſeu conditionaliter intendentem.

9 De illa verò intentione promouendi & reſidendi, donec pinguius beneficium oppoſitor accipiat, non eſt diſputandum. nam licita eſt, cùm non violetur prædictus textus, & dum durat primum beneficium, iam neceſſaria eſt promotio cum effectu. nam illa intra annum eſt facienda, *cap. licèt Canon, de elect. in 6.* & aſſequutio alterius beneficij vſque ad triennium, communiter non habet locum, & fauent huic intentioni Nauarr. *dict. num.* 18. Syluest. *in ſumma, verb. beneficium* 3. *in fine*, & Graſſis *d. num.* 55.

10 Et hæc ſunt quæ de oppoſitore non Presbytero notari oportet; de illo verò, qui iam Presbyter ſe opponit ad Parochialem, cum intentione reſignandi, quid eſt dicendum? Et quidem in hoc dubio ſimiliter diſtinguendum eſt. nam ſi intentio fuit ſtatim reſignandi paulò poſt adeptam poſſeſſionem, talis intentio fraudulenta videtur, & ſic ſumus adhuc in mente Pontificis *in d. §. cæterùm*. nam licèt ſpecies ſit diſſimilis, mens tamen, & vis rationis eadem eſt, ibi, *Cùm eos receperis fraudulenter*, &c. & ita Pontifex ex fraude arguit diſceſſurum à beneficio, ſi intra annum intentionem non promouendi habuerit, & par eſt ſi diſceſſurus iam Presbyter, ſtatim diſcedendi mentem conceperit. nam ſubreptitiè ſe opponit, & intrat, vt poſt ingreſſum penſionem recipiat, & veluti fur concepto furto diſcedat, & quaſi canis offam in ore portans velociter currat, & à domo, quæ eſt beneficium adeptum, hilaris exeat, itaque in hac ſpecie ex eadem mente Pontificis oppoſitorem cum tali intentione ſuſcipientem, tam citò reſignantem graui culpa non carere, ſcilicet fraudis in mente conceptæ, & adhuc peccare mortaliter, & debere fructus reſtituere, tenuerunt Azor *lib. 6. cap. 9. quæſ. 4.* & Garcia *in addition. ad 3. p. cap. 4. in fine*, ex ea ratione, quia perinde eſt habere voluntatem non reſidendi, vel non ſe promouendi.

Sed contrarium, ſcilicet non ad fructus reſtituendos teneri, probat. nam ſi ipſe tanquam Presbyter pro illo tempore ſeruit Parochiali beneficio, iam iuſtè pro ſeruitio fructus acquirit, & in nihilo detrahit, & illos ſuos facit, cùm oneribus beneficij ſatisfaciat, & colligitur ex eodem §. *cæterùm*, dum ideò ibi beneficiarius fructus perdit, quia non intendit promoueri, nec promotus fuit, ſed imò ante promotionem diſceſſit, & ſic arguitur quòd ſi promotus fuiſſet, & beneficio deſeruiſſet, & oneribus ſatisfaceret, vtique reſtitutio ceſſaret, cùm deſeruiendo fructus acquireret, & Eccleſiam non defraudaret à ſeruitio, & ſic optimè docuit Leſſius *d. cap. 4. num.* 136. & quòd adhuc non adeſt mortiferum peccatum, de conſilio Nauarri *conſ.* 24. quia non infertur notabile detrimentum, quòd putat Leſſius eſſe verum, niſi fortè reſignet in fauorem eius, qui parum eſt idoneus, quæ conſideratio non vrget, cùm reſignatarius præſentetur, & examinetur poſtea ab Ordinario. 11

Itaque meo videri veriorem cenſeo primam opinionem circa peccatum mortiferum, quia notabile detrimentum infertur beneficio ex tam celeri reſignatione, & ex rationibus ſuprà relatis, & ſecundam opinionem cenſeo veriorem quoad fructus, vt ad illos reſtituendos Parochus non teneatur. 12

Si verò intentio fuit in oppoſitore Presbytero non ſtatim reſignandi, ſed lapſo congruo tempore, quando aliqua ſe offerat occaſio, ſeu opportunitas, vel quando iam adimpletum ſit cum illo beneficio verè, & realiter illi per aliquos annos tres, vel ampliùs deſeruiendo, 13

Digitized by Google

ſeruiendo, tunc talis intentio non eſt fraudulenta, cùm habeat verum effectum, & temporis alicuius reale ſeruitium, ex quo iam Parochiali Eccleſiæ retributio facta fuit, & ipſa facta excluditur fraus, quæ peccatum poterat operari, & fraude excluſa intrat licitam eſſe renunciationem, reſignationem, vel diſceſſum, cuius intentio, & voluntas in illo caſu non eſt peccaminoſa. nam ſi tunc factum licitum eſt,
14 licita erit facti intentio: † Non enim voluntas aliquid faciendi peior eſt ipſo facto, imò ab eo malitiam, aut bonitatem accipit. Thomas Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 31. num. 16.* loquens de illo, qui initiatur prima tonſura, & minoribus cum intentione diſcedendi, & ex illa ratione illum liberat à culpa, & reſpondet contrariis, quod idem agit Antonin. Diana *reſol. moral. tract. 2.*
15 *miſcell. reſol. 22.* † & licèt Leſſ. *d. n. 136.* ad peccatum veniale condemnet, ceſſabit tamen ſi inconſtantia aliqua cauſa iuſtificetur, ex traditis ab eodem Sanchez *d. diſp. 31. num. 9. 11. & 12.* & ſufficit quòd intentio dirigatur, & exequatur, vt ſuprà *num. 12.*

16 Opportunum autem erit in hoc oppoſitore non ad tres annos tantùm intentionem reſtringere, ſed ad amplius, ſicut Dei voluntas fuerit, & tempus, & occaſionem circumſtantiæ demonſtrauerint, & ſecuriùs dum ſe opponit habere rectam, & veram intentionem in beneficio permanendi, donec aliquod pinguius officium, vel beneficium adipiſcatur, vel donec iuſtum fuerit retrocedendi ex iuſta cauſa, vel honoris, ſi perſonæ qualitas, iam aliquibus elapſis annis in illo miniſterio inhoneſtè reputetur, & habeatur, vel ſalutis, vel ætatis.

17 De cæteris autem beneficiis ſimplicibus intentio qualis eſſe debeat in acceptante, & quòd ſufficiat ſatisfaciendi eius oneribus, etiamſi non intendat promoueri; ſi Ordo talis non requiratur, dummodo ſaltim Clericorum more, & habitu viuendi intentio fiat, docet idem Sotus *d. artic. 6.* Graffis *d. num. 55.* Nauarr. *d. num. 18.* vbi liberat contrarium intendentem à fructuum reſtitutione, licèt non à culpa graui, quam imponunt prædictus Sotus, & alij congeſti per Garciam *d. cap. 4. n. 44.* per quem *à num. 34. vſque ad* 41. etiam videri poteſt de dignitates, & Canonicatus accipientibus, ſine intentione aſſumendi Ordinem annexum, vt peccent mortaliter, & ad reſtitutionem teneantur, intendentes non aſſumere illum Ordinem, & fructus interim percipere, præbendam poſtea dimiſſuri, aut compellantur ordinari; ſecus ſi intentio ſit non aſſumendi ſacrum Ordinem, dum eis permiſſum fuerit, nec cogantur illos aſſumere. hæc ſunt Garciæ verba, & reſolutio, quam ego extendo ad aſſumentes beneficia ſimplicia, quibus eſt annexus Ordo ſacer, per eaſdem rationes.

Reſumemus igitur ſupradicta per diſcretas concluſiones, quarum 18

Prima ſit, qui ea intentione accipit beneficium, vt reſignet in fauorem illius, qui de vacatione dedit notitiam, committit ſimoniam, & contrahentes peccant mortaliter, & manent excommunicati, & incurrunt pœnam priuationis omnium beneficiorum.

Secunda ſit, qui accipit beneficium Parochiale, non intendens promoueri intra annum præfixum, ſed vt illius anni fructus percipiat, & illo finito reſignet, committit peccatum mortale, cum obligatione reſtituendi, niſi voluntate mutata promotus fuerit.

Tertia ſit, qui initio bonam voluntatem habuit ſuſcipiendi Presbyterium, & poſtea illam in malam commutauit de tempore bonæ voluntatis,

Digitized by Google

ad nihil teneri; de tempore autem malæ voluntatis ad peccatum, & reſtitutionem obligari, nec liberatur poſito Vicario, cuius ſtipendium non eſt deducendum.

Quarta ſit, Parochus ſi mutata mala voluntate permoueatur intra annum, admittitur purgatio circa reſtitutionem in vtroque foro, licèt peccatum ſit confitendum.

Quinta, ſi Parochus anno elapſo promoueatur, ſtatim amittit beneficium, & fructus ſuos non facit, nec poteſt ponere Vicarium.

Sexta, Parochus hæſitans circa intentionem promouendi, peccat, & fructus non acquirit.

Septima, qui accipit beneficium cum intentione promouendi, & reſidendi, donec pinguius beneficium acceperit, ad nihil tenetur.

Octaua, Presbyter qui ea intentione accipit beneficium Parochiale, vt ſtatim reſignet, ad peccatum tenetur: ſed non ad reſtitutionem temporis, ſi in illo Eccleſiæ deſeruiuit.

Nona, ſi intentio fuit reſignandi congruo tempore, ad nihil tenetur.

Decima, qui initiatur prima tonſura, & minoribus cum intentione diſcedendi ad ſummum veniale peccatum committit, ſi ſine cauſa diſcedat, ſecus ſi cum cauſa.

Vndecima, in beneficiis ſimplicibus intentio debet eſſe ſatisfaciendi oneribus, & viuendi Clericorum more & habitu, aliàs peccatum mortale committitur, ſine tamen obligatione reſtitutionis.

Duodecima, ſi Ordo ſacer requiratur in Canonicatibus, & dignitatibus, & beneficiis ſimplicibus, intendens illum Ordinem non aſſumere, & fructus percipere, & poſtea dimittere, ſeu compellatur Ordinari, peccat cum obligatione reſtitutionis.

Decimatertia, ſecus ſi intentio ſit non aſſumendi ſacrum Ordinem, dum illi permiſſum fuerit, nec cogatur ordinari, quia ad nihil tenetur.

QVÆST. LV.

Executor teſtamentarius pro herede anima teſtatoris, an compromiſſum facere valeat ſuper bonis, & litibus ipſius animæ, & bonorum defuncti. quæſtio ſelecta, & practicata.

SVMMARIVM.

1 *Caſus practicatus refertur.*
2 *Executor mandati terminos excedere non poteſt.*
3 *In omni iudicio legitimatio perſonarum eſt facienda.*
4 *Commiſſio executorum perſonas eorum non egreditur.*
5 *Compromiſſum ſpecialem licentiam poſcit.*
6 *Procurator ſine ſpeciali mandato compromittere non valet.*
7 *In compromiſſo venit alienatio, & ad alienationem requiritur ſpeciale mandatum.*
8 *Compromiſſi ſcriptura paratam habet executionem.*
9 *Ad renunciationem etiam mandatum ſpeciale requiritur.*
10 *Et ad faciẽdum incurrere in pœnã.*
11 *Concluſio ex prædictis.*
12 *Praxis obſeruanda, vt executoris compromiſſum valeat.*

QVIDAM teſtamentarius executor compoſitionis, & medij cauſa cum tertio compromiſſum 1

ſum fecit ad defuncti bona ius contendente, & per publicam ſcripturam illa obligauit arbitri ſententiæ ſimul cum illo tertio, & ambo ipſæ ſe ſubiecerunt, cum ſolitis clauſulis executiuis, vt tali ſententiæ tanquam rei iudicatæ per ipſos ſtandum eſſet;poſtea arbiter executorem ad ſolutionem 500. ducatorum condemnauit, & ab illo tertio fuit contra illum mandatum executionis poſtulatum; an illud de iure procederet, dubitaui, & decreui virtute talis compromiſſi denegandum eſſe mandatum, ex ſequentibus.

2 *Primò* nam in clauſula executorum à teſtatore nõ extat data facultas compromittendi,ſed ſolùm exequendi Miſſas,& legata,& diſtribuendi pro Miſſis reliqua bona. Cùm ergo executor non habeat facultatem compromittendi, compromittere non valet. nam mandati terminos excedere non poteſt ſicut Procurator, *l.diligenter, ff.mandati*.

3 *Secundò*, in omni iudicio legitimatio,& habilitas perſonarum eſt facienda. Vantius cum aliis *de nullitat. ex defectu mandati*, *num.* 3. & ſic executor faciens compromiſſum ſine clauſula expreſſa mandati teſtatoris, non habet legitimam perſonam intrandi in iudicio, quia non eſt pars in illo compromiſſo,& illius virtute, nec actor reúſve eſſe nequit.

4 *Tertiò*, quia commiſſio executorum adeò eſt ſtricta,vt perſonas eorum non egrediatur, nec per tertium officium illud poſſit exerceri; quia cenſetur electa induſtria propriæ perſonæ, vt cum aliis docuit Spino *ſpecul. teſtam gl.*28. *num.*21.Tiraquellus in terminis *tract. de priuil pia cauſa.priuilegio* 31.Quando autem executor compromittit, iam officium ſuum perſonaliſſimum in arbitrum, ſeu arbitratorem transfert, & ſic videtur quòd compromittere non valeat, niſi in clauſula habeat poteſtatem à teſtatore tam ad iudicialia agendo,vel defendendo, quàm ad compromittendum. vnde optimè idem Spino *d.gloſſ.num.*30 ait ibi, *& tene quòd ſi in teſtamento data eſt executoribus facultas,vt quotidie fit,tunc poterunt vendere propria autoritate id, quod magis expediat,ad ſoluenda, quæ à teſtatore ſunt mandata, argumento textus* in l.ſicut, §.venditio, ff quibus mod. pignus, vel hypotheca ſoluitur, *&c.*

Quartò,quia compromiſſum ſpecialem licentiam poſcit, & nec curatoribus,aut tutoribus licet de rebus pupillorum, vel minorum compromittere ſine ſolemnitate, & iudicis licentia, Gratian. *diſcept.forenſ. tom.*3. *cap.*586. *num.* 52. *&* 53. Menoch. *de arbitrar. caſ.*171. *num.* 43. *&* 44. vbi ait, quòd ex compromiſſo ſequitur alienatio, & fatetur etiam Gratianus, ibi, *propter auctoritatem auferendi vni, & dandi alteri*, &c. multos congerit Bertachin. *in verb. compromiſſum per tutorem,num.* 10. Maceraten. *var. reſol. lib.*2. *reſol.*2. *num.*4. cum aliis. 5

Et Procurator ſine ſpeciali mandato, aut cum libera compromittere non valet.Marian. Socin. *conſil.* 18.incipit, *Proſequendo ordinem,verſ.ſecundò ſequitur, in* 1.*part.* refert idem Bertachin. *in eod. verb. compromiſſum per quos fieri debeat,verſ.compromiſſum factum per Procuratorem.* 6

Et ratio eſt, quia in compromiſſo venit alienatio, vt ſuprà *num.* 5. & ad alienationem, ſeu venditionem requiritur ſpeciale mandatum. Seraphinus *deciſ.*831.*num.*4. Maceraten.*variarum reſolutionum lib.*1. *reſolut.*21. *num.*19. Caualcan.*deciſ.*31.*num.*15.*part.*2. 7

Item ſcriptura compromiſſi paratam habet executionem, & ab ea non appellatur quoad effectum ſuſpenſiuum, ſed tantùm deuolutiuum, ex traditis 8

Digitized by Google

à Parlador. *lib.2. rerum quotid. cap.fin. 1.part.* §.2. *num.*1. & 23. nam in ipſa ſcriptura, partes compromittentes imponunt ſibi pœnam, ſi compromiſſo non ſteterint, & ſtatuunt ipſum perſequi, & ſic renunciant appellationi ſaltim ſuſpenſiuæ.

9 Ad quam renunciationem etiam ſpeciale requiritur mandatum. Seraphinus *deciſ.*857.*num.*3.

10 Et ad faciendum incurrere in pœnam ſimiliter ſpeci alitas mandati poſtulatur. Maceraten *dict.lib.*3.*reſolut.*1. *num.*65. cum Felino, Pariſio, Rolando, Burſato, & Lancelloto.

11 Colligitur ergo ex prædictis executores teſtamentorum compromittere non poſſe ſine ſpeciali clauſula teſtatoris, & ſic mandatum executionis contra executorem poſtulatum ſuprà *num.*1, meritò fuit denegatum, vtpote petitum contra non partem, & vtpote nullum compromiſſum; conceſſum autem fuit virtute alterius inſtrumenti facti à teſtatore in fauorem ipſius tertij.

12 Sed quæ praxis erit obſeruanda, vt compromiſſum executoris teſtamenti valeat; dubitari poterit? Et à quodam Aduocato de hoc articulo interrogatus, dum hæc cauſa agebatur, illi reſpondi libellum eſſe præſentandum coram Epiſcopo, ſeu eius Vicario, vel Viſitatore, qui ſunt animarum patres, vt ſuprà 1.*part.q*... & qui in locum animæ defuncti ſuccedunt, & ipſam repræſentant, & per ipſum libellum dicendum eſt cauſam & vtilitatem compromiſſi, qua per informationem oſtenſa ipſe Epiſcopus, Vicarius, vel Viſitator dabunt licentiam executori compromittendi, & tunc tale compromiſſum rectum & firmum erit exemplo tutorum & curatorum, vt ſuprà *num.* 5. qui eamdem ſolennitatem ſeruare debent in compromiſſis minorum, petendo licentiam iudici ſeculari, & probando vtilitatem compromiſſi.

QVÆST. LVI.

Vtrùm Princeps ſecularis reducere, extinguere, vel vnire valeat laicorum Confraternitates, & Aceuedus redarguitur. vtilis & ſelecta quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Caſus practicatus refertur.*
2 *Et praxis illius ordinaria.*
3 *Agitur de text.* in l.3. tit.14. lib.8. recopil.
4 *Aceuedus redarguitur.*
5 *Confraternitates viſitantur ab Ordinario, & non à iudicibus ſecularibus.*
6 *Confraternitatum præcipua onera, & cui ſubijciantur.*
7 *Concluſio quæſtionis.*
8 *Princeps & ſupremi Senatores ſcire præſumuntur erectiones Confraternitatum, & facti alieni publici & notorij ſcientia præſumitur.*
9 *Omnis lex ſecularis habet tacitam cõditionem, ſi à populo acceptetur.*
10 *Leges Eccleſiaſticæ & Pontificiæ populi acceptationem reſpicere non tenentur.*

IN omni miniſterij tempore numquam videram actum de hoc puncto, niſi ſemel, vidi enim Regalem prouiſionem ſupremorum Magiſtratuum, quia iudici Eccleſiaſtico & ſeculari committebatur, informarent ſupremo Conſilio ſuper reductione Confraternitatum loci, & informamus cum effectu, & poſtea non 1

vidi

Digitized by Google

vidi ipſam reductionem, fortaſſis per partes non proſequutam nam ſi fuiſſet, non dubito quin illam obtinuiſſent, ſed adhuc intra locum conqueſtus fui, & miratus quòd ſupremi laici Senatores, de illo puncto agere potuiſſent, ex rationibus ſequentibus.

2 *Prima*, quia praxis ordinaria in erigendis Confraternitatibus eſt recurrere ad ordinarium Eccleſiaſticum, & præſentare ſtatuta & ordinationes per tractatus Confratrum digeſtas, & petere, vt illis approbatis & confirmatis licentia detur tali Confratriæ, & ipſa ſimul cum ſtatutis approbetur ab Ordinario, qui cognito de talibus ſtatutis, & viſo an aliquid peccaminoſum, ſeu vitioſum contineant, ipſo non reperto, expedit litteras ordinarias approbationis, cum quibus Confraternitas procedere incepit in Eccleſia, in qua adſcribitur, & ſic eſt cautum ex conſtitutione ſynodali Toletana, & aliorum Epiſcopatuum, immò ex eadem conſtitutione & ordinatione præceptum eſt Viſitatoribus, vt non admittant vllam Confratriam, ſed illam derogent, & excludant, ſi Ordinarij approbatione caruerit, & ſic practicatur. nam prima vice, qua viſitatur Confraternitas, poſtulatur à Viſitatore, vt exhibeatur Ordinarij approbatio ſimul cum ſtatutis etiam approbatis, & illis viſis viſitatur Confraternitas in ſuo libro, in cuius capite poſita extant illa licentia & ſtatuta, & ſi defecerint, ponitur decretum per Viſitatorem in dicto libro quòd Confraternitate non vtatur, donec illa ſolennitas ſit obtenta, de qua agunt Leo *Theſauro fori Eccleſ. part.4. cap.2. per tot.* & Maceraten. *variarum reſolutionum lib.11. reſolut.66. etiam per tot.* Cùm ergo in praxi erectionis Confraternitatum, non interueniat licentia Regis, aut Conſilij, illam introducere non debemus in reductione, ſeu vnione, quia correlatiua ſunt principium & finis, & omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur, vt ſuprà notauimus *quaſt.52.num.6.*

Secunda, quia etſi *l.3.tit.14.lib.8.recopilat.* petat in erectione fraternitatum licentiam Regis & Epiſcopi, ibi, *y precediendo nueſtra licentia, y autoridad del prelado, y que de aqui adelante no ſe hagan otras, ſaluo en la manera ſuſo dicha ſo grandes penas*, &c. hæc tamen Regis licentia non eſt in praxi recepta, ſed ſolùm Epiſcopi, aut Ordinarij, & ita toto vitæ curſu vidi practicari, & viſitando multoties practicaui. nam Confraternitates erectas cum ſola Ordinarij Eccleſiaſtici licentia viſitaui ſine alia Regis, aut ſupremi Conſilij, nec in tantis oppidis de illa obtinenda vmquam fuit actum, vel poſt erectionem dictum de nullitate. 3

Ex qua lege 3. & verbis eius recitatis, redarguendus venit Aceued. *ibi num.22.* dum diſiunctiuè loquutus fuit, nempe quòd Regis licentia, vel ſaltim Epiſcopi requiratur, cùm lex manifeſtè, non diſiunctiuè, ſed copulatiuè & coniunctiuè loquatur, vt *numero proximo.* 4

Tertia ratio eſt, quia Confraternitates viſitantur ab Ordinario, ex Concil. Trident. *ſeſſ.22 cap.98.* Aceued. *in dict. l.3.num.9.* Leo *d.cap.2. num.38. 39. &* 40. Maceraten *d.reſol.66.num.4.* & diximus ſuprà *1.part. quaſt.vicar.quaſt... num...* & non viſitantur à iudicibus & ordinariis ſecularibus, vt videmus in praxi; ſi ergo non viſitantur, ita nec reduci, aut extingui debent, cùm hæc actio ſit conſequutiua ad cognitionem viſitationis. 5

Quarta ratio eſt, quia dictæ Confraternitates ad proceſſiones tenentur accedere, ex Leone *d.cap.2.à num.142.* & iurgia ibi orta inter eaſdem Confraternitates ſuper loco, vel inſignibus 6

Digitized by Google

debet Ordinarius decidere, & componere. Maceraten. *d. deciſ.66. à num.* 5. vbi etiam probat Confraternitates ſubeſſe Epiſcopo Papiæ, quia habent Eccleſias cum campanis, in quibus diuina celebrantur, & ſunt inſtitutæ ad ſpiritualitatem, & opera ſpiritualia, & charitatis, & ſunt erectæ auctoritate Epiſcopi, quæ omnia verificantur in Confraternitatibus Hiſpaniæ. nam illa etiam habent Eccleſias cum campanis, quibus sũt adſcriptę, & ad Capitula ſua vtuntur eiſdem campanis, & cæteris Eccleſiæ bonis, & ornamentis, & ſunt inſtitutæ ad ſpiritualitatem, & opera pia, & Ordinarij auctoritate, & ſic illud ſubeſſe dicendum eſt, vnde iuſtè ipſe ordinationes, & ſtatuta examinat, vt probat Leo *d cap.2.num.*38. & viſitat, vt *n.* 41. & rationem ab eis poſtulat, vt *num.*149.

7 Cùm ergo tales Confraternitates ſubſint Epiſcopo à principio, etiam vſque ad finem, nempe ſi reduci, aut extingui oporteat, ſubeſſe debent, vt diximus ſuprà *num.2.in fine.*

8 Nec dicatur, quòd Princeps & ſupremi Senatores ignorant legis Regni non vſum, vnde poſſunt illum quoties voluerint praxi roborare, quia reſpondetur quòd publicæ, & notoriæ ſunt erectiones Confraternitatum, cùm multoties fiant adhuc in Curia Principis, & Senatorum, & ſic ignorare non debent, nec præſumuntur quod publicè & notoriè fit, ex traditis per Menoch. *de præſumpt. lib.6.præſ.*23. *num.* 68. & 69.

9 Demum ſiue ſciant, ſiue ignorent illas erectiones, illa lex prædicta minimè recepta extat, vt ſuprà dixi *num.*3. & ſic non attendenda, cùm omnis lex ſæcularis habeat tacitam conditionem, ſi à populo acceptetur. nam populus iuriſdictionem tranſtulit in Regem, & ita ex ipſius benigna voluntate creditur à lege non acceptata diſcedere, vt cum multis notauit Diana *tract. de legibus q* 1. *§. ſed contrariam*, & dicam infrà *q.*122. *num.*7. vnde non ſcientia, vel ignorantia conſideranda (licèt fortiùs ſit cum ſcientia præſumpta procedere, vt ſuprà *num.*8.) ſed conſideranda eſt in primis debilitas legis ex non vſu, ſeu non receptione, qualis interuenit in lege Regni relata ſuprà *n.*3. Dixi *omnis lex ſæcularis*, ad differentiam legis Eccleſiaſticæ, & Pontificiæ, quæ cùm iuriſdictionem non à populo, ſed à Deo immediatè receperit, ita populi acceptationem reſpicere non tenetur, vt infrà dicam *d q.*122.*num.*9.

QVÆST. LVII.

Circa l.10. tit.17. lib.4. recopil. *& an iuxta illam agens ex vna cauſa, & probans ex alia, obtinere debeat, & opinio Ioan Gutierr. improbatur. practica, & non vulgaris quæſtio.*

SVMMARIVM.

1 *Duas communes recitat Gutierr. & ipſe affirmatiuam tenet.*
2 *Contraria ſententia probatur ex verbis legis.*
3 *A coniunctione duorum capitum argumentari licet, & verba antecedentia declarant ſequentia.*
4 *Vna pars teſtamenti aliam declarat.*
5 *Super petitis pronunciandum eſt.*
6 *Aceuedi reſponſio refertur.*
7 *Et ipſius conſilium.*
8 *Aceuedi dictis ſtandum eſt.*

9 Gu-

Digitized by Google

9 Gutierr. quomodo intelligendus.
10 Eiuſdem interpretatio refertur.
11 Et redarguitur.

1 HANC quæſtionem latè examinat Ioan. Gutierr. *pract. qq. lib. 1. q. 100. à num. 1.* à quo vſque ad *num. 7.* refert duas communes opiniones, & tandem *num. 7.* priorem receptiorem, veriorem, & tenendam iudicat, nempe vt agens ex vna cauſa, & probans ex alia, obtinere debeat, & reſpondet contrariis.

2 Verùm ego recurrens ad verba legis, ex quibus ipſius mens firmiter colligitur, & perpenditur, ponderabam ex illis contrariam ſententiam, ait enim, *Conteniendoſe toda via en la demanda, la coſa que el demandador entendio demandar, o el acuſador pedir, ſeyendo hallada, y probada la verdad del fecho por el proceſſo, en qualquiera de las inſtancias que ſe viere ſobre que ſe pueda dar cierta ſentencia, que los Iueces que conocieren de los pleytos, y los ouieren de librar los determinen, y juzguen ſegun la verdad que hallaren probada en los tales pleytos*, &c. dum ergo textus poſtulat libellum, & rem, & immediatè probationem veritatis, arguitur quòd illa probatio à libelli, & rei propoſitione dependet, & ipſi propoſitioni adhæret, & ſic quòd agens debeat deducere, & probare ex vna cauſa, & non ex diuerſa.
3 † nam ſi argumentum licitum eſt à coniunctione duorum capitum, vel à combinatione duarum legum, vt ex Euerardo *loco* 28. multò meliùs à coniunctione eiuſdem legis, cuius verba antecedentia declarant ſequentia, bonus textus *in l. vtrùm, de petit. hæred.* & tradit Menoch. *conſ.* 242. *num.* 13. dixi ſuprà *quæſt.* 7. *num.* 5.

4 Et in ſimili dicimus quòd vna pars teſtamenti aliam declarat, *l. qui filiabus, de legat.* 1. & cum pluribus notat idem Menoch. *d. conſ.* 242. *& num.* 13.

Vlteriùs ait lex Regia, ibi, *ſobre que ſe pueda dar cierta ſentencia*, &c. quæ verba hanc partem manifeſtè probant. nam ſine libello, & petitione partis in proceſſu deducta certa ſententia dari, & pronunciari nequit, & ita arguitur quòd deducta vna cauſa, & alia probata, nequaquam ſuper hac declarari poſſit per iudicem, ſine deductione libelli, ex quo ſententiæ certitudo dimanat; quid enim dicere valebit iudex ex cauſæ vnius probatione ſine partis petitione, aut quomodo ſentẽtiam ordinabit? ideò optimè Aceued. *in d. l.* 10. §. *ſobre que ſe pueda dar cierta ſentencia, n.* 115. *& ſeqq.* docet quòd ſẽper ſuper petitis pronunciandum eſt, & quòd hodie ſententia debet eſſe conformis libello, & ſubdit *num.* 118. in his verbis, poſtquam enim lex noſtra iuſſit debere libellum continere rem quæ petitur clarè, & expreſsè, ita quòd de intentione partis conſtet, ſubdit legiſlator hoc ideò eſſe, vt ſuper eo quod petitum eſt, poſſit ferri certa ſententia. Ecce ergo quomodo ſuper petitis pronunciandum eſt, quod & fundatur. nam nullus inauditus condemnandus eſt, *c. cùm Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſ. & propriet.* ſed ſi vna res petitur, & ſuper alia quàm petita fiat condemnatio, manifeſtè patet reum inauditum condemnari, quia ſuper illa alia re, quàm petita, nihil allegauit, neque neceſſe erat allegare, quandoquidem illa non, ſed alia petebatur. ergo ſuper petitis pronunciandum eſt, &c. 5

Et poſtea reſpondet Marantæ, & Menochio, vt intelligantur quando vna res, & petitio fuit facta ex vna cauſa, & ex alia fuit probata quòd tunc ſi pronuncietur ex cauſa probata, non pronunciatur extra petita, nec ſuper non petitis, ſed extra modum petitum, & intentatum. Quare nil 6

mirum

Digitized by Google

mirum quòd ſuper illo modo poſſit pronunciari,cùm ſuper petitis pronuncietur.

7 Et adhuc inſiſtit Aceued. *num.*123. ibi, *Quamuis & tunc,ſi index eſſem, & viderem reum non habuiſſe notitiam cauſæ probatæ,& non deductæ in tempore,in quo potuerit ſe ab ea defendere, tunc vtique à cauſa petita eum definitiuè abſoluerem, & circa probatam ius ſuum illæſum relinquerem, & ſaluum,vt ſuper eam iuſtitiam ſuam peteret, quando, & quomodo,& vbi locus eſſet de iure, ſecutus conſilium Baldi*, &c.

8 Itaque Aceuedi dictis in hoc puncto ſtandum eſt. nam ipſe optimè legem Regni intellexit,& declarauit, & contrarij DD.ab ipſo relati *d.num.*118. & Menoch. *de arbitrar. lib.*1.*quæſt.*31. Farinac. *in praxi crimin.tom.*1. *quæſt.*1. *num.* 33. & multi alij, docentes quòd vna cauſa deducta, & alia probata, ſuper illa ſequi poſſit condemnatio,quãdo procederetur ſola facti veritate inſpecta,intelligendi ſunt ſecundùm declarationem Aceuedi, nempe,vt ſi vna res petatur,& deducatur, & alia probetur, minimè ſuper hac ferri poſſit condemnatio,nec ſententia etiam ſola veritate attenta; ſecus verò ſi vna cauſa deducatur, & res ex vna via & capite,& ex alio probetur, quia tunc ſolus modus variatur, & non res, & adhuc tunc Aceuedus reum à petita re abſolueret, & actori ius ſuum illæſum relinqueret, vt ſuper modo, & capite probato, iterum libellum offerret, ne reus indefenſus, & inauditus remanſiſſet.

9 Cum prædictis DD. intelligendus eſt Gutierr. *d.quæſt.*100. dum Aceuedo non ponderato, eius declarationem non admiſit, nec retulit, tradendo illam regulam quòd vna cauſa deducta, & alia probata, ſuper illa pronunciari poſſit,& *num.*8.licèt contrariis reſpondere contendat, adhuc non ſatisfacit. nam per eum, & per quos citat,iam litis conteſtatio eſt neceſſaria parte opponente, & licèt publicatis atteſtationibus reus admittatur ad probandum, quando ante probationes reus inſtrui non potuit,*cap.ex tenore* 35.*de teſtibus*, de quo Ioan.Parlador. *lib.*2.*rer.quotid. cap.* 17. *in fine*. hæc tamen defenſio multò melior, & vtilior eſſet reo, ſi à principio datus libellus cognita,& deducta cauſa, & petitio fuiſſet; vulnus autem præuiſum, & iacula præuiſa minus feriunt, vt dicitur communiter.

Demum inſiſtit Gutierr. *dict.lib.*1. *quæſt.*101. quòd etiam deficiente petitione in libello probata veritate debeat actor obtinere,& probat ex illo verbo legis 10.ibi, *o faltare en la demanda el pedimiento*. dummodo factum verè probetur,& res in libello contineatur; in curia tamen, vel errore deſit petitio, qua deficiente, adhuc libellus vocari poteſt,eo maximè,ſi clauſula ſalutifera adiiciatur, ſcilicet ſuper quibus peto iuſtitiam miniſtrari, omni meliori modo, &c. 10

Quæ interpretatio parum vrget, ponderatis illis verbis legis, ibi, *Contemendo toda via en la demanda la coſa que el demandador entendio demandar, o el acuſador pedir*,&c. Difficile autem poſſumus libellum concipere, & rem petitam,vel poſtulari intellectam, ſine aliquo verbo *petitionis*, vel *poſtulationis*. ſi enim initium libelli ſit,vt ait Gutierr.*d.q.*101.*num.*1.*demando ante v.m. a fullano*.& poſtea neceſſum eſt addere rem debitam ex quadam cauſa, ex his verbis iam conſtat de aliquali petitione in illo verbo,*demando*, & ſic illa quæſtio,& diuiſio à Gutierr. propoſita non mihi placet,& cum petitione pertranſit, Aceued.*in d.l.*10.*num.*113. ibi, *vt ex eo colligatur quid actor petat*, &c. 11

&

Digitized by Google

& num. 115. ibi, *vt non condemnet iudex in alia re quàm in petita,*&c. itaque admiſſo libello, & re, conſequenter aliquod verbum erit pronunciandum circa petitionem factam, vel intellectam, quod ſufficiat, vt qualis qualis petitio in libello contineatur, & ex illa ſententia formari poterit per iudicem; vnde quæſtio Gutierr. verbalis eſt, & ſic parum vtilis in practica, ſi ad ſupradicta non vulgaria aduertatur. Licèt enim prædicta lex in principio narratiuè aſſerat illa verba, *o faltare en la demanda el pedimiento.* ex quibus petitionem non eſſe neceſſariam arguatur, quando res ſola veritate iudicanda ſit, vt ſuprà *num.* 7. poſtea tamen addit alia verba relata ſuprà *hoc num.* ex quibus aliquod verbum petitionis eſſe ſupponendum ponderauimus proximè, & illa prima verba antecedentia per ſubſequentia declaranda, & accipienda ſunt, vt ſuprà *num.* 2. *in fine.* Dixi *aliquod verbum,* vt non diſcedam à ſenſu legis. ibi, *Entendio demandar, o el acuſador pedir,*&c. vbi manifeſtè patet petitionem non fuiſſe claram, & manifeſtam. tunc namque non quadraret illud verbum *entendio*, & ita dixi *aliqualis petitio,* per vnam vocem libello, & rei adhibitam, quæ ad ſententiam concipiendam ſuper petitis, & quali quali petitione ſufficiat.

QVÆST. LVIII.

An iudex Eccleſiaſticus, vel ſæcularis poſſit, vel teneatur de officio opponere deſertionem appellationis à ſententia per ipſum lata, & opinio Ioan. Gutierr. impugnatur. non vulgaris quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Gutierr. refertur, cum ſuis fundamentis.*
2 *Contraria Authoris recitatur.*
3 *Deſertio nihil aliud eſt, quàm exceptio.*
4 *Quoties actio ipſo iure non tollitur, iudex non debet actorem repellere.*
5 *Iura* in cap. cùm ſit Romana, & cap. concertationi, de appellat. in 6. *expenduntur.*
6 *Tempus non eſt modus tollendæ obligationis.*
7 *Fundamentis contrariis reſpondetur.*

PRÆCITATVS Gutierr. *d. l.* 1. *pract. qq. q.* 103. tenet quòd iudex poteſt, & debet de officio opponere deſertionem, & eam exequi, ex aliquibus fundamentis. 1

Primum, quia *lex* 2. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopil.* habet formam præſentationis, & clauſulam decreti irritantis, & quòd ſibi imputet appellans ſi debito tempore ſe non præſentauerit.

Secundum, quia iudex ex officio etiam parte non opponente poteſt pronunciare appellationem eſſe deſertam, vt tenet Maranta *de ord. iud.* 6. *part. tit. de appellat. num.* 398. *pag.* 643. & ſequitur Auendañ. *cap.* 1. *prætor. num.* 32. *fol.* 19.

Tertium, quia verba legis prædictæ adeò rigida ſunt, vt iuriſdictionem in prædictis cauſis iudici *ad quem*, auferre videantur, & appellanti audientiam denegare, vt ibi, *Y ſi en eſte tiempo no lo quiſiere ſeguir, o no ſe querellare como dicho es ſin que firme el Iuicio de que ſe alçan.*

Quartum, quia appellans ſolet petere iuſtitiam in libello, & hæc eſt clara iuſtitia, attenta *d. l. Regia.*

Digitized by Google

Quintum, quia licèt iudicandum ſit hodie inſpecta veritate in proceſſu probata, vt *in d. l.10. tit.17. lib.4. recopil.* illa tamen non loquitur in hoc caſu, & *d. l.2.* eſt nouior, & ſic Gutierrez hanc partem tenet in iudicibus inferioribus.

2 Ego verò contrarium exiſtimo verius, nempe iudicem ex officio non poſſe opponere deſertionem ſine partium interuentione, & moueor, quia debet conſtare iudici appellationem eſſe deſertam, quod conſtare non poteſt, niſi auditis partibus, ex quarum allegationibus fortaſſis conſtabit de aliquo impedimento, vel legitima excuſatione, *l. vltima, §. illud, C. de temp. appell.* per quam ita tenet Bart. *in l. 1. n.9. ff. nihil innou. appell. pend.* Bald. *in l. eos, n.8. C. de appell.* Abb. *in cap. ex ratione, de appellat.* Angel. *in l.1. num.30. verſ. quinta concluſio, C. de iudic.* Alex. *in l. à diuo Pio, §. in vendit. n.32.* vbi reputat valde notabile, *de iudic.* Dec. *conſ.97. num.2. & 3.* Afflict. *in conſtit. Neapol. lib.2. tit.17. num. 25.* Dueñas *reg.94. num.5 ampliat.5. §.7. cap.5. limitat.11. ſublimit.1.* & hæc eſt magis communis opinio. Caſſad. *deciſ.6. num.2. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Maranta *in 6. p. actu 13. n. 16.* Viuius *in ſylua, opinion.94. n.4.* Luc. de Peñ. *in pract. lib.8. cap.1. n. 15.* quos refert & ſequitur Carroc. *de remed. except.6. num.2.* plures etiam refert Parlador. *lib.2. rer. quotid. 1. p. §.1. num.9.*

3 Vlteriùs, quia deſertio nihil aliud eſt, quàm exceptio oppoſita per appellatum contra appellantem, & eius omiſſionem in non appellando intrà terminum, vel in non proſequendo appellationem, vt de per ſe patet, ad text. *in cap. cùm ſit Romana, de appellat. & cap. concertationi, eod. tit. in 6.* Sigiſm. Scaccia *de appellat. q. 12. à num. 1. & ſeqq. & quæſt. 15. per totam*, præſertim *à num.* 28. Parlador. 1. *part. §.1. num.6.* † & receptiſſimum eſt, quoties 4
actio ipſo iure non tollitur, ſed ope exceptionis, iudicem non debere exceptione à reo non propoſita actorem repellere, gl. Bart. & cæteri *in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pactis.* Parlador. *lib.1. rer. quotid. cap.1. §.1. num.8.* Deſertio autem per lapſum fatalium, vel termini, non ipſo iure fit, ſed per oppoſitionem partis, ideoque DD. citati ſuprà *num.1.* aſſerunt debere citari, vt intelligámus deſertionem fieri non miniſterio tantùm legis, ſed auditis partibus, hoc eſt, oppoſita per appellatum, & audita excuſatione appellantis, aliàs iudex in deſertione non oppoſita, tanquam exceptione partis non ſe ex officio intromittet, cùm ipſo iure non perimat actionem, ſed cum litigio, & cauſæ cognitione, quæ ſuper re iudicata, vulgò *carta executoria*, quotidie agitatur, ex eodem Parlador. *d. cap. fin. 1. p. §.1. num.2.*

Nec iura *in d. cap. cùm ſit Romana, & cap. concertationi*, præfiniunt tempora deſertionis ipſo iure, ſed inſinuant partium contradictionem, & exceptionem, vt *in d. cap. cùm ſit Romana*, ibi, aut ex neceſſaria, & euidenti cauſa biennium, & *in d. cap. concertationi*, etiam non dicitur ipſo iure, ſed poſtquam ſciuerit ſententiam, debeat condemnatus appellare, poſt decendium non audiendus. 5

Rurſus, quia iudicandum eſt inſpecta veritate, & iuſtitia, non attenta deſertione appellationis, quia tempus non eſt modus tollendæ obligationis, nec ius litigatoris, maximè concurrente aliqua rationabili cauſa, ne aduerſarius cum iactura aliena locupletetur. verba ſunt Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.837. num.10.* 6

Non obſtant contraria fundamenta. 7

Non

Digitized by Google

Non *primum*, quia licèt lex 12. habeat formam præſentationis,& decretum irritans contra appellationem, vt ſit deſerta, niſi in terminis aſſignatis præſentetur, non tamen ait quòd iudex ex officio ſuo ſine partium interuentione deſertionem opponat.

Non *ſecundum*, quia, vt ſuprà diximus *à num.2.* verius eſt iudicem ex ſuo officio non poſſe declarare appellationem eſſe deſertam, cùm debeat ſuper hoc puncto partes cum ſuis obligationibus audire.

Non *tertium*, quia licèt illa *l.audientiam*, videatur denegare appellanti extra terminos, adhuc non committit iudici deſertionem ex officio, & ſic in re ſibi ſpecialiter non commiſſa ſe interponere perſonaliter non debet.

Non *quartum*, quia ſi appellans iuſtitiam in libello petat, iuſtitia verior eſt, quòd expectet iudex ſuper deſertionem, appellati oppoſitionem, & audiat appellantem ſuper excuſatione ſua.

Non *quintum*, quia quidquid *dict. l.* 2. ſit nouior *l.* 10. & hæc de hoc puncto non loquatur, regula eſt quam ſuprà tradidimus *num.* 3. nempe quòd iudicandum ſit inſpecta veritate, non attentata deſertione appellationis, quia tempus non eſt modus tollendæ obligationis, nec ius litigatoris, maximè concurrente aliqua cauſa rationabili, ne aduerſarius cum aliqua iactura locupletetur, vt optimè concluſit Ceuall. *d. quæſt.* 837. *num.*10.

QVÆST. LIX.

An triticum, ſeu hordeum vendi poſſit per Epiſcopos, ſeu Parochos, vel alios dominos in certa quantitate generica ante collectionem fructuum, licèt poſtea illis collectis, & fanecis computatis, pretium Pragmaticæ taxæ panis in vnaquaque faneca fuiſſe transgreſſum appareat. vtilis & noua in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Noua quæſtio in praxi proponitur.*
2 *Tranſgreſſio nullo modo, aut cautela licita eſt.*
3 *Nota eſt fructuum quantitas in vnoquoque loco.*
4 *In anno ſterili an liceat taxam excedere.*
5 *Incertitudo iuſtificat venditionem.*
6 *In fructibus* tierra de orden *nuncupatis, traditur praxis vendendi, ſeu locandi.*
7 *Iudicium Authori cum diſtinctione.*
8 *De eadem diſtinctione.*
9 *Contrariis reſponſum datur.*

NOVA etiam eſt hæc quæſtio, ſicut diſputata ſuprà *quæſt.*35. & cum aliquando in praxi illam admiſſam viderem, ipſius iuſtificationem exponere concupiui, & pro negatiua ſententia, quòd non ſit licita talis venditio, probatur, 1

Primò, nam in tempore, & anno 2

reputato ſterili, in quo fructus ſunt vltra pretium vendituri, hac cogitatione & ſpe in animo concepta Domini illos vendunt, vt plus habeant, & ſic tam à principio, quàm à fine Pragmaticam tranſgrediuntur; à principio, quia ſterilitatem conſiderant, & illa præuiſa vendunt: à fine, quia computatis fanecis & fructibus, apparet tranſgreſſio, quæ nullo modo, aut cautela licita eſt, vt ex verbis Pragmat. conſtat, relatis ſuprà *dicta quæſt.* 35. *num.* 4. *ni hagan en ello otro fraude alguno ſolas dichas penas*, &c.

3 *Secundò*, quia licèt venditio fiat ante collectionem realem, attamen computatione facta annorum præcedentium, iam plus, aut minus, nota eſt fructuum quantitas in vnoquoque loco, & ſic domini cum hac notitia quantitatis procedunt, & perinde eſt ac ſi collectionem realem habuiſſent, cùm ex illa, eadem notitia fuerat habitura; quapropter iam tranſgreſſionem intrà & extrà concipiunt, & ſic culpa pœnáque ligantur, vt ſuprà *dict. quæſt.* 35. *à num.* 4.

4 *Tertiò*, quia ſi hanc venditionem faciunt in anno reputato ſterili, vt lucrentur, adeſt fortiſſima ſententia, relata per Gutierr. *lib.* 4. *pract. quæſt.* 61. *à num.* 8. *& ſeqq.* vt nec etiam tempore ſterilitatis ingentis liceat taxam excedere, & dicam latiùs infrà *quæſt.* 101.

5 Pro affirmatiuâ ſententia, quòd licita ſit talis venditio, probatur

Primò, ex incertitudine quantitatis fructuum, quia illi adhuc non ſunt collecti, nec firmiter certi; poſſunt namque multo creſcere & decreſcere, & quando copia & abundantia ſperabatur, inopiam & ſterilitatem inuenire vnde hæc incertitudo iuſtificat præfatam venditionem, ad textum *in cap. nauiganti, de vſuris*, cum ſimilibus.

Secundò, quia in fructibus, vulgò *tierra de orden*, qui in pecunia numerata venduntur, ſeu locantur in Epiſcopatibus & Audientiis decimalibus, ex eo quòd venduntur genericè, licitè vendi cenſentur, etiamſi per copias & taxas à Parochis remiſſas, apertè fructuum fanecas, vltra taxam Pragmaticæ eſſe venditas, ſeu locatas appareat, & ſic hæc praxis iudicialis & publica prædictam venditionem approbat in cæteris fructuum venditionibus, ſeu locationibus, cùm in omnibus eadem militet ratio & doctrina, ad textum *in l. illud, ff. ad legem Aquiliam*. Euerard. *loco* 14. 6

Dico quòd quantitas fructuum adeò incerta eſt, dummodo non ſint collecti, vt vno puncto, vel ictu fulguris, vel aquæ, aut alterius caſus ruina fructus facillimè pereant, & amittantur; quare ante collectionem licitam cenſeo venditionem, propter dictam incertitudinem. 7

Quando verò fructus ſunt collecti, & ſic iam in tuto poſiti, & per copias iam firmiter factas de quantitate conſtat in vnoquoque loco, non video cur venditio à tranſgreſſionis labe excludatur, & ſic cum hac diſtinctione hoc dubium in praxi decidendum exiſtimaui. 8

Non obſtant adducta in contrarium. 9

Non *primum*, quia licèt ſpes ſit lucrandi, illa tamen non eſt ipſum lucrum, & propter incertitudinem illud poteſt euaneſcere.

Non *ſecundum*, de computatione annorum, quia hæc adhuc non eſt ſecura, & quod in præcedentibus annis non contigit, in præſenti contingere poteſt.

Non *tertium*, de ſterilitate, quia non propter illam, ſed propter incertitudinem præfata venditio approbatur,

&

Digitized by Google

& iuſtificatur, &, quod magis eſt, adhuc fructibus collectis & copiis illorum ad certum miſſis venduntur, & locantur fructus, vulgò *tierra de orden*, de quibus ſuprà *num.* 6. tanta eſt potentia praxis iudicialis generice facta à iudice decimarum, vt dictam venditionem & locationem pro diuerſis dominis probet, etiamſi ſine dubio conſideratis ſpeciebus, & fructuum fanecis, pragmaticæ tranſgreſſio inueniatur, & ſic ex prædictis ceſſat fraus, aut cautela conſiderata ſuprà *num.* 2. quæ cum dubio & incertitudine coniungi non poteſt.

QVÆST. LX.

An in ſpecie, de qua ſuprà in proxima quæſtione, ſicut Epiſcopis, Parochis & alijs dominis venditoribus, licet in quantitate generica fructus locare, ſeu vendere, ſic emptoribus ab eis perinde & ſimiliter liceat. vtilis & noua in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Pragmat. non loquitur cum emptoribus.*

2 *Quæ incontinenti fiunt, ineſſe videntur.*

3 *Emptor cum interuallo temporis vendens, an ſit tranſgreſſor.*

4 *Venditor ſi non excedit à pretio quo emit, licèt excedat à taxa, an ſit immunis.*

5 *Interuallum quomodo conſiderandum.*

6 *Emptor quo caſu tranſgreſſionem faciat.*

PRagmatica ſolùm loquitur cum venditoribus, ipſi enim ſunt, quos vendendi prohibitio pertingit, emptores enim de exceſſu pretij ſatis condolent, & de ipſius obſeruantia gaudent, & quidquid vltrà ſoluunt, inuiti & coacti enumerant, & neceſſitatis ſuæ redimunt vexationem; ſicut ille, qui vſuras ſoluit, ad quem ob eandem cauſam obligatio non tangit, ſed eum, qui dat, iuxta illud Euangelij, *mutuum dantes, nihil inde ſperantes*; quare emptores dominorum, in ſpecie ſuprà poſita, dum tales non ſunt in pœna; quādo autem de emptoribus, venditores efficiuntur, tunc videndum eſt, an liberentur, & quidem conſtituendi ſunt diuerſi caſus. 1

Primus eſt, quando qui fuit emptor, ſtatim & in continenti venditor efficitur; tunc namque licita eſt illa venditio. nam ea, quæ incontinenti fiunt, ineſſe videntur, de quo plures cumulat Braſol. *in ſuis locis legal. verb. facere*, & quia tunc fructus colligi non potuerunt per illum emptorem, & ſic ſumus in incertitudine, & actus venditionis propter illam iuſtificatur, etiam cum exceſſu Pragmaticæ, vt modò dicebamus *quæſt. proxima, num.* 7. 2

Secundus eſt; quando emptor cum interuallo emptoris vendidit apto ad fructus colligendos, & ſua culpa non collectis, dummodo ſecurè iam cognitis, tunc illum venditorem quaſi fructuum poſſeſſorem accipere debemus, & ſic Pragmat. tranſgreſſorem ſi excedat, vt *d. q. proxima, num.* 8. 3

Nec huic tranſgreſſioni obſtabit, quòd talis venditor ſi excedat à taxa, non tamen excedit à pretio, quo emit, in quo etiam fuit exceſſus, & ſic nihil lucratur, nec eſt factus locupletior, 4

Digitized by Google

quia reſpondetur quòd hac ratione admiſſa, omnes illi, qui cum exceſſu reuendunt, fuiſſent immunes à transgreſſione. Conſequens eſt falſum; ergo & antecedens. Præterea, quia in *primo* caſu dum emit emptor, à culpa liberatur, vt ſuprà *num.* 1. in *ſecundo* autem, dum vendit, Pragmaticæ taxæ, & literæ ſubiicitur, in illo compulſus intrat, in hoc voluntarius & ſpontaneus, & ſic à diuerſis caſibus non eſt arguendum, ex *l. Papinianus, ff. de minoribus*; & quare ſi à primo pretio, obſeruando taxam, cadere teneatur, ſibi imputet, non enim reuendat, ſed in primo caſu emat tantùm quæ ſibi, & ſuis fuerint neceſſaria, non verò ſuperflua ad reuenditionem.

5 Interuallum autem quomodo & quantis diebus accipiendum, cùm non ſit iure definitum, arbitrio iudicantis relinqui debet.

6 *Tertius* caſus eſt, quando priùs emptor iam fructibus collectis, & poſſeſſis reuendit adhuc in eodem pretio, quo emit taxam excedente, tunc illum tranſgreſſionem facere aſſeuerandum, & culpæ pœnæque ſuppoſitum, ex traditis ſuprà *quaſt. proxima, num.* 8. & *quaſt. praſenti, num.* 4.

QVÆST. LXI.

De expectatiuis, & gratiis ad beneficia vacatura, an per Summum Pontificem concedi valeant, & Spinus Doctor reprobatur. non vulgaris quaſtio, in qua Summi Pontificis facta neruosè defenduntur.

SVMMARIVM.

1 *Refertur ſententia Spini cum ſuis rationibus.*
2 *Impugnatur.*
3 *Prohibitio expectatiuarum non prouenit à iure diuino.*
4 *Papa omni iuri poſitiuo derogare valet.*
5 *Intentio Papa in expectatiuis.*
6 *Malitia prouiſi, prouiſioni imputari non debet.*
7 *Papa non praſtat occaſionem modo illicito.*
8 *Conceſſio pluralitatis beneficiorum non ad malum, ſed ad bonum fit.*
9 *Papa factum cum Gentilibus comparari non debet.*
10 *Quaſi ſacrilegium committitur quando de Principis poteſtate dubitatur.*
11 *Papa factum quando redargui poſſet.*
12 *Deſideranda eſt humilitas in Doctore.*
13 *Spini ſuperbia ponderatur, & humiliatur, num. pracedenti, & praſenti.*

PRÆDICTVS Spinus *in ſuo ſpeculo teſtam. gl. 4. num. 99.* concludit, Pontificem non poſſe neque in genere, neque in ſpecie concedere dictas gratias, quia facit contra ius diuinum de diligendo proximo. nam habens prouiſionem ad beneficium vacaturum, appetit mortem poſſidentis, & datur illi occaſio captandæ mortis, propter quam occaſionem exiſtimat Spinus, non rectè Pontificem agere in dictis gratiis, nec habere poteſtatem ad illas; qua ratione ſtatuit Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 19. de reformat.* quòd de cætero tales expectatiuæ non dentur, nec promiſſio ad vacatura beneficia, quam promiſſionem adhuc Gentiles fuerunt deteſtati, ex *l. fin. C. de pactis, & l. quidam, de donation. & l. 2. §. fin. de his quibus vt indignis*, & ſic præcitatus Spinus *num.* 106. ait; 1

quare

Digitized by Google

quare verè tenendum eſt quòd Papa non poteſt tribuere ius ad certum beneficium vacaturum, ne detur votum captandæ mortis. nam licèt Papa id non intendat, cùm beneficium concedit, in illo tamen cui confertur, rem improbam, & illicitam facit, cùm non debeat eſſe ſolicitus de bonis viuentis, *l.2. §.interdum, de vulgari, l.2. §.ſi impuberi, de collat.bonor.* &c.

2 Sed hæc ſententia vera non eſt, nec profundè à prædicto Spino veritas huius rei comprehenſa, & aſſeuerandum optimè poſſe Pontificem concedere dictas gratias, & expectatiuas, nec in earum conceſſione rem illicitam facere, aut occaſionem præſtare.

3 *Primò*, quia prohibitio expectatiuarum non prouenit à iure diuino, ſed à poſitiuo, tam *in d.Concilio Tridentino*, quàm in Lateranenſi, *in cap.ne captãda, & c.deteſtanda, de conceſſione prabendæ.*

4 Papa autem omni iuri poſitiuo, & iuri humano derogare valet, cùm ſit ſupra illud, vt patet & tradit Azor. *in ſumma lib.5. tom.1. cap.14. §.ſed certè non video, verſ.quid ſi ipſe.*

5 *Secundò*, quia quando Papa concedit illas gratias in ſua intẽtione, non intendit votũ mortis, vt Spinus fatetur, ſed ſupponit futuram mortem de voluntate diuina, quando Deo placuerit.

6 *Tertiò*, quia prouiſus de beneficio vacaturo debet accipere Prouiſionem, modo licito, hoc eſt, ſupponendo, & expectando mortem, iuxta diuinum beneplacitum, non antè, quia tunc ipſe malitia ſua abutitur ſine Prouiſionis culpa & defectu, & malitia prouiſi, Prouiſioni imputari debet.

7 Quia ſi Prouiſio rectè fieri valet, & inoffenſo pede poſſideri, iam Papa non præſtat occaſionem modo illicito, ſed licito. nam aliàs quamlibet Prouiſionem, qua prouiſus abutatur, diceremus eſſe occaſionem abuſus, & Papam rem illicitam facere, quod tanquam abſurdum, & falſum conſequens, non eſt concedendum.

Quintò, quia quando Papa permittit, aut concedit pluralitatem beneficiorum, & obtinens illis ad malum vtitur, vt plerumque videtur, tunc iuxta Spini mentem dici valuiſſet Pontificem mali occaſionem præſtitiſſe in illa pluralitate, quod ſimiliter eſt falſum conſequens, cum conceſſio pluralitatis fiat ad bonum, non verò ad malum, & illud malitia obtinentis parturit ſine defectu concedentis. nam illa occaſio, & principium eſt remota, & ſi ſciret Pontifex conceſſionis abuſum, minimè illam expediret. 8

Ne daretur votum captandæ mortis, deteſtando illud, ſicut Gentiles fuerunt deteſtati, cum quibus Papæ factum non debebat comparari, & ab illo ſimili argui, & adfuit grauis culpa in illa comparatione, & argumento cum Papa tanquam habens oculos luminis diuini participes, optimè ſciat quomodo vnaquaque res accipi, & aſſumi valeat ſine voto mortis alienæ, & ſine ſolicitudine de bonis viuentis. 9

† Et qui eum arguere audet, debet priùs argumentum ſolitè meditari, ne poſtea minùs profundus, & diſcretus appareat inſuper committendo, quaſi ſacrilegium in diſputatione, & dubitatione de Principis poteſtate, & iudicio, iuxta text. *in l.dubitare, C. de crimine ſacrilegij.* 10

Sextò, quia tunc factum Papæ redargui poſſet per Spinum in prædictis expectatiuis, & gratiis, quando ipſæ vllo modo ſine offenſione expediri nequiuiſſent. Cùm ergo, vt ſuprà dictum manet, & ponderatum, tales gratiæ modo licito aſſumi valeant, hinc eſt quòd redargutio non currat, & conceſſiones prædictæ immaculatæ, & innoxiæ reddantur. 11

Valde

Digitized by Google

12 Valde autem deſideranda eſt humilitas, & abſtinentia in Doctore, vt deſiderabat Apoſtolus in ſcientia abſtinentiam, quam ſi habuiſſet Spinus, de ſua ſcientia ſuperbè non ſaperet, nec de ſuo libro credendo & affirmando, in illo omnia quæ in iure dubitationem afferre poſſunt, comprehendi, vt affirmat gloſſ. *rubr.* 13. *pars n.* 35. & nominando illum *Theſaurus vniuerſa Iuriſprudentia*, vt patet in titulo eiuſdem libri; hæ enim inflationes, & humanæ literaturæ propriæ laudes in vero, & ſapienti corde non cadunt, quòd de ſua ſufficientia non gloriatur, cùm nulla ſit, ſed omnis ſufficientia à Deo eſt, vt Paulus aiebat.

13 Quis enim prudens, aut verus aſſerere audebit quòd vniuerſa iuris in ſuo opere comprehendantur, cùm illa omnia ſicut aquæ maris ſint incomprehenſibilia, nec reſtringi, aut numerari poſſint? ſolus Deus qui ipſa ſcientia & ſapientia eſt, ſui ipſius altitudinem penetratur, & iudicia & vias ſcientiæ dinumerat, Eccleſiaſticus *cap.* 1. quia ſapientia eius attingit à fine vſque ad finem fortiter, *Sapientia cap.* 8. prætterquam quòd ſi materiæ vtriuſque iuris ab Spino non tactæ examinentur, plures inuenientur, & adhuc intactis multa deficiunt diſcutienda, & opportuniùs, & diſtinctiùs declaranda, vt *in ſeqq. quaſtionibus*, quæ omnia non conueniunt cum tanta iactantia libri, & auctoris, qui ſe vocari paſſus fuit omnium ſcientiarum Principem, vt in titulo eiuſdem libri.

QVÆST. LXII.

An Inquiſitor fauore fidei liberetur à reſidentia beneficij Curati, & Spinus Doctor reprobatur.

SVMMARIVM.

1 *Dictum Spini recitatur, nempe Inquiſitores habere priuilegium de non reſidendo in beneficiis Curatis.*
2 *Contraria ſententia probatur ex declarat. ſacr. Congreg.*
3 *Item & praxi.*
4 *Contrariis reſpondetur.*

PRÆDICTVS Spinus *in ſuo ſpeculo, gloſſ.* 3. *princip. de Capellaniis, num.* 78. ſic ait: *Relati ſi habent beneficium curatum, ſit Inquiſitor hæretica prauitatis iudex deſignatus, hac eſt iuſta cauſa fauore fidei de non reſidendo in beneficio, & ſic in omnibus ſuis dignitatibus, Prabendis, atque beneficiis habentur Inquiſitores pro reſidentibus, & percipiunt integros fructus ſuarum prabendarum ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ex priuilegio ſpeciali fauore fidei*, cap. fin. *in caſu à fortiori*, de magiſtris, cap. tuæ, cap. de cætero, cap. cùm dilectus, de Cleric. non reſid. *Huiuſmodique priuilegium Apoſtolicum Inquiſitoribus circa hoc conceſſum in Hiſpania maieſtate Regia in ſuo ſupremo Tribunali confirmatum eſt, vt ſine aliqua tergiuerſatione executioni mandetur, vt reſoluit Ioan. Roxas* in ſingularibus fauore fidei, lit. I. *&c.* Hæc ille. 1

Sed hæc ſententia vera non eſt, imò contraria tenenda, nempe Inquiſitores à reſidentia beneficij Curati minimè 2

libera

Digitized by Google

liberari, tenerique in beneficio perſonaliter reſidere, Inquiſitoris officium dimittendo, quam partem diſputatione comprobare non eſt opus, cùm ſit apertè declarata, & iudicata per ſacr. Congregationis declarationem ſuper Concilio, vt refert Nicol. Garcia *de benefic.* 3. *part. cap.* 2. *num.* 40. cum Emanuele Sà *verb. reſidentia, num.* 1. & Gonzalez *ad reg. Cancellar. gl.* 6. *num.* 265. ibi, *vt pariter eadem cenſuit Congreg. dicens, Inquiſitoris officium exercens à reſidentia Parochialis non excuſatur, & referunt Marſilla* in declaration. ſuper Concil. lib. 1. de Clericis non reſid. tit. 9. §. abeſſe contigerit, verſic. Inquiſitoris officium, *& Farinac.* in deciſion. var. p. 4. verſ. abeſſe contigerit, §. Inquiſitoris officium, *& inſuper apertius hoc extat definitum ex Bulla Pauli V. dat Romæ die* 5. *Martij* 1610. *nam concedendo miniſtris ſancti Officij, quòd in abſentia fructus ſuarum Præbendarum, dum actu ſeruiunt, perciperent, & ad reſidentiam non tenerentur, excipiuntur Præbendæ Theologales, & inſuper beneficia Curata, ibi*, Dum inter beneficia ipſa Parochiales Eccleſiæ, vel eorum perpetuæ Vicariæ, aut beneficia curam animarum habentia non exiſtunt, *&c.*

3 Probatur hæc pars ſimiliter ex praxi. nam his retro temporibus viſi fuerunt in ciuitate Toletana Inquiſitores ſua officia relinquentes, & ad Parochiales per concurſum obtentas accedentes, & in aliis Diœceſibus idem continget; ergo cùm hæc ſententia declaratione ſit roborata, item & praxi, & definitione Pontificia illa eſt amplectenda, quidquid Spinus ſcribat, in cuius libro deficiunt ſupradicta, & ſic iam apertè conſtat quòd vniuerſa non continet, ſicut in proxima quæſtione dicebamus.

4 Non obſtant contraria per Spinum allegata, quia illa iura *in cap. fin. de magiſtris, & in cap. de cætero, & cap. cùm dilectus, de Clericis non reſident.* non loquuntur de Inquiſitoribus, ſed de magiſtris legentibus, vel de Canonicis abſentibus ſtudiorum cauſa, vel ſeruitij Epiſcopi; priuilegium verò relatum à Ioan. Roxas non accipiendum eſt de beneficiis curam animarum habentibus, ſed de aliis ſimplicibus, & ſimiliter Præbendis, & dignitatibus, & adhuc de quinquenniis, & ad tempus, vt ex Bulla Pauli V. ſuprà relata *num.* 2. & ita vſu compertum videmus, & praxi. nam Inquiſitores lucrantur, & percipiunt fructus ſuorum beneficiorum, & Præbendarum, & dignitatum, etiam cum diſtributionibus quotidianis; ſecluſis tamen beneficiis Curatis, quorum fructus non percipiunt abſentes, & ita relictis officiis ad reſidentiam Curatorum obtentorum recurrunt tam ex vi declarat. Congregat. quàm ex prædicta Bulla Pauli V. & ſi aliquis contrarium facit, mortaliter peccat, & ad fructus reſtituendos tenetur, inſuper & ad alias pœnas in foro exteriori.

QVÆSTIO LXIII.

De ſalario executorum teſtamenti, an eis ſalarium, ſeu decima debeatur, & an de cauſis piis, & Spinus reprobatur.

SVMMARIVM.

1 *Dictum Spini refertur de ſalario dando exequutoribus teſtamentorum.*

2 *Comprobatur ex praxi.*

Q 3 *Aliud*

3 *Aliud eiuſdem Doctoris dictum proponitur de ſalario denegando in cauſis piis.*
4 *Et impugnatur.*
5 *Exequutio voluntatis defuncti cauſa pia eſt.*
6 *Praxis refertur in cauſis piis.*
7 *Argumento falcidiæ reſpondetur.*
8 *Contrariis adductis reſponſum datur.*
9 *Inuolutè loquitur Spinus, & reprehenditur.*

1 PRÆDICTVS Spinus *in ſpeculo, gloſſ. 28. à num. 77.* diſputat hanc quæſtionem, & tandem concludit quòd in hoc caſu ex conſuetudine diu obtenta relinquitur arbitrio iudicis executorum ſalarium, attentis circumſtantiis, & facultatibus defuncti & qualitate exequutoris, & laboris ſuſcepti, & bene comprobat ex lege Regia relata, ibi, *pierda el ſalario que debe hauer por ſu trauajo ſegun vſo de cabecelero.*

2 In qua parte illud eſt adiiciendum, eſſe certam prædictam conſuetudinem, & ſic in viſitationibus Eccleſiaſticis, cùm multoties de hoc puncto coram me ageretur, nunquam decimam, ſed ſalarium arbitrarium executoribus aſſignaui, ſequutus tam Spini ſententiam, quàm Ioan. Gutierr. *tract. de tutelis, 3. part. cap. 45. num. 29. & 30.*

3 Addit autem præcitatus Spinus dicta gloſſa *num.* 80. ibi, *& tenendo hanc partem non obſtant in contrarium adducta. nam procedunt quando datus eſſet executor teſtamenti ſolùm ad pias cauſas adminiſtrandas, quia tunc nullum ſalarium conſequi tenetur, cùm videamus quòd de legatis ad pias cauſas non debeatur falcidia.* Authent. ſimiliter, C. ad l. falcid *&c.*

4 Sed in hoc fallitur Spinus. nam etiam de prædictis piis cauſis debetur executoribus ſalarium, quia executores in ipſis laborant, ſicut in profanis, & rationibus reddendis ſubiiciuntur, & non debent ſuo labore, & ſudore, & periculo defraudari.

Item, quia exequutio voluntatis 5
defuncti cauſa pia eſt, *l. 7. tit. 10. partita 6.* & diximus *p. 1. quæſt. vicarial.* & fatetur Spinus *d. num.* 80. ibi, *quia licèt huiuſmodi executor in exequenda voluntate teſtatoris dicatur opus pium exercere,* &c. & ſic aut ſalarium tollatur in totum, aut concedatur, ſed ſic eſt quod conſuetudine conceditur. ergo indiſtinctè concedendum tam de piis, quàm de profanis.

Rurſus, quia ſic practicatur, & de 6
omnibus concedimus ſalarium executoribus abſque diſtinctione piorum, ſeu profanorum.

Vlteriùs non currit argumentum 7
falcidiæ, quia illud eſt priuilegium cauſæ piæ contra hæredem, qui tractat de lucro captando: executores autem non de lucro, ſed de damno vitando agunt, nempe de non perdendo, ſeu amittendo ſudore ſuo, & periculo rerum ſuarum.

Denique in contrarium adducta 8
per Spinum non obſtant, vt ait, huic ſententiæ, quam ipſe non tenuit. nam licèt charitatis opera ſit gratis exercenda, & pro ſpiritualibus temporalia recipere ſit prohibitum, vt refert cum ſancto Thoma Spinus *d. num.* 78. hoc eſt accipiendum de ſpiritualibus purè, non tamen de ſudore, & labore illis adhærente, ſicut in adminiſtratione Sacramentorum videtur, in qua pro labore & ſuſtentatione miniſtrorum, ſeu pro qualitate horæ, vel loci, aut temporis introductum eſt ſtipendium, & fatetur idem Spinus *num.* 80.

In quo adhuc inuolutè loquitur. 9
nã primò negat in cauſis piis, & poſtea videtur

Digitized by Google

videtur concedere, dum voluntatis executionem vocat opus pium,& concedit ſalarium,quæ omnia etiam comprobant quod ſuprà dicebamus in quæſtionibus proximis, ſcilicet aut vniuerſa in ſuo libro non contineri, aut multa deficere, vel minus opportunè, aut diſtinctè eſſe digeſta. ergo, ſicut ait Euangelium, *qui ſe exaltat, humiliabitur*, & ſicut ait Apoſtolus, *Qui gloriatur,in Domino glorietur. non enim qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.*

QVÆST. LXIV.

De apertura teſtamenti, an ſemper coràm ſæculari iudice ſit facienda, vel aliquando coram Eccleſiaſtico, & Spinus impugnatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Spini ſententia refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Bona defuncti Clerici quomodo remaneant in foro Eccleſiaſtico.*
4 *Spini ſententia cum diſtinctione accipienda.*
5 *Eccleſiaſticorum teſtamenta quando hæredes ſæculares relinquunt, ad imperium ſæculare ſpectant.*
6 *Quid obtineatur in praxi.*
7 *Norma procedendi datur iudici Eccleſiaſtico.*
8 *Spini humiliatio deducitur.*

1 IDEM Spinus ait *dict. ſpeculo gloſſ.28 num.43* affirmat quòd apertura teſtamenti,& ſolemnitas inſinuationis eius, debet ſemper coram ſæculari iudice fieri, non verò coram Epiſcopo,vel alio iudice Eccleſiaſtico,de ſententia Anchar.& Barbat. & ex *l.14. tit.4. lib.5. nouæ recopil.*ibi, *Todo hombre que fuere Cabeçalero de algun teſtamento mueſtrelo ante el Alcalde faſta in mes y el Alcalde fagalo ſeer ante ſi publicamente.* per quæ iura, ait Spinus, reprobatur opinio Felini contrarium tenentis, *in cap.final.num.3.de fide inſtrumentor.*

Sed hæc doctrina abſolutè non eſt vera, quatenus ſemper negat aperturam Epiſcopo & iudici Eccleſiaſtico, ad quem in aliquibus caſibus ſpectat, nempe in teſtamento Clerici,qui reliquit hæredes Eccleſiaſticos, aut alium Clericum, vel cauſam primam. tunc namque bene poteſt illud teſtamentum coram iudice Eccleſiaſtico inſinuari, & aperiri,vt cum Ioan.Guttier. notauimus *part.1. qq. Vicarial.quæſt... num...* 2

Et probatur ex ea ratione, quia illa bona defuncti Clerici erant Eccleſiaſtica,& exēpta à iuriſdictione ſeculari, & in eodem ſtatu tranſeunt in perſonam Eccleſiaſticam,& hæredem pium, & ſic non datus extat locus cognitioni ſeculari, quia ſine medio illius, in eodem foro Eccleſiaſtico remanent; quare nil mirum quòd intret cognitio Eccleſiaſtica in tali teſtamento,& apertura eius,& in inuentario bonorum,& cæteris actionibus ad teſtamentum ſpectantibus, vt diximus *d. part. 1. quæſt...* 3

Vnde cum præfata diſtinctione accipiēda eſt Spini ſentētia,vt non ſemper coram ſeculari iudice ſit facienda inſinuatio teſtamenti, ſed quòd inter ſeculares ſit ſemper facienda, & in hoc ſenſu aſſumenda eſt lex Regia, vt illud verbum *todo hombre* intelligatur omnis homo ſecularis,& laicus,inter quos 4

Regis imperium procedit, non verò inter Eccleſiaſticos alio imperio ſubiectos, ad quod non dirigitur illud verbum *Alcalde*.

5 Quorum teſtamenta etiam ad imperium ſeculare pertinebunt, quando hæredes ſeculares relinquunt, quia tunc bona de foro Eccleſiaſtico ad forum ſeculare mediis hæredibus laicis tranſeunt; quando verò hæredes Eccleſiaſticos, vel pios relinquunt, tunc cùm pes fori ſecularis non intret, nec Eccleſiaſticus adhuc ſit excluſus, ipſe excludendus non erit, ſed eidem permittenda ſunt de iure inſinuatio, & cætera teſtamentis adhærentia.

6 Dixi *de iure*, quia in praxi non vidi hanc doctrinam vſu receptam, licèt recipi curaui. nam cùm teſtamenta fiant coram ſcribis ſecularibus, & executores in plurimum ſunt laici, ſtatim coram iudice temporali inſinuant teſtamenta, & bona inuentario ſupponunt, omiſſo iudice Eccleſiaſtico.

7 Ad quem tradimus vnam praxim in ſui fauorem, vt quando Clericus relinquat hęredes Eccleſiaſticos, vel pios, vtpote ſuam animam, Eccleſiam, vel cauſam piam (quod ſtatim notum eſt in loco) prouideat cenſuras contra ſcribam & executores, vt teſtamentum coram ſe afferant, & ibi faciant inſinuationem, qua facta, procedat iudex Eccleſiaſticus ad inuentarium, & cætera coram eodem ſcriba, & ſi ipſe & executores de præcepto cenſurarum ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, vel ad recurſum per viam violentiæ appellauerint, ſeu conuolauerint, mittat Eccleſiaſticus, vel promotor fiſcalis mandatum ad Procuratorem, & expenſas ſimul & fundamenta in hac quæſtione digeſta, & fortaſſis obtinebit.

8 Conſtat etiam ex hac quæſtione contra Spini exaltationem, & eius librum, aliqua opportuna declaratio, & humiliatio; non ergo in illo vniuerſa iuris continentur, & quæ in ipſo leguntur, parum digeſta extant, & declaratione indigent, & expoſitione.

QVÆST. LXV.

An rectiùs proceſſerit Curia Neapolitana annullando, vel non exequendo diſpenſationes matrimoniales Vicario generali commiſſæ, propter mortem Papæ, & Genuenſis, & Curia prædicta cum opinione minus probabili proceſſiſſe oſtenditur.

SVMMARIVM.

1 *Curia Neapolitanæ factum refertur.*
2 *Et cum opinione minus probabili proceſſiſſe oſtenditur.*
3 *Annotatio quæſtionis traditur.*

HANC quæſtionem tangit Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap. 94.* & ait Curiam illam concluſiſſe contra diſpenſationes, quia earum gratia videtur non perfecta, dum non eſt adhibita cauſæ cognitio ante mortem concedentis, & quòd ita tenet Baldus, & alij, & in terminis decreti, ſi in euidentem, vt non poſſit expediri à Commiſſario, eſt deciſio Pegueræ 128. & quòd non obſtat textus *in cap. ſi ſuper gratia, de offic. delegat. in 6.* vbi gratia non expirat per mortem Papæ, quia ille textus procedit, quando gratia Summi Pontificis eſt iam perfecta, & datus merus executor, ſecus ſi adhibenda eſt cauſæ cognitio, quia tunc expirat gratia per obitum concedentis. 1

Sed

Digitized by Google

2 Sed licèt rectè & cum opinione probabili, non tamen cum probabiliori proceſſit Curia Neapolitana, qualis eſt contraria ſententia in terminis huius quęſtionis, quam bene fundat Thomas Sanchez *lib. 8. de diſpenſat. q* 28. ex plurimorum ſententia & probabili ratione, quia talis gratia in diſpenſationibus eſt gratia facta ex parte Papæ, ſeu Pœnitentiarij, & ſolum præcipitur Commiſſario executio gratiæ iam factæ, ſi preces veritate nitantur, & non ipſi committitur ſubſtantia cauſæ, vel gratiæ, velit, vel non concedere, & ſic non eſt voluntarius, ſed neceſſarius executor, ſi res ita ſe habeat; quare ius eſt acquiſitum tertio, vt concedatur neceſſariò diſpenſatio, in quibus terminis gratia talis facta eſt non facienda, ex parte Papæ, & Pœnitentiarij, & ſic per eorum obitum non expirat, etiam re integra, & multo minus non integra, veluti præſentata commiſſione, & acceptata per Vicarium.

3 Et quia Thomas Sanchez & Genuenſis ſimul viderentur in hoc puncto cùm in praxi contingat, alter alterius non memor, ideo hoc vnicum verbum ſcribere non pœnituit.

QVÆST. LXVI.

Hæres tacitè grauatus de reſtituenda hæreditate filio ſpurio, & incapaci, an iuſtè poſſideat in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, & an poſſit ſententiam expectare ſuper reſtitutione, & interim tutè poſſidere, & Iacobus de Graſſis impugnatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Graſſis dictum proponitur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Quomodo ſaluari poſſet.*
4 *Aliud eiuſdem dictum refertur.*
5 *Et impugnatur.*
6 *Verus hæres non eſt qui teſtatoris fidem non ſeruat.*
7 *Hæres quibus debet reſtituere hæreditatem.*
8 *Qui eſt in mala fide, vſque ad ſententiam, non excuſatur.*
9 *Paria ſunt prædonem quis vocari, vel prædonis loco.*
10 *Caſus referuntur in quibus obligatio non intrat, niſi ſequuta ſententia.*

HANC quæſtionem examinat inter alios Iacob. de Graſſis *deciſ. conſcient. lib. 2. cap. 11. num* 51. vbi ait quòd talem fidem præſtans peccat mortaliter, quia aduersùs legem fidem præſtitit, tamen donatio tenet; quare cùm dominus ſit, poteſt illas res in ſpurium transferre, & nec dici poteſt, ſpurium hac acquiſitione priuatum eſſe à lege, cùm fiat potius ex voluntate veri domini, quàm parentis, &c. 1

Sed hoc dictum verum non eſt, quatenus ait tenere donationem, illa enim non tenet, vtpote ficta iure repugnante, & prohibente quòd filij ſpurij & nati ex damnabili coitu ſuccedant parentibus. Anton. Gomez leges referens *in l. 9. Tauri num.* 15. & ſic donatio nulla eſt, & conſtito de tacita fide accommodata per hæredem vno ex modis congeſtis per eumdem Gomezium *in dict l. 9 à num* 24. teſtamentum nullum erit, & hæres priuabitur hæreditate. 2

Poterat dictum Graſſis procedere, quando teſtator tacitè nec expreſsè fidem poſtulauit, & ſimpliciter inſtituit amicum ſuum capacem; tunc ſi talis 3

reſtituat filio ſpurio, ſeu ex damnabili coitu nato, ab eo accipit, non à patre teſtatore, & ex voluntate veri domini tenet, quia poſtquam amicus hæres adiuit hæreditatem, iam bona effecta ſunt patrimonium eius, & de illis poteſt ad libitum diſponere, vt optimè docuit idem Gomez *in dict. l.* 9. *num.* 18.

4 Addit idem Graffis *d. num.* 51. quòd hæres ille fidem tacitam accommodans non tenetur in conſcientia illa bona ad fiſcum deferre, quia non tenetur prodere ſe ipſum, *cap. ſi quando, de pœnit. diſtinct.* 1. & quia pœna in foro conſcientiæ non ſoluitur, niſi poſt condemnationem, *cap. fraternitas* 12. *q.* 2. nec item tenebitur conſanguineis teſtantis illa bona tradere, cùm iſte ſit verus hæres; fides autem ab eo data in pœnam delicti tollit ab eo hæreditatem, & fiſco eam defert poſt ſententiam, &c.

5 In quo dicto etiam fallitur Graffis. nam talis hæres non excuſatur in foro conſcientiæ, vſque ad ſententiam, quia pœna vſque ad illam non debeatur. nam hic caſus conſcientiæ per illam regulam non eſt iudicandus, ſed per aliam, nempe quia talis hæres illam fidem prohibitam acceptans, recipiens illam à teſtatore vero domino, retinet bona illo inuito, & ſine titulo valido, & eſt in mala fide, & poſſeſſor dicitur alienæ hæreditatis, qui nec vno momento retinendo excuſatur in foro conſcientiæ, in quo omne quod non eſt ex bona fide, peccatum eſt, vt *in cap fin. de præſcript.* ita cum Bartol. & aliis melius docet idem Gomez *in d. l* 9. *num.* 28. cuius dictis ſtandum eſt in hac materia bene ab illo digeſta, & declarata, & vt dicta Graffis lectori non præſtent impedimentum, illud tollere his paucis verbis non erubuit.

6 Quomodo ergo verus hæres erit, vt ait Graffis, qui veri domini fidem non ſeruat, nec adimplet? & licèt attenta lectura teſtamenti hæres dicatur, non tamen illa, ſed veritas in foro conſcientiæ ſequenda eſt.

Iuxta quam ipſe hæres debet ſtatim relinquere quod ſuum non eſt, & reſtituere vel cohæredibus, vel, ipſis deficientibus, venientibus ab inteſtato ad defunctum, vel fiſco temporali, ſi hæres eſt ſæcularis, vel Eccleſiaſtico, ſi eſt Eccleſiaſticus, vt ex eodem Gomez *in d. l.* 9. *à num.* 21. *vſque ad* 30. 7

Alioqui ſi qui eſt mala fide, vſque ad ſententiam, excuſaretur à reſtitutione malè acceptorum, ſeu retentorum, vtique ab ipſa mala fide commodum reportaret, & fraus ſua illi proficeret, contra regulas iuris, *cap. ſedes, de reſcript.* cum ſimil. & ex hac ratione etiam fures, & prædones excuſarentur, quod non eſt dicendum, & conſtat ex eodem Graffis *d. num.* 51. 8

Vbi reſpondet ad text *in l. prædonis, de petit. hered.* quod ibi Iuriſconſultus talem hæredem fraudem facientem fiſco, tacitam fidem præſtando, non vocat eum prædonem, ſed prædonis loco; nam paria ſunt illa duo, & nihil differunt, & ſic reſponſio Graffis mihi non placet. 9

Diuerſum itaque eſt quando non retinetur alienum inuito domino, & ſine titulo legitimo, vt *hîc*; ſed lex Eccleſiaſtica, vel ſæcularis ponit in tali caſu quandam pœnam, veluti iudici per ſordes iudicanti quadruplum, & in aliis exemplis, tunc illud quadruplum non eſt alienum, ſed de bonis iudicis, nec retinetur inuito domino frangendo ipſius fidem; quare meritò quòd illa pœna legalis non liget, niſi ſequuta ſententia, & condemnatione. 10

QVÆST.

Digitized by Google

Qvæst. LXVII.

Vtrùm lex Principis ſæcularis, quæ prohibet equos extra Regnum ſuum aſportari, obliget in foro conſcientiæ Clericos, & Regulares extrahentes equo ſuos in ſuis equitiis genitos, & Iacobus de Graffis impugnatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Graffis refertur cum ſuis fundamentis.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Quomodo lex ſæcularis obliget Eccleſiaſticos.*
4 *Ponderatur præiudicium Eccleſiaſticorum.*
5 *Eccleſiaſtici coram ſuis iudicibus ſunt conueniendi.*
6 *Fundamentis contrariis reſpondetur.*
7 *Solicitus eſt author de immunitate, & libertate Eccleſiaſtica, & quando illa ceſſet.*

1 Similiter examinat Iacob. de Graffis *deciſ. conſcient. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 14. & eum refert & ſequitur Valerus *diff. vtr. iur. verſ. Clericus, diff.* 3, *num.* 4. & reſoluit legem prædictam Clericos non ligare in foro conſcientiæ, quia eſt lex præiudicialis, & odioſa, & in odium delicti inducta, & ideo reſtringenda, *l. interpretatione, ff. de pœnis* tum, quia eſt præceptiua, quo caſu etiamſi lex Principis generaliter loquatur, & rationabilis ſit, & fauorabilis, cui Canones non contradicerent, non habet locum in Clericis, quia præcipiendo ſuperioritas notatur, quam in Clericos exercere nequeunt, & ſic ex defectu poteſtatis talis lex prohibitiua, quamuis generalis ſit, & fauorabilis, non ligat Clericos, ita teſtatur Decius poſt Panorm. & Felin. *in cap. Eccleſia ſancta Maria, num.* 10. *de conſtit.* Nauarr. *lib.* 1 *de conſtit. conſil.* 4. hæc ſunt verba Graffis.

Cuius ſententia non mihi vera videtur, ſed contraria, cùm enim talis lex iuſta ſit, & ſacris Canonibus non aduerſa, & circa finem grauem diſponat, & præceptiua, vt ait Graffis, & nimis pœnalis, ponit enim pœnam mortis, & bonorum, & loquatur etiam cum nobilibus, & fidalguis, & cæteris perſonis, cuiuſcumque conditionis, & ſtatus, vt *in l.* 18. *tit.* 18. *lib.* 6. *recopilat.* ibi, *O otra perſona de qualquier eſtado, y condicion que ſea, pierda lo que ſacare, y todos ſus bienes, y muera por ello.* & ibi, *y que la dicha pena haya lugar contra el que ſacare aunque ſea Cauallero o Eſcudero hijogaldo*, &c. non video cur in conſcientia non obliget Clericos, & Regulares. 2

Non ex vi legis ſæcularis, ſed ex iuſtitia, & ratione naturali, quæ dictat proximum, & Regnorum iura non lædere, vti docuimus ſuprà *quæſt* 35. *num.* 10. loquendo in Pragmat. taxæ panis, & quia tales leges ſæculares non ſunt purè pœnales, ſed mixtæ cum ratione naturali, & lege diuina, & ſic in conſcientia omnes ligant, ſicuti declarauimus 1. *part. qq. Vicarial. q... num* .. 3

Apertum namque eſt quòd præiudicium, & damnum præſtarent Eccleſiaſtici in Regno, ſi equos indebitè, & contra leges ad aliud Regnum aſportarent, & ſic quid mirum quòd ob hoc præiudicium, & damnum intret conſcientiæ 4

ſcientiæ obligatio, & peccati reatus.

5 Dicimus in conſcientia adeſſe obligationem, & in foro poli. nam pro foro fori ſi ſæculares velint Eccleſiaſticos conuenire, & facere puniri, coram ſuis iudicibus ſunt plectendi, & carcerandi, vt in aliis exemplis notauimus ſuprà *q.* 15. *num.* 5. *& quæſt.* 17. *n.* 6. *&* 8. & tradit Gutierr. *lib.* 1. *pract. qq. q.* 3. *num.* 3. *&* 6. *& q.* 24. *num.* 1.

6 Non obſtant modò fundamenta Graffis.

Non *primum*, quòd talis lex præiudicialis, & odioſa, ſit reſtringenda; nam omnes leges pœnales ſunt odioſæ delinquentibus, licèt Regno & Reipublicæ fauorabiles, & ex hac ratione, rei excuſarentur, vtpote quia odia legis pœnalis rèſtringi debuiſſent, eo maximè, quia præſens lex admixta eſt legi diuinæ, & rationi naturali, vt ſuprà *num.* 3. quæ nec eſt præiudicialis, nec odioſa, & in ea omnes creaturæ rationales comprehenduntur.

Non *ſecundum*, quòd lex ſit præceptiua, & Clericos ligare non poſſit, in quos ſuperioritatem exercere non valet, quia dicimus illam exercere legem diuinam, & rationem naturalem legi ſæculari admixtam, quæ Clericorum, & Regularium ſuperior eſt.

7 Licèt ego de immunitate, & libertate Eccleſiaſtica ſolicitus ſim, vt *in* 1. *part.* & præſenti apparet, in quampluribus quæſtionibus; quando tamen leges ſæculares obuiare non poſſum, iuſtè illarum animam, & rationem naturalem, etiam intra Eccleſiæ limites amplector, vt in quolibet caſu ius ſuum vnicuique tribuatur, & veritas iuris, & rei rectè, & libero animo exequatur.

QVÆST. LXVIII.

An Clerici primæ tonſuræ, vel in minoribus conſtituti à gabellis immunes ſint, & Gutierr. refellitur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia negatiua Gutierr. refertur.*

2 *Contraria proponitur.*

3 *Clerici coniugati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſi requiſita Trid. Concil. portent.*

4 *Conſuetudo contraria refellitur.*

5 *Talis conſuetudo nulla eſt, niſi indultum Apoſtolicum adſit.*

6 *Concluſio quæſtionis.*

DISPVTAT Gutierr. *pract. qq. lib.* 1. *quæſt.* 8. & reſoluit quòd Clerici ſoluti habentes beneficium Eccleſiaſticum ſint immunes, Clerici verò coniugati, etiamſi tonſuram, & habitum Clericalem portent, & fori priuilegio ob id gaudeant, adhuc teneantur ſoluere gabellam, tanquam laici per illam legem Regiam. nam licèt videatur hæc ſolutio, & legis promulgatio contra libertatem Eccleſiaſticam, *in cap. quæ in Eccleſiarum,* & aliis, *de conſtit.* ex eo tamen quòd tales Clerici coniugati non ſunt merè Eccleſiaſtici, licitè currere videtur, tam ex conſuetudine, quæ multum poteſt in his immunitatibus, quàm quia ius Canonicum expreſſim non vetat in Clericis primæ tonſuræ. 1

Sed poſt Gutierr. diſputat Diana *de immunit. Eccleſiaſt. reſol.* 35. vbi illo relato contrariam ſententiam amplectitur, nam omnes Clerici etiam primæ tonſuræ 2

tonſuræ gaudent priuilegio fori, & exemptione gabellarum, ſtando in iure communi, & ex Molina, Leſſio, Maldero relatis, & ex *cap. quanquam, de cenſibus, & l. Presbyteros, C. de Epiſcop. & Clericis.*

3 Et licèt tales Clerici coniugati non ſint merè, & propriè perſonæ Eccleſiaſticæ, ſunt tamen ſufficienter perſonæ Eccleſiaſticæ, quando portant requiſita Concilij Trid. *ſeſſ. 23. cap. 6.* Cur ergo, ſi text. *in d. cap. quanquam*, loquitur generaliter de omnibus perſonis Eccleſiaſticis, excludendi ſunt Clerici coniugati Tridentina requiſita portantes?

4 Et quamuis in aliquibus Regnis vigeat conſuetudo contraria, ipſa à Romanis Pontificibus approbata attendenda erit, vt cum pluribus notat idem Diana *d. reſol.* 35. vbi cum Garcia *de beneficiis, tom. 1. part. 2. cap. 3 à num. 1. vſque ad* 10. talem conſuetudinem, & Doctorum opinionem refellit.

5 Secluſo verò indulto, & approbatione Apoſtolica, talis conſuetudo nulla eſt, vtpote contra libertatem Eccleſiaſticam, contra quam Reges leges condere non poſſunt, nec ſuam manum inter perſonas Eccleſiaſticas mittere, ſiue meras, ſiue non meras, ſicuti Eccleſia ſuam etiam manum inter ſæculares meros, aut non meros, non iniicit, niſi in caſibus mixti fori, de quibus ſuprà 1. *part quæſt... num...*

6 Vnde ex prædictis ſtandum eſt ſententiæ Dianæ, quidquid Gutierr. contrarium *vbi ſuprà* ſcripſerit.

***

QVÆST. LXIX.

An in caſu ingentis ſterilitatis liceat Magiſtratibus ſæcularibus triticum Eccleſiaſticorum ſequeſtrare, & Gutierr. impugnatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affertur ſententia Gutierr.*
2 *Contraria probatur.*
3 *Ponderantur verba Bullæ.*
4 *Generalis incluſio omnem caſum includit.*
5 *Interpretatio Gutierrez impugnatur.*
6 *Quando licentia Papæ ſit in caſu poſtulanda, vel non.*
7 *Praxis habita refertur.*

PRæcitatvs Gutierr. *d. part. 1. pract. qq. quæſt.* 13. adducit quaſdam leges Regias in fauorem ſequeſtrationis, & eam liberare contendit à cenſuris Bullæ *in Cœna Domini*, vt procedant quando fructus Eccleſiaſtici quoad proprietatem vſurpantur, ſeu ſequeſtrantur; ſecus verò quando ſola commoditas tempore ſterili aufertur. & tandem concludit Gutierr. ſtando in ſequeſtratione, quòd ipſa licita ſit ſeruatis ſeruandis, nempe ſterilitate adſtante, & reſeruatione frumenti neceſſarij pro vnoquoque Eccleſiaſtico, & ipſi vero pretio frumenti perſoluto, quo renuente, & requiſitionem ſæcularem contemnente, poterit tunc frumentum tuta via auferri, & ſequeſtrari, & quòd in tali caſu non loquitur Bulla Cœnæ, & refert caſum 1

practicatum,& remiſſum negotium ad iudicem Eccleſiaſticũ per iudices violentiæ, ex eo quòd ſequeſtratio intempeſtiua fiat, & facta antequam triticum inter Eccleſiaſticos diuideretur, & non ſeruando formam legis Regiæ; quare ſequeſtrantes humiliter abſolutionem excommunicationis petierunt.

2 At mihi non placet Gutierr. ſententia, ſed contraria, nempè ſeculares auferentes & ſequeſtrantes triticum Eccleſiaſticum ex ſola ſeculari poteſtate, ſine alia Eccleſiaſtica, excommunicationem Bullæ incurrere,etiamſi requiſita à Gutierr. præhabita & poſtulata obſeruent, & exequantur, ad quod

Primò conſidero verba Bullæ ab eodem Gutierr. relata *num.*1. ibi, *quive iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus & prouentus ad Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos obtentorum pertinentes vſurpant, vel ſubripiunt, ſeu quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis expreſſa licentia ſequeſtrant*, &c. Cùm ergo Bulla expreſsè referat actum ſequeſtrationis, dubitari non poteſt quòd triticum ſequeſtratum comprehendat.

3 Item *ſecundò* cùm addat illa verba, quauis occaſione,vel cauſa,etiam dubitari nequit quòd ſterilitatis caſus comprehendatur,cùm omnes caſus & cauſæ generaliter ſint memorati.

4 Rurſus *tertiò* ſi Bulla voluiſſet caſum ſterilitatis excludere, faciliter excluſiſſet, & non generaliter incluſiſſet, vnde illa generalis incluſio omnem caſum, & cauſam includit,ſiue ſterilitatis, & aliàs. nam vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

5 Reſultat itaque quòd illa interpretatio Gutierr.relata ſuprà *num.*1. nempe Bullam non loqui reſpectu commoditatis, ſed reſpectu proprietatis, eiuſdem Bullæ verbis contraria eſt, quæ dum ibi omnem occaſionem & cauſam includunt, prædictam diſtinctionem excludunt, ſiue enim circa proprietatem, ſiue circa poſſeſſionem & commoditatem fructus Eccleſiaſtici per ſeculares ſequeſtrentur, prohibet Bulla talem ſequeſtrationem ſub excommunicationis pœna, ſi ſine expreſſa licentia Romani Pontificis fiat.

Sed obſtat tunc difficultas in tali licentia, ex vrgenti neceſſitate, quæ 6
breue tempus deſiderat, & illam dilationem non admittit, ne dum Roma conſulitur,Saguntum expugnetur,vt ait Gutierr. *d.q.*13.*in fine*; ſed reſpondendũ erit Bullam illam Romæ licentiam poſtulare, ſupponendo terminos habiles, hoc eſt, quòd neceſſitas,occaſio, vel cauſa tempus neceſſarium patiatur: ſi enim non patitur,tunc licentia Ordinarij ſufficiet,ſicut in aliis caſibus videmus, in quibus propter periculum in mora ſufficit licentia, & aſſenſus Epiſcopi,& Clericorum,& tunc bona Eccleſiaſtica capi poterunt pro neceſſitatibus publicis, & refert idem Gutierr. *d.lib.*1.*q* 3 *n.*7.

Sed ipſe, cùm Ordinarius & Vicarius generalis eſſem in Diœceſi Tole- 7
tana, in diſtrictu Talaueræ, iam hunc caſum ſterilitatis & ſequeſtrationis præ manibus habui, & ſeculares Rectores adduxerunt Regalem prouiſionem, in qua continebatur quòd fructus Eccleſiaſticorum ſequeſtrarentur, obſeruatis illis requiſitis, de quibus ſuprà *n.*1. & talis prouiſio mihi fuit præſentata, vt exequtioni mandaretur, & illa viſa per me fuit ad vnguem exequuta. nam ſterilitas erat vera & notoria, & reſeruata certa parte Eccleſiaſtico vnicuique, iuxta ſuam familiam ab ipſo Ordinario taxandam in caſu diſcordiæ, cætera pars præceptum fuit, vt renuente Eccleſiaſtico ab ipſius domo extraheretur, & in tertium ſequeſtraretur,

ſoluto

Digitized by Google

ſoluto pretio Pragmaticæ Regalis, &, quod magis eſt, ſi malè non memini, ipſa Prouiſio mecum loquebatur quoad talem Eccleſiaſticorum ſequeſtrationem, & ideo mihi fuit intimata, placuit hunc caſum practicatum referre, tum quia Gutierr. de licentia Eccleſiaſtica non loquitur, nec eam poſtulat, ſed ſolum ſecularem; tum etiam, vt intelligatur dictam ſecularem non eſſe introducendam, nec admittendam ad talem exequutionem, & ſequeſtrationem; ſed ſeruanda erit prædicta praxis, quæ coram me fuit obſeruata, nempe, vt adſtante ſterilitate, & moram & dilationem non patiente, licentia iudicis Eccleſiaſticis præhabeatur: ſin autem, Romani Pontificis licentia obtineatur, ſi periculum in mora deficiat. hæc quæſtio manet explicata vtilius, & latius, quàm diſputauit Valer. *diff. vtr. iur. verſ. Clericus, diff. 3. num. 3.* vbi multa omiſit.

QVÆST. LXX.

An legatum pro virginibus maritandis retineri, aut dari poſſit tuta conſcientia ab illa muliere, vel illi mulieri, quæ in rei veritate non erat virgo, licèt habita pro tali, & an idem ſit in foro externo iuſtitiæ, & Diana, & Lara impugnantur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Laræ & Dianæ refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Ponderationi Laræ reſpondetur.*
4 *Textus* in l. librorum, §. quod autem Caſſius, de legat. 3. *contra Laram expenditur.*
5 *In legatis verba ſunt propriè accipienda.*
6 *Verba teſtatorum quando poſſunt intelligi in caſu vero & ficto, in vero ſunt interpretanda.*
7 *Concluſio quæſtionis.*
8 *Illud verbum* virginibus *põderatur.*
9 *Limitatio Laræ & Dianæ ſuperuacua, & inutilis eſt.*
10 *Praxis refertur.*
11 *Virgo maritata quando legatum nanciſcatur.*

DIANA *reſol. moral. tract. 2. miſcell. reſol. 52. §. nota etiam,* diſputat hanc quæſtionem, & reſoluit in fauorem mulieris, ex Lara *tract. de anniuerſariis, lib. 1. c. 21. n. 90.* & limitat, niſi conſtet relinquentem dictum legatũ noluiſſe dari non habentibus qualitatem virginitatis, quod rarò continget, ſed ſi adeſt ſimplex diſpoſitio relinquentis legatum pro orphanis virginibus maritandis, in tali caſu, vt dixi (ait Diana) puella quæ tempore contracti matrimonij non virgo, ſed corrupta erat, poteſt ſecura conſcientia retinere legatum relictũ pro virginibus maritandis, & ita ego in facti contingentia conſului. ita prædictus Diana. 1

Cuius ſententia nec vno aut altero foro iuſtè procedit, ſi enim habemus in iure quòd in teſtamentis præcipuus ſit ſcopus ad vnguem teſtatorum voluntates obſeruare, *cap. vltima voluntas 13. q. 2. l. cum antiquitas, de teſtamentis,* cum aliis adductis, & congeſtis per Spinum *in ſpeculo teſtam. gl. rubrica pars 1. à num. 16. & ſeqq.* Cur ergo ſi teſtator legatum reliquit expreſsè pro virginibus, mulier, quæ in veritate non erat virgo, tale poterit legatũ retinere, 2

aut acquirere? non in foro conſcientiæ, quia in eo veritas attenditur, non habitus fama, ſiue opinio; non in foro iuſtitiæ externo, quia in eo voluntas teſtatoris ſicut lex obſeruatur, & ſecundùm eam iudicatur, vnde conſilium datum à Diana in facti contingentia vllo fundamento deſtitutus eſt, nec eius ſententia ſequi poteſt, quidquid ipſe & Lara eam probare contendant.

3 Nec vrget ponderatio Laræ, quòd tales puellæ opinione virginis reputantur ex communi vſu loquendi, & quòd credendum non eſt teſtatores velle quòd in iudicio diffamentur, quia dum teſtator illud verbum *virginibus*, expreſsè poſtulauit, virginitatem veram, non falſam popoſcit. nam aliàs alio termino vſus fuiſſet, nempe puellis, vel orphanis, aut mulieribus, & ſi quæ non eſt virgo, malitioſè & iniuſtè ad legatum obtinendum ſe opponit, iuſtè meretur veritate comperta diffamari, quod cùm difficilis probationis ſit, rarò continget talis in iudicio diffamatio: vnde meliùs in foro conſcientiæ hæc dubitatio poterit definiri, vel etiam à Patronis & exequutoribus per ſecretam puellarum inquiſitionem.

4 Præterea ille textus à Lara allegatus *in l. librorum, § quod autem Caſſius, de legat.* 3. non in ſolo communi vſu loquendi fundatur, ſed in verbo generali teſtatoris, qui vniuerſas chartas legauit, cùm nihil aliud, quàm libros haberet, vnde nil mirum quòd libri debeantur, quia ibi accipiendo verba teſtatoris in ſuo proprio ſignificatu, *libri* pro vniuerſis chartis accipiuntur, cùm nullas alias teſtator haberet.

5 Et in legatis verba ſunt propriè accipienda, ex traditis per Menochium *conſ. 97. num. 41. & 42. & conſ. 56. n. 11. & conſ. 609. num. 2. & conſ. 796. n. 28.*

6 Et quando poſſunt intelligi in caſu vero & ficto, prius de vero, quàm de ficto interpretari debent. idem Menochius *conſil. 98. num. 86. & conſil. 220. num. 116.*

Conſtat ergo quòd verbum *virginibus*, in ſuo proprio ſignificatu de veris ſit accipiendum, non de fictis, tam quia verba in legatis ſunt propriè accipienda, quàm quia in caſu vero, non ficto ſunt interpretanda, & hoc multo meliùs in foro conſcientiæ, in quo nulla ſimulatio, aut fictio probanda eſt, ſicut Lara & Diana probarunt & admiſerunt. 7

Doleo quòd teſtator de re ſua pro virginibus relinquendo, non deſinat Doctores, qui apertam ſufficienter voluntatem deſtruere conentur; ſi enim ſimpliciter illud verbum *virginibus*, ponderaſſent, ſimplicem illi intellectum præſtitiſſent, prout ſonat, & mulierem iam corruptam legatum poſtulantem, de cuius corruptione aliqualiter conſtitit, à legati petitione excluſiſſent. 8

Reſultat itaque quòd limitatio tradita à Diana & à Lara ſuprà *num.* 1. ibi, *niſi conſtet relinquentem dictum legatum noluiſſe dari non habentibus qualitatem virginitatis, quod rarò continget*, &c. ſuperuacua & inutilis eſt; nam ex eo quòd teſtator poſuit illud verbum *virginibus*, ſatis indicauit ſuam voluntatem, & dari legatum noluit non habentibus qualitatem virginitatis; ſi enim dari voluiſſet, non de virginibus, ſed de mulieribus, ſeu orphanis loquutus fuiſſet, vt ſuprà diximus *num.* 3. vnde proferendo verbum *virginibus*, mulieribus corruptis oſtium clauſit ad legatum retinendum, ſeu accipiendum, nec rarò continget hæc oſtij clauſura, vt aiunt Lara & Diana, cùm ex illo ſolo verbo pronunciato, ipſa decernatur & ſtatuatur, ex traditis ſuprà *n.* 5. *& 6.* 9

Præterea, quia frequenter habemus præ manibus Vicarij & Viſitatores 10

illam

Digitized by Google

illam clauſuram in teſtamentis & operibus piis, in quibus teſtatores & fundatores legata relinquũt ad puellas virgines maritandas, ex quibus verbis iam virgines maritatæ & corruptæ remanẽt
11 excluſæ, † niſi virgo maritata cum diligentiis factis ad legatum, & illius reſpectu, maritum aſſumpſiſſet, & ſic memini aliquando reſoluiſſe inter viſitandum in cauſis teſtamentorum & operum piorum.

Qvæst. LXXI.

An ad expellendum ſemen corruptum, vel ad ſedandum pruritum, liceat refricare verenda, cum periculo pollutionis, non tamen conſenſu in ea, & Diana & alij impugnantur. vtilis in praxi quæſtio.

Svmmarivm.

1 *Sententia affirmatiua Dianæ & aliorum refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Diuerſum eſſe in chirurgo oſtenditur.*
4 *Cum cautela loquutus fuit Thomas Sanchez.*
5 *Salutaris admonitio in hoc caſu.*
6 *Salubrius eſſet has quæſtiones occultare.*
7 *Caſimirus Poloniæ Princeps laudatur.*
8 *Diana primam mutauit ſententiam.*

1 Proximæ quæſtioni adiungit hanc Diana *dict. tractat. 2. miſcellan. reſolut.* 56. vbi affirmatiuam ſententiam amplectitur cum Sanchez, Filliucio, Reginaldo, & Bonacina, & Ioan. Sancio *in ſuis diſputationibus ſelectis, diſput. 21. num. 29.* & Villalobos *in ſumma tom. 2. tractat. 40. difficult. 16. num 4. & 5.* vbi docet cum Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſput. 17. num. 19.* & multis ex Societate Iesv, fas eſſe confricare verenda ad expellendum ſemen corruptum, licèt præter intentionem ſequatur veri ſeminis emiſſio, & licèt fœmina id conaretur efficere, non ſolùm fricatione partium verendarum, ſed etiam cum intromiſſione digitorum vſque ad os vteri, quia in his caſibus pollutio ſequitur, præter intentionem operantis, ex qua doctrina aliquos caſus reſoluit in chirurgo informi verenda cum pollutione contrectante, in accubante & ſentiente ex tali ſitu pollutionem.

Sed hæc doctrina periculoſa eſt, & 2
portam aperit pluribus peccatis carnalibus, eo maximè in Religioſis, & Clericis, Monialibus, & fœminis ſæcularibus, quorum & quarum ardens libido, & concupiſcentiæ flamma [nihil aliud vellet, quàm cum hac doctrina ſæpè ſæpiùs ſe occultare, & ipſius prætextu ad plures delectationes carnis procedere; dicet enim delectatio, & ſuadebit homini, & fœminæ hanc doctrinam cognoſcenti, quod ſemen eſt corruptum, & venenoſum, cùm re vera non ſit, niſi ſuperabundans, & exire contendat; dicet etiam quòd erit licitum venenum eiicere, cùm non illud, ſed verum ſemen eiiciatur; dicet etiam quòd pollutio non intenditur, cùm re vera, in delectatione ex refricatione cauſata, illa intendatur; quis enim diſtinguere, & ſeparare valebit ſemen corruptum & verum? & illud eiicere, hoc verò retinere, illud refricare & vocare, hoc reſeruare? eo maximè, ſi iudicium iſtud ab ipſis refricantibus fiat, qui cùm ſint affecti, & propriis paſſio-

Digitized by Google

nibus infecti, frequentiùs, imò ſemper in ſuam carnis mollitiem inclinabunt.

3 Diuerſum itaque eſt in chirurgo infirmi verenda cum pollutione contrectante, ipſe namque iudicat imputationem infirmi, & contrectationem, non verò infirmus ipſe, qui ſi ad pollutionem deueniſſet, excuſationem haberet ex chirurgi iudicio, ſi in ea non conſentiat.

4 Ideò in hac quæſtione cum maxima cautela loquutus fuit Thomas Sanch. *de matrimon. lib 9. diſp. 17. num. 19.* ibi, *Quòd ſi dubium eſſet, num in quantitate, an in qualitate peccaret, crederem non licere. ſi dubium, inquam, eſſet, ita vt docti Medici neutri parti acquieſcerēt*, &c.

5 Eccleſiaſtici Regulares, Moniales, & fœminæ ſæculares, ſi velint illam practicare doctrinam cum conſcientiæ tuitione, primùm vtrumque Medicum ſpiritalem, & materialem adeant (ſi in adeundo, & conſulendo pudor, & verecundia deponi poſſit) & cum conſilio eorum talem refricationem exercere valebunt, in cuius locum caſtigatio carnis aſſumpta meliùs ad ſalutem operabitur, ſi ex abundantia ſeminis illa perturbetur; ſin verò ex ſemine corrupto perturbatio ſalutis oriatur, alia poterunt Medici medicamenta cum potionibus, vel aliis modis applicare, vt ſine periculo pollutionis, & peccati ſalus integra conſeruetur, ad quam conſeruandam ſi recta fuiſſet in Eccleſiaſtico, ſeu Moniali, aut fœmina intentio, & ſoli Deo, non verò ſuæ carni placere voluiſſet, vtique ipſe Deus de aliis remediis licitis prouidiſſet, vel per ſomnia, aut in ſomniis abundantiam ſeminis ſani, aut corrupti corrigeret, & ſedaret; ſed quia homo non rectâ intentione procedit, ideò permittuntur fallaciæ, & illuſiones, quibus peccata occultentur, & obumbrentur.

Magis ergo habent de illicito, quàm de licito tales refricationes, & nihil de perfecto, ideò magis ſunt à Diabolo immunditiarum protectore, quàm à Deo munditiarum, & puritatum Auctore, vnde ſalubrius eſſet quæſtiones has occultare, quàm pandere, ſicut dicitur communiter. 6

Felix Caſimirus Boloniæ Princeps, 7 qui inter Regales delicias, cùm ex abūdantia corrupti, & retenti ſeminis morti appropinquaret, à Medicis admonitus vt fœminarum conſortium ob ſalutem aſſumeret, certò ſciens ſe moriturum, niſi carnali copula vteretur, mori potius, quàm caſtitatis, & pudicitiæ iacturam de Medicorum conſilio, ſubire conſtantiſſimè elegit, vt in ipſius feſto legitur, nullis etiam refricationibus vſus ad ſeminis corrupti effuſionem, cùm illarum vſum Deo non placere cognouiſſet. Si ergo tantus Princeps nec adoleſcentiæ, aut ſucceſſioni Regni pepercit, ne tali vſu fœdaretur, cur Regulares, & Moniales, & omnes Eccleſiaſtici, item & ſæculares talem vſum audent conſulere, & admittere; licèt enim aliquando cùm rectiſſima intentione, & cautela, & conſilio Medicorum in prædictis refricationibus peccatum deſit, frequentiùs autem aderit, ideò nec conſulendæ, nec admittendæ ſunt; ſed aliis remediis ſpiritualibus ieiunij, & pœnitentiæ, & corporalibus arbitrio Medicorum humorum abundantia coërceatur.

Poſtea idem Diana *tract. 5. miſcell. reſol. 85.* eandem quæſtionem, & reſolutionem repetit, & §. *his tamen,* refert 8 Sanchez, Rebellius, & Ioan. Salas damnantes tales refricationes, niſi cum medicamentis fiant, & videtur cùm illis ſentire idem Diana *in illo verb ſic ille, & ego*, & ſic priorem mutauit ſententiam.

QVÆST.

Digitized by Google

Qvæst. LXXII.

Utrùm tempore Iubilæi Regulares teneantur eligere Confeſſarium non à ſuo Prælato, ſed ab Epiſcopo loci approbatum, & ſententia Bonacinæ & Dianæ non probatur, ſed contraria. utilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua refertur.*
2 *Item & negatiua Bonacinæ, & Dianæ.*
3 *Affirmatiua probatur, & verba Iubilæi tantum valent, quantum ſonant.*
4 *Quando ſententia Bonacinæ locum habeat.*
5 *Doctrina Ioan. Valer. refertur, & probatur ſtante declaratione ab ipſo allegata.*
6 *Admonitio ad Regulares in hoc caſu.*

1 Hanc etiam quæſtionem proponit Diana *dicto 3. miſcellan. reſolut.* 47. & poſtquam pro affirmatiua ſententia refert Molfeſium *in ſumma, tom. 1. tractat. 7. cap. 16. n. 18. & 27.* Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 28. ſect. 6. num. 11.* Reginald. *in praxi tom. 1. lib. 1. cap. 15. ſect. 2. num. 175.* Vegam *in ſum. tom. 2. cap. 7. caſ. 32.* Homobonum *de caſibus reſeruatis, part. 1. cap. 5.* & Naldum *in ſumm. verb. indulgentia, n. 9.* Valerium cum pluribus, *diff. vtriuſque iur. verb. abſolutio, num 33. §. contrariam.* qui omnes aiunt Regulares non lucrari Iubilæum, niſi peccatorum ſuorum confeſſionem faciant Sacerdoti ab Epiſcopo loci approbato.

Poſtea tamen refert Bonacinam *de Sacrament. diſput. 5. quæſt. 7. punct.* 4. §. 1. *num.* 25. contrarium docentem, & cum eo videtur ſentire Diana, aſſerit namque Bonacina quòd illa verba Iubilæi quòd Regulares poſſint eligere Confeſſarium ab Epiſcopo, loci approbatum, non intelligenda ſunt priuatiuè, quaſi Summ. Pontif. velit priuare pœnitentem iure ſuo, quo poteſt confiteri Sacerdoti approbato à ſuo Prælato, ſed potiùs intelligenda ſunt cumulatiuè, & ampliatiuè in fauorem pœnitentis, ita vt non ſolùm poſſit confiteri ſuo Parocho, aut alteri Sacerdoti, ſicut poterat ante Iubilæum; verùm etiam poſſit alium quemlibet Sacerdotem approbatum ab Ordinario eligere, quāuis ante Iubilæum non poſſet illi confiteri. nam aliàs ſequeretur multos Regulares defraudari fructu Iubilæi ob defectum Confeſſarij ab Epiſcopo approbati, vel cogerentur exire de clauſtris ad illum inueniendum, quod non eſt præſumendum de benigna Pontificis intentione, idem ſimiliter diputat d. Diana *tract. 2. de dubiis Regular. reſol.* 21. & Auctores negatiuæ ſententiæ refert, præcipuè Ioan. Valerum *in diff. vtriuſque fori, d. verb. abſolutio, diff. 1. num* 33. *& ſeqq.* 2

Verùm ego non hanc poſteriorem ſententiam negatiuam, ſed priorem affirmatiuam probo, & teneo, motus ex illa tantùm ratione, quòd verba Iubilæi tantum valent, quantum ſonant, ex eodem Diana *tract de Bulla Cruc. reſol.* 27. §. *ad tertium.* Cùm ergo Papa in Iubilæo Epiſcopi poſtulat approbationem. ergo aliam reſpuit, & ſic in Regularibus ſuorum Prælatorum approbationem excludit, quo ad illum actum Iubilæi. quomodo ergo illud verbum *Epiſcopi* comprehendere valebit 3

bit non Epiſcopum? vnde neſcio quo pacto Bonacina illam diſtinctionem admiſit relatam ſuprà *num.* 2.

4 Diuerſum erit ſi in Iubilæo Epiſcopus non nominetur, ſed dicat quòd eligatur Confeſſarius ex approbatis ab Ordinariis, vel Prælatis locorum. tunc namque crederem comprehendi Prælatos Religioſorum, ſicuti placuit Graſſio *deciſ. conſcientiæ, lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 11.

5 Refert autem Diana *d. reſol.* 21. *de dubiis Regular.* Ioan. Valerum *diff. vir. for. d. verb. abſolutio, num.* 33. maximè §. *finali*, aſſerentem adeſſe declarationem Clemen. VIII. per quam tollitur omne dubium illorum verborum appoſitorum in Bulla Cruciatæ, & Iubilæi, ſcilicet approbati ab Ordinario, vt in omnibus ſpectantibus ad confeſſiones Regularium ſtandum ſit Prælatorum diſpoſitionibus; ſi enim vera eſt hæc declaratio, & loquitur in terminis Iubilæi, tunc ſufficiet Prælati Regularis approbatio, cùm ipſe in ſuo conuentu ſit Ordinarius.

6 Verùm ſi poſt Clementem concedatur Iubilæum mentionato Epiſcopo, cum reuocatoriis ſpecialibus ſine aliqua circa Regulares declaratione, ipſi vt tutam partem eligant, confiteantur cum Presbyteris ab Epiſcopo approbatis, vel poſtulent intra ſua clauſtra approbationem, quæ ſecurè obtinebitur, ſequuti ſententiam Regularium DD. ſuprà *num.* 1. relatorum pro opinione affirmatiua, qui ſi contrariam veram exiſtimarent, ipſam totis viribus tuerentur.

QVÆST. LXXIII.

An qui dedit Confeſſario, vt reſtitueret vero domino, ſi Confeſſarius non reſtituat, & pœnitens ſciat, quæritur an denuo debeat reſtituere? & ſententia negatiua Dianæ, & aliorum improbatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ, & aliorum refertur à reſtitutione liberans.*
2 *Et talis ſententia fallax vocatur, & reſtitutio cui ſit facienda.*
3 *Reſtitutio quid ſit.*
4 *Peccatum non tollitur ſi ablatum non reſtituatur.*
5 *Debitum miſſum cum Nuncio, vel Confeſſario, quando liberet mittentem, vel non.*
6 *Fundamentis Dianæ reſpondetur.*
7 *Pœnitenti denuo reſtituendi remedium præſtatur.*
8 *Abſolutio Dianæ increpatur.*
9 *Quando res tradita Confeſſario tradentem liberet.*
10 *Diana non in ipſa ſpecie creditoris per Confeſſarium miſſa loquitur, ſed in caſu reſtitutionis pecuniæ.*

PRÆDICTVS Diana *tract.* 3. *miſcellan. reſol.* 2. poſtquam affirmatiuam ſententiam proponit, & eius authores, nempe Nauarr. Leſſium, Syluium, Conradum, Toler. Homobonum, quibus addendus eſt in terminis Iacob. de Graff. *deciſ. lib.* 2. *cap.* 130. *num.* 2. & Cenedo plures coniungens 1

iungens, *collect. ad Decretal. collect.* 48. *num.* 9. aſſerit quòd ſibi ſemper probabilis viſa fuit contraria ſententia, & iuxta quam in praxi non condemnauit pœnitentem ad denuo reſtituendum, ex eo quòd non deberet cum infamia reſtituere, & quòd quantum in ſe fuit, fecit quod potuit, & quòd ſi creditor ad ita reſtituendum non conſentiret, eſſet irrationabiliter inuitus, & quòd Leſſius *lib.* 2. *cap.* 16. *dub.* 6. *n* 67. *in fine*, cum Filliucio *in qq. moral. tom.* 1. *tract.* 32. *cap.* 5. *num.* 135. probabilem vocat hanc opinionem, & in terminis illam amplectitur nouiſſimè Cenedo *de paupert. relig. dub.* 34. *num.* 8.

2 Sed hæc Dianæ, & iſtorum opinio, quam probabilem vocant, non mihi tuta videtur, ſed fallax, poteſt enim aliquando mens noſtra non bene rei veritatem callere, & comprehendere: itaque exiſtimo affirmatiuam ſententiam ſequendam eſſe in praxi, & condemnandum pœnitentem ad reſtituendum vero domino, & probatur ex vulgari regula quòd reſtitutio facienda eſt ei, à quo res ſublata eſt, *cap. reintegranda* 3. *q.* 1 *l. is cuius, ff. de furt.* Sylueſt. *in verb. reſtitut.* 4. §. *primo.* Iacobus de Graſſis *deciſ. aur. lib.* 1. *cap.* 128. *num.* 1. vbi ſubdit rationem quòd reſtitutio eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ, per quam æqualitas conſtituitur inter perſonas quæ inæqualia habent; hæc autem rerum adæquatio legitimè conſtitui non poteſt, niſi eidem id reddatur quod fuerat ei ablatum. Medina *in C. de reſtit. q.* 3. § *itaque.*

3 *Secundò* reſtitutio eſt in priſtinum ſtatum repoſitio, ex relatis *ſuprà*, & Graff. *d. cap.* 128. *num.* 6. vnde, qui reſtituit Confeſſario, non ponit in priſtinum ſtatum cùm vero domino non tradat, in cuius poſſeſſione res ſuum priſtinum ſtatum habebat; ergo deficiente priſtino illo ſtatu, deficit per conſequens ipſius rei reſtitutio, quæ ab illo dependet.

Tertiò, quia licèt res detur Confeſſario, ipſa tamen domino non tradita non reſtituitur ablatum, & ſic non tollitur peccatum, 16. *q.* 3 *cap. ſi res.* Medina *d. C. q.* 2. §. *quibus.* 4

Quartò, quia quando debitum non erat ſpecies, ſed genus, in quo functionem recipere poterat, tunc ſi debitor mittat debitum cum nuncio, & ipſe infideliter ſe agat, & non ſoluat, tunc debitor manet obligatus ad denuo ſoluendum vero domino, ex Medina *d. C. q.* 2. § *ſi autem*, vbi limitat, niſi nuncius eſſet à domino determinatus, & cum illo debitum ſit miſſum; ergo ſimiliter eſt, ſi debitum tradatur Confeſſario. nam ſi eſt ſpecies, & ſit ille bonæ opinionis, tutus manet debitor in conſcientia, ſi genus minimè manet, ſed iterum debet reſtituere, ſiue nuncius eſſet fidelis, ſiue non, quia res nondum domino tradita, debitori perit in genere ſuo, vt ait Medina *d.* §. *ſi autem*, niſi nuncius, ſeu Confeſſarius eſſet deſignatus à domino, tunc debitum cum illo miſſum rectè miſſum eſſet, ſecus è contra. 5

Non obſtant fundamenta, quibus innititur Diana. 6

Non *primum*, quòd pœnitens non debet cum infamia reſtituere, quia ſine illa alij ſunt modi ad reſtituendum, quærendo fidelem, & ſecuram perſonam, cuius medio realiter fiat reſtitutio.

Non *ſecundum*, quòd fecit quod potuit, quia etſi aliquid fecit tradendo Confeſſario, infelix fuit dum infidelem illum inuenit, at hæc infelicitas pœnitentem non liberat à reſtitutione, nec ipſa verum dominum priuare poteſt iure ſuo, priuaret vtique, ſi ipſe dominus admonitus à pœnitente conſentiret in traditione Confeſſario facienda, ſeu facta; admonitus, inquam, per ter-

Digitized by Google

tium, ne aliquam patiatur infamiam ore proprio admonendo.

Non *tertium*, quòd ſi creditor non conſentiret in traditione Confeſſario facta,eſſet irrationabiliter inuitus, quia non eſſet,potuit enim iuſtè de infidelitate alicuius Confeſſarij ſuſpicari, non enim ſunt mundi omnes, vt Chriſtus aſſeruit in lotione pedum, eo maximè Confeſſarium non cognoſcendo, & quia creditor nullam irrationabilitatem habere poteſt interim dum re ſua caret, fulcitur enim regulis iuris traditis *ſuprà*, quod enim in iure fundatur,irrationabile eſſe nequit, ſed rationabile,*cap.erit autem lex 1.diſt*.

7 *Vltimò*, ſi pœnitens denuò reſtituat, non remedio deſtitutus extat,ſequatur & perſequatur Confeſſarium, vt illi quantitatem vſurpatam ſenumeret,obiurgando fraudem, & infidelitatem ipſius,& ſi hoc remedio vti non valet, quomodo valebit verus dominus non tradens, nec cognoſcens Confeſſarium?

8 Reſultat itaque minus rectè feciſſe Dianam, dum pœnitentem in praxi abſoluit, quia ſua, & aliorum opinio fundamentis intrinſecis, & extrinſecis deſtituta eſt, ſed quid mirum. plures enim iudices interioris, ſeu exterioris fori minus legitime iudicant aliquando,bona tamen fide; non enim ſemper diſpoſitus eſt intellectus ad liberè veritatem inueſtigandam,& rationes opinionum perpendendas, eo maximè, quia dum adſunt aliqui authores, ſtatim mens cum opinione probabili remoratur, & grana eius conterere nequit, vt ex tritione rationum, farina fiat ad conficiendum & comedendum veritatis panem ſatis apta.

9 Limitatur hoc,niſi res tradita Confeſſario eſſet ipſa ſpecies creditoris,vel domini, tunc tradita, ſeu miſſa per Confeſſarium bonæ exiſtimationis,ſed per malitiam', ſeu contingentiam, domino non traderetur, tunc debitor in conſcientia tutus maneret,nec tenetur denuo mittere,& reſtituere, niſi à domino deſignatus eſſet nuncius ad mittendum,& cum alia res miſſa fuiſſet,ex traditis per Medinam *d.q.2. §.occurrit*, cum Panormit. *in cap. ſignificante*, *de pignor.*

Sed Diana non loquitur in hac ſpecie, ſed in caſu reſtitutionis pecuniæ, agit enim quando felix dedit Confeſſario vncias ſeptuaginta, & non reſtituit,vnde ipſe felix,quia infelix fuit, vt dicebamus ſupra *num.6.* debet iterum condemnari ad denuo reſtituendam, non obſtante abſolutione Dianæ, qui non bene ſuam ſententiam ſtuduit, vt patet ex prædictis: ſtuduiſſet autem,ſi illam cum Iuriſperitis practicis, & ſapientibus communem effeciſſet. 10

QVÆSTIO LXXIV.

An in obtinendis beneficiis liceat paciſci de aliquo temporali retribuendo tanquam motiuo, ſeu pro recompenſatione gratuita, & Diana & alij impugnantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ & aliorum refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Pro tollendis obligationibus moralibus dari, aut recipi valet.*
4 *Pactum de facienda collatione,& de dando temporali,ſimoniacum eſt.*
5 *Sine pacto poſt collationem licitum eſt recipere.*

6 Dictum

Digitized by Google

6 *Dictum Dianæ confutatur in praxi.*

1 SIMILITER diſputat Diana *tract.2.miſcell. reſolut.39.* vbi relato Valentia *tom.3. diſp.6. q.16.punct.3.* aſſerit & dicit probabiliter quòd eo modo, quo licet, ſine ſimonia, temporale pro ſpirituali dare, vel recipere,etiam licet de hoc ipſo paciſci, nempe tanquam dando, vel ex gratitudine, vel etiam ex iuſtitia, non quidem pro re ſpirituali, vt ſpiritualis eſt,ſed ſpectati ſecundùm communem rationem laboris, prout ex obligatione oneroſa ſuſcipitur, & quòd Suarez, & Nauarr. aiunt non eſſe ſimoniam aliquid dare pro labore ſuſcepto, eundo, & redeundo ad beneficij collatorem, vel in recompenſationem alicuius damni,aut lucri amiſſi.

2 Verùm conſiderata quæſtio prout in initio proponitur à Diana *ibi* in obtinendis beneficiis,& conſiderata reſolutione quòd poſſit paciſci dare temporale pro illis à parte antè, hoc eſt, ante collationem,& quòd tunc illa datio liberetur à ſimonia, tanquam facta non pro re ſpirituali,ſed pro gratitudine, hoc ego aut minimè comprehendo,aut eſt maxima æquiuocatio,& doctrina incerta,item omni ſimoniæ corticem,& prætextum imponens.

3 Nam aut dans, & recipiens erant aliis moralibus obligationibus ad antidora obligatis, præter actum collationis beneficij, & tunc bene poteſt paciſci etiam à parte antè, quòd collatio fiat pro tollendis illis obligationibus moralibus,quæ procedũt ex honeſtate, vrbanitate, & gratitudine ad remunerationem, dummodo non adſit aliqua obligatio legati, & de iuſtitia, & ſatisfactione ratione miniſterij impenſi, in his terminis optimè currit doctrina à Diana diſputata, & edocta, quam antè tenuit ab illo non relatus Couarr. cuius ſunt hæc verba *lib.1. var. cap.20. num.4.* Graſſis *deciſ.aur.lib.2.c.97.n.75.* cum Nauarro *cap 23.num.109. verſ.ad quartum.*

Quando verò dans, & recipiens, 4
nullis erant obligationibus moralibus ad antidora obligati,ſed paciſcunt,collator de facienda collatione, & recipiens de dando temporali pro gratitudine collationis,hoc totum contrarium eſt eſſentiæ, & identitati ſimoniæ in toto titulo de ſimonia, *cap. tua nos, & in cap.quàm pio 1 q.2.& in cap.final. de pactis.* Franciſcus Leo *in theſaur. fori Eccleſ.p.3.cap.2.num.7.* & diximus *ſuprà q.24.num.3.* admiſſa namque hac cautela, vt pro gratitudine collationis, & beneficij liceret à parte antè paciſci dare,& recipere, nullus eſſet caſus in quo ſimonia inueniretur pro beneficiis obtinendis.

Aliud namque eſt, quando ſine illo 5
pacto tacito, vel expreſſo collatio fit. nam tunc poſt collationem licitum eſt ob remunerationem, & liberalitatem, & gratitudinem dare, vel recipere. Campanil. *in diuerſor.iuris Canon.rubr. 11. cap.27.n 24.* & cum aliis docuimus ſuprà *q.53.num.8.*

Inſuper illud quod dicitur à Diana, 6
licere dare pro labore eundo,& redeũdo ad beneficij collatorem,difficile eſt in praxi. quis enim collator vltra collationem dabit recipienti pro illo labore itineris, cùm in illo ipſe recipiens voluntarius ſit, item & augmentatus, & diues; ſi enim collatores accederent itinerando ad collationem faciendam, tunc proponi poterat ſpecies de temporali dato ipſi collatori à recipiente pro labore itineris,& hæc ſpecies nunquam contigit,ſed contraria,in qua loquitur quæſtio Dianæ, quæ quia mihi parum digeſta viſa fuit, ideò indigeſtum eius,his lineis coctum, & clarum

Digitized by Google

reddere propoſui; iuſtum ergo eſſet quòd Theologi has materias Iuriſperitis relinquerent, ne ab ipſis vt nunc iuſtè carperentur.

QVÆST. LXXV.

An peccet offerens alicui occaſionem peccandi propter aliquem bonum finem, & Diana & alij confutantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Aliqua exempla referuntur, in quibus conſulere, iubere, vel rogare malum, non efficit peccatum, & alia quando permittitur, vel non auſertur occaſio, & peccatum deficit.*

2 *Quid quando ponitur occaſio, & ſententiæ referuntur.*

3 *Sententiam affirmatiuam ſequuntur Layman & Sancius.*

4 *Et confutatur & probatur contraria negatiua.*

5 *Occaſionem præbere actus eſt cooperatorius ad peccatum.*

6 *Non eſt faciendum malum, vt reſultet bonum.*

7 *Non auferre occaſionem peccati non cooperatur ad peccatum.*

8 *Diſtinctio Sancij, ſeu Dianæ confutatur.*

1 AGIT de hac quæſtione Diana *tractat.5. miſcellan. reſol.* 18. vbi primùm bene tenet licere viro adulterium vxoris ſuſpicanti, illam obſeruare cum teſtibus, vt conuincatur de adulterio, licere etiam parentibus & dominis non auferre occaſionem furandi, vt filij, ſeu famuli in furto deprehendantur, & reſipiſcant. nam hi omnes ſe habent neutraliter, & permiſſiuè, non affirmatiuè, ad peccatum cooperando. nam aliud eſt conſulere, iubere, vel rogare malum, cùm hi actus ſint affirmatiui, aliud permittere, vel non auferre mali occaſionem, nam hoc iam eſt negatiuum & permiſſiuum, & non voluntarium, ita, licèt non ita clarè, docet Thomas Sanchez *de matrimonio, lib.* 10 *diſput.* 12. *num.* 52. Molina, Vega, & Valentia relati ab ipſo Diana *d. reſol.* 18.

Vbi addit difficultatem conſiſtere, quando non aufertur occaſio, ſed ponitur vxori, vt adulteretur ad ipſam conuincendam, vel filiis & famulis vt furentur, vt ſimiliter conuincantur, & quidem præcitatus Thomas Sanchez *num.* 53. refert Petrum Nauarr. id concedentem, & ipſo relicto ſequitur Emanuelem Sà *in verb. peccatum, num.* 7. illud negantem, quia præſtare occaſionem non ſolùm eſt permittere, ſed cooperari, & poſitiuè concurrere. 2

Addit Diana quòd ſententiam Petri Nauarra ſequuntur Layman *in Theolog. moral. lib.* 2. *tractat.* 3. *cap.* 13. *num.* 5. & Sancius *in ſelect. diſput.* 35. *num.* 12. vbi ſic ait: Adhæreo opinioni aſſerentium offerentem alicui occaſionem ad peccatum, vt deprehenſus in illo reſipiſcat, vel ob alium bonum finem, non peccare; & ratio Dianæ eſt, quia id non eſt formaliter cooperari ad peccatum, ſed materiam, & occaſionem peccati miniſtrando illud permittere, non quòd permittens intendat malum peccati fieri, ſed potiùs graue aliquod malum impedire. 3

Verùm ego perpenſis rationibus vtriuſque ſententiæ veram exiſtimo affirmatiuam Emanuelis Sà & Thom. Sanchez, & negatiuam non bene fundatam exiſtimo: † negari enim non poteſt, quin præbere occaſionem ſit 4 5

actus

actus cooperatorius, & affirmatiuus, & ſic ad peccatum valde pronus, & pro-
6 ximus, † nec intentio bona excuſat occaſionem præbentem, non enim faciendum eſt malum, vt inde reſultet bonum, ex eodem Diana *tract. miſcell. reſolut.* 37. Medina *in C. de reſtit. q.* 3. *§. deinde.*
7 Aliud namque eſt quando non datur, vel offertur occaſio, ſed non aufertur, tunc enim adeſt actus negatiuus, & permiſſiuus, & indifferens, vnde quid mirum, ſi non cooperetur ad peccatum.
8 Ponderetur illa diſtinctio Sancij, ſeu Dianæ *ibi*, quia id non eſt formaliter cooperari ad peccatum, ſed materiam & occaſionem peccati, miniſtrando illud permittere, quia, ni fallor, illa duo vniformia ſunt, tunc enim formaliter cooperãtur ad peccatum, quando materia & occaſio peccati miniſtratur, vt clarè patet; ergo non difformia & diuerſa ſunt illa duo, vt exiſtimant Diana, vel Sancius, ſed vna & eadem propoſitio & ratio, nec etiam eſt permittere peccatum, quando materia & occaſio peccati miniſtratur, ſed facere & cooperari. nam ſi miniſtratur materia; ergo iam porta peccati aperitur, & quæritur peccatum: nam illa miniſtratio non eſt actus indifferens, & negatiuus, ſed affirmatiuus, voluntarius & operatorius, & ſic, meo videri, æquiuocatio adeſt in illis rationibus Dianæ, ſeu Sancij, quorum opinio ſequenda non eſt, ſed prior affirmatiua, quia vera eſt; ergo Iuriſperitus arguendi defectus reperit in Theologo adhuc intra meſſem ſuam, vt infrà notabitur *quæſt.* 109. *in fine.*

QVÆST. LXXVI.

An ſi quis à fure emente, pecunias furtiuas bona fide accepit, eáſque cum proprijs commiſcuit, teneatur ad reſtitutionem dictarum pecuniarum domino comparente, & Diana confutatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ & aliorum refertur in fauorem venditoris.*
2 *Concluſio ex dictis Dianæ.*
3 *Sententia Medinæ refertur, quando ſcilicet accipiens de manu furis liberetur, vel non.*
4 *Concluſio ex verbis Medinæ.*
5 *In quo caſu loquutus fuit Medina traditur, & quid de accipiente à fure cum bona, vel mala fide.*
6 *Interrogatio ponitur aduerſus Medinam.*
7 *Couarr. impugnat Medinam.*
8 *Traditur quædam concluſio Couarr.*
9 *An res dicatur extare quando conſumpta eſt.*
10 *Duobus modis dicitur res extare.*
11 *Concluſio ex tota quæſtione & Dianæ contemptus non intenditur, & traduntur rationes cum origine Authoris & familia de Coſferros.*

IN his terminis loquitur Diana *tractat.* 5. *miſcell. reſolut.* 40. & confuſa extat in meo libro littera. nam incipit cum affirmatiua ſententia, ex Leſſio *lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 18. *num.* 157. ex authoritate *l. Marcellus, §. Pomponius, ff. de rei vendicat. & §. ſi duorum, Inſtit. de rerum diuiſ.* & poſtea 1

 ait

ait ſine deciſione ſuæ ſententiæ, ibi, *& ratio eſt, quia in tali caſu non tenetur ad reſtitutionem ratione iniuſtæ acceptionis, vel aſſumptionis, quia hoc actum fuit cum bona fide; neque ratione rei acceptæ, & poſſeſſæ, cùm alienam pecuniam non poſſideat, cùm vel eam conſumpſerit, vel cum propria miſcendo eius dominium acquiſiuit, neque etiam ex hoc locupletior factus eſt. nam pretio iuſto rem ſuam vendiderat. ergo*, &c. & ita docent hanc ſententiam Nauarra *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 216. Sayrus *in Claui Regia lib.* 10. *tractat.* 2. *cap.* 3. *num.* 13. Sanchez *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 15. Medin. *de reſtitut. q.* 10. & poſt illos Vaſquez *opuſcul. de reſtitut. cap.* 9. §. 2. *dub. vlt.* cum aliis.

2 Ex his rationibus videtur ſentire Dianam in fauorem venditoris, qui accepit pecunias furtiuas à fure pro pretio venditionis, vt non teneatur ad reſtitutionem pecuniarum, etiam quòd dominus illarum compareat, & petat à venditore pecunias, ex eo quòd iuſtè & bona fide accepit, & conſumpſit, cum propriis pecuniis miſcendo, ex qua mixtura dominium acquiſiuit, neque ex venditione fuit factus locupletior, hæc videtur opinio Dianæ, quam ipſe aſſerit tenere aliquos DD.

3 Inter quos primùm reuolui Medinam *in C. de reſtitut. q.* 10. §. *ſi denique*, vbi loquitur, quando ſcienter aliquis accipit de manu furis, & ille manet potens ad ſoluendum, quòd tunc venditor non teneatur reſtituere, ſicut teneretur ſi res accepta non eſſet vſu conſumptibilis, & concludit his verbis. *Ratio diſcriminis eſt clara, quia ſi res illa non eſt vſu conſumptibilis, dominus ſpoliatus habet ius ad rem illam eandem numero: ſi autem ſit vſu conſumptibilis, non ſic habet ius ad rem illam eandem numero, cùm in huiuſmodi rebus dominium ab vſu non ſeparetur. Ac proinde in tali caſu perinde eſt, ac ſi fur daret illi ſecundo de ſuis propriis bonis, cùm illa bona furtiua functionem admittant, vt ſuppono, & hoc maximè verum eſt, quando res huiuſmodi furtiuas aliis ſimilibus rebus miſcuit*, &c.

In quibus verbis Medina non liberat venditorem à reſtitutione pecuniarum furtiuarum, imò condemnat eundem ad reſtituendum de ſuis propriis bonis, in quibus illæ pecuniæ functionem habent in genere ſuo, quia licèt vſu, vel mixtura venditor acquiſierit dominium illarum in eodem numero, & in eadem ſpecie; non tamen per hoc liberatur ad reſtituendum in aliis pecuniis de ſuis propriis bonis in genere pecuniarum, in quo ille numerus functionem habet, nec refert quòd venditor iuſtè requiſierit, & bona fide. nam domino comparente, tenetur illi quod ſuum eſt reſtituere, licèt non in eodem numero, propter mixturam aliarum pecuniarum, ſaltim in eodem genere, & poſtea agere contra emptorem remediis iuris, nec etiam quidquam refert, quòd venditor non ſit factus locupletior ex talibus pecuniis à fure acceptis. nam cùm ipſæ functionem habeant in genere ſuo, de aliis pecuniis illius generis tenetur domino ſatisfacere, licèt non de illis in eodem numero, in quibus propter vſum, vel mixturam dominium acquiſiuit, conſtat ex eodem Medina *d. C. & q.* 2. §. *corollariè ſequitur, &* §. *notanter.* 4

Cuius dicta procedunt in eo, qui ſcienter à fure accipit, & ſic cum mala fide, ſed ſi cum bona, & fur maneat potens ad plenè ſatisfaciendum, tunc habet locum quod dictum eſt, ſcilicet quòd venditor teneatur in quantum factus eſt locupletior, ſecus aliàs. Medina *d. q.* 2. §. *ſi verò*, & ſtatim *in* §. *notanter*, ait propter mixturam rerum furtiuarum vſu conſumptibilium extinctum eſſe dominium ſpoliati, & perinde 5

perinde eſſe ac ſi res omnes illæ ſint de dominio furis eas poſſidentis factæ, quod ſecus eſt, ſi rei non ſint commixtæ, ſed ſeparari poſſint, quia tunc ſpoliatus dominium quod habebat non amiſit. hæc ſunt verba Medinæ, quæ videntur loqui in caſu Dianæ, quando emptio & venditio, & conſumptio, ſeu mixtura cum bona fide facta fuerunt, vt tunc manente fure potente ad ſatisfaciendum, venditor teneatur ſi ſit factus locupletior, ſecus aliàs, & quòd ſi fur miſcuit res vſu conſumptibiles, extinctum ſit ſpoliati dominium, ſecus autem ſi non miſcuit.

6 Sed interrogo Medinam, cur res vſu conſumptibiles functionem habeant in genere ſuo, quando quis ſcienter à fure accepit? & quando ignoranter non habebunt eandem functionem? nam ſcientia, vel ignorantia venditoris, & accipientis pecunias à fure, nihil adimit, ſeu ponit in qualitate illarum rerum; itaque ſi ex ſua natura habent illam functionem in ſuo genere, talem naturam per ſcientiam, ſeu ignorantiam venditoris amittere nequeunt; igitur quemadmodum in caſu ſcientiæ, etiamſi venditor res furtiuas vſu conſumptibiles cum ſuis miſceat, debet de ſuis bonis domino ſatisfacere, ita etiam in caſu ignorantiæ.

7 Quare Domin. Couarr. *in reg peccatum 3. relectionis parte num. 2.* impugnat hanc doctrinam Medinæ, & meliùs probat accipientem à fure cum mala fide teneri ad reſtitutionem rei extantis; ea verò perempta ad eius iuſtam æſtimationem, etiamſi res ſit vſu conſumptibilis, quocumque tempore ſciat eam furto ablatam fuiſſe, quia traditione, & conſumptione furis non transfertur pecuniæ dominium in accipientem, nec à priori domino diſcedit, ex text. inſigni *in l. rogaſti, §. vlt. ſi certum petat.* vbi probatur in his rebus, quæ functionem recipiunt, transferri dominium per conſumptionem bonæ fidei; ſecus ſi malæ, quia tunc poteſt dominus à quocumque rem extantem vendicare.

Et addit Couarr. concluſionem *n.* 3. in eo, qui bona fide rem furto ablatam acquiſiuit, vt tunc domino comparente teneatur rem extantem domino reſtituere; ea verò bona fide conſumpta in id tantùm, in quo factus fuerit locupletior. 8

Sed videamus modò, an res dicatur extans quando commixta eſt? ita vt accipiens pecunias à fure, eaſque cum propriis commiſcens, teneatur ad reſtitutionem domino comparente? & hic eſt caſus poſitus à Diana *in d. reſol.* 40. vbi liberauit accipientem à reſtitutione, ex rationibus poſitis ſuprà *num.* 1. quarum præcipua fuit, quia accipiens pecunias à fure, eas cum propriis commiſcuit. 9

Et quidem duobus modis res vſu conſumptibilis dicitur extare, alter in eadem ſpecie numerata, & in eodem numero; alter in genere pecuniarum commixtarum. In primo modo per mixturam res non dicitur extare, quia per illam illa ſpecies numerata ille numerus confuſus, & commixtus fuit: in ſecundo modo res dicitur extare, & pecuniæ dicuntur extare in genere ſuo, per functionem, per quam in eodem genere recipiunt, etiamſi cum aliis pecuniis commixtæ ſint; hæc abundè patent de per ſe, nec indigent alia probatione, colliguntur ex dictis ſuprà *à num.* 2. *& ſeqq.* maximè ex Couarr. *d. 3. part. num.* 2. licèt non diſcutiat dubium traditum ſuprà *num.* 9. Si ergo pecuniæ commixtæ dicuntur extare in genere ſuo: ergo accipiens pecunias furtiuas à fure, eaſque cum propriis commiſcens, dicetur eaſdem habere, & apud illum accipientem extare, ac proinde 10

proinde intrauit concluſio tradita à Couarr. vt tunc etiamſi cum bona fide acceperit, teneatur accipiens domino comparenti reſtituere.

11 Hæc ſunt quæ mihi ſe obtulerunt circa illa quæſtionem Dianæ, non quidem vulgaria, ita diſcuſſa, & declarata; ſed decipi poſſum in meo iudicio, nec volo tanti Authoris ſententias, & quæſtiones paruipendere, ſed cum humilitate & veritate, quod ſentiam, ipſius ſcriptis addere, non enim iuſtum erat ille contemptus Doctoris Regni Siciliæ, à quo Regno ego licèt Matriti naturalis, originem attamen traho, ex parte patris mei quondam Matthæi Ferro, ex nobili familia *de los Ferros de Trapana* ortum habentis; natus fuit tamen in Regno Maioricarum. nam vnus Eques ex illa familia tranſiuit ad Regnum Sardiniæ, & poſtea deſcendentes eius venerunt ad Regnum Maioricarum, quorum vnus fuit aſcendens patris mei, vt probatum aliquoties extat hæc Trapanæ origo, & conſanguinitas in formationibus factis ad Sacellum Regium, pro me, & fratribus meis, qui pater meus fuit Conſeruator generalis Regnorum Coronæ Aragonum, & Coronæ Italiæ cum titulo Cõſiliario Regis Philippi II. cum ingreſſu in ambobus Conſiliis, ſicut cæteri Conſiliarij; ſed poſtea Petrus Franqueça adiutus à Duce de Lerma inuidia tanti officij permotus obtinuit illud pro ſe, & D. Geronymo Nuñoz genero ſuo amouendo patrem meum iniuſtè, & relinquendo illi ſalaria ſui officij, poſtea etiam fuit pater meus Regens Theſaurariam generalem Coronæ Aragonum, cum titulo, & priuilegio Conſiliarij, vt de illo conſtat, homo quidem inter omnes ſui temporis magnitudine, & cordis nobilitate, & negotiorum Patrimonij Regis, & rationum longè alios ſuperans, qui in fine vitæ ad paupertatem deueniens, ſicut bonus Conſiliarius à creditoribus oppreſſus volebant ipſum carceribus mancipare, quod ego non ferens proceſſum nobilitatis inchoaui, & cum illorum citatione ipſam probaui cum teſtibus Siciliæ, & aliis Equitibus, & præſentaui etiam titulos Conſiliarij, & poſtulaui, vt tam quia Nobilis, quàm quia Conſiliarius, non poterat pro debitis ciuilibus carcerari. nam Conſiliarius pars eſt corporis Regis, vt *in l. quiſquis, C. ad l. Iul. Maieſt.* & tandem obtinui, & habeo in meo gazophylacio originalem illum proceſſum de nobilitate.

QVÆST. LXXVII.

An in legatis ſoluendis ſit ſeruandus aliquis ordo, vt in debitis, & Diana, & Valerus impugnantur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Dianæ, & Valeri doctrina refertur.*
2 *Legatum pium præfertur profano.*
3 *De legato pio non detrahitur falcidia.*
4 *Concluſio quæſtionis.*
5 *Legata pia concurrunt cum dote & fiſco.*
6 *Limitantur ſupradicta, ſi conſtet contrarium ex teſtamento.*
7 *Si teſtator priùs ſcripſit legatum profanum, an legato pio præferatur.*
8 *An prædicta procedant in foro conſcientiæ, & Diana, & Valerus confutantur.*

INVENI

1 INVENI hanc quæſtionem in ipſo Diana diſputatam *tract. miſcell reſol.63.* vbi de ſententia cuiuſdam Ioan. Valer. *in different. vtriuſque for.ver.legatum, diff.1.num.1.* reſoluit, ſi teſtator nihil circa ordinem, aut præeminentiam legatorum diſpoſuit, idem dicendum eſſe de legatis, quod de creditoribus chirographariis, nempe non eſſe locum gratificationi, ſed pro æquis portionibus eſſe ſoluenda, ſeu pro rata bona eſſe reſtituenda, abſque diſcrimine inter legata pia, & profana, & quòd hæc regula etiam in foro conſcientiæ procedat ex iudicio prædicti Valeri, cui addit Diana Sanchez, Bonacinam, & Comitolum *in ſuis locis.*

2 Sed cùm plura ſint priuilegia piæ cauſæ, ex Tiraq. *in peculiari tract.* & ex Genuenſi *in alio practicab. Eccleſ.* miror quomodo hæc quæſtio ſine illis priuilegiis reſoluatur, non enim illa lego in quæſtione Dianæ, & quidem inter eadem priuilegia quoddam eſt, quod legatum piæ cauſæ in caſu, quo hæreditas non eſt ſufficiens, integrum perſolui debeat abſque diminutione inter cætera legata profana. Itaque legatum pium priùs integrum eſt perſoluendum, poſtea profanum vſque ad quantitatem quam inuenerit, de hac quæſtione egimus *in 1.part. qq. vicarial.q... num...* & cum aliis docet Tiraquell. *tract. de priuil.piæ cauſæ, priuilegio 72.*

3 Eſt & aliud priuilegium piæ cauſæ, quòd de illo non detrahitur falcidia, ſicut de profano. Spinus *in ſpeculo teſtam.gloſſ 8.num.92.* Tiraquell. *d.priuilegio 72.num.1.& priuilegio 26.*

4 Cùm ergo hæc, & alia priuilegia habeant legata pia, igitur non æquis portionibus erunt perſoluenda, vt exiſtimant Valerus, & Diana, ſed integra, abſque diminutione ſolui debent, ſi concurrant cum profanis, & hæreditas non ſit ſufficiens.

Rurſus in prioritate etiam melioris 5
conditionis eſſe debent legata pia, & ſolui prius quàm profana, quia in debitis ſoluendis Eccleſia, & pia cauſa habent priuilegium prælationis, & concurrunt cum dote & fiſco, vt ex Tiraq *d.tract.priuileg.* 143. tradit Flores de Mena *var reſol.lib 1.q 6.art.3.n.20. & 21.*

Quæ omnia intelliguntur, niſi ali- 6
ter in teſtamento diſpoſitum ſit, & conſtet expreſsè, vel tacitè, de contraria teſtatoris voluntate; & ſanè de hoc bene exiſtimauit Valerus relatus à Diana loquens, niſi aliter teſtator diſpoſuit.

Sed diſputemus vnum punctum, ſi 7
teſtator poſuit in vltimo loco legatum pium, & in primo profanum, an hoc ſit priùs perſoluendum? Et quidem quæſtio non ponitur de legatis pro Miſſis, & confraternitatibus; hæc enim ſemper in initio teſtamenti præponuntur, & poſtea legata, ſed incepit teſtator per profana, & tandem fecit legatum pium pauperibus illius loci, quòd tale legatum pium eſt, ex eodem Spino *gloſſ.6.* Pro parte legatorum profanorum adeſt illa regula, quam tradidimus *in tract. de præcedentiis pluribus in locis,* nempe quòd ab ordine literæ arguitur prælatio; ergo legata profana priùs poſita in teſtamento, erunt priùs perſoluenda. Pro parte legati pij adeſt veriſimilis coniectura voluntatis teſtatoris, qui interrogatus reſpondiſſet priùs perſoluendum legatum pium, ex quo aliquod ſuffragium, & leuamen accipiat anima ſua. nam ex eo videtur legatum eſſe perſoluendum ipſi teſtatori; quid ergo mirum, quòd legatis profanis præferatur, cùm illa teſtatori, & eius animæ non proficiant, nec ex eo dicantur eidem perſolui, vnde hæc

Digitized by Google

coniectura cùm potentior & robuſtior ſit, quàm coniectura literæ, puto illam eſſe attendendam, & amplectendam.

8 Sed vtrùm hæc omnia procedant in foro conſcientiæ, in quo loquuntur Valerus & Diana, videndum eſt? Et quidem procedere, affirmandum. nam in illo foro priuilegia ſunt obſeruanda, ex eodem Flor. de Mena *d. lib.* 1, *q.* 6. *art.* 3. *num.* 36. quia priuilegia iuſta à iure, ſunt lex, quæ ſi iuſta eſt, etiam in foro conſcientiæ ſeruanda eſt, ex his quæ tradidimus *d.* 1. *part. qq. vicarial. q... num...* & docet Couarr. *in cap. cùm eſſet, num.* 6. *de teſtam.* Et quamuis Valerus, & Diana probent ſuam regulam in foro conſcientiæ procedere; ipſa tamen de æquis portionibus diuidendis inter legata pia, & profana vera non eſt, vt ſuprà conſtat *à num.* 2. Sed regula contraria ibi tradita ſeruanda eſt in vtroque foro tanquam iuſta, quidquid DD. contrarij velint & opinentur: vt quid ergo forum conſcientiæ iuris priuilegia reſpuere deberet, cùm ipſa rationabili, & iuridico fundamento innitantur? illud quippe Tribunal præſidium veritatis eſt iuris, & iuſtitiæ, vnde regulæ, & doctrinæ eiuſdem iuris, quæ veritate & ratione fundantur, in illo conſcientiæ foro, & præſidio, & Tribunali admittendæ veniunt, niſi aliter teſtator expreſsè, aut præſumptiuè diſpoſuerit, vt ſuprà *n.* 6. & 7. tunc namque illa expreſſa voluntas, aut præſumptiua ius facit in foro exteriori, item & interiori, & ſic, quocumque modo, illud ius expreſſum, aut tacitum in prædicto foro conſcientiæ locum habet.

QVÆST. LXXVIII.

An promiſſio interna obliget in conſcientia, & Dianæ reſponſum impugnatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Dianæ reſponſum affirmatiuum refertur.*
2 *Item aliud negatiuum.*
3 *Et impugnatur.*
4 *Quæ interna ſunt ſolùm Dei fori ſunt, non hominum.*
5 *Reſponſio prima Dianæ vera non eſt.*
6 *Ex pacto nudo oritur obligatio de iure Canonico, & Caſtellæ.*
7 *Donatio abſenti facta, reuocari nequit poſt eius acceptationem.*
8 *Frangere fidem donationis acceptatæ, an ſit peccatum in foro conſcientiæ.*
9 *Concluſio totius quæſtionis.*

INTERROGATVS de hoc dubio Diana *tract.* 5. *miſcellan. reſol.* 116. reſpondit affirmatiuè, & concludit Petrum pauperem, in cuius fauorem à Paulo facta fuit interna promiſſio, poſſe ad eam recuperandam occultam compenſationem ſibi facere, motus de ſententia Soti, Sanchez, & aliorum DD. 1

Sed ipſe Diana *tract.* 3. *miſcell. reſol.* 9 ſimiliter interrogatus de hac quæſtione, nempe vtrùm promiſſio externa etiam acceptata obliget in conſcientia, reſpondit non obligare, motus ex iudicio plurium DD. Leſſij, Caiet. Henriquez, & aliorum, & *in d. reſol.* 126. memor fuit *d. reſol.* 9. & ait quod 2

Digitized by Google

quod etiam nunc probabiliter aſſerit, promiſſionem internam in conſcientia obligare.

3 Sed cùm promiſſio externa etiam acceptata fortior multo ſit, quàm promiſſio interna. nam hæc eſt occulta, illa non occulta, hæc nõ acceptata. illa iam acceptata, & nihilominus reſpondit Diana externam longè fortiorem non obligare, cur de interna minus forti interrogatus eam in conſcientia obligare reſpondit? cùm contrariæ, & aduerſæ videantur reſponſiones. nam licèt ex opinione probabili poſſit reſpondere, & in eodem puncto iam vnam, iam alteram eligere, nihilominus facilitas quædam eſt, & voluntas ad placendum hominibus prona, qui enim veritatem ſtrictè conſideratam habet inter opiniones, veritatem debet attendere, & ſecundùm eam reſpondere, ne aliàs obiiciatur reſpondenti, quòd modò neget, modò affirmet.

4 Præterquam quòd opinio illa de interna promiſſione obligante mihi non probabilis videtur, ex illa ſola ratione, quòd quæ interna ſunt, ſolùm Dei fori ſunt, non hominum, ideò Deus cordium ſcrutator appellatur, non homo. ergo promiſſio interna non Deo facta, ſed homini, eidem non ſubiacet, dum intra cor continetur; quid ergo poſtulare debet homo quòd extra hominum metas eſt? Vt ergo intra metas humanas ſit, oportet quòd promiſſio ad eaſdem extendatur per contractum, quo deficiente homo nihil ſuum poſtulare poteſt. hæc eſt peremptoria ratio, quæ omnes rationes in fauorem internæ promiſſionis inuentas deſtruit, & euertit. colligitur, licèt non ita declaratum, ex Thom. Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 3. in fine.* non obſtante quòd ipſe contrariam ſententiam probabilem ſatis appellet, ex DD. à Diana relatis *d. reſol.* 116.

Sentio igitur ex prædictis non veram fuiſſe reſponſionem primam Dianæ, nempe promiſſionem externam etiam acceptatam non obligare in conſcientia, quia frangere illam promiſſionis externæ fidem non ſit contra iuſtitiam, ſed contra fidelitatem, quia imò eſt etiam contra iuſtitiam. nam per acceptationem promiſſionis externæ ius acquiſiuit acceptans ad compellendum donatorem, vt ſibi ſoluat promiſſionẽ. 5

Ex pacto nudo, ex quo actionem oriri diximus ſuprà *q. 22. num. 6. & 7.* tam de iure Canonico, quàm adhuc ſine illa acceptatione de iure Caſtellæ, ex conſenſu, & voluntate ſe obligandi. Anton. Gomez *tom. 2. cap. 4. n. 1. & 2.* ibi, Vnde ſi quis corã teſtibus, vel Tabellione promiſerit ex cauſa donationis rem, vel pecuniam abſenti, ſtatim remanet efficaciter obligatus, & quando venerit in notitiam abſentis, poterit ab eo conueniri, & condemnari, per noſtrã *l. Regni generalẽ, l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinam.* hodie eſt *l. 2. tit 16. lib. 1. recop.* 6

Et ait Couarr. *var. reſol. lib. 1. cap. 14. n. 13.* quòd donatio abſenti facta poſt eius acceptationem nequaquam reuocari poſſit. 7

Si ergo donatarius ex acceptatione donationis ius irreuocabile acquiſiuit contra donatorem; ergo frangere illud ius nedum opponitur fidelitati, ſed iuri & iuſtitiæ acquiſitæ per donatarium. Igitur ſi opponitur iuri, & iuſtitiæ, peccatum erit in foro conſcientiæ, & intrabit obligatio ſatisfaciẽdi, ſi illud ius, illa iuſtitia frangatur. nam illud ius, & lex cùm iuſta ſit, etiam in foro conſcientiæ ſeruandum & ſeruanda eſt, Couarr. cum D Thom. & aliis *in c. cùm eſſet, n. 6. de teſtam.* & diximus ſuprà *quæſt. 77. num. 8.* 8

Reſtat ergo quòd promiſſio externa acceptata obliget in conſcientia donatorem donatario poſtulante, & requi- 9

rente, & quòd promiſſio interna, interim dum talis eſt, minimè obliget in fauorem hominis cui facta eſt.

Qvæst. LXXIX.

An excommunicatio lata contra ſcienter aliquid facientes, afficiat contrauenientes ex ignorantia affectata, & reſolutio negatiua Dianæ & aliorum improbatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur Authores affirmatiuæ ſententiæ.*

2 *Negatiua refertur cum ſuis rationibus.*

3 *Et confutatur.*

4 *Ignorantia affectata debet vocari ſcientia.*

5 *Lata culpa dolo æquiparatur, & ignorantia affectata æquiparatur ſcientiæ, & paria ſunt in pœnis aliquid fieri ſcienter, vel cum ignorantia affectata.*

6 *Affectata ignorantia in Tribunali confeſſionis quomodo iudicanda, & opiniones in cleris non ſunt attendendæ.*

7 *Doctores pro affirmatiua ſententia excuſantur, & Diana improbatur.*

8 *Concluſio traditur ex quæſtione.*

9 *Veritas dubia opinionum probabilitate iudicanda eſt.*

10 *Verba legis pœnalis quomodo extendenda.*

11 *Qui operatur cum ignorantia affectata, operatur ſcienter.*

12 *Conſequentia facta à Diana impugnatur.*

AFFIRMATIVAM ſententiam tenere Layman, Henriquez, Molinam & Graffium, ait Diana *tractat. miſcellan. reſolut.* 7. 1

Et non minus probabilem contrariam negatiuam exiſtimat, quam tuentur Sanchez, Bonacina & Duardus, ex ea ratione, quia verba legis pœnalis non ſunt extendenda vltra proprium ſignificatum, ſed qui operatur cum ignorantia affectata, non operatur ſcienter. ergo non incurrit in excommunicationem latam contra aliquid ſcienter facientes, & hoc procedit, ſiue ignorantia affectata ſit iuris, ſiue facti, & inde infert legentes libros hæreticorum ignorantia affectata, non incurrere in excommunicationem latam in Bulla Cœnæ, & notat à fortiori non incurrere in cenſuram, qui ex ignorantia craſſa, ſiue ſit iuris, ſiue facti, violat excommunicationes latas contra ſcienter aliquid facientes, quam ſententiam probant Merolla & Anguianus, quidquid in contrarium aſſerant citati per Tiraquellum *tractat. de pœnis temper. cauſa* 13. *num.* 22. qui poſt gloſſam *in cap. fin. de offic delegat. in* 6. inaduertenter tradiderunt pœnas contra ſcientes præſcriptas, obtinere contra ignorantes per ignorantiam craſſam, & ait, *ſed tu noſtram ſententiam tene, notentur hæc à Confeſſarijs. nam ex illis multos ſcrupulos ſedabunt.* 2

Sed hæc omnia, quæ placuerunt Dianæ, mihi non placent, nec ſua electio ſententiæ, item nec ipſa ſententia tantum probabilis eſt, quantum affirmatiua, quæ ait contrauenientes ex ignorantia craſſa, affectos eſſe illa excommunication'e lata contra ſcienter aliquid facientes. 3

Prima ratio eſt, quia illa ignorantia affectata non debet vocari talis, ſed ſcientia. nam qui affectat, fingit, & cùm ſciat, ponit velamen ipſi ſcientiæ ali- 4

Digitized by Google

aliquibus leuibus vmbris, vt ſolem & lucem veritatis non videat, ſed cùm ſol & lux omnia nubila & vmbras noctis irradient, in vanum laborat qui cum leui velamine illos radios detinere conatur. Exempla ſunt in eo, qui ignorat articulos fidei, & in eo, qui ignorat regulam ſuæ profeſſionis, & in eo, qui publicum bannum non audit; hi omnes, & alij nolentes intelligere, vt bene agerent, ignorantia craſſa affectata & ſupina affecti non excuſantur à peccato, nec à legibus, ſeu ſententiis excommunicationis, immo etiam eorum culpa augetur ex illa circunſtantia mali deſiderij, ex D. Thoma 1. 2. *q.76. art. 3. ver. reſpondeo*, relato per Graſſium *deciſ. aur. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.9.num* 3.

5 Vnde infert quòd lata culpa dolo æquiparatur. *l.lata. l.magna, ff. de verborum ſignificat.* quæ lata culpa etiam non excuſat, & quòd talis ignorantia craſſa, ſeu affectata æquiparatur ſcientiæ, etiam in pœnis delictorum. Abb. *in cap. Apoſtolicæ, num* 3. *de cleric.excommunic.miniſtr.cap.2.de conſtit lib.6.* nam paria ſunt in pœnis aliquid fieri ſcienter, vel ignoranter, quando ignorantia eſſet affectata, craſſa & ſupina, quia ſcientiæ æquiparatur. ita gloſſa *in cap.hac conſtitutione, §* 1. *de offic.delegat. in 6. & in cap.eos qui, de temper. ordin. in 6.* idem voluit gloſſ. *in Clement.1.in verb.ſcienter, de conſanguinit. & affinit.*

6 Alioqui ſi pœnitens cum affectat ignorantia, veniens ad confeſſionem, à culpa & à confitendo liberaretur, & Confeſſarius ſedando ipſius pœnitentis ſcrupulos ipſam affectationem probaret, & non damnaret, quid aliud vtrique facerent, quàm in Tribunali pœnitentiæ, in quo Deus præeſt, mendacium intromittere, & probare, iniuriam & opprobrium ipſi Tribunali, & Deo imponendo, qui ipſa veritas eſt, nec de vllo mendacio affectato gaudere poteſt. Quando ergo pœnitens dicat Confeſſario affectationem ſuam, Confeſſarius iam noſcit veritatem, vnde cum illa nota debet procedere. nam illius certa & firma notitia iam opinionum dubitationes clarificat, & in tribunali conſcientiæ veritas inuenta iudicium facit, non opiniones, quæ in claris non ſunt attendendæ *l. continuus de verborum obligat.*

Vnde DD. citati pro hac opinione 7 affirmatiua à Tiraquello, & ab ipſo Diana nihil in illa inaduertenter dixerunt, & ſi aliqua eſt inaduertentia, magis inuenitur in eo, qui cùm in aliis quæſtionibus aſſerat veritatem eſſe attendam in foro conſcientiæ, non legum præſumptiones, in præſenti quæſtione veritatem ex affectatione ſatis claram & notam noluit approbare, immo cum ſimulatione affectationis multos ſcrupulos ſedandos eſſe Confeſſariis conſuluit.

Igitur in exemplis poſitis per ipſum 8 Dianam, & aliis, illa eſt in vtroque foro obſeruanda concluſio, omnes leges & ſententias loquentes contra ſcienter aliquid facientes comprehendere affectata ſupina, vel craſſa ignorantia contrauenientes, & in foro poli & pœnitentiali, tanto magis hæc regula ſecuriùs, & firmiùs procedit, quanto magis in illo foro veritas nota, tantum iudicium facit, & illa tantùm attenditur.

Dixi *veritas nota*, vt intelligatur hoc 9 procedere in veritate aperta, qualis eſt rei prohibitæ, & publicæ, & obligatoriȩ affectatio, & quam pœnitens pandere debet Confeſſario, dicendo ſuam ſimulationem, & confitendo illam, & ad excludendum cæteros caſus non habentes hanc veritatis claritatem, in quibus quia ipſa dubia eſt, opinionum probabilitate iudicanda eſt.

Digitized by Google

10 Ex his patet friuolum eſſe illud argumentum contrariæ ſententiæ, quòd verba legis pœnalis non ſint extendenda vltra proprium ſignificatum, quia imò verba legis loquentia de ſcientibus cum proprio ſignificatu comprehendunt affectantes, & ſimulantes, quia fingunt ſcientiam, & eam ſimulant, vel tenentur ſcire, & ſic illa verba non extenduntur vltra proprium ſignificatum, ex relatis ſuprà *n.3. & 4.*

11 Item illa minor propoſitio non eſt vera, quòd qui operatur cum ignorantia affectata, non operatur ſcienter, quia veritas eſt quòd affectatio illa, eſt ſcientia, & ſcientiæ ſimulatio, & compoſitio, vt diximus ſuprà *d.num.4.* eo magis in foro conſcientiæ, in quo pura veritas tantùm attenditur, vt ſuprà *num. 5.* & ſic qui operatur cum ignorantia affectata, operatur ſcienter.

12 Deſtructis ergo maiori & minori propoſitione, reſultabit deſtructa conſequentia illa; ergo non incurrit contraueniens, & qui operatur cum ignorantia affectata, in excommunicationem latam contra aliquid ſcienter facientes, quoniam verum eſt incurrere, vt pro concluſione docuimus ſuprà *num.8. & 9.*

QVÆST. LXXX.

An interficiens aliquem non habentem filios, aut alios cognatos, teneatur ad aliquam reſtitutionem, & reſolutio Dianæ, & aliorum improbatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſum negatiuum Dianæ refertur.*
2 *Et improbatur.*
3 *Deficientibus filiis, & hæredibus reſtitutio animæ defuncti facienda.*
4 *Anima defuncti voluntariis hæredibus præponenda.*
5 *Homicida ſoluere debet pro expiaculo animæ defuncti.*
6 *Diana interrogatur.*
7 *Ratio Dianæ confutatur, & proximior hæres ab inteſtato quomodo ſuccedat.*
8 *Reſolutio Valeri, & Soti impugnatur.*
9 *Anima defuncti potior eſt, quàm fratres, & eidem applicare debet Confeſſarius.*

ITEM interrogatus de hoc caſu Diana *tract.6.miſcell.reſol.21.* negatiuè reſpondit, quia interficiens hominem non habentem filios, aut fratres hæredes, ſed alios non ita coniunctos, ad aliquid non tenetur, quia in conſcientia circa extraneos hæredes nullum damnum conſiderari poteſt, vigore cuius teneatur homicida ad aliquam reſtitutionem, cùm defectus ſi adhuc viuus eſſet, non tenetur eis alimenta præſtare, & quòd hanc ſententiam tenet Mercatus, Ioan. Valerus, & Sotus, qui addit, nec fratribus deberi aliquid in foro conſcientiæ, quidquid ſit in foro iudiciali. 1

Sed licèt ſit hominis pij inclinare ſe ſæpiùs ad liberandum, quàm ad cōdemnandum, hoc tamen non ſemper eſt faciendum, prout de more ſolet Diana; ſed cum grano ſalis, & diſcretionis vnaquæque res cum iuſtitia, & miſericordia eſt diſcernenda. Itaque in præſenti quæſtione non opinio Dianæ, & aliorum, quos refert, ſed alia reſolutio capienda eſt. 2

Nempe deficientibus filiis, & nepotibus, & aliis ex linea recta, & deficientibus 3

tibus

tibus hæredibus ex tranſuerſali, vſque ad decimum gradum, ex traditis per Anton. Gomez *in l 8. Taur. num* 5. & per Spinum *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 1. *à num.* 35. *& ſeqq.* tunc ſi aliqua reſtitutio facienda eſt ab homicida defuncti in foro conſcientiæ, illa quidem ipſe tenetur facere pro anima ipſius, quæ cùm ſit, ipſe defunctus lucrari debet illam reſtitutionem, quæ ſi fit, iį ſi defuncto fit, & hæc eſt obligatio homicidæ, vt ſi non pro defenſione naturali homicidium commiſit, tunc cum conſilio periti Confeſſarij reſtituat in Miſſis pro anima defuncti certam quantitatem, & ad hoc debet Confeſſarius obligare homicidam per abſolutionis ſuſpenſionem, ſi contumax fuerit, non verò ipſum à reſtitutionis vinculo abſoluere, in qua abſolutione defuncti animæ præiudicium fit.

4 Dixi *deficientibus omnibus hæredibus*, & nunc dico ſtrictiùs quòd deficientibus filiis, & aliis lineæ rectæ, homicida debet animæ defuncti reſtituere in foro conſcientiæ, prius quàm hæredibus ab inteſtato, ex ea ratione. nam illi ſunt hæredes neceſſarij, & hi voluntarij, & ſic quid mirum quòd in foro conſcientiæ omittantur, ſi in foro fori omitti poterant, & anima defuncti, cùm ipſe defunctus ſit, non eſt dubium, quòd hæredibus voluntariis ſit præponenda ex veroſimili mente defuncti, item ex certo ſuffragio, & adiutorio ipſius, in illis hæredibus forte non inuento.

5 Et hinc docuit Aceued. *in l.4 tit.* 23. *num.* 11 *lib.* 8. *recop.* quòd talis homicida præter pœnam mortis inſuper ſoluet neceſſaria pro expiaculo animæ defuncti, & Iacob. de Graff. *deciſ. lib.* 2. *cap.* 67. *num.* 5. etiam pro anima defuncti imponendum eſſe homicidæ, aut, vt ieiuniis, & orationibus mortuum apud Deum adiuuet.

6 Cur ergo Diana loquens in foro conſcientiæ, animæ defuncti immemor, illi ſolatium non prædixit? cùm hæredibus extraneis eos à reſtitutione liberando, præſtiterit?

Nec illa ratio ipſius in fauorem hæredum extraneorum rectè procedit, 7
nempe quòd defunctus non tenebatur eis alimenta præſtare; ergo nihil eis eſt reſtituendum per homicidam. nam excluſis fratribus, cæteris hæredibus ab inteſtato vſque ad decimum gradum non tenebatur defunctus alimenta præſtare, & nihilominus in foro fori ſi proximior eorum in cauſa contra homicidam actitata ius ſuum deducat, & probet, ipſi erit aliqua reſtitutio de bonis homicidæ facienda, ſicut proximior hæres ab inteſtato, qui in omnibus bonis defuncti ſuccedit. Anton. Gomez, & Spinus *vbi ſuprà num.* 2. *Authent. poſt fratres* 2. *C. de legitimis hæredibus, l.* 1 *tit.* 13. *p* 6. Couarr. *de ſucceſſ. ab inteſtato, num.* 5.

Non etiam mihi placet illa reſolutio, à Diana relata, Valeri, & Soti, nempe quòd fratribus non debetur aliquid in tali caſu in foro conſcientiæ, quidquid ſit in foro iudiciali. nam fratres legitimi ſunt hæredes ab inteſtato, & immediati poſt filios, & deſcendentes, cur eis etiam in foro conſcientiæ non eſt reſtituendum. nam in hoc non differunt vterque forus, & quod in foro fori iuſtum de iure admiſſum eſt, hoc ſimiliter in foro poli eſt admittendum, cùm in eo ius, & iuſtitia ſit obſeruanda, itaque contrarium prorſus eſt aſſeuerandum in foro conſcientiæ teneri homicidam reſtituere fratribus defuncti, non ſtantibus deſcendentibus, & Confeſſarium debere homicidam adſtringere ad hanc reſtitutionem. 8

Niſi Confeſſarius animæ defuncti 9
memor ad ipſi reſtituendum homicidam compellat, quod magis iuſtum eſt,

quàm

Digitized by Google

quàm reſtituere fratribus, cùm ipſi non neceſſarij, ſed voluntarij ſint hæredes, & in eorum concurſu in foro conſcientiæ faciendo, anima defuncti ſit multo proximior, & potior. Dicamus ergo, ſicut dicere ſolet Diana, quòd notentur hæc à Confeſſariis, puto enim eſſe verè iuſta, & ipſorum officio rectè miniſtrando proficua.

Qvæstio LXXXI.

An ex aliqua cauſa licitum ſit commodare cubiculum alicui, petenti ad fornicandum, & Diana confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Dianæ reſponſum refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Fundamentis Dianæ reſpondetur.*
4 *De eodem, & quando commodare cubiculum ad fornicandum ſit actus indifferens.*
5 *Quando ſit peccaminoſus.*
6 *Qui locat domum meretrici cum peccati diſplicentia, non peccat.*
7 *Manifeſta contradictio Dianæ recitatur.*

1 Diana *tract. 6. miſcell. reſol.* 45. interrogatus de hoc caſu, negatiuè reſpondit, (& ſcribere debuit, *affirmatiuè*, cùm reſponſum non negatiuum, ſed affirmatiuum fuit, ſcilicet eſſe licitum commodatum.) nam amicus qui cubiculum ab amico petebat, erat nobiliſſimus, & ſi cubiculum illi denegaret, in grauiſſimum damnum incidebat, vnde ex illo detrimento licitum iudicauit Diana cubiculi commodatum. Item, quia commodare cubiculum ex obiecto non eſt intrinſecè malum, ſed indifferens, & ex ſola praua abutentis intentione ad malum ordinatur; ergo, & quod in terminis hanc ſententiam docet quidam Marullus à nobis ignotus, & hinc infert contra Nauarrum licitum eſſe, ex iuſta tamen cauſa locare domum meretrici, quæ cum ſuo corpore, vel fœminis vicinis ſcandalum, vel damnum præſtaret, ex Valentia, & Salonio relatis.

Verùm hæc reſolutio iuſta non eſt, 2 & aſſerendum, & tenendum eſt contrarium. nam commodans cubiculum ſcienter ad fornicandum, iam cooperatur ad peccatum, & illi præſtat proximam occaſionem, & tunc cooperatur ad peccatum, quando materia, & occaſio proxima miniſtratur. nam aliud eſt non auferre occaſionem peccati, quia tũc adeſt conſenſus negatiuus permiſſiuus, & indifferens: aliud, quando datur ſcienter occaſio proxima ad peccatum, vt in præſenti ſpecie; tunc enim non præſtatur actus indifferens, vt non benè opinatur Diana, ſed actus affirmatiuus cooperatorius, & voluntarius peccati, vt iam ſuprà diſputatum manſit *quæſt.* 75.

Nec illæ cauſæ à Diana ponderatæ 3 aliquid vrgent.

Non *prima*, quòd grauiſſimum damnum incurrebat amicus, ſi amico nobiliſſimo cubiculum ad fornicandum non commodaret, quia ſatis notum eſt propter Deum, & eius viſionem beatam, omnia eſſe damna ſuſtinenda, vt ipſe Deus non amittatur, ſeu offendatur. nam propter damnum temporale non eſt in peccato conſentiendum, cùm non ſit faciendum malum, vt inde reſultet bonum, vt ſuprà *d. q.* 75. *num.* 6. & quòd quis priùs debet omnia mala pati, quàm peccato conſentire, tradit iuribus

Digitized by Google

iuribus relatis *in cap. itane 32. q. 5. & cap. ſacris, de his quæ vi*, cum aliis Valer. *diff. vtr. iur. verb. adulterium, diff. 2. num. 2.* numquid amicus homo nobiliſſimus eſſe debet melioris conditionis, quàm Deus amiciſſimus, & nobilior? hic ergo Dominus primùm quærendus eſt, & Regnum eius, quàm cæteri homines amici, & diligendus ex toto corde, vt lex diuina tenet; ſed hanc dilectionem non habet qui plus diligit caducum amicum, quàm Dominum ſempiternum.

4 Non ſecunda cauſa; quia commodare cubiculum ex obiecto non eſt intrinſecè malum, ſed indifferens, & ſola praua abutentis intentione ad malum ordinatur, quia hæc ratio rectè procederet, quando commodans cubiculum, non ad fornicandum, ſcienter commodaret, ſed ordinario modo, & ignoranter ad peccatum, tunc enim commodatum eſt actus indifferens, nec intrinſecè malus, & ſola praua abutentis vſurpatione ad malum ordinatur.

5 At quando commodans ſcienter commodat ad fornicandum, iam commodatum ex illo conſenſu fornicario conuertitur in actum cooperatorium affirmatiuum, & voluntarium peccati, & illius eſt particeps talis commodans ſimul cum fornicante in cubiculo, & illo ad malum vſurpante, & vterque peccatum committunt, commodans ex occaſione proxima ſcienter ad peccatum præſtita, quæ occaſio iam eſt intrinſecè mala, recipiens autem commodatum ex ſuo abuſu, ſeu ex ſuo actu fornicario, & hoc ita clarum iudico, vt nihil interſit quòd Marullus ille, & Diana contrarium hominibus placendo, non verò Deo conſuluerint, non enim Medici infirma medicamenta ægrotis applicantes etiam cum bona intentione, digni ſunt vocari tales, cùm vnuſquiſque eorum teneatur ſalutifera miniſtrare. Quæ ergo ſalus eſt ſinere adoleſcentem quòd præſtet ſcienter cubiculum ad fornicandum?

Diuerſum eſt in eo, qui locat domum meretrici, cum diſplicentia peccati, nam ille non conſentit in eo, ſicut ille, qui ſcienter poſtulato cubiculo ad fornicandum illud præſtat, & ſolùm agit de locatione ſua, quæ intrinſecè non habet conſenſum peccati malum, & in aliis exemplis congeſtis à Graſſio *deciſ. lib. 1. cap. 28. num. 20. & 21.* in quibus peccatum abeſſe dicendum eſt. 6

Diſputat immediatè idem Diana, an famulus propter vitandam minatam mortem poſſit licitè deferre literas dominæ, in quibus ad peccatum prouocatur; & relatis opinionibus ipſe inſiſtit in opinione negatiua, quod rarum eſt, quia illa delatio literarum cum verbis intrinſecè malis eſt idem, ac ſi deferret internum, cùm de rebus turpibus, quod etiam eſt intrinſecè malum. 7

Nunc ad propoſitum, ſi adhuc propter excuſandam mortem illa delatio literarum non eſt licita per ſe, cur propter minus damnum erit licitum cubiculi commodatum ad fornicandum? cùm hic actus fornicationi ſit proximior, quàm literarum delatio? non puto adeſſe reſponſionem ex parte Dianæ, qui tam immediatè captus extat in duobus ſententiis contrariis. An autem illa delatio literarum ſit peccatum, adhuc non minata morte, proximè diſputabitur. Videatur ergo quàm apertè Diana in materia de peccatis fallitur, & decipitur. Quid ergo mirum quòd in materiis iuris decipiatur. 8

V QVÆST.

QVÆST. LXXXII.

An minata, vel non minata morte litterarum delatio facta per famulum amaſiæ, ſit peccatum mortale: ſi in litteris ad peccatum prouocabatur, & Diana & alij confutantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua ſententia refertur.*
2 *Et negatiua.*
3 *Et confutatur affirmatiua.*
4 *Famuli an poſſint abſolui in ſpecie propoſita.*
5 *Qui locat domum meretrici, quomodo non peccet.*
6 *Ad Confeſſarios admonitio.*
7 *Si non minata morte ceſſat peccatum, ceſſabit comminata multo ſecuriùs.*
8 *Illos duos caſus non eſſe exæquandos infertur.*
9 *Annotatio traditur in litera Dianæ.*

1 NEGATIVAM ſententiam refert Diana *d. tract. 6. reſol. 46.* aliquorum exiſtimantium non eſſe peccatum graue deferre tales literas in caſu mortis comminatæ, inter quos Emanuel Sà *verb. peccatum, n. 9.*

2 Sed ipſe ait quòd negatiuè reſpondendum videtur, quia verba ſunt intrinſecè mala, & deferre tales literas idem eſt, ac ſi deferret internuncium de rebus turpibus, & quòd hanc ſententiam docent Sanchez, Rebell. Molfeſ. & ita Diana tunc etiam conſuluit, & poſtea monet lectorem, quòd à prima opinione negatiua, quæ damnat, non diſcedat.

Sed ſicut ſemper non laxiorem, ita 3
non rigidiorem debemus eligere ſententiam, ſed prudentiorem, inſpectis terminis vniuſcuiuſque rei. Quare in hoc dubio Iacobus de Graſſis *d. lib. 1. cap. 28. num. 21.* tenet talem literarum delationem etiam rogando domina amaſium, vt ad ſe veniat, & dormiat, & ſciens hoc delator, ſeu nuncius literarum, ait illum non committere mortale peccatum; quia hi actus facti à famulis fiunt ratione ſui officij, & poſſunt ſeiungi à peccato, propter finem diuerſum, & ideò non ſunt peccata mortalia, poteſt enim in illis actibus procedere famulus cum tædio peccati, intendens facere actum ſui famulatus, non ita coniunctum peccato quòd ſeiungi non valeat, ex illo tædio, & illo famulatu, & ſic ſeiungere peccatum à ſua intentione, licèt ponat ab extrà actum debitum officio, ſi enim famulus in peccato cõſentiret (ſicut ille qui ſcienter cubiculum commodat ad fornicandum, ad quod nulla famulatus ſubiectione tenetur) tunc illi actus ipſi famulo liciti non eſſent, & teneretur relinquere famulatum, etiamſi grauiſſimum damnum incurreret, ex dictis ſuprà *q 81. à num. 3.*

Et ſcribit Graſſis quòd tales poſſunt 4
abſolui, quamuis non habeant propoſitum abſtinendi ab his officiis, modò non placeat eis peccatum, & diſpliceat quòd peccent ij, quos iuuant, & faciant obſequia prædicta, ob aliquem bonum finem, puta eo quòd debent illa cauſa ſui officij, vel ob iuſtam mercedem.

Et ponit exemplum in eo, qui locat 5
domum meretrici, qui non intendens peccatum, ſeiungit illud à locatione ſua, vt diximus *quæſt. 81. num. 6.* & in aliis exemplis poſitis ab eodem Graſſio *d. num. 21.* cuius dicta licitè procedunt, cum illis conditionibus.

Sed

Digitized by Google

6 Sed quia illæ ſimul ambulare in famulis difficile eſt,non enim tanta fides, & puritas intentionis in inferioribus hominibus facilè inuenitur, ideò cautè eſt procedendum per Confeſſarios., & conſcientiæ caſuum iudices, & frequentiùs ad æmulanda chariſinata meliora conſulere,& prouocare.

7 Si ergo adhuc non minata morte verius eſt non adeſſe peccatum graue, in eo, qui literas defert ad peccatum prouocantes,ſtantibus illis conditionibus,multò minùs aderit in eo, qui ob euitandam mortem talem delationem exequitur,cùm hic iam compulſus, & violentus exequatur.

8 Vnde infertur illos duos caſus minatæ, vel non minatæ mortis non eſſe exæquandos per Dianam, cùm ratio vnius ad alterum non trahatur. nam comminata mors liberat famulum à conſenſu peccati, & non comminata ceſſat liberatio ex illo capite, ſed adeſt ex alio, quia famulus cum peccati ſui domini diſplicentia impunè famulatum ſuum exercere valet, vt ſuprà docuimus *à n.* 3.

9 Vnum tamen aduertendum duxi in hac quæſtione in litera Dianæ in illis verbis, & negatiuè reſpondendum videtur,quia verba ſunt intrinſecè mala, & deferre tales literas idem eſt, ac ſi deferret internuncium de rebus turpibus;ergo, &c. quia debuit ſcribere, & affirmatiuè reſpondendum videtur, non verò negatiuè,quoniam per rationem ſequentem reſpondet affirmatiuè, affirmando peccatum committere famulum deferendo internuncium de rebus turpibus,vnde ſi reſponſio rationis affirmatiua eſt, ipſius nomen etiam affirmatiuum nuncupandum eſt, non verò negatiuum,vt ſcripſit Diana; ſed calami error nimis facilis eſt:vt autem alij legenti æquiuocationem non præſtet,ſicut mihi præſtitit,ideò annotatio inutilis non erit,niſi illud *negatiuè* accipiamus, negando quòd ſit licitum, ſed ita ſcribi decuerat,vt faciliter reſolutio pateret, & adhuc adeſt inæqualitas,cùm reſolutio ſit negatiua, & reſponſio rationis affirmatiua, & quia quæſitum erat,an ſit peccatum, & ſic reſponſio peccati affirmatiua eſt, non negatiua.

QVÆST. LXXXIII.

Quis in quadam platea ciuitatis audiuit quoddam bannum ſeu edictum, quæritur an teneatur illud obſeruare antequam publicetur in alijs plateis, & in tota ciuitate diffundatur, & ſententia Dianæ & Caſtri Palao confutatur. practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ & Palao refertur.*
2 *Et impugnatur.*
3 *Non eſt requirendum, nec poſtulandum quod lex non poſtulat,nec requirit.*
4 *Rationibus contrarijs reſpondetur.*

SCRIPSIT hanc quæſtionem Diana *tract. 6. miſcellan. reſol.* 75. & negatiuè reſpondit,ex ea ratione, quia lex priùs arctat communitatem, quàm ſingulos illius, ſinguli enim communitatis in tantum arctantur lege,in quantum partes ſunt communitatis lege obligatæ;hæc enim eſt vna ex differentiis legis à præcepto quòd præceptum reſpicit ſingulos,quia in bonum ipſorum ordinatum eſt; lex verò, communitatem, quia in ipſius 1

 bonum

bonum primò & per ſe ordinata eſt, ſed ad maioris partis ciuitatis notitiam non potuit lex deuenire in eodem puncto, & momento, quo in foro publicatur; ergo ſinguli illius ciuitatis non arctantur, quouſque tota ciuitas arctetur. hæc ſunt verba Dianæ, & ſententia ipſius, & cuiuſdam Caſtri Palao *in opere morali tom.1.tract.7.diſp.1.punct.11. num.7.*

2 Sed hæc ſententia diſplicet mihi, & puto contrariam eſſe tenendam. nam quando publicantur leges & pragmaticæ, non intimantur collectiuè, & capitulariter ciuitatibus, nec loquuntur cum illis tantùm, prout coniunctis & congregatis, ſed cum omnibus ciuitatibus, & vicinis imperio, & regimini ſubiectis, non ſolùm congregatis, ſed etiam prout ſingulis, & ſic paſſim in Pragmaticis Hiſpaniæ; poſtquam in principio ſermo fit cum Præſidibus, Conſiliariis, Gubernatoribus, Correctoribus ciuitatum, poſtea fit etiam cum ſingulis perſonis, ad quas Pragmatica pertingit, & ſic dicitur, *Y a otras qualeſquier perſonas de qualquier eſtad y condicion que ſean a quien lo contenido en eſta hora carta y Pragmatica toca y atañe y atañer puede en qualquier manera*, &c. Si ergo lex non præcisè requirit collectionem communitatis, nec petit congregationem illius, vt intimatio capitulariter fiat, non eſt requirendum, nec poſtulandum quod ipſa lex non poſtulat, nec requirit.

3 Rurſus ſi lex loquitur ſeparatim cum ſingulis vicinis, & perſonis. ergo vnuſquiſque vicinus & perſona poſtquam promulgationem audiuit, manet ligatus, & ligata, vt tranſacto termino ſi adſit in lege, vel Pragmatica, teneatur illam obſeruare. ergo non debet expectare quòd promulgatio fiat, & diffundatur per totam ciuitatem, cùm ipſe in vna platea promulgationem audierit; ſecus ergo dicendum eſſet, ſi lex poſtulaſſet intimationem capitulariter, hoc eſt, *en Ayuntamento publico o Conſiſtorio*, vel ſi diceret quòd ligaret poſtquam per vniuerſam ciuitatem proclama fieret, itaque in hac quæſtione cùm dependeat à facto & à verbis legis, ipſis eſt ſtandum, nec aliquid vltrà eſt diſputandum.

Non obſtat ratio Dianæ, quia lex non prius arctat communitatem, quàm ſingulos illius. nam vno contextu omnes arctat ſine aliqua prioritate, niſi illam lex expreſsè poſtulaſſet. Et ſinguli verum eſt quòd arctātur tanquam pars communitatis, ſed ex hoc nulla infertur prioritas, nec eſt diſcrimen quoad hoc inter legem & præceptum. nam in lege mandatum adeſt, & continetur, & ita in Pragmaticis dicunt Reges, *mandamos y ordenamos*, &c. quòd autem ad maiorem ciuitatis partem non potuit peruenire legis notitia in eodem puncto & momento, quo in foro publicatur, hoc, inquam, non obſtat. nam verum eſt, ſed ex illo non liberatur vicinus ſingulariter, ſi cum ſingulis lex loquatur: conſequentia autem Dianæ quòd ſinguli ciuitatis non arctantur quouſque tota ciuitas arctetur, etiam deficit, quia niſi lex ſpeciatim poſtulet totam ciuitatem arctari, vt ſingulos arctet, non requiritur quòd tota ciuitas arctetur, cùm lex loquatur cum ſingulis ſeparatim ſine vllo diſcrimine inter eos & communitatem, nec petat intimationem collectiuè & capitulariter. Hæc quæſtio purè Canonica eſt, & legalis, & ad eam comprehendendam praxis & experientia externi fori requiritur. nam ex illa iudicium conſcientiæ aſſumendum eſt, vnde nil mirum quòd DD. contrarij ſuprà relati in reſolutione contraria decipiantur. 4

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. LXXXIV.

An excommunicatio ferenda obliget ad mortale, & reſolutio Dianæ confutatur. practica & vtilis quæſtio in vtroque foro.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Dianæ refertur.*
2 *Et confutatur ex prima ratione.*
3 *Vſus Curiarum Eccleſiaſticarum refertur.*
4 *Excommunicatio ferenda ſolennitatibus cenſuræ latæ non eget.*
5 *Excommunicatio ferenda, an ad terrorem intelligatur impoſita.*
6 *An Dianæ dicta plauſibilia ſint Confeſſariis, vel non, & quando erunt.*

1 DIANA *d. tractat. 6. miſcellan. reſol. 76.* refert opinionem negatiuam, pro qua adducit Valentiam, Sotum, & alios, & poſtea ait: Sed tu ne recedas à ſententia exiſtimante excommunicationem ferendam eſſe ſignum mortalis obligationis: quam ſententiam Sanchez *in ſumma tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 51. & ſeqq.* temperat, niſi ad terrorem excommunicatio expoſita ſit, & non animo ſtatim illam ſine vlla monitione inferendi, & ita paſſim fieri à iudicibus Eccleſiaſticis credit, quæ omnia multum plauſibilia erunt Confeſſariis ad multos ſcrupulos tollendos.

2 Quæ ſententia vera non eſt, ſed contraria, nempe excommunicationem ferendam, ſeu comminatoriam non obligare ad mortale; & probatur,

Primò ex ipſius nomine, cùm enim talis cenſura ſit ferenda, hoc eſt quòd in futurum ferenda eſt, non poteſt obligare de præſenti, cùm ipſa de præſenti non ſit, & hinc eſt quòd vocatur comminatoria, quaſi quod de præſenti comminatur tantùm, non verò ferit, aut pungit, quia ferire, aut pungere non reſeruatur in futurum.

Secundò probatur ex vſu Curiarum Eccleſiaſticarum; in quibus talis excommunicatio ferenda, niſi fuerit latæ ſententiæ, nec timetur, nec obſeruatur, & ſic omnes iudices Eccleſiaſtici hunc punctum obſeruant & practicantur, inter quos ego vnus de tali practica & obſeruantia teſtificari poſſum. Itaque talis excommunicatio ferenda nec in foro fori, nec in foro poli, eſt ſignum præſens mortalis obligationis, & ſic ſolemus iudices faciliùs illam imponere. 3

Tertiò, quia talis excommunicatio ferenda tanquam minoris virtutis, ſeu nullius, non egere ſolennitatibus cenſuræ latæ, ſcripſimus ſuprà 1 *part quæſt. vicarial quæſt... num...* 4

Ex quibus aduerto quòd talis cenſura ferenda ex ſui natura habet, non habere robur præſens, niſi in futurum, non quòd ad terrorem intelligatur expoſita; nam hic defectus iam alius eſt, ſed quòd ille ſit naturalis, & comes talis cenſuræ ferendæ. nam quando iudices ponunt ad terrorem aliquam cenſuram ferendam, vel latam, tunc cùm animum alligandi non habeant, non ligat cenſura, ſed oportet quòd ille animus parti declaretur, ne aliàs ex credulitate contraria peccatum amittere credat, vt alibi dixiſſe memor ſum. 5

Nec illa omnia plauſibilia eſſe Confeſſariis inuenio, ſicut ait Diana; ſi enim ipſe duriorem ſententiam probat, nempe excommunicationem ferendam obligare ad peccatum mortale, & monet lectorem ab illa non recedere, hoc cùm 6

Digitized by Google

non ſit benignius, non erit plauſibile Confeſſariis; nec illud quod paſſim fiat à iudicibus Eccleſiaſticis promulgare ad terrorem illam cenſuram ferendam, quia cùm ſuapte natura illa de præſenti non liget, nihil eſt nouum, nec plauſibile dictum illud de terrore, qui terror adhuc faſtidium ſuſcitare videtur in timoratis, in quærendo, & cognoſcendo iudicis animo. Quare ſtandum eſt prædictis, quæ in iure, & in praxi ab vno iudicum Eccleſiaſticorum tradita, plauſibilia erunt. Repetere ergo neceſſum eſt quod *ſuprà* diximus *in antecedenti quæſtione, in fine*, ſcilicet quòd hæc quæſtio purè Canonica eſt, & ad ipſius intelligentiam praxis, & experientia externi fori requiritur. nam ex illa iudicium conſcientiæ aſſumendum eſt, inde nil mirum quòd non expertus, nec Iuriſperitus fallatur.

QVÆST. LXXXV.

An optare mortem alicuius, vel de illa gaudere, ob hæreditatem habendam, ſit peccatum mortale, & ſententia Caſtri Palao; & Dianæ confutatur, ſimul & Azoris ratio. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua ſententia refertur.*
2 *Item & contraria cum ſuis rationibus.*
3 *Licet matri mortem filiarum optare de ſententia Dianæ, & Azorij.*
4 *Prædicta impugnantur, retenta affirmatiua ſententia.*
5 *Ad finem bonum per medium malum tranſire non licet.*
6 *Plura abſurda enumerantur, ſi ille tranſitus liceret.*
7 *Notatur contrarietas Dianæ.*
8 *Ratio Azoris confutatur.*
9 *Limitatio ad regulam traditur.*

PRIMVM affirmatiuam ſententiam docere Nauarr. *in manual. cap.* 15. *num.* 10. refert Diana *tract.* 6 *miſcellan. reſol.* 84. & quòd communis eſt talis ſententia, quia charitas obligat præferri vitam proximi, diuitiis & emolumento temporali. 1

Poſtea his non obſtantibus contrarium refert idem Diana de ſententia Caſtri Palao, qui putat, poſſe aliquem de vita proximi triſtari, & de illius morte naturali gaudere, abſque peccato mortali, illamque mortem affectu petere, & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum, inde ſequutum, quia in tali caſu quis non gaudet de illa morte, quatenus proximo mala eſt ſiſtendo ibi (hoc enim eſſet malum) ſed gaudet de illa, quatenus eſt cauſa ſui emolumenti, & ſecundùm hanc rationem bona eſſe videtur, & appetibilis; ſecus verò eſſet, ſi quis vellet proximo abſolutè, & efficaciter mortem. quia talis voluntas peccaminoſa eſſet, ſub quocumque motiuo illam quis haberet. Igitur in iſto caſu deſiderium, & gaudium de malo proximi non tam eſt deſiderium, & gaudium de malo illius, quàm de bono inde ſequuturo. hæc eſt ſententia Palao, quam etſi non clarè, tacitè probare videtur Diana. 2

Qui à fortiori infert licere matri mortem filiarum optare, eo quòd ob deformitatem, vel inopiam non poſſit eas nuptui tradere, vel ſi ob illarum cauſam malè tractaretur à marito, de ſententia Azorij *tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 12. *q.* 2. 3

Sed hæc omnia vera non ſunt, & ſtandum 4

Digitized by Google

ſtandum eſt Nauarri, & communi ſententiæ, relatæ ſuprà *num.* 1. quæ habet veram & ſolidam rationem, ſcilicet præferendam eſſe vitam proximi diuitiis, & emolumento temporali. Adeſt etiam alia ratio, quia quocumque fine bono honeſtetur illud deſiderium contra proximum, ſeu illud gaudium, non ſunt facienda mala, nec admittendum malum, vt inde ſequatur bonum, vt ſuprà *quæſt.* 75. *num.* 6.

5 Ex qua ratione deſtructa remanet ſententia Caſtri Palao. nam licèt deſiderium, & gaudium non ſit finale, nec in eo quis pedem ſiſtat, ſed vlteriùs tranſeat ad ſuum emolumentum, ad illud tamen medio illicito tranſit, hoc eſt, per illud damnum, & mortem proximi, & ſic applicatur regula, quòd non eſt admittendum, ſeu faciendum malum, vt inde ſequatur bonum.

6 Rurſus ſi propter ſimile bonum eſſet licitũ malũ medium, plura abſurda ſequerentur. Primum, quòd liceret ſe ipſum interficere propter deſiderium melioris vitæ, & tædium præſentis, vel propter peccatum mortale commiſſum, cum diſplicentia bona ipſius, ſicut fecit Iudas, vel ad euitandum peccatum futurum, quæ omnia prohibita ſunt apertè, quia media illa, per quæ finis ille bonus deſideratur, vel exequitur, ſunt intrinſecè mala, & ſic propter finem bonum non fiunt bona, docet cum Syluestro *in verb. homicidium* 1. *q.* 1. *verſ. ſecundum, tertium, & quartum.* Iacob. de Graſſis *deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 62. *n.* 61. *&* 62. ponit exemplum in muliere prægnante, quæ conſentit ſe occidi, vt baptizaretur infans, & *n.* 63. in eo qui propter finem bonum, & indiſcretas abſtinentias, vitam ſuam abbreuiat, & *n.* 64. ait mortaliter peccare qui deliberatè pro quouis infortunio ſibi mortem exoptat, & qui virilia ſibi abſcindit, homicida eſt, *cap. ſi quis abſciderit, diſtinct.* 55. & eſt irregularis, etiamſi ſancta intentione faceret, vt qui ſe caſtrat, vt meliùs caſtitatem ſeruare poſſit, ſicut de Origene tradit Eccleſiaſtica hiſtoria, Sylueſt. *verb. homicid.* 1. *q.* 1.

7 Et triſtari de bono alterius, quia bonum proprium diminuit, eſſet licitum, cùm ipſe Diana in proxima *q.* 85 doceat non eſſe recedendum à ſententia affirmatiua, quæ habet eſſe illam triſtitiam peccatum mortale inuidiæ ex genere ſuo, in quibus reſolutionibus 84. *&* 85. aliqua tacita contradictio ſeſe mihi occurrit. nam in prima 84. tacitè ſentit Diana licere optare mortem alicuius ob finem bonum, & *in reſol.* 85. condemnat expreſsè triſtari de bono alterius, ob finem proprij boni.

8 Nec illa illatio Azorij vera eſt, minimè enim licet matri mortem filiarum optare, etiam propter bonum finem adhuc ſpiritualem, ex proximè dictis, vnde multò minùs licebit propter finem temporalem, eo quòd non poſſit illas nuptui tradere, vel ſi ob illarum cauſam malè tractaretur à marito.

9 Limitanda eſt hæc regula, & communis opinio, quando deſiderium de morte proximi ad Dei voluntatem reſpiceret, non ad propriam hominis deſiderantis, ſeu alterius creaturæ, nempe Dæmonis cooperantis, tunc namque iam deſiderans diuinæ voluntati, & ordinationi ſe ſubiicit, & ſic à culpa liber manet, & ſic in his punctis concluſit rectè Ioan. Sancius *in ſelect. diſp.* 2. *num.* 9 à Diana relatus *d. q.* 84. *in fine.* Patet itaque in hac quæſtione quòd adhuc Summiſtæ in profeſſione ſua decipiuntur; nil ergo mirum, quòd in aliena, & materiis iuris labantur, & non profeſſa minus rectè, & ſolidè loquantur.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. LXXXVI.

An ſi aliquis ſciat breui valorem monetæ diminuendum eſſe, poſſit illam alicui mutuare, cum pacto vt eam ſibi reſtituat iuxta valorem, quem dicta pecunia habebit tempore, quo reſtituendum erit mutuum, & Bonacinæ, Reginaldi, & Dianæ ſententia confutatur. vtilis & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Item & affirmatiua cum ſuis rationibus.*
3 *Negatiua probatur, & mutuans vti debet iure ſuo ſine fraude.*
4 *Mutuans cum fraude vltra ſortem accipit.*
5 *Vitium occultum rei manifeſtandum eſt, tam in venditione, quàm in mutuo.*
6 *Fraus in hac ſpecie quomodo augeatur.*
7 *Reginaldi, Bonacinæ, & Dianæ ſententia confutatur.*
8 *Caſus practicatus refertur.*
9 *Stilus iudiciarius, traditur illius caſus.*
10 *Vtilitas caſus ponderatur.*
11 *Quid ſit iudicandum in foro conſcientia.*
12 *Redimens cenſum ſi fuit moroſus, ſatisfaciat damnum quod intulit parti.*
13 *Fraus nemini patrocinari debet, nec ex ea commodum eſt reportandum, & nullus locupletari debet ex malitia ſua cum aliena iactura.*

PRo negatiua ſententia refert 1
Diana *tract. de contractibus, reſolut.* 25. Azorium, & Rebellium.

Sed poſtea ipſe contrariam ſenten- 2
tiam probabiliorem eſſe exiſtimat, quam tuentur Reginaldus, & Bonacina; & ratio eſt,

Primò, quia ita mutuans vtitur iure ſuo.

Secundò, nihil accipit ſupra ſortem, cùm accipiat tantum, quantum tradidit in mutuo.

Tertiò, quia ſicut licitum eſt rem meam alteri tradere, quam præuideo perituram, niſi vendam, ita etiam licitum videtur mutuare pecuniam, cuius valorem noui Principis authoritate diminuendum. & hæc doctrina procedit, etiamſi mutuatarius plus pecuniæ mutuet, cognita lege promulganda, quam alioquin diſtraxiſſet.

Sed negatiua ſententia eſt vera, & cõ- 3
probatur veritas eius reſpondendo rationibus contrariæ ſententiæ, quæ non ſunt concludentes; non *prima*, quia mutuans vtitur iure ſuo. nam debet vti ſine fraude, certiorando accipientem de mutatione valoris monetæ. nam aliàs ſi ille hoc neſciat, eſt ipſum decipere cum damno rei ſuæ, quod non eſt licitum, ex præcepto diuino, vt per Diuum Paulum ad *Theſſalonic.* 4. ibi, *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumueniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus*, &c.

Non *ſecunda*, quòd nihil accipit mu- 4
tuans vltra ſortem, quia ſic accipit. nam ſi recipiens illam mutationem cognouiſſet, non ſe ad eandem ſortem reſtituendam aſtrinxiſſet.

Non *tertia*, quia res mea, quam ſcio 5
perituram, poſſum vendere, & tradere antequam

antequam pereat, dummodo ſi vitium ſit occultum, & non patens, illud emptori manifeſtem, ex text. *in l.1.§.ſi intelligatur, de ædil. edicto*, cum aliis Anton. Gomez *var. tom.2. cap.2. num.48. & 49.* nam in illo edicto hoc inſpiciendum eſt, ne emptor decipiatur, vt ſunt verba textus; & ſicut in venditione debet venditor emptorem non decipere, ita & in mutuo debet mutuatarius recipientem admonere de fraude occulta, & ipſum non decipere, ſed certiorem facere de mutatione valoris monetæ à Principe illico facienda.

6 Non *quarta*, quia ſi mutuatarius concepta illa fraude plus pecuniæ mutuet, quàm alioqui mutuaret ob ſuum lucrum, & pecuniæ indemnitatem, tanto maior erit fraus, quanto magis in recipientis damnum excreuerit.

7 Hæc eſt vera & tenenda ſententia, quidquid Reginaldus, Bonacina, & Diana, contrariam veriorem exiſtimēt, ſatis illi ſententiæ eſſet, habere ſolidam veritatem, ſeu probabilitatem, quam non inuenio, imò falſa eſt illa concluſio tradita à Diana *ſuprà*, ſcilicet quòd rem meam, quam ſcio perituram, poſſim vendere; quia licèt de facto poſſim, de iure tamen non poſſum, niſi illud vitium occultum emptori manifeſtem, vt ſuprà *num.* 5. & ſic Diana illud dictum, non cogitauit, iuxta iuris regulas, nec vllam legem, aut textum ad ipſius probationem allegauit, vnde ſi iuxta illud dictum conſuluit, aut confitendo iudicauit, videatur quale conſilium, aut iudicium dedit? & idem de tota hac quæſtione non bene ab ipſo comprehenſa, & à cæteris Theologis allegatis.

8 Ex qua præcedenti reſolutione negatiuæ ſententiæ condemnandi ſunt plures mutuatarij, & cenſuum redemptores, qui anno præterito dum monetæ valor in his Regnis Caſtellæ diminutus fuit, ſcientes iam Pragmaticam eſſe Matriti, & aliis partibus promulgatam, paulo antè, vel in locis ignorantibus deferebant pecunias ad mutuandum, vel ad redimendum, quia præcognita fraude nihil recipientem certiorabant, vel nolentem ad recipiendum capitale cenſus compellebant. hoc autem mihi quamplurimum conſtitit in praxi viſitando per Archiepiſcopatum Toletanum. nam omnes qui habebant cenſus redimibiles ab Eccleſiis, & Confraternitatibus, & operibus piis, ſcientes promulgationem Pragmaticæ illico faciendam in locis principalibus veniebant, & requirebant cum redemptione capitalium, vel deponebant quantitates coram iudice ſæculari, ſi Eccleſiaſticus non adeſſet, & ita à periculo diminutionis monetæ liberabantur, & tranſibat damnum ad dominos proprietarios cenſuum.

Sed in foro fori iudicando hic erat 9 ſtylus iudiciarius in illis cauſis, vt ſi redimens depoſitum fecit ante promulgationem in loco principali, & cōſtaret de vtroque tempore, & poſtea parti notitiam daret, cum ſcriba, aut Notario, quòd illa pecunia depoſita extabat, tunc ego damnum diminutionis pecuniæ depoſitæ ad dominum cenſus referebam, & peribat pecunia pro illo, etiamſi paruiſſimo tempore ante promulgationem diligentiæ eſſent factæ. nam tunc partes ſuo iure vtebantur, licèt cum fraude præconcepta & occulta, de qua non iudicat Eccleſia. Si verò redimens, vel poſt promulgationem in loco principali redemit, ſeu depoſuit, aut ſi antè, non fecit requirere partem, vt de pecunia ſua curaret, tunc damnum diminutionis pro redimente currebat, & ipſum in iudicando condemnabam.

Non eſt inutilis hæc enarratio, cùm 10 in illa modus procedendi in his cauſis

X deſcri

Digitized by Google

deſcribatur, & ex illo poſſint inſtrui iudices, quando in alio tempore res ipſa contigerit, nec etiam eſt inutilis, vt pateat, ex huiuſmodi monetæ mutationibus quaſi omnia damna ſiſtere in rebus Eccleſiæ, vt vidi, & præ manibus habui. nam cùm, vt in plurimum in cenſibus redimibilibus conſiſtant, prædicto damno ſubiiciuntur, vnde Reges Catholici dolere debuiſſent de tanto nocumento Eccleſiaſtico, & illud aliquibus præambulis mediis, prout poſſibile fuerit, obuiare.

11 Dixi *num.* 8. *&* 9. quòd fraude occulta partes procedebant, & quòd in foro fori de illa non iudicabatur, vt intelligatur in foro conſcientiæ diuerſum ius eſſe. nam mutuans, ſeu tradens pecuniam in his terminis, non certiorando recipientem de ſuo damno, & de proxima, & certa monetæ mutatione, vtique in foro conſcientiæ ad damni ſatisfactionem tenetur, cùm in eo, in quo veritas, & iuſtitia præualet, ſtatutum ſit ex præcepto naturali proximum non defraudare.

12 Item licèt redimens cenſus capitale, vtatur iure ſuo, & poſſit in foro fori redimere in moneta non mutata ante Pragmaticæ promulgationem; ſi tamen tanta preſſura temporis dominum premat, vt ipſe ſuis pecuniis vti non valeat, de illo damno cauſato in foro conſcientiæ tenebitur, in quo nullum proximi damnum admittitur, nec iuſtum eſt. Debuit igitur vir timoratæ conſcientiæ ſtatim, atque vox mutationis currebat, præparare redemptionem, & illam notam facere parti cum aliquo temporis ſpatio ante ipſam promulgationem, vt pars ſe indemnem ſeruare poſſit: ſin autem vna dies, vel media, vel tres dies antè depoſitum fecerit, non puto cum tanta temporis anguſtia iuſtum fuiſſe depoſitum in foro poli, niſi redimens non potuiſſet ante pecunias congregare, vel niſi in illis paucis diebus dominus occaſionem transferendi cenſum habuiſſet. Itaque ſi redimens fuit moroſus, & ex ſua mora damnum intulit parti, ſatisfaciat in foro conſcientiæ, in quo, vt dixi, pura veritas, & iuſtitia ex confeſſione propria eſt attendenda.

In foro autem externo de illa mora ſi conſtitiſſet, & de malitia, idem eſſet ius diſtribuendum, cùm regula dicat nullum ex malitia ſua eſſe locupletãdum cum aliena iactura, nec ex fraude ſua commodum reportandum, fraus enim nemini patrocinari debet, *cap. ex tenore, c. ſedes, de reſcript.* Verùm, quia conſtare iudicialiter difficile poteſt, nec coram me in quamplurimis illis cauſis de mutatione monetæ tale obſtaculum fuit probatum, nec recordor oppoſitum, ideò in foro conſcientiæ vbi pars ſe ipſam accuſat, de illo damno eſt iudicandum, & prouidendum. Reſtat itaque ex hac quæſtione quantum expediat experientia, & praxis, vt ipſius recta reſolutio aſſumatur in vtroque foro, & reſtat etiam quomodo Iuriſperitus practicus, & expertus ad illam reſoluendam ſit conſulendus. 13

QVÆST. LXXXVII.

An Theſaurarius alicuius Principis, vel Procurator, ſeu famulus alicuius domini, inſcio ipſo, poſſit cum domini pecuniis, quæ ad expendendas, vel conſeruandas habet, negotiari, & lucrum in ſuam vtilitatem vertere, & ſententia Dianæ confutatur, item & alia

Digitized by Google

alia Reginaldi , & Molinæ multipliciter declaratur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua ſententia Dianæ refertur.*
2 *Item & alia Molinæ, & Reginaldi.*
3 *Quæ tolerabilis nuncupatur.*
4 *Et declaratur vno modo.*
5 *Item & alio.*
6 *Inſuper & alio.*
7 *Sententia Dianæ confutatur.*
8 *Malæ fidei poſſeſſor, an faciat fructus ſuos.*
9 *Qualis ſit malæ fidei poſſeſſor.*
10 *Theſaurarius, famulus, vel Procurator, an talis ſit.*
11 *Pecunia ex ſe infœcunda fructum parit induſtria, & negotiatione.*
12 *Traditur regula de malæ fidei poſſeſſore cum titulo circa fructus.*
13 *Traditur de malæ fidei poſſeſſore ſine titulo.*
14 *An Theſaurarius, famulus, vel Procurator ſit malæ fidei poſſeſſor cum titulo, vel ſine illo.*
15 *Qui triticum alienum vendit, malæ fidei poſſeſſor eſt ſine titulo.*
16 *An ſit attendendum ſi dominus ſeruaturus erat, vel non.*
17 *Tres concluſiones, & quæſtiones Dianæ diſcutiendæ, ex prædictis proponuntur.*

1 DE hac quæſtione diſſerit Diana *tract. de contractu, reſol.* 32. & affirmatiuè reſpondet cum Beia *part.* 1. *caſ.* 2. quia illud lucrum eſt fructus induſtriæ concurrente pecunia tanquam inſtrumento, quod ex ſe infœcundum eſt; & ita vendens triticum alienum eo tempore, quo cariùs valet, ſatisfacit emendo, & reſtituendo tantundem æqualis bonitatis, eo tempore, quo minus valet, ſi dominus illud ſeruaturus erat ad illud vſque tempus, quo minus valet, & ratio eſt, quia ſeruat dominum indemnem tantundem æqualis bonitatis, reſtituendo etiam, ſi retineat ſibi lucrum, quo triticum alienum cariùs vendidit.

Refert etiam Molinam, Reginaldũ, 2
& alios aſſerentes, quòd ſi quis tradat famulo, vel negotiorum geſtori mille aureos in auro, vt ſoluat ſuo creditori, non curans qua ſpecie id fiat, & ille eam commutet in monetam argenteam cum lucro, eámque ſoluat creditori, retento lucro, non teneri reſtituere illud lucrum neque creditori, neque domino, ſed poſſe illud ſibi retinere.

Sed in hac quæſtione multa ſe mihi 3
offerunt aduertenda, & in primis tolerabilis eſt illa ſententia Molinæ, & Reginaldi, ex tacito domini conſenſu; ſi enim ipſe voluiſſet monetam auream tradendam creditori, verbis inſinuaſſet famulo, quo non facto, videtur non curare de illa circumſtantia, & diſpoſitioni famuli illam committere.

Quod eſt declarandum, niſi ſolutio 4
domini in illa ſpecie eſſet deſignata per contractum verbo, vel ſcripto factum, tunc enim cùm dominus ad illam ſpeciem teneatur, non liberatur in alia ſoluendo, & ſic famulus non poteſt facere, quod domino non licet, nec ipſius conditionem propter lucrum facere deteriorem.

Rurſus eſt declaranda illa ſententia, 5
vt procedat quando lucrum de moneta ad monetam parum valet in vſu, vt tũc ex illo paruo valore poſſimus conſenſum domini comprehendere, quòd de illo non curauit; ſecus verò ſi lucrum, vt ad præſens multum valeat, tunc enim ceſſat illa coniectura, quia non videtur, nec præſumitur quod

dominus iactet illud lucrum conſiderabile, niſi contrarium exprimat, *l. cùm de indebito. ff. de probation.*

6 Vltimò accipienda eſt illa ſententia quando dominus tradens monetam auream famulo, nihil ei inſinuauit; ſecus verò ſi expreſſim inſinuaſſet tradendam in illa ſpecie creditori, vel alio, tunc namque famulus, vel negotiorum geſtor aliud agere nequibit, nec in foro iudiciali, nec in foro conſcientiæ. Patet ergo quomodo illa ſententia procedat à Diana, nec ab aliis relatis minimè ſic declarata.

7 Nec altera ſententia ab ipſo primùm ſequuta, vera eſt, ſcilicet licere Theſaurario, Procuratori, ſeu famulo inſcio domino cum ipſius pecuniis negotiari, & lucrum ſibi appropriare, & triticum alienum vendere, quando carius valet, reſtituendo tantundem æqualis bonitatis, eo tempore, quo minus valet, ſi vſque ad illud tempus dominus erat ſeruaturus, & ratio eſt, quia ſeruat illum indemnem.

8 Nam, vt hæc ſententia radicitus fundaretur, oportebat diſcutere illas quæſtiones, an ſcilicet bonæ, vel malæ fidei poſſeſſor faciat fructus ſuos, ab his enim dependet illa reſolutio. Vt ergo vera tradatur in quæſtione præſenti, aduertẽdum eſt talem famulum, Procuratorem, ſeu Theſaurarium negotiantem inſcio domino cum pecuniis eius non bonæ, ſed malæ fidei eſſe poſſeſſorem.

9 Is enim talis dicitur, qui ſcit, vel credit rem quam poſſidet, ad ſe non pertinere, *cap. fin. de præſcript. l. bona fidei emptor. de verborum ſignificat. cap. ſi virgo 34. quæſt. 2 cap. vigilanti, de præſcript.* tradit Doctor Spino *in ſpecul. teſtament. gloſſ.* 13. *num.* 41. vbi extendit ad eum, qui dubitat rem ad ſe non pertinere. nam ad bonam fidem requiritur claritas & animi ſecuritas, quam non habet dubitans cum Couarr. Nauarro, Menochio *relatis.*

Cùm ergo talis Theſaurarius famulus, vel Procurator ſciat rem, cum qua negotiatur, ad ſe non pertinere, immò ſciat expreſsè domini eſſe, & eo inſcio negotietur, vtique non bonæ, ſed malæ fidei poſſeſſor, & negotiator eſt, quod idem eſſet ſi non expreſsè ſciret, ſed dubitaret. 10

Hac ergo regula vera conſtituta, & præhabita, conſtituamus etiam lucrum illud, quod habet Theſaurarius famulus, vel procurator de pecuniis domini, fructum eſſe. nam licèt pecunia ex ſe pecuniam non pariat, & ſic vocetur in fœcunda à Diana, & docet Couarr. *variarum reſolutionum lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 5. Valer. *diff. vtriuſque iur. ver. fructus, diff.* 2. *in fine,* induſtria tamen & negotiatione fructum parit, & ita vtitur illo termino fructus ipſe Diana *in initio quæſtionis*, & eodem vtitur Leſſius in terminis huius quæſtionis *lib.* 2. *de iuſtitia & iure, cap.* 23. *num.* 18. & conſtat hoc eſſe verum in caſibus, in quibus cambia & vſuræ licitæ admittuntur, de quibus per DD. de his materiis tractantes. nam in his cambiis & vſuris licitis, pecunia pecuniam parit induſtria & negotiatione licita; & ille pecuniæ partus, fructus eſt, qui lucrum, ſeu intereſſe alio nomine vocari ſolet, & conſtat ex eodem Couarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 2. *à num.* 3. *& de mutatione monetæ, cap.* 7. *num.* 4. Graſſis *deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 105. 11

Veniamus ergo ad illam quæſtionem, à qua præſentis reſolutionem pendere diximus, quoſnam fructus faciat ſuos malæ fidei poſſeſſor, & quidem melius quàm alter edocuit præcitatus Spino *dict. gloſſ.* 13. *num.* 54. vbi diſputans tenet, & probat malæ fidei poſſeſſorem cum titulo, quia rem emit ab eo, quam ſciebat ſuam non eſſe, neque ad eum perti- 12

Digitized by Google

pertinere, teneri reſtituere omnes fru-
ctus perceptos & percipiendos, tam na-
turales, quàm induſtriales, ſtantes &
conſumptos, deductis expenſis neceſ-
13 ſariis; † malæ fidei autem poſſeſſorem
ſine titulo, qui rem furatus eſt, vel alio
modo improbato rem poſſidet, teneri
omnes illos fructus reſtituere, nullis
deductis expenſis: hæc eſt vera con-
cluſio huius quæſtionis, quam plerique
DD. tenent relati à prædicto Spino, in-
ter quos Ioan. Garcia *de expenſ. & me-
lioration. cap. 23. num. 42. cum ſeqq.*

14 His ergo viſis, in ſpecie propoſita
per Dianam *ſuprà num.* 1. videndum
erit, an Theſaurarius, Procurator, vel
famulus ſit malæ fidei poſſeſſor cum
titulo, vel ſine titulo, vt deducat, vel
non, expenſas neceſſarias; & clarum
eſt eſſe malæ fidei poſſeſſorem cum ti-
tulo, quia titulum Theſaurarij, Procu-
ratoris, vel famulatus habet, vnde om-
nem fructum, ſeu lucrum pecuniæ,
quod inſcio domino acquiſiuit, tenetur
illi reſtituere, ſiue tale lucrum, ſeu fru-
ctus, induſtrialis ſit, vel non, cùm tan-
quam malæ fidei poſſeſſor omnes fru-
ctus naturales & induſtriales ſtantes,
vel conſumptos teneatur in vtroque
foro vero domino reſtituere, deductis
tamen illis expenſis neceſſariis ſi quæ
ſint.

15 Eadem eſt doctrina & reſolutio ca-
pienda in eo qui triticum alienum ven-
dit, eo tempore, quo carius valet. nam
talis inſcio domino vendens malæ fidei
poſſeſſor eſt, & adhuc ſine titulo, vnde
non ſatisfacit, emendo & reſtituendo
tantundem æqualis bonitatis, eo tem-
pore, quo minus valet, debet enim il-
lud lucrum & fructum, quem habuit
ex illa tritici venditione, quando ca-
riùs valebat, domino reſtituere, & ad-
huc, non deductis expenſis, vtpote ma-
16 læ fidei poſſeſſor ſine titulo, † nec at-
tendi debet, ſi dominus erat ſeruaturus
ad illud vſque tempus, quo minus va-
let. nam licèt fuiſſet ſeruaturus, per hoc
tamen illa mala fides non tollitur in
famulo Theſaurario, vel Procuratore,
vel alio, qui inſcio domino triticum
vendidit, ex qua mala fide debet lu-
crum & fructū omnem domino reſti-
tuere, nec ipſe ſeruatur indemnis cum
tritico æqualis bonitatis. nam amittit
illud lucrum & fructum, quem famu-
lus acquirere voluit, etiamſi aliud tri-
ticum æqualis bonitatis ei reſtituatur,
cum quo lucro & fructu illud triticum
poterit comparare; videatur ergo quo-
modo reſolutio huius quæſtionis non
rectè fuerit comprehenſa per Dianam,
nec per Beiam, Molinam, Reginaldum,
nec Leſſium, Rebellum, Salas & Azo-
rium ab ipſo Diana relatos *d. quaſt.* 32.
& ita dicendum eſt de tribus quæſtio-
nibus ſequentibus,

Quæ ex prædictis diſcutiendæ ve- 17
niunt, & eas ſucceſſiuè diſputat Diana
eod. tractat. 3. miſcellan.

QVÆST. LXXXVIII.

An qui mulum ſurripuerat cuiuſdam viri nobiliſſimi, & prædiuitis, & per ſpatium multorum annorum locauerat, teneatur non ſolùm ad reſtitutionem muli, ſed ad pretium locationis, & ſententia Leſſij & Dianæ confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua contraria.*

3 *Diana non obligauit ruſticum ad reſtitutionem, & conſilium eius recitatur.*

4 *Surripiens malum, debet ipſum, & locationis pretia integrè reſtituere, tanquam malæ fidei poſſeſſor, ſine titulo, & non deductis expenſis.*

5 *Et ille, qui torquem aureum furto accepit & locauit.*

6 *Siue pretium reſpondeat ſoli induſtriæ, ſiue ipſi rei à malæ fidei poſſeſſore, reſtituendum eſt, & Sanchez, Malderus, & Turrianus impugnantur.*

7 *Cum re dubia non eſt pœnitens abſoluendus, & Diana, & Leſſius confutantur.*

8 *Confeſſariis conſilium datur.*

9 *Fructus extraordinariæ induſtriæ reſtituit malæ fidei poſſeſſor.*

10 *Bonæ fidei poſſeſſor quos fructus acquirat, vel reſtituat.*

11 *Prima quæſtio ex tribus Dianæ diſcutienda.*

1 TRact. 3. *miſcell. reſol.* 50. *de hac quæſtione*, dubitat Diana, & pro parte negatiua refert Nauarr. & Ludouic. Lopez docentes, eum, qui torquem aureum furto accepit, ſi illum locauit, non obligari ad reſtitutionem pretij locationis; ergo à ſimili in propoſito caſu, & probatur. nam fructus alicuius rei purè induſtriales non ſunt reſtituendi, ſed tantùm fructus naturales, ex Syluestro *verb. furtum, q.* 19. & *verſ. reſtitutio* 3. *q.* 7. ſed iſtud pretium locationis pertinet ad induſtriam. ergo non eſt reſtituendum.

2 Poſtea refert contrariam ſententiam, quam amplexi ſunt Sanchez, Malderus, & Turrianus, & reddunt rationem, quia illud pretium non eſt fructus purè induſtrialis, quia non reſpondet ſoli induſtriæ, ſed ipſi rei, vnde Nauarra, Rebellius, & Molina falſam vocarunt opinionem Nauarri.

Quibus relatis opinionibus Diana non obligauit ruſticum ad reſtitutionem pretij locationis muli. nam, vt optimè notat Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *c.* 12. *dub.* 17. *num.* 114. ſententia Nauarri locum habet, & amplecti poteſt, quando dominus eſt vir diues, qui tale pretium locationis non putaretur velle, & ſic erat in caſu præſenti, licèt oppoſitum ſit probabilius, & ait Diana. Poſſunt igitur Confeſſarij ſine vllo ſcrupulo in duobus caſibus non obligare pœnitentes ad reſtitutionem pretij locationis alicuius rei. 3

Primò in caſu Leſſij ſuprà propoſito.

Secundò, quando res talis ſit, quæ locari non ſolet. verbi gratia, ſi pecuniæ, vel aliæ res locentur ad oſtentationem. nam tunc credo quòd potiùs reputabitur fructus extraordinariæ induſtriæ. ita Malderus, &c.

In qua quæſtione eadem eſt reſolutio aſſumenda, quæ in proxima, & aſſeuerandum ſurripientem mulum tanquam malæ fidei poſſeſſorem teneri ad reſtituendum omnes fructus naturales, & induſtriales, & non deductis expenſis, cuius regulæ, à qua quæſtio propoſita dependet, immemores fuerunt Diana, & cæteri DD. ab ipſo relati, & ſic ſurripiens talem mulum, debet ipſum, & locationis omnia pretia integrè domino reſtituere ſine deductione expenſarum. 4

Item & ille, qui torquem aureum furto accepit, & locauit, debet torquẽ & pretium locationis reſtituere, non etiam deductis expenſis, & in hoc perperam ſenſerunt Nauarrus, & Lopez, nec ratio, quam aduertit Diana, iure probatur. nam ſiue fructus alicuius rei ſit purus, vel nõ induſtrialis, malæ fidei poſſeſſor omnes fructus naturales, 5

&

Digitized by Google

& induſtriales vero domino debet reſtituere, & in hoc bene ſenſerunt relati DD. ſuprà *num.*2. qui contra Nauarr. autumarunt, quibus addendus eſt Leſſius *d.num.*114. licèt non declaret, vt *ſuprà*.

6 Sed eorum ratio minus concludens fuit, quippe dixerunt pretium locationis non eſſe purè induſtriale, quia non reſpondet ſoli induſtriæ; ſed ipſi rei, & ideò ad reſtitutionem condemnarunt, & ſic loquutus fuit Leſſius *d.num.*114. nam ſiue illud pretium reſpondeat ſoli induſtriæ, ſiue ipſi rei, hæc, inquam, differentia inanis redditur in malæ fidei poſſeſſore, qui abſolutè omnes fructus debet reſtituere, naturales, & induſtriales, ſtantes, & conſumptos.

7 Sed, de ſententia Dianæ quid animaduertam non taceam, ipſe enim non obligauit ruſticum ad reſtitutionem pretij locationis muli, de ſententia Leſſij, dicentis opinionem Nauarri procedere, quando dominus eſt vir diues, qui pretium locationis non putaretur velle, & ſic erat in caſu ruſtici, ad quod dico quòd contrarium eſt probabilius, vt ipſe Diana fatetur, & adiicio, ſi putaretur, aut non velle, hoc non eſt tutum fundamentum pro pœnitente; quid ſi dominus, & ſi diues ſit, velit locationis pretium ſibi reſtitui? ergo cum re in facto dubia, non eſt pœnitens abſoluendus, & remittendus, cùm peccatum eius non dimittatur, niſi ablatum inſuper reſtituatur. Si ergo reſtitutio debet eſſe fixa, & certa, vt peccatum fixum, & certum dimittatur, non quærit illam reſtitutionis fixam certitudinem, qui cum leui, & incerta ſuſpicione ſe confirmat; imò cùm nulla, quia, quæ ſunt facti, non præſumuntur, non probentur, ex *l.in bello, §.facta autem cauſa, ff.de captiuis.* non eſt ergò ſuſpicio aſſumenda in hoc caſu ex ſolis diuitiis domini, ſed ex alia ipſius conſenſus coniectura, quæ ſit legitima, & in facto, non verò in ſolo iudicio conſiſtat, vti Leſſius, & Diana iudicarunt, & aſſumpſerunt.

Vnde puto Confeſſarios (ſi velint ſimilem abſolutionem facere, quam fecit Diana, poſt hæc ſcripta viſus) nõ securè procedere, nec eſſe ſine ſcrupulo; quare vt illo deinceps careant, præcipiant pœnitenti, vt aliquo modo voluntatem domini cognoſcant circa pretium locationis reſtituendum, qua cognita iuxta illam, ad reſtitutionem, vel non, compellant. 8

Idem ius eſt obſeruandum in illo caſu, quem ponit Diana, ſi pecuniæ, vel aliæ res locentur ad oſtentationem. nam tunc credit fructus illius tanquam extraordinariæ induſtriæ non eſſe reſtituendos. nam qualiſcumque fructus naturalis, vel induſtrialis, etiam extraordinariæ induſtriæ, reſtituendus eſt vero domino à malæ fidei poſſeſſore, qui nullum fructum in ſe retinet, nec adhuc expenſas, ſi titulus deficiat: ſi autem adſit, eas retinet. 9

Quidquid ſecus ſit in bonæ fidei poſſeſſore, qui cum titulo legitimo naturales, & induſtriales fructus facit ſuos, & à die litis conteſtationis (ſi legitimè facta ſit) vtroſque tam naturales, quàm induſtriales reſtituet, deductis expenſis. Si verò bonæ fidei poſſeſſor ſit ſine titulo, hoc eſt, cum titulo illegitimo, quem coloratum ſcribentes appellant. talis ſolùm fructus induſtriales ſuos facit, naturales, etiam conſumptos reſtituit, & ſtantes etiam induſtriales à die litis conteſtationis deductis expenſis, verba ſunt eiuſdem Spini *in d.ſpecul.teſtam gloſſ.*13.*à n.*43. *vſque ad* 53 dixi cum aliis ſuprà *q* 9 *n.*4. 10

Et hæc eſt prima quæſtio ex traditis ſuprà *q.*187. diſcutienda, vt in fine dicebamus. Secunda ſit 11

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. LXXXIX.

Vtrùm fur, & quiuis alius iniquus poſſeſſor, teneatur reſtituere meliorem ſummam, ad quam excreuit res ſurata tempore detentionis, maximè ſi fur illam vendidit in illo optimo ſtatu, & opiniones Leſſij, Ioan. Malderij, Bonacinæ, & Diana confutantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio Leſſij refertur.*
2 *Et Ioan. Malderij.*
3 *Et Bonacinæ.*
4 *Iudicium Dianæ circa illas.*
5 *Authoris cenſura.*
6 *Lucrum & fructum ex re furata ſine aliqua diſtinctione reſtituere debet malæ fidei poſſeſſor.*
7 *Hæc regula in vtroque foro ſeruanda.*
8 *Opinionum cenſura.*
9 *De diſtinctionibus Ioan. Malderij curandum non eſt.*
10 *Hæc eſt ſecunda quæſtio Dianæ diſcutienda.*

1 DIANA *reſol. 51. tract. 3. miſcell.* diſputando hanc quæſtionē, plures opiniones recenſet.

Primam Leſſij, vt ſi res intrinſeco fundamento melior effecta, vendita eſt per furem, teneatur illud melius domino reſtituere; ſecus ſi extrinſeca æſtimatione aucta eſt.

2 *Secunda* opinio Ioan. Malder. Leſſio contraria, vt in vtroque caſu intrinſecæ, vel extrinſecæ meliorationis, omnis illa ſit vero domino reſtituenda, & ratio eſt, nam cùm res maneat domini, pretium extrinſecum ipſius eſt, & induſtria furis non eſt verſata circa augendum pretium, ſed circa rei alienæ conſeruationem.

3 *Tertia* opinio Bonacinæ abſolutè docentis, quòd ſi dominus rem non erat vendituruſ, fur non tenetur ad reſtituendum augmentum pretij, ſiue intrinſeci, vel extrinſeci, ſed ſolùm ad illud, in quo dominus erat vendituruſ.

4 Has omnes opiniones vocat probabiles Diana in fine prædictæ reſolutionis.

5 Ego tamen in illis non quieſco, & puto hanc quæſtionem reſoluendam eſſe per regulam traditam in proximis quæſtionibus de malæ fidei poſſeſſore, vt talis teneatur ad reſtitutionem omnium fructuum, ſiue naturalium, ſiue induſtrialium. Cùm ergo in propoſita quæſtione ſermo ſit de fure, & iniquo poſſeſſore, vtique de malæ fidei poſſeſſore tractatur, & adhuc ſine titulo. Quare talis nullos fructus, nec expenſas debet ſibi retinere, ſed omnes vero domino reſtituere, hæc eſt vera regula, doctrina, & opinio, per quam præſens quæſtio terminanda eſt.

6 Nam melioratio ſummæ, ad quam excreuit res furata, lucrum & fructus, eſt ex tali re proueniens, & ſic intrat illa regula, vt iniquus poſſeſſor & fur, qui malæ fidei poſſeſſor eſt, illud lucrum, & fructum ex re furata prouenientem circa ſummam meliorem, vel augmentum pretij teneatur domino reſtituere ſine aliqua diſtinctione intrinſecæ, vel extrinſecæ æſtimationis, vel ſi dominus erat vendituruſ, vel non. nam in his caſibus, talis fur, & malæ fidei poſſeſſor ſemper remanet talis, & ſic per regulam iuris iudicandus

Digitized by Google

dus eſt, vt omnes fructus naturales, & induſtriales reſtituat, abſque aliqua expenſarum deductione, vt ſuprà *q.87. à num.*12.

7 Quæ regula cùm ab ipſo iure deſcendat, ex traditis ſuprà per Spinum *d.gloſſ.* 13. *à num.*43. non eſt dubium quòd in vtroque foro, exteriori. & interiori ſeruanda ſit, vt ſuprà *q.78.n.8. & q.80.num.8.& q 86.num* 11.

8 Reſultat ergo illas opiniones non eſſe ſequendas in præſenti, & ſimilibus dubiis, ſalua pace Doctorum illorum; aliquando namque licèt in ſtadio omnes curramus, vnus tamen accipit brauium, & ſic oportet currere, vt veritatis punctus comprehendatur, non quòd audeam me illis magiſtris comparare, quorum minimus ego ſum, ſed quia gratiâ Dei poteſt aliquando minimus veritatis punctum, & cardinem attingere.

9 Dixi illas opiniones non eſſe ſequendas nam licèt ſecunda Ioan. Malder. habeat omne augmentum intrinſecum, & extrinſecum, ex ipſa re prouenicns, & ex pretio, eſſe domino reſtituendum, in quo cum mea opinione, & regula, malæ fidei poſſeſſore, hæc opinio conueniat, non conuenit in ratione, tam quia de illa regula immemor fuit Ioan. Malderus à Diana relatus, quàm quia ratio eius non concludit, ſiue enim res maneat domini, & ſic augmentum rei intrinſecum, & extrinſecum ad illum pertineat, ſiue furis induſtria verſetur circa augendum pretium, vel rei conſeruationem, in his, inquam, caſibus ſemper fur, & iniquus poſſeſſor, malæ fidei poſſeſſor eſt, & ſic de illis diſtinctionibus Io. Malderij curandum non eſt, ſed de regula, malę fidei poſſeſſore, ſuprà tradita.

10 Et hæc ſit ſecunda quæſtio. Tranſeamus ad tertiam.

QVÆSTIO XC.

Vtrùm iniquus poſſeſſor teneatur ad reſtitutionem iuxta ſummum valorem, & incrementum, quod res habuit tempore acceptionis, vel detentionis, quando ignoratur, quo tempore verus dominus eſſet rem illam venditurus, & ſententia Leſſij, Vaſquez, Turriani, & Dianæ confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Vaſquez, & Leſſij recitatur.*
2 *Iuxta Dianam reſtitutio eſt facienda ſecundùm pretium medium.*
3 *Authoris cenſura.*
4 *Rationi Leſſij reſpondetur.*
5 *Sententia Dianæ, & Vaſquez de pretio medio reſtituendo improbatur.*
6 *Arbitrium à Diana, & Turriano ponderatum excluditur.*
7 *Alteri rationi Turriani, & Dianæ reſpondetur.*
8 *De eadem reſponſione.*
9 *De eadem, & quadam diſtinctio confutatur.*
10 *De eadem diſtinctione confutanda.*
11 *De ſententia & verbis Dianæ, & Turriani ponderandis.*
12 *Concluſio quæſtionis.*

MERITÒ, inquit Diana ſuperiori quæſtioni hæc adiungenda erit *d.tract.3. miſcell.reſol.*52. 1

Y &

& refert Leſſium pro affirmatiua ſententia. Et ratio eſt, quia in eo ſtatu ſummi valoris res vendi poterat, & in dubio melior eſt conditio innocentis, in eiuſque fauorem inclinandum, quam ſententiam docet etiam Vaſquez à Diana relatus.

2 Qui exiſtimat reſtitutionem in tali caſu faciendam eſſe, non ſecundùm quantitatem pretij maximi, ſed ſecundùm pretium medium; & ratio eſt. nam ſicut dominus poterat vendere rem illam pretio rigoroſo, poterat etiam & vendere pretio minimo. ergo creditori, & debitori conſulitur dum reſtituitur pretium medium, quod ſi omnino eſſet incertum, quo pretio res illa eſſet vendenda; remittendum eſt negotium ad viri prudentis arbitrium, qui conſiderauit regulas communes, ad aſſignandum pretium, videlicet quantitatem & qualitatem illius rei copiam, vel penuriam emptorum, & refert Diana pro hac ſententia Turrianum, & reſpondet ad argumentum contrarium, inclinandum eſſe in fauorem innocentis in foro externo, & quoniam non ſuppetit melior ratio conſtituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem, ſed hoc non accidit in caſu noſtro. ergo. hæc ille.

3 Verùm in hac quæſtione eadem dicenda ſunt, quæ in antecedentibus. nam cùm hæc quæſtio de iniquo poſſeſſore loquatur, & ſic de malæ fidei poſſeſſore, is omne lucrum, & ſummum valorem, & incrementum rei adhuc induſtriale intrinſecum, vel extrinſecum tempore acceptionis, vel detentionis habitum, & omnem fructum ex re iniqua prouenientem debet vero domino reſtituere, non deductis expenſis ſine diſtinctione, an dominus eſſet rem illam venditurus, vel non, vt in præcedentibus quæſtionibus probatum, & animaduerſum extat.

Nec illa ratio Leſſij eſt, quæ quadrat quæſtioni propoſitæ, nempe quòd in eo ſtatu ſummi valoris res vendi poterat, & in dubio melior eſt conditio innocentis, in eiuſque fauorem inclinandum, non enim ſumus in caſu dubio, ſed in caſu claro, malæ fidei poſſeſſoris, qui omnem fructum, lucrum, & augmentum rei ſine dubio debet reſtituere, non deductis expenſis. 4

Nec ſimiliter quadrat ſententia Dianæ, & Vaſquez, nempe reſtitutionem faciendam eſſe ſecundùm pretium medium, quia non medium incrementum rei, ſed omne & ſummum augmentum, quod ex re habuit iniquus, & malæ fidei poſſeſſor, debet domino reſtituere, iuxta regulam ſuprà traditam, quæ in iniquo poſſeſſore procedit. 5

In quo adhuc ceſſat arbitrium traditum à Diana, quia cùm in illo regula prædicta ſit abſoluta, nihilque malæ fidei poſſeſſori relinquat, non intrat arbitrium ad aſſignandum pretium iuxta quantitatem, & qualitatem rei, copiam, vel penuriam emptorum, quoniam omnis quantitas, & qualitas incrementi, fructus, & lucri ex re iniqua prouenientis, vero domino reſtituenda eſt ab iniquo poſſeſſore malæ fidei, ſiue copia, vel penuria emptorum adſit. 6

Reſpondet inſuper Diana, cum Turriano argumento contrario, inclinandum eſſe in fauorem innocentis in foro externo, quoniam non ſuppetit maior ratio conſtituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem, ad quod dicimus, ſi adeſſet dubium in regula à nobis tradita, de malæ fidei poſſeſſore, inclinandum erat in dubio in fauorem innocentis, nedum in foro externo, ſed & in interno. nam præſumptio in fauorem rei, & innocentis, etiam in foro interno ſumenda eſt, quando veritas non conſtat, cùm illa præſumptio à iuris 7

ris

Digitized by Google

ris diſpoſitione deſcendat,quod ius adhuc in foro interno ſeruandum eſt.

8 Sed non ſumus in caſu dubio, ſed claro, de iniquo & malæ fidei poſſeſſore, vt dixi ſuprà *num.*4. qui omnem fructum, lucrum, & augmentum rei ſine dubio debet reſtituere, non deductis expenſis,ſi titulo caruerit.

9 Nec eſt etiam attendendum, an maior ratio ſit conſtituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem, quia illa ratio, illud diſcrimen æqualitatis ceſſat,ſi omne lucrum, & augmentum rei ſit vero domino reſtituendum ſine aliquo diſcrimine augmenti,& inſuper

10 fructus naturalis, vel induſtrialis. † Et ſic patet quòd in caſu propoſito non adeſt melior ratio pro ſententia Dianæ, & Turriani, conſtituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem, quia nulla ratio,aut diſcrimen admittendum eſt in caſu propoſito, quod liberet iniquum, & malæ fidei poſſeſſorem à reſtitutione omnis augmenti, & incrementi ex re iniqua prouenientis.

11 Præterquam quòd ſi ſententia Turriani, & Dianæ creditori, & debitori conſulit in pretio medio; ergo iam admittit rationem conſtituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem. Cur ergo ait illa ſententia,ſed hoc non accidit in caſu noſtro? nam imò in caſu noſtro non ſuppetit melior ratio cõſtituendæ æqualitatis inter creditorem,& debitorem. nam ſicut dominus poterat vendere rem illam pretio rigoroſo, poterat etiam & vendere pretio minimo.verba ſunt illius ſententiæ, quæ illam æqualitatem admittunt, & creditori, & debitori æquè conſulunt, vt medium pretium reſtituatur.

12 Standum igitur eſt traditæ regulæ ſuprà *num.*3.& omnia, quæ in contrarium adducuntur in illis opinionibus, remanent ſatisfacta, & reſultat in tribus antecedentibus qq. quòd earum reſolutio à nobis tradita eſt, quæ quadrat ipſarum definitioni, & quod moderni Theologi,& Summiſtæ relati *ſuprà*, non aptè punctum definitionis tetigerunt.

QVÆST. XCI.

Petrus mutuo dedit Ioanni vncias centum per duos annos, ita vt intra id tempus repetere non poſſit dictas vncias centum; quæritur modò, an Petrus poſſit aliquid accipere non pro mutuo, nam eſſet vſura, ſed pro illa priuatione non repetendi dictas pecunias per illud tempus duorum annorum, & opinio Ledeſmæ confutatur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia negatiua proponitur.*
2 *Verba Ledeſmæ referuntur.*
3 *Argumentis Leſſij reſpondet Diana.*
4 *Leſſij ſententia negatiua probatur.*
5 *Quædam regula applicatur ad quæſtionem.*
6 *Et alia ratione comprobatur.*
7 *Ledeſmæ opinio confutatur.*
8 *Dianæ rationibus reſpondetur, item & Leſſij.*
9 *Mutui peculiare, & precarij refertur.*

PRotonit hanc quæſtionem Diana *tract. de contractibus,* 1
*reſol.*48.& pro negatiua ſen-

tentia refert Molin. Turrian. & Salas, & bene confutat quandam Molinæ rationem, quia dantur obligationes ad priuationes actuum cum Leſſio *lib. 2. cap. 20. dub. 14.* qui eandem ſententiam tenet, *Primò*, quia contraria ſententia videtur noua; *ſecundò*, quia carentia pecuniæ & obligatio non repetendi ante aliquod tempus, eſt quid intrinſecum ratione mutui, alioqui mutuum non differret à precario.

2 Poſtea idem Diana refert verba Petri de Ledeſma *in ſum. p. 2. tract. 8. c. 35. concluſ. 4. fol. ſibi* 457. ibi, *la ſegunda difficultad es quando vno preſta mil ducados con obligacion de no los bolver a pedir en tanto tiempo o por algun eſpacio de tiempo ſi ſera vſura llevar precio la raçon de dudar es, porque ſi el llevaſſe mas que el principal, lo llevara por raçon del empreſtido, luego vſura ſera llevarlo confirmaſſe porque ſiempre que ay empreſtido ay por lo menos obligacion virtual de no pedir el empreſtido por algunos dias, luego ſi por la obligacion de no bolverlo a pedir ſe puede llevar precio ſiempre ſe puede llevar precio por el empreſtido.* hoc eſt abſurdum; ergo.

A eſta difficultad ſe ha de reſponder que ſi la obligacion de no lo bolver a pedir es por mucho tiempo, ſe puede muy bien eſtimar por precio ſin vſura ninguna, eſto enſeñan los diſcipulos de Santo Thomas porque la tal obligacion es eſtimable con precio.

A la raçon de dudar ſe reſponde que en tal caſſo no ſe lleva el dinero por el empreſtido ſino por la obligacion de no lo bolver a pedir por mucho tiempo. Hæc Ledeſma.

3 Et reſpondet Diana argumentis Leſſij. *Primò*, quod opinio non eſt noua, cùm eam teneat Ledeſma. *Secundò*, verum eſſe quòd obligatio non repetendi pecuniam ante aliquod tempus ſit intrinſeca, ratione mutui, ſed non ante tale, vel tale tempus. *Tertiò* negat quòd mutuum non differret à precario, in mutuo enim transfertur dominium, non autem in precario.

Nihilominus tamen vera eſt ſententia Leſſij & aliorum, quæ negat talem contractum eſſe licitum, imò quòd illum improbat, vtpote vſurarium, & adiiciam quandam rationem à relatis Doctoribus non excogitatam, nempe vſuram eſſe quando creditor aliquid recipit pro tempore, ſeu termino prorogando, non enim licitum eſt aliquid vltra ſortem recipere in mutuo ratione temporis, ſiue ſit anticipando, ſiue prorogando, docet Iacobus de Graffis *deciſ. aur. lib. 2. cap. 106. num. 7* ibi, *quòd ſi creditor terminum prorogando aliquid perciperet ratione temporis, vſuram committeret*, &c. & *num. 16.* ibi, *verbi gratia, ſi propter anticipationem temporis creditor recipiat pro centum octoginta, & videtur quòd ſic, quia hoc facit ratione temporis anticipati, & regula eſt vniuerſalis in vitio vſuræ, quòd quando plus recipitur, quàm datur ratione temporis, contractus eſt vſurarius*, &c. 4

Similiter idem Graffis, in terminis huius caſus loquendo, negatiuè reſpondet *d. lib. 2. cap. 112. num. 29.* & limitat *num. 30.* tradit cum Tolet. Soto, Nauarro, & aliis Campanil. *diuerſ. iuris Can. rub. 11. cap. 20 num. 11.* locus Nauarri eſt *in cap. ſi fœneraueris, de vſuris, num. 16. & conſ. 6 eod. tit.* vbi refert textum *in cap. conſuluit, de vſuris*, iuncta expoſitione Ioan. Andreæ, Panormit. & aliorum, Angel. *in ſumma verb. vſura 1. num. 58. in fine*, quæ regula optimè ad propoſitam quæſtionem applicatur, & eſt deciſio illius. nam ſiue Petrus mutuo dans Ioanni cum onere & pacto intra duos annos non repetendi mutuum, recipiat aliquid pro mutuo, ſiue pro tempore & prorogatione, ipſius vtroque caſu vſura eſt, in 5

cuius

Digitized by Google

cuius materia conſtituta regula eſt, vt pro tempore prorogando, ſiue anticipando aliquid vltra ſortem recipiens, vſuram committat, quia in prorogatione virtuali mutuum adeſt, vt fatetur Diana *eod.tract. de contract. reſol.63.*& dicam infrà *quæſt.98.*

6 Alia etiam ratio ſe offert. nam illa receptio pro dilatione ſolutionis, in fraudem vſurarum poſita eſt, conſtat in exemplo pœnæ adiectæ mutuo, quæ pœna licèt habeat nomen pœnæ, vſura eſt, & in fraudem vſurarum poſita eſt, & in aliis exemplis congeſtis à Graffio *d.cap.106 num.11.* Quid namque ſi illa obligatio non repetendi intra duos annos ſit poſita ab eo, qui ſolitus eſſet fœnerari, vt Graffius arguit, in pœna appoſita in mutuo. nam tunc talis pœna vſura dicitur, & eſt, quia in fraudem vſurarum deſcripta eſt, ſic etiam illa dilatio & prorogatio temporis per duos annos à mutuante appoſita forſan ſolito fœnerari in fraudem vſurarum poſita fuit, & vocari debet vſura & fœneratitia dilatio.

7 Parum fidendum eſt de magiſterio, aut de primatu ſcientiæ noſtræ, ecce Ledeſma Magiſter & Primarius in ſcholaſtic. Theologia, non verò in Iuriſprudentia, & materia de vſuris, aut oblitus fuit, aut ignorauit illam regulam in eadem materia traditam, & contra eam opinari inuentus eſt. Quare nec eius opinio procedere poteſt, nec intereſt à diſcipulis Beati Thomæ ſequutam, ipſi enim à prædicto Ledeſma non relati debent, ſicut & eorum Magiſter, iuris regulis ſe in caſibus conſcientiæ rerum moralium conformare, quorum Iuriſprudentia & mater & parens eſt, ideo ad eos iuridicè reſpondendos Iuriſperitus aptior conſulendus eſt. Video namque Theologos materias Canonicas & legales diſputare, & libris amplis imprimere, quaſi Iuriſperiti, ideo, quia manum in meſſem alienam mittunt, multa docent emendanda, ſed non video Iuriſperitos materias Theologicas diſputare, nec imprimere, ideo ab illo defectu liberantur; fabri igitur fabrilia tractent. vnde rectè Nicol. Garcia *de benef.4.part.c.1. num.35.* ſcripſit quòd Theologi in materia iuris loquuntur, vt ſolent, ſine fundamento. licèt enim Diuus Thomas aliquas quæſtiones, & plura ſcribat de materiis iuris 2.2. *à quæſt.47. vſque ad quæſt.* 171. vt ait Leſſius *in initio tractatus de iuſtit. & iure*, quidquid ipſe D. Thomas docuit, & ſcripſit, diuinitus infuſum fuit, vt in ipſius facto legit Eccleſia, vnde quid mirum quòd nedum Theologus, verùm Iuriſperitus exiſtet ex conſortio ſermonis Dei, vt Moyſes. ergo talis ſcriptor in alienam meſſem manum non miſit; ſicut alij Theologi ipſum conſortium non deguſtantes, mittunt & iniiciunt.

Non obſtant reſponſiones à Diana traditæ contra Leſſij opinionem, quia 8 opinio Ledeſmæ noua eſt, & deſtructa manet ex ſupradictis. Item, nihil intereſt quòd obligatio non repetendi pecuniam ante aliquod tempus ſit intrinſeca ratione mutui, ſed non ante tale, vel tale tempus, hoc enim diſcrimen ſublatum manet ex illa regula, quæ habet, recipere aliquid vltra ſortem in mutuo pro prorogatione, ſeu anticipatione temporis, eſſe vſuram, & ſic quocumque modo, vel pro quocumque tempore tali, vel tali, aut ante aliquod tempus tale, vel tale prohibitum eſt aliquid recipere, cùm pro tempore recipiatur, quod tempus cuiuſlibet modi, ſiue antè, vel pòſt, ſiue tale, vel tale, ſiue paruum, ſiue longum, intrinſecum eſt cum ipſo mutuo, vnde ſucceſſit prohibitio, & illius regulæ in iure & materia vſurarum pronunciatio.

Vlteriùs licèt in mutuo dominium 9

Digitized by Google

transferatur, & non in precario, non per hoc deſtruitur Leſlij ratio, quia mutui peculiare eſt, quòd non ſtatim poſtulari poſſit, & hoc eſt intrinſecum mutui, Couarr. *var. reſol. lib. 3. c. 15. n. 6. in fine*, quod ſi non fuiſſet, ſed ſtatim mutuum poſtulari poſſet, non differret à precario, in quo adeſt illud intrinſecum quod ſtatim valeat poſtulari, *l. 1. & per totum, ff. de precario*, de quo agit, & latè declarat idem Couarr. *dict. c. 15. à num. 1. & per totum*, & ſpecialiter *num. 6*.

QVÆST. XCII.

Quidam habebat multa dolia vini generoſi, cui apponit magnam quantitatem aquæ, ſed ex illa mixtione non efficitur deterius, eo quòd paſſim venditur ab aliis; quæritur modò, an poſſit tuta conſcientia ſine onere reſtitutionis, in venditione talis vini exigere totum pretium à lege taxatum. idem poteſt quæri de tritico, & aliis, & opinio Lopez, Ioan. de la Cruz, Bonacinæ, Leſsij, & Dianæ confutatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Contrariam probabiliorem vocat Diana. & referuntur fundamenta.*
3 *Et impugnatur, quia fraus propria nemini debet patrocinari.*
4 *Vendere vltra taxam, peccatum eſt.*
5 *Taxa non taxat commixtionem.*
6 *Vinum, ſeu triticum commixtum, non tantum valet, quàm purum.*
7 *Emptores non conſentiunt in commixtione.*
8 *Medinæ doctrina refertur.*
9 *Concluſio quæſtionis.*
10 *Rationibus contrariis reſpondetur.*
11 *De eodem.*
12 *Exempla mala non ſunt ſequenda.*
13 *De eadem reſponſione.*
14 *Non eſt validiſſimum quod impugnatur.*
15 *Deceptiones & fraudes in foro conſcientiæ conſulendæ non ſunt, nec imprimendæ.*

NON deeſſe DD. qui prorſus negant hanc mixtionem fieri, ait Diana *tract. de contract. reſol. 51.* veluti Ledeſma, Rebellius, Salas, Medina, Molin. Nauarr. & Rodriguez. Rationes talis ſententiæ ſunt. nam lex, v. g. taxat triticum, quale ex area adduci ſolet, non quale facit induſtria fraudulenta: igitur ſi tale triticum ex induſtria cum aliqua mixtione venditur, minori quidem pretio vendi debet, quàm ſit à taxa legis præſcriptum. Item, nam, vt ait Azorius *p. 3. lib. 8. c. 23. q. 3.* qui vinum aqua perfuſum vendit, eo ipſo vendit plus quàm tres amphoras, ergo, &c. 1

Ex quibus rationibus probabilem vocat illam opinionem Diana, ſed longè probabiliorem eſſe contrariam, tenet, quam ſequuntur Lopez, Ioan. de la Cruz, Bonacina, & Leſſius, his fundamentis, quia dum vino valde præſtanti miſcetur aliud tenue, vel aqua, aut tritico valde puro ſecale, ea tamen moderatione, vt non ſint deteriora, quàm quæ ab aliis paſſim venduntur, tunc nullũ damnum infertur emptori, 2

non

Digitized by Google

non enim tenetur venditor illi tradere rem maioris perfectionis, & integritatis, quàm ab aliis traditur. Vlteriùs, quia vinum per illam mixtionem adhuc vtile manet ad vſus humanos, ad quos emitur. ergo non fit iniuria emptori contra iuſtitiam, cùm ſuus vſus integer illi tradatur, & ſic neque peccatum adeſt, neque reſtituendi obligatio. hæ ſunt rationes huius ſententiæ, & validiſſimas vocat Diana *d.reſol.51.§.putabam.*

3 Sed hæc ſententia, quam cum aliis ſequitur Diana, non longè probabilior, vt ipſe ait, appellanda eſt, ſatis illi erit, quòd ſit probabilis, quod ego valde dubito, & conſtabit ex ſequentibus. Aſſerendum itaque eſt illam commixtionem in vino tritico, & aliis, licitam non eſſe, & continere peccatum, & reſtitutionis nexum, vt habet prima ſententia, quæ verè eſt longè probabilior, tenet enim longè veriora, & tutiora fundamenta, quorum

Primum eſt, nam qui commixtionem facit, negari nequit quòd fraudem faciat. nam verum cum falſo commiſcet, quod proprium fraudis attributum eſt, vnde ſuccedit regula, quæ habet fraudem propriam nemini debere patrocinari, nec ex ea commodum reportare, *cap. ex tenore, cap. ſedes, de reſcript.* & dixi ſuprà *q.86.num.13.* Si ergo qui commixtionem facit vini & aquæ, tritici puri, & non puri, potuiſſet vno & eodem pretio totum illud vendere, vtique commodum ex fraude, & ſimulatione reportaret, & fraus illi patrocinium præſtitiſſet, quod eſt ei prohibitum.

4 *Secundum*, quia vendere vltra pretium taxatum mortale eſt obnoxiumque reſtitutioni. Graffis *deciſ.lib.2.c.57. num.18.* & *num.18.* ponit exemplum in amphora vini, & aliis. Igitur qui vltra pretium taxatum pro vino recipit valorem aquæ, ſeu alterius mixturæ, iam vltra pretium taxatum recipit. ergo, &c.

Tertium, quia taxa non taxat illam commixtionem, nec ei conſenſum præſtat. ergo ſine lege, & ſine conſenſu iuſtitiæ, illa fit, & ſic intrat peccatum contra iuſtitiam, & reſtitutionis obligatio. 5

Quartum, quia vinum commixtum, ſeu triticum non tantum valet, quàm purum. ergo non tantum pro commixto poſtulandum eſt, quàm pro puro, & inde etiam intrat peccatum contra iuſtitiam ex illo exceſſu valoris, & obligatio reſtituendi, debet enim venditor in his caſibus propter mixturam minuere pretium, Graffis *d.lib.2.c.116. num.12.* 6

Quintum, quia emptores non etiam præſtant conſenſum tali commixtioni, imò illam redarguunt, & contradicunt. ergo quod ab eis tacitè poſtulatur, ab eis inuitis exigitur, & ſic intrat peccatum, & reſtitutio. nam grauantur emptores ex illo defectu rei emptæ, cùm exiſtiment emere rem integram, & non defectuoſam. Medin. *in C. de reb. reſtit. quæſt.34.* 7

Vbi §. *ſequitur*, loquitur in eo, qui admixtionem vini, & aliarum mercium facit, & ait quòd emptoribus ignorantibus, ſi admixtio eſt nociua, aut periculum, ſeu damnum emptori affert, venditores peccant, & ad reſtitutionem tenentur, & quòd peccant, etiamſi res cùm pura non ſit, nec tanti valoris, ac ſi pura eſſet, pro pura venditur, quòd eſt indiuiduum in quæſtione propoſita, in qua vinum, vel triticum non purum pro puro venditur, eo maximè, ait Medina, ſi diminutio valoris ſit notabilis, vt in præſenti. nam Diana loquitur, quando venditor apponit magnam quantitatem aquæ; ſi verò admixtio non facit rem minoris valoris, aut 8

bonitatis

Digitized by Google

bonitatis ad eum vſum, ad quem mittitur, aut ſi valoris, & diminutio bonitatis, tam parua ſit, vt homines de illa nil curent, nec ſecundùm rationem curare debent; tunc aſſerit Medina deficere peccatum, & reſtitutionis nexum.

9 Quare ſtandum eſt in caſu propoſito ſententiæ Medinæ, & aliorum, & aſſeuerandum eſt commixtionem in magna quantitate cum damno proximi, & ſine taxa, imò ſine conſenſu iudicis, & partis, continere peccatum, & obligationem reſtitutionis, etiamſi admixtio non faciat rem minoris valoris, aut bonitatis ad eum vſum, ad quem mittitur, in quo diſcedimus à Medina, ex fundamentis huius *q. à num.* 3. præterquam quòd admixtio in magna quantitate, & notabili, in qua Diana, & Medina loquuntur, ſemper efficit rem minoris valoris, & bonitatis ad eũ vſum, ad quem mittitur, & ſic illud ſuppoſitum in facto ſupponi non poteſt; commixtionem verò tam paruam, quæ non faciat rem minoris valoris, ſeu bonitatis, ad ſuum vſum, nec communiter, nec in facto de illa curatur, ad peccatum graue non obligare, item nec ad reſtitutionem.

10 Non obſtant rationes contrariæ ſententiæ.

Non *prima*, quia illa non reſpondet interrogationi, quæ de magna admixtione loquitur, vt conſtat in propoſito quæſtionis, & reſponſio eſt de commixtione tenui, & moderata, quæ rem non faciat deteriorem, vt patet ſuprà *num.* 2. & ſic interrogatio, & reſponſio non conueniunt, imò diſconueniunt, quia commixtio magna gignit peccatum, & parua non gignit, vt ſuprà *num.* 9.

11 Non *ſecunda*, quia venditor tenetur tradere rem puram iuxta taxam, & veritatem, non verò iuxta ſuam voluntatem, & fraudem, & ſi tenetur tradere rem puram, tenetur etiam tradere rem in ſua perfectione, & integritate.

Exempla aliorum venditorum non ſunt ſequenda, quia non ſunt ſequenda veſtigia reproborum, ſed bonorum, & iuſtorum, iuxta illud Prouérbiorum cap. 23. *Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed in timore Domini eſt tota die.* & cap. 24 *Ne æmuleres viros malos, nec deſideres eſſe cum eis.* 12

Non *tertia*, quia vinum licèt maneat, & aliquantulum vtile ad vſus humanos, non tamen vtilius, quàm ſi eſſet purum, ad quod venditores tenentur, quibus fit damnum, & iniuria, & ideò ipſi quoties ſciunt admixtionem, contra illam murmurant, & querelantur. 13

Conſtat etiam non eſſe validiſſimas rationes huius ſententiæ, cùm impugnentur, non enim validiſſimum eſt, quod infirmum eſt, imò nec validum; quare ſtandum eſt prædictis, & ſententiæ negatiuæ, cum diſtinctione tradita ſuprà *num.* 9. extra quam, in commixtione graui adeſſe peccatum, & reſtitutionis vinculum fatendum eſt, quidquid alia ſententia contrarium doceat, quæ in parua quantitate admixtionis practicari probabiliter poteſt; ſecus verò extra illam, ex proximè dictis. 14

Quibus illa ſententia in magna quãtitate, deceptiones, & fraudes in foro conſcientiæ probare videtur, quod nulli Confeſſario, aut caſuum reſponſori aſſerere licet, quanto magis imprimere, quia nulla deceptio in foro conſciẽtiæ licita eſt, etiamſi re ipſa, & non conſilio fiat, & obligat decipientem ad reſtitutionem. Valer. cum aliis *diff. vtr. iur. verſ. contractus*, *diff.* 1. *num.* 3. & teſtatur Apoſtol. Paul. *ad Theſſalonic.* 4. ibi, *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumueniat in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt Dominus*, &c. in magnis namque, ſiue in minimis, non licet illas 15

deceptio

Digitized by Google

deceptiones, & fraudes probare, ſed improbare debent, & reprobari, cùm conſcientiæ forum delicatum ſit, nullum minimum fraudulentum probans, aut protegens, ſed improbans, & damnans, & de illo minimo, minimam ſatisfactionem depoſcens, iuxta illud Pſalmiſtæ, *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur*, &c. non enim quidquam coinquinatum ad Deum introibit, vt Eccleſia canit & ſic nihil minimum erit ſine ſatisfactione, aut in præſenti ſæculo, vel in futuro, & dicam infrà *quæſt*. 104. *à num*. 13.

QVÆST. XCIII.

Vtrùm boues, vel aliæ merces in bonitate excellentes vendi poſſint vltra taxam, & opinio Molinæ, Reginaldi, & Dianæ impugnatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Affirmatiua viſa eſt Dianæ probabilior.*
3 *Et impugnatur ex ſolida ratione.*
4 *Nullus debet eſſe taxator in re ſua.*
5 *Fundamento contrario reſpondetur.*
6 *In caſu diminutionis pretij vtitur vendens iure priuato, & in caſu transgreſſionis vtitur publico.*
7 *Concluſio quæſtionis.*

1 QVAMVIS Diana *tract. de contract. reſol*. 52. referat opinionem negatiuam cum Ioan. Salas *tract. de empt. & vendit. dub*. 12. *num*. 9. nam taxa propter bonum commune idem pretium imponit rebus inæqualibus, & oppoſitum eſſet oſtium aperire in commune damnum violationis legis, multi enim dicerent ſuum triticum, & ſuos boues eſſe notabiliter meliores aliis, qui communiter vendi ſolent.

Poſtea affirmatiua ſententia viſa eſt ſibi probabilior, cum Ludouic. Molin. & Reginald. aſſerentibus, quòd ſi triticum, vel vinum aliquantulum meliùs ſit communi, non ideo licere vendendo illud tranſgredi taxam; ſecus tamen, ſi notabilis exceſſus in bonitate fuerit, quia ſicut vendens triticum corroſum, debet minuere pretium, ita quando triticum eſt melius, poſſunt venditores illud augere, & idem iudicium eſt de cæteris mercibus, ex quibus affirmatiuè reſpondet quæſtioni, hoc eſt, licitum eſſe taxam tranſgredi, ex notabili bonitate mercium, quæ doctrina aufert Confeſſariis multos ſcrupulos, & iuxta eam Diana in praxi conſuluit. 2

Verùm hæc Dianæ, & aliorum ſententia iure non probatur, nec ſequenda eſt, ſed negatiua contraria, quæ ob notabilem mercium bonitatem taxæ tráſgreſſionem condemnat. nam taxa legalis, ſeu Reipublicæ vniuerſaliter, & perpetuò facta, nec eſt poſita ad infimum valoris extremum, nec ad ſupremum, ſed ad medium, vt ex illo medio illa extrema participent. nam pretia conſiſtere nequeunt in puncto indiuiſibili, ſed in mediocritate quadam, quæ latitudinem habet per gradus, Graffis *deciſ. lib*. 2. *cap*. 112. *num*. 1. vnde taxa eoſdem gradus, & extrema valoris pertingit. non enim iuſta taxa fuiſſet, ſi vel ad infimum valorem tantùm, vel ad ſupremum reſpexiſſet; conſideratis ergo ordinariis rerum, & mercium bonitatibus, ſtatuit taxa, valorem vniuſcuiuſque, compenſando, & coniun- 3

gendo infimam, & inferiorem bonitatem cum ſuperiori, & ita iuſta taxa mercium in praxi fit, & fieri debet. Cùm itaque illa extremam, & ſuperiorem mercium bonitatem attendat, conſtituens vnum taxæ, & valoris medium, iam illa ſuperior bonitas eidem taxæ ſubiecta manet, & ab ea conſiderata; ergo in poteſtate ſubditorum non relinquit illius ſuperioris bonitatis exceſſum attendere, aut meditari; vt propter illum, mercium valorem augeant, & accreſcant.

4 Vlteriùs bonum commune deficeret, tam quia eſſet vnuſquiſque taxator in re ſua, quod eſt prohibitum, ex toto tit. C. *ne quis in ſua cauſa*, &c. quàm quia oſtium aperiretur ad multas iniuſtas legum, & taxarum violationes in commune damnum, ſicut ponderat negatiua ſententia ſuprà *n.* 1.

5 Non obſtat fundamentum affirmatiuæ ſententiæ. nam ipſa iam fatetur pro modico bonitatis exceſſu taxam violare licitum non eſſe; fatetur tamen licitum pro notabili, ex illa ratione quòd ſicut vendens triticum corroſum debet minuere pretium, ita quando notabiliter eſt, melius poterit illud augere, & idem iudicium eſt de cæteris mercibus, quia dicimus non eſſe de vno ad alterum caſum arguendum. nam in diminutione pretij non adeſt taxæ prohibitio, non enim prohibet taxa quòd pretia diminuantur, ſed quòd non augeantur, & ita ſi in caſu diminutionis non extat prohibitio, ſed extat in caſu tranſgreſſionis quomodo à tam ſeparatis, & diuerſis arguunt Diana, & cæteri DD. cum ab illis non eſſe arguendum, doceat text. *in l. Papinianus, ff. de minor.*

6 Præterea in caſu diminutionis vendens vtitur iure ſuo priuato, poteſt enim tanquam dominus rei ſuæ, illam minoris vendere, in caſu autem tranſgreſſionis vtitur iure publico, cùm taxam publicam violet, & tranſgrediatur. Itaque mirandum quòd Diana, Molina, & Reginaldus tale argumentum compoſuerint; ſed illa ratio Canonica, & legalis eſt, non Theologalis.

Quare reiicienda eſt eorum ſententia, nec Confeſſarij illam ſequantur, nec ſcrupulos multos cum illa ſedare præſumant. nam poſt hæc viſa illorum participes erunt, ſi illa vtantur, & pœnitet quòd Diana iuxta illam in praxi conſuluerit, & quòd illam probabiliorem appellet, cùm ex prædictis reprobata clariſſimè maneat. Fabri igitur fabrilia tractent, vt alibi ſcripſimus, non enim rationabile eſt, quòd non expertus, nec in Iuriſprudentia educatus, nec in ipſius Gymnaſiis diſcipulus factus, & lapides diſcipulatus neglexit, velit per ſeipſum Magiſterij culmen per ſaltum attingere, ſine theorica, & & ſine practica, ruborem imponendo veris iuris Profeſſoribus, & Magiſtris, quòd illis ſpretis ipſorum dignitas vſurpetur. Igitur per oſtium intrare oportet in ouile ouium, vt ait Euangelium. 7

QVÆST. XCIV.

Vtrùm qui ante edicti promulgationem ſcientes, quòd monetæ ſecundùm pondus expenderentur, pecunias mutuo dederunt, ſeu ex eis res emerunt, peccatum aliquod commiſerint, cum onere reſtitutionis, & opinio Leſſij, & aliorum, & Dianæ conſilium confutatur.

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua, quòd adſit peccatum, refertur.*
2 *Item & contraria cum ſua ratione.*
3 *Obſeruatio Dianæ recitatur.*
4 *Opinio prima probatur.*
5 *Rationi contrariæ reſpondetur.*
6 *Ex obſeruatione Dianæ arguitur contra eius conſilium.*
7 *Deceptiones & fraudes in foro conſcientiæ non conſulendæ.*

1 QVÆRIT de hac quæſtione Diana *tract. de cōtract. reſ.* 54. & proponit affirmatiuam ſententiam, quam tuentur Molina, Regin. & Rebell. cum Pinell. *in l. 2. C. de reſc. vendit. p* 3. *c.* 2. *n.* 22. ex ea ratione, nam lex eſſe debet communis, & in fraudem eius facit, qui ante promulgationem futuram, & ignoratam ab aliis plus diſtrahit, cum aliorum damno. nam ſi Princeps alicui aperiret decretum, & ille contraxiſſet, teneretur Princeps de cauſa damni, & contrahens de damno cauſato.

2 Sed ipſe Diana contrariam ſententiam conſuluit, nixus authoritate Leſſij, & aliorum, quorum illa eſt ratio, quam Diana vocat *manifeſtam.* nam decretum dum non eſt promulgatum, non obligat, neque vllam vim habet, nec obſtat illud procedere in eo, qui bona fide diſtrahit; ſecus autem in eo, qui mala, & cum notitia decreti futuri venderet plus mercium, quàm alioquin erat venditurus. nam reſpondetur quòd talis vtitur iure ſuo, nec aliqua lex vetat ne vtatur notitia illius decreti in ſuum commodum.

3 Obſeruat autem Diana cum Comitolo quòd Princeps eiuſque Conſiliarij tenentur ad reſtitutionem, ſi ex eorum neglıgentia illa notitia decreti futuri data fuit, & ex illa venditæ fuerunt merces cum aliorum detrimento, & ratio eſt, quia tenentur ex officio euitare ne detrimentum hoc aliis ſequatur, cæteri verò ciues minimè. Videant Conſiliarij quanto ſilentio opus ſit, vt in iſtis negotiis procedatur. hæc ille.

Nihilominus tamen prima ſententia tenenda eſt. nam quæſitum procedit, & loquitur in foro conſcientiæ circa peccatum, & reſtitutionem, vt conſtat in litera, & in illo foro nulla fraus cum proximi damno excuſat à peccato, & à reſtitutione, vt in eiſdem monetæ terminis explicatum fuit ſuprà *q.* 86. *per totam,* vbi *num.* 11. admonuimus diuerſum eſſe in foro fori, ac in foro conſcientiæ. nam in illo iudicatur ſolùm inſpecto, an decretum promulgatum fuerit, quando contractus factus fuit. nam tunc partes vtuntur iure ſuo, & monetæ antiquæ, ſeu valor earum adhuc integer eſt, & quia in foro externo de fraude aliqua occulta circa contractum non conſtat, vt *in num.* 13. *eiuſdem q.* 86. at in foro conſcientiæ, vbi pars ſe ipſam accuſat, & in ipſius accuſatione de fraude conſtitit Confeſſario, vtique ipſe eam condemnare debet ad peccatum, & reſtitutionem, cùm nullus debeat in illo foro proximum decipere, & defraudare cum iactura ſua. Itaque dicta in illa quæſtione 86. hîc repetita cenſeantur, cùm ferè eadem ſit quæſtio, ſed quia Diana repetit quęſtiones ad repetendas impugnationes compellit. 4

Non obſtat ratio, in qua contraria ſententia fundatur, nempe quòd lex non obligat ante ipſius promulgationem, quia hoc verum eſt in foro externo, in quo non loquitur propoſita quæſtio, ſed in interno, & ſic reſponſio non conuenit cum quæſito: in interno autem notitia habita de promulgatione legis non debet eſſe cauſa nocibilis, 5

Z 2 &

& contractibus pernicioſa, nec etiam obſtat quòd talis notitiam habens vtatur iure ſuo, cùm non ſit lex vetans, nec vtatur notitia illius decreti in ſuum commodum, quia reſponſum fuit ſuprà *quæſt.86.num.3.* quòd debet vti ſine fraude, & damno proximi, & quamuis non ſit lex in foro externo vetans ne vtatur notitia illius decreti in ſuum commodum, adeſt tamen lex in foro interno, lex, inquam, veritatis & iuſtitiæ, lex, inquam, iuris naturalis, & diuini, quòd proximus non lædatur, non decipiatur, non defraudetur, vt ſuprà *d. quæſt 86. num.3. & 11.* immo quòd æquè diligatur, vt in primo præcepto Decalogi, vbi adeſt lex diuina expreſſa pro illa dilectione quæ proximi læſionem & deceptionem excludit.

6 Et comprobatur hæc pars ex obſeruatione addita per Dianam huic quæſtioni. nam ſi per eum Princeps & Conſiliarij tenentur ad peccatum, & reſtitutionem, ſi ex eorum negligentia decretum fuit præcognitum, quia tenentur ex officio euitare ne detrimentum ſubditis ſequatur. ergo ſi illi tenentur, tenebuntur etiam ſubditi in illo detrimento complices & participes: ſi enim illi ſunt cauſa, hi ſunt effectus illius cauſæ, vnde idem ius de cauſa, quàm de effectu & cauſato ſtabiliendum eſt; cur ergo cauſantes condemnantur à Diana & Comitolo, & cauſati liberantur? omnes enim vno iure & ſententia iudicandi ſint, vt ad peccatum & reſtitutionem in foro poli teneantur.

7 Conſtat ergo ſententiam Dianæ, Leſſij & aliorum relatam ſuprà *num.1.* deceptiones & fraudes introducere in foro cõſcientiæ, immo illas admittere, conſulere & probare, quod vtique nec conſulendum, nec probandum eſt in illo foro, vt admonui ſuprà *quæſt.92. num.15.* qui enim tales deceptiones & fraudes conſulit, aut ſcribit præcepto diuino, & vindictæ Dei ſe ſubiicit, & opponit, teſte D.Paulo *ad Theſſalon.4.* ibi, *& ne quis ſupergrediatur, aut circunueniat in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt Dominus,* &c.

QVÆST. XCV.

An licitè poſſit paciſci in mutuo, nedum obligatio gratitudinis, verùm ciuilis ad emendum, remutuandum, vel ad eumdum ad mutuantis molendinum: & opinio affirmatiua multorum DD. & in ſpecie Rodriguez doctrina, & Ioan. Salas notabile confutantur. vtilis & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Vſura proprium quale ſit.*
2 *Idem eſt pecuniam recipere, vel quod pecunia æſtimari poteſt.*
3 *Pactum de eundo ad molendinum condemnatur.*
4 *Obligatio vendendi, ſeu emendi in mutuo deduci non poteſt.*
5 *Opinio condemnans hæc pacta communis eſt.*
6 *Pactum vrbanum licitum eſt in mutuo.*
7 *Opinio affirmatiua refertur cum ſuis rationibus.*
8 *Ioan.de Salas doctrina recenſetur.*
9 *Prima opinio negatiua probatur, & affirmatiua damnatur, cuius fundamento primo reſpondetur.*
10 *Item & ſecundo.*
11 *Et tertio.*

12 *Ad*

Digitized by Google

12 *Ad Rodriguez reſpondetur.*
13 *Ioan. de Salas notabile manifeſtè confutatur.*
14 *Licèt reſpectu mutuatarij, remutuum non ſit pretio æſtimabile, ſufficit quòd ſit, mutuantis reſpectu.*

1 PARVM diſtat hæc quæſtio ab illa, an vſura licita dicatur; cùm enim illius proprium ſit aliquid vltra ſortem recipere in mutuo, vel ſperare, iuxta illud Euangelij, *mutuum dantes, nihil inde ſperantes,* & conſtat ex toto titulo *de vſuris*, qui mutuat pacto ciuili præhabito, quòd illi remutuetur, ſeu ematur, vel ad ſuum molendinum eatur, verè aliquid recipit, & ſperat ex mutuo vltra ſortem principalem, & ſic vſuram claram committit.

2 Et idem eſt aliquid recipere in pecunia, vel recipere quod pecuniam valet, ſeu in pecunia æſtimari poteſt, Iacob. de Graſſis *deciſ. lib. 2. cap.* 104 *n.* 2. vbi loquitur in pacto de remutuando, & illud condemnat cum gloſſ. *in l. rogaſti, §. ſi tibi. ff. ſi certum petat.* & gloſſ. *in cap.* 1. 14. *quæſt.* 3. & Archidiac. *ibi*, & Ioan. Calder. *in cap. fin. de vſur.*

3 Et *num.* 3. expreſsè loquitur in pacto de eundo ad molendinum mutuantis, & illud condemnat. nam perdere libertatem, & ſubiicere ſe alteri, eſt nedum pretio æſtimabile, verùm addo ego quòd non habet pretium, cùm libertas inæſtimabilis ſit, ex regula iuris.

4 Et *num. 6.* loquitur de obligatione vendendi, ſeu emendi, quæ etiam pretio æſtimabilis eſt, & ideo vſurariam vocat, & in mutuo deduci nequit.

5 Vnde hæc opinio, talia pacta in mutuo condemnans, iuſtè communiter eligitur à DD. relatis à Diana *tractat. de contract. reſolut.* 59. qui ſunt D. Thom. Caietan. Salon. Aragon. Bañez, Nauarra, Molina, Couarr. Sylueſter, Medina, Leſſius, Megala, Molfeſius, quibus addendus eſt Graſſis *vbi ſuprà*, ex quibus conſtat quòd pactum de obligatione ciuili in mutuo eſt pretio æſtimabile, & ſic vſurarium.

Secus verò, ſi pactum vrbanum ſit 6
de gratitudine naturali abſque pacto ciuili ex iuſtitia, Graſſis *lib.* 2. *cap.* 104. *num.* 18. quia licitum eſt, & conſtat ex traditis ſuprà *quæſt.* 74. *num* 3.

Hac propoſita opinione negatiua 7
proponit affirmatiuam Diana *dict. reſolut.* 59. quam probabilem vocant D. Antoninus, Azor. Malder. Rodriguez, ex quibuſdam rationibus. nam mutuans cum illa obligatione ciuili non conſequitur lucrum ex mutuo, cùm det æquiualens proprij coloni, vel artificis, vt ad ſuum, verbi gratia, molendinum, vel agrum veniat. ergo non eſt vſurarius, & ponamus quòd ille prius locaſſet operas coloni, dediſſetque ipſi pecuniam, & colonus nollet operari, liceret mutuare illi vt operaretur pro pecuniis acceptis. ergo etiam licitum erit mutuare cum pacto vt operetur pro pecuniis accipiendis. Deinde licitum eſt mutuare cum pacto vt mox aliquid remutues; ſed hæc obligatio non eſt minus oneroſa, quàm obligatio ciuilis remutuandi in poſterum, quando gratitudo id poſtulabit. ergo. Minor probatur. nam eſt minus grauis obligatio ciuilis mutuandi in poſterum, quàm remutuandi ſtatim, quia incertum eſt an alter indigebit, & non teneris niſi commodè poſſis. hæc ſunt verba à Diana relata pro hac ſententia, & refert ad litteram verba Rodriguez *in ſumm. tom.* 2. *cap.* 197. *n.* 5. ibi, *Cierto in qualque preſta a otro algun dinero, puede recebir algo no como ganancia del dinero, ſi no como agradecimento deſta buena obra pues la gratitud*

Digitized by Google

& vna correſpondencia deuda de derecho natural y diuino, lo qual es en tanto verdad que puede el queda preſtado imponer obligacion ciuil al que lo recibe de le acudir con eſte agredicimiento pudiendole hacer ſin notable daño ſuyo como tiene Adriano, y ſan Antonino. addit Diana; ſed an hæc opinio probabilis ſit aliis iudicandum relinquo.

8 Notat etiam ſingularem doctrinam Ioan. de Salas ſumpta à Bañez, Aragon & Vega, quòd quando obligatio, v. g. ad emendum, remutuandum, &c. ſine vlla incommoditate fieri poteſt à mutuatario, non eſt pretio æſtimabilis, & ideò ſi à mutuante in pactum deducatur, non eſt vſura.

9 Verùm prima ſententia ſequenda eſt, non verò ſecunda. non enim habet tuta fundamenta.

Non *primum*, quia mutuans lucrum, conſequitur ex mutuo tanquam ab origine. nam illius cauſa petit ſecundam illam obligationem ciuilem, & in ea eſt locupletior. nam in remutuando, & emendo, vendendo, ſeu eundo ad molendinum in his omnibus aliquod lucrum intendit mutuans, & propter illud onerat mutuantem. Quare illud lucrum prouenit à primo mutuo, tanquam à cauſa prima, & à principio, & licèt det æquiualens; in illo tamen æquiualenti intendit mutuans ſuum profectum æſtimabilem qui vſuram gignit.

10 Non *ſecundum*, quando colonus nollet operari, niſi mutuo accepto, ex quo infertur licere mutuare cum pacto, vt operetur pro pecuniis accipiendis. nam in primo caſu mutuans redimit ſuam neceſſitatem, mutuando, & ſoluendo inſuper mercedem colono, & nullam vſuram committit: at quando mutuat cum pacto, vt colonus operetur, & recipiat mercedem, non inuitus intrat mutuans, nec redimit vexationem; attamen ſi iuſtam mercedem ſoluit pro labore, non ideò quomodo exemplum hoc applicetur ad vſuram. nam ſi ſoluit laborem, non illum ſibi retinet, & ſi mutuat, ſiue inuitus, ſiue voluntarius, ſiue colonus recalcitret, ſiue non, ſolùm mutuum abſque lucro non conficit vſuram.

Non *tertium*, quia non eſt licitum pactum ciuile de remutuando, vt ſuprà *num.* 2. niſi illud remutuum in libero arbitrio mutuatarij gratitudinis cauſa relinquatur, vt ſuprà *num.* 6. & obligatio ciuilis ſiue mox, ſiue in poſterum appoſita, illicita eſt, non enim diſcrimen eſt in tempore, Rebellius *de oblig. at. iuſtit. p.* 2. *l.* 8 *q* 4. *num.* 10. nam aliquid mox recipere pro mutuo, vel in poſterum, vtroque modo vſura eſt, vt infrà *in proxima q.* & dicemus æquè grauem eſſe illam obligationem ſtatim remutuandi, vel in poſterum quoad punctum vſuræ, ſed quoad punctum remutuandi; non æquè grauis eſt, ſed minus, obligatio ciuilis remutuandi in poſterum, quàm ſtatim, duriùs enim eſt ſtatim pecuniam numerare, quàm in poſterum, etſi incertum eſt, an alter indigebit, & non teneris niſi commodè poſſit. ergo minus grauis eſt obligatio futura, quàm præſens; quomodo ergo argumentum dicit, quòd non eſt minus grauis. 11

Ad Rodriguez idem reſpondendum eſt licere gratitudinem in mutuo, ſed non licere pactum de obligatione ciuili ponere, vt habet prima ſententia relata *num.* 1. vnde iuſtè Diana noluit probare hanc ſententiam Rodriguez, ſed probationem eius aliis iudicandam reliquit. 12

Sed & illud notabile Ioan. Salas, vt ſuprà *num.* 8. mihi non quadrat, affirmat namque quòd obligatio remutuandi, ſi à mutuatario ſine vlla incommoditate fieri poſſit, non ſit pretio æſtimabilis, 13

Sed

& ideò vſuram non efficere.nam licèt in mutuatario non ſit incommoditas, non ſequitur inde quòd remutuum non ſit pretio æſtimabile. nam diues multas pecunias habet in capſa ſua, quarum pars etiamſi illi furetur, non ſentiet incommoditatē, cùm multa illi remaneant;per hoc tamen illę pecuniæ furatæ æſtimationem, & valorem habent,& ſunt pretio æſtimabiles,itaque non currit argumentum,non ſentio incommoditatem ex remutuo, ſeu ex re mutuata, quia multa habeo;ergo res mutuata non eſt pretio æſtimabilis, quia ſic eſt,vt clarè patet.

14 Præterea quando mutuatarius incommoditatem non ſentiret, & ideò ipſius reſpectu remutuum non eſſet pretio æſtimabile,reſpectu tamen mutuantis, qui pactum de remutuando appoſuit, quia commoditatem ſentiebat ex remutuo,vtique tale remutuum pretio æſtimabile eſt, & per conſequens vſurarium placuit,ni fallor,hanc rem conterere,& iuxta veritatis lucem explicare.

Qvæst. XCVI.

Vtrùm in mutuo pactum de ſtatim remutuando, ſeu emendo, vel vendendo ſit licitum, & ſententia Reginaldi, & Dianæ confutatur. vtilis, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Siue ſtatim, ſiue in poſterum obligetur ad remutuandum vſura eſt.*

2 *Illa obligatio non minus grauis, & moleſta eſt mutuatario.*

3 *Contraria ſententia Reginaldi, & Dianæ refertur.*

4 *De eadem ſententia referenda.*

5 *Prima probatur, & ſecunda improbatur,cuius primo fundamento reſpondetur.*

6 *Item & ſecundo,vbi Reginaldi ratio apertè confutatur.*

7 *Item & tertio.*

8 *Et quarto.*

9 *Inſuper & quinto, vbi dictum Layman pro Diana non facere oſtenditur.*

10 *Sed eſſe contra illum.*

Varias eſſe DD. opiniones reſpondet Diana *de contract. reſol.60.*nam Lopez,Aragon. Sot.Graffius citati à Ioan.Salas *tract.de vſur.dub* 10.*num.*3.aſſerunt in tali euētu vſuram committi, niſi obligatio ſit reciproca.Eandem opinionem ſequitur Rebellius *de obligat.iuſtit.p.*2. *l.*8.*q.*4. *num.* 10. vbi aſſerit non minus fœneratitiam conuentionem eſſe obligare mutuatarium ad ſtatim mutuandum, quàm in poſterum,vbi explicat Diuum Thomam aſſerentem fas eſſe mutuanti vnum,aliud mutuum ſimul recipere, vt procedat viciſſim poſſe ſimul fieri mutuationem, quod diuerſum eſt, quando imponitur obligatio ad ſtatim mutuandum aliud. 1

Et eſt alia ratio nam,vt ait Salas *ſuprà* relatus, obligatio ad ſtatim mutuandum, & emendum, poteſt eſſe non minus grauis, & moleſta mutuatario,& vtilis mutuanti, quàm in poſterum obligatio. ergo poteſt eſſe æqualiter pretio æſtimabilis, & proinde ſicut eſt vſura ex pacto mutui obligare ad hæc in poſterum facienda; ita ad ſtatim. 2

Sed Diana non minus probabilem exiſtimat contrariam ſententiam ex Reginaldo, aſſerente ita mutuantem 3

ad

Digitized by Google

ad ſtatim remutuandum nullum onus pretio æſtimabile imponere mutuatario, nec amittere libertatem vendendi in poſterum, vel mutuandi, & addit quòd ſi obligatio ad ſtatim mutuandum eſſet pretio æſtimabilis, obligatio ad ſtatim vendendum erit etiam pretio æſtimabilis, & ſic poſſet quis vltra ſummum pretium rei venditæ aliquid exigere pro tali obligatione. Conſequens eſt falſum; ergo.

4 Accedit ex eodem Reginaldo durum eſſe vſura damnare tales contractus vſitatos, do tibi mutuo, vt viciſſim mihi remutues, vel vendas, quia talis obligatio ad breuiſſimum tempus impoſita, nihil, aut parum oneroſa cenſetur, neque pretio æſtimabilis, & ſic hanc opinionem ſequuntur Nauarra, Bañez, & Layman à Diana relati, qui Layman, ait Diana, omnino videndus, docet, ſi dicatur homini mutuatario, Oportet te quoque gratum eſſe ad beneficium in remutuo, ſeu venditione, vel eundo ad meum molendinum, ſeu vacans officium mihi conferendo, non quidem, vt ex iuſtitia ad talia mihi præſtanda ratione mutui accepti, vel accipiendi obligatus ſis, id enim apertè vſurarium eſſet, ſed in tuo arbitrio ſit talia præſtare, tamen ſi non præbes mutuum, non accipies, &c. in his caſibus putat non adeſſe vſuram, licèt periculoſi ſint.

5 Attamen his conſideratis opinionibus, *prima* vera eſt, *ſecunda* non vera, quia fundamenta eiùs non ſunt vera, imò rectè conſiderata deficiunt.

Non *primum*, nempe mutuatarium nullum ſubire onus pretio æſtimabile ex remutuo immediato, quia onus ſubit, cùm teneatur ſi non habet in bonis, de alienis remutuare, quod eſt durum, & pretio æſtimabile, & ſi habet in bonis propriis, etiam durum eſt à ſe alienare illa bona, cum quibus alimenta quæruntur, & negotia expediuntur, & impoſitiones ſoluuntur, omnis enim alienatio in quantitate conſiderabili prout in remutuo, &c. pretio æſtimabilis eſt, ac proinde vſuraria cùm damnum, ſeu diminutionem bonorum operetur, curam inſuper, & ſolicitudinem.

Non *ſecundum*, quòd mutuatarius non amittit libertatem vendendi, vel mutuandi in poſterum, quod ego fateor, ſed quod ex vi pacti de remutuando, ſeu vendendo ſtatim, ſolùm ad præſens, libertatem amittit. Sed quid valet hæc conſideratio Reginaldi, ſi quæſitum eſt de præſenti pacto, cur reſponſum erit de futuro? Quid intereſt quòd in futurum libertas non amittatur, ſi amittitur de præſenti, & hoc fatetur ipſe Reginaldus, qui ait quòd talis præſens libertatis amiſſio, non eſt pretio æſtimabilis, quod dictum nequaquam verum eſt, quoniam per vnum momentum libertatem amittere durum, & nullo pretio æſtimabile eſt, cùm abſoluta ſit regula iuris, quæ habet ſic; libertas inæſtimabilis res eſt. 6

Non *tertium*, quòd ſi obligatio ad ſtatim remutuandum eſſet pretio æſtimabilis, obligatio ad ſtatim vendendum eſſet etiam pretio æſtimabilis, & poſſet quis vltra ſummum pretium rei venditæ aliquid exigere pro tali obligatione. Conſequens eſt falſum. ergo quia reſpondetur concedendo maiorem, nempe quòd obligatio ad ſtatim remutuandum eſt pretio æſtimabilis, & concedendo conſequens quòd obligatio ad ſtatim vendendum eſt etiam pretio æſtimabilis; & concedendo aliud conſequens. ergo pro tollenda illa obligatione poſſet obligans exigere aliquid vltra ſummum pretium rei venditæ. nam hoc conſequens verum eſt, dummodo illud quod exigitur, menſuratum ſit cum illa ſublata obligatione; negando 7

do

Digitized by Google

do tamen hoc conſequens eſſe falſum, prout habet argumentum.

8 Non *quartum*, quòd durum ſit damnare illos contractus vſitatos, do tibi mutuum, vt viciſſim mihi remutues, vel vendas, quia hoc non eſt durum, ſed ſuaue iugum Dei, qui præcepit mutuum dari, nihil tamen inde ſperari, vt ſuprà *q* 95. *num.* 1. niſi remutuum, vel venditio reciproca in libero mutuatarij arbitrio relinquatur, vt ſuprà *n.* 1. & *q.* 95. *num* 6. & 11. Quòd autem illa obligatio ad breuiſſimum tempus ſit impoſita, nihil vrget nam, vt ſuprà diximus *num.* 6. durum eſt per vnum momentum libertatem perdere, & nullo pretio æſtimabile eſt.

9 Non *quintum* de dicto Layman à Diana relato, qui ſuam ſententiam damnat, & noſtram confirmat, & petit Diana quòd omnino videatur. ait enim, ſi dicatur homini mutuatario, oportet te quoque gratum eſſe ad beneficium in remutuo, reuenditione, &c. ecce quòd loquitur Layman in gratitudine per mutuantem admonita, quæ licita eſt, vt ſuprà *q.* 95. *num.* 6. Sed quæſtio propoſita non loquitur de gratitudine, ſed de obligatione ciuili ad remutuandum, ſeù vendendum, &c. & de pacto talis obligationis, vt conſtat in initio quæſtionis. ergo dictum Layman nihil facit ad eam, imò eſt contra illam.

10 Addit namque, vt ſuprà *num.* 4. non quidem vt ex iuſtitia ad talia mihi præſtanda ratione mutui accepti, vel accipiendi obligatus ſit, id enim apertè vſurarium eſſet, &c. Ecce verba de quæſtione loquentia, & ad vſuram condemnantia; cur ergo affertur Layman pro ſententia contraria, cùm expreſsè pactum ciuile, & obligationem ex iuſtitia ad remutuum, &c. vſurarium vocet? & licitam, quando in libero arbitrio mutuatarij illa onera relinquuntur; & putat tunc non adeſſe vſuram, quando non ex iuſtitia ad talia præſtanda obligatio ſit, ſed in gratitudine admonita, & libero arbitrio mutuatarij obligatio remanſit, & adiicit Layman quòd tales contractus periculoſi ſunt; quare ſententia, quam non minus probabilem vocat Diana, probans illos contractus, nec vera eſt, nec ſequenda; ſed contraria, quia fundamenta deficiunt ſi conſiderentur, & adhuc Layman (pro illa omnino videndus) teſtis eſt contra producentem, vt hoc num. oſtenſum extat.

QVÆST. XCVII.

An mutuare aliquid cum pacto, vt ille, qui recipit mutuum, conferat officium, vel Eccleſiaſticum beneficium, vſura ſit, & Petri Nauarræ, & Dianæ, & Malderi ſententiæ confutantur. vtilis, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia affirmatiua refertur.*
2 *Et negatiua Petri Nauarræ.*
3 *Et confutatur.*
4 *De eadem confutatione.*
5 *Opinio probabilis quando dicatur.*
6 *Pernicioſa eſt opinio Nauarræ.*
7 *Affirmatiua opinio probatur.*
8 *Negatiua ſententia limitatur.*
9 *Confuſio notatur in dictis Dianæ.*
10 *Malderi dictum improbatur.*
11 *Item & aliud à Diana ſequutum.*

Digitized by Google

1 TRACTAT idem Diana *de contract. reſol. 61.* & refert affirmatiuam opinionẽ, quam probarunt Aragonius, Medina, Complutens, Lopez, Reginald. ex ea ratione, quia illa obligatio tollit libertatem præſentanti collatori, ac proinde eſt pretio æſtimabilis, vnde Reginaldus, & Rebellius *ibi* relati, docuerunt, quòd vtraque deformitas, vſuræ ſcilicet, & ſimoniæ, in confeſſione neceſſariò explicanda erit.

2 Refert tamen Petrus Nauarra *de reſt. l. 3. c. 2. p. 2. dub. 6.* quòd deducere in pactum præſentationem, vel collationem beneficij ſtatim faciendam non eſſet vera, quia, vt dictum eſt *ſuprà*, obligatio ad ſtatim, cùm modico tempore duret, non eſt pretio æſtimabilis. ergo mutuare cum pacto, vt ſtatim mutuatarius conferat beneficium, non eſt vſura.

3 At hæc ſententia delenda eſſet de libro viuentium, & cum iuſtis opinionibus non ſcribenda. nam obligatio ad ſtatim faciendum eſt pretio æſtimabilis, vt ſuprà *q. 96. num. 1. 5. & 6.* & multo meliùs, ſi ſtatim beneficium ſit conferendum, cuius collationem quis negabit eſſe pretio æſtimabilem, cùm habeat redditus ſecuros & annuos: vnde Iacob. de Graffis *deciſ. lib. 2. cap.* 104. *n.* 8. hanc conuentionem condemnat. nam officium æſtimabile eſt, propter prouentus, & ſtipendia, & beneficium pretio dicitur æſtimabile non in ſe, ſed propter prouentus, & redditus, qui colliguntur ex eo, & adducit D. Thom. Caiet. & Nauarr.

4 Dixi talem ſententiam cum iuſtis non eſſe ſcribendam, tum quia nullum ſubſiſtit pro ea fundamentum, quàm quia pernicioſa eſt vtrique Reipublicæ, & portam aperit pluribus vſuris, & ſimoniis realiter, & verè committendis, ſed bona intentione, illius ſententiæ prætextu. nam legens in Nauarra, & Diana, illam ſtatim ad exequendum factum audaciam ſumit, ex qua plura officia, & beneficia in debito modo conferentur.

Nam opinio probabilis tunc dicitur, & eſt, quando habet pro ſe rationes alicuius momenti, vt cum multis retulit ipſe Diana *de opinione probabili, reſol. 1.* ſed cùm ratio nullius momenti eſt, vt *in quæſtione præſenti*, in qua dicitur officium, & beneficium non eſſe pretio æſtimabile, affirmare non poſſumus prædictam ſententiam eſſe probabilem, ſed improbabilem. 5

Item & pernicioſam. nam ipſius tutela multi, ſiue Reges, & alij ſæculares, ſiue Epiſcopi, & alij Eccleſiaſtici, quando volunt abſolutè officium, ſeu beneficium mutuanti, ſeu danti conferre, cum pacto ſtatim prouidendi, vel conferendi, reſpondebunt vſuram, ſeu ſimoniam non committere, cùm opinio extet in contrarium Petri Nauarræ à Diana relata, & probata, & ſic prouiſio, ſeu collatio, erit ad voluntatem, non verò ad rationem, & doctrinam. 6

Quare contraria ſententia relata ſuprà *n. 1.* tenenda eſt, & Confeſſarij de illa Nauarræ nihil curent, licèt Diana aſſerat quòd cum illa poſſunt animaduertere, quando mutuans cum pacto illo vſuram, ſeu ſimoniam committat. 7

Limitanda erit illa negatiua ſententia, vt non procedat quando mutuum daretur, non vt pretium officij, ſeu beneficij Eccleſiaſtici, ſed ad prouocandam amicitiam, ita vt pactum non iuſtitiæ, ſeu amicitiæ ſit, vt de ſententia Malderij, & Leſſij retulit idem Diana *d. reſol. 61.* & diximus ſuprà *de pacto vrbano q. 95. num. 6.* 8

In quo confuſionem noto ex parte Dianæ. nam poſtquam recenſuit dictum Nauarræ aſſerentis deducere in 9

pactum

Digitized by Google

pactum collationem, vel præſentationem beneficij ſtatim faciendam vſuram non eſſe, illico refert Diana Leſſium, & Malderum, loquentes in caſu amicitiæ, & non iuſtitiæ ex vi pacti, & ſic nec hi DD. docent quod docuit Nauarra, nec ipſius dictum conuenit cum illorum dicto, vnde neſcio quomodo coniunguntur per Dianam *ibi*. idem obſeruauit Malderus, &c.

10 Quidum ait *ibi*, aut gratiam præſtet, quam non vult præſtare, niſi alter ſtatim gratificetur, conferendo beneficium, hoc non eſſe licitum dicendum. nam licitum eſt, mutuare, vel dare ad prouocandam amicitiam collatoris, & cauſa amicitiæ, & non iuſtitiæ ex vi pacti, vt ſuprà *num*. 7. non verò licet quãdo mutuans, ſeu dans inſinuat non mutuaturum, ſeu daturum, niſi ſtatim conferatur beneficium. nam cognita hac proteſtatione per conferentem, & acceptata conferendo, iam operatum fuit pactum, & conuentio, ex qua adhuc immediata reſultat vel vſura, vel ſimonia; ſecus verò ſi liberè abſque vlla inſinuatione tacita, ſeu expreſſa mutuum fiat.

11 Refert etiam Diana eundem Malderum *in d. reſol*. 61. dicentem poſt inchoatam collationem beneficij, eius quod ſupereſt obligatio, non habeatur pro ciuili ſed antidotali, & ex gratitudine, probabiliſſimum eſt non eſſe vſuram, quod dictum cauteloſum eſt, & fugiendum. nam obligatio collationis in pactum deductæ, & de qua interpellauit mutuator: ſic enim ſcribit Diana, vitioſa, & illicita eſt, ſiue inchoata ſit, ſiue ſolemnitate aliqua ſit perficienda, vt Diana refert, nec poteſt eſſe antidoralis, & gratioſa, adſtante interpellatione mutuatoris, quæ iam pactum, & inſinuationem includit, vnde non eſt ex gratitudine illa obligatio, ſeu collatio, ſed ex iuſtitia ex vi pacti inſinuati per interpellationem, & ſic probabiliſſimum eſt eſſe vſuram, vt verbis Dianæ in vera tenenda ſententia vtamur.

QVÆST. XCVIII.

Petrus debet Ioanni centum nummos ſoluendos poſt annum, ſed nunc vult illi ſoluere quinquaginta, hoc pacto, vt Ioannes expectet per biennium alios quinquaginta; quæritur, an hæc ſolutio ſit vſuraria, & Ioan. Malderi, & Dianæ reſolutio confutatur. vtilis, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua Malderi, & Dianæ.*
3 *Et impugnatur.*
4 *De eadem impugnatione.*
5 *Statim ſoluere onus eſt in debitore, & lucrum in creditore.*
6 *Plus ſoluit qui ante tempus ſoluit.*
7 *Rationibus contrariis reſpondetur.*
8 *De eadem reſponſione.*
9 *Io. Salas dictum omittitur.*
10 *Concluſio quæſtionis.*

CONDEMNAT hanc pactionem Bonacina *de contract. diſp*. 3. *q*. 3. *punct*. 3. *num*. 3. relatus à Diana *de contract. reſol*. 63. quia hoc nihil aliud eſt, quàm implicitè mutuare, cum pacto, vt Ioannes remutuet in fine anni: vnde Petrus à Nauarra *de reſtit. lib*. 3. *cap*. 2. *num*. 290. ait diſſoluendum eſſe priorem contractum, quo debitor 1

ſe obligauit ad ſoluendum centum, & alium de nouo ineundũ eſſe, quo debitor traditis quinquaginta obliget ſe ad ſoluendos alios quinquaginta poſt biennium, & hoc eſſe neceſſarium, vt in primo contractu vſura non interueniat.

2 Deinde ait Diana quòd licèt opinio Bonacinæ ſit probabilis, probabilior tamen contraria ſibi videtur, quam ſequitur Ioan Malder. cum aliis, & ratio eſt, quia qui ſe obligat ad expectandam ſolutionem, non ſe obligat ad mutuandum, ſed ſtatim mutuat, quia prorogat terminum ſolutionis, quod eſt virtuale mutuum, vnde in hoc contractu vnum mutuum datur pro alio. Aduertit etiam Salas *tractat. de vſuris, dub. 9. num* 10. quòd doctrina Petri à Nauarra de reſciſſione prioris contractus & renouationis alterius, non habet locum quando debitum non oritur ex contractu, vel contractus renouari non poteſt, vt ſi res empta iam eſſet conſumpta, vel in dominium tertij translata. Adde quòd periculoſum eſſe poteſt vni parti, quia altera fortè nollet renouare contractum, niſi cum pacto renouationis reſciſſus ſit, vnde abſolutè dicendum eſt quòd in tali contractu nulla adeſt vſura, quia à contrahentibus vnum mutuum datur pro alio. hæc ille.

3 Quibus penſatis & relatis aduertere oportebit, quòd hæc quæſtio iudicata extat & impugnata ſuprà *q.* 91. vbi *num.* 4. admonuimus vſuram eſſe quando creditor recipit aliquid pro tempore, ſeu termino prorogando, non enim licitum eſt aliquid vltra ſortem recipere in mutuo, ratione temporis, ſiue anticipati, ſiue prorogati, vt in materia vſuræ pro regula conſtitutum eſſe docet Iacob. de Graffis *deciſ. aur. lib. 1. cap.* 106. *num.* 7. *&* 16. nam in prorogatione virtuale mutuum adeſt.

Et licèt hæc regula procedat quando vltra ſortem aliquid recipitur, veluti ſi creditor propter anticipationem temporis recipiat pro centum octoginta, vel è conuerſo, propter prorogationem recipiat centum pro octoginta, & in quæſtione propoſita ſolùm agatur de ſoluendis quinquaginta debitis, quæ non ſunt vltra ſortem, ſed intra, pro eo quòd creditor expectet per biennium alios quinquaginta. 4

Nihilominus intrat vitium vſuræ in tali contractu, ex illa regula, quæ habet vſuram eſſe aliquid recipere vltra ſortem pro temporis prorogatione. nam ſoluere illos quinquaginta ſtatim pro expectatione biennij, onus eſt in debitore, qui poſtulans pro aliis quinquaginta tantum terminum, indicat non diuitem, ſed pauperem eſſe, & eſſe ipſi durum illos ſoluere. Si durum eſt; ergo onus eſt in debitore; econuerſo in creditore, accipere ſtatim mediam partem debiti, lucrum eſt, & rei ſuæ augmentum, vnde vnum & alterum tam onus debitoris, quàm augmentum creditoris pretio æſtimabile eſt, & ſic applicatur quod in hoc caſu ex hac conſideratione recipitur aliquid vltra ſortem, & intrat regula vſuræ tradita ſuprà *n.* 3. ✝ Præterea, quia ſoluendo Petrus Ioanni quinquaginta de præſenti, quæ poſt annum ſoluenda erant, iam in hac ſolutione anticipata plus ſoluit, qui ante tempus ſoluit, ex *cap.* 1. *de plus petit.* Graffis *dict. lib.* 2. *cap.* 112. *num.* 28. fortaſſis debitor Petrus intereſſe paſſus eſt in quærendo illa quinquaginta, in quo intereſſe cauſato ex illa anticipata ſolutione à creditore admiſſa, vſuræ & plus petitionis, ſeu admiſſionis vitium eſt. 5 6

Reſpondeamus ergo rationibus, quibus aduerſa ſententia innititur, relata ſuprà *num.* 2. nam primò fatemur adeſſe virtuale mutuum in progatione 7

ſolutio

ſolutionis;ſed addimus pro illa, & pro illo virtuali mutuo non eſſe recipiendum aliquid pretio æſtimabile, etiam ſi illud aliquid ſit pars ſortis, ſi tale illud ante tempus recipiatur cum onerè ſoluentis, & augmento recipientis, vt ſuprà *num.* 5. nam illud onus & augmentum recipiuntur vltra ſortem.

8 Tranſeat tamen in hoc caſu, vnum mutuum dari pro alio, quia nihilominus ex illo virtuali mutuo, aliquid recipitur pro expectatione ſolutionis, in quo conſiſtit vſura, vt modò conſideratum extat.

9 Omitto dictum Ioan. Salas, quòd ſi res empta iam eſſet conſumpta, vel in dominium tertij tranſlata, renouari non poſſit, vt aiebat Petrus à Nauarra, quia hoc clarum eſt. Item illud quòd altera pars nollet renouare contractum, quia ſi nollet, nollet etiam creditor recipere illos quinquaginta, nec expectare per biennium.

10 Concludit Diana quod abſolutè dicendum eſt in tali caſu nullam vſuram adeſſe, quia à contrahentibus vnum mutuum datur pro alio, & hanc eſſe probabiliorem opinionem affirmat, quod perlecta & conſiderata hac quæſtione, an verum ſit, vel non, ne videar ſemper Dianæ & Theologis facere oppoſitionem, lectoris prudentiæ & eruditioni relinquo, non enim quod in cæteris quæſtionibus dictum manet, quòd loquuntur in iure ſine fundamento, & quòd in argumentis aliquando deficiunt, hoc ad eamdem oppoſitionem, ſeu odium aſſumatur, ſed ad meram intelligentiæ puritatem ſine Dianę, vel Theologorum deſpectu, aut odio, quos intra ſuos limites ſacræ & ſublimis Theologiæ, toto pectore amplectimur, & veneramur, illis in dictis limitibus primos accubitus offerendo, ſicut extra illos limites, in materia iuris & rebus moralibus vtriuſque fori, eoſdem accubitus Iuriſperitis offerimus, & præſtamus. hæ namque germanæ & geminæ ſcientiæ duo lumina capitis Eccleſiæ ſignificant, quorum dextrum ad ſacram Theologiam, ſiniſtrum verò ad ſacros etiam Canones & leges pertinet & ſpectat. Vnumquodque igitur lumen ſuum officium & exercitium habet, dextrum ad cœleſtia, ſiniſtrum ad terrena. Non ergo illa officia vnum ab altero lumine auferantur, ſed quodlibet quod ſuum eſt, teneat & poſſideat, exemplo Solis & Lunæ, quorum alter alterius ſedem non tollit, nec lumen vſurpat.

QVÆST. XCIX.

Petrus bona fide rem emit à latrone, quam poſtea bona fide vendit Ioanni, & deinde cognoſcit rem illam eſſe alienam, quæritur an licitè poſſit ſibi pretium retinere, & non reſcindere cõtractum cum Ioanne, dummodo rem illam vendiderit, eodem quo emerat pretio, & Bonacinæ & aliorum ſententia confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Bonacinæ ſentẽtia & aliorũ refertur.*
2 *Et contraria negatiua.*
3 *Ad quæſtionem animaduerſio.*
4 *Rationi Bonacinæ reſpondetur.*
5 *De eadem reſponſione.*
6 *Nauarri ratio confutatur.*
7 *Concluſio quæſtionis.*

Digitized by Google

1 HANC quæſtionem diſputat Diana *de contract. reſol.* 68. & refert pro opinione aſſirmatiua Bonacin. cum aliis, quos congerit, & præter illos Turrian. Malder. à S. Fauſto, ex ea ratione, quia qui vitrum vendit pro gemma, aut ſoluit, aut permutat falſum aurum cum vero, debet ſecundùm conſcientiam contractum diſſoluere. ergo pari ratione, ſi vendat rem alienam, putans eſſe ſuam, debet contractum dirimere, quando poſtea nouerit rem illam eſſe alienam.

2 Repetit etiam contrariam ſententiam, quam ſuſtinent Nauarr. Lopez, Pitighianus, cũ Angelo, Syluest. Caiet. & Couarr. nam venditor in tali caſu, quia bona fide emit, non tenetur ratione iniquæ acceptionis, nec ratione rei acceptæ, quia iam alienauit illam, nec quia factus ſit locupletior, & reſpondet Diana quòd nec ratione pretij retẽti, quia illud ſolùm ſuccedit in ratione rei in iudiciis vniuerſalibus, & ſic ait, talem ſententiam eſſe probabilem, nec teneri venditorem, niſi ad cedendam actionem contra emptorem, à quo bona fide emit, & ſic docent Sayrus, & Valentia, à Diana relati, & quòd Bonacina vocauit ſuam ſententiam tantùm probabiliorem, & reſpondet argumento Bonacinæ ſatis eſſe emptori ſi contra primum venditorem actio de euictione ceſſa fuerit.

3 Circa quam quæſtionem aduertendum duxi talem emptorem, ſcilicet Petrum, bonæ fidei emptorem eſſe cum titulo legitimo, qui iuxta ſuprà tradita *q.* 88 *num.* 10. omnes fructus naturales, & induſtriales ſuos facit, vnde multò minùs reſtituet pretium rei, ſi adhuc ipſius fructus minimè reſtituet, quæ ratio concludenter reſpondet ad quæſtionem.

4 Nec ratio, in qua fundatur Bonacina, & alij, vt ſuprà *num.* 1. quidquam vrget. nam qui vitrum vendit pro gemma, aut permutat falſum aurum pro vero, tenetur in conſcientia contractum diſſoluere, quando mala fide, aut dubia contraxit, ſeu ignorantiam craſſam, & affectatam habuit; ſi verò nihil horum habuit, ſed bonam, & integram fidem, adhuc tenetur ex errore ire ad emptorem vitri, ſeu auri falſi, & eum de errore admonere, qui ſtatim errorem reſoluere curabit.

Sed hic caſus non conuenit cum eo, 5 qui bona fide rem alienam emit à latrone. nam in tali emptione non adfuit error, ſed latronis malitia, contra quem ſufficit, ſi actio cedatur, in cuius ceſſione adhuc contractus reſolutio continetur ex parte cedentis, cùm gladium præſtet ad reſolutionem, & ſic iam diſſoluit, ſicut ille, qui errore permutauit, in quo aliqua conuenientia ineſt ex parte cedentis tantùm: at in permutante aurum falſum erroneè, adeſt conuenientia ex parte ſua, quia tenetur ire ad diſſoluendum errorem cum recipiente auro falſo, & adeſt etiam conuenientia ex parte recipientis, quia errorem diſſoluet; ſed in latrone non adeſt illa conuenientia, nunquam enim niſi inuitus rem venditam reſtituet.

Ex hac reſponſione oritur, rectè 6 Dianam confutaſſe, quam dedit Nauarr. argumento primæ ſententiæ, dicens quòd qui dedit falſum aurum, dedit rem intrinſecè defectuoſam, non tamen qui dedit rẽ alienam. nam parum refert ſitne vitium intrinſecum, ſeu extrinſecum, quando contractus inuoluntarius eſt, & annullari valet. Sed adhuc ex noſtra reſponſione ſuprà *num.* 4. meliùs illud diſcrimen Nauarri deſtruitur. nam qui dedit falſum aurum cum errore, tenetur admonere, & operari ad erroris emendationem; qui verò rem alienam emit, ſufficit ſi actionem cedat, vt contractus inuoluntarius

rius

Digitized by Google

rius diſſoluatur, & res vero domino tradatur, vt iuribus ponderatis reſoluit Valerus *diff. vtr. iur. ver. emptio, diff.7. §. finali*, nec tenetur ire ad verum dominum, ſed ipſum expectare, & poſtulans ceſſionẽ ipſam illi tribuere, itaque ex hac ratione, quã dedit Bonacin. deſtruitur ſimul & reſponſio Nauarri ad eandem Bonacinæ rationem, & manet declaratum, in quo conueniant, & diſconueniant exemplum Bonacinæ, & caſus propoſitus in quæſtione.

7 Reſultat itaque veram non eſſet Bonacinæ ſententiam, & multò minùs veriorem, vt ipſe autumauit, ſed contrariam relatam ſuprà *num. 2.* retinendam eſſe, declaratam vt ſuprà *num. 3.*

QVÆSTIO C.

Petrus emit bona fide equum à latrone, poſtea de hoc certior factus, quæritur an poſſit tuta conſcientia reſcindere contractum, & latroni equum illum reddere, vt pretium pro eo datum recuperet, & opinio Dianæ, & aliorum laudatur, & opinio Sot. Couarr. Medinæ, & aliorum impugnatur.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *Additio ponitur ad illam.*
4 *Dictum Dianæ recitatur.*
5 *Et declaratur.*
6 *Qualis ſit vera ſententia traditur.*
7 *Contrariis rationibus reſpondetur.*
8 *Adnotatio ad quæſtionem.*
9 *Quæſtionis vtilitas in praxi.*

SImili modo proponit hanc quæſtionem Diana *de cõtract. reſol.69.* & relatis primò DD. negantibus, veluti Sot. Couarr Medina, & aliis, & aſſerẽtibus ex illa reſtitutione cooperari cum fure, & iniqua eius detentione, † poſtea refert DD. affirmantes, vtpote Azor, Leſſius, Rebell. Tolet. & alij, reſpondentes quòd talis emens magis tenetur conſulere bonis propriis, nempe pretio dato furi, quàm rei alienæ, in cuius conſeruatione dominus debet intẽdere, non alius. 1 2

Et ego addo quòd talis emens reponendo rem in detentione furis reacquiſito pretio ſuo, eandem rem reponit in eo ſtatu, in quo erat antequam illam emeret, & ſic iniuriam non facit domino, qui ſciens furatam, furem debet inquirere, non alium, niſi in ſubſidium. Quærat ergo furem ad quem res ſecundò peruenit, & inueniet eam. 3

Ait inſuper Diana, quòd dicendum eſt emptorem rei alienæ, ſi non poteſt facilè recuperare pretium à vero domino, ſed à fure, poſſe reſcindere contractum, & pretium à latrone recuperare. 4

Circa quod aduertendum eſt, verum dominum minimè teneri ad pretium illud emptori reſtituendum, cùm ipſe ſuam rem poſtulet, non alienam, & ſua res illi ſine pretio reſtituenda eſt, vt patet. Si ergo non tenetur ad pretium, quomodo illud emptori perſoluere vellet? 5

Vera igitur eſt ſententia ſuprà relata *num.2.* quæ affirmat tuta conſcientia poſſe emptorem reſcindere cõtractum, & latroni equum reſtituere, vt ſuum pretium recuperet, & bene tenuit illam Diana, & contraria negans non eſt 6

vera,

vera, quia ratio eius nullius momenti eſt, & patet ex rationibus relatis pro affirmatiua ſuprà *num.* 2.

7 Ex quibus contrariis rationibus reſultat reſponſum. Nam emptor rem reſtituens furi pro recuperando ſuo pretio, illud tantùm intendit, quod eſt licitum, non verò intendit cooperationem furti, quod eſt illicitum; & licèt verus dominus habeat actionem pro re illa, quam poſſidet emptor, hoc eſt, quia illa ſpecies inuenta apud eum, eſt ipſa res domini; & ita apud quemcumque inuenta, ipſi eſt reſtituenda; per hoc tamen non amittit emptor libertatem recuperandi pretium ſuum, & rem latroni reſtituendi, antequam iudicialiter dominus ipſam euincat, & ab eo poſtulet.

8 Notat etiam bene Diana *in d. reſol. in fine*, quòd ſupradicta procedunt, quando emptor rem illam emit, prout ſuprà dicitur; ſecus verò ſi gratis accepit, tunc enim deficit fundamentum pro emptore, nempe de recuperando pretio, & ſic non poterit tuta conſcientia tradere rem latroni, & tunc erit cum latrocinio eius cooperari, & conditionem domini deteriorem facere in re ſua recuperanda, cùm difficilius à fure, quàm ab alio tertio recuperabitur, niſi ille tertius certus eſſet, quòd ille fur eam reſtituet, vt ait Diana, quod ferè impoſſibile eſt, & ita minimè eam furi tradat, ſed vero domino, vt tutam conſcientiam poſſideat.

9 Placuit hanc quæſtionem recitare, vt Dianæ electionem non ſemper improbem, non enim illud intendo, niſi quatenus res ipſa poſtulat. nam quando electio vera eſt, & bene fundata, laudanda eſt, ſicuti è conuerſo impugnanda, & vt in hac quæſtione aliquantulum adiiciam, vt ſuprà *num.* 2. & ſ. licèt in praxi parum vtilis mihi videatur, rarò enim contingit quòd latrones velint, aut cogi poſſint ad res venditas reſtituendas; cùm enim ipſi pecuniam quærant, poſt illa habitam nullo modo ipſam reddere conſentiunt voluntarij, imò nec inuiti, cùm ſemper poſt furta, & pecunias acquiſitas ſoliciti fugiant; quare neutro modo facilè continget ſpecies in hac quæſtione propoſita, & ſic in praxi parum eſt vtilis, ſed ſi aliquando, medio aliquo Confeſſario, fur velit pecuniam, & pretium reddere, ipſe Confeſſarius perlecta Dianæ quæſtione per ipſam ducatur, & per præſentem in qua denariolum meum adiectum inueniet.

QVÆST. CI.

An tempore magnæ ſterilitatis, & inopiæ, Pragmatica frumenti, & aliarum rerum ſeruanda ſit in conſcientia, vel liceat vendere frumentum ſecundùm pretium commune, & vulgare, & diſtinctio Molfeſij laudatur. vtilis, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *Diſtinctio Molfeſij laudatur.*
4 *De eadem diſtinctione, & negatiua ſententia probatur.*
5 *Et limitatur.*
6 *Limitatio praxi comprobatur.*
7 *Caſus practicatus refertur.*
8 *Et inſtructio ad iudices inferiores.*

CELEBREM vocat, & difficilem 1 hanc quæſtionem Diana *de contract.*

Digitized by Google

tract. reſol. 70. & vtrumque habet ex varietate opinionum,& rationum nam primam, quæ negat & condemnat ad peccatum, tenent plures relati ab ipſo Diana §.*hoc ſuppoſito*, & à Ioan. Gutierr. *pract. qq. lib.*4.*q.*61. *à num.* 8. *&* *ſeqq* à Diana non relatus.

2 Contrariam affirmantem,& permittentem docent Molina Theologus, & cum eo alij à Diana relati §.*non deſunt*, & à Ioan.Gutierr.*vbi ſuprà num.*1. rationes vtriuſque ſententiæ ſunt plures, quæ per ipſos videri poſſunt.

3 Placuit tamen mihi quædam diſtinctio Molfeſij *in ſumm. tom.*2. *tract.*12. *cap.*5.*num.* 86. & refert Diana *vbi ſuprà*, vt prima opinio negatiua procedat quando taxa ſingulis annis efficitur, affirmatiua verò, quæ concedit, procedat quando taxa eſt vniuerſalis in perpetuum, habendo rationem fertilitatis,& ſterilitatis.

4 Hæc eſt diſcreta, & vera diſtinctio, quæ illas diſſidentes opiniones, & rationes earum componit. nam taxa annua, & quotannis facta, clarum eſt, quod non poteſt dubium parturire, quia in anno ingentis ſterilitatis maior erit,quàm in cæteris annis, habito reſpectu ad illam ſterilitatem:taxa autem vniuerſalis per modum legis facta, prout in Hiſpania, & aliis Prouinciis, quæ vtrumque tempus fertile, & ſterile reſpexiſſe credendum eſt. (nam aliàs iuſtè condita lex non eſſet,) hæc eſt quæ dubitationes excitat,& ſi proprium legis eſt illud vtrumque tempus reſpicere, prout eſt, & diximus ſuprà *q.*93. *num.*3. probabiliùs tenenda eſt illa negatiua ſententia,quam bene fundat Iuriſperitus ille Ioan. Gutierr. *d. q.*61. *à num.*8.*& ſeqq.*

5 Cuius ſententia limitanda eſt,quando creſcente ſterilitate,& omnibus taxam excedentibus, Princeps,& Conſiliarij eius videntes,tacebant,& permittebant,tunc ex illo tacito conſenſu taxæ, & Pragmaticæ vim pro illa vice ſuſtuliſſe credendum eſt, vt in his terminis docet Medina *C. de rebus reſtit. q* 36. §.*ad quartum.* nam Principis tacitus conſenſus, aut factum legi contrarium,diſpenſationem legis operatur, vt de omnium ſententia docet Thom. Sanchez *de matrim.lib.*8. *diſput.*4.*n.*2. *& ſeqq.* & de tacito conſenſu docuit idem Diana *tract. de legibus, reſol.*55. & dicam infrà *q.* 121.*num.*5.

Et iam praxi comprobatam vidimus hanc limitationem annis præteritis. nam in vno eorum, quem carum vocant homines communiter,valuit quinquaginta Regalia vna tritici faneca, & cum maximo labore, & longo itinere inueniebatur euntibus hominibus Hiſpalim, & alias ciuitates illius Prouinciæ, & cùm illa taxæ tranſgreſſio fuiſſet publica tam Matriti,quàm aliis Regni partibus, vbi Prætoria reſident,nihilominus permittebatur ab eis,& non audiui quòd pro illa cauſa contra aliquem tranſgreſſorem procederetur. 6

Imò in foro Eccleſiaſtico memor ſum contra vnum Parochum proceſſiſſe ſuper tranſgreſſione,& illum iuxta Pragmaticam condemnaui,ſequutus ſententiam Gutierr. relatam ſuprà *n.*3. qui poſtea ad ſuperiorem recurrens in ſolis expenſis fuit moderata ſententia ex illa permiſſione publica,& ſterilitate maxima. Reſtat igitur hæc quæſtio cum aliqua vtilitate,& aliquo denariolo adiecto repetita, inſuper hoc anno 1636. etiam frumenti inopia Reſpublica peribat, & taxa minimè obſeruabatur, imò publicè frangebatur vſque ad 30. & 40. Regalia pro vnaquaque faneca, & tranſgreſſores ex tacito communi conſenſu Superiorum Magiſtratuum, & Principis poterũt excuſari; dummodo talis conſenſus primò perpendatur, & æquiuatur verbis, vel 7

ſcriptis, & vſque ad quantitatem conſenſus tranſgreſſio fiat, & non amplius, quia in illo peccatum aderit cum obligatione reſtitutionis.

8 Viſo autem iudicio ſuperioris circa tranſgreſſorem in anno ſterili, iudicarem in inferioribus iudicibus excuſabilem proceſſum tranſgreſſionis, tanquam nimium, & acrem creſcente ſterilitate, à qua tam tranſgreſſio, quàm licentia, & permiſſio præſumitur. nam ſi ſuperior ſiue ſæcularis, vel Eccleſiaſticus in ſolis expenſis condemnat, videtur tacitè approbaſſe tranſgreſſionem, cùm pœnam eius excludat, & ita ex illo facto tacita diſpenſatio colligitur, vt ſuprà *num.* 5.

QVÆST. CII.

Vtrùm Clericus in ſacris conſtitutus poſſit negotiari per ſe, vel per alium, & opinio Dianæ, Molinæ, Leſſij, Tabienæ, & aliorum impugnatur. vtilis, & practica quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio quæ permittit negotiari, refertur.*
2 *Item & quæ non permittit.*
3 *Per alios non licet Clericis negotiari.*
4 *Contrarium placuit Dianæ, & aliis.*
5 *Quæſtio cùm purè Canonica ſit, Theologus in illam manum mittere non debet.*
6 *Opinio negociationes per alios damnans, eligitur, & probatur.*
7 *Extenſio rationis admittitur in pœnalibus.*
8 *Concluſio quæſtionis.*
9 *Caſus practicatus refertur.*
10 *De eadem concluſione.*
11 *De negociationibus Regularium.*

EXAMINAT Diana *de contract. reſol.* 72. & primò refert opinionem aſſerentium, licere ceſſante ſcandalo, & turpi negociatione; DD. ſunt Caiet. Rodrig. & Palat. aiunt quippe Clericum negociatorem monendum eſſe, & inferunt tunc peccare, quando admonitus non ceſſat à negotiando. 1

DD. negantes ſunt plures ab ipſo Diana relati, & limitat hanc ſententiam, niſi ſemel, & iterum negotietur, cum Cenedo, Graſſis, & Leſſio. 2

Deinde venit ad illum punctum, an liceat Clericis exercere negociationem per alios; in quo negatiuè reſponderunt, Genuenſis, Riccius, Vgolinus, Salcedo, & alij. 3

Sed Dianæ contraria ſententia ſemper placuit, cum Molina Theologo, Leſſio, Tabiena, & aliis, & ratio eſt, quia ſolùm prohibitum eſt ne per ſe Clerici negotientur, & negotiando per alios ceſſat ratio prohibitionis, vnde putat ex vi ſolius prohibitionis etiam ſine veniali culpa poſſe Clericos, & Religioſos negotiari per alios, licèt contrà ſentiat cum aliis Barthol. à S. Fauſto *in ſpecul. confeſſ. diſp.* 6. *q.* 103. 4

Sed cùm hæc quæſtio purè Canonica ſit, & ex regulis Canonicis inferenda ſit obligatio, quoad peccatum in foro conſcientiæ, cur Theologus in illam manum mittit? ſi Iuriſperitus aliquam quæſtionem de Trinitate, ſeu Incarnatione, &c. diſputaret, nónne repulſam mereretur accipere? ergo ſimiliter ipſam Theologum mereri dicendum eſt. nam ipſe quidquid de his materiis Canonicis ſcribit, à noſtris regulis, & DD. delibat. Idem ergo delibare poterat 5

Digitized by Google

poterat Iuriſperitus de regulis,& DD. Theologicis. Cùm ergo hoc non agat, ſed ſuis Magiſtris relinquat, hoc ipſum agere,& relinquere debuerant Theologi Doctores, cùm ſcriptum ſit, tractent fabrilia fabri, & diximus ſuprà *q.91.num.7*

6 Ad propoſitam quæſtionem deueniendo memini illam diſputaſſe ſuprà *1.parte qq. vicar.q...* vbi *num...* tradidi veram eſſe illam opinionem condemnantem negociationes, etiam per tertium,& per alios, non ex verbis prohibitionis, quia hunc caſum literaliter non comprehendunt, conſtat ex *toto tit de Clerico negociatore*;ſed ex medulla,& anima prohibitionis,quæ cùm illa ſit ne Clerici diſtrahantur à diuinis, comprehendit negociationem per alios factam. nam Clericorum mentes, & corda eodem modo, & adhuc amplius vagantur ex ſolicitudine negociationis aliis commiſſa, timent namque ne vſurpent,& defraudent, quod tantum minimè timerent, ſi per ſeipſos negotiarentur, vnde ſi medulla, finis,& brauium prohibitionis reperitur in his negociationibus per alios factis; ergo reperitur in illis eadem prohibitio, cùm ipſa ex illa medulla menſuranda

7 ſit,† quia vbi eſt eadem ratio,legis extenditur diſpoſitio, vt per Euerardum *loc. 79.* & *num.* 55. extendit etiam in pœnalibus, & docet expreſsè Decius *in §.in pœnalibus, num.15.& 16 de reg. iur.* Tiraq. ad ſaturitatem *in tract. ceſſante cauſa,num.*100. tradit etiam cum pluribus Tiber. Decian. *vol.1.reſp.11. num.153.& vol.2.reſp.108.num.33.* vbi loquitur in correctoriis,& pœnalibus, &admittit extenſionem ex identitate rationis, vel ab æquiparatis. Et in hoc puncto cùm Clericus per alium negotiatur, ipſe negotiari videtur, ex *reg.qui per aliũ,de reg.iur.in 6.*& ſic illi conueniũt verba prohibitionis,item & mens, ratio,& finis ipſius,præterquam quòd hęc prohibitio licèt reſpectu Clericorũ odioſa ſit, Ordinis tamen reſpectu fauorabilis eſt, cùm ipſum ordinem protegat,& à malis, & peccatis imminentibus defendat, vnde multo meliùs admittenda eſt prædicta extenſio.

Non ergo dicendum eſt, quòd negotiando per alios, ceſſat ratio prohibitionis,vt habet ſententia relata ſuprà *num.4.* 8

Addo quòd iuxta illam in praxi iam iudicaſſe memor ſum, cùm veritatem eius obuiare non potuerim. 9

Ex dictis inferendum,& reſpondendum eſt ex vi prohibitionis, & animæ eius, teneri Clericos abſtinere à negociationibus,etiam per tertios,ſub obligatione peccati,nedum veniali, vt aliqui voluerunt,relati ſuprà *num.* 4. ſed adhuc mortali, exceptis aliquibus caſibus,in quibus permiſſa eſt negociatio, quos recitat Riccius *praxi fori Eccleſ. deciſ.375.à num.5.*qui *num.6.*poſt relatam limitationem, quando Clerici per alios negotiantur,ab ea diſcedit,*in fine*; in verſ.tamen *quidquid ſit*, ex ſupradictis, aliquos caſus recenſet; ſimiliter Genuenſis *in praxi Archiepiſc.cap.62. & num.6.* ab illa opinione diſcedit, & contrariam veriorem putat. 10

Si ergo Clerici ad hanc prohibitionem tenentur in vtroque foro, multò magis Religioſi, ſed plures eorum adhuc non vt ſinguli, ſed vt totus Conuentus ferè in omnibus negociationibus implicantur,cum ſcandalo eorum, qui iura ſciunt, ſumendo occaſionem quòd ad ſuam ſuſtentationem illud faciunt, & poſtea reliquiæ negociationum ſunt adeò pingues, vt ex eis ad plures contractus,emptiones, & venditiones cum lucro negociationis deueniunt, quod eis licitum non eſſe admonui an alio loco, ſed non eſt iudex, ſeu Viſitator Regularis, qui has nego- 11

Digitized by Google

ciationis duntaxat intra ſuſtentationis metas reſtringat, abſque illo exceſſu, & illum reformet, ſicut habent Clerici, vnde illarum iudicium illi relinquendum eſt, qui dixit, *eſt qui quærat & iudicet*. nam licèt emptiones excuſari nequeant in Conuentibus, bene tamen poſſunt moderari, vt nimius exceſſus ex propoſito quæſitus ad reuenditiones excuſetur in Monaſteriis, quæ illis non egent.

QVÆST. CIII.

An ſaltem qui habet beneficium Eccleſiaſticum, ſed non eſt ordinatus in Sacris, poſſit negotiari per ſeipſum, & reſolutio aliquorum DD. confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Item & affirmatiua.*
3 *Sed prima probatur.*
4 *Clerici beneficiati in prohibitione comprehenduntur.*

1 AD præcedentem quæſtionem addit Diana præſentem *eodem tractat. de contract. reſolut.* 73. & negatiuè reſpondiſſe Salam & Molfeſium recenſet.

2 Non tamen reticere vult, aliquos DD. in contrarium inclinare, veluti Squillantem & Molin. Theologum, qui ait de beneficiariis, qui in ſacris non ſunt conſtituti, anceps eſt Sylueſt. inclinatque, videntur DD. alij, illos non peccare lethaliter.

3 Verùm contraria ſententia communior eſt, & vera, quia limitatio tradita à noſtris DD. ſolùm procedit in Clericis conſtitutis in minoribus, non beneficiatis, conſtat ex eodem Riccio *dicta quæſt.* 375. *num.* 5. vbi plures recitat, & ex Genuenſi *d. cap.* 162. *num.* 9.

Vnde Clerici beneficiati comprehenſi manent in prohibitione, & meritò, cùm enim ipſi iam redditus Eccleſiaſticos percipiant, & recitare teneantur, verè ſunt Clerici, & ſic vt tales fori priuilegio debere gaudere, ſtatuit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. & ſic ad pœnas teneantur, & ad odia, ſicut ad gratias, & fauores, ex regula iuris *in l. ſecundùm naturam, ff de regulis iuris.* conſtat in his quæſtionibus verum eſſe dictum Nicol. Garciæ *de benef.* 4 *part. cap.* 1. *num.* 35. quòd Theologi in materia iuris loquuntur, vt ſolent, ſine fundamento. 4

QVÆST. CIV.

Sæpiùs occurrit in praxi illa quæſtio, de qua culpa teneatur depoſitarius, quando perit penes ipſam res depoſita; & aliqui Theologi in hac materia ſcribentes & opinantes confutantur, & cum illis in ſpecie Rebellius & Diana.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſum traditum à Diana refertur.*
2 *Depoſitum regulariter ſolùm ad dolum & latam culpam obligat, non verò ad leuem, leuiſſimam, vel caſum fortuitum.*
3 *Aliqui caſus excipiuntur.*

4 *In*

Digitized by Google

4 *In foro conſcientiæ illa regula & caſus ius faciunt, & depoſitarius de qua culpa teneatur.*
5 *De leuiſſima quando teneatur.*
6 *Si ſe offerat ad depoſitum, ad quid teneatur.*
7 *De eodem & Carrocij dictum exponitur ſimul & textus* in l. rogaſti, ff. ſi certum petatur, *& qualitas principalis attendenda, non acceſſoria.*
8 *Argumentum à Theologis factum confutatur.*
9 *Illud antecedens depoſitum factum fuit in ſolius depoſitarij gratiam, an poſſit eſſe verum.*
10 *Neminem teneri in conſcientia, niſi ex culpa graui, non verò ex leui, vel leuiſſima, cenſent Diana & alij tutam eſſe opinionem.*
11 *Et confutatur.*
12 *De eodem.*
13 *De eodem.*
14 *De eodem.*
15 *Doctrina Rebellij refertur.*
16 *Et impugnatur.*
17 *De eodem.*
18 *De eodem.*
19 *De eodem.*

1 DIANA *de contract. reſolut.* 74. ait communiter DD. ſic reſpondere, quòd depoſitum factum in ſolius deponentis gratiam, obligat ſolùm ad dolum & latam culpam, ſed ſi depoſitarius accipit aliquid pro depoſito ſeruando, tenetur de leui, ſed ſi ſe offert in depoſitarium. nam tunc cùm depoſitum factum ſit in gratiam ipſius depoſitarij, tenetur de leuiſſima, & refert Molfeſ. Megal. Turrianum, Reginaldum, Molinam & Sotum, quibus addendus eſt Farinacius *de furtis, quæſt.* 169. *num.* 18. cum communi, vt per Viuium & Villalobum *in commun. opin.*

Aduerto quòd Diana nullum text. nec Doctorem ex noſtris recitauerit, cùm ipſi ſint Magiſtri, & videndi in hac materia, non verò Theologi, vt ſuprà diximus *quæſt.* 102. *num.* 5. Quare viſis iuribus & DD. noſtris aſſerendum eſt, depoſitum cùm ſit contractus bonæ fidei, ad dolum tantùm & latam culpam obligare, non verò ad leuem, leuiſſimam, vel caſum fortuitum, quia cenſetur factum gratia deponentis, non recipientis; ideo ſibi imputetur, ſi non tam idoneo, vel diligenti rem commiſerit, textus eſt *in l. quod Nerua, ff. depoſit. & in §. præterea, Inſtit. quibus modis re contrahitur oblig.* & in vtroque textu DD. ſcribentes, Anton. Gomez *variarum cap.* 7. *num.* 2. Carroc. *de depoſito, part.* 1. *tit. de culpa depoſitarij, à num.* 1. Paz *in praxi* 3. *tom. cap.* 6. §. 6. *num.* 14. Farinacius *de furtis, quæſt.* 169. *à num.* 15. 2

Ab hac regula excipiuntur aliqui caſus, in quibus depoſitum obligat ad leuem culpam, & caſus fortuitos, quos congerit gloſſa *in dicto §. præterea, verb. dolo,* & gloſſ. *in l.* 1. *§. ſæpe. ff. depoſit.* Panormitanus & alij *in cap.* 2. *de depoſito. l.* 3. *&* 4. *tit.* 3. *part.* 5. Paz *in dict.* §. 6. *num.* 15. Carroc. *d. tit. & num.* 1. 17. 19. 22. 40. 41 42. *&* 56. *& tit. de caſu, à n.* 1. *& ſeqq.* 3

Quæ regula & caſus, ius & legem faciunt, nedum in foro externo, ſed & interno, in quo omnis lex, quæ iuſta eſt, etiam in foro conſcientiæ ſeruanda eſt, vt diximus ſuprà *quæſt.* 78. *num.* 8. Carrocius in terminis *dicto tractat. & tit. de caſu, num.* 4. atque ita quando depoſitum in ſolius deponentis gratiam fuit factum, ſolùm ad dolum & latam culpam obligat; ſi verò ad deponentis & depoſitarij, vtpote, quia pro depoſito mercedem, ſeu ſalarium accipit, etiam ad leuem culpam depoſitarius tenetur, quia tunc vtriuſque gratia de- 4

Digitized by Google

poſitum fuit factum ex alia regula generali, quæ in locatione, emptione, & venditione, & ſimilibus contractibus ſcripta eſt *in l.ſi vt certo*, §.*nunc videndum, verſ fin. ff. commod.* tradit Carroc. *d. tit. de culpa depoſit. & num.* 1. & 19. Gomez *var. tom.* 2. *cap.* 7. *in fine*, vbi aduertit quòd ſi contractus celebratus fuerit gratia ſolius recipientis, vtpote commodatum, venit etiam vltra dolum, & leuem culpam, adhuc & leuiſſima, ex *d.* §.*nunc videndum*, & docet Carroc *d. tit. num.* 17. 18. & 22.

5 Vnde in depoſito intrat leuiſſima culpa, ſi per pactum quod legem contractui præſtat, ad illam ſe obligauerit depoſitarius, Carroc. *d. tit. num.* 40. & *ſeqq.* & quando depoſitum factum fuit gratia recipientis, vel quia depoſitarius tenebatur ad cuſtodiam ratione officij publici, vel priuati, Carroc *d. n.* 22. & in hoc aſſentio cum DD. Theologis à Diana relatis *d. reſol.* 74.

6 Sed diſſentio in eo quòd dixerunt, nempe quòd ſi depoſitarius ſe offerat ad depoſitum, quia tunc depoſitum in ipſius gratiam ſit factum, de culpa leuiſſima teneatur. nam hæc, vt ſuprà retuli *num.* 4. ſolùm intrat quando contractus fuit celebratus in ſolius recipientis gratiam, vt commodatum, vel quando depoſitum etiam fuit factum gratia recipientis, vt ſuprà *num.* 5. At quando depoſitarius ſe offert ad depoſitum, licet ſibi aliquid intendat, per hoc tamen non deficit gratia deponentis, & ſic ſemper in illa ſpecie, & depoſito adeſt vtriuſque gratia, in deponente, quia ſuum depoſitum fit, in depoſitario, quia depoſitum ad quod ſe obtulit, ſibi traditum fuit.

7 Et licèt Carroc. *d. num.* 17. contrarium ſentiat, ex ea ratione, quia quando depoſitarius rogauit, eius vtilitas principalis eſt, & deponentis vtilitas ſecundaria, & ſic illud attendendum quod principaliter agitur, ex *l. rogaſti, ff. ſi cert. petat.* & tradit cum aliis Gutierr. *pract. lib.* 3. *q.* 1. *à num.* 11. hæc tamen doctrina vera eſt, quando deponens non erat depoſiturus, nec hoc propoſitum fuit, ſed hæc cauſa fuit, vt depoſitarius vteretur, verba ſunt eiuſdem textus *in d. l. rogaſti*, quia tunc apertum eſt depoſitum in ſolius recipientis gratiam factum fuiſſe, vnde nil mirum ſi culpa leuiſſima teneatur, vt ſuprà *n.* 4. At quando deponens depoſiturus erat, & ad hoc propoſitum acceſſit rogitus depoſitarij, tunc depoſitum in vtriuſque gratiam factum fuiſſe aſſerendum eſt, & ſolùm de dolo, & de leui culpa depoſitarius tenetur, vt ſuprà *num* 4 & conſtat ex eodem Viuio *in d. communibus opinionibus, lib.* 4. *num.* 70. *verſic. ſi verò.*

Vnde ex hoc patet, talem depoſitarium rogantem eum, qui depoſiturus erat, ſolùm ad dolum, & leuem culpam teneri, non verò ad leuiſſimam, non enim currit argumentum factum ab illis Theologis, vt ſuprà *num.* 1. depoſitum factum fuit in gratiam ipſius depoſitarij. ergo tenetur de leuiſſima culpa, neganda eſt enim conſequentia, quia ad hoc vt vera ſit, antecedens ſic formandum eſt, depoſitum factum fuit in ſolius depoſitarij gratiam; ergo tenetur depoſitarius de leuiſſima culpa, tunc bene currit argumentum ex regula text. *in d.* §.*nunc videndum.* 8

Sed antecedens ſic compoſitum non poteſt eſſe verum. nam, vt dixi *num.* 7. etiamſi depoſitarius ſe offerat ad depoſitum, & ex hoc in ſui gratiam ſit factum, remanet ſalua gratia deponentis, dum ſuum depoſitum faciendum factum videt, & tenet, & ſic ille contractus in vtriuſque gratiam factus extat, videtur mihi hoc omne vtilem additionem eſſe ad reſolutionem Dianæ, & ad dicta eorum quos refert. 9

Cenſet

Digitized by Google

10 Cenſet inſuper Diana illam opinionem eſſe tutam, & probabilem in praxi, quæ aſſerit neminem teneri in conſcientia, niſi ex culpa graui, & lata, & non ex culpa leui, & leuiſſima, niſi aliter inter contrahentes ſit conuentum, & citat Leſſium, & Filliucium, & ex hac doctrina admonet Confeſſarius à multis ſcrupulis liberandos eſſe, quam doctrinam ex noſtris tenuit Parlador. *quotid.diff.* §.21.*diff.*12.*num.*8. ex ea ratione, quia peccata venialia non ſunt materia fori interioris, ſed dumtaxat mortalia, eandem doctrinam cum multis ſcripſit Valerus *diff.vtr.iur.* §.*damnum, num.*1.

11 Quam doctrinam ego non puto veram, nec probabilem. nam etiamſi nihil in contractu dicatur de leui, & leuiſſima culpa, qui eam commiſerit, tenetur in conſcientia reddere ſatisfactionem parti læſæ. nam regula iuris *in cap. ſedes, & cap. ex tenore, de reſcript.* vt ſuprà *q.*86.*num.*13. quæ habet neminem debere ex fraude ſua commodum reportare. nam fraus propria ei non debet patrocinari, generaliter procedit in omni fraude lata, leui & leuiſſima.

12 Item præceptum naturale de proximo non lædendo, & defraudando, ſimiliter abſolutum eſt, nihil excipiens.

13 Item in foro conſcientiæ, in quo loquitur illa doctrina, quis audet aſſerere non peti rationem de leuibus, & leuiſſimis; ergo non eſt danda de peccatis venialibus, quæ ſunt leuia, nec de imperfectionibus, quæ ſunt leuiſſima, quod conſequens tanquam abſurdum, & falſum repellendum eſt, quòd tale ſit, ex pluribus ſacræ Scripturæ locis patet, præcipuè ex illo Pſalmiſtæ verſu, *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur*, &c. & ibi, *Semitam meam, & funiculum meum inueſtigaſti*, &c. vnde ſi imperfectum omne in libro Dei ſcriptum eſt ad petendam ſatisfactionem, vt nihil coinquinatum ad illum veniat, nec malum ad illum accedat, & dixi ſuprà *q.*92.*num.*15. ergo in foro conſcientiæ omnis culpa leuis, & leuiſſima non erit immunis, imò vnuſquiſque de illa tenebitur, & ſatisfactionem in foro Dei præſtabit, niſi in hoc mundo parti læſæ ſatisfecerit, vt ex D. Paulo ad Theſſalonicenſes 4. admonui ſuprà *d. q.*92. *num.*15. & probatur etiam ex illo verſu quem canit Eccleſia de Præcurſore Ioanne, ibi, *Ne leui ſaltem maculare vitam famine poſſit*, &c. ex quo manifeſtè leuis culpa maculat vitam, & ideò Ioãnes laudatur, quia illam leuem maculam effugit. † Vlteriùs licèt leuis, & leuiſſima culpa parum noceat læſo, nihilominus de illo paruo tenetur. nam ſi in foro externo ſunt caſus, in quibus de illis culpis poſtulatur ſatisfactio, vt ſuprà viſum fuit; ergo multo meliùs in foro interno conſcientiæ poſtulabitur, in quo nihil minimum omittitur, aut relinquitur. 14

Nec ratio Parlador. bona eſt, licèt enim peccata venialia non ſint materia neceſſaria Sacramenti, minimè ex hoc ſequitur quòd ſint à ſatisfactione immunia, & ideò poſſunt eidem Sacramento voluntariè ſubiici, vt eſt inconcuſſum, quia peccata illa venialia ad reſtituendum, & ſatisfaciendum compellunt. Graſſius cum Nauarro *deciſ. lib.*2.*cap.*93.*num.*19 Sylueſt. *in ſumma, verb furtum, num.*6. & *verb. reſtitutio* 3. *num.*8. & cum Couarr. & aliis tradit Valer. *diff. vtr. iur. verb. damnum, n.*13. §.*quinto.*

Nec reticere vult Diana *in d. reſol.* 74. §. *finali*, ſingularem doctrinam Rebellij *de obligat. iuſt. p.*2.*l.*16.*q. vnic. à num.*3. *vſque ad num.*10. aſſerentis in foro conſcientiæ in ordine ad reſtitutionem non ſufficere latam culpam 15

iu.di

Digitized by Google

iuridicam,ſed requiri Theologicam, & moralem,ac denique ſolum dolum verum. Itaque vult, ſi depoſitarius per craſſam ignorantiam, vel incogitantiam, ſeu obliuionem omittat rem diſpoſitam,non teneri in conſcientia, niſi quando culpa ſcienter eſt commiſſa, vt ſi propter pigritiam nolit expreſsè rem alienam cuſtodire, vel data opera ea per periculoſa loca deferat, & eius verba hæc ſunt, *Quamuis in iudiciali foro depoſitarius teneatur non tantùm de dolo,ſed etiam de lata culpa.quia quando patet lata culpa, dolus eſſe præſumitur,tamen in foro conſcientiæ,vbi veritas conſtat,de ſolo dolo tenetur.* hæc ille,an probabiliter,iudicent viri docti, & legant Ioan.Valerum *in different.vtriuſque fori,verb.depoſitum,differ.* 4. *num.*4. qui Rebellium acriter impugnat.

16 Quæ Rebellij ſententia iuſtè à Io. Valero acriter eſt impugnata, quia etiã in foro conſcientiæ depoſitarius tenetur,nedum de dolo, vt ait Rebellius, ſed de caſu,ſi mora præceſſerit,ex eodẽ Carroc.*d.tit.de caſu*, *num.*4. quis vnquam dixit quòd de lata culpa in foro conſcientiæ non agitur? ex eo quòd in illa dolus eſſe præſumatur? nam lata culpa non præſumitur in dolo, vt ait Rebellius, ſed æquiparatur dolo, & ſcientiæ, vt diximus ſuprà *q.*79 *num.*5. ita vt paria ſint dolus,& lata culpa, & ſic confutat Valerus Rebellium *in verb.depoſitum.diff.*42.

17 Deinde ſi in foro conſcientiæ veritas conſtat,conſtabit etiam de lata culpa, quam ipſa conſcientia ſuſcitabit, nullus namque culpam craſſam, & affectatam ignorabit, cùm ſit nolle ſcire quod omnes ſciunt. Carroc.*de depoſito tit. de culpa depoſit. num.*1. per text.*in l.*1.*C depoſit.* vel ad quod quiſque tenetur iuxta ſuam profeſſionem, & regulam,vel nolle audire, quod publicè publicatur,vt ſuprà *d.q.*79.*num.*4.

Si enim in foro conſcientiæ de lata culpa non ageretur, ſed in illo ſimulatio,& affectatio probarẽtur,ſequeretur abſurdum relatũ ſupr.*d q.*79.*n.*6.quod in Tribunali pœnitentiæ, in quo ipſe Deus præeſt, mendacium laudaretur, ſeu omitteretur tanquam ſine macula. 18

Demum quòd in foro conſcientiæ non attendatur ad præſumptiones, ſed ad veritates, iam dictum manet ſuprà *d. q.* 79. *num.*6. & aliis locis. Sed hoc non applicatur ad latam culpam. nam hæc iam nota eſt pœnitenti,& ſimulanti,& eam aperire tenetur Confeſſario, vt diximus *d.q.*79 *& num.*6. Igitur iam conſtat apertè de veritate,& non adeſt præſumptio; ergo doctrina Rebellij tam falſa eſt, quàm perniciosa eidem conſcientiæ foro,cùm in eo,quod malum eſt,intromittat,& probet,vt ſuprà *q.*92.*nũm.*15. 19

Qvæst. CV.

Vtrùm hæres ab inteſtato teneatur in foro conſcientiæ ſoluere legata in teſtamento minus ſolemni relicta, & opinio negatiua Couarr. Bonac. Vaſquez, & aliorum, Ioan. Gutierr. ſimul & Dianæ confutatur; & an SC.Macedonianum intret in foro conſcientiæ, & Mexia, & Parlador. impugnantur; & an alienationes minorum, & Eccleſiarum ſine ſolemnitatibus factæ, vtiles tamen,& iuſtæ,teneant in eodem foro conſcientiæ,

&

& Menochius confutatur; & quid dicendum in alienationibus vxorum ſine licentia maritorum, & limitatio Ioan. Gutierr. probatur. perutilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio affirmatiua refertur.*
2 *Et negatiua cum tribus concluſionibus.*
3 *Reſponſio Dianæ ad argumentum contrarium traditur.*
4 *Contradictio Dianæ oſtenditur.*
5 *Opinio affirmatiua probatur cum ſua ratione.*
6 *Primo fundamento Couarr. reſpondetur.*
7 *Mexia audiendus non eſt in quodam dicto.*
8 *Secundo fundamento reſpondetur.*
9 *De eodem.*
10 *Conſequentiæ Couarr. datur reſponſum.*
11 *De eadem conſequentia.*
12 *Aliquando iudicium exterius à veritate diſcedit.*
13 *Tertium argumentum refertur.*
14 *Et eidem reſpondetur.*
15 *Et quartum.*
16 *Et reſpondetur.*
17 *Textus* in cap. cùm eſſes, *in quo foro accipiendus.*
18 *In multis differunt forum internum, & externum.*
19 *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*
20 *Forum exterius immutare nequit formam iudicandi in foro interiori.*
21 *Si de legato conſtet vnico teſte, quid iuris ſit.*
22 *Quid ſi ille vnicus teſtis ſit Parochus.*
23 *In locis exiguis quid practicetur.*
24 *Quid ſi Parochus ſecum adhibuit alium teſtem.*
25 *Quid ſi ſolus hæres legatum audiuit.*
26 *Concluſio quæſtionis, & reſponſio Dianæ, & Couarr. refertur ad argumentum affirmatiuæ ſententiæ.*
27 *In bono communi includitur particulare.*
28 *Correlatiuorum iudicium vnum eſt.*
29 *Conſequens Authoris contra illos DD.*
30 *De quadam diſtinctione confutanda, & valet argumentum de toto ad partem.*
31 *Reſponſio Couarr. confutatur.*
32 *Item alia reſponſio eiuſdem refertur.*
33 *De cauſa finali, & impulſiua explicanda contra Couarr.*
34 *De eodem.*
35 *Quamuis legata profana ſint, in foro conſcientiæ ſoluenda ſunt, & limitatur.*
36 *Tenetur hæres in conſcientiæ facere compoſitionem cum legatariis, ſeu compenſatione occulta vti.*
37 *SC. Macedonianum an procedat in foro conſcientiæ, & Menochius impugnatur.*
38 *Conſideratio Parladorij confutatur.*
39 *Alienationes Eccleſiæ, & minorum ſine ſolemnitatibus factæ, an teneant in foro conſcientiæ ſi vtiles, & ſine fraude ſint.*
40 *Allegationes quædam Menochij improbantur.*
41 *Quibus ſtandum ſit in hac quæſtione, & prima traditur concluſio.*
42 *Item & ſecunda.*
43 *Item & tertia.*
44 *Limitatur tertia concluſio in alienationibus vxorum ſine licentia maritorum.*

Digitized by Google

45 *Doctrina quædam Ioan. Gutierr. refertur.*
46 *Et improbatur.*
47 *In illa contrarietas inuenitur.*

1 IMMEDIATE agit de hac quæſtione Diana *de contract. reſol.* 75. & pro affirmatiua opinione refert Comitol. Angel. Tabien. Sylueſt. Adrian. Medin. apud Leſſium, Filliuc. Molfeſ. Molin. Reginaldum, Homobonum, & ex noſtris Iaſ. qui dicit communem *in l. ſi poſt diuiſionem, num.* 5. *C. de iuris & facti ignor.* Bald. *in l. cùm quis. C. eod.* Imol. & Alex *in l. nemo poteſt, ff. de legat.* 1. & ratio eſt, quia ceſſante fine legis, ceſſat ipſius obligatio; ſed illæ leges, quæ in teſtamentis præcipiunt aliquas ſolemnitates, ſolùm hoc faciunt ad euitandas fraudes, & dolos. ergo vbi iſta non interfuerint, leges ipſæ non obligabunt, atque ex conſequenti illa teſtamenta erunt valida in foro conſcientiæ. plurimos alios DD. cumulat pro hac opinione idem Diana *tract. de legibus*, *reſol.* 28. & videtur eam tenere *in §. ſed vt verum fatear.*

2 Succeſſiuè tranſcribit contrariam ſententiam negatiuam, & pro illa, Malder Leſſ. Couart. Bonacinam, Vaſquez *in opuſcul. de teſtam. cap.* 3. *dub.* 1. *n.* 4. qui citat Gomez, & Padillam, viros doctiſſimos, cum multis aliis congeſtis *d. tract. de legibus, reſol.* 28. *in principio*, ex quibus illam tenet concluſionem *primò*, hæredem ab inteſtato non teneri in foro conſcientiæ quidquam tradere hæredi inſtituto in teſtamento minus ſolemni, nec ſoluere legata facta in tali teſtamento, dummodo non ſint facta ad pias cauſas. *Secundò*, nec teneri facere compoſitionem, iuxta quantitatem dubij. *Tertiò*, eum cui legatum relictum eſt, non poſſe vti occulta compenſatione, & addit quòd ex his duabus opinionibus, quam maluerint eligant Confeſſarij, & ita in multis caſibus occurrentibus ſedabunt multos ſcrupulos.

Tandem ad argumentum in principio poſitum reſpondet quòd finis legis 3 dupliciter poteſt ceſſare, aut in communi, aut in particulari; quando ceſſat primo modo, ceſſat obligatio legis, non autem quando ceſſat in particulari: at verò leges quæ irritant illegitimos contractus, vt in caſu noſtro, habent pro fine bonum commune, & ſic quamuis ceſſet finis legis in particulari, ſēper eius obligatio firma manet, & refert Vaſquez, Suarez, Sanchez, Salas, Reginald. Rebell. & Molin. & tandem Couarr. qui fuſiùs hanc partem tuetur, & vtitur hac ſolutione *in cap. cùm eſſes, num.* 9. *de teſtamentis.*

Et eſt aduertendum, Dianæ placuiſſe in hac reſolutione reſponſionem 4 prædictam, item & reſolutionem, cùm *in tract. de legibus, reſol.* 28 condemnat vtramque rem, tam reſponſionem illam, quàm reſolutionem nam bene tenet *in §. ſed vt verum fatear*, nunquam potuiſſe intelligere diſtinctionem illam, nempe legem tunc non obligare, quando finis eius ceſſat in generali: ſecus autem in particulari, vnde infertur contra eum, Quomodo in præſenti reſolutione diſtinctionem illam probaſti, ſi non intellexiſti?

Ego viſis his opinionibus contra- 5 riis, & communibus, vt conſtat ex Spino *in ſpecul. teſtam. gloſſ.* 8. *n.* 69. & 70. & ex Ceuall. *pract. qq. q.* 71. & ex aliis congeſtis à Cenedo *collect. ad Decretal. collect.* 67. *num.* 2. & à Ioan. Gutierr. *canon. qq. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 11. adhæreo primæ affirmatiuæ, quæ condemnat in foro conſcientiæ ad ſoluenda illa legata. nam ratio ipſius efficax, & inſuperabilis eſt, quia in illo foro ſola veritas iudicium facit, non aliæ circumſtantiæ,

tiæ, vt ſuprà *quæſt.86.num.11.& 12.* & quoniam in eodem foro non attenditur ad præſumptiones, ſed ad veritates, vt ſuprà *q.79.num.6.* & pluribus in locis docet præcitatus Diana, vnde mirum eſt, cur in reſolutione præſenti, ab illa doctrina toties repetita deuiauerit, adhærens negatiuæ ſententiæ, quæ in ſolemnitatis defectu contra veritatem fundatur, cuius fundamenta non mihi tuta videntur, & ſingulariter placet vnicuique reſpondere, recitat illa Couarr. *in d.cap.cùm eſſes, à num.6.* & poſt illum Menoch. *de præſumpt.lib.1.q.80. à num 13.* Mexia *in Pragmat. taxæ panis 6. concluſ. à n. 76.* & alij à Cenedo congeſti *vbi ſuprà*, & à Gutierr. *dict. num 14.*

6 Et *primum* eſt quòd lex ciuilis, quæ teſtium ſolemnitates induxit teſtamentis, iuſta eſt, vnde in foro conſcientiæ ſeruanda eſt Ad quod reſpondetur, illam legem iuſtam eſſe in foro fori ad obuiandas hominum fraudes, quæ vt ceſſarent, oportuit illa medicamenta ſolemnitatis adhibere: in dubio namque illa adhibuit lex, ſuccurrens illis fraudibus quæ in teſtamentis poterant inueniri. non autem illa lex eſt iuſta in foro conſcientiæ, quando ex defectu ſolemnitatis veritas non ſuccubuit, imò apparuit, tunc enim ipſa apparente, quæ eſt finis legis, non debet veritatem confundere, & obumbrare, quia in hoc iniuſta eſſet, tanquam ſuam dominam, & ſuum finem, & obiectum vituperans, & ſpernens: itaque ſola veritas, de qua legitimè conſter, iudicium facit in foro conſcientiæ, non verò præſumptio, aut vlla fictio. nam Deus, qui ipſa veritas eſt, in illo foro iudex aſſiſtit, & ſic iudicat ſecundùm ſe, & ſecundùm ipſam veritatem, non verò ſecundùm præſumptionem, aut fictionem.

7 Vnde audiendus non eſt Mexia, qui *d.concluſ.6. num.97.* aſſeruit fictionem procedere, etiam in foro conſcientiæ, quando illam lex admittit, diſponendo ſuper certo, & ex certa ſcientia, & cum iuſta cauſa, poſthabita facti veritate; ſecus verò quando lex fundatur ſuper incerto, id eſt, ſuper præſumptione, vel ſuſpicione, quas forus conſcientiæ reſpuit, quia reſpondemus, quòd etiamſi lex diſponat ſuper certo, id eſt, ſuper ſolemnitate certa teſtandi, finis tamen ipſius incertus eſt, ex fraudibus quas lex præſumit in ipſo teſtandi actu, & quas conatur obuiare, & fatetur Mexia *num.79.* & licèt hæc iuſta cauſa ſit diſponendi, negari tamen non poteſt, quin finis legis ſuper incerto, & dubio fundetur, quod in foro conſcientiæ comperta veritate illico euaneſcit, vnde Mexia duo contraria docuit, *primum*, quòd lex diſponit ſuper certo, in quo incertum, & dubium in fine legis ineſt, vt modò dixi; & *ſecundum* quòd forus conſcientiæ præſumptiones reſpuit, in quibus etiam dubium adeſt. nam ſi dubium reſpuit, quomodo ſuper dubio finis fundatur? & ſi fundatur; ergo ſuper incerto, & dubio fundatur, vnde aſſerendum eſt fictionem, aut præſumptionem in foro conſcientiæ non admitti, vt eſſe communem Iuriſperitorum, & Theologorum ſententiam docuit Parlador. *quot. diff. differentia 12. num.1.* Ioan. Gutierr. cum multis *canonicar. qq. lib. 2. cap. 25. num. 14.*

Secundum argumentum eſt, quòd iudicialis definitio, veritate comperta, lata ſicut valet in foro exteriori, ita & in interiori; ſed reſpondemus, quòd veritate comperta circa talia legata in minus ſolemni teſtamento relicta, ex vi eiuſdem veritatis compertæ ſoluenda ſint, & ita illa maior propoſitio contra Couarr. retorquetur. 8

Veniamus ad minorem, quæ eſt, ſed 9

Digitized by Google

iudex veritate comperta, & certò ſciens teſtatorem minùs ſolenni teſtamento inſtituiſſe hæredem Sempronium, nec vllam fraudem in ea inſtitutione commiſſam fuiſſe, ab eo auferet hæreditatem, & lata ſententia eam hæredibus inteſtati adiudicauit, ex eo quòd illud teſtamentum nullum ſit. Ad quam minorem reſpondemus totum illud exequendum eſſe per iudicem in foro fori, conſtito de nullitate teſtamenti.

10 Conſequentia eſt, ergo hoc iudicium in foro animæ authoritatem habet, quam negamus. nam in eodem foro illud iudicium ex proceſſu factum ex ſolennitatis defectu opponitur obiecto illius, quæ eſt veritas, cōtra quam iudicium exterius nequit præualere, vt ſuprà dicebamus *num.6.*

11 Præterea, quia illa conſequentia non deducitur ex illis propoſitionibus maiori & minori, ipſæ enim procedunt in foro externo, in quo omnis lex iuſta præſumitur, & ſecundùm illam iudex debet, & iuxta proceſſum & allegata & probata, iudicare. Non tamen inde ſequitur quòd illud iudicium in foro animæ habeat authoritatem, ſi veritati rerum opponatur. nam hic ſcopus eſt illius fori, & ſola illa iudicat & iudicium facit.

12 Si iudicium exterius immutabile eſſet cum veritate, tunc argumentum Couarr. legitimum eſſet ad forum animæ, & illum comprehenderet præciſè; ſed illud falſum eſt. nam aliquando iudicium exterius iuxta proceſſus merita latum & pronunciatum à iudicio veritatis diſcedit, vnde ſi diſcedit; ergo veritas aliquando iudicium exterius non comitatur. Igitur de illo ad illam (non coniunctam perpetuò, immo aliquando ſeiunctam) non eſt arguendum, cùm eſſet à diuerſis, ſeu contrariis, argumentari contra textum *in l. Papinianus, ff. de minoribus.*

Tertium argumentum eſt quòd omnis actus conſiſtit in voluntate & pôtentia. *l. nemo poteſt, de legat.* 1. ergo nemo poteſt ſine ſolennitate iuris teſtari, cùm ab eo potentia auferatur. Colligitur ergo, parum eius voluntatem prodeſſe quantumcumque eâ manifeſta ſit. nam Princeps ex iuſta cauſa impedire poteſt tranſlationem dominij, quod aliàs iure naturali teneret, ex traditis à Mexia *d. concl.6. n.80.* 13

Ad quod reſpondemus concedendo antecedens & conſequens in foro exteriori, quoniam in eo auferatur potentia teſtandi ſine iuris ſolennitate, concedendo inſuper illud aliud conſequens, nempe parum prodeſſe teſtatori voluntatem eius manifeſtam in teſtamento minus ſolenni. nam in foro iudiciali nihil obſtabit illa manifeſta voluntas, quin teſtamentum nullum declaretur. nam ſi ſolennitas deficiat, nullum erit, concedendo etiam quòd Princeps ex iuſta cauſa impedire valeat dominij tranſlationem in foro exteriori, ob præſumptionem falſitatis; ſed hæc omnia ad forum animæ nihil attinent, in quo ex illo defectu potentia teſtandi non aufertur, dummodo de voluntate teſtatoris & de veritate legitimè & verè conſtiterit, quæ ceſſare facit omnem præſumptionem, vt ſuprà *n.6.* 14

Quartum argumentum eſt quòd licèt ſubſtantia à ſolennitate differat, tamen aſſumendo ſubſtantialem formam alicuius actus, pro ea ſine qua actus ipſe non valet, nec effectum habere poteſt, teſtium ſolennitas, & numerus in teſtamentis, erit forma ſubſtantialis, non tantùm probatoria. ergo nec in foro animæ erit illa ſubſtantia omittenda, nec minus ſolennis voluntas recipienda, eo magis cùm ex illo *cap. cùm eſſes,* teſtamentum factum coram duobus teſtibus, abſque Presbytero Parochiali non teneat, & ius Pontificium 15

legi

Digitized by Google

legi diuinæ accedat,& animarum ſaluti conſulat,& tamen iure diuino & naturali hæc ſolemnitas vltra duorum teſtium fidem non eſt neceſſaria.

16 Ad quod reſpondemus, ſolemnitatem teſtamentorum eſſe ſubſtantialem formam ad valorem illorum in foro externo, hanc eſſe veram propoſitionem,& verum antecedens,non tamen eſſe verum illud conſequens.ergo, nec in foro animæ erit illa ſubſtantia omittenda,nec minus ſolemnis voluntas recipienda, quia in illo foro illa ſubſtantia legalis & exterior non attenditur, ſed ſolùm veritas legitimè probata, & ita in illo foro minus ſolemnis voluntas teſtatoris recipienda eſt.

17 Concedimus etiam diſpoſitionem textus *in d.cap. cùm eſſes*, vt teſtamentum cum duobus teſtibus ſine Parocho nullum ſit, ſed dicimus, ius facere in foro Canonico contentioſo,in quo loquitur,non tamen in foro conſcientiæ, in quo veritas ſola iudicat & compellit, quidquid Menoch.*d quæſt* 80.*num*.21. aſſerat d. textum procedere in foro conſcientiæ, quod minimè probat, imò Couarr. *in d.cap.num*.12. (contra Alciatum illud aſſerentem)in iudiciali foro Canonico,illam diſpoſitionem procedere affirmauit, & licèt ius Pontificium legi diuinæ accedat,& animarum ſaluti conſulat, hoc comprobatur in aliis caſibus,non verò in præſenti,dum forma iudicialis & exterior traditur in teſtamentis, quæ forma in lege diuina non facit iudicium, cùm hoc ſit interius, & iuxta veritatem pronuncietur.

18 In multis enim differunt illud forum externum & internum,ex Valer.*de different. vtriuſque fori*, & Parlador. *rer. quotid. in fine*.

19 Quòd autem in iure diuino & naturali vltra duorum teſtium fidem non ſit alia ſolemnitas Parochi neceſſaria, verum eſt, cùm veritas dicat, *in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, & ita infertur quòd in foro animæ, ſi legata relicta fuerint in teſtamento cum duobus teſtibus facto, valida erunt, & tenetur hæres in conſcientia illa ſoluere, aliàs in iudicio Dei, in quo veritas iudicat, ipſa hæredem reum iudicabit, & condemnabit ad peccatum, & rei alienæ ſatisfactionẽ. † forum enim ex- 20
terius illam formam iudicandi in foro conſcientiæ immutare nequit, eſſet enim ipſum Deum immutare, qui immutabilis eſt, vnde in tali foro vna eſt concluſio iudicandi, nempe iuxta veritatem, & ſic non ſunt aliæ concluſiones quæ ab illa concluſione ſeparentur,quidquid ſecus ſit in foro exteriori, in quo per legem poſitiuam poteſt ius naturale, hoc eſt, concluſiones eius interpretari, & limitari, propter publicam vtilitatem,ex eodem Mexia *in d.6. concluſ. num.* 85. & ex Menochio *d. quæſt*. 80. *num* 27. qui ſic ſunt intelligendi. quæ publica vtilitas, ſi vera ſit, non præſumptiua, etiam admittitur in iudicio Dei, vt pro concluſione docuit cum D.Thoma, & aliis Parlador.*d.different*.12.*num*.1.affirmans quòd omnes leges iuſtæ & ſtatuta ritè, & rectè promulgatæ & promulgata in vtroque foro obligant, dummodo non ſuper fictione, aut præſumptione nitantur, & cum multis tenet Gutierr. *Canon. qq.d. lib*.2.*cap*.25.*num*.14.

Quid autem,ſi non duobus teſtibus, 21
ſed vnico teſte delegato conſtet, nunquid in conſcientia tenebitur hæres illud perſoluere? & dico non teneri,cùm duobus teſtibus ſit veritas probanda, vt proximè dicebamus, Ioan. Gutierr. *Can.qq.lib*.2.*q*.25.*n*.11.§. *Hac tamen*.

Quid ſi ille vnicus teſtis ſit Paro- 22
chus,aliquando enim contingit,vt extra confeſſionem, teſtatores dicant Parochis ſuam voluntatem circa aliquod legatum, imò ipſi teſtamenta conficiunt

Digitized by Google

in locis exiguis ob defectum ſcribæ, ſeu Notarij, & dico ſimiliter hæredem non teneri in conſcientia, cum ſolius Parochi teſtimonio ſcripto, vel non ſcripto ſoluere legata. nam licèt pro Parocho præſumatur, illius tamen dictum, tanquam vnius, nullius vocatur in iure, *in l. nullus*, *C. de teſtib.* Ioan. Gutierr. *d. num* 11. §. *hac tamen.*

23 Sed in locis exiguis, vbi parum curatur de his ſubtilitatibus, & tantùm veritas, & ſimplicitas exequitur, teſtamenta facta à ſolo vice-Parocho exequuntur, nec ab hæredibus, ſeu filiis redarguuntur, præcipuè quoad paucas Miſſas, & hæredum inſtitutionem, & ſic quoad illas memini pertranſiſſe aliqua teſtamenta à vice-Parochis facta ſine teſtibus in viſitatione Eccleſiaſtica, hæredibus minimè repugnantibus, etſi ego de nullitate teſtamentorum in rigore iuris, audientes admonuerim.

24 Secus verò ſi Parochus quando audiuit, vel ſcripſit legatum, ſecum adhibuit alium teſtem, qui duo iam in iure naturali, & diuino, & conſcientiæ iudicium facient.

25 Quid autem ſi ipſe hæres tantùm audiuit legatum factum à teſtatore, qui hæredem monuit circa legati ſolutionem, nunquid tenebitur in conſcientia? putarem cùm ipſe veritatem in dubio noſcit, debere ipſam exequi. nam ſi ipſe in ſua conſcientia fatetur veritatem, nulla maior probatio in iure eſt, quàm propria confeſſio, Maſcard. 1. *tom. de probation. concluſ.* 344. *num.* 2. & hic modus probationis per teſtium duorum, vel trium probationem, non debet excludi in naturali iure, diuino, ſeu interno.

26 Patet ergo affirmatiuam ſententiam, quæ hæredem ad ſolutionem condemnat legatorum minus ſolemni teſtamento relictorum veram eſſe; ſiquidem contraria negatiua deſtituta manet fundamentis ſuis. Reſtat igitur reſpondere illi reſponſioni Dianę, & Couarr. ſimul, & aliorum, ad argumentum, in quo affirmatiua noſtra fundatur, traditum ſuprà *num.* 1. & 5. & reſponſio extat *in num.* 3. quæ talis eſt, quòd finis legis dupliciter poteſt conſiderari, & ceſſare, aut in communi; aut in particulari, quod concedimus, quádo ceſſat primo modo, ceſſat obligatio legis, etiam concedimus, non autem quando ceſſat in particulari, quod expreſsè negamus, quia in illo particulari ceſſat, licèt in communi non ceſſet.

Vlteriùs leges quæ irritant illegitimos contractus, vt in caſu noſtro habent pro fine bonum commune, ſimiliter concedimus, addendo quòd etiam habent pro fine bonum particulare, non enim leges illud particulare bonum omittere poſſunt. nam in bono communi includitur particulare tanquam à capite deriuatum, ſequitur in argumento, & ſic quamuis ceſſet finis legis in particulari, ſemper eius obligatio firma manet. 27

Ad quod dicimus quòd ſi ceſſat finis legis in particulari, ceſſabit in illo eius obligatio. nam ſeparari nequeunt ille finis, & obligatio, ſunt enim correlatiua, & correſpectiua, quorum iudicium vnum eſt, & poſito vno, ponitur & aliud, Euerard. *in loc.* 20. *n.* 2. & *ſeq.* vnde ſi primum correlatiuum conceditur, nempe quòd ceſſat finis legis in particulari, vtpote in caſu præſenti, concedendum etiam eſt & aliud correlatiuum, nempe quòd in illo particulari ceſſabit legis obligatio. 28

Facio ego vnum conſequens, ergo omnes illi DD. qui illud argumentum compoſuerunt, non aduertendo illa duo eſſe correlatiua, & concedendo vnum, & negando alterum, ſeſe fefellerunt, & reſponſio eorum caduca, & inermis 29.

inermis manet, & quamuis ratione legis ceſſante in particulari, in illo ceſſet obligatio, vt apertè monſtratum fuit, in communi tamen ſemper legis obligatio firma manet, & ita addendum eſt, *in communi*, ad illa verba, reſponſioni ſemper eius obligatio firma manet ſcripta à Diana *in d. reſol.* vt *ſuprà n.* 5. vt quamuis obligatio legis ceſſet in particulari, in quo ratio ceſſet, in communi tamen ſemper legis obligatio firma maneat.

30 Vel aliter dicamus cum Scaccia *de commer.* §. 1. *q.* 1. *num.* 511. relatus à Diana *tract. de legib. reſol.* 28. quòd illa diſtinctio caduca eſt. nam quando lex ceſſat in communi, tunc nedum in vno ceſſaret, ſed & in omnibus, & ſic reduceretur ad non legem, quaſi tunc correcta eſſet ratio legis, & ſic ipſa lex, & dicendum eſt, quòd ſi in aliquo particulari caſu ceſſat finis adæquatus, & ratio legis, ceſſabit eius obligatio, & ſic ſenſerunt Nauarr. & Mexia, Henriquez, Abb. Soſa, Megala, Sà, & Granado, vbi fusè ad partes probat hanc ſententiam, quia valet argumentum de toto ad partem; ſed quando ratio legis ceſſat in totum, ceſſat etiam lex. ergo quando ratio legis ceſſat in partem, in partem ceſſabit etiam lex, *l. quæ de tota, de rei vend.* Deinde lex non ſolùm obligat omnes in generali, ſed ſingulos in ſpeciali; ergo ſicut deficiente ratione apud omnes manent omnes deobligati, ita deficiente apud vnum, manebit vnus de obligatione, rectè argumentatus fuit Granado, & rectè ſequutus *in d. reſol.* à Diana ſibi contrarius ab illa diſtinctione, quam probauerat in reſolutione præſenti.

31 Reſpondet inſuper Couarr. *d. n.* 9. illi rationi noſtræ ſententiæ, vt ſuprà *num.* 5. quòd in foro animæ non attendatur ad præſumptiones, ſed ad veritates, vt hoc procedat quando lex præſumit propter defectum probationis legitimæ, tunc enim in foro interiori datur certitudo legitima ipſius actus, & ideò legi locus non eſt: at lex ciuilis, quæ de teſtamentorum ſolemnitatibus agit, non præſumit fraudem ex defectu probationum, ſed ex defectu ſolemnitatis. nam reſpondemus, ſiue præſumptio ſit ex defectu probationum, ſiue ex defectu ſolemnitatum, præſumptio eſt, non enim intereſt modus, ſeu initium præſumptionis, dummodo talis ſit, & ſi eſt, veritatis concors non eſt. Quare ceſſat illa cum veritate, quæ in animæ iudicio attendenda eſt: vnde patet quòd licèt lex habeat actum illum minus ſolemnem pro non confecto, hoc in foro exteriori accipiendum eſt, in quo cadit illa præſumptio ex defectu ſolemnitatum, non verò ille actus habendus eſt pro non confecto in foro interiori, in quo non intrat præſumptio, imò ceſſat, veritate comperta, & ſic reſpondendum eſt argumento illi tradito à Menochio *d. quæſt.* 80. *num.* 16,

Vel aliter reſpondet Couarr. *d. n* 9. 32
conditorem legis ciuilis habuiſſe præſumptionem falſitatis, & fraudis ſuſpicionem in teſtamentis omnibus, & ea ratione impellente præmiſſam ſolemnitatem ſtatuiſſe, vnde prima ratio impulſiua fuit, & ideò ea ceſſante, non perit lex text. *in l.* 1. §. *ſextum, de poſtul.* Vltima verò ratio fuit præcipua, & principalis, quæ non ceſſat, ex eo quòd quandoque contingat coram duobus teſtibus fieri teſtamentum liberè, & nulla præcedente fraude, & ita in effectu redimus ad primæ rationis ſolutionem.

Quoniam reſpondemus, ſi conditor 33
legis illius præmiſſam ſolemnitatem ſtatuit ob præſumptionem falſitatis, & fraudis; ergo illa ratio finalis fuit, conſtat apertè, quia conditor illum finem habuit, ſcilicet fraudibus obuiandi: ſi ergo

Digitized by Google

ergo illum finem habuit, & non alium; igitur illa ratio finalis eſt. ergo non eſt impulſiua, vt Couarr. aſſerit, ipſe namque *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 2. eam eſſe cauſam finalem docuit, quæ principaliter in agendo actu ab agente conſideratur, ad hoc namque vt impulſiua eſſet, debebant adeſſe duæ rationes, altera finalis, & præcipua, altera quæ agitaret, & impelleret ad illum finem, ex eodem Couarr. *in d. num.* 2. vbi illas duas rationes diſtinguit; & impulſiuam vocat, quæ præcurſionem quandam adhibet ad actum, vt *in d §. ſextum*, vbi cauſa finalis Prætoris fuit, vt impudentiæ fœminarum obuiam iretur, impulſiua & quæ accelerauit, & præcurſionem fecit, fuit Calphurniæ poſtulatio. Sed in hoc caſu non eſt niſi vnica ratio, nec Couarr. aliam notat. ergo illa vnica non eſt impulſiua, ſed finalis, & poſtea in ipſius exequutionem condita fuit lex, inde quando Couarruuias aſſerit, & ea ratione impellente, &c. minus rectè loquutus fuit, & contrarius his, quæ docuerat *in d. cap.* 20. *num.* 2. debuerat enim ſcribere, & ea ratione *finali* vrgente, &c. ſed ideò motus fuit ad illam conſiderationem, vt applicaret text. *in d l.* 1. *§. ſextum, de poſtul.* credens cum illo, & cum ceſſatione rationis impulſiuæ, non ceſſare legem, quod erat, & faciebat ad intentum ſuum.

34 Sed veritas eſt, hîc non adeſſe rationem impulſiuam, nec duas, ſed vnicam finalem ex præſumptione falſitatis, quæ tanquam ratio finalis fuit obiectum, & finis legis condendæ circa teſtandi ſolemnitates, vnde prorſus ceſſant omnia in contrarium adducta, tam à Diana, quàm à Couarr. Menochio, Mexia, & cæteris à Cenedo congeſtis ſuprà *num* 5. & ibi manet hæc quæſtio agilior, quàm à prædictis DD. digeſta erat.

Atque ita quamuis legata profana ſint, conſtito de illis legitimè, debet hæres ſcriptus in teſtamento minus ſolemni illa ſoluere in foro conſcientiæ, & multo meliùs, ſi legata pia ſint, vt fatetur Diana *vbi ſuprà num.* 2. Ioan. Gutierr. *d. cap.* 25. *num.* 11. *§. hæc tamen*, relato Burg. de Paz *in l.* 3. *Tauri, num.* 1478. & docet Gama *deciſ.* 381. & additio, vbi multos refert, limitans niſi teſtamentum ſit imperfectum ratione voluntatis, hoc eſt, quòd de illa legitimè per duos teſtes non conſtitiſſet. 35

Item tenetur hæres in conſcientia conſtito legitimè de teſtatoris voluntate facere compoſitionem cum legatariis, ſeu vti occulta compenſatione, vt illis integrè ſatisfaciat, ad quam ſatisfactionem in foro animæ tenetur, iuxta ſupradicta, ad quæ aduertant Confeſſarij, nec cum illis dictis Dianæ, ſcrupulos multos ſedare præſumant nam perlecta hac quæſtione videbunt omnia contraria fundamenta reſoluta, & non eſſe bene comprehenſa, vnde quis Confeſſarius, ſeu alius iudex, vel Aduocatus, ſeu Magiſter Cathedraticus illis adhærebit? 36

Eadem reſolutio capienda eſt in exemplis traditis à Menochio, & Mexia *vbi ſuprà*, aſſeruerunt namque Mexia *d.* 6. *concluſ. num.* 83. quòd Senatuſconſultum Macedonianum procedit in foro conſcientiæ, & poſſe filiumfamilias retinere pecuniam, mutuo acceptam, & illam non ſoluere niſi locupletior factus ſit; ſed tenenda eſt contraria reſolutio. nam in foro conſcientiæ, in quo ſola veritas iudicat, condemnat filiumfamilias ad ſolutionem debiti, etiam non locupletiorem, cùm in illo foro ceſſet præſumptio Senatuſconſulti in fauorem filiorum, ne parentes interficiant, & attendatur veritas quæ cogit filium, vt rem alienam domino reſtituat, abſque vlla diſtinctione, 37

ſi

Digitized by Google

ſi factus ſit, vel non, locupletior, & ſic ſenſerunt Couarr. *de pactis 2. p §. 3. num.4.* Menchaca *de ſucceſſ. creat. §.28. num. 55.* & anceps iudicio aliorum ſe ſubmittit Gutierr. *de iuram. confirm. cap.43. num.6.* & dixi *ſupra quæſt. 10. num.7.*

38 Et licèt Parlador. *d. diff. 12. num.8* contrarium ſentiat, eius ratio inefficax eſt, ait enim quòd forum conſcientiæ forum eſt æquitatis, & bonitatis, & quòd Deus, qui in illo præeſt, æquitatem diligit, iuxta illud Pſalm. 10. *Iuſtus Dominus, iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* atque ita nihil tam congruit æquitati, quàm quòd filius cum aliena iactura non locupletetur, in quo caſu dumtaxat vera eſt opinio Couarr. vnde Parlador. docet Macedonianum prodeſſe filio etiam in foro conſcientiæ, niſi ipſe locupletior ſit factus: ſed reſpondetur quòd ille verſus à Parladorio allegatus contra ipſum retunditur. nam Deus ibi primò iuſtitias dilexit, quàm æquitatem; & vera iuſtitia eſt, quòd filius etiam non locupletior alienum non retineat, ſed reſtituat, quia illa æquitas Macedoniani præſumptionem continet, & fictionem, quæ cum veritate conſcientiæ euaneſcit, & cum illa concurrere nequit, & ſic ceſſat conſideratio Parladorij, ſcilicet de ſpeciali Macedoniani rigore præferendo æquitati generali de re aliena reſtituenda, præterquam quòd confusè loquutus fuit. nam primò vocat rigorem Macedoniani, & poſtea æquitatem, cui nihil congruere tantùm ait, quàm quòd filius cum aliena iactura non locupletetur, vnde Senatuſconſultum illud vocat primò rigidum, & poſtea pium, & æquum, quæ duo difformia, & contraria ſunt.

39 Simili modo eadem reſolutio aſſumenda erit in alio exemplo, quem poſuit Menochius *d. q. 80. num.16.* vt alienationes bonorum Eccleſiæ, & minorum, ſine ſolemnitatibus factæ, licèt ſine læſione vires non obtineant, adhuc in foro conſcientiæ, ex *cap. 2. de rebus Eccleſ. in 6.* Felino, & aliis, quia contraria reſolutio docenda & tenenda eſt, ex prædictis. nam conſcientiæ forum non per iuris apices, ſed per ipſam veritatem iudicandum eſt; & ſi in alienationibus veritas iuſtitiæ interceſſit, non verò fraus, nec læſio, Deus illas pro veris, & iuſtis tenet & accipit, & nullus ex contrahentibus debet illas annullare ex vi eiuſdem fori, niſi ex vi contentioſi aliud poſtulatum fuerit, & quòd in foro conſcientiæ ſint validæ tales alienationes ceſſante læſione, docuerunt Syluester, Soto, Bart. & alij à Menochio relati *d. q. 80. n. 3. § conſeri.* & pluribus relatis docet Gutierr. *canon. qq. lib. 2. cap. 25. num. 10.* Parlador. *quot. diff. differ. 12. in ſ. illatione, n. 18. verſic. donec igitur.* Summa Angelica *verb. alienatio, num. 14.* nam ceſſante læſione, & ſtante veritate in contractu, pro illa iudicandum eſt in foro interiori. Nauarr. in hoc puncto de alienationibus factis ſine ſolemnitate, an valeant in foro conſcientiæ, & malè alienantes ad quid teneantur, vt tunc veritas, & non præſumptio conſideranda ſit in foro interiori, docuit *in tract. de rebus Eccleſ. num. 24. & 25.* & eum ſequitur Riccius *in praxi fori, tit. de pœnis alienant. bona Eccleſ. deciſ. 237.*

Non obſtant ea, quæ pro contraria ſententia retulit Menoch. *d. q. 250. n. 16.* nam textus *in cap. 2. de rebus Eccleſ. in 6.* licèt nullum ius oriri decernat ex contractibus factis ſine ſolemnitate, nullum tamen verbum addit de foro conſcientiæ, ad quod allegatur per Menochium, & ſic in eodem foro non loquitur, ſed in contentioſo exteriori; patet. nam decernit quòd illi contractus cauſam præſcribendi non tribuat, 40

quæ præſcriptio fori interioris non eſt, ſed exterioris. item nec Bart. *in l. cùm ij, §. eam tranſactionem, ff. de tranſaction.* loquitur in foro conſcientiæ, ſed ait quòd in exteriori minor, & Eccleſia poſſunt fundum retinere, donec reſtituatur pretium, ex quo facti fuerunt locupletiores. Rurſus nec Felin. *in cap. cauſam, num. 6. de iudiciis*, agit de hoc puncto conſcientiæ, agit enim quando actus ob defectum ſolemnitatis erit nullus, etiamſi ſit fauorabilis, veluti, ſi deficiat cõſenſus Epiſcopi, aut Superioris in actu geſto per Capitulum, Eccleſiam, vel minorem, & ita loquitur in foro exteriori, nec vllum verbum ſcribit de foro conſcientiæ, ſicuti refert Menochius, vnde eius allegationes hoc num. relatæ, & à me viſæ, non mihi veræ patuerunt.

41 Standum igitur eſt concluſionibus traditis ſuprà *à num. 6.* & pro regula affirmandum, omnes leges, & conſtitutiones, & ſtatuta ritè, & rectè promulgatas, & promulgata vim obtinere in vtroque foro, dummodo non ſuper fictione, & præſumptione nitantur, vt rectè cum pluribus docuit Parlador. *d. differ. 11.* & Ioan. Gutierr. *d. c. 25. n. 14.* & hæc ſit *prima* concluſio.

42 *Secunda*, quòd in teſtamento minus ſolemni legata adhuc profana, ſiue pia, debentur in conſcientia, ſi de illis ſufficienter conſtiterit, vt ſuprà *à n. 19.* nam leges contrariæ poſtulantes maiorem ſolemnitatem, nituntur fictione, & præſumptione, quæ comperta veritate in foro conſcientiæ ceſſant.

43 *Tertia* concluſio, hoc idem aſſeuerandum in exemplis poſitis ſuprà *num. 37. 38. & 39.* & in aliis, ſi quæ ſint, in quibus fictio, aut præſumptio interueniat.

44 Limitanda eſt tertia concluſio in contractibus, & alienationibus factis ab vxoribus ſine licentia maritorum. nam quamuis fictio interueniat, & præſumptio in legibus prohibentibus illas, ſcilicet imbecillitatis fœmineæ, adfuit tamen alia ratio in prohibitione ne maritis præiudicium inferant, & ſic ipſi debent in contractibus vxorum interuenire tanquam intereſſe habentes. Quare tales contractus, etiamſi ſine læſione, & fraude facti, vires non habent, nec in foro fori, nec Poli, & diuerſum eſt in exemplis ſuprà memoratis, nempe alienationibus minorum, & Eccleſiarum, in quibus etiamſi deficiant tutores, vel curatores, ſeu Prælati, ipſi tamen non proprium intereſſe habent, ſed illorum, vnde contractus vtiles, & ſani valebunt in foro conſcientiæ, & contractus vxorum non valebunt, vtpote facti deficientibus maritis, qui ſunt præcipui contrahentes, & tractare poſſunt de lucro proprio, aut damno vitando, docet, licèt non ſic explicatum, Ioan. Gutierr. *d. lib. 12. canon. qq. cap. 25. num. 10.*

Cuius doctrinam in hoc puncto licèt probemus, improbamus tamen aliam, quam tradidit in hac quæſtione principali ſub *n. 11.* vbi relatis ſententiis affirmatiua, & negatiua, tandem mediam bimembrem eligit, vt hæres ab inteſtato non teneatur in foro animæ præſtare, nec reſtituere hæreditatem, nec ſoluere legata relicta in minus ſolemni teſtamento hæredibus, & legatariis in eo ſcriptis, ſed ſecurè in conſcientia retinere poſſit. Item hæres in minus ſolemni teſtamento ſcriptus, aut legatarius poſſunt ſimiliter in foro conſcientiæ poſſidere & retinere hæreditatem, & legatum quouſque ab eis in iudicio euincatur, dummodo dolus, & fraus abſit. 45

Hæc enim bimembris reſolutio, & diſtinctio mihi non placet. nam ſiue ſit hæres ab inteſtato, ſiue ſcriptus in minus ſolemni teſtamẽto, ſiue legatarius, omnes 46

omnes prædicti tenentur ad veritatem probatam in conſcientia,& eam debent obſeruare, & ſic hæres ab inteſtato iniuſtè non poteſt in foro poli retinere hæreditatem, vel legata in minus ſolemni teſtamento ſcripta, ſed debet ſtatim non expectato iudicio exteriori illum, vel illam hæredibus, vel legatariis ſcriptis reſtituere, non enim in illo foro poli amplius quàm veritas deſideratur, contra quam agit qui moram ponit in reſtituendo repabulis exterioribus, quæ ad internum forum non ſpectant. Item hæres,& legatarius ſcripti in minus ſolemni teſtamento, poſſunt tuta conſcientia poſſidere,& retinere hæreditatem, vel legatum, quouſque ab eis in iudicio euincatur,in quo cum Gutierr. annuimus.

47 In cuius bimembri diſtinctione, ni fallor, contradictionem inuenio: nam ſi hæres ab inteſtato retinere poteſt in conſcientia,& hæredi,& legatario ſcripto non reſtituere: ergo iſti ius non habent in conſcientiæ foro.ergo ſi non habent,quomodo poſſunt poſſidere,& retinere quouſque ab eis euincatur? Ius igitur non habere ad reſtitutionem, & poſſe poſſidere, & retinere, contraria ſunt. nam cui reſtitutio non debetur,nec etiam ei cõpetit poſſeſſio,& retentio.nam iuſtus creditor, cui de iure, & iuſtitia debitum eſt reſtituendum; is etiã poterit pignus poſſidere,& reſtituere,& ideo poterit vti poſſeſſione,& retentione, quia poterat vti reſtitutione, qua excluſa & ſublata, remaneat etiam excluſa,& ſublata poſſeſſio pignoris,& retentio; & ſic mulier poterit vti retentione bonorum mariti, donec facta ſibi ſit dotis reſtitutio, vt cum aliis aduertit Menoch, *conſ.592.num.7.* & regulariter datur retentio rei, quando illa res ad manus alicuius deuenit occaſione illius debiti, pro quo vult retinere. Bart. *in l. ſi non ſortem, in fin. ff. de cond. indeb.* Caſtr. *conſ.166.3. lib.* Stephanus Gratian. *diſcept. forenſ. 2. tom. cap.269 num.14* Correlatiua ergo ſunt reſtitutio,& retentio,quia vna dependet ab altera, & ſic applicatur regula correlatiuorum, quorum vnum poſitum, ponitur & alterum, & excluſum vnum,excluditur & alterum. Euerardus *in locis legal. loc.20.* Igitur ex prædictis deceptus apparet Ioan. Gutierr. *in ſua bimeſtri reſolutione*, & conſtat illam ſequendam non eſſe,ſed ſequendas eſſe concluſiones ſuprà traditas *à num.41.* tanquam veras & iuſtas.

QVÆST. CVI.

An merces vltroneæ vileſcant pro tertia parte,ſeu pro medietate valoris, & ſententia Palatij, Salas, & aliorum impugnatur.

SVMMARIVM.

1 *Refertur vna opinio quòd vileſcant pro tertia parte.*
2 *Item altera quòd vileſcant pro medietate.*
3 *Vera concluſio traditur.*
4 *Primæ opiniones confutantur.*

QVod vileſcant pro tertia parte,aſſeruerunt Caiet. Leſſ. Salas, Filliucius, & Bonacina à Diana relati *de contract. reſol.78. §. difficultas.* 1

Sed in §.ſequenti, qui incipit, *immo aliqui*, refert ſententiam Palatij aſſerentis merces vltroneas vileſcere pro medietate valoris iuſti, quem poſtea ſequuti ſunt Salas, Rebellius, & Megala. 2

Veritas eſt,& vera concluſio, quòd 3

Digitized by Google

merces vltroneæ poſſunt minoris iuſto pretio emi adhuc extra latitudinem iuſti pretij. nam intra, iam eſſet iuſtum pretium, & cum aliis ſic concludit præfatus Diana *in d. reſol. in fine.*

4 Sed non eſt vera concluſio quòd pro tertia parte, ſeu medietate vileſcant, vt docuerunt relati ſuprà *num.* 1. *&* 2. nam prudentis Confeſſarij, ſeu iudicis exterioris arbitrio id relinquendum eſt, vt penſatis penſandis, nempe penſando qualitatem emptoris, & venditoris, item rei, & circumſtantiam temporis, & valoris currentis, arbitretur quantum poſſint illæ merces vltroneæ vileſcere, poſſunt enim mutatis circunſtantiis prædictis vileſcere magis, aut minus. Itaque hæc eſt arbitraria reſolutio capienda in omnibus rebus, in quibus certa regula dari nequit, vt paſſim aduertit Menochius *de arbitrariis iudicum, per tot.* & Graſſis *deciſ. lib.* 2. *cap.* 112. *num.* 5. *&* 6. licèt ipſe *num* 35. loquendo de mercibus vltroneis non vſus fuit illo arbitrio, ſed tantùm quòd multo vilius emi poſſunt.

QVÆST. CVII.

Vtrùm ſi in re vendita emptor cognoſcat ſecretum theſaurum in agro, ſeu venam pretioſi metalli, vel fontem, aut lapidem pretioſum, poſſit tuta conſcientia currenti pretio rem illam emere, ſeu teneatur venditorem admonere, & pretium augere, & opinio Molinæ, Leßij, Rebellij, Salas, Dianæ & aliorum confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *Negatiua probatur.*
4 *Vitium rei occultum, item & ſacrum manifeſtandum eſt.*
5 *In vtroque foro proximum defraudare non licet.*
6 *Fundamento contrario reſpondetur.*
7 *De eodem.*
8 *Exemplum iniuſtum non ponderandum.*
9 *In foro interno fraudes probare non licet, & vno pretio duas res, duos vſus & duos valores emere non eſt iuſtum.*

NEGATIVE reſpondiſſe Turrian. refert Dian. *eodem tit. de contract. reſolut.* 79. ex ea ratione, quia emens debet manifeſtare venditori ignoranti valorem rei venditæ, eius quippe ignorantia non aufert pretium quod res habet ſecundùm communem æſtimationem eorum, quorum iudicio in qualibet negotiatione aſſignandum eſt pretium. 1

Poſteà ait quod aduerſus Turrianum ſtant ferè omnes DD. & ita docent Molin & Leſſius, & ratio eſt, quia tota illa res ad eum vſum quo vendi ſolet, non pluris æſtimatur, vnde ex his inferunt quòd qui ſciret in alterius fundo latere theſaurum, vel venam pretioſi metalli, vel fontem deliteſcentem, poſſe illum emere, non maiori pretio, quàm ſecundùm externam ſuperficiem valet, quia licèt pretium ſumatur ex communi æſtimatione, communiter tamen ager ille non æſtimatur ratione theſauri, vel venarum; ergo licitum eſt illi emere pretio currenti. hæc ille. Et addit, & ita contra Armillam, Angelum & alios tenent DD. citati, quibus adde Rebellium & Salas, qui 2

qui etiam ex multis rectè notat quòd ſi in aliqua Regione, res aliqua parui æſtimaretur, poſſe paruo emi, ſicut fecerunt Hiſpani ementes aurum apud Indos, & ſi lapidarius eſſet ignota virtus alicuius lapidis pretioſi, qui ſcit illius valorem, poteſt illum communi pretio emere.

3 Sed nihilominus ſtandum eſt Turriani, Angeli, & Armillæ ſententiæ, quæ iuſta & vera eſt, tenetur enim emptor venditorem admonere de valore rei ſuæ, & ipſum valorem ei manifeſtare, ne decipiatur, nam in venditione non debet emptor venditorem decipere, nec contrà venditor emptorem, textus *in l. 1. §. ſi intelligatur, de ædilit. edicto*, & diximus ſuprà *quæſt. 86. num. 3. & quæſt. 94. num. 4.* nec minus venditoris ignorantia pretium commune tollit, vt ſuprà *num. 1.*

4 Et ſicut vitium occultum rei tenetur venditor manifeſtare, vt *in d. §. ſi intelligatur*, ſic è conuerſo lucrum occultum emptori notum venditori manifeſtandum eſt, nam contrariorum eadem eſt ratio & diſciplina, de quo Euerardus *loco* 19.

5 Et hæc ſententia in foro adhuc fori procedit, vnde multò melius in foro conſcientiæ admittenda eſt, in quo ex præcepto naturali non licet in aliquo proximum defraudare, ſeu lædere, vt ſuprà *quæſt. 86. num. 11.* vbi *num. 13.* diximus quòd fraus propria nemini debet patrocinari, ex *cap. ſedes, de reſcript.* ſi enim emptor licitè poſſet valorem illum occultare, nec domino manifeſtare, vt ipſum fraudulenter deciperet, vtique ex fraude ſi ea commodum reportaret, & fraus propria ipſi patrocinaretur, quæ regula in vtroque foro vera & tenenda eſt.

6 Conſtabit ampliùs de veritate huius ſententiæ, ſi ratio & fundamentum contrariæ examinetur, & illud eſt, nempe quòd tota illa res non pluris æſtimatur, quàm ad eum vſum, quo vendi ſolet; ergo quamuis in illa re lateat aliquid æſtimabile, quod non pertinet ad illum vſum, ex ipſius vſus valore res tantùm æſtimanda eſt. Volo ego aptiùs componere argumentum illud, vt ipſum conteram, & contritio ſit diſtinguendo antecedens, vt ſecundùm externam ſuperficiem verum ſit, ſecundùm autem internum ſecretum, & valorem intrinſecum, non ſit verum, quia ſi fuiſſet notum, iam tota illa res, duos vſus haberet, vnus ſuperficialis in cortice, alter in vſu rei intrinſecæ, & ſic ex illis duobus vſibus, manifeſtum eſt, rem illam plus valere, & æſtimari, quàm res ſolùm vnum vſum continens & miniſtrans. vnde patet conſequentiam illam falſam eſſe. nam ſi in illa re lateat aliquid æſtimabile, etiamſi non pertineat ad vſum communem ſuperficialem, multò pluris æſtimabitur iuxta valorem rei latentis, cùm res illa duos vſus, & duos valores contineat, & ſic æſtimanda eſt dupliciter, vno modo ratione communis æſtimationis in ſuperficie ex illo vſu ſuperficiali, alio modo ratione rei pretioſæ metalli, venæ, ſeu lapidis occulti.

7 Vnde patet DD. illos à Diana relatos ſuprà *n. 2.* docentes, quòd ſi in aliqua Regione res aliqua parui æſtimaretur, poſſe paruo emi, non rectum & verum docuiſſe in terminis huius caſus, in quibus æſtimatio communis ſuperficialis non tollit valorem occultum rei, nec tollere poteſt, cùm ſint diuerſi valores, & diuerſi vſus, & ſic de vno ad alterum non eſt arguendum, ex *l. Papinianus, de minoribus*, poteſt, inquam, verum eſſe illud dictum, & eſt, quando res aliqua parui æſtimata, non haberet valorem ſecretum, tunc recte currit, poſſe paruo emi.

8 Nec exemplum Hiſpanorum apud

Digitized by Google

Indos ab illis DD. allatum, afferendum erat; ſi enim Hiſpani aurum apud Indos parui emerunt, & illos de valore ab ipſis incognitò non admonuerunt, iniuſtè, & cupidis manibus Indos deceperunt; vt ſuprà *num.* 3. & exemplum priuatorum inſuper iniuſtum, in iure non ponderatur. nam exemplis non eſt iudicandum; eo maximò priuatis & iniuſtis, vt ſuprà *q.* 91. *num.* 12. & multas alias violentias Hiſpani apud Indos fecerunt, cum quibus illæ auri emptiones ponderatæ pro nihilo reputabuntur. Non ergo qui ſcit valorem, & virtutem occultam lapidis, poteſt illum communi pretio emere, vt concludit ſententia contraria ſuprà *n.* 2. quia talis ſciens, niſi ſcientiam ſuam venditori ignoranti manifeſtauerit, & ipſum defraudauerit, culpæ reus erit, quia decepit illum, & quia rem multò pluris æſtimandam propter valorem occultum paruo emere auſus fuit, cùm ignorantia venditoris, ille occultus valor minimè amittatur, ſeu confundatur, nec rem minus æſtimabilem efficiat, vt ſuprà *num.* 1. *&* 3.

9 Itaque in illis exemplis poſitis ſuprà *num.* 2. reprobanda eſt illorum DD. ſententia tanquam falſa in foro externo, & in interno, multò euidentiùs ſiniſtra, cùm in eo velit fraudes, & deceptiones occultare, & probare, vt diximus ſuprà *q.* 92. *num.* 15. & licèt pretium ſumatur ex communi æſtimatione, communiter tamen res, ſeu ager ille non æſtimatur ratione Theſauri, vel venatum, intellige, ab illo, qui theſaurum ignorat. nam ſi ſciret, vtique ager ille pluris fuiſſet æſtimatus; quomodo ergo æſtimare poterit ignorans rem æſtimabilem? & ſic accipiendum eſt quod contrarij DD. dicunt ſuprà *n.* 2. vbi ex illa communi æſtimatione ſuperficiali, inferunt licitum eſſe emptori ſcienti theſaurum lapidem pretioſum, ſeu venam emere pretio currenti, quoniam hæc conſequentia falſa eſt, vt ſuprà diximus *n.* 6. & non eſt licitum emptori pretio currenti emere rem, quæ currentem, & ſimul alium occultum valorem habet, eſſet enim vno pretio duas res, duos vſus, & duos valores emere, quod non eſt iuſtum, nec in iure verum, eo maximè venditore ignorante, & decepto, quod etiam ex alio capite iniuſtum eſſe patet ſuprà *n.* 5.

QVÆST. CVIII.

An ſit peccatum ſimoniæ dare aliquid Titio, vt Caium adſcribere faciat inter Equites D. Iacobi Calatrauæ, Alcantaræ, &c. & ſententiæ Villalobos, Dianæ, Suarez, & Aragon. impugnantur. vtilis in vtroque foro quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Azoris opinio refertur.*
2 *Et Dianæ.*
3 *Pro habitu Religionis militaris nihil dari poteſt à parte antè.*
4 *Equites militares non ſunt propriè Religioſi.*
5 *Sed impropriè, & aliquid annexum habent rei ſpirituali, & ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.*
6 *Pro patronatu nihil dari poteſt.*
7 *Plus exprimitur facto, quam verbo.*
8 *Equites militares ſunt verè Religioſi, & non poſſunt collectari, & gaudent priuilegio fori, & Canonis, & pro talium habitu dari, aut recipi nequis.*

9 *Poſt*

9 *Poſt habitum ſuſceptum dari poteſt.*
10 *Dictum Dianæ, & Villalobos refertur.*
11 *Et impugnatur.*
12 *Ordines militares habent quid annexum Religioni.*
13 *Reſponſio Dianæ, Aragon. & aliorum refertur.*
14 *Et confutatur, & Canonicus quando ſimoniam committat.*
15 *Qui confeſſiones audit, quando ſimoniam committat.*
16 *Item & collator beneficij.*
17 *Comprobari poteſt aliis exemplis.*
18 *Dictum de commendis militaribus vendendis impugnatur.*
19 *De eadem impugnatione.*
20 *De eadem.*

1 DE hac quæſtione agit Diana *de dubiis regular. reſol. 67.* & eſſe ſimoniam tenuit Azor. *ibi* relatus, quia Caius emere videtur à Titio aditum ad Religionē, pro quo nec dari, nec recipi quidquam, poteſt *in Extrauag. 1. de ſimonia,* nec pro pretio emendi habitum illorum Ordinum, *cap. quoniam, cap. non ſatis, de ſimon.*

2 Attamen Diana intelligit opinionem Azorij, quando pretium daretur pro habitu, ſecus ſi gratis & liberaliter, vel in remunerationem laborum, & quod ad impetrandam receptionem in aliqua Religione poteſt quis gratis & ſponte præbere munera ſuperioribus, vel aliis, vt explicauit *tract. 2. miſcell. reſol. 39.*

3 Sed aduerto contenta *in d. reſol. 39.* impugnata manere ſuprà *quæſt. 74.* & ſic *ibi,* dicta applicando ad caſum propoſitum, dico quòd à parte ante nihil dari poteſt pro ingreſſu, ſeu adſcriptione in Religionibus militaribus, quia quidquid datur ab eo, qui habitum petit, pro illo, & pro aditu ad Religionem datur, & ſic eſt ſimoniæ peccatum, ex illis iuribus *in cap. quoniam, & cap. non ſatis, de ſimonia,* cum aliis congeſtis à Franc. Leone *Theſauro fori Eccleſ. p. 3. cap. 2. num. 9. & 10.*

Et licèt verius, & probabilius ſit illos Ordines non eſſe verè Religiones, & Equites militares non eſſe propriè Religioſos, Nicol. Garcia *de benef. 1. p. cap. 4. à num. 16. vſque ad 21.* & conſtat ex relatis à Diana *d. reſol. 64. §. adde etiam,* & ex Flores de Mena *lib. 2. var. cap. 21. num. 205.* 4

Negari tamen non poteſt, quin impropriè ſint Religiones, & Religioſi, & habeant aliquid annexum rei ſpirituali nam profeſſionem, & aliqua vota faciunt, & Conuentus habent, vbi ad illam faciendam accedunt, habent etiam plura ſtatuta ſpiritualia, & ad minus ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, vt cum multis probat Mena *d. cap. 21. n. 205.* Nicol. Garcia *de benefic. 1. p. c. 4. num. 11. & 13. & 21.* 5

Vnde ſi pro patronatu, qui eſt quid annexum rei ſpirituali, nihil dari poteſt abſque labe ſimoniæ, *cap. veniens el 1. de teſt. cap. quanto, de iudic. cap. præterea, de iurepatr.* Graſſis *deciſ. lib. 2. cap. 96. n. 6.* Nihil etiam dari poterit pro acquirendo ingreſſu, & habitu illorum Ordinum, quia ille ingreſſus, ille habitus eſt quid annexum rei ſpirituali, vnde à parte antè quidquid datur à volente habitum Religionis, ſimoniacè datur, licèt ſi reus verborum ſit quòd datur gratis, & ſponte, non enim daretur, niſi illud obiectum adeſſet, & ita pro illo datur. 6

Magis autem ad factum attendendum eſt, quam ad verbum, quia facta loquuntur, & plus exprimitur facto, quàm verbo, vt cum aliis docuimus ſuprà *q. 53. num. 5.* 7

Præterquam quòd tales Equites eſſe verè Religioſos, cum aliis probauit idem 8

idem Diana *de dubiis regul. tract. 2. reſol. 30.* & ſic multò minus pro talium habitu acquirendo quidquam dari, aut recipi poterit, & *tract. 1. p. 3. de immun. Eccleſ. reſol. 61.* notat, dictos Equites gaudere exemptione gabellarum, quia profitentur Religionem approbatam à SS. PP. *& p. 1. eod. tract. de immunit. Eccleſ. reſol. 72.* cum multis tenet tales Equites eſſe vere Religioſos, & gaudere priuilegio fori, & Canonis, & *eod. tract. & p. 1. reſol. 49.* idem docet, & addit quòd prædicti Equites tanquam veri Religioſi non poſſunt collectari, & de paupertate religioſa, *reſol. 23.*

9 Secus autem, ſi poſt factum aliquid detur, & poſt habitum ſuſceptum, ſeu beneficium collatum; tunc enim eſt vera, & ſpontanea gratia, vt *in d. q. 53. n. 8. & q. 73. num. 5.*

10 Addit Diana *d. reſol. 64.* quòd habere habitum dictorum Ordinum ſecundùm communem hominum æſtimationem eſt quid honorificentiſſimum, & ſic ille honor pretio æſtimabilis emi poteſt, & affert verba quædam Villalobos *in ſumma tom. 2. tract. 37. diffic. 14. num. 5.* ibi, *El que compra el habito no quiere comprar la Religion que antes le peſſa con los votos que eſtan per accidens coniunctos al habito, y el no querria ſi no la honrra, y renta que es aqui lo principal, y lo demas es acceſſorio.* Igitur nullo pacto committitur in tali caſu ſimonia. Hæc Diana.

11 Sed hæc doctrina falſa eſt; licèt enim ille habitus honorabilis ſit, attamen rei ſpirituali, hoc eſt, Religioni, & Ordini annexus eſt, & ſic propter annexionem ſeparari nequit à ſpiritualitate, & propter illam emi, aut vendi non poteſt, vt ſuprà *num. 5.* Nec curandum eſt quòd qui poſtulet habitum, ſolum honorem & redditus poſtulet, & velit, vt ille Villalobos voluit, non enim hæc conſideratio tollit quod habitum Ordinis, & Religionis intendat, & rem ſpiritualitati annexam, quæ peccatum ſimoniæ operatur, & efficit, quidquid ille de honore, & diuitiis gaudeat.

Quòd autem illi Ordines habeant 12
quid annexum Religioni, & ſpiritualitati, tradit Suarez *de relig. tom. 1. lib. 4. cap. 27. num. 6.* & de per ſe conſtat, & patet ſuprà *num. 5.*

Sed reſpondet Diana *d. reſol. 64. in* 13
fine, cum Aragonio quòd quamuis ordinentur huiuſmodi Religiones vltimatè ad diuinum cultum, proprius tamen eorum finis eſt quid temporale, ſcilicet militia; ſed cùm non vltimi, ſed proximi finis ſit habenda ratio, non erit ſimonia dare aliquid, vt quis in his Ordinibus adſcribatur, & ideò Villalobos, Suarez, & Aragon. & alij penes ipſos docent non eſſe ſimoniam ſi Rex vendat *las encomiendas* ſupradictorum Ordinum.

Verùm hæ ſententiæ, non veræ mihi 14
videntur; cur ergo finis vltimi non eſt habenda ratio, ſed proximi? nam imò in materia ſimoniæ ratio habenda eſt intentionis principalis, & finis vltimi & ideo ſi Canonicus ſeruiat, & interſit in choro, cum principali intentione lucri temporalis, & ſecundaria ſeruitij Eccleſiæ ſimoniam committere, docent Abb. Cardinalis, & Syluеſter congeſti à Iacobo de Graff. *lib. 2. cap. 96. n. 38.* & quòd tales peccant, docet Nauarr. *in manuali de bona & mala orat. cap. 6. num. 15. & de ſimonia cap. 23. num. 101.* Angel. *in ſumma ſimonia 3. n. 12.*

Et qui confeſſiones audit propter 15
pretium, in quo ponit vltimum finem, etiam ſimoniam committit, gloſſ. *in cap. ad aures, de ſimon.* Graffis *deciſ. d. lib. 2. & cap. 96. num. 35.*

Et collator beneficij qui intentione 16
principali beneficium famulo confert, vt ſeruitium illi debitum ſoluat, etiam eodem peccato ſimoniæ irretitus manet,

net, ex eodem Graffio *d. lib.2. cap.97. num.75.*

17 Et pluribus aliis exemplis hoc comprobari poteſt, in quibus non proximi, ſed finis vltimi ratio habetur, & ſumitur ad cognoſcendam, & iudicandam ſimoniam, & ita dicere contrarium non video quo pacto dicatur, nec ad probandum illud quidquam affertur, ſeu allegatur per Dianam.

18 Rurſus nec illud dictum de commendis militaribus vendendis iuſtum eſſe cenſeo, nec verum; ſi enim fundatur in illa doctrina quòd non ſit habenda ratio vltimi finis, prout fundatur, & deducitur per Dianam, & alios, deſtructum manet, deſtructa illa doctrina. Deinde deſtruitur etiam, nam illæ commendæ ſapiunt ſpiritualitatem, & annexæ ſunt Ordini, Religioni, & ſpiritualitati, & ſic ſi emantur, aut vendantur, ſimonia committitur, vt dictum fuit ſuprà *n.5. 11. & 12.*

19 Vlteriùs tale documentum nociuum eſt, & pernicioſum Reipublicæ, nihil aliud velint Reges, quàm ſcriptum illud inueniri, vt plures commendarum venditiones exequantur, in quibus ſicut ineſt malum exemplum, ſic ineſt in illo dicto, & perturbatur ordo iuſtitiæ diſtributiuæ, propter ambitionis, & cupiditatis vitium, vnde etiamſi illud dictum probabile magis eſſet, quàm nunc apparet, non erat propter malum exemplum, & Ordinis perturbationem ſcribendum, nec conſulendum, ſed diſcretè tacendum, & occultandum, non enim omnia quæ licent expediunt, vt Apoſtolus docet.

20 Et quòd pro commenda dari pecunia non poſſit, probatur ex ſtabilimento Ordinis D. Iacobi, vt per Nicol. Garciã *1. p. cap.4. num.7.* ſequutum Azoris ſententiam contra Rodriguez, & Ledeſmam; igitur ſic iudicandum eſt, & conſulendum, quidquid præcitati Doctores contrarium ſcripſerint.

QVÆST. CIX.

An Religioſus, qui ex licentia Superioris liberè de aliquibus pecuniis poſſit diſpenſare, ſi illas inſumat in ludis illicitis, vel cum meretricibus, peccet contra votum paupertatis, & accipientes teneantur ad reſtitutionem, & reſolutio Dianæ; Ioan. Salas, Villalobos, Rodriguez, & Rebellij impugnatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua ſententia refertur, & negatiua.*

2 *In ſuperiore peccatum non præſumendum.*

3 *In Eccleſia non eſt data poteſtas ad deſtructionem, & concluſio quæſtionis.*

4 *Verba Villalobos referuntur.*

5 *Cuius ſententia confutatur ſimul, & Rodrig. & Rebell. & quomodo filius in bonis habeat.*

6 *Filius de bonis patris nihil ludere valet, ſicut nec Religioſus, & ipſis reſtitui nequit.*

7 *Non ſequitur, non debeo rem in meliori ſtatu reponere; ergo non debeo vero domino reſtituere.*

8 *Defectus ſummarum modernorum, qualis ſit.*

1 AFFIRMATIVAM ſententiam eſſe communiorem, & probabiliorem, ſed quòd negatiua eſt etiam probabilis, tenet Diana *de dubiis Regul. reſol.*98. vt cum aliis docet Ioan. Salas *tract. de ludo, dub.*21.*num.*4. licèt contra illum inſurgat Sanctarell. *ibi* relatus.

2 Circa quam quæſtionem in ſua ſpecie, & reſolutione aduerto quòd quærit de pecuniis liberè à Religioſo diſpenſandis, ſed quomodo accipienda ſit illa libertas, videamus, & an ſit abſoluta, vel coarctata? & clarum eſt ſuperiorem non intendere dare libertatem abſolutam ad bonum, ſeu ad malum, hoc enim eſſet peccatum in ſuperiore, quod non eſt ſuſpicandum, text. *in l. meritò, ff. pro ſocio.*

3 Item etiamſi ſuperior dare intenderet illam abſolutam libertatem ad bonum, ſiue ad malum (quod nunquam continget) nihilominus nulla fuiſſet talis conceſſio, cùm in Eccleſia non ſit data poteſtas ad deſtructionem, ſed tantùm ad ædificationem, ex Paulo Apoſt. 1. *ad Corinth. c.*13. Igitur libertas illa tantùm ad bonum accipienda erit; ergo non ad malum, etſi in illo pecuniæ cõſumantur per Religioſum in ludis illicitis, vel meretricibus. Igitur ſua authoritate conſumuntur, & ex ſuo abuſu ſine aliqua licentia ſuperioris. ergo intrat peccatum proprietatis, cùm ex illo proprio abuſu talis Religionis proprietarius appareat.

4 Quærit deinde idem Diana ſtando in prima opinione à nobis probata, & comprobata, cui reſtituenda ſit illa pecunia, Religioſo, vel Monaſterio, & adducit quædam verba Villalobos *in ſumm. tom.*2. *tr.*28. *diff.*5. *num.*11. ibi, *Lo que vno gana al hijo que eſta en poder de ſu Padre, o al Religioſo, o a otro que no podia jugar, baſta que lo reſtituya a ellos aunque no ſean verdaderos ſeñores dello, la raçon es, porque no eſta obligado de juſticia a poner la coſa ganada en mexor eſtado del que tenia, aunque alguna vez, ſeria pecado contra charidad, y es quaado aciendo eſta reſtitucion a ellos, toman ocaſion para jugar otra vez.* Hæc ille, qui citat Rodriguez, & Rebellium.

Sed ſicut illa prima ſententia non 5 eſt vera, vt patet ſuprà *n.* 2. ita & hæc Villalobos, & probatur ex eiſdem verbis. nam dicunt filium, ſeu Religioſum non eſſe veros dominos rei in ludo perditæ, & verum dicunt. nam filius, qui eſt in poteſtate patris, nihil habet in bonis eius, niſi in aduentitiis proprietatem, remanente vſufructu penes patrem, ex *l. fin. C. de bonis quæ liberis.* Anton. Gomez *in l.*48. *Tauri. num.*1. & excluſis caſtrenſibus, & quaſi caſtrenſibus, quæ ſunt filij propria quoad proprietatem, & vſumfructum, & de illis teſtari, & diſponere valet. Spinus *in ſpeculo teſtam. gl.*1. *rubricæ* 4 *p. n.*11. Gomezius *in l.*29. *Tauri, num.* 10.

Et ſic filius de bonis patris nihil ludere valet, ſicut nec Religioſus, qui nihil proprium poſſidet, aut tenet, nec adhuc in deſtructionem, & in malos vſus conſentire poteſt Prælatus eius, vt ſuprà *num.*2. *&* 3. Cùm ergo filius, aut Religioſus veri domini non ſint rei perditæ in ludo, & tu Villalobos hoc fatearis, cur ais ipſis ſufficere ſi res perdita reſtituatur? in hoc fateris illos eſſe dominos, non enim reſtitutio, niſi vero domino, facienda eſt, alioquin nulla eſt, vt ſuprà *q.*80. *num.*3. *& q.*76. *num* 4. *& q.*73 *num.*2. *&* 3. Si ergo reſtitutio vero domino facienda eſt; ergo non eſt facienda filio, aut Religioſo, qui per ſe non ſunt veri domini. 6

Nec illa ratio bona eſt, nempe, *Porque no eſta obligado de juſticia a poner la coſa ganada en mexor eſtado del que tenia.* nam iuſtitia, hoc eſt, regula reſtitutionis, 7

tutionis,ad nihil aliud obligat, quàm ad vero domino reſtituendum.hoc impleatur, licèt res in meliori ſtatu non reponatur,non enim ſequitur.non debeo rem in meliori ſtatu reponere;ergo vero domino non debeo reſtituere; quid namque commune habet illud antecedens cum illo conſequenti? ſi ergo nihil habent commune, & ſunt diuerſa illa duo; ergo de vno ad alterum arguendum non eſt, vt toties dictum extat; cur ergo illa duo coniunxit Villalobos, & de vno ad alterum argumentatus fuit?ſi enim Iuriſperitus fuiſſet, magis iuridicè loquutus fuiſſet.

8 Sed hic eſt defectus ſummarum aliquorum modernorum,quòd ferè nullus eſt in iure verſatus, & in rebus moralibus, quæ ab illo iure dependent, minus iuridicè,& ſolidè pedes ponunt, & ſummas tot ac tantas componunt,vt ſummam ac numerum, quaſi non habeant, & ſine lege loqui non erubeſcunt,nec ſine Doctoribus noſtris,contenti tantùm cum allegatione ſimilium modernorum. ergo vnus Summiſta, in arguendi methodo defeciſſe,ab vno Iuriſperito inuentus eſt;cùm in illis arguendi defectus communiter imponantur, & nedum vnum Summiſtam, ſed & aliis in eundem incidiſſe lapſum, in hoc opuſculo multoties oſtenditur, vt ſuprà *quæſt.*104.*num.*8.*&* 9.*&* *q.*96. *num.*6.*&* *quæſt.*95.*num.*13. *&* *quæſt.*94. *num.*5.*&* *quæſt.*93.*num.*5.*&* 6. *&* *q.*92. *num.*10.*&* *quæſt.*82.*num.*8.*&* *q.*81. *num.*8. *&* *quæſt.*79. *à num.*10. *&* *q.* 75. *num.* 8 *&* *q.*111. *n.*16.*&* *q.*117.*n.*5.9.*&* 11. *&* *q.*122. *à n.*7.*&* 10. *&* *q.*118.*n.*3. *&* 5.

QVÆST. CX.

An Epiſcopus virtute Concilij Trid. ſeſſ. 25. cap. 14. *poſſit carcerare Regularem notoriè delinquentem, & contra illum proceſſum formare, vt poſtea remittat ſuo Superiori, vt illum puniat, & opinio Dianæ, Rodriguez, & Villalobos improbatur. vtilis in praxi quæſtio.*

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Et contraria Piaſecij.*
3 *Et alia Rodriguez.*
4 *Qualitas notorietatis neceſſaria.*
5 *Epiſcopus inſtet Superiorem Religioſi.*
6 *Quando Epiſcopus maneat iudex.*
7 *Qualitas quæ requiritur ad actum, de illa primò conſtare debet.*
8 *Et concludenter probari.*
9 *De eadem qualitate probanda.*
10 *De eadem.*
11 *Praxis ſumenda.*
12 *De eadem praxi.*
13 *De eadem.*
14 *De eadem.*
15 *De eadem.*

NEGATIVE reſpondet Diana cum Villalobos *in ſumm tom.* 2.*tract.*35.*diffic.*5. *num.* 5. vbi ſic ait, *Eſtan ſujetos los Religioſos a los Obiſpos, quanto a la correccion del Religioſo que mora en Conuento, y comete delito eſcandaloſo fuera, del qual dice el Concilio*, Regularis non ſubditus 1

Epiſcopo qui intra clauſtra Monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat; ſin minus à ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniatur, *y noteſe la palabra notorie que ſi no lo es no podra el Obiſpo entrometerſe enello, y aunque lo ſea no le ha de poner el Obiſpo en ſu carcel ſino remitirle luego al ſuperior aunque no haga inſtancia en ello, como declararon los Cardenales, mas ſi ſe timieſſe fuga del Religioſo puede el Ordinario prenderle y remitirle luego a ſu Prelado.* hæc Villalobos.

2 Addit Diana, verùm Piaſecius *in praxi Epiſc. part. 2. cap. 3. num. 43.* tenet poſſe Regularem in tali caſu deduci ad carcerem Epiſcopi, & ſumpta informatione ſuper delicto, dummodo ſine mora ſumatur, remitti cum copia proceſſus ad ſuum ſuperiorem puniendum, cum præfinitione termini ad puniendum, & hanc opinionem tenet etiam Naldus, Barboſa, & Portel à Diana allegati.

3 Qui refert Rodriguez *in compend. qq. regul. reſol. 62. num. 8.* ſolidè probantem non poſſe Epiſcopum formare proceſſum contra dictum Religioſum, & contrariis reſpondet, & tenet Diana ſufficere ſi Epiſcopus certiorem faciat Prælatum Religioſi per ſuas litteras de delicto ipſius, & quòd non eſt neceſſarius proceſſus iuridicus ab Epiſcopo formatus, qui ipſo iure nullus eſt ex defectu iuriſdictionis.

4 Circa quod aduertendum duximus,

Primò c[illegible]ſariam qualitatem notorietatis, vt intret Epiſcopo cognitio contra Religioſum extra clauſtra delinquentem, & quòd de illa notorietate & ſcandalo conſtet, vtrumque enim poſtulat Concilium *ibi*, ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit.

Secundò requiritur quòd Epiſcopus inſtet ſuperiorem Religioſi, & ei aſſignet terminum ad puniendum qui ſuperior Epiſcopum certiorem faciet de punitione. 5

Tertiò his factis ſi Epiſcopo lapſo termino à ſe aſſignato non conſtiterit de punitione, ipſe manet iudex integer Religioſi, ex illo verb. *Concilij*, ibi, *& delinquens ab Epiſcopo puniatur*, itaque tunc proceſſus formandus eſt, in cuius capite conſuendæ ſunt illæ diligentiæ in ſuo originali, vel in copia, ex quibus conſtet de notorietate delicti, & de ſcandalo, & de inſtantia Epiſcopi facta Prælato, & de aſſignatione termini ad puniendum, & quòd ille elapſus fuit, & Epiſcopo non conſtitit de punitione, hæc omnia in capite proceſſus actuanda ſunt, & formanda, vt poſtea integra iuriſdictio contra illum Religioſum Epiſcopo competat, nam illa omnia ſunt præparatoria, & ita à parte antè ſunt verificanda. 6

Nam quando aliqua qualitas requiritur ad actum, de illa primò conſtare debet, & probanda eſt qualitas iuriſdictionis à principio, ſi negetur. Felinus *in cap. ſi Clericus, num. 2. verſ. Limita ſecundò, de for. compet.* Alex. *conſ. 1. num. 8. lib. 5.* Tiraq. 2. *tract. de retract. lignag. § 8. gloſſ. 5. num. 19.* Vant. *de nullit. tit. ex defect. iuriſd. num. 53. verſ. etſi à principio.* Ant. Gomez *var. 3. tom. cap. 1. n. 44. & cap. 9. num. 1.* Gutierr. *pract. lib. 3. quæſt. 1. num. 4.* Riccius *praxi aurea reſol. 38. num. 1.* vbi cum aliis probat ſufficere ſummariam probationem, vt de illa qualitate conſtet ad fundandam iuriſdictionem. 7

Quia qualitas tribuens iuriſdictionem, non præſumptiuè & per indicia, ſed concludenter probari debet. *l. 2. §.* 8

ſed

ſed ſi dubitetur, ff. de iudic. Paris de Put. *de ſyndic. in verb. iudex, cap. 2. num. 13. ver. iudic. ſemper debet conſtare.* Benintend. *deciſ. 18. num. 3.* Andr. Gail *de pace publ. cap. 13. num. 13. & ſeq. lib. 1.* idem Riccius *d. reſol. 38. num. 2.*

9 Qui *in praxi fori praxis Regular. deciſ. 650.* proponit in terminis, dubitationem præſentem de qualitate probanda per Epiſcopum quòd Regularis extra clauſtra notoriè & ſcandaloſè deliquerit, vt Epiſcopus obtineat in illum iuriſdictionem virtute Concilij, & *num. 1. & 2.* multos DD. congerit probantes de illa qualitate conſtare debere Epiſcopo ſaltim ſummariè, & *num. 3.* alteram eſſe opinionem recenſet quòd ſufficiat illam qualitatem narrare, & allegare, & nihil reſoluit.

10 Sed vera eſt illa doctrina ſuperiùs tradita, & prima illa opinio, ſcilicet debere conſtare de illa qualitate ſaltim ſummariè, cùm ipſa qualitas non præſumptiuè, aut narratiuè probari debeat, ſed concludenter, vt ſuprà *num. 7.*

11 Vnde ad propoſitum Epiſcopus, ſeu Vicarius eius, aut Viſitator quoties de illa notorietate & ſcandalo notitiam habuerint, ſtatim ſummariam informationem recipere debent, & proceſſum ſummarium, qui nec ipſo iure, nec per ſententiam nullus erit, vt Diana aſſeruit *num. 3.* & quidquid Rodriguez ab ipſo relatus contradicat, non enim ſufficit quòd certiorem faciat Epiſcopus Prælatum delinquentis per ſuas litteras. nam ipſæ non iudiciales, ſed extraiudiciales ſunt, & non remanent penes Epiſcopum, Vicarium, aut Viſitatorem, vnde poſtea ipſe fundare nequiuit ſuam iuriſdictionem, ad quam fundandam non præſumptiua, aut narratiua, vel extraiudicialis requiritur probatio, ſed iudicialis, & concludens, ſcilicet ſummaria.

Quæ facta ſtatim ſi capi poteſt, capturandus eſt Religioſus & perſonaliter cum proceſſu ſummario ſuo Prælato remittendus, vt eum puniat, & in prouiſione vulgò *auto de remiſſion.* ibi, ſuperior inſtandus eſt per iudicem Eccleſiaſticum ad puniendum, & aſſignandus eſt terminus competens, quo elapſo proteſtetur iudex in eadem prouiſione, vulgo *auto*, quod ſi non conſtiterit eidem extra terminum de punitione, reſeruare ſibi intendit eandem ad puniendum. 12

Vnde ſi reſeruare intendit illam punitionem, reſeruet etiam iudex Eccleſiaſticus copiam actorum, & ſummariæ informationis, vt poſtea cum illa poſſit procedere, & punire, ne aliàs neceſſariò ſit iterum proceſſum compilare de nouo cum diligentiis nouis, quod fortaſſis difficile reputabitur. 13

Sed non hæc omnia punctatim obſeruantur in praxi à iudicibus Eccleſiaſticis, cùm enim tales cauſæ ipſis infructuoſæ ſint, & inutiles, parum curant de illis qualitatibus, iam memor ſum compilaſſe proceſſum ſemel contra vnum Religioſum ſcandalum incontinentiæ cauſantem in quodam loco, ad quem acceſſi inter viſitandum, & proceſſum remiſi ſuperiori ſuo, vt ipſum vocaret, & puniret, nec curaui de termino, aut reſeruatione punitionis, nec illum capturaui, non enim erat illi carcer Epiſcopalis. 14

Verùm in ea repoſui alium Religioſum delinquentem extra clauſtra, ſed cauſa poſtea non fuit remiſſa ſuo Superiori, ſed eum relaxaui quibuſdam repabulis, quæ ſe obtulerunt, & ita practicandum eſt, & Religioſus delinquens extra clauſtra, ſi ibi adeſt carcer Epiſcopalis, in ea reponendus eſt, & poſtea remittendus cum proceſſu ad ſuum Superiorem, vt ſuprà diximus *à num. 11. & ſeqq.* & videtur hæc pra- 15

Digitized by Google

xis iuxta ea, quæ docuit Piaſecius ſuprà *num.* 2. quidquid contrarium dicat Villalobos; ſed, vt dixi, hæc omnia multò ſubiacent arbitrio iudicis Eccleſiaſtici, & circumſtantiæ loci, & temporis, & perſonæ, & ita iudex iuxta ea quæ ſe offerant in talibus cauſis arbitretur.

QVÆST. CXI.

An teſtes ratione falſi teſtimonij non teneantur aliquando ad reſtitutionem, & reſolutiones Dianæ, Pitighiani, Caiet. Petri Nauarræ, & aliorum confutantur.

SVMMARIVM.

1 *Reſolutiones Dianæ, Pitighiani, & aliorum referuntur.*
2 *Et impugnantur.*
3 *De eodem.*
4 *Rationes contrariæ examinantur.*
5 *De eodem.*
6 *De eodem.*
7 *De eodem.*
8 *Factum Dianæ confutatur.*
9 *Notabile Pitighiani, & Dianæ refertur.*
10 *Et impugnatur.*
11 *Obligatio reſtitutionis à peccato non ſemper dependet.*
12 *Qui opificem vulnerauit ad quid teneatur.*
13 *Non ſolùm affectus, ſed effectus conſiderandus eſt ad obligationem reſtitutionis.*
14 *Regula generalis qualis ſit circa iniuriam alteri inferentem.*
15 *Verbalis iniuria an obliget ad reſtitutionem, item & realis.*
16 *Concluſio quæſtionis.*

RESPONDET affirmatiuè Diana *tract.* 5. *miſcell. reſol.* 105. & ideò ſi reus erat per alios teſtes conuictus, tunc teſtimonium accedens nihil efficit, eo quòd pœna propter illud non eſt addita, nec iudex firmior redditus eſt ad eam irrogandam, quia etſi iniuriam ei facias, non tamen eſt cauſa efficax damni, quod ex prioribus teſtimoniis iam cenſetur illatum, & ita docet Pitighianus *in pract. crim. can. de teſtibus, cap.* 6. *fol.* 193. & alij, vnde ego in facti contingentia multoties ex hac doctrina liberaui pœnitentes ab onere reſtitutionis quod aduerſantur Confeſſarij. Nota etiam cum Pitighiano *vbi ſuprà.* Caiet. 2. 2. *q.* 70 *art.* 4. Petro Nauarra *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 253. & aliis, quòd qui falſum teſtimonium dixit ex ignorantia, vel inaduertentia non damnabili, vel ex obliuione ſaltem non mortifera, ratione cuius contingit, aliquem damnari, non tenetur ad reſtitutionem, quia nec ratione rei acceptæ (cùm inde nihil habent) neque ratione iniuſtitiæ damnificationis, non enim peccauit ſaltem mortaliter, vt ſuppono, & probabiliter docet Leſſius *lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 6. cum aliis, non teneri ad reſtitutionem ex damno illato, qui non peccauit mortiferè. ergo, &c. Hæc Diana. 1

Cuius reſolutio vera non eſt, ſed contraria, nempe quòd etiamſi reus eſſet per alios teſtes conuictus, teſtis falſus, qui acceſſit ad illum condemnandum, teneatur in vtroque foro ad reſtitutionem, ex ea ratione, quia talis falſus teſtis cooperatur cum aliis falſis, & omnes tenentur in ſolidum; ſicut ſi in Capitulo tractetur aliquid in damnum alicuius, & omnes, qui ſunt in Capitulo, ſuffragia præſtant in illo damno, 2

damno, vnuſquiſque eorum tenetur, & tamen ille, qui poſteriori loco ſuffragium præſtat, nihil efficit. nam etiáſi non præſtaret illud damnum, à cæteris fuiſſet illatum, & nihilominus talis vltimus tenetur, quia etſi non fuit in cauſa, ſine qua non, ſufficit tamen quòd ſit in cauſa damni, & damno cooperetur, vt ad reſtitutionem teneatur.

3 Sic eſt in teſte falſo, qui vltimo loco falſum teſtificauit. nam etſi iam damnum per cæteros falſos teſtes ſit illatum, & pœna per eorum depoſitiones inferenda, & etiamſi talis teſtis nihil efficiat, hoc eſt, quod ſine illo illa pœna erat infligenda, & non ſit cauſa, ſine qua non, hoc non obſtante fuit in cauſa, & cooperatus fuit cum cæteris falſis teſtibus, & ſic ad reſtitutionem cum illis tenebitur, ſic argumentatur Medina *in Cod. de rebus reſtit. quæſt.7. per totam.* & *q.8. & in d. q. 7. §. tertiò idem apparet, & §. reſponſ.* aliis exemplis hanc doctrinam comprobat.

4 Ex qua examinemus rationes, in quibus Diana, & Pitighianus fundátur, aiunt enim quòd teſtimonium accedens nihil efficit, eo quòd pœna propter illud non eſt addita, ad quod dicimus, teſtimonium accedens, etiamſi non ſit cauſa ſine qua non, & illo reſpectu nihil efficere videatur, alio tamen reſpectu multum efficit, quia illud teſtimonium fuit in cauſa, & ad falſos teſtes acceſſit tanquam ad complices, & coniunctos, & hoc reſpectu multum operatur accedens teſtimonium.

5 Aiunt etiam quòd pœna propter illud non eſt addita, & reſpondemus pœnam & condemnationem propter omnes teſtes eſſe infligendam. nam illud iudicium ex toto proceſſu eſt deducendum, non verò ex parte, quia proceſſus diminutus iudicium non facit, vt eſt notiſſimum, ad tradita per Scacciam *de appellat. q.20. num.8.* & Vantium *de nullit. tit. à quo, & à quibus, num. 21. & de nullit. ex defect. proceſſ. num.14.*

Aiunt inſuper quòd nec iudex firmior redditus eſt ad pœnam irrogandam, & dicimus contrarium eſſe verum. nam quanto magis creſcit teſtium numerus, tanto magis firmior apparet probatio delicti, ex qua firmiori probatione, firmior etiam redditur iudex, ad pœnam delicto imponendam, aliàs non eſſet in iure conſiderabilis teſtium maior, aut minor numerus, quod eſſet abſurdum, & contrà regulas iuris, quas congerit Farinac. *de teſtibus quæſt.62. à num. 309.* Maſcardus *de probat. concluſ.1081. à num.5.* 6

Denique aiunt Pitighianus, & Diana, quia etſi iniuriam ei facias, non tamen eſt cauſa efficax damni quod ex prioribus teſtimoniis iam cenſetur illatum, & reſpondemus quòd vltimus falſus teſtis, licèt non ſit cauſa ſine qua non, eſt tamen cauſa vera damni illati, quia accedit, & coniungitur ad alios falſos teſtes, & cum ipſis cooperatur tanquam correus, & iudex firmior redditur ad pœnam imponendam ex illo maiori numero teſtium, vt diximus, & ſic talis falſus teſtis cauſa efficax fuit, & eſt illati damni, quod licèt ex prioribus teſtimoniis iam erat illatum, & imponendum, firmiùs tamen impoſuit illud iudex cum declaratione alterius falſi teſtis, qui ad cæteros acceſſit tanquam pars ad totum, & ſic ipſe ſicut illi omnes in ſolidum ad reſtitutionem illati damni in vtroque foro tenentur. 7

Manet ergo illa doctrina Pitighiani, & Dianæ tradita ſuprà *num.1.* exinanita, & patet ipſam non eſſe veram, nec tenendam, ſed contrariam, quam fundauimus ſuprà *num.2. & 3.* ſed ait Diana quòd in facti contingentia multoties 8

Digitized by Google

ties liberauit pœnitentes ab onere reſtitutionis, quod auerſantur Confeſſarij; ad quod reſpondeo, ſi Confeſſarij auerſantur liberare, cur ipſe Diana vnus ex illis non fuit auerſatus pœnitentes liberare ex doctrina falſa, & non bene fundata? cur ipſe cum Iuriſperitis practicis, & doctis ſuam liberationem non communicauit? ipſi enim eidem conſulerent condemnationem pro liberatione. nam de iure iuſta eſt in hoc caſu illa condemnatio, ex traditis ſuprà *n. 1. & 3.* & ſic ſi ipſe liberauit, errauit à ſententiando, & liberando, cum bona tamen fide, motus Pitighiani iudicio, quod etiam in hoc fallax fuit, & minus iuri adaptatum.

9 Notauit ex illo Diana, & ex aliis, quòd qui falſum teſtimonium dixit ex ignorantia, vel inaduertentia non damnabili, non teneatur ad reſtitutionem, quia non peccauit mortaliter, non enim ratione rei alienæ acceptæ, neque ratione iniuſtitiæ, ſeu damnificationis.

10 Sed ſimiliter hoc mihi diſplicet, & puto non eſſe veram ſententiam. nam obligatio reſtitutionis non ſemper dependet à peccato mortali, & à culpa, & malitia, imò aliquando obligat illa obligatio ſine peccato graui, ſine culpa, ſine malitia, & adhuc cum ignorantia, vel inaduertentia non damnabili, vel cum obliuione etiam leui.

Primum exemplum ſit in rebus inuentis, in quibus nec peccatum adeſt, malitia, aut culpa, imò veri domini ignorantia, & inaduertentia non damnabilis, & nihilominus tales res inuentæ reſtituendæ ſunt, aut vero domino ſi reperiri poſſit, aut pauperibus, vt communiter præcipitur & practicatur, & latè docet Medina *in ſuo C. de rebus reſtit. §. decima cauſa, per totum.* Iacob. de Graſſis *deciſ. lib. 2. cap. 95. num. 3.*

11 Patet ergo quòd obligatio reſtitutionis à peccato mortali non ſemper dependeat; igitur qui falſum teſtimonium dixit ex ignorantia, vel inaduertentia non damnabili, tenetur ad ſatisfactionem illati damni, quod etiam ſine culpa ſatisfaciendum eſt, & reſtituendum. nam etiamſi non peccauit mortaliter, attamen rem alienam tenet, nempe damnum proximi in honore, aut rebus ſuis, & ita ratione illati damni debet ſatisfacere, & reſtituere, vnde ratione iniuſtitiæ (præter intentionem commiſſæ in illo damno) & damnificationis prædictæ, in honore, aut rebus cum falſo teſtimonio realiter, cauſatæ, obligatus extat talis falſus teſtis ad ſatisfactionem, & reſtitutionem; quare neſcio DD. *num. 9* relati quo pacto doceant, quòd talis falſus teſtis, neque ratione rei alienæ iniuſtitiæ, aut damnificationis reſtituere teneatur.

Secundum exemplum ſit in eo, qui caſualiter, & ſine peccato, & malitia, imò inaduertentia opificem vulnerauit, puta ludendo cum enſibus nigris, amputauit illi membrum artificij ſui, de quo agit idem Diana *tract. 6. miſcell. reſol. 53.* vbi cum aliis condemnat vulnerantem ad reſtitutionem operarum, quibus opifex caruit, (cùm contrarium teneat in teſte falſo ex ignorantia, & ſine culpa, vt ſuprà *num. 1.*) & licèt non diſtinguat inter malitiam, & inaduertentiam, vtroque tamen caſu tenetur vulnerans ad illam reſtitutionem, & æſtimationem, nihil enim intereſt, quòd vulnerans ſine culpa vulnerauerit, non ideò ſequitur quòd damnum non intulerit, vnde illud debet vulnerato ſatisfacere, ſiquidem ille cauſa fuit, quòd opifex ſuas operas, & viuendi modum amiſerit. 12

Vnde tam notabile detrimentum etiam ab innocente, & in affectu inculpabili, ſatisfaciendum eſt, quia non ſolùm affectus, ſed etiam effectus 13

confi

Digitized by Google

conſiderandus eſt ad obligationem reſtitutionis.

14 Et regula generalis eſt, & communis ſententia, iniuriam alteri inferentem teneri læſo, & iniuriam paſſo reſarcire damna,& expenſas, ratione iniuriæ, & læſionis, ſibi contingentes, *cap. 1. de iniur. l. ex hac, ff. ſi quadr. paup feciſſ dicat. c. conqueſtus, de foro comp. c. officij, de ſent. excommunic.* gloſſ. ſing. *in c. 2. § ſcituri de offic. ordin. lib. 6.* Couarr. *var. lib. 2. cap* 10. *num.* 7. § *quarto.* Iacob. de Graffis *deciſ. lib. 2. cap.* 72. *num.* 7. Gomez *var. tom.* 3. *cap.* 6. *num.* 9. vbi loquitur in terminis opificis, ſeu officialis. Ergo ſi regula generalis eſt, igitur ſi etiam læſio caſu, aut ſine culpa contigerit, nihilominus læſio omne damnum, expenſas, & intereſſe reſtituendum eſt, ex prædictis iuribus, & DD.

15 Nam licèt verbalis iniuria non animo iniuriandi facta ad nihil iniuriantem obliget, ex Acceued. *in l. 2. à n.* 13. *tit.* 10. *lib.* 8. *recopilat.* & præſertim *num.* 17. *& ſeqq.* realis tamen iniuria facta officiali, vel alij qui labore, & induſtria aliquid acquirebat, etiam ſine culpa, & ſine animo iniuriandi obligat ad damna, & intereſſe, quibus ille caruit tempore vitæ ſuæ, vt Gomez, & Couarr. docent generaliter *vbi ſuprà.*

16 Concludendum igitur eſt contra Dianam, & Pitighianum, item contra Caiet. Petrum Nauarra, & alios *vbi ſuprà, & à num.* 10. & patet non eſſe rectum argumentum, falſum teſtimonium dixiſti ex ignorantia, aut inaduertentia non damnabili. ergo ad reſtitutionem non teneris, quia ex prædictis conſequentia non infertur, nec ſequitur ex illo antecedenti; cùm obligatio reſtitutionis non ſemper à culpa dependeat.

QVÆST. CXII.

An Confeſſarius poſſit abſoluere ſub conditione moribundum ſenſibus deſtitutum, qui neque petiit confeſſionem, neque vllum ſignum contritionis edidit, & opinio affirmatiua Molfeſij, Homoboni, & Dianæ ſub diſtinctione confutatur.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua ſententia refertur à Clement. VIII. practicata.*
2 *Et negatiua.*
3 *Cenſura Dianæ negatiuæ ſententiæ.*
4 *Et confutatur.*
5 *De eodem.*
6 *Limitatur confutatio in perſona Sum. Pontificis.*
7 *Fundamentis contrariis reſpondetur.*
8 *Præſumptio ſumenda eſt in fauorem actus, & Princeps præſumitur ſcire, quæ iuris ſunt.*
9 *Concluſio quæſtionis.*
10 *De eodem.*
11 *De eodem.*
12 *De eodem.*

AFFIRMATIVAM ſententiam refert cum Homobono, & Molfeſio, & aliis præfatus Diana *tract.* 3. *reſol.* 8. *& tract. de Bulla Cruciata, reſol.* 108. ea conditione, dummodo moribundus Chriſtiano modo viuere ſoleret; & bonus ac fidelis homo æſtimaretur, quod quidem placitum fuit in praxi Clementi VIII. Pontifici 1

tifici maximo, cùm enim quemdam operarium à fabrica B.Petri cadentem vidiſſet, abſolutionem ei præſtitit, dicens, Si es capax, abſoluo te à peccatis tuis. Quæ ſententia in pia præſumptione fundatur, quòd in illo puncto moriens memor ſit ſalutis æternæ, & interiùs habeat aliquam efficacem attritionem, qua rectè diſpoſitus ſit recipere ſacramentalem abſolutionem, & de attrito fieri contritum.

2 Negatiuam poſtea fundat, & tenet, ex eo quòd attritio, ſeu contritio interior non ſit confeſſio, quæ ad ſacramentalem abſolutionem requiritur, ad quam ſigna ſenſibilia, & externa requiruntur, & ſic tenent quamplures, Henriquez, Malderus, Zamblanus, Layman, Reginald. Turrian. Pitighianus, & Vaſquez, qui aiunt quòd Concilium Trid. & Florentinum aſſerunt materiam huius Sacramenti eſſe actus pœnitentis; ergo non ſufficit voluntas confitendi, ſed oportet confeſſionem eſſe actualem, & externam, verbis, vel ſignis, ſaltem in nutu, aut vocatione Confeſſarij.

3 Hanc vltimam ſententiam negatiuam tenet Diana, ſed affirmatiuam ex principio extrinſeco putat probabilem.

4 Sed ego illam non probabilem inuenio, non enim habeo quid reſpondeam rationibus contrariæ ſententiæ, quæ ſunt inſuperabiles, nec illud principium extrinſecum quidquam operatur, fundatur enim in quadam extrinſeca præſumptione, quòd probus vir quotidie actum contritionis, & ſigna doloris oſtendit; ſed hæc ratio fallax eſt, ſiquidem præſumptiua eſt, & ad ſacramentalem abſolutionem non dubia, ſed certa, & exterior requiritur diſpoſitio ſaltem in nutu, & ſignis, aut vocatione Confeſſarij, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, ex *l. neque natales, C. de probat.*

Item eſt fallax illud extrinſecum principium. nam etiam probi viri non quotidie illum actum attritionis, & contritionis exercent, imò multi, nec in aliquibus diebus, & tamen probitatem non amittunt; ergo fallax eſt illud principium, & ſic non cenſeo veram, aut probabilem illam ſententiam affirmatiuam, quam meritò condemnant illi Patres, & Concilia relata ſuprà *num.* 2. 5

Verùm in perſona Summi Pontificis abſoluentis moribundum ſine aliquibus ſignis, probabilem debemus dicere illam affirmatiuam ſententiam, ſicut de abſolutione Clemen. dicimus piam & iuſtam fuiſſe, item & efficacem, & animæ moribundi proficuam, nimis enim coarctata, & anguſta fuiſſet eius poteſtas, ſi in tali caſu eam exercere nequiuiſſet: ſi ergo claues cœli aperit, & miniſtrat, & ligandi, & ſoluendi poteſtatem à Chriſto Domino accepit, cur in illo caſu illis clauibus, & ſolutione animæ moribundi vti non poterit. 6

Nec obſtant fundamenta contraria, relata ſuprà *num.* 2. nempe ad ſacramentalem abſolutionem ſigna ſenſibilia, & externa requiri ex illis Conciliis, quæ petunt actus confitentis, quia id procedit in cæteris Confeſſariis qui illis Conciliis ſubiiciuntur: Papa autem cùm ſupra illa ſit, & ſupra omne ius poſitiuum, Scaccia *de appellat. q.* 8. *num.* 6; Pater Azor. *tom.* 1 *lib.* 5 *cap.* 15. §. *ſed certè non video*, cum illo non arctatur, ſed poteſt in aliquo caſu ſibi bene viſo illud ius poſitiuum immutare, & tollere, ſicut videtur quando in ſpecie propoſita Clemens VIII. abſoluit. nam optimè ipſe ſciebat moribundum illum nullum ſignum externum attritionis, ſeu contritionis oſtendere, 7

Digitized by Google

dere, & ſic conditionaliter dixit, *ſi capax es*, & tamen vlteriùs proceſſit, dicens, *Abſoluo te à peccatis tuis*, qua abſolutione omne ius poſitiuum ſuſtuliſſe pro illa vice videtur: nam voluit in illo actu ipſam valere, & concedere, vnde ſi voluit ſciens impedimentum iuris poſitiui, vtique intelligere debemus illi iuri derogaſſe, cùm aliàs abſolutio non derogando inutilis fuiſſet, & iam diximus ſuprà *q.* 101. *num.*5. quod nedum factum legi contrarium, verùm tacitus Principis conſenſus legis diſpenſationem operatur.

8 Et præſumptio ſumenda in fauorem actus, vt ipſe valeat, *l. quoties, de rebus dubiis, & l. quoties, de verbor. oblig.* præterquam quòd hæc non eſt præſumptio, ſed res indubia, quæ colligitur ex ſcientia præſumptiua Pontificis in impedimento iuris humani, & poſitiui, ex text. *in cap.* 1. *de conſtit. in* 6. & eo non obſtante in actu abſolutionis ab ipſo conceſſæ, & diximus ſuprà, quod plus exprimitur facto, quàm verbo, *q.* 108. *num.* 7.

9 Vnde aſſeuerandum eſt in hac quæſtione, & obſeruanda ſunt ſequentia.

Primò, negatiuam illam ſententiam relatam ſuprà *num.* 2. veram eſſe & tenendam.

10 *Secundò*, affirmatiuam non eſſe probabilem.

11 *Tertiò*, in Confeſſariis ordinariis id intelligendum eſſe qui in ſpecie propoſita abſoluentes nihil efficere aſſeuerandum videtur; cùm opinio illa affirmatiua fundamentis, & rationibus probabilibus careat.

12 *Quartò*, contrarium eſſe dicendum in Summo Pontifice abſoluente, qui ex eo quod omni iuri humano derogare valet, derogaſſe videtur, dum moribundum conditionaliter abſoluit, indecés enim eſſet quòd cùm caſus in ſua præſentia aliquis accideret à iure ordinario exorbitās, practicare nequiuiſſet. dixi *exorbitans*, non quòd in præſenti illud ſit, ſed ex derogatione tacita Pontificis facti i. e., & ordinarium in præſenti iudicetur, verùm etiam, vt (ſi verè exorbitans illud fuiſſet) in ſupremo Principe adhuc permiſſibile, & tolerabile iudicium apparuiſſet.

Qvæst. CXIII.

An quem paulo antè in periculo mortis Confeſſarius audierat, & non abſoluerat, ſi poſtea ſuperueniens inuenit adhuc viuum, ſed amiſiſſe ſenſum, poſſit illum abſoluere, & doctrina neceſſaria adiicitur ad reſolutionem Dianæ.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſio Dianæ affirmatiua refertur.*

2 *Et probatur, & adiicitur vnum iuris fundamentum.*

3 *A Diana non adiectum.*

RESPONDET affirmatiuè Diana *tract.* 3 *de abſol. morib. reſol.* 6. cum Ioan. Chapeauilla, dummodò non conſtet talem voluntatem pœnitendi mutaſſe, quia ponitur diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam abſolutionem, & reperitur confeſſio non tantùm in genere, ſed etiam in ſpecie, nec valet dicere, quod poteſt contingere infirmum pœnitentem interim mutaſſe voluntatem confitendi, quia illud ferè impoſſibile eſt, vt quis exiſtens in articulo mortis, & deſiderans 1

confiteri, mutet ita citò voluntatem, & circumſtantes, qui adfuerunt, poſſunt teſtificari, an viderint ſigna mutationis illius, & quia idem inconueniens poteſt ſæpiùs contingere in matrimonio contracto per Procuratorem, quod tamen eſt in vſu Eccleſiæ, & verum ſacramentum. hæc ſunt verba Dianæ.

2 Cuius reſponſio vera eſt, ad quam illæ conſiderationes non erant neceſſariæ, ſed tantùm vnum iuris fundamentum, quod habet, voluntatis mutationem non præſumi, *l. non ad ea, ff. de condit. & demonſtrat. l. cùm hic ſtatus, ff. de donat. l. 3. l. cùm qui, de probat. l. ſancimus, C. de teſtament.* & cum aliis Spinus *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 32. num. 3. & ſeqq.* Magon. *deciſ. Lucenſ. 26. n. 38.* Cacheran. *deciſ. 59. num. 3.* Verallus *deciſ. fin.* Carroc. *deciſ. 21. n. 27.* Maſcard. *concl. 1323.* quia animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit in præterito. Bertrandus *conſ. 39.* Riccius *in praxi fori, deciſ. 92. num. 3.* latè Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 37.*

3 Et quia illam doctrinam & præſumptionem iuris, ſcriptam, aut relatam non inueni in reſolutione Dianæ, cùm ad illam ſit omnino allegandа, ideo eam adnotare & adiicere non diſplicuit.

Qvæst. CXIV.

An Confeſſarius teneatur ſequi pœnitentis opinionem, & reſolutiones Dianæ, Sanchez & Sancij, Vaſquez, Monteſini, Siluij, Pontij, Valentiæ, & Azoris declarantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua opinio refertur.*
2 *Item & alia Dianæ, & aliorum.*
3 *Item & alia Henriquez, & aliorum.*
4 *Aſſertio Dianæ quòd procedat in Confeſſario proprio, & non proprio.*
5 *Contraria ſententia proponitur.*
6 *Sine lege grauis culpa non imponenda.*
7 *Officium Confeſſarij liberum eſſe debet.*
8 *Opinio infirma peccati obligationem non gignit.*
9 *Prò Confeſſario & pro iudice præſumitur.*
10 *Confeſſori erudito tenetur parere confitens, & mortaliter peccat Confeſſarius ſi abſoluat credens peccare in abſoluendo.*
11 *Ad pœnitentem non pertinet iudicare de officio Confeſſarij periti.*
12 *Ex opinione probabili non habet ius pœnitens aſſequendæ abſolutionis à Confeſſario erudito.*
13 *Non eſt graue onus obligare pœnitentem ad iterum confitendum, & num. 14.*
15 *Multæ ſunt opiniones non probabiles.*
16 *Omnes Confeſſarij Chriſtum Dominum repræſentant.*
17 *An Confeſſarius exiſtimans falſam opinionem pœnitentis, poſſit illum abſoluere, reſoluitur cum diſtinctione.*
18 *Prædicta procedunt in Confeſſario proprio, & non proprio.*
19 *An venialis culpa adſit in Confeſſario deneganțe abſolutionem pœnitenti cum opinione probabili.*
20 *Referuntur concluſiones deducendæ ex tota quæſtione.*

DIANA

1 DIANA *tract. de opinione probabili, reſol.* 11. reſpondet affirmatiuè cum Monteſino, Siluio, Contio, Valentia & Azorio & aliis communiter, ex ea ratione, quia quoties Confeſſarius poteſt licitè abſolutionem impendere, ad illam exigendam habet ius iuſtitiæ pœnitens.

2 Et licèt Vaſquez & alij putent ſolùm peccare venialiter Confeſſarium non proprium, ſi pœnitentem habentem pro ſe opinionem probabilem, nolit abſoluere, Diana tamen cum Sancio, & Sanchez exiſtimat peccare mortaliter ſi de mortalibus ſit facta confeſſio, nam onus graue eſſe pœnitentẽ obligare ad ſua detegenda crimina alij Confeſſario abſque neceſſitate.

3 Quod ait etiam procedere contra Henriquez, etiamſi Confeſſarius falſam eſſe opinionem pœnitentis exiſtimaret, ſi tamen probabilis reputetur inter DD. probatæ auctoritatis, vt docent Valentia & Sancius *ibi* relati.

4 Addit inſuper hæc omnia vera eſſe non ſolùm in Confeſſario proprio pœnitentis, ſed etiam in non proprio, vt ſunt Regulares, & alij non proprij Paſtores & Parochi, quidquid alij aſſerunt.

5 Sed paulatim prædictas propoſitiones rationabiliter examinemus, vt de illis iudicium & deliberationem aſſumamus, nam rei ſtricta diſcuſſio, ipſius eſt vera deliberatio & apparitio, & in primis proponimus contrariam ſententiam, nempe Confeſſarium eruditum minimè teneri ſequi pœnitentis opinionem, poſſe autem ſe cum illa conformare, ſi ſibi bona videatur, non tamen ſequi teneri, nec ſemper ſub veniali culpa, quanto minus mortali, quæ propoſitio probatur,

6 *Primò*, quia ſine lege ad grauem culpam obligante non eſt imponenda grauis culpa quæ animam damnat, & in gehennam mittit. nam peccatum non cognoui, niſi per legem, vt Apoſt. ait, *ad Roman.* 7. & dixi ſuprà 1. *tom. q... num...*: debet enim lex, aut Canon illam culpam in foro conſcientiæ expreſsè, aut verbis æquipollentibus poſtulare, vt impoſita cenſeatur, vt ſuprà diximus *d. quæſt... num.* 7. Cùm ergo in caſu propoſito non adſit lex, aut Canon imponentis culpam leuem, aut grauem Confeſſario, pœnitentis probabilem opinionem non ſequente, ipſum ad illam condemnare minimè debemus.

7 *Secundò*, ſemper officium Confeſſarij liberum eſſe debet, ſicut officium iudicis externi, vterque enim liberè iudicare debet ex variis animum mouentibus: at hæc libertas amitteretur, ſi Confeſſarius iudex teneretur ſequi pœnitentis opinionem, cùm ipſe ſupra Confeſſarium eſſet, & maneret ſubiectus pœnitenti, & deficeret ordo iudiciarius, & intraret ordinis iudiciarij peruerſio, quam peruerſionem admittere non debemus cùm ſit abſurdum.

8 *Tertiò*, ſi opinio probabilis Auctorum ad peccatum Confeſſarium obligaret, ſequeretur aliud abſurdum, quod in poteſtate duorum DD. eſſet ex ſua opinione, peccati legem condere & introducere, & contingeret multoties talem opinionem non bene eſſe fundatam, vt pluries conſtat in hoc libro, & reſultaret quòd opinio fallax & infirma, peccati obligationem formaret, quod eſſet aliud abſurdum.

9 *Quartò*, quando adſunt opiniones, dubium adeſt, ſed in dubio magis præſumendum eſt pro Confeſſario, quàm pro pœnitente. nam in iure pro iudice præſumitur, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 67. num.* 1.

10 *Quintò*, quia hanc partem tenuerunt Medina *in C. de confeſſione dimidiata iteranda, §. ſequitur*, vbi ait, quòd Con-

Digitized by Google

feſſor eruditus, & eminens poteſt abſolutionem negare, & ei tenetur parere confitens, ſecus verò ſi Confeſſor non ſit eruditus, & pœnitens habeat alios digniores pro ſua opinione, & ſimiliter Confeſſor doctus, vel per alios inſtructus de falſitate opinionis poteſt denegare abſolutionem, & ei tenetur parere confitens. Idem comprehenditur ex Arch. & Syluestro *in ſumma confeſſ.* 3. *num.* 11. vbi quòd ſi Confeſſor eruditus certus de falſitate opinionis contra ſuam conſcientiam, dictantem peccatum eſſe in abſoluendo, abſoluat, mortaliter peccat. Toletus etiã *in ſum. lib.* 3. *c.* 10. *n.* 7. licèt primò doceat debere Confeſſarium abſoluere pœnitentem cum ſua opinione probabili, poſtea ait quòd poteſt Confeſſarius ſequi illius opinionem: verbum autem *poteſt* libertatem importat, & non neceſſitatem præciſam, quando eſt affirmatiuè probatum, ſine negatione, ex multis congeſtis à Cenedo *in collect. ad Sextum, collect.* 18. *num.* 4.

11 *Sextò*, videamus rationem contrariæ ſententiæ, quæ nam ſit, ait enim, vt ſuprà *num.* 1. quia quoties Confeſſarius poteſt licitè abſolutionem impendere, ad illam exigendam habet ius iuſtitiæ pœnitens, ad quam rationem reſpondemus, ſi poteſt Confeſſarius doctus licitè abſolutionem impendere, huius rei iudicium ſolius officij Confeſſarij eſſe, non verò pœnitentis, ad quem non pertinet iudicare de officio Confeſſarij, ſed de ſuo, & de ſuis culpis, nullus enim reus debet ſe intromittere in iudicis officio, niſi ad allegandas ſuas exceptiones, itaque vnuſquiſque de officio ſuo curet, iudex de ſuo & de inueſtigando, an licitè poſſit abſolutionem impendere, & reus pœnitens, de ſuo ſe accuſandi officio.

12 Qui non habet ius iuſtitiæ ad abſolutionem conſequendam in hoc caſu, niſi res inconcuſſa ſit, ſed habet portam apertam opinionis probabilis, per quam licitè ingredi poteſt Confeſſarius eruditus, non tamen tenetur ingredi ſi ſibi ingreſſus diſplicuerit, poteſt enim eſſe aut nimis anguſtus, aut latus, & ex vna, vel altera parte diſplicere Confeſſario, qui cùm Medicus etiam ſit, guſtare, & approbare debet medicinam; non tamen tenetur ipſam arbitrio infirmi, & ægrotantis relinquere, niſi Confeſſor ignarus ſit, vt ſuprà *num.* 10. & pœnitens alios digniores pro ſe habeat, vel probabiles rationes.

Aiunt etiam aliqui relati ſuprà *n.* 2. 13 quòd graue onus eſſet pœnitentem obligare ad ſua detegenda crimina alij Confeſſario abſque neceſſitate, & inde inferunt peccare mortaliter Confeſſarium abſoluere nolentem ſi de mortalibus ſit facta confeſſio; ſed ego non video illud onus graue. nam plerumque pœnitentes, qui inſiſtunt in conſequenda abſolutione cum ſua opinione probabili, non totaliter ſani, & incorrupti incedunt, & ideò illam euaſionem quæſitam oſtendunt, quòd præuidens prudens, & eruditus Confeſſarius, & illam internam maculam cognoſcens, abſolutionem non largitur.

Rurſus multæ ſunt opiniones quæ 14 vocantur probabiles, & tales non ſunt, vt in hoc libro conſtat, & ſic tantùm abeſt quòd ſi ex illis abſolutio denegetur, peccatum amittatur, quod imò meritorium erit cognita veritate, cum illa procedere, non verò cum prætextu.

Vlteriùs nullum graue onus eſt iterum confiteri. nam omnes Confeſſarij 15 ſub ſigillo manent incluſi, & omnes Deum, & Chriſtum Dominum repræſentant, qui peccata, & crimina iam cognoſcit, ſiue iterum confeſſa, ſiue non.

Reſultat

Reſultat itaque quòd non adeſt graue onus in iteranda confeſſione, ſed iuſta cauſa ex opinionis probabilis macula, ſiue nota, quæ neceſſitatem talem, qualem importat denegandi abſolutionem, & ſic abſque aliqua neceſſitate, aut iuſta cauſa non denegatur.

16 Docet ſuprà *num.* 3. Diana quòd etiamſi Confeſſarius falſam eſſe pœnitentis opinionem exiſtimarit, tenetur cum illa probabili abſolutionem impertiri, quod verum eſt ſi depònat ſuam conſcientiam Confeſſarius, & ex rationabili cauſa, puta quia adhuc de falſitate non eſt totaliter certus, pœnitentis adhæreat opinioni; ſecus verò ſi totaliter certus ſit de falſitate opinionis eius, quia poteſt denegare abſolutionem, & ſi tunc abſoluat cum illa certitudine, mortaliter peccat, vt ſuprà *num.* 10. Demum ſi in hoc caſu abſoluere teneretur ad inſtantiam pœnitentis, ſequeretur ipſum eſſe ſimul Confeſſarium, & pœnitentem, & de ſe ipſo, & in ſua cauſa iudicare, quod in iure prohibitum eſt *in toto tit. C. ne quis in ſua cauſa ius*, &c. Si itaque Confeſſarius malè, & certò ſentit de pœnitentis opinione, iuſtè facit ſi cum illa non tranſeat, ſed dimittat ad alium Confeſſarium, qui reticeat, & probet pœnitentis opinionem; ſi enim ipſe in ſua voluntate, & iudicio eſt, iuſtè ad alium ſocium, & comitem dimittendus eſt, in qua remiſſione, & dimiſſione iuſtitiam reciprocam exercet Confeſſarius, & conſequenter meritum; quomodo ergo peccatum incurret ex prædictis DD. quod peccatum magis incurreret Confeſſarius, ſi falſam totaliter ſentiens pœnitentis opinionem ipſam probaſſet, non enim eſſet Medicus, ſed ægrotus, & operaretur contra conſcientiam propriam, vt ſuprà *num.* 10.

17 Qui DD. addunt ſuprà *num.* 4. illa omnia vera eſſe, non ſolùm in Confeſſario proprio pœnitentis, ſed etiam in non proprio, vt ſunt Regulares, ad quod reſpondemus, ſi illa omnia vera eſſent, generaliter in omnibus Confeſſariis verificarentur; ſed ex ſupradictis ego illa omnia vera non cenſeo, ſed contraria, & ſic ipſa locum habebunt in Confeſſariis propriis, & non propriis, quidquid Diana, & cæteri ab eo allegati contrarium ſcripſerint, & probauerint.

Venialem ergo culpam conſtat non eſſe in tali Confeſſario, qui rationabiliter procedit modo ſupradicto; nihil enim inordinatū facit, ſed ordinatum, tanquam bonus, & verus iudex, & Medicus, quam venialem culpam inueni-rem ego in Confeſſario, qui nulla ratione, ſed negligentia ductus, aut nolùntate, pœnitentis opinionem probabilem contempſiſſet, cùm inordinatè agat in aliquod pœnitentis, ſed non graue onus, in quærendo alium Confeſſarium; qui cùm plures ſint, non erit graue alium inuenire, qui nedum audiat, verùm qui pœnitentis medicinam voluntariam, & opinionem, & ſuprà ſe iudicium probet, & collaudet. 18

Igitur plures concluſiones ex prædictis colliguntur. 19

Prima, Confeſſarium eruditum certum ex ſua ſufficientia, quòd opinio pœnitentis falſa eſt, abſoluere non teneri.

Secunda, ſi cum illa certitudine abſoluat, mortaliter peccare.

Tertia, idem eſſe de Confeſſario imperito, ex aliorum tamen ſufficientia de illa falſitate admonito.

Quarta, Confeſſarium per ſe, vel per alios non certum de falſitate opinionis pœnitentis, quia veritas ambigua eſt, poſſe ſe confirmare cum pœnitentis opinione.

Quinta, ſi nullo motiuo abſolutionem deneget, & remittat ad alios Confeſſarios,

feſſarios, venialiter peccare, non verò mortaliter.

Sexta, ſi ex rationabili cauſa deneget, & remittat, nec venialiter peccare.

Septima, Confeſſarium ignarum, & non doctum, teneri abſoluere pœnitentem ductum peritorum iudicio, vel rationibus probabilibus, non tamen ſub mortali, ſed ſub veniali, ſi nullam cauſam habuerit, & adhuc ſine veniali ſi habuerit.

Octaua, Confeſſarium non totaliter certum de falſitate opinionis pœnitentis, licèt exiſtimet falſam poſſe deponere conſcientiam propriam, & abſoluere ex illa rationabili cauſa; ſecus verò ſi totaliter certus ſit, quia nec poteſt veraciter deponere, nec abſoluere.

Nona, hæc omnia vera ſunt in Confeſſario proprio, & non proprio.

Multò igitur expeditior manet hæc quæſtio, quàm hactenus à Summiſtis Theologis expedita erat.

QVÆST. CXV.

De reſtitutione fructuum beneficiorum ob horas Canonicas non recitatas, & an Parochi, Epiſcopi, & Canonici ad omnes diei fructus reſtituendos teneantur, etiamſi groſſam prius verè, & abſolutè lucrati fuerint, & Ioannis Salas doctrina latè confutatur. vtilis ſanè quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua opinio refertur.*
2 *Et negatiua.*
3 *Et doctrina Io. Salas.*
4 *Auctorum cenſura.*
5 *De eodem.*
6 *Dignitates omnes fructus reſtituant.*
7 *De eodem.*
8 *Epiſcopi, & Parochi quantum reſtituant.*
9 *Et quantum Canonici.*
10 *Et quantum ſimplices beneficiarij.*
11 *Io. Salas doctrina recitatur.*
12 *Et confutatur.*
13 *De eodem & conditione pendente, pendet diſpoſitio.*
14 *De eadem confutatione, & quod prior eſt conditio recitationis, quàm fructuum acquiſitio.*
15 *Conſtitutiones loquuntur cum fructibus acquiſitis, & non acquiſitis.*
16 *Ex doctrina Io. Salas multa peccata, & abſurda reſultarent.*

REPETIT hanc quæſtionem Diana *de horis Canonicis*, *reſol.* 8. & interrogatus à quodam Parocho, qui per multos annos multoties reliquit horas Canonicas, vtrùm teneretur reſtituere fructus omnes ſui beneficij? Reſpondit ille, duas eſſe diuerſas opiniones. 1

Prima affirmatiua, quæ tenet & cõdemnat ad omnes fructus reſtituendos, quæ fundatur *in conſtit. Pij V.* vbi Papa decernit, & pro lege ſtatuit, vt nemo beneficium curatum, aut ſimplex habens, qui elapſis ſex menſibus ab eius conſecutione ſine legitimo impedimento diuinum officium recitare omiſerit, pro tempore, quo non recitauit, fructus ſuos non faciat, imò eos impendere tanquam rem iniuſtè captam in fabricam Eccleſiæ, aut eleemoſynas pauperum teneatur, &c. Cùm ergo conſtitutio non diſtinguat, ſed abſolutè ad fructus non acquirendos condemnet, videtur quòd nec nos diſtinguere 2

Digitized by Google

ſtinguere debemus, ſed quòd abſolutè omnis Parochus, & beneficiarius, item Epiſcopus, non recitantes, reſpectiuè ad omnium fructuum reſtitutionem teneantur, & ita hanc partem tuentur plures à Diana relati, quibus addendi ſunt Iacob. de Graffis *deciſ. lib. 2. cap 51. num. 2.* vbi refert conſtit. Pij. & Leonis X. ſub Concilio Lateranenſi *ſeſſ. 9. cap. ſtatuimus*, & Nicol. Garcia *de benef. 3. p. cap. 1. à num. 1. & multis ſeqq.* præſertim *n. 38. 39. & 40.*

2 *Secunda* opinio, quam Diana demonſtrauit Parocho non recitanti, ait, & tenet non teneri reſtituere Parochum, & cæteros, niſi partem correſpondentem obligationi recitandi horas, vt, verbi gratia, Epiſcopus & Parochus quintam, Canonicus quartam, & alij beneficiarij tertiam, & hanc opinionem tenuerunt Syluius, Homob. Molfeſius, Henriquez, Tolet. Sot. Aragon Ledeſma, & Leſſius, qui illam moderationem laxiorem vocat. præſertim in Canonicis, & aliis, qui non habent aliud onus, quàm precum, vnde Leſſius *lib. 2. cap. 34. num. 77.* limitat illam moderationem ad Parochos, & Epiſcopos, & alios beneficiarios, qui alia onera habent, idque iuxta onerum proportionem; quare Tolet. *lib. 2. cap. 12. num. 9.* putat pro toto omiſſo officio reſtituendam eſſe tertiam partem fructuum illi diei reſpondentium, quem ſequitur Fernandez *in exam. Theol. p. 3. cap. 13 § 8. num. 2.*

3 Tandem addit Diana doctrinam notabilem Ioan. Salas *de legib. diſp. 15. ſect. 2. num. 27.* qui contra Vaſquez putat quòd ſi contingat Canonicum Canonicatus groſſam prius vere, & abſolutè lucrati, antequam officium omittat, nihil eius debere reſtituere, quia pœna non eſt vt fructus iam ſuos reſtituat, ſed vt non faciat fructus ſuos.

4 Dicam quod ſentio, & licèt non facilè pro opinionibus probabilibus iudicem, attamen prædictas puto probabiles, & ſine periculo ſequi poſſe, *prima* ex ratione relata ſuprà *num. 1. ſecunda*, quia ſi in Parocho ad alia onera adſtricto præter recitationem, (vtpote ad celebrationē Miſſę, & aſſiſtentiam in choro ad Veſperas, & Tertiā diebus feſtiuis, verbi Dei prædicationem, Sacramētorum adminiſtrationem, reſidētiam beneficij, ſtudiorum, & rerum moralium indagationem, & aliorum negociationem circa mores, & ſimiliter in Epiſcopo) diceremus quòd ob vnius diei recitationem omiſſam, reſtituerent omnes fructus, eſſet attribuere illos, & ſubiicere tantum recitationi, cùm omnes non propter illam ſolam, ſed etiam propter illa onera ſint deſignati, & ita illa pœna ſolùm fructus, qui reſpōdent culpæ percutere debet non alios, qui illam culpam non ſapiunt, nec attingunt; quare rationabiliter eſt aſſumpta hæc opinio, quæ in ratione iuſta, & iuſtitia fundatur, & declarationem Pontificiam in ſui fauorem obtinere digna erat.

5 Placet etiam mihi quòd Confeſſarij in Parochis, & Epiſcopis moderentur arbitrio ſuo, quænam pars ſit reſtituenda proportionata cum oneribus, vel quartam, vel tertiam, ſicuti Leſſio, & Toleto placuit, aduertendo quòd multo maior debet eſſe Canonicis, & dignitatibus Eccleſiarum, nam illi non habent onera quæ Epiſcopi, & Parochi habent, & ſic debent plus reſtituere, quàm iſti.

6 Præſertim debent etiam plus, quàm Canonici, reſtituere dignitates, & adhuc omnes fructus, quia ipſi nulla onera habent, nec reſidere curant. Quare puto ad omnes fructus reſtituendos eſſe in conſcientia compellendos; itaque moderandum eſt arbitrium proportionabiliter cum oneribus.

Digitized by Google

7 In dignitatibus, & beneficiis ſimplicibus nulla onera habentibus ad omnes fructus.

8 In Epiſcopis & Parochis, vel quintam, ſi leuia onera habeant, vel quartam, ſi grauia, poſſunt namque ex magnitudine locorum, vel ſubditorum, aut ex paruitate, leuia, ſeu grauia reputari.

9 In Canonicis, ſi Eccleſiæ fuerint multitudine negotiorum, & capitulorum plenæ, ita vt onera ſint etiam grauia, quartam reſtituant; ſi verò leuia fuerint, tertiam.

10 Et hanc etiam tertiam reſtituant beneficiarij ſimplices onera habentibus, quia aut nulla habent, & tunc omnes fructus debent reſtituere, vt ſuprà *n.7.* aut ſunt parui momenti illa onera, & ita pro illis, illam tertiam pauperibus, aut fabricæ perſoluant; quòd ſi adhuc exigua ſint onera beneficiorum ſimplicium, ego non ſolùm illam tertiam imponerem, ſed ſolùm vnam partem beneficiario ſimplici relinquerem; ſed in re incertà regula fixa dari nequit, vnde prudentis Cōfeſſarij arbitrio cum eruditis aſſumpto, relinquendum eſt.

11 Subſequitur iam illa notabilis doctrina Io. Salas relata ſuprà *num.3.* ait enim quòd ſi contingat Canonicum lucrari groſſam Canonicatus prius quàm officium omittat, nihil eius debere reſtituere, quia pœna non eſt vt fructus iam ſuos reſtituat, ſed vt non faciat fructus ſuos.

12 Quæ doctrina vera non eſt, & iuſtè contrariam tenet Vaſquez à Diana relatus.

Primò, quia conſtitutiones Pontificiæ hoc intenderunt, vt non recitantes punirentur; cur ergo talis Canonicus non recitans, & groſſam antea lucrans, debet cum culpa ſine pœna dimitti? numquid in conſtitutionibus dimittitur aliquis à pœna? nequaquam, ſed cum omnibus generaliter loquuntur, & ſic omnes comprehendere debent.

Secundò, quia prædictæ conſtitutiones conditionales ſunt. nam fructus ſequuta recitatione adquirere permittunt, ea tamen omiſſa non permittunt, quaſi conditione deficiente, & à principio impediunt acquiſitionem fructuum vniuſcuiuſque temporis non perſoluti, & ſic aiunt pro tempore quo non recitauit, fructus ſuos non faciat &c. Si ergo impediunt acquiſitionem à principio; ergo Canonicus groſſam antea lucrans, ea conditione accipit & lucratur, vt pro tempore anni recitare teneatur, ſecus verò, ſi non recitauerit. nam pro illo tempore fructus non acquirat, vnde non ſequuta conditione recitationis, pro illo tempore nihil acquiſiuit, quia ceſſante conditione, ceſſat diſpoſitio, *cap. cùm ceſſante*, cum ſimil. *de appellat.* & quia donec impleatur conditio, & ipſa pendente ſubſtantia prouiſionis, ſeu diſpoſitionis eſt in pendenti, *l. cedere diem, de verb. ſignif.* Gomez *var. tom.2 cap.11. num.28.* Gutierr. *pract. qq lib.1. q.17. num.11.* cum Rolando à Valle plura congerente *conſil.63. per totum, & conſ.29. num.16. & 17. lib.4.* & Graſſis *deciſ. lib.2. cap.93. num.19.* vbi quòd ſi in minimo deficiat conditio diſpoſitionis, non habet locum diſpoſitio, ex gloſſ. not. *in l. res bona fide, ff. de contrah. empt.* 13

Tertiò, quia etiamſi Canonicus verè, & abſolutè groſſam Canonicatus ſit lucratus antequam officium omittat, vt proponit Salas, nunquam tamen eſt prior acquiſitio, & lucrum groſſæ, quàm conditio acquiſitionis à Pontificibus impoſita; nam hæc inhæret ipſi acquiſitioni, & claudit oſtium ipſius, vnde ſemper eſt prior illa conditio, & lucrum poſterius, & acquiſitio fructuum poſterior, ad quæ non aduertit Ioan. Salas. 14

Quartò,

15 *Quartò*, quia pœna eſt, vt non faciat Canonicus fructus ſuos, ſed quòd eos vel fabricæ, vel pauperibus teneatur reſtituere, & ad illa prima verba, fructus ſuos non faciat, iam diximus implicitam eſſe conditionem non acquirendi, & eſſe hanc conditionem priorem in tempore, quàm acquiſitio fructuum. Ad ſecunda verba dicimus quòd dum præcipiunt reſtituere, iam præſupponunt fructus acquiſitos, & lucratos; igitur loquuntur conſtitutiones cum ambobus fructibus non acquiſitis, & acquiſitis, vnde conſideratio Salas non recta fuit, nec eſt probabilis.

16 *Quintò*, quia abſurdum eſſet quòd Canonicus iam recipiens liberaretur à pœna. nam tunc omnes recitare noluiſſent, ſcientes immunes, & liberos eſſe, ſi non à culpa, attamen à pœna, & ſic reſultarent multa peccata, & inconuenientia, quæ in multis doctrinis non bene digeſtis, & demorſis, de quo doleo, frequenter inueniuntur, inuentis tamen ex aliqua ſubtili ponderatione ad elidendam, & ſecandam vim legis excogitata, non tamen ad ipſius ſimplicem veritatem amplectendam præordinata.

QVÆST. CXVI.

An in foro conſcientiæ aliud pro alio inuito creditore ſolui poſſit, & aſſertio Ioan. Valerij confutatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua Io. Valerij.*
3 *Negatiua probatur.*
4 *In foro conſcientiæ dominus rei libertate ſua priuandus non eſt.*
5 *Reddendæ ſunt res extantes.*
6 *Hæc regula procedit in vtroque foro.*
7 *Aſſertio Io. Valeri ponderatur, & confutatur.*
8 *De eodem.*

PRoponit hanc quæſtionem Diana *tract. 2. miſcell. reſol. 41.* Et primò cum Tannero reſpondet negatiuè, quando res ablatæ non ſunt vſu conſumptibiles, ſecus ſi eſſent, vt pecunia, frumentum, &c. & ideò non eſt in optione creditoris ſoluere æſtimationem rei debitæ, vt ſi quis abſtulit ab alio librum, equum, & ſimilia, vel debet ex cauſa legati, non eſt in eius poteſtate ſoluere pro ſpecie debita æſtimationem, ſeu valorem illius. nam, vt patet ex *l. eum à quo*, & ex *l. manifeſti, C. de ſolution.* aliud pro alio inuito domino reddi non poteſt, ſi res extat. 1

Non tamen reticere vult Diana, Io. Valerum *in different. vtriuſque fori, verſ. debitum, different. 8. num. 1.* aſſerere ſupradicta vera eſſe in foro exteriori, non autem in foro conſcientiæ, in quo ex vi reſtitutionis, vel obligationis ad rem reddendam, ſatisfacit quis reddendo eius æſtimationem, & valorem, vel aliam rem eiuſdem prorſus bonitatis, & quantitatis, quia ſic reparatur damnum ſecundùm æqualitatem. dixi *ex vi reſtitutionis, vel obligationis ad rem reddendam.* quia alia ratione poſſet peccare qui rem in ſpecie non reſtituit, videlicet contra charitatem, dando occaſionem domino contriſtationis, & iræ, quando ſcit id eum ægrè laturum, aliàs enim ſi hoc non timetur, nullum quis peccatum committit non reſtituendo rem in ſpecie ablatam, etiamſi extet, ita Valerus, qui pro hac ſententia citat Petrum Nauarra *lib. 4 cap. 1. num. 5.* 2

3 Sed ſtandum eſt ſententiæ relatæ ſuprà *num.* 1. quæ negat etiam in foro conſcientiæ aliud pro alio inuito creditore ſolui poſſe, ſi res extet, ex ſequentibus,

Primò, quia hæc regula iuris eſt, & lex ciuilis & iuſta, & ſic in foro conſcientiæ timenda & obſeruanda eſt, vt pluries repetitum extat *part.* 1. *qq. Vicar. & hac* 2. *part.*

4 *Secundò*, quia in foro conſcientiæ, vbi veritas & iuſtitia ſolùm obſeruantur, in eo, inquam, non eſt auferenda vnicuique libertas in re ſua, de qua liberè diſponere poteſt ad beneplacitum ſuum, vel vendendo, ſi voluerit, & recipiendo æſtimationem, & pretium rei, vel non vendendo, nec recipiendo, ſed inſiſtendo in ſola ſpecie poſſeſſa à domino, quam ſi vendere cogeretur, & pro illa pretium & æſtimationem recipere, vtique iam dominus libertate & voluntate ſua priuaretur, & in eo læderetur iniuſtè, quæ iniuſtitia & læſio & amiſſio libertatis propriæ in foro conſcientiæ nunquam admittitur ab his, qui ipſius ſtatum immaculatum cognoſcunt, & attendunt.

5 *Tertiò*, quia in materia reſtitutionis, & quid reddendum, regula eſt quòd reddendæ ſunt res extantes in ſpecie, *cap. ſi res aliena.* 14. *quæſt.* 6. quia aliud pro alio inuito traditore ſolui non poteſt. *l.* 2. §. *mutui datio*, *ff. ſi certum petatur*, cum relatis ſuprà *n.* 1. & docent Tannerus, Turrianus & Valentia, vt per Dianam, & Iacobus de Graſſis *deciſ. lib.* 2. *cap* 130. *num.* 1. vbi limitat ſi res perierit, aut ſit de re iurata, vel niſi periculum immineat ſcandali, vel maioris mali in ipſa ſpecie reſtituenda; quia tunc ſufficit ſatisfacere per æquiualentem valorem. Caiet. *in verb. reſtitutio*, *cap* 7 *circa finem.* Syluеſt. *in verb. reſtitutio* 3. Sot. *lib.* 4. *de iuſt. & iure, quæſt.* 6. *art* 3. Nauarr. *cap.* 17. *num.* 14.

Hæc autem regula quæ in externo foro lata eſt, in interno multo meliùs retinenda eſt, ne aliàs iniuria afficiatur dominus in tacita comparatione rei ſuæ, ipſo inuito & reluctante. 6

7 Hæc ſententia multo verior apparebit, ſi Io. Valer. aſſertionem ponderemus, relatam ſuprà à Diana *num.* 2. ait enim quòd ex vi reſtitutionis ſatisfacit quis in foro conſcientiæ, reddendo valorem & æſtimationem rei, quia ſic reparatur damnum ſecundùm æqualitatem, quæ aſſertio, vera non eſt nam in foro conſcientiæ non ſatisfacit quis reddendo valorem, niſi conſentiente domino, ipſo tamen inuito, non eſt ſatisfactio reddere valorem, niſi ipſa res reddatur, ne aliàs ipſam emere quis videatur domino non vendente, & in hoc iniuria afficiatur; vt diximus *ſuprà*, quod totum in foro conſcientiæ ſeruandum eſt.

Nec reddendo valorem reparatur damnum ſecundùm æqualitatem, quia non reparatur, imò cauſatur damnum in illa violẽta & inuita venditione, & in illa iniuria. Quomodo ergo reparari aſſeruit Valerus, ſi magis cauſatur? cuius ratio contra ipſum retorquetur, nec quidquam pro ſua aſſertione vrget, itaque non eſt diſcrimen, ſeu differentia inter vtrumque forum in hac quæſtione, ſed forum conſcientiæ per regulas fori externi iudicandum eſt, quæ cùm iuſtæ ſint, in prædicto foro retinendæ ſunt; & probatur ex ſuprädictis, in quibus tam illæ regulæ, quàm rationes concordantiæ traditæ manent, inſuper & oſtenſum, differentiam Io. Valeri veram non eſſe, nec legitimo fundari fundamento, imò contra ipſum retorqueri, & ſimiliter aſſertionem Petri à Nauar. ab ipſo Valero relatam, eodem morbo laborare. 8

QVÆST.

QVÆST. CXVII.

An qui emit domum, vel fundum ad plura debita hypothecatum, teneatur dicta debita in conſcientia ſoluere, & aſſertio Ioan. Valeri explicatur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Res cum ſuo onere tranſit.*
2 *Aſſertioni Ioan. Valeri reſpondetur.*
3 *Et explicatur.*
4 *De eodem.*
5 *Rationibus Valeri reſpondetur.*
6 *De eadem reſponſione.*
7 *Quando emptor rem emit cum cenſu, minus ſoluit.*
8 *Forum conſcientiæ pacta & contractus non deſtruit.*
9 *Regula,* Acceſſorium, *&c. quomodo accipienda.*
10 *Quædam ratio Valeri explicatur.*
11 *Pro decurſis poterit exequutio fieri ſuper re hypothecata.*
12 *Obligatio realis & perſonalis quomodo in emptore hypotheca inueniantur.*
13 *Emptor quando in conſcientia expectare poſſit iudicis ſententiam.*
14 *In quo ſenſu vera ſit aſſertio Valeri.*

1 QVOD affirmatiuè reſpondeant aliqui, refert Diana *tract.* 2. *miſcellan. reſol.* 41. ex *l. ſi conuenerit*, §. *fundus*, *ff. de pignor. act. l. alienatio. ff. de contrah. empt.* & ex *cap. cum non ſint*, *de decimis*, quia res cum ſuo onere tranſit, ſed fundus, ſeu domus empta pro pluribus debitis eſt hypothecata. ergo, &c.

2 At his non obſtantibus Ioan. Valerus *in ſuis different. verb. debitum, differ.* 11. aſſerit quòd ſi in rei veritate principalis debitor ob ſuam inopiam non ſit ſoluendo, non tenetur emptor rei hypothecatæ, præfata debita ſoluere; tum, quia nihil peruenit ad eum de prædictis debitis; tum, quia cùm principalis propter inopiam remaneat coram Deo deobligatus, per conſequens, multò magis, iſte emptor rei hypothecatæ, quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis, nec obſtat venditorem poſſe rei ſuæ onus hypothecæ imponere. nam reſpondet Valerus quòd licèt onus illud reale ſit penes rem, obligatio tamen conſcientiæ ſolùm reſpicit perſonam venditoris onus imponentis, qui ſolum tranſmiſit in emptorem actionem realem paſſiuè, non tamen perſonalem, vnde donec per iudicem condemnetur, non tenetur in conſcientia ad ſolutionem illorum debitorum, ita Valerus, qui an loquatur de cenſibus decurſis, & an eius opinio ſit probabilis, remittit ſe Diana iudicio aliorū.

Sed laudandus eſt Diana in hac re- 3
miſſione & ſummiſſione, noluit enim Valeri opinionem approbare, & rectè, vtpote difficilem & pro parte non veram, nam aut Valerus loquitur de decurſis in tēpore emptoris, & in illis ſtandum eſt, etiam in conſcientiæ foro, regulæ iuris externi, vt ſuprà *num.* 1. quæ habet, rem cum ſuo onere ſemper tranſire, quandò onus reale eſt, ex iuribus *ibi* relatis, quibus alia addenda ſunt cōgeſta per Aloyſiū Ricc. *in praxi fori, tit. praxis Cleric. dec.* 605. *n.* 6. nā hęc regula iuris & iuſta eſt, & ſic in foro conſciētiæ ſeruanda eſt, vt dictum eſt multoties.

Et ſi res cum ſuo onere non tranſi- 4
ret in foro conſcientiæ, ſequeretur quòd qui hypothecam accepit ſuper illa re, defraudaretur debitis ſuis, in quibus habebebat fiduciam, & eſſet ei duplex iniuria, vna in fraude hypothecæ in conſcientia non

obligantis, altera in amiſſione debitorum, quæ omnia minimè admittuntur in illo foro, in quo, vt ſuprà dicebamus *q.86.n.11.* ſola veritas, & iuſtitia attenduntur ſine aliqua fraude, aut proximi læſione, vel iniuria, vt *q.116.num.6.*

5 Nec rationes Valeri de decurſis in emptoris tempore, veræ ſunt. nam etiamſi principalis, qui cenſum ſuper re ad tertium peruenta impoſuit, non ſit ſoluendo, nihilominus tertium non excuſat inopia illius; ſi enim ille quando res in ſuo dominio erat, ſoluit, aut non ſoluit, quid commune habet illud tempus, & illa, vel non, ſolutio, cùm tempore diuerſo, quo res iam ab alio tertio poſſeſſa eſt, nunquid, quia ille in ſuo tempore, vel poſtea pauper eſt, liberabitur tertius, qui inops non eſt: nequaquam, ſed de vno tempore ad aliud non eſt arguendum, nec de vna perſona ad aliam, nec de vna ſolutione ad alteram, cùm à diuerſis non ſit arguendum, docet textus *in l. Papinianus, ff de minoribus.*

6 Neceſſe itaque eſt ad caſum poſitum per Valerum, vt duo tempora ſupponimus, & duas perſonas, vna in principali debitore, qui hypothecam impoſuit, & inops eſt, altera in emptore rei hypothecatæ, qui illi principali debitori ſucceſſit, & ſic curare non debemus de illo tempore, nec de perſona debitoris illius, cùm res ſint diuerſæ, & ſi ſoluit, aut non pro ſuo tempore, hoc poſtulare debent creditores debitorum; attamen in foro conſcientiæ, ſicut in foro fori, ille emptor rei hypothecatæ tenetur redditus creditori perſoluere, cùm nulla ratio ſit in vtroque foro, per quam ab illorum ſolutione liberetur, nec per inopiam debitoris principalis liberatur, niſi ipſam etiam habeat.

7 Vlteriùs quando ille emptor emit cum onere reali, minus ſoluit, quàm ſi libera eſſet, & ſic illa minus ſolutio remanſit in bonis eius; ergo non rectè aſſerit Valerus *ibi,* tum quia nihil peruenit ad eum de prædictis debitis, &c. quia imò peruenit ex illa minus ſolutione.

Et adhuc quod nihil perueniret, ille emptor ſe obligauit in emptionis contractu ad debita ſoluenda, & ideò rem illam cum illo onere accepit, & fructus eius deguſtauit: ergo in conſcientia ex vi contractus, & fructuum acceptione, talia debita ſoluere tenetur, forum enim conſcientiæ pacta, & contractus non deſtruit, nam Deus, qui in illo præeſt, fidelis eſt, teſte D. Paulo 1. *ad Corinth. cap.* 10. & fidem datam, & contractus leges obſeruat, qui iure naturali adhuc, ſicut & ciuili, & Canonico obſeruantur antiquitus, & adhuc obſeruantur iure diuino *Geneſ. cap.9.* vbi ipſe Deus fœderis, & pacti ſui cum Noe, & filiis ſuis ſe recordaturum ſtatuit Si enim Deus, & forum conſcientiæ pacta, & contractus deſtruerent, iam aliquod malum ad ipſum Deum accederet, cùm accedere ad ipſum non poſſit, ex Pſalmiſta in Cantico 90. *Non accedet ad te malum*, &c. Et ſi contractus fidem non ſeruans placuiſſet Deo, iam apud ipſum habitaret malignus, & permaneret iniuſtus ante oculos eius, cùm idem Pſalmiſta vtrumque neget *in Pſalmo* 5. ibi, *Neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos*, &c. 8

Quòd autem coram Deo ille principalis debitor ſit propter inopiam deobligatus, iam diximus, hoc in conſiderationem non eſſe afferendum, vt ſuprà *num.*4. nam à diuerſis temporibus, & perſonis arguendum non eſt inſuper, nec à diuerſis decurſu, & ſolutionibus, ait Valerus; ergo per conſequens multò magis deobligatus erit iſte emptor rei hypothecatæ, quia acceſſorium 9

rium ſequitur naturam ſui principalis, quod conſequens falſum eſt, & negandum, quia arguendum non eſt ab illo principali debitore ad hunc emptorem, non enim ſequitur quòd ſi ille inops fuit, vel eſt, quòd emptor ille à ſolutione excuſatus ſit, niſi etiam coram Deo propter eandem inopiam, ne obligatus extet, nec regula *Acceſſorium* intrat in hoc caſu, in quo tanta temporis, & ſolutionis, & perſonarum diuerſitas reperitur, & aduertunt Bart. Baldus, & Alex. vt per Dinum *in d. reg. in additione, num. 3.*

10 Reſpondet Valerus ad illam rationem, onus tranſit in emptorem, quod licèt illud reale ſit penes rem, obligatio tamen conſcientiæ ſolùm reſpicit perſonam venditoris onus imponentis, qui ſolùm tranſmiſit in emptorem actionem realem paſſiuè, non tamen perſonalem, vnde nec per iudicem condemnetur, non tenetur in conſcientia ad ſolutionem illorum debitorum; ſed hæc reſponſio ſic declaranda, & accipienda eſt, vt ex illo onere reali ſucceſſit in emptorem, conſcientiæ obligatio ad ſoluenda realia onera, & pro illis reſpuit emptorem illa obligatio,

11 tam conſcientiæ, † & fori interni, vt de per ſe patet, quàm fori externi, & hinc eſt quòd in eodem externo foro pro decurſis, & oneribus realibus poterit exequutio fieri ſuper re hypothecata, ſi in contractu pactum de non alienando appoſitum fuit, ex traditis per Couarr. *lib. 3. var. cap. 6. num. 6.* & hoc ex actione reali, nulla facta excuſſione debitoris principalis, & cum Roderico Suarez, aduertit Suarez de Paz *in praxi 3. tom. cap. 2. §. 4. à num. 37.* & ſic falſum eſt aſſerere quòd illa obligatio ſolùm reſpiciat perſonam venditoris onus imponentis.

12 † Quia illa obligatio ex actione reali, reſpicit etiam poſſeſſorem; & ex actione perſonali etiam ipſum reſpiciet, ſi hypothecam recognouerit à tempore recognitionis, ex eodem Couarr. *d. num. 6.* vel adhuc ante recognitionem, ſi in inſtrumento venditionis poſſeſſor, & emptor ſe obligauit ad aliquos redditus ſoluendos, vti Couarr. docuit *d. num. 6.* vel ad aliqua debita ſoluenda.

Nec emptor expectare debet iudicis ſententiam ad ſolutionem illorum debitorum: nam cùm talia debita realia ſint, & indubia, non eſt ratio expectandi, ſed ipſe in conſcientia debet ſtatim ac poteſt illa ſoluere: attamen ſi non eſſent debita hypothecata, ſed cenſus annuus, poterit emptor expectare, quòd exequutio fiat in re ad ſoluendos redditus decurſos non ſui temporis, ſed temporis anteceſſoris, ſi ad illos emptor non ſe obligauit virtute inſtrumenti, vt ſuprà *n. 12.* & tunc illis ſolutis agere contra illum, & illos ab ipſo repetere, & ſic practicatur. 13

Et in hoc ſẽſu vera eſt aſſertio Valeri, quòd talis emptor in cõſcientia ad illos redditus non teneatur, quia nihil ad eũ peruenit de decurſis anteceſſoris, qui ſolùm tranſmiſit in eum actionem realem paſſiuè, non tamen perſonalem, vnde donec per iudicem condemnetur, non tenetur in conſcientia ad ſolutionem illorum redditm in tempore ſui anteceſſoris debitorum, niſi ad aliquos ſoluendos ſe obligauerit in inſtrumento, nam tunc in conſcientia ſi poteſt (iudice, & exequutione non expectata) illos ſoluere tenetur, & adhuc in foro fori pro illis decurſis etiam anteceſſoris exequutio fiet ſuper re hypothecata ex actione reali, vt ſuprà *num. 11.* 14

***

QVÆST.

QVÆST. CXVIII.

An Prælati Religionum poſſint ſine approbatione Ordinarij audire ſæcularium confeſſiones, & aſſertiones Ioan. Valeri latè confutantur. vtilis quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Et affirmatiua Valeri.*
3 *Et confutatur, & qui ſe fundat in limitatione regulæ, eam probare debet.*
4 *Rationes Valeri diſcutiuntur.*
5 *Dictum eius contra Parochos acriter reprehenditur, item & comparatio cum Prælatis Regularibus, & quòd omnes non ſunt immunes.*
6 *De eadem comparatione & argumento confutando.*
7 *Alia aſſertio Valeri confutatur circa peccata oblita & rememorata indirectè abſoluta.*

1 NEGATIVAM ſententiam, & meritò, tenere Suarez, & Rodriguez, refert Diana *tract. 2. miſcell. reſol. 46.*

2 Non tamen retinet contrarium docere Henriquez, & nouiſſimè contra Suarez; Io. Valerus *in differ. vtriuſque fori, verſ. nullitas, diff. 5. num. 3.* vbi aſſerit Prælatos Religionum, vt ſunt Priores, Guardiani, Miniſtri, & ſimiles, licèt non habeant approbationem, & licentiam ab Epiſcopis, poſſe nihilominus audire confeſſiones ſæcularium, quia quamuis ſtrictè non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipſum habere, quia habent curam animarum, & ſunt communiter probatiores, & digniores tam literis, quàm moribus, quàm plerique ſæculares habentes curata, & conſequenter per eos ſufficienter ſatisfit menti Concilij Tridentini, ita Valerus, qui etiam *ibidem* paulò pòſt docet Sacerdotes ſimplices ſine licentia & approbatione Epiſcopi poſſe abſoluere non ſolùm peccata venialia, & mortalia, aliàs ritè confeſſa, ſed etiam peccata mortalia in confeſſione oblita, & hæc ſunt eius verba. *Ego puto probabile peccata oblita (cùm iam ſint indirectè abſoluta in prima confeſſione) poſſe poſtea abſolui à quocumque, etiam non expoſito, ſeu approbato.* ſic Valerus. Sed an probabiliter, iudicent alij, ſicut de alia opinione Ioannis Sancij *in ſelect. diſp. 49. à n. 11. vſque ad 14.* vbi acutè & ſolidè probat Equites D. Ioannis, D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, vtpote verè Religioſos, vt nos alibi ſatis probauimus, poſſe peccata confiteri cum ſimplici Sacerdote non approbato ab Epiſcopo. Hæc Diana.

Qui ſimiliter laudandus eſt, vt *in præcedenti q. num. 3.* quia Ioan. Valeri 3
ſententiam in hac quæſtione relatam non probauit, ſed contrariam, quæ vera eſt, nullum enim diſcrimen poſuit Concilium inter Prælatos Religionum, & cæteros Religioſos, ſed omnes vna regula, ſcilicet Ordinarij approbatione præhabenda, & obtinenda comprehendit. Succedit itaque illa alia regula iam ſuprà repetita, quòd vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus; & qui ſe fundat in limitatione regulæ, eam oſtendere, & probare debet. Rota per Seraphinum *deciſ. 416. num 9.* Quis enim eximere audet Prælatos illos, ex ſuo capite, ſi illos exemptos in lege non inuenit? vnde de re tam clara, & aperta dubium, & quæſtionem proponere ſuperfluum eſt, & verecundum, vt ait Bartol. *in l. Domi-*

nus,

tius, de teſtament. relatus per Ceuall. *commun. contra comm.* 3. *tom. quæſt.* 818. *num.* 274. cùm non dubium, ſed indubium in verbis legis perlegatur. Sed quid mirum quòd moderni ſcriptores Regulares, velint in ſuorum Prælatorum fauorem, rem indubiam & manifeſtam, dubiam & obſcuram facere, & conuertere.

3 Modò diſcutiamus rationes Ioann. Valeri, ait quippe quòd Prælati Regulares, largo tamen modo, dicuntur habere beneficium Parochiale, quia habent curam animarum. quæ ratio ſatis debilis eſt. nam Prælati Regulares habent curam animarum Regularium, & ita poterunt ipſarum confeſſiones audire, nam quantum ad ipſas quaſi Parochiale beneficium habere videntur, & ſic ſunt quaſi ipſarum Parochi, non tamen poterunt audire confeſſiones animarum ſecularium, quia ipſarum nec ſtrictè, nec largè ſunt Parochi, nec ab Epiſcopis ad aliquam animarum ſecularium curam ſunt Prælati, deſtinati, nec approbati. Quomodo ergo arguitur per Valerum à cura animarum Regularium à cura ſecularium? cùm illæ animæ diuerſæ ſubiectionis ſint, item & conditionis, nam illæ ſubiiciuntur Religioni & Prælatis eius, iſtæ non ſubiiciuntur Religioni & Prælatis, ſed Epiſcopis ſecularibus. ergo tanquã arguens à tam diuerſis & ſeparatis contra textum *in l. Papinianus ff. de minoribus*, audiri non meretur Valerus.

4 Qui addit quòd Prælati Regulares ſunt communiter probatiores & digniores tam litteris, quàm moribus, quàm plerique ſeculares habentes Curata, ad quod reſpondemus ex parte Curatorum ipſos litteris & moribus adeò regulariter fulgere, & tot examinibus & viſitationibus adeò purgatos apparere, vt nulla alia verificatione indigeant, præter aliquos diſcolos, non enim totum corpus ſano ſanguine conſtat, ſed Prælati, non per oppoſitionem, & purgationem litterarum & morum Prælaturam adipiſcunt; quomodo ergo comparari cum illis poſſunt? nec omnes Prælati Regulares ſunt immunes, aliquos videmus, nec moribus, aut litteris integros, ſed maculatos; nam cùm eorum electio frequenter per carnis, aut amicitiæ factionem facta ſit, hinc eſt quòd electi plerumque non tam apti ad electionem, quàm ad eligentes appareant, vt quid Valerus de Curatis honeſtè non eſt loquutus? & de Prælatis Regularibus etiam temperatè loquendo, nec comparatione vtendo, cuius ſcripta & differentias ſi accuratè diſcutiantur, ab eruditis Parochis & Curatis, plures alias quàm præſentes, maculatas & non vnguibus demorſis ſcriptas inuenient.

Præterquam quòd etiamſi Prælati Regulares digniores eſſent, & litteris & moribus, quàm plerique ſeculares habentes Curata, non inde infertur habere approbationem actualem Epiſcoporum, ſed habendam in habitu, & ita donec illam obtineant, menti Concilij non manet ſatisfactum, vt minus rectè exiſtimauit Valerus arguens ab illa cogitata & digniori qualitate ad approbationem Ordinarij, cùm argumentum non currat, donec in actu illa fuerit obtenta. nam ipſa in facto conſiſtit, & quæ ſunt facti, non præſumuntur, niſi probentur, ex *l. in bello, §. facta, ff. de captiuis*, &c. 5

Nec illa Valeri doctrina vera eſt, nempe peccata mortalia oblita cùm iam ſint indirectè abſoluta in prima confeſſione, poſſe poſtea abſolui à quocumque, etiam non expoſito, ſeu approbato, nam licèt pro tunc illa oblita peccata in prima confeſſione virtualiter comprehendantur, ea tamen eſt 6

Digitized by Google

eſt conditione, vt rememorata, iterum teneantur confiteri, quaſi confeſſa non fuiſſent, & de illis rememoratis debet pœnitens denuo conteri. ſicut etiam dicimus de paupere, qui quandiu ſoluere non poteſt, excuſatur à ſolutione, & tamen tenetur quamprimùm potuerit, ſic cum D. Thoma docet Graſſis *deciſ. lib. 1. cap. 5. num. 26.* & ideo Medina *in C. de confeſſione, cap. de confeſſione dimidiata iteranda, §. circa hæc*, ait quòd ad integritatem confeſſionis ſeruandam ſatis eſt, ſi peccator omnia mortalia, quæ præmiſſa debita diſcuſſione conſcientiæ, memoriæ eius occurrerint, confiteatur, ibi, *paratus reliqua cùm occurrerint confiteri*, &c. & meliùs *cap. de abſolutione ab oblitis*, vbi probat ad oblita abſolutionem non extendi. nam ſi extenderetur, ſequeretur quòd amplius pœnitens non teneretur oblita confiteri, cùm ab illis iam ſit abſolutus, ſed cùm ex ſententia omnium ille peccator poſtea teneatur peccata oblita, quando ſcilicet ad memoriam venerint, Eccleſiæ confiteri, ſequitur non priùs fuiſſe ab illis abſolutum, vnde ſtante obliuione illorum peccatorum, ſuſpenditur quidem obligatio ea confitendi, non tamen tollitur, ſicut ſi debitor pecuniæ ſit in extrema neceſſitate, in qua ſoluere non poteſt, ſuſpenditur obligatio ſoluendi, ſed non tollitur debitum, nec eſt à debito abſolutus, ita videtur in præſenti. hæc Medina.

7 Vnde ad propoſitum, ſi omnium ſententia eſt quòd peccata mortalia oblita dum occurrunt, conteri, & confiteri debeant; qui ergo venit ad illa confitenda, iam nihil portat de præterita confeſſione. nam virtus illius ceſſauit cum recordatione peccatorum; ſi igitur nihil portat: ergo illa peccata mortalia oblita de nouo confiteri debeat; ſed cur hæc confeſſio noua & de nouis mortalibus peccatis, id eſt, rememoratis facienda eſt ſimplici Sacerdoti non expoſito, nec approbato, cùm ad peccata grauia & mortalia abſoluenda nullam habeat iuriſdictionem, vt omnium ſententia docet? deceptus ergo manifeſtè apparet Valerus in ſua opinione, nedum in materia iuris, verùm in materia ſacramentorum, de quo ſuprà diſputauimus *quæſt. 108. à num. 4.*

Similiter dicendum eſt de Equitibus 8 memoratis ſuprà *num. 2.* nam ſi verè Religioſi ſunt, peccata mortalia confiteri nequeunt, niſi cum Sacerdote expoſito & approbato ab Ordinario Eccleſiaſtico Religionis, ſi non ſunt verè Religioſi, ſed in ſacramentalibus ſubiecti manent Epiſcopis, quod ex conſtitutionibus Ordinum patebit, item & priuilegiis, ab illis præhabenda eſt expoſitio & approbatio in ſimplici Sacerdote, vt de peccatis grauibus validè poſſit abſoluere, in quibus abſoluere nequit ſecundùm omnes; † ſecus verò de venialibus, 9 quia de illis etiam ſimplex Sacerdos non expoſitus, nec approbatus abſoluere valet, vt eſt notiſſimum & indubitatum, & cum prædicta diſtinctione accipienda eſt doctrina Ioan. Sancij relata ſuprà *dicto num. 2. in fine*, vt poſſit Sacerdos ſimplex & non approbatus ab Epiſcopo, abſoluere Equites D. Ioannis, D. Iacobi, &c. à peccatis grauibus, ſi expoſitus & approbatus ſit ab Ordinario Eccleſiaſtico Religionis; ſecus verò ſi non ſit, quia deficiente illa, vel altera approbatione, nullo modo poterit talis ſimplex Sacerdos de grauibus peccatis abſoluere, ſed ſolùm de venialibus, ex dictis ſuprà *num. 6. & 7.* quæ vera ſunt, & ſine dubio tenenda.

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆST. CXIX.

De tollenda occaſione proxima peccati, quando quis teneatur, vel non, & reſolutio Dianæ confutatur. vtilis ſanè quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſio negatiua refertur.*
2 *Regula proponitur in contrarium.*
3 *Reſponſum Dianæ confutatur.*
4 *Spirituale animæ detrimentum maior eſt temporali.*
5 *Temporalia prius quàm Deus non diligenda.*
6 *Limitatio regulæ non eſt vera quæ ipſam abſorbet.*
7 *Concluſio quæſtionis.*
8 *Prima traditur limitatio regulæ.*
9 *Et ſecunda.*
10 *Et tertia.*
11 *Et quinta.*
12 *De eadem.*
13 *An quando nullus apparet profectus, ſit toties, quoties abſolutio impertienda, & reſoluitur affirmatiuè.*

1 DE hoc dubio agit Diana *tractat. 2. miſcellan. reſolut. 47.* & reſpondet quòd non teneatur quis illam occaſionem proximam vitare, cum magno detrimento in vita, honore & pecuniis, quia illo ſtante non dicitur quis occaſionem velle, ſed permittere, cùm non vitare occaſionem non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere, ſed quia velit non incurrere damnum in vita, honore & pecuniis, quod abiecta occaſione obueniret. hæc Diana, qui nihil allegat.

2 Verùm maturiùs & diſtinctiùs hæc quæſtio deglutienda eſt, nam regula proponenda eſt in contrarium, quòd quis teneatur occaſionem peccati proximam vitare, nam perinde eſt illa occaſio, ac ipſum peccatum, ac quemadmodum hoc, ſic & illa præcisè vitanda eſt, Graſſius *deciſ. lib. 1. cap. 28. num. 3. & 4.* Sylueſt. *in ſumma, verb. occaſio.* Angel. *in ſumma, eod. verb.* Toletus *in ſumma, lib. 3. cap. 18. num. 5.* Nauarr. *in manuali cap. 14. num. 31.*

Sed an hæc regula propter magnum detrimentum in vita, honore & pecuniis limitetur, dubium eſt, & limitari cenſet Diana relatus *ſuprà*; ſed mihi hæc limitatio non placet, ex aliquibus rationibus. *Prima*, quia de duobus detrimentis magnis, quod maius eſt primò vitandum eſt, vt cum aliis notat Diana *tractat. miſcellan. reſolut. 37.* ſed animæ detrimentum in occaſione proxima peccati, maius eſt vita corporali, honore & diuitiis. ergo illud primò vitandum eſt Maior propoſitio patet de per ſe, & vera eſt. Minor ſimiliter, quia detrimentum animæ ipſam ad gehennam trahit, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, & vbi nulla eſt redemptio, detrimentum autem corporis minus eſt tam in vita, quàm honore & pecuniis, nam hæc temporalia & caſſura ſunt, ſpiritualia autem animæ ſunt æterna, & ita cum ſpiritualibus, temporalia comparari nequeunt, ad textum *in cap. ſolitæ, de maior. & obed.* 3

Cùm ergo ſint ſpiritualia maiora, quàm temporalia, patet quòd detrimentum ſpirituale animæ, multo maius erit, quàm detrimentum corporis temporale, vnde conſequentia vera eſt, quòd propter illa temporalia, non ſit peccatum committendum, nec occaſio proximi peccati retinenda. nam Deus retinentem iudicabit, & condemnabit ad infernum, & non erit excuſatus cum illo detrimento temporali, & corporali, & ſic omnes Sancti & Sanctæ hanc doctrinam optimè ſcientes prius vitam, honores & pecunias 4

reliquerunt, quàm peccatum, propter temporalia commiſiſſent.

5 Secunda ratio. nam ſi propter temporalia peccatum, aut occaſio proxima peccati eſſet permittenda, ſequeretur illa temporalia prius eſſe diligenda, quàm ipſe Deus. Conſequens eſt falſum. ergo & antecedens.

6 Tertia ratio. nam illa permiſſione ferè omnes excuſarentur ab occaſione proxima reiicienda, vnuſquiſque enim quæreret excuſationem frequentiùs compoſitam, & fictitiam, tam in vita & honore, quàm in pecuniis, quia in his tribus rebus latitudo magna extabat ſe excuſandi, & à regula refugiendi, vnde cum tanto detrimento regulæ, illa limitatio admittenda non eſt, non enim vera eſt limitatio quæ ferè ſemper regulam abſorbet, & confundit, quia officium eius, & vis in vno tantùm caſu ex ratione particulari ponderanda eſt. nam limitatio non debet eſſe ſupra regulam, ſed ſub illa vnum corpus efficere, licèt ex aliqua qualitate & rationis diuerſitate diuerſa ſint. Menochius *conſ. 75. num. 21.* & hinc docuit Decius *in l. 1. num. 10. & ſeqq. de regul. iur.* quòd exceptiones ſunt contra regulam, quia illa perdit officium in caſu exceptionis, ex ratione particulari, quæ corrigit in illo caſu eamdem regulam, & eam declarat in illo non procedere, & quòd exceptio debet eſſe de regula, & ſic patet quòd non debet illam abſorbere, & eſſe ſupra illam, ſed ſub illa.

7 Standum igitur eſt regulæ, ſcilicet vt occaſio proxima peccati fugienda ſit in conſcientia, & abſolutio deneganda, etiam ſi magnum detrimentum adſit in vita, honore & diuitiis.

8 Sed videamus an veræ ſint aliquæ limitationes, quas tradit Graffius *vbi ſuprà*; & *Prima* ſcriptam reliquit *num. 9.* vt ſcilicet regula limitetur, quando ceſſaret in futurum periculum recidiui, quia cauſa peccati veteris ceſſat, vel quia formoſa iuuenis facta eſt deformis, vel ægrota ægritudine durabili, vel quia fornicator contraxit cum alia matrimonium, tunc quia veriſimiliter ceſſat periculum recidiui, ſola cohabitatio non arguit malum ſtatum in pœnitentem, per textum *in cap. final. de cohabitat. clericor.* &c. hæc limitatio vera eſt, & obſeruanda per Confeſſarios, & per iudices Eccleſiaſticos. poteſt enim ad illos in foro externo peruenire in cauſis carnalibus.

Secundam tradit limitationem *n. 12.* 9
quando pœnitens nequit expellere cohabitantem, quia ſui iuris non eſt, vtpote filiusfamilias, qui non poteſt ſine ſcandalo exire de domo patris, cùm artem, vel officium non habeat, nec concubinam expellere, quia ipſo in domo aliena nihil diſponit; hæc etiam eſt vera limitatio, dummodo relatæ conditiones non deficiant, poſſunt enim mutari, & cum mutatione oſtium aperire, ad eiiciendam concubinam.

Tertiam tradit *num. 13.* vt regula 10
procedat quando frequenter & ſæpe de præterito tales cohabitantes peccaſſent; ſecus verò ſi raro bis, ter, vel quater in anno, repentina libidine non continuata intentione corrupta copulaſſent, & pòſt pœnituiſſent, & tempore confeſſionis eos pœniteret, tunc eſſent abſoluendi, licèt ad expulſionem hortandi de conſilio, & ratio eſt, quia ex tam raro actu non videtur radicata hæc mala conſuetudo libidinis, alioqui rariſſimi eſſent qui poſſent abſolui, cùm frequenter cum iuuenibus famulis, vel ancillis homines peccent, & leges ad ea, quæ non raro, ſed frequentiùs accidunt, adaptantur. Suppoſitis his conditionibus licitè practicari valet

Digitized by Google

let hæc limitatio; ſed vnum aduerto pro Confeſſariis, qui cùm Medici ſint, & videant ægritudinem incœptam, & eam refrænare, & reprimere non curent, caueant ne ipſis imputetur, melius enim à principio mala reparantur, quàm in fine, ideò cautè procedere neceſſarium eſt.

11 Sed proponamus aliam limitationem ratione ſcandali, quando, verbi gratia, filius cum matre occultè copulatur ter, aut quater, vtrùm ſi illam non eiiciat, abſoluendus ſit? & videtur quòd plus ſit ſcandalum publicum, quàm peccatum occultum, & quòd ſi adſit contritio, & verum propoſitum, abſoluendi ſint, vt propter idem ſcandalum docuit in filiofamilias Graſſis *d. num.* 12. & expreſsè *num.* 23. *&* 24.

12 Ex alio latere videtur quòd tam graue crimen ſtatim debeat coërceri, multa namque ſunt media ad expellendam occaſionem, vel cauſa ægritudinis diffamatæ, vel loci mutationis, vel aliorum negotiorum. Itaque ſic exequendus eſt hic caſus, vt medius poſſibilis diuertendi aſſumatur ſtatim, quòd ſi nullus ſit, ſuſpendatur abſolutio per aliquod tempus, & pœnitentia grauis imponatur in confeſſione.

13 Venio ad quandam difficultatem poſitam à Diana *in d. reſol.* 47. *in fine*, an quando nullus apparet profectus, ſit toties quoties abſolutio impertienda? & negatiuè reſponderunt aliqui per ipſum relati; ſed affirmatiua ſententia eligitur à Diana cum Viualdo, & Ioan Sancio, & rectè, quia dum pœnitens vero propoſito eſt affectus, dignus eſt abſolutione, quantùmcumque nulla notetur emendatio, quia adſit dolor, & propoſitum, abſolutio danda eſt, recidiuo non obſtante.

QVÆST. CXX.

Quæritur, quæ quantitas requiratur, & furtum ſit peccatum mortale, & ad plures opiniones adiicitur arbitrium, & opinio Rodriguez defenditur contra Dianam.

SVMMARIVM.

1 *Plures referuntur opiniones.*
2 *Ad illas arbitrium adiicitur.*
3 *Opinio Rodriguez defenditur contra Dianam.*

HANC quæſtionem proponit Diana *tract.* 13. *miſcell. reſol.* 57. & nouem opiniones recitant DD. alij dimidium regalem, alij vnum, alij duo, alij tres argenteos poſtulantes, & ponderantes, tandem refert Bonacinam in octaua opinione, quam probabiliorem vocat, diſtinguentem inter quatuor genera perſonarum, illuſtres quibus ſi furetur nummus aureus, erit materia inſpiciens ad peccatum mortale, alij diuites, qui ex ſuis redditibus viuunt, & horum erit materia quatuor regalia, alij qui ſe ſuſtentant artificio, & opera, quorum erit materia duo regalia, alij mendicantes, quorum erit vnum regale, condemnat inſuper opinionem Rodriguez, & aliorum, aſſerentium, eſſe materiam grauem duorum aureorum, in diuitibus, & opulentis. 1

Verùm ego licèt in effectu probem Bonacinæ diſtinctionem, deficit in ea, & in Diana aſſerere quòd hæc materia eſt arbitraria, & arbitrio prudentis Confeſſarij relinquenda, ſemper enim 2

Hh 3 aſtu

Digitized by Google

aſſumendum eſt arbitrium in rebus incertis, in quibus certa regula dari nequit, vt ſuprà dicebamus *q.106.num.4.* & in terminis huius q.docuit Iacob.de Graffis *lib.2.cap.93.num.27.* vbi aliqua recenſet.

3 Illa tamen opinio Rodriguez, & aliorum relata ſuprà *num.1.* & à Diana damnata, damnanda non erit, ſi enim ipſe probat opinionem Bonacinæ, ſcilicet vt in illuſtribus ſit materia grauis nummus aureus, quomodo non probat opinionem Rodriguez, qui abſolutè aſſerit duos aureos eſſe notabilem quantitatem? nunquid duo aurei non ſunt plus quàm vnus? Si ſunt, ergo ſi vnus eſt materia grauis, in illuſtribus erunt & duo; quomodo igitur nummi aurei materia placuit Dianæ, iuxta Bonacinam, & duorum aureorum, non placuit, iuxta Rodriguez? nam in duobus aureis, omnes diſtinctiones Regalium à Bonacina, traditæ comprehenduntur, & ita abſolutè vera eſt aſſertio Rodriguez eſſe notabilem quantitatem, quæ duos aureos excedit. Itaque ſtandum eſt in his dubiis arbitrio rationali, & prudentiali, vt ad peccatum mortale iudicium protrahatur, & vt noſcatur quæ paruitas materiæ excuſet à peccato graui, ſeu non excuſet, vt optimè notauit Graffis videndus *vbi ſuprà.*

QVÆST. CXXI.

An qui delinquit prope Eccleſiam, ſub ſpe confugiendi ad eam, gaudeat poſtea ipſius Eccleſiæ immunitate, & affirmatiua opinio multorum reijcitur.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *Opprobrium Dianæ contra Iuriſconſultos recitatur.*
4 *Opinio negatiua probatur.*
5 *Clementis declaratio quomodo aſſumenda, & Principis factum legi contrarium in illa diſpenſationem operatur, & idem tacitus conſenſus.*
6 *Caſus practicatus refertur.*
7 *Defenduntur Iuriſconſulti.*
8 *De ſuo opprobrio acriter reprehenditur Diana.*
9 *Theologi huius temporis Iuriſprudentiam ſuffocare conantur.*
10 *Author prouocatus loquitur.*
11 *Regulas Canonicas & legales non ſibi Theologi vendicent.*

NON gaudere docent Gambacurta *lib.5.cap.18.* Farinac. *de immunit. cap.16. num.214.* Ammirolinus *de immunit. Eccleſ. cap.5. num.4.* Barboſa *in collect. lib.3. tit.49. cap.10. num.5* Diana alios referens *de immunit. Eccleſiarum, reſol.3.* ſimul & declarationem Clementis VIII. *in ſua Panormitana*, poſt Bullam Gregorianam, quibus addendus eſt Gutierr. *pract.qq.lib.3.q.1.à num.8.& ſeqq.* 1

Contrarium tamen tenere Fagundez, Suarez, Ioan.de la Cruz, Peregrin. Decian. Tabiena, Syluester, Angel. refert ipſe Diana, & ratio deſumitur ex Bullæ verbis, quæ excludit ab immunitate homicidia, & mutilationes factas in Eccleſiis, & Cœmeteriis, & ſic includit quæ committuntur extra Eccleſiam, & Cœmeterium. 2

Addit Diana, vnde valdè miror, Gambacurtam relinquere Theologos doctiſſimos, & ſequi velle Iuriſconſultorum veſtigia, & reſpondet ad declarationem Clemen. VIII. quod facta fuit in aliquo caſu particulari, & ideò non tollit legem vniuerſalem Bullæ Gregorianæ, nam ex aliquibus circumſtantiis 3

Digitized by Google

ſtantiis particularibus monentibus animum ſuum potuit ita in illo caſu determinare, quæ quidem non militat in vniuerſali. Hæc ille.

4 Verùm primam opinionem negatiuam cenſeo veriorem, tam quia gaudere non debet beneficio, & auxilio legis, qui in legem committit, *cap. frater, & coëpiſcopus*, *& cap. ad Epiſcopos 17. q. 4. cap. final. de immunit. Eccleſ.* Leo *Theſauro fori, p. 1. cap. 13. num. 22.* Gutierr. *d. cap. 1. num. 9.* quàm quia copula inceſtuoſa haberi nequit à contrahere volentibus matrimonium ſub ſpe diſpenſationis faciliùs impetrādæ, Thom. Sanchez *de matrimonio, lib. 8. diſp. 25. num. 37. & 38.* & ſic contra illam ſpem ponitur de ſtylo clauſula in vnaquaque diſpenſatione, vt illa contrahentes vti valeant, dummodo ſub illius ſpe copulam inceſtuoſam non commiſerint, negari enim non poteſt quòd qui ſub illa ſpe confugiendi ad Eccleſiam prope illam delinquit, quòd aſſumat eam in ſui delicti tuitionem, vnde iuſtum eſt vt Eccleſia illum deſerat, nec tueatur, cùm fraus ſua illi patrocinari non debeat, vt toties eſt dictum, & quia auxilio Eccleſiæ faueri non debet, qui Eccleſiam contemnit, & ſub illius ſpe delinquit.

5 Vlteriùs Clementis declaratio his motiuis facta fuit, nec conſtat in illa de aliis circumſtantiis animum ſuum mouentibus, & ſic quoad hunc caſum diſceſſit ab vna illa forma Gregoriana, & à taxatiua ipſius, vnde portam aperuit cæteris iudicibus diſcedendi, & iuxta Clementis iudicium iudicandi; qui enim Papæ iudicium ſequitur, iuſtè facit, & iudicat. nam facto illo Clementis diſceſſum, & diſpenſatum cenſetur in lege Gregoriana, & impedimento taxatiuæ, & formæ eius, vt omnium concordem eſſe ſententiam probat Thom. Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 4. num. 2. & ſeqq.* ſi enim tacitus conſenſus Principis operatur, vt lex non obliget, iuxta eundem Dianam *tract. de legibus, reſol. 55.* multò magis illam non obligationem operabitur expreſſus Principis conſenſus, & expreſſum factum, vtpote Clem. VIII.

6 His fundamentis iam practicaui hûc caſum cùm eſſem Ordinarius Eccleſiaſticus, & quendam prope Eccleſiam delinquentem, & poſtea ad eam illico confugientem condemnaui ad Eccleſiæ extractionem, denegando illi immunitatem Eccleſiæ, quam ad ſui delicti perpetrationem, pro pallio, & tutela aſſumpſit, vt fraus ſua illi non patrocinaretur.

7 Reſpondeo nunc illi admirationi Dianæ. nam valde admiratus fuit Gambacurtam relinquere Theologos doctiſſimos, & ſequi velle Iuriſconſultorum veſtigia, & ego valde miratus ſum de tanto opprobrio Dianæ contra Iuriſconſultos; ſi enim materia eſſet purè Theologalis, vtpote de Trinitate, Incarnatione, Prædeſtinatione, Gratia, Viſione Dei, &c. rectè curreret Dianæ admiratio, in illis enim Theologi doctiſſimi non ſunt relinquendi, ſed in rebus moralibus vtriuſque fori, in quibus de iuſtitia, & iure agitur, quomodo Iuriſconſulti propter illos Theologos, omittendi ſunt? quod enim ipſi ſciunt de iure, & de iuſtitia à qua conſcientiæ delicta iudicantur, hoc omne à iuris, & iuſtitiæ regulis delibant, vt alibi diximus. & ita ſuos libros ſub illo titulo de iuſtitia, & iure componunt; cur ergo in meſſi aliena ſeminare non excuſant? eo maximè in materia præſenti de immunitate Eccleſiaſtica, & Eccleſiarum quæ purè Canonica, & legalis eſt, & Theologus in illa ſine Canone, & ſine lege vnum pedem ambulare non poteſt, & ſi ambulat, in terra aliena ambulat, & procedit.

Vnde

Digitized by Google

8 Vnde acriter de illo opprobrio Dianam reprehendo, eo maximè cùm ante Religionis ingreſſum Iuriſperitus fuerit. † & iam hoc aſſumptum à Summiſtis, & Theologis huius temporis aſſumptum eſt. nam Iuriſprudentiam ſuffocare conantur, dum in illa, & materiis eius ſe tanquam Patres, & Magiſtri interponunt, librorum ſummas, & multitudinem imprimendo, quos dum Iuriſconſulti videmus intra nos dicimus: Vnde ergo iſti literas Canonicas, & legales ſciunt, cùm in ſcholis non didicerint? quid ergo mirum quòd loquantur, vt ſolent, ſine fundamento, vt ſcripſit Nicol. Garcia *de benef. 4. p. c. 1. n. 35.* Vnuſquiſque ergo intra ſuas metas contineatur, & in ipſis ſcribat, & typis mandet, & ſic ordo non perturbabitur, & multæ opiniones aut falſæ, aut Reipublicæ damnoſæ euitabuntur, & notæ non erunt, vt de aliquibus patet in hoc libro, & in aliis, quos conſultò, Deo fauente, ſcribemus, vt multa Neotericorum dogmata, inconuenientia, aut falſa, dirigamus.

9 (beside "rit. † & iam hoc aſſumptum à Sum-")

Qvæst. CXXII.

Vtrùm liceat ſupplicationem ſuper aliqua lege porrigere, & interim ſuſpendere eius obligationem, & illam minimè obſeruare, & opinio Villalobos, Dianæ, & aliorum confutatur. vtilis ſanè quæſtio.

Svmmarivm.

1 *Negatiua ſententia refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *Appellationes non fiunt à legibus.*
4 *Negatiua probatur, & ſupplicatio, & appellatio quid ſint.*
5 *Paribus paſſibus non ambulant.*
6 *Excommunicatio lata per modum iuris non ſuſpenditur per appellationem.*
7 *Non rectè argumentatus fuit Villalobos, & quæ conditio ineſt in promulgatione legum.*
8 *Et quæ conditio non ineſt.*
9 *Antecedens Villalobos falſum eſt.*
10 *Item conſequentia falſa.*
11 *Conſuetudo per eum relata nihil vrget.*
12 *Reſponſio Dianæ non concludit.*

PRo negatiua ſententia refert Diana *tract. de legibus, reſol. 6.* 1
Io. de la Cruz *in direct. conſcientiæ, p. 1. præcept. 7. quæſt. 6. dub. 4. concl. 2.* & Vaſquez *in p. 2. tom 2. q. 94. art. 3. diſp. 156. cap. 5. num. 43* quia appellatio, vel ſupplicatio iure quidem conceſſa eſt contra ſententiam, at contra legem nuſquam conceſſa reperitur.

Poſtea ait quòd communiter contrarium docent DD vt Granado, Malderus, Salas, & Villalobos, cuius verba 2
refert *in ſumm. tom. 1. tract. 2. dub. 16. num. 6.* ibi, *Las leyes Canonicas ſi no ſe reciben no obligan de laqual concluſion ſe ſigue, que ſi ſe ſuplicaſſe de las leyes del Pontifice, tambien ſe ſuſpenderia ſu effecto, como dice Felino y otros, y conſta de ta coſtumbre que ay en muchas Prouincias de la Igleſia que ſuplican al Põtifice, y el paſſa por ello*, & addit rationem Diana, vt conſonum videatur, quòd poſita aliqua iuſta cauſa voluntas legiſlatoris ſuſpendatur, donec ipſe mentem ſuam explicauerit, quidquid in contrarium aſſerat Lorca *in part. 2. tom. 2. de legibus, diſput. 20.* qui putat interim dum ſupplicatur, & legiſlator non reſpondet, legem obligare.

Quia

Digitized by Google

3 Quia quamuis propriè appellationes non fiant à legibus, ſed à ſententiis, poteſt tamen allegari cauſa, & peti reformatio legum à legiſlatore, qui ſi audita cauſa tacuerit, præſumitur conſentire, niſi aliter ex coniecturis conſtaret, quibus ſtantibus non licebit ſuſpendere legis executionem.

4 Sed nihilominus negatiua ſententia tenenda eſt, & Loreæ dictis adhærendum, ſimul & aliorum *num.* 1. relatorum, ex ſequentibus.

Primò, quia ſupplicatio eſt ſpecies gratioſa, & appellatio eſt actus iuſtitiæ, ideo hæc ſuſpendit, illa verò non ſuſpendit; ſic cum aliis docuerunt Rebuff. *de ſupplicat. in præfat. num.* 38. 39. & meliùs *num.* 89. Sigiſmund. Scaccia *tract. de appellat. quæſt.* 19. *remed.* 13. *num.* 27.

5 *Secundò*, quia, vt ait Lancellotus *de attent. appellat. pendent. limit.* 50. *n.* 57. regulariter appellatio & ſupplicatio paribus paſſibus non ambulant, cùm diſpoſita in appellatione non vendicent ſibi locum in ſupplicatione.

6 *Tertiò*, quia excommunicatio lata per modum iuris, ſeu ſtatuti, non ſuſpenditur per appellationem, & ſic limitat regulam cum Ancharano *in cap. quicumque, num.* 3 *de appellat. lib.* 6. Aloyſius Riccius *in praxi fori, tit praxis excommunicat decif.* 463. *num.* 6. Si ergo adhuc appellatio cùm ſit actus iuſtitiæ, & ſupplicatione multo fortior, non ſuſpendit legis executionem, nec excommunicationem per modum iuris, ſeu ſtatuti latam; igitur multo minus ſuſpendit ſupplicatio, quæ eſt ſpecies gratioſa, & appellatione multo debilior.

7 Non obſtant verba Villalobos, non enim rectè argumentatus fuit, nec ſequitur, leges Canonicæ non obligant, ſi non recipiantur; ergo non obligabunt ſi ab illis ſupplicatio interponatur. nam in promulgatione legum ineſt illa tacita conditio, ſi à populo acceptentur, ex præſumpta & benigna legiſlatoris intentione, interim dum ipſam non manifeſtat, ex relatis à Diana *tractat. de legibus, reſolut.* 1. licèt hæc opinio in puncto iuris vera non ſit, ſed contraria, quam plurimi ibi relati tuentur, & adhuc ipſe Diana in legibus Pontificiis eamdem contrariam tenet.

At in eadem legum promulgatione non ineſt tacita conditio, ſi à populo ſupplicatur; ergo de vno caſu ad alterum non eſt arguendum. 8

Vlteriùs Villalobos loquitur in legibus Canonicis, & ſic Pontificiis, quæ ſecundùm veriorem ſententiam adhuc non habent illam tacitam conditionem, ſi à populo acceptentur, vt fatetur Diana *dicta reſolut.* 1. *in fine*, vnde antecedens Villalobos, nempe *las leyes Canonicas* [illegible] *o ſe reciben no obligan*, falſum e[illegible]dùm veriorem ſententiam, quia P[illegible] iuriſdictionem immediatè recipit à Deo, non verò à populo, ſicut cæteri Reges, & legiſlatores; ergo non ſicut illi, reſpicere debet populi acceptationem. 9

Demum conſequentia Villalobos ibi, *de laquel concluſion ſe ſigue, que ſi ſe ſuplicaſſe de las leyes del Pontifice, tambien ſe ſuſpenderia ſu effecto*, &c. falſa etiam eſt, non enim talis conſequentia ex illo antecedenti ſequitur, tam quia illud eſt falſum, quàm quia in illo adeſt vna ratio, quæ non adeſt in conſequentia, vt ſuprà diximus *in proximis numeris*. 10

Nec conſuetudo relata per Villalobos quicquam vrget, nam ſi in legibus Canonicis acceptatio populi non intrat, vt ſuprà *num.* 9. non etiam intrabit conſuetudo, niſi ex coniecturis Papæ conſenſus comprehendatur. 11

Reſponſio autem Dianæ, vt ſuprà *num.* 3. non concludit, quia licèt cum 12

 cauſa.

Digitized by Google

cauſa poſſit poſtulari legum reformatio, non inde ſequitur quòd propoſita poſtulatione reformatio ſit obtenta, niſi tacitus Principis conſenſus demonſtretur ex coniecturis legitimis, vt ſuprà *quæſt*. 121. *num*. 5. nam ex ſola taciturnitate ipſe conſenſus non eſt ſecurus, potuit enim Princeps tacendo in ſua lege & Canone velle perſiſtere, credendo quòd ſi non vellet, aliquod ſignum, aut verbum daret, reſpondendo, vnde ſi nihil reſpondeat, poteſt legem non velle permutare, & etiam poteſt omittere & immutare; ſed tunc credibile non eſt quòd verbum, aut ſignum datum non ſit; quare ſi illud deficiat ex ſola taciturnitate, populus obligationem legis ſuſpendere ſecurè non poterit, & ſic in dubio ſuſpendet & intrabit peccatum operando & ſuſpendendo cum dubia conſcientia, quæ vt euitetur, ex ſola illa taciturnitate minimè ſuſpenſio fiat, ſed verba, aut ſigna inquirantur ſollicitè. Manet igitur hæc quæſtio ſalubriter explicata ab vno Iuriſperitorum, quorum propria eſt hæc materia, non verò Theologorum, qui mutuatas iuris regulas aſſumunt; quis ergo mutuatarius, in re mutuata, mutuanti potior erit. nam hic dat, ille recipit, hic gratificat, & actionem habet, ille gratificatur, & paſſionem reſtitutionis & ſolutionis inuitus ſuffert, & adhuc pro dilatione mutuantem rogat ſupplex & depoſcit.

QVÆST. CXXIII.

An teſtis teneatur reſpondere ſi iudex interroget quando crimen eſt notorium, & publicum, ſed ignoratur Author ipſius, & opinio negatiua aliquorum, & Dianæ conſilium, improbatur. vtilis ſanè quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua refertur.*
2 *Et affirmatiua.*
3 *De eadem, & de conſilio Dianæ in praxi.*
4 *Reſoluitur quæſtio cum diſtinctione, & affirmatiua opinio probatur & practicatur.*
5 *De eodem.*
6 *Primus teſtis quomodo interrogandus.*
7 *Reus notorius ſpecificè inquirendus.*
8 *Minus rectè conſuluit Diana.*
9 *Quomodo poſſet ſaluari eius conſilium.*

DIANA *tractat*. 1. *miſcellan. reſolut*. 63. ponit exemplum, ſi homo mortuus inuentus ſit publicè, & iudex à vicinis informationes recipiat, quæritur, an ille qui homicidam ſcit, teneatur interrogatus illum manifeſtare, & refert quorumdam ſententias Caietan. Sot. & Adrian. aſſerentium iudicem in tali caſu non poſſe inquirere, neque interrogare, & peccare aliter faciendo, quia tunc procedendum eſt per inquiſitionem, 1

quando

quando de Authore eſt fama, vel indicia, *cap. cùm oporteat, de accuſat. cap. inquiſitionis, & cap. qualiter & quando, eod. tit.* hanc opinionem vocat probabilem Diana.

2 Contrariam aliam refert ex Villalobos, Malder. Valentia & Bañez, tenentibus teneri teſtem homicidã manifeſtare in caſu propoſito propter magnam vtilitatem boni communis, & ne crimina impunita maneant, & quia Canones contrarij relati ſuprà loquuntur de inquiſitione ſpeciali, non autem de ea, qua in genere quæritur, quis fecerit, tunc enim qui ſcit delinquẽtem, illum prodere tenetur, & ſic docent Aragon & Ioan Valerus, Miranda, & alij à Diana relati, quia cùm iudex in propoſito caſu ius habeat procedendi propter bonum commune conſeruandum, & teſtes interrogandi, manifeſtè ſequitur quòd teneantur & ipſi propter illud bonum commune illi veritatem dicere, & occultum reum reuelare.

3 At Diana ſententiam primam negatiuam adhuc comprobat, ex Turriano, Filliucio, Leſſio, & aliis, quia quando dubium eſt, an iudex iuridicè interroget, & probabilis ſententia aſſerit ipſum non interrogare iuridicè; ac proinde (quod idem eſt) ipſum non eſſe iudicem, in eo caſu ſubditus non tenetur obedire, quia poteſt amplecti probabilem opinionem, quæ affirmat iudicem non eſſe ſuperiorem in eo caſu, vnde ſequitur quòd in illo poteſt teſtis vel occultare, vel manifeſtare veritatem, ſi ſciat vtramque opinionem eſſe probabilem, vt reuera eſt, & in facti contingentia Diana conſuluit teſtem in tali caſu non teneri ad interrogata reſpondere, licèt aliqui tunc in contrarium ſentiebant, trepidantes timore vbi non erat timor.

4 Sed reuera in hoc caſu diſtinguendum eſt, nam ſi iudex habita informatione de corpore delicti, quam in genere aſſumere poteſt, & debet, Gomez *variarum tom. 3. cap. 9. num. 1.* Farinacius cum pluribus *tit. de inquiſition. quæſt. 1. num. 6.* etiam in genere interroget quis illud commiſit, tunc ſicut iudex iuſtè interrogat, ſic & interrogatus tenetur veritatem reſpondere, aliàs iniuſtitiam & peccatum mortale committit, quia rempublicam grauiter offendit, cuius intereſt, ne delicta maneant impunita, & mortuum etiam offendit in ſuffragiis amiſſis, vt ſuprà *quæſt. 80. num. 4.* & hæredes eius, in actione contra homicidam etiam amiſſa, & ſic ſententia affirmatiua *num. 2.* relata vera eſt, & eam probat Graſſius *deciſ. lib. 3. cap. 7. num. 21.* loquens in generalibus interrogationibus, & practicatur. nam informatio ſumitur in genere, & interrogatio etiam fit in genere nullum delinquentem ſpecialiter nominando, niſi de illo conſtet iam per ſummariam informationem, nam tunc poſt interrogationem generalem, quis fecerit homicidium, ſeu delictum, deueniendum eſt ad interrogationem ſpecialem iam probatam.

Si verò recepta genericâ informatione ſine aliqua ſpeciali de delinquente, iudex non genericè, ſed ſpecialiter de tali interroget, tunc & iudex peccat, & teſtis minimè tenetur dicere veritatem, & in hoc etiam rectè ſentit ſententiâ relata ſuprà *num. 2.* ſed nullus iudex Chriſtianus niſi ſit improbus, aut ignarus, hanc culpam committet; itaque cum hac diſtinctione dubium hoc intelligendum eſt, & ſi teſti per iudicem, aut ſcribam conſtet de generica informatione delicti, & de interrogatione etiam generica, iam non adeſt dubium, an iudex rectè interroget, vel non, & ſic tenetur dicere veritatem, & reum occultum manifeſtare: ſi au- 5

Digitized by Google

tem teſti non conſtet de tali informatione,vt quia audiat ſine illa ipſum interrogaſſe,& non genericè,ſed ſpecialiter de certa perſona nominata, tunc non tenetur reſpondere, ſed reum occultum occultare, quia tunc ex dubio quod habet teſtis,an iudex rectè interroget, vel non,poteſt occultare delinquentem,vt ſuprà *num.* 5.

6 Idem eſt quando ad recipiendam informationem ſummariam ad primum teſtem iudex, vel ſcriba accedit, tunc namque interrogatio generica licitè fieri valet, & facta teſtis reum occultum tenetur manifeſtare; ſi verò interrogatio fiat ſpecialiter, tunc non tenetur.

7 Quando verò reus occultus non eſt, ſed publicus,& ex officio in capite proceſſus, vt publicus nominatur, tunc iam ceſſat generica interrogatio, & eius loco ſuccedit ſpecifica, de certo reo nominato,& teſtis tenetur in vtroque foro veraciter reſpondere. nam iudex iuſtè procedit & interrogat, & ſic omnes iudices Eccleſiaſtici, & ſeculares practicamus.

8 Vnde ad propoſitum in caſu Dianæ propoſito, ipſe minus rectè conſuluit, quia iudex à vicinis genericè interrogando,quis fecit delictum, ipſi tenentur veritatem reſpondere,& reum occultum manifeſtare, præhabita informatione de corpore delicti,quæ publicè iam præceſſit, & in hoc caſu opinio DD.in contrarium probabilis non eſt, quia ceſſat illud dubium in quo innitebantur. nam iudex rectè interrogat & procedit, & ſimiliter teſtis iuſtè etiam non reſpondet ſi neget;quare in his terminis qui contradicebant Dianę, iuſto timore trepidabant, quia iuſtus timor erat in ſequenda eius ſententia & conſilio.

9 At ſi interrogatio eſſet ſpecifica in iudice,rectè procederet conſilium Dianæ, vt ſuprà *num.* 5. ſed ipſe videtur non loqui in hoc caſu, ſed in generica interrogatione,vt patet ex tota reſolutione, & ſic in his terminis perperam conſuluit,ſalua eius pace.

QVÆST. CXXIV.

An liceat Clericis & Religioſis triticum,in panem coctum redactum, per ſe, vel per alios vendere, abſque peccati labe, pretio tamen iuſto,vel in foro currenti, vel à iuſtitia taxato,& an laicis ſimiliter liceat. & opinio Ioan.Gutierr.Mercado & aliorum Theologorum confutatur. vtilis in praxi quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio negatiua Gutierr.& aliorum refertur.*

2 *Pragmaticæ in quibus illa opinio fundatur, non ſunt in vſu, & praxis & vſus recitatur.*

3 *Opinio contraria tenenda.*

4 *Et referuntur fundamenta.*

5 *Rationibus contrarijs reſpondetur.*

6 *Authores pro affirmatiua opinione referuntur,& appellatione frumenti non venit farina.*

AGIT de hac quæſtione Gutierr. *practicarum quæſt. lib.* 2. *quæſt.* 182. *per totam.* & tandem(relatis quibuſdam Pragmaticis de Madrid,menſe Decembri,ann. 1568 & 1571.quibus prohibetur, vt nulla perſona 1

ſona valeat vendere panem coctum, propter panificos, & alios qui ſolent illud officium exercere) tenet Clericos, & nobiles,& diuites,ſi illud exerceant, peccare mortaliter,quia contraueniunt legi iuſtæ Principis ſuper re graui, & bonum publicum,maximè concernenti, propter bonum Reipublicæ regimen, non tamen teneri ad reſtitutionem ſi iuſto pretio, aut taxato vendant, & quòd ſic, ſenſerunt Magiſtri Theologi Salmanticenſis Academiæ Ordinis Prædicatorum à Gutierr. conſulti, & docet Mercado *in d.pragmat. cap. 2. verſic. y publicada la portura.* & magis in terminis *in cap.*3.ſtatim ſequenti,*in principio,* vbi tenet quòd dictæ Pragmaticæ interdicentes prædictum vſum certis prædictis perſonis, obligare in conſcientia ſub pœna peccati mortalis, & latè probat Clericos non poſſe per ſe, nec per alias perſonas exercere prædictum officium panificorum,nec eis dare frumentum ſub vllo pacto, vel modo *a maſſar* ad vtilitatem ipſorum Clericorum, & quòd ceſſat hodie ſententia contraria Medinæ & Mexiæ, quia loquuti fuerunt ante dictas leges & Pragmaticas.

2 Quæ reſolutio dura mihi viſa fuit, & tandem conferendo illam circa vſum populorum in ſecularibus perſonis,inueni dictas Pragmaticas adhuc in illis non obſeruari; ſed contrarium, licereque omnibus triticum coctum vendere, etiam non panificis, dummodo iuſto,aut taxato pretio vendant,immò quòd quilibet illud facere poteſt ſine periculo prohibitionis,ſeu interdicti,& ad maiorem cautelam ſolent petere iuſtitiæ,vt panes taxet, & ipſa taxat, & pro taxa à domino venduntur, etiam non panifico, & ampliùs relatum fuit mihi quòd ſi ſolis panificis illud liceret,eſſet populis maioribus,& minoribus nociuum,quia Reſpublica ſuis alimentis egeret, & panis deficeret ad ciues multos, vel paucos alendos. nam illæ Pragmaticæ iuſtæ non videntur (niſi pretium ſit iniuſtum, aut non taxatum) quia reſtringunt abundantiam panis in commune detrimentum, & ideo in ſupremo Conſilio de facili datur licentia cuilibet petenti, & ad maiorem cautelam poſtulanti.

Quare his conſideratis tenenda eſt contraria reſolutio, nempe licere ſine peccato mortali, & ſine vinculo reſtitutionis ſecularibus nobilibus, vel diuitibus panificis, vel non, Clericis & Regularibus panes ex tritico ſuo coctis vendere pretio iuſto currenti, vel à iuſtitia populi taxato, & quòd ſiue ante dictas Pragmaticas, ſiue poſt loquantur Medina *in C. de reſtitution. quæſt.*31. *verſic.hac tamen non obſtant.* & Mexia *in pragmat.taxæ panis, in 6. concluſ. num.* 31. ipſorum ſententia, quæ eadem eſt, vera eſt, ex multis ſequentibus. 3

Primò, quia dictæ Pragmaticæ non ſunt in vſu, aut obſeruantia, ſed contrarium,vt ſuprà dixi *num.* 2. 4

Secundò, quia ipſæ non iuſtæ ſunt, niſi in pretio iniuſto intelligantur, quia reſtringunt abundantiam panis in commune detrimentum. & ſic ceſſat doctrina, in qua fundatur Gutierrez,circa tranſgreſſionem legis iuſtæ.

Tertiò,quia vſus dictarum Pragmaticarum in ſolis panificis difficilis, aut impoſſibilis eſſet Reipublicæ,& ſic eſſet ſimiliter nociuus.

Quartò, ex rationibus traditis ſuprà *quæſt.* 35. *num.* 3. *&* 10. quæ procedunt in Eccleſiaſticis perſonis, & in ſecularibus. nam ſi in principali Pragmatica panis, adſunt opiniones pro excludendo peccato, conſequenter excludetur in ſecundariis Pragmaticis de vendendis panibus ex tritico.

Digitized by Google

Quintò, quia, vt ſuprà diximus *q.* 35. *n.* 10. ſtatuta laicorum iuſta ex vi rationis naturalis, & legis diuinæ ſimul & ex aſſenſu & approbatione Eccleſiaſtica poſſunt ligare Eccleſiaſticas perſonas; ſed prædictæ Pragmaticæ panis cocti nullo modo receptæ ſunt in Audientiis Eccleſiaſticis, ſed ſola Pragmatica taxæ panis in frumento, & ſic Clericos & Eccleſiaſticos minimè comprehendunt.

5 Non obſtant rationes Gutierrez *de tranſgreſſione legis iuſtæ*, quia talis lex iuſta non eſt, vt ſuprà *num.* 2. *&* 4. immo iniuſta & damnoſa vtrique Reipublicæ. Nec adeſt bonum publicum, ſed damnum publicum, ſi obſeruaretur. Præterea, quia ipſa lex non eſt in vſu, & ſic deficit fundamentum, vnde tenenda eſt concluſio tradita ſuprà *n.* 3. quidquid Gutierrez & Mercado aſſeruerint, nimis enim rigidè ad peccatum mortale, contrauenientes perſonas Clericos & ſeculares obligarunt, & ſi tales Pragmaticæ adhuc in ſecularibus non obſeruantur, multo minus ligare poterunt Eccleſiaſticos, in quibus Princeps præciſam iuriſdictionem ad leges condendas nullo modo tenet, nec exercet. Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap.* 74. *num.* 1. & ſic ipſi poterunt ſuum triticum vel in grano, aut farina, ſeu panibus coctis vendere, dummodo iuſto, aut taxato pretio, à iudice ſeculari populi, vel ab Eccleſiaſtico, ſi illic adeſſet. nam aliàs ſi pretium eſſet iniuſtum, intraret tunc peccatum mortale, & obligatio reſtitutionis in talibus Eccleſiaſticis ob tranſgreſſionem rei iniuſtæ cum damno tertij, per quam poſſent à ſuis iudicibus puniri, ex eodem Genuenſi *vbi ſuprà*, & diximus ſuprà *quæſt.* 35. *num.* 10. & idem erit in perſonis ſecularibus, ex eadem tranſgreſſione rei iniuſtæ cum damno tertij. nam per ſuos iudices poterunt puniri.

Tandem hanc partem in terminis tenent Cenedo *quæſt. Canonic. quæſt.* 33. *num.* 20. Albert. Gand. *in tractat. de malefic. in rubr. de rebus non portan. contra*, *num.* 4. dicens ita fuiſſe iudicatum Paduæ, quia ſtatutum pœnale & odioſum extendi non poſſit. *cap. odia, de reg. iur. in* 6. eo præſertim, quia ex proprietate vocabuli, appellatione *frumenti* non continetur. Matienc. *lib.* 5. *tit.* 25. *l.* 1. *gloſſ.* 4. *num.* 6. Azeued. *lib.* 5. *tit.* 25. *l.* 1. *n.* 15. vnde ſi legatum ſit frumentum, non cenſetur legata farina, ſecundùm Baldum, & Menoch & alios à Cenedo congeſtos. 6

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
Rerum,& Verborum hac ſecunda Parte contentorum.

Prior numerus paginam ſignat, poſterior eſt marginalis.

A

A B

ABLATVM ſi non reſtituatur, non tollitur peccatum. 137.4

Abortus. Monialis abortum intendens quid incurrat. 85.2,7

Abſoluendus non eſt pœnitens cum re in facto dubia ſuper obligatione reſtitutionis. 167.7

Abſoluere moribundum ſenſibus deſtitutum, quomodo Confeſſarius poſſit. q.112

Abſoluere Confeſſarius an poſſit eum, quem paulò antè audierat, & non abſoluerat, ſi citò reuertendo ſenſum amiſiſſe inueniat. q.113

Abſoluere cum opinione pœnitentis, an teneatur Confeſſarius. q.104

Abſolutionis aſſequendæ ius an habeat pœnitens, vel quid habeat. 230.12

Abſolutio an ſine profectu toties quoties impertienda. 245.13

Abſurdum eſt eidem in eundem eiuſdem rei nomine duas actiones competere. 89.7

A C

Acceſſorium quando non ſequatur naturam ſui principalis. 238.9

Accidentia non veniunt in conſideratione. 59.1

Acta iudicis ſecularis pro Eccleſiaſtico non præiudicant. 97.19

Actio de peculio quæ datur contra venditorem ſerui,& emptorem,non coniunguntur. 89.6

Actiones duas eidem competere in eundem eiuſdem rei nomine, abſurſurdum eſt. 89.7

Actus famulorum circa dominorum peccata quando liciti, vel non. q.82

Actus omnis,& diſpoſitio & iuramentum, intelliguntur, rebus ſic ſtantibus. 87.4

Actus quando ſit indifferens, quando non. 152.à n 2

Actus omnis conſiſtit in voluntate & potentia. 204.12

AD

Digitized by Google

A D

Adminiſtrator piæ cauſæ an pro ſuo ſalario poſſit petere executionem. 9.31

Æ

Æquitas in genere ſumpta non præfertur iuri ſpeciali ſcripto. 65 4

A F

Affectata ignorantia, vide *Ignorantia.*

A G

Agens ex vna cauſa,& probans ex alia, an obtinere debeat. 9.57

A L

τὸ *Aliàs* diuerſitatem ſignat. 60.8

Alienatio venit in compromiſſo. 111.7

Alienatio omnis pretio æſtimabilis eſt. 184.5

Alienationes Eccleſiarum & minorum ſine ſolemnitatibus factæ, ſi vtiles ſint, an teneant in foro interiori. 209.32

Alienationes vxorum ſine licentia maritorum, an ſimiliter in eodem foro valeant. 210.44

Aliud pro alio in foro conſcientiæ, & inuito creditore, an ſolui poſſit. 9.116

A N

Anima hæres relicta, in foro Eccleſiaſtico conuenienda eſt. 95.1

Animæ defuncti reſtitutio quando ſit, vel non facienda ab homicida illius. 9.80

Animæ detrimentum temporali maius. 243 4

A P

Appellatio quid ſit. 249.4
Vide *Supplicatio.*

Apertura teſtamenti coram quo iudice facienda. 9.64

Approbatio Concilij circa confeſſiones, omnes Regulares, Prælatos & ſubditos comprehendit. 240.2

A R

Arbitrium eſt ipſa ſententia in arbitrariis. 93.8

Argumentum à diuerſis nullum eſt. 89.2

Argumenta fiunt à coniunctione duorum capitum. 111.3
de contractibus ad iudicia. 92.12
à ſolitis. ibid 13
à veroſimili. 44.5
à maiori ad minus. ibid.6

Artifices & officiales an meliorationes petere poſſint. 9.37
& de materia, & an iudices illas concedentes ad aliquid teneantur. 65.8

A V

Auxilium quando dari debeat,vel non, iudici Eccleſiaſtico per ſecularem, vide *Iudex Eccleſiaſticus.*

A X

Axiomata. Quæ ſunt facti,non præſumuntur niſi probentur. 241.5. & 176.7
Quæ incontinenti fiunt ineſſe videntur. 117.2
Quæ interna ſunt, ſolùm Dei fori ſunt,non hominum. 147.4
Qui ſe fundat in limitatione regulæ,eam probare debet. 241.3.& 42
Qui vult antecedens, vult & conſequens. 46 3
Qui eſt in mala fide, ſententiam expectare non debet. 126.8
Quidquid contra legem fit,nullum eſt. 76.3 & 83.5
Quod in iure fundatur, irrationabile non eſt. 137.6
Quod quotidie fit, legitimè fit. 88.6
Quod non mutatur,quare ſtare prohibetur. 4.2.& 44 7
Quoties actio ipſo iure non tollitur, iudex non debet actorem

repel-

Digitized by Google

repellere. 114.4
Quoto gradu remotior differt à ſtipite, eo differunt inter ſe contrahentes. 70.1

B.

B A

BAnnum & edictum vt obliget an ſit publicandum in tota ciuitate. q.83

B E

Beneficia parochialia & ſimplicia cum qua intentione adipiſci & reſignari valeant. q.54
plura Beneficia ſimplicia ſine diſpenſatione obtinere conſuetudine receptum eſt. 5.2 & ſeqq.
limitatur. ibid.
Beneficiorum pluralitas, vide *Conceſſio.*
Beneficiatus, vide *Clericus.*

B O

Bona tradita Preſbytero pro Miſſis celebrandis patrimonialia & exempta dicuntur. 96.11
& non poſſunt collectari. 97.12
idem ſi tradita ſint alicui Eccleſiæ. ibid. 13
idem de cæteris bonis, piis cauſis, ſuppoſitis. ibid. 14
Bona ſi non poſſideantur à perſona Eccleſiaſtica collectis ſuppoſita manent. 97.15
Bona operum piorum quoad viſitationem & executionem ſubſunt cognitioni Eccleſiaſticæ. ibid. 17
Bona defuncti Clerici quando remaneant in foro Eccleſiaſtico. 123.3
& quando remaneant in foro ſæculari. 124.5
Bona fides pœnitentes & baptizatos excuſat. 74.6
Bonæ fidei poſſeſſor quos fructus acquirat. 11.1. & 167.10. & 190.3
Boues, vel merces excellentes an vendi poſſint vltra taxam. q.93

C.

C A

CArdinalis ſeipſum percutiens quid incurrat. 86.8
Cauſa criminalis vſuraria an ſuperſedere faciat cauſam executiuam. q.15
Cauſa finalis & impulſiua quomodo iudicanda. 207. à n. 30

C E

Cenſum redimens quando debeat parti ſatisfacere. 162.12

C I

Citatio requiritur in notoriis. 1.3,4
Citatio fit ad videndum ſe declarare. 2.4
fallit vt ibid.

C L

Clericus quando teneatur gabellæ ſolutione. q.16 & 68
Clericus ſi patrimonium, beneficium, vel penſionem, ad cuius titulum fuit ordinatus, alienet, dimittat, vel renuntiet ſine Ordinarij licentia, an caſtigari valeat. q.32
qua pœna. 54.6
& an illa licentia requiratur ſi congruam habuerit. q.33
Clericus ſeipſum percutiens quid incurrat. q.47
Clerici plures Capellanias, ſeu beneficia poſſidentes an puniantur. q.4
an condemnari valeant in expenſis à iudice ſæculari. q.13
diſtinguitur quando teneantur ad gabellas. q.16
Clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſcere non debent. q.17
Clerici non poſſunt exercere officium

maior domus alicuius Principis. ibid.
poſſunt de conſuetudine eſſe Conſiliarij, Præſides, Viceregeſ & Gubernatores, & quomodo. 26.2
Clerici an puniri poſſint & ſyndicari in dictis officiis. 17.5
Clerici an ſint de vniuerſitate laicorum, & habeant vocem in conſilio populi. q.18
Clerici de temporali diſtrictu dicuntur. 28.3
Clerici ciues dicuntur & membra populi honorabiliora. ibid.4
Clerici an probent ſi ſint teſtes ſingulares. q.19
Clerici ſuper legibus ſæcularibus, & earum tranſgreſſione coram ſuis iudicibus conueniendi ſunt. 128.5
Clerici primæ tonſuræ, vel in muneribus conſtituti, à gabellis immunes ſunt. q.68
Clerici coniugati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſi requiſita Tridentini portauerint. 129.3
Clerici an poſſint negotiari per ſe, vel per alios. q.102
& an beneficiati comprehendantur. q.103
Clerici & Religioſi an triticum in panem coctum redactum vendere poſſint ſine labe peccati. q.124
Clerici defuncti bona quando remaneant in foro Eccleſiaſtico, & quando in ſæculari, vide *Bona.*
Clericorum confeſſio an ipſos condemnet quoad negotiationes & gabellas. q.16
Clericis negotiari quando liceat. 25.4,5
Clericis gabellas imponendi conſuetudo nulla eſt. 129.4,5

C O

Collatio eſt pretio æſtimabilis, & quomodo. 186.3
Commiſſarius Cruciatæ quando prædicare valeat, vel non. q.48
Commiſſio executorum perſonas eorum non egreditur. 107.4
Commodare cubiculum ad fornicandum an liceat. q 81
Compromiſſum facere an valeat executor teſtamentarius. 107.2
Compromiſſum ſpecialem licentiam poſcit. 111.5,6
Compromiſſum executorum vt valeat praxis ſumenda. 112.8
Compromiſſi ſcriptura paratam habet executionem. 113.8
in Compromiſſo venit alienatio. 111.7
Computatio graduum quomodo facienda. q.39
Conceſſio pluralitatis beneficiorum non fit ad malum, ſed ad bonum. 119.8
Concilij Tridentini declarationes vim legis habent. 34.13
Concilij circa confeſſiones approbatio, vide *Approbatio.*
Conditio quæ ineſt, vel non in promulgatione legum. 249.7,8
Conditione pendente pendet diſpoſitio. 234.13
Conditiones in pactis & fundationibus apponere licet, & ſeruandæ ſunt. 64.3
Conditiones turpes & inhoneſtæ implendæ non ſunt. 67.5
Confeſſarius qui accepit ad reſtituendum, & non reſtituit, an denuo debeat reſtituere, ſi pœnitens id ſciat. q.73
Confeſſarius extraordinarius & putatiuus nihil agit. 76.3
Confeſſarius ordinarius putatiuus valid è exercet. ibid.4
Confeſſarius an teneatur ſequi opinionem pœnitentis. q.114

Con

Digitized by Google

Confeſſarius credens mortaliter peccare ſi abſoluat, mortaliter peccat. 229.10,17,18
Confeſſarij officium debet eſſe liberum. ibid.7
Confeſſarij periti officium iudicare non debet pœnitens. 230.11
Confeſſarij omnes Chriſtum Dominum repræſentant. 231.16
Vide *Abſolutio.*
Confeſſio ſacramentalis quando iteranda. q.43
Confeſſio incerta,& non liquida, non parit viam executiuam. 25.3
Confeſſori erudito tenetur parere confitens. 229.10
Confitens tenetur parere Confeſſori erudito. ibid.
Confraternitates laicorum an à Principe ſeculari reduci, vel extingui valeant. q.56
viſitantur à iudicibus Eccleſiaſticis, & non à ſecularibus. 109.5
cui ſubiiciantur, & præcipua onera earum. ibid.n.6
Coniugis delectatio in abſentia mariti an ſit peccatum mortale. q.45
de *Coniunctis* & connexis idem iudicium. 7.2
de *Connexis* & coniunctis idem iudicium. ibid.
Conſcientiæ forum non deſtruit pacta & contractus. 236.8
Conſiliarij dantes notitiam decreti futuri an peccent. 179.3
Conſtitutio quando & quomodo extendatur. 74.7
Conſtitutiones Pontificiæ an habeant tacitam conditionem, ſi à populo acceptentur. 249.11
Conſuetudo communis Eccleſiæ obſeruari debet. 50.7
Conſuetudo imponendi gabellas Clericis nulla eſt. 129.4,5
Contrariorum eadem eſt ratio & diſciplina. 78.12
Copula inceſtuoſa haberi nequit à contrahere volentibus matrimonium ſub ſpe diſpenſationis faciliùs impetrandæ. 247.4
Corporalia, vide *Spiritualia.*
Corpus defunctum, vide *Tranſlatio.*
Correlatiua ſunt principium & finis. 96.6

C R

Creditor anterior an poſſit pecuniã poſteriori ſolutam repetere,& reuocare. q.27
Creditorem ſatius eſt expectare, quàm indebitum recuperare. 23.3
Cruciata Commiſſarius quando prædicare valeat, vel non. q.48

C V

Cubiculum commodare ad fornicandum an liceat. q.81
Culpa lata dolo æquiparatur. 149.5
Culpa lata, leuis, & leuiſſima in vtroque foro conſideranda. 199.13,14
qualis requiratur in ordine ad reſtitutionem, Theologica, vel iuridica. ibid.15
lata quæ ſit. 200.16,17
an in foro conſcientiæ attendatur. ibid.
Culpa venialis an ſit in Confeſſario negante abſolutionem pœnitenti, cum opinione probabili. 231.19
Culpa grauis ſine lege non imponenda. 229.6

D.

D E

Debitum miſſum creditori per Nuncium, quando pereat domino, vel debitori. 137.5,9
Deceptiones & fraudes in foro conſcientiæ non ſunt conſulendæ, nec imprimendæ. 176.15.& 180.7

Decima an executoribus præſtanda. q 63.
Decimæ Deo debitæ. 40.6
Declarationes ſacræ congregationis ſuper Concil. Trid. vim legis habent. 34 13
Defunctus, vide *Anima*.
Defuncti volutatis executio cauſa pia eſt. 122.5
Delectatio coniugis in abſentia mariti an ſit peccatum mortale. q.45
Delinquentes prope Eccleſiam an gaudeant immunitate. q.121
Denuntiationes matrimoniales quando & quomodo vitientur. q. 29. & 30.
Deo ſemel dicatum ad humanos reuerti non poteſt. 4.3
Depoſitarius moroſus ad quid teneatur. 91.8
Depoſitarius de qua culpa teneatur. q.164
vbi latè de materia, & quid in foro conſcientiæ.
Depoſitariæ fideiuſſionis priuilegia. 91.7
Depoſitum non cenſetur poſtulatum niſi expreſsè de illo fiat mentio. 92.11
idem in contractibus, & in iudiciis. ibid.
Depoſitæ pecuniæ apud mercatores in dubio } præſumuntur depoſitæ. ibid.10
Deſertio nihil aliud eſt quàm exceptio. 114.3
Deſiderium de morte proximi quando ſit peccatum, vel non. 159.6, 9
Detrimentum animæ maius eſt temporali. 243.4

D I

Dies oppoſitionis decem quando & quomodo prorogari valeant. q.40
Dignitas quanto eſt maior, tanto maior eſt culpam illam deturpantis. 86.8
Diſpenſare quî poſſit cum patre qui tenuit filium in Baptiſmo. 63.5
Diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis. 33.7
præſupponit in diſpenſante potestatem ſtatuendi. ibid.n.8
vbi quòd diſpenſare nequit, qui nequit ſtatuere.
Diſpenſationes matrimoniales an propter mortem Papæ annullentur. q. 69
Diſpoſitio, vide *Actus*.
à *Diuerſis* non eſt arguendum. 89.2

D O

Dominus rei priuandus non eſt libertate ſua, etiam in foro conſcientiæ. 236.4
Donatio abſenti facta poſt eius acceptationem reuocari nequit. 147.7,8
& adhuc ſine acceptatione. ibid.6
Dotis cauſa incidenter pertinet ad Eccleſiaſticum. 7.3

E.

E C

ECcleſia an condemnetur in expenſis. q.8
Eccleſia quos fructus acquirat. q.9
Eccleſia non debet locupletari cum iactura aliena. 64.2
Eccleſiæ conſuetudo communis obſeruanda eſt. 50.7
Eccleſiæ fauore an voluntas teſtatoris non ſit deambulatoria. q.3
Eccleſiarum & minorum alienationes, vide *Alienatio*

E D

Edictum vt obliget an ſit publicandum in tota ciuitate. q.83
Vide *Bannum*.

E M

Digitized by Google

E M

Emendi, ſeu vendendi obligatio an valeat apponi in mutuo. 181.4,14

Emens à latrone bona fide, an pretium teneatur reſtituere. q.99

& ſi equum, vel aliud emit, poſſit reſcindere contractum, & rem latroni reſtituere, vt pretium recuperet. q.100

Emens rem cum cenſu minùs ſoluit, quàm ſi libera eſſet. 238.7

Emens rem ad plura debita hypothecatam, an teneatur illam ſoluere in foro conſcientiæ. q.117

& an teneatur expectare ſententiam. 239.12

Emere vno pretio duos valores, & duos vſus, non eſt iuſtum. 214.9

Emptor ſi cognoſcat ſecretum theſaurum in re eméda, an poſſit tuta conſcientia rem illam currenti pretio emere, ſeu teneatur venditorem admonere de occulto valore rei. q.107

Emptor venditorem decipere non debet. 213.13

Emptores non conſentiunt in commixtione vini. 175.7

Emptor cum interuallo temporis vendens triticum vltra taxam, num ſit tranſgreſſor. 117.3

& quo caſu tranſgreſſionem faciat. 118.6

E P

Epiſcopus in aliena diœceſi an prædicare, & alios actus facere valeat. q.14

Epiſcopus quando carcerare poſſit Regulares. q.110

Epiſcopi in generali edicto, ſeu excommunicatione an comprehendantur. 44.4,12

Epiſcopi & eorum iudices vltimarum voluntatum ſunt executores, non deſtructores. 68.7

Epiſcopi & eorum iudices ſtante cauſa poſſunt commutationis voluntatem facere. ibid.8

E Q

Equites militares an ſint Religioſi, vel non, & gaudeant priuilegio fori, & Canonis ſi &c. ſint perſonæ Eccleſiaſticæ. 215.4,5,8,12,18,19,& 20

à quo poſſint abſolui. 242.8,9

E R

Erectio Eccleſiaſtica cognitionem ſæcularem excludit. 96.7

E X

Exceptio nullitatis opponi poteſt contra inſtrumentum. 23.3

Exceptio naſcitur ex contractu ſicut & actio. 52.7

Exceptio quæ naſcitur ex ventre inſtrumenti admittitur ad retardandam executionem. ibid.8

Exceptio non implementi, & quòd actor non ſeruauit promiſſa, an retardet executionem. ibid.4

Exceptio de rationibus reddendis an ſuſpendat executionem. ibid.5,6

Exceſſus committitur tam in eo quod maius eſt, quàm in eo quod eſt minus. 91.4

Excommunicatio ceſſat contumacia ceſſante. 87.2

an afficiat contrauenientes ignorantia affectata. q.79

ferenda an obliget ad mortale. q.84

quando ad terrorem intelligatur impoſita. 163.5

ferenda non aget ſolemnitatibus cenſuræ latæ. ibid.4

pro futuris culpis an imponenda. q.12

contra frequentantes Monaſteria an promulganda. ibid.

medicinalis eſt, non lethalis. ibid.2

lata per modum iuris non ſuſpenditur per appellationem. 249.6

Vide *Litera*.

Executio an ſuſpenſa maneat oppoſita exceptione de rationibus reddendis. 52.5,6
Executio voluntatis defuncti,cauſa pia eſt. 122.5
Executionem paratam quæ habeant. 52.2
Executor teſtamentarius an valeat facere compromiſſum. q.55
mandati terminos non poteſt excedere. 107.3
Executorum commiſſio perſonas eorum non egreditur. ibid.4
Executorum compromiſſum vt valeat praxis ſumenda. 112.12
Executoribus an ſalarium, ſeu decima præſtandum. q.63
Exempla mala non ſunt ſequenda. 176.12,13
Expectatiua an per Papam concedi valeant ſine culpa. q.61
earum prohibitio non prouenit à iure diuino. 119.3
intentio Papæ in expectatiuis. ibid. 5
Extantes res etiam in foro conſcientiæ reſtituendæ ſunt. 236.5,6
limitatur vt ibid.

F.

F A

F*Actum* non dicitur quod factum non releuat. 49.7
Facto plus quàm verbo exprimitur. 99.5.& 215.7
Fallacia. Qui vitrum vendit pro gemma,aut permutat falſum aurum pro vero,ad quid teneatur. 190 à n.4
Famulorum actus circa dominorum peccata quando liciti ſunt, vel non. q.82
Farina non continetur appellatione frumenti. 254.6
Fauor,vide *Odium*.

F I

Fideiuſſio depoſitaria, eiuſdémque priuilegia. 91.9
Fideiuſſio depoſitaria alia, quàm fideiuſſio legis Toleti, an poſtulari valeat in ſententiis addictionis. q.50
Fides. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 126.5
Vide *Frango*.
Filiusfamilias an poſſit alienare proprietatem bonorum aduentitiorum. q.37
Filiusfam. Clericus an gaudeat beneficio Macedoniani. q.10
in quibus ſit ſui iuris, vel non. ibid. à n.4
Filius de bonis patris an ludere valeat,& an reſtituendum ſit. 218.6
Filij legitimi quæ priuilegia habeant. 68.10
& quomodo agnatis & cognatis ſuccedant. 69.11
Filij ſpurij & illegitimi parentibus non ſuccedunt. 125.2
Finis legis quomodo conſiderandus vt ipſius ceſſet obligatio. 202.3,4.& à n.24.& ſeqq.
ad Finem bonum per medium malum tranſire non licet. 159.5

F O

Fornicantes intra Monaſterium quando circumſtantiam confitendam committant. q.44
Forum internum & externum in multis differunt. 205.17
Forum conſcientiæ pacta & contractus non deſtruit. 236.8

F R

Frangenti fidem, fidem frangatur eidem. 36.5
Frangere fidem donationis acceptatæ an ſit peccatum. 147.8
Fraus propria patrocinari non debet. 126.8 162.13 & 199.12

Vide

Digitized by Google

Vide *Deceptio, Fallacia.*
Fruſtrà fiunt per plura quæ poſſunt fieri per pauciora. 87.3

F V

Fundatori licet quas maluerit conditiones apponere. 67.2
Fur & iniquus poſſeſſor an reſtituat meliorem ſummam rei furtiuæ. q.89. & 90
Furtum an ſit peccatum mortale quæ quantitas requiratur. q.120

G.

G A

GAbella ſolutione quando tenetur Clericus. q.16.& 68
Gabellas Clericis imponendi conſuetudo nulla eſt. 129.4,5
Gaudere de morte alicuius quando ſit peccatum, quando non. q.85
Gaudere non debet beneficio & auxilio legis qui in legem committit. 247.4

G E

Generalis incluſio omnem caſum includit. 130.4
Gloſſa in cap. quàm pio, 1.q.2. exponitur. 101.15

G R

Graduum computatio quomodo facienda. q.39

H.

H A

HAbere 24. annos completos, & illos excedere, diuerſa ſunt. 76.6
Hæres tacitè grauatus de reſtituenda hæreditate filio ſpurio, & incapaci, an peccet, ſi non reſtituat. q.66.
Hæres verus non eſt qui fidem teſtatoris non ſeruat. 126.6
Hæres in dicta ſpecie quibus debet reſtituere hæreditatem. ibid.7
Hæres ab inteſtato an in conſcientia teneatur ſoluere legata in minus ſolemni teſtamento relicta. q.105

H O

Horarum recitatio ſi omittatur quæ ſit pœna, & latè de materia. q.115
Horreum, vide *Triticum.*

H V

Humilitas in Doctore deſideranda. 120.12

I.

I A

IActare ſuum nemo præſumitur. 163.5

I D

Idem eſt pecuniam recipere, vel quod pecunia æſtimatur. 181.2
Identitatem allegans eam probare debet. 89.2

I G

Ignorantia affectata debet vocari ſcientia. 148.4
æquiparatur ſcientiæ. 149.5
in foro conſcientiæ quomodo iudicanda. ibid.6
qui operatur cum Ignorantia affectata, operatur ſcienter. 150.11

I M

Immunitate an gaudeant delinquentes prope Eccleſiam. q.121
non *Implementi* exceptio, vide *Exceptio.*
Impuberes, vide *Sponſalia.*

I N

Incluſio generalis omnem caſum includit. 130.4
Incontinenti quæ fiunt, ineſſe videntur. 117.2

Ingre

Digitized by Google

Ingredientes Monaſteria Monialium cum licentia, vel ſine illa, quid incurrant. q.41
Iniurians ad quid teneatur. 223.14, 15.
Inquiſitor an liberetur à reſidentia beneficij curati. q.62
Intentio ſtatim reſignandi in beneficiis Parochialibus, vel ſimplicibus, quãdo peccaminoſa, vel non. q.54. per tot.
Intentio Papæ in expectatiuis. 119.5
Intereſſe quando poſſit poſtulari. 40.7
Interficiens aliquem non habentem filios cui debeat reſtituere. q.80
Internallus quomodo conſiderandus. 118.5
Intimatio capitularis quando requiratur, vel non. q.83. per tot.
Inuenta cui reſtituenda. 224.10
Inuentarium, vide *Teſtamentum*.

I V

Iubilai verba tantum valent, quantum ſonant. 134.3
Iudex Eccleſiaſticus ad punitionem culpæ laicos ſine auxilio capere poteſt. 31.6
Iudex Eccleſiaſticus ſine auxilio poteſt laicos capere cum cenſuris. q.28
Iudex ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, an in cauſis executiuis fideiuſſionem depoſitariam poſtulare valeat. q.50
Iudex ſiue ſæcularis, ſiue Eccleſiaſticus, an pro ſe conformando cum opinione probabili recipere valeat. q.51
Iudex ſiue ſæcularis, ſiue Eccleſiaſticus, declaret an ſua ſit iuriſdictio. 98.20
Iudex ſiue ſæcularis, ſiue Eccleſiaſticus, iudicare tenetur ſecundùm opinionem, quam in ſua conſcientia reputat veriorem. 25.5
poteſt ſe conformare cum opinione probabili, relicta probabiliori. ibid.4
ſecluſo concurſu ſequi tenetur communem. ibid.6
libertas quam habet Iudex in opinionibus inuendibilis eſt. 94.9
Iudices talia facientes, ad quid teneantur. ibid. à n.12
Iudex ſęcularis an de memoriis & operibus piis cognoſcat. q.52
de anima hęrede relicta non cognoſcit. 95.1
nec de ſpiritualibus. 96.3
nec de executione cauſarum piarum. ibid.4
Iudex qui eſt interius, debet eſſe exterius. ibid.6
an cognoſcat de bonis hypothecatis pro oneribus piis. ibid.8,9
cognoſcendo de illis tollit viſitationem & executionem Eccleſiaſticam. 97.18
Iudex ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis recipiens pro iuſta ſententia ferenda, an reſtituere teneatur. q.53
ad alliciendum animum iudicis an dare liceat. 99.4
idem eſt dare ad alliciendum animum iudicis, vel dare per viam diſpoſitionis. 100.11
prohibitio recipiendi in iudice an ceſſet ſi non à litigantibus, ſed ab aliis in illorum gratiam recipiat. 101.17
Iudex ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, an poſſit ex officio opponere deſertionem. q.58
Iudex ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, quomodo reos interrogare debeat. 251.4
an quando peccet, vel non, interrogando. ibid.
Iudicis ſæcularis acta foro & cognitioni Eccleſiaſticæ non præiudicant.

Digitized by Google

cant. 97.19
Iudici non licet recipere in arbitrariis. 23.7.8
Iudicio criminali pendente de eadem exceptione opponi non poteſt in iudicio ciuili. 89.4
Iuramentum quando in prorogatione contractus repetitum cenſeatur. q. 11 intelligitur rebus ſic ſtantibus. 87.4 Vide *Actus*.
Iurans compulſus poteſt iurare ad mentem ſui, non verò illius, qui impellit. 88.5
Ius naturale dictat vt iuſtitiæ exercitium inæſtimabile ſit. 94.10

L.

L A

Laicorum confraternitas, vide *Fraternitas*.
Lata culpa dolo æquiparatur. 149.5

L E

Legitimatio perſonarum requiritur in omni iudicio. 107.3
Legitimatus filius ſine voluntate teſtatoris non admittitur ad ſucceſſionem, nec excludit ſubſtitutum. 67.4 quomodo ſuccedat agnatis & cognatis. 69.11
Legitimati priuilegia. ibid. 10
Legatum pro virginibus maritandis an dari poſſit non virgini, licèt habitæ pro tali. 9.70
Legatum quando virgo maritata nanciſcatur. 132.11
Legatum pium profertur profano. 145.2
Legatum pium excludit falcidiam. ibid. 9
Legatum profanum propoſitum an præferatur legato pio. ibid. 7
Legata pia concurrunt cum dote & fiſco. ibid. 5 limitatur. In minus ſolemni teſtamento relicta an in conſcientia debeantur, & tota materia. q 105
Legatorum ſoluendorum ordo. 9.77
Legatorum verba propriè ſunt accipienda. 132.5
Legatorum verba quæ in caſu vero & ficto accipi poſſunt, in vero ſunt accipienda. ibid. 6
Legatorum ordo an ſit ſeruandus in foro conſcientiæ. 146.8
Lex vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. 4.2
Lex quæ nullitatis pœnam imponit, criminalem omiſiſſe credendum eſt. 53.2
Lex ſæcularis habet tacitam conditionem, ſi à populo acceptetur. 110.9 & 249.7
Lex Eccleſiaſtica & Pontificia non habet illam tacitam conditionem. ibid. 10. & 249.9
Lex pœnalis quomodo ad caſum ſimilem extendatur. 74.7
Lex quæ generaliter loquitur, etiam minimum comprehendit. 83.7
Lex vbi non grauat, nec nos grauare debemus. 90.3
Lex ſæcularis circa equos aſportandos an obliget Eccleſiaſticos. q 67
Lex ante promulgationem quomodo liget. 180.5
Lex ſæcularis quando obliget in conſcientia. ibid.
Legis finis quomodo conſiderandus vt ipſius ceſſet obligatio. 202.3, 4, 24, & ſeqq.
Leges tranſgredi non licet ex cauſa corroborationis. 91.5

L I

Libertate ſua priuandus non eſt dominus rei, etiam in foro conſcientiæ. 236.4
Licentia Epiſcopi an requiratur in alienatione patrimonij Clerici quando

Digitized by Google

congruam habuerit. q.33
Limitationem oſtendere debet qui in ea ſe fundat. 4.2
Littera excommunicationis quomodo ſequenda. 74.8
Litterarum delatio per famulum quando ſit peccaminoſa, vel non. q.82

L O

Loca intra Monaſterium quando dicantur ſacra, vel profana. q.44
& quæ gaudeant, vel non, immunitate. 80.2
Locans domum meretrici an peccet. 153.6.& 154.5
nullus *Locupletari* debet cum iactura alterius. 162.13

L V

Ludere an valeant Religioſus & filius, & an eis ſit reſtituendum. 218.6

M.

M A

MAcedonianum Iuriſconſultum an intret in foro conſcientiæ. 208.37
Mala exempla ſequenda non ſunt, vide *Exempla*.
& malum exemplum conſulendum non eſt. 217.19
& quod malum eſt, in foro conſcientiæ introducendum non eſt. ibid.
non ſunt facienda Mala, vt inde proueniant bona. 141.6. & 152.3
Malæ fidei poſſeſſor quis ſit. 164 9
an fructus acquirat, ſeu perdat. ibid. 12, 13. & q.88. 89 & 90. vbi de materia.
Malitia prouiſi non debet impuniri prouiſioni. 119 6
Mandatum ſpeciale quæ requirant. 107. à num. 5. vſque ad 10
Maritus an puniendus ob ſæuitiam. q.6
Matrimonium contrahere in vltima die qua completur legitima ætas, an ſit peccatum mortale. q 46

M E

Medium, vide *Finis*.
Meliorationes officialium quando & quomodo concedendæ. q.37
Merces excellentes an vendi poſſint vltra taxam. q.93
& vltroneæ quomodo pretio vileſcant. q.106

M I

Mixtura pecuniarum furtiuarum cum propriis, an liberet miſcentem à reſtitutione, ſi bona fide miſceat. q.76

M O

Modus non vitia ſubſtantiam rei. 49.5. q.53 in fin.
Monaſteria frequentantes quomodo puniendi. 18.5
ingredientes cum licentia, vel ſine illa, quid incurrant. q 41
Moneta ſcientes quòd ſecundùm pondus expenderentur, & pecunias mutuo dantes, ad quid teneantur. q 94
Monialis abortum intendens, quid incurrat. 85.2,7
Moribundus ſenſibus deſtitutus, quando abſolui poſſit per Confeſſarium. q.112
Mortem alicuius optare, quando ſit peccatum, vel non. q.85

M V

Mulum ſurripiens, & locans, an lucrum locationis teneatur reſtituere. q 88
Munus an dari poſſit pro Baptiſmo, ſeu Religione. 101.16
& an pro collatione. q.97
& an pro ingreſſu Religionum militarium,

Digitized by Google

litarium, ſeu pro Commendis. q.108
non ſunt *Mutanda* quæ certam interpretationem habuerunt. 88.6
Mutatio voluntatis non præſumitur. 228.2
Mutuans & recipiens pro priuatione non repetendi debitum, an vſuram committat. q 91
Mutuans monetam, cuius valorem ſcit breui diminuendum, quid incurrat. q.86
Mutuans debet vti iure ſuo ſine fraude. 160.3
Mutuans cum fraude vltra ſortem accipit. ibid.4
debet occultum vitium rei mutuatæ manifeſtare. ibid.5
Mutuum quando vſuram pariat. 40.4
an fieri poſſit conditione adhibita de remutuando, vel alia obligatione. quæſt. 95. 96. 97. 98
Mutui peculiare eſt quòd ſtatim poſtulari non poſſit. 173.9

N.

N E

Negotiorum geſtor an lucrum ex negotiatione cum pecuniis domini ſibi valeat appropriare. q.87
Nemo præſumitur iactare ſuum. 163.5

N O

Notarius, vel officialis, aut ſcriba, ſi de vno atteſtentur, & teſtis de alio, cui eorum ſtetur. q.25
ſi examinatur vt teſtis, vnius perſonam ſuſtinet. 43.8
Notariis & Tabellionibus magis creditur, quàm aliis. 42.4

N V

Nullitatis exceptio opponi poteſt contra inſtrumentum. 23.3
Nullus locupletari debet cum aliena iactura. 162.13

O.

O B

Obligare pœnitentem ad denuo confitendum non eſt graue. 230.13
Obligatio emendi, ſeu vendendi, & alia, an in mutuo apponi valeat. 181.4, 14 & q.96.97.& 98
Obligatio reſtitutionis effectum conſiderat. 223.3

O C

Occaſio proxima peccandi quando vitanda. q.119
Occaſionem peccandi offerre quando liceat, vel non. q.74

O D

Odia reſtringuntur, & fauores ampliantur. 80.4

O F

Officiales an meliorationes poſſint petere, q.37
& an iudices illas concedentes teneantur ad aliquid. 65.8
Officialium meliorationes, quando & quomodo concedendæ. q.37. Vide *Notarius*.
Officium Confeſſarij debet eſſe liberum. 229.7
Officium Confeſſarij periti non debet

Digitized by Google

bet iudicare pœnitens. 230.11

O M

Omiſſio rei non ſubſtantialis non vitiat actum. 49.2
Omiſſum in terminis iuris communis omiſſum manet. 44.7

O P

Opera pia quoad viſitationem & executionem, vide *Bona*.
Opificem vulnerans ad quid teneatur. 224 à n.12.
Opinio probabilis quæ dicatur. 186. 5
Opinio infirma peccati obligationem non gignit. 219.8
Opinio illa quæ iuri & rationi naturali quadrat, præferenda eſt. 94. 11
Opinionem pœnitentis an ſequi teneatur Confeſſarius. q.114
Opiniones multæ non ſunt probabiles. 230.15
Opponens ſe ad beneficium parochiale cum intentione ſtatim reſignandi, quid incurrat. q. 54. per tot.
Oppoſitionis decem dies, quando & quomodo prorogari valeant. q.40
Oppoſitoribus quid conſulendum. 105. 15
Optare mortem alicuius, quando ſit peccatum, vel non. q.85

O R

Ordinatus ad Diaconatum manè, cùm veſpere, vel nocte eiuſdem diei intraſſet in anno 23. quid incurrat. q.42
Ordo legatorum ſoluendorum, vide *Legatum*.

P.

P A

Pactum de eundo ad molendinum, vel aliud, an in mutuo licitum ſit. 181. 3 & q 96. 97. & 98
Pactum vrbanum licitum eſt in mutuo. ibid.
Pacto ex nudo oritur obligatio de iure Canonico, & Caſtellæ. 147.6
Pacta ſeruanda Prætor ait. 64.3
Papa omni iuri poſitiuo derogare valet. 119.4
eius intentio in expectatiuis. ibid. 5
an eas ſine culpa concedere valeat. ibid. à n.6
in expectatiuis non præſtat occaſionem modo illicito. ibidem, 7
Papa eſt ſupra omne Concilium, & ſupra omne ius poſitiuum. 226.7
Papæ intentio in expectatiuis. 119 5
Papæ factum cum Gentilibus comparari non debet. ibid 9
Papæ factum quando in expectatiuis redargui poſſit. ibid.11
Papæ poteſtas circa moribundum ſenſibus deſtitutum. 223.à n.6
Paria ſunt non facere, aut inutiliter facere. 49.6
& Paria actum eſſe nullum, vel inutilem. ibid.
& Paria prædonem quis vocari, vel prædonis loco. 126.9
Paria ſunt aliquid fieri ſciente, vel cum ignorantia affectata. 149.5
Parochi an vſuram committant mutuando frumentum. q 24
Parochiale beneficium cum qua intententione adipiſci valeat. q. 54. per tot.

Parum

Digitized by Google

Parum pro nihilo reputatur, & ſimilia dicteria quando locum non habeant. 76.6,7 & 83.4
Pater naturalis ſi teneat filium vt baptizetur, quid incurrat. q.36
Patroni operum piorum cui iuriſdictioni ſubſint. 97.16
Pauper qui ſe ſimulat puniri poteſt. 5.1
Pauper dum talis eſt, ſoluere non tenetur, niſi poſtea potuerit. 241.6

P E

Peccandi occaſionem offerre quando liceat, vel non. q.74
Peccandi proxima occaſio quando vitanda, vel non. q.119
Peccatum non tollitur, niſi reſtituatur ablatum. 137.4
Peccatum non præſumitur. 44 5. & 218.2
Peccata oblita in confeſſione quando, vel non comprehendantur, & à quo poſſint abſolui. 241. à n.6
Peccata venialia ad reſtituendum compellunt. 199.14
Pecunia infœcunda negotiatione fructum parit. 164.11
Vide *Moneta.*
Pecuniæ depoſitæ apud mercatores, in dubio præſumuntur depoſitæ. 92.10
Pecunias furtiuas cum propriis, bona fide commiſcens, an teneatur ad reſtitutionem; & quando pecuniæ functionem habeant, vel non. q.76
Perſona Eccleſiaſtica ſi ſeipſum percutiat, quid incurrat. q.47
Perſonæ maiores ſub clauſulis generalibus non veniunt, & quando veniant. 44.4,11
ſuper *Petitis* pronuntiandum eſt. 111.5

P I

Pia cauſa, vide *Adminiſtrator piæ cauſæ.*

P L

Pluralitas beneficiorum, vide *Beneficium.*
Plus exprimitur facto, quàm verbo. 99.5 & 215.7.

P O

Pœna in foro conſcientiæ non ſoluitur, niſi poſt condemnationem. 126.4,10
Pœnam poteſt iudex immutare cum cauſa, & minuere. 91.6
Pœnitentia in contractibus quando locum habeat. q.22
Pœnitens non abſoluitur cum re in facto dubia ſuper obligatione reſtitutionis. 167.7
Pœnitens an habeat ius aſſequendæ abſolutionis, vel quid habeat. 230.12
Pœnitentis opinionem an ſequi teneatur Confeſſarius. q.114
Pœnitentem obligare ad denuo confitendum, non eſt graue. 230.13
Pollutionis periculum in coniugibus, quando ſit mortale, vel non. q.45
Poſſeſſor bonæ fidei quos fructus acquirat. 11.1. & 167.10. & 190.3
Poſſeſſor iniquus, & fur, an reſtituat meliorem ſummam rei furatæ q.89. & 90
Poſſeſſor malæ fidei quis. 164.9
an fructus acquirat, ſeu perdat, vide *Malæ fidei poſſeſſor.*
non eſt *Poſtulandum*, quæ lex non poſtulat. 156.3
Poteſtas non eſt data in Eccleſia ad deſtructionem. 218.3

Digitized by Google

P R

Prælati Religionum an poſſint ſine approbatione audire ſæcularium confeſſiones. q.118
an ipſi habeant parochiale beneficium, & curam animarum. 241.3
an ſint digniores litteris & moribus, quàm plerique Curati. ibid. 4.5
Præſumitur pro iudice, & pro Confeſſario. 219.9
Præſumptio ſumenda eſt in fauorem actus. 227.8
Præſumptiones non admittuntur in foro conſcientiæ, vbi veritas conſtat. 198.9
τὸ *Prætextus* quid importet. 73.4
Precarij peculiare eſt quòd ſtatim poſtulari valeat. 173.9
Pretia conſiſtere non poſſunt in puncto indiuiſibili. 177.3
Princeps ſæcularis an reducere, vel extinguere valeat laicorum confraternitates. q.56
Princeps dans notitiam decreti futuri quid incurrat. 179 3
Principis factum legi contrarium, in illa diſpenſationem operatur. 247.5
& idem tacitus conſenſus, & quando cognoſcatur. ibid.
& præſumitur ſcire quæ iuris ſunt. 227.8
Priuilegia depoſitariæ fideiuſſionis. 91.7
Procurator ſine ſpeciali mandato compromittere non valet. 107.6
item nec alienare. ibid.7
item nec renuntiare. 108.9
item nec facere vt dominus pœnam incurrat. ibid.10
Prodere ſeipſum nemo tenetur. 126.4
Prohibita duo in iure ſpecialia. 77.8
Promiſſio interna an obliget in conſcientia. q.78
Propoſita vna via, alia proponi non poteſt. 88.1
Prorogatio ſupponit primam dilationem nondum finitam. 72.5
Prouiſi malitia non debet imputari prouiſioni. 119.6
Prouiſio facta de parochiali, quando ſit nulla. 76.4

Q.

Q V A

Qualitas quæ requiritur ad actum, de illa primò conſtare debet. 220.7 & ſeqq.
Qualitas principalis attendenda, non ſecundaria. 198.7
Quaſi ſacrilegium committitur, quando de Principis poteſtate dubitatur. 119.10

Q V O

τὸ *Quouis modo* quid importet. 74.5

R.

R A

Ratio vbi eadem eſt, eadem eſt diſpoſitio. 195.7
& extenditur in pœnalibus. ibid.
de Rationibus reddendis exceptio an ſuſpendat executionem. 52.5,6

R E

Recipiens pro priuatione non repetendi debitum, an vſuram committat. q.91
Recitatio horarum ſi omittatur, pœna quæ. 7.115

Rector

Rector Eccleſiæ ſi litem moueat Eccleſiæ nomine, quando in expenſis damnetur. 11.6
Redimens cenſum quando debeat parti ſatisfacere. 162.12
Regulæ limitatio quæ ipſam abſorbet, vera non eſt. 244.6
Regularis ſi ſe ipſum percutiat, quid incurrat. q.47
Regulares an valeant negotiari. 95.11
exempti ſunt à iuriſdictione Epiſcoporum. 27.7
niſi ſint parochi. ibid.
non habentes 40. annos à quo iudice, ſeu Prælato diſpenſationem obtineant ad mulieres confitendas. q.41
approbati in vno Epiſcopatu confiteri nequeunt in alio, ſine noua approbatione, etiam virtute Cruciatæ. ibid.à n.10
& ſi confiteantur, quomodo puniantur. ibid.15
an tempore Iubilæi teneantur eligere Confeſſarium approbatum ab Ordinario. q.72
Religioſus an ex licentia ſuperioris libera, poſſit pecunias illicitè conſumere. q.109
Religioſis & filiis an ſit reſtituendum. 218.6
Vide *Clericus*.
Requiro, vide *Poſtulo*.
Res inuenta cui reſtituendæ. 224.10
Res tranſit cum ſuo onere. 237.1,3
Res quando dicatur extare. 143.9, 10
Reſignatio facta quando ſit nulla. 64.3
Reſtitutio animæ defuncti quando facienda, vel non, ab illius homicida. q.80
Reſtitutio ei competit, cui competit retentio. 211.47
Reſtitutio fructuum beneficiorum ob horas non recitatas, quando & quomodo fieri debeat. q.115
Reſtitutio quid ſit, & cui facienda. 137.1.& q.80
Reſtitutio debet eſſe certa, ſicut ablatio. 167.7
Reſtitutio malæ fidei poſſeſſoris, vide *Mala fidei poſſeſſor.*
Reſtitutionis obligatio effectum conſiderat. 223.3
Reſtitutionis obligatio non ſolùm affectum, ſed effectum conſiderat. 224.13
niſi Reſtituatur ablatum, peccatum non tollitur. 137.4
non abſolui pœnitentem cum re facto dubia ſuper obligatione Reſtitutionis. 167.7
Retentio quibus & quando competat. 211.47
Reus in exceptione dicitur actor. 89.6

S.

S A

Sacerdos victus an condemnetur in expenſis. q.8
Sacerdos ſimplex non approbatus, an abſoluere valeat de peccatis oblitis rememoratis. 241.à n.6
& an de venialibus. 242.9
Sacrilegia quando reſultent ex violatione loci ſacri. q.44
Salarium an debeatur executoribus teſtamentorum. q.63

S C

Scientia facti alieni publici & notorij præſumitur. 110.8
Scriba, vide *Notarius*.
Scriptura compromiſſi paratam habet executionem. 113.8

Digitized by Google

S E

Semen corruptum pronocare refricando verenda, an liceat, vel non. q.71

& quid in chirurgo. 134.3

Sequeſtrare triticum Eccleſiaſticum, quando liceat, vel non, & praxis. q.69

S I

τὸ *Significaſſe*, quid ſignificet. 101.15

Simonia in collatore, quando interſit. 99.6 & ſeqq.

vbi limitatur in aliquibus caſibus, & q.74. per tot. & q.97. & 216.16

Simonia an ſit dare aliquid pro patronatu. 215.6

Simonia an ſit in Canonico reſpectu horarum Canonicarum. 216.14

Simonia an ſit in eo qui confeſſiones audit. ibid.15

Simonia an ſit dare & recipere pro Commendis militaribus. 217. à n.18

S P

Specialia duo in iure prohibita. 77.8

Spiritualia corporalibus præponuntur. 46.3

Sponſalia impuberum an ſignis aliquibus ratificentur. q.5

S T

Stellionatûs accuſatio in criminali cauſa, & exceptio ciuilis de eodem ſtellionatu in cauſa ciuili, an ſimul vti valeant. q.42

S V

Summarum modernorum defectus qualis ſit. 219.8

Superiorem peccare non præſumendum. 218.2

Supplicatio & appellatio quid ſint. 249.4

& an paribus paſſibus ambulent. ibid.5

Supplicationes legum, an iſtarum obligationes ſuſpendant. q.122

T.

T A

Tabellio, vide *Notarius*.

Taxa non taxat vltra taxam. 175.4

Taxa an obliget in mercibus excellentibus. q.93

an obliget tempore ſterilitatis. q.103

an in frumento cocto. q.124

Taxa non taxat commixtionem. 175.5

Taxator in re ſua nullus debet eſſe. 178.4

T E

Temerè litigantes quando condemnentur in expenſis. 11.2

Temporalia prius quàm Deus non diligenda. 244.5

Tempus non eſt modus tollendæ obligationis. 114.6

Terminus legalis an à iudice proferri, ſeu reſtringi valeat. 72.8,9

Teſtamenti vna pars aliam declarat. 111.4

Teſtamenti apertura, inſinuatio, publicatio & inuentarium coram quo iudice facienda. q.64

Vide *Apertura*.

Teſtator ſi voluiſſet, expreſſiſſet. 68.9

Teſtatoris expreſſa immutari nequeũt. 67.3

Teſtatoris voluntas an non ſit deambulatoria fauore Eccleſiæ. q.3

Teſtatori licet & fundatori quas maluerit conditiones apponere. 67.2

Teſtis deponens falſum coram iudice ciuili, à quo ſit puniendus. q.23

Teſtis recipiens pro veritate dicenda, an reſtituere teneatur. q.53

Teſtis falſus an aliquando excuſetur ab obligatione reſtitutionis. q.111

Teſtis

Digitized by Google

Teſtis in quibus caſibus teneatur reſpondere iudici, vel non. q.123
Teſti dari poteſt pro acceſſu. 103.10

T H

Theſaurarius Principis an lucrum de theſauro ortum in ſuam poſſit vtilitatem conuertere. q.87
idem de negotiorum geſtorum, ſeu Procuratore, vel factore. ibid.

T R

Tranſgredi leges non licet ex cauſa corroborationis. 91.5
Tranſitus, vide *Finis*.
Tranſlatio corporis defuncti quando, & per quem fieri valeat. q.2
Triſtari de bono alterius an ſit peccatum. 157.7
Triticum in panem coctum an ſine peccato vendi poſſit ab Eccleſiaſticis & laicis. q.24
Triticum, ſeu hordeum quo pretio vendi poſſit ante collectionem. q.59.& 60
alienum vendere quando carius valet, reſtituendo quando minus, an liceat. 164 à n.7
Triticum Eccleſiaſticorum ſequeſtrare quando liceat. ibid.
Triticum Eccleſiaſticorum ſequeſtrare quando liceat, vel non. q.69
Vide *Vinum*.

V.

V A

V*Alidum* non eſt, quod eſt infirmum. 176.14

V E

Vendens in caſu diminutionis pretij vtitur iure priuato, & in caſu tranſgreſſionis vtitur iure publico. 178.6
Vendere vltra taxam, peccatum eſt. 175.4
Venditio, vide *Emptio*.
Venditor ſi non excedit à pretio quo emit triticum, licèt excedat à taxa, an ſit immunis. 117 4
Venditor vini qui apponit aquam, ad quid teneatur. q 92
Veniale peccatum in reſignantibus, quando adſit. 105.15
Venialia peccata ad reſtitutionem compellunt. 199.14
Verba antecedentia declarant ſequentia. 111 3
Verba in legatis quomodo accipienda. 132.5.6
Verba Iubilæi tantum valent, quantum ſonant. 134.3
Verba legis pœnalis quomodo extendenda. 150.10
Veritas dubia opinionum probabilitate iudicanda. 149.9
Verum cum falſo commiſcere fraus eſt. 176.14
Vexationis redimendæ cauſa munus dari & accipi poteſt. 98.3

V I

Vicarius an transferre poſſit corpus defuncti. q.2.per tot.
Vicarius in generali mandato an contineatur. q 26
coruſcat radiis epiſcopalibus. 43.1
foraneus non facit vnum & idem tribunal cum Epiſcopo. 44.2
electus tamen cum generalitate cauſarum æquiparatur Ordinario. ibid.
venit ſub nomine Epiſcopi. ibid.3
an copulare poſſit conſanguineos, ſeu affines quinto cum tertio conſanguinitatis gradu, & quid de primo, aut ſecundo cum quinto concurrente. q.39
Vinum, ſeu triticum commixtum, non tantum valet, quantum purum. 175.6
Virgines ad legata quando admittantur, vel non. q 70

Mm V N.

Digitized by Google

V N

Vna pars teſtamenti aliam declarat. 111.4

V O

Voluntas teſtatoris an non ſit deambulatoria fauore Eccleſiæ. q.3

Voluntas aliquid faciendi peior non eſt ipſo facto. 104.13

Voluntas teſtatoris vſque ad mortem eſt deambulatoria. 4.2

& procedit etiam fauore Eccleſiæ. ibid.

etiam conſentiente Ordinario. ibid.

Voluntatis defuncti executio cauſa pia eſt. 122.5

Voluntatis mutatio non præſumitur. 228.2

Votum occultum rei, item & lucrum manifeſtandum eſt. 213.4 & 160.5 vbi quòd procedit in mutuo & in venditione.

V S

Vſura quid ſit. 39.2

Vſura requirit lucrum. ibid.4

Vſura quando interſit in munere. 99.6

Vſura eſt aliquid accipere pro prorogatione, ſeu anticipatione temporis. 172.4 & 188.3

Vſura eſt pœnam adiicere in mutuo. ibid.6

Vſura an ſit, in mutuo conditionem apponere de obligatione aliqua. q.95.96.97.& 98

Vſuram an committat qui mutuat ad debitum recuperandum. 39.3,4

Vſuram an committant Parochi mutuando frumentum ad ſeminandum. q.24

V V

opificem *Vulnerans* ad quid teneatur. 124.à n.12

V X

Vxorum alienationes ſine licentia maritorum, vide *Alienatio*.

INDICIS FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google